

العز وسان

بَيْنَ أَوْلِيَاءِ الرَّحْمَنِ وَأَوْلِيَاءِ الشَّيْطَانِ

پہ کوردی

نورسینی

ابن قتيبة

وہرگی پانی

نوری همه‌مه‌وند

به رنگی دوووم

ناریں

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نَارِينَ

الْفُرْقَانِ

بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان

ژماره‌ی سپاردن: (۷۶۱) ی سالی (۲۰۱۵) ی پیدراوه.

هه‌ولێر/ بازاری زانست بو کتیب و چاپه‌مه‌نی

Website: www.nareenpub.com

E-mail: info@nareenpub.com

تەلەفون: ۶۶۲۵۱۱۹۸۲ (۰۰۹۶۴)

مۆيائيل: ۰۰۹۶۴۷۵۰۴۰۶۴۶۱۰

الفرقان

بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان

به کوردی

به رگی دووهم

نووسینی

ابن تیمیة

وهرگیڕانی

نوری هه مه وهند

نازیی

به شیک

سه بارهت به وهی که پیغه مبه ران (علیهم الصلاة والسلام) له و نه ولیاو دۆستان چاکترن
که پیغه مبه رانین

پیشینان و پیشه وایانی نوممهت و سه راپای دۆستانی خوای گه وره له سه ر نه وه
ریکه وتوون که پیغه مبه ران له و نه ولیاو دۆستان چاکترن که پیغه مبه رانین^(۱)

(۱) _ موسولمانان له پیشینانی چاک و پیشه وایان و سه راپای نه هلی سووننهت
له سه ر نه وه ریکه وتون که چاکترین نه ولیاو دۆستانی خوای گه وره پیغه مبه رانن، وه
پیغه مبه رایش له و نه ولیایانه چاکترن که پیغه مبه رانین، بویه هیچ که سیئ که هر
پیگه یه کی هه بی له گه ل پیغه مبه راندا به راوورد ناکری، به پله ی پیغه مبه ران ناگات له
لای خوای گه وره، چونکه هیچ فه زیلهت و چاکه کاریه ک له گه ل پیغه مبه رایه تیدا یه کسان
نابیت، پاش پیغه مبه رانیش (الصّدیقون)ن: که بریتین له و که سانه ی که زۆر پاستگۆن و
هیچ درۆیه کیان لیوه نابیسریت _ له و باره وه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمویه تی: ((لا
يَزَالُ الْعَبْدُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصَّدَقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى صِدْقًا)) واته: ((به رده وام
به نده پاستگۆ ده بیئت و به دوی پاستیتیدا ده گه ریئت، تا به لای خواوه به پاستگۆ
ده نو سریت))، که وا بوو (الصّدیق) که سیئکی زۆر پاستگۆیه و، قسه ی پاست ده لیئت و
به دوی پاستیتیدا ده گه ریئت، له هه موو بواریکدا له وه دا که ده لیئت، له وه دا که
ده بیستیت، به گشتی به دوایدا ده گه ریئت، هه والی هیچ شتیکیش نادا به که س نادات
مه گه ر نه و شتانه ی که به پاستی بینویه تی، نه و حه زی به وه یه به رده وام له گه ل خوای
گه وره داو پاشانیش له گه ل خه لکیشدا پاستگۆ بیئت، پاش نه وانیش شه هیدانن، پاش
نه وانیش باقی نیماندارانن، وه کو نه وه ی خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ
وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ
أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾ [النساء: ۶۹] واته: وه هه ر که سیئ گوپرایه لی خوا و

پيغه مبه ر بکات جا ئه وانه له گه ل که سانیکن که خوا به هره ی پشتوو به سه ریاند له
پيغه مبه ران و پاستگۆیان و شه هیدان و پیاو چاکان وه ئه وانه چ هاوپی و هاوه لیکي
چاکن. ئا ئه مه یه پله کانی ئه هلی فه زل و چاکه کارانی ئه م ئوممه ته: پيغه مبه ران،
پاستگۆیان، شه هیدان، پیاو چاکان. به لام به لای صوفیه کانه وه دوستان دابه ش ده بیست
بۆ کوتاهه مینی دوستان و ... هتد، به لای ئه وانه وه چاکترینی دوستان کوتاهه مینیانه
که له باقی دوستان چاکتره، هه ندیکیشیان زیده پۆیی ده که ن و ده لێن: ئه ولیاو
دوستان له پيغه مبه ران چاکترن، کوتاهه مینی ئه ولیاو دوستان له کوتاهه مینی
پيغه مبه ران چاکتره، ئا ئه مه یه پیاوی صوفیه کان که زیده پۆیی له ئه ولیاو دوستاندا
ده که ن و پيشی پيغه مبه رانیان ده خه ن و، شاعیریکیان گوتویه تی:

مَقَامُ النَّبُوَّةِ فِي بَرْخٍ فَوْقَ الرَّسُولِ وَدُونَ الْوَلِيِّ

واته: جینگه و پله ی نوبوه ت له شوینیکدایه که میك له په سول به رزتره و له
خواره وه ی وه لی که وا بوو به لای ئه وانه وه جینگه و پله ی وه لی و دوست له جینگه و
پله ی پيغه مبه ر (الرسول) که وره تره، ئه مه ش که وره ترین گومراییه، ئه وان ده یلێن: وه لی
شته کان له و سه رچاوه بنه په تیه وه وهرده گریت که پيغه مبه ر لیوه ی وهرده گری، بۆیه
وه لی په سه ندر ده که ن، ده لێن: پيغه مبه ر له پینگه ی فریشه که وه شت وهرده گریت،
به لام وه لی پاسته وخۆ و به بی هیچ واسیته و نیوه ندکاریك شت له خوای که وره وه
وهرده گریت، بۆیه بانگه شه ی ئه وه بۆ وه لیه کانیان ده که ن که له گه ل خوای که وره دا
داده نیشن و، خوای که وره پاسته وخۆ زانستیان پی ده به خشیت، هۆکاری هه ره موو
ئه مانه ش بۆ گومرایی و شوینکه وتنی شه یتان و پشت هه لکردن له قورپان و سوننه ت
ده که رپته وه.

خوای گه وره بهنده کانی خوئی نه وانه ی به هره ی خوئی به سهردا رشتون بۆ چوار پله ریز به ند ده کات و، له و باره وه ده فهرموئی: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾^(۱) [النساء: ۶۹] واته: وه ههر که سیك گوێرایه لی خوا و پیغه مبه ر بکات جا نه وانه له گه ل که سانیکن که خوا به هره ی رشتوه به سهریاند له پیغه مبه ران و راستگوین و شه هیدان و پیاو چاکان وه نه وانه چ هارپی و هاوه لیکی چاکن .

فه رمایشتی پیغه مبه ر خواش ﷺ هاتوه ده فهرموئی: ((مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ وَلَا غَرَبَتْ عَلَى أَحَدٍ بَعْدَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ أَفْضَلَ مِنْ أَبِي بَكْرٍ))^(۲) واته: ((پاش پیغه مبه ران تیشکی خۆر به سهر یه کیکدا دهر نه که وتوه و تاوا نه بووه له نه بی به کر چاکتر بیت)).

(۱) _ نه وانه ی خوای گه وره به هره و نیعمه تی خوئی به سهردا رشتون، چوارن: پیغه مبه ران، راستگوین، شه هیدان، پیاو چاکان، تا نه مانه ن پیگه ی نیماندان به لای خوای گه وره وه .

(۲) _ لم أقف عليه بهذا اللفظ.

والذي في الترمذي (۳۶۸۴)، من حديث أبي بكر مرفوعاً: ((ما طلعت الشمس على رجلٍ خيرٌ من عُمرَ)) وإسناده ضعيف جداً. وضعفه الترمذي: وحكم عليه الشيخ ناصر بالوضع في (ضعيف الجامع ۵۰۹۹)، وانظر: ((الأحاديث الضعيفة)) (۱۳۵۷).

به لی، فه رمووده که ئاماژه بۆ فه زیله ت و چاکیتی ئیمامی نه بوبه کر ﷺ ده کات و، پاش پیغه مبه ران له هه موو خه لک به چاکتری داده نیئت، به لام فه رمووده که (ضعف) ی تیدایه، به لام پیگه و فه زلی ئیمامی نه بوبه کر ﷺ له چه نده ها ده قی (صحیح) ی دیکه دا جیگیر بووه له وانه ش، یه که م: خوای گه وره له قورئانی پیروژدا ده فهرمویت: ﴿إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ﴾ [التوبة: ۴] واته: نه گه ر ئیوه یارمه تی نه و

(پتغمبهره ﷺ) نه دهن نه وه بنگومان خوا يارمته نى داوه كاتيك بى بېوايان دهریان
 كرد له مەككه پتغمبهر به كيك بوو له و دوو كه سه كاتيك نه و دووانه (پتغمبهر
 نه بوبه كى له نه شكوتى (نور) دا بوون نه و كاته به هاره له كى ده گوت خەم مە خو.
 هاره له كى نه بوبه كر ﷺ بوو، دوو كه س بوون: پتغمبهرى خوا ﷺ و نيمامى
 نه بوبه كر ﷺ بوو، كه له كوچ كردندا په فيقى بوو، پاش بوون به پتغمبهر له
 مەككه وه په فيقى بوو تاوه كو نه و پوځه ي مرد، دوهم: پتغمبهرى خوا ﷺ له باره ي
 پيشه وا نه بوبه كړه وه فرمويي: ((لَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا))
 واته: ((نه گەر شيار بوايه خليليكم _ دوست و براده رى راستگوى، به نه مە كى، گيانى
 به گيانى _ مه لېزارديه به دنيايى نه بوبه كرم به خه ليلى خوم هه لده بزارد))، نه مه
 نامازه بۆ هه زل و چاكيى نه و پياوه ده كات، كاتى پتغمبهرى خوا ﷺ نه خوش
 كهوت نيمامى نه بوبه كرى پاسپارد بۆ نه وه ي نويز به موسولمانان بكات، ته نانه ت
 دايگان عائيشه _ خواى لى پازى بيت _ بۆ خزمته ي پتغمبهرى خوا ﷺ كه پايه وه بۆ
 نه وه ي فرمان به نيمامى عومره ﷺ بكات، به لام تووپه بوو، فرموي: فرمان به
 نه بوبه كر بگن بۆ نه وه ي نويز به موسولمانان بكات، نه مه نامازه يه كى به هيزه بۆ
 هه زل و چاكيى نه بوبه كر، چونكه چاكيى كاني نيمامى نه بوبه كر زودن سى يه م: نه و
 چاكرمى خه لكى خوايه پاش پتغمبهران (عليهم الصلاة والسلام)، نه مه ش وه كو كى
 له و ثابته موباره كه هانوره كه ده فرموي: ﴿فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ
 النَّبِيِّينَ وَالْعِدْبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ﴾ [النساء: ۶۹] جا نه وانه له كه ل كه سانيكن كه
 خواى گه وړه به هره ي خوى به سرياندا رشتووه له پتغمبهران و راستگويان و
 شهيدان و پيار چاكان، نيمامى نه بوبه كرى به كيك له راستگويان _ خواى لى
 پازى بيت _ چواره م: خواى گه وړه نه بوبه كرى ﷺ به (اولو الفضل) ناوبردووه و،

ده فەرموی: ﴿وَلَا يَأْتِلْ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ [النور: ۲۲] واتە: با سویتند نەخۆن ئەوانەتان کە خاوەن چاکە و سەرۆت و سامانن کە یارمەتی نەدەن بە خزمان و هەزاران و کۆچەرانی لە پێناوی خوادا، شامێد قسەکانمان لە نایەتە کە ئەو یە کە خۆی گەرە دە فەرموی: ﴿وَلَا يَأْتِلْ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ﴾ با سویتند نەخۆن ئەوانەتان کە خاوەن چاکەن، مەبەستی نێمامی ئەبۆبەکره رضی اللہ عنہ وە بە (أولو الفضل) ناوزەندی کردووە، ئەمەش وەسفیکە کە خۆی گەرە لە قوربانە کەیدا بۆ ئەو پیاووە بەرپێزە ی دەکات، پێنجەم: ئەوەت بەس کاتێک پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم وە فانی کردو، زۆرێک لە عەرەب هەلگەرانەو، چ کە سایەتێک بەرامبەر بە هەلگەراوەکان وەستایەو؟ ئەبۆبەکر بوو رضی اللہ عنہ، ئەو کاتە ی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم مرد، هەوێلان تووشی کارەساتێک بوون کە هاوسەنگی خۆیانیان لە دەستدا، جگە لە نێمامی ئەبۆبەکر رضی اللہ عنہ کە بەهۆی بەهیزی نێمانە کە یەو وەکو شاخ و کێوکان جیگیر بوو، هەوایی مردنی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم پێدان، فەرمووی: ((ئەو ی موحەممەدی دەپەرست ئەو موحەممەد وە فانی کرد، هەر کە سیش خۆی گەرە دەپەرستیت زیندوو و نامری))، لەو کارەساتەدا وەکو شاخ و کێوکان جیگیر بوو، ئەمانە چەندین هەلوێستی نێمامی ئەبۆبەکر رضی اللہ عنہ بوون، خۆی بۆ خۆی بۆ فەزڵ و چاکێتی ئەو پیاووە گەرە یە دەگەرێتەو، بۆیە هاوێلانێ دیکە رضی اللہ عنہ دانیان بەو فەزڵ و چاکێتییەدا دەناو، پێشیان دەخست.

فه زلی هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ و نوممه ته که ی

چاکترینی نوممه تان نوممه تی موحه مبه د ﷺ ^(۱) له و باره وه خوی گه وده ده فره موی: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [آل عمران: ۱۱۰] واته: نئوه (موسلمانان) باشتین گه لیک بوون بۆ خه لکی هینرا بیته دی. مه روه ها خوی گه وده ده فره مویت: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ ^(۲) [فاطر: ۳۲] واته: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ﴾ له پاشان ئه م قورپانه مان به خشی به که سانی ﴿اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ که له ناو به نده کانماندا هه لمانبژاردن .

(۱) _ چاکترینی نوممه تان نوممه تی موحه مبه د ﷺ، له و باره وه خوی گه وده ده فره موی: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [آل عمران: ۱۱۰] واته: نئوه (موسلمانان) باشتین نوممه تیک بوون بۆ خه لکی هینرا بیته دی فره مانده دهن به چاکه وه جله وگیری ده که ن له خراپه. له م نایه ته دا خوی گه وده به چاکترینی نوممه تان وه سفی کردوون که بۆ خه لک و مرقایه تی هینرا بیته دی له نئو پیشینان و پاشیناندا، چاکترینی خه لکانی ئه م نوممه ته ش هاوه لانی به ریزی پیغه مبه ری خوابوون ﷺ، چاکترینی هه ره موو هاوه لانی ش نیمامی ئه بوبه کره ﷺ، پاشان باقی جینشینانی تری پیغه مبه ری خوا ﷺ و، پاشانیش ئه و هاوه له ی که مزده ی به هشتیان پیدراوه .

(۲) _ خوی گه وده ده فره مویت: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ﴾ واته قورپان ﴿الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ ئه م نایه ته فه زلی ئه و نوممه ته ی تیدایه به وه ی که خوا هه لیبژاردوو، ئه م قورپانه ی پیبه خشین، که وا بوو ئه م نوممه ته نوممه تیکی هه لیبژاردراوه له لایه ن خوی گه وده وه، ئه مه ش نامازه یه کی گه وده یه بۆ فه زل و چاکیتی ئه م نوممه ته .

وقال النبی ﷺ فی الحدیث الذی فی المسند: ((أَنْتُمْ تُؤَقُّونَ سَبْعِينَ أُمَّةً أَنْتُمْ خَيْرُهَا وَأَكْرَمُهَا عَلَى اللَّهِ))^(۱) حسن: أخرجه الترمذی (۳۰۰۱)، وابن ماجه (۴۲۸۷)، (۴۲۸۸)، وأحمد (۵، ۳/۵). واته پیغمبره ری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((نِیَوِه حه فتا ئوممه ت ته واره که ن نِیَوِه له هره موویان خیردار تر و به پِیزترن به لای خوی گه ورده وه)).

چاکترینی ئوممه تی موحه ممه دیش ﷺ بریتین له: سه ده ی یه که م^(۲) وقد ثبت عن النبی ﷺ من غیر وجه أنه قال: ((خَيْرُ الْقُرُونِ الْقَرْنُ الَّذِي بُعِثْتُ فِيهِمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ)) متفق علیه . واته: ((چاکترین سه ده کان نه و سه ده یه که منیان له نیواندا نیردره، پاشان نه وانه ی به دویاند دین و، پاشانیش نه وانه ی به دویاندا دین)).

(۱) _ فهرموده که ئامازه بو فه زل و چاکیتی نه و ئوممه ته ده کات، نه و هه ش له پوژی قیامه تدا به دهر ده که ویت کاتیک هه موو ئومه تان کو ده بنه وه، حه فتا ئوممه ت، نه و ئوممه ته له هه موو ئوممه تانی تر خیردارتر و به پِیز تر دهن به لای خوی گه ورده وه.

(۲) _ چاکترینی ئوممه تی موحه ممه د ﷺ بریتیه له سه ده ی یه که م که هاوه لانی به پِیزی تیدا ژیاون ﷺ که پیغمبره ری خویان ﷺ له نیتودا نیردراره، هاوه لیتیان کردوه، لیوه ی فیر بوونه و، جیهادیان له پالدا کردوه، پاشی نه وانش سه ده ی دووه مه که تابعینی تیدا ژیاون و له سه ر دهستی هاوه لانی به پِیزه وه فیر بوون، پاشانیش شوینکه وتوانی تابعینه که له سه ر دهستی تابعینه کانه وه فیر بوون، نه مانه چاکترین نه و سه دانه ن که پیغمبره ری خوا ﷺ له باره یانه وه فهرموویه تی: ((خَيْرُ الْقُرُونِ الْقَرْنُ الَّذِي بُعِثْتُ فِيهِمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ)) واته: ((چاکترین سه ده کان نه و سه ده یه که منیان له نیواندا نیردره، پاشان نه وانه ی که به دویاند دین و پاشانیش نه وانه ی که به دویاندا دین)). شاهیدی دانی پیغمبره ری خویه ﷺ بو سه ده چاکه کانی نه م ئوممه ته.

هر له باره ی فوزل و گه وره یی و نوممه ته پیغه مبهری خوا^{سید} له فرموده به کړ تردا ده فرموی: ((لَا تُسْبُوا أَصْحَابِي، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ اتَّفَقَ مَعَ أَحَدٍ فَعَبَّرَ أَدْرَكَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَجِيبُهُ))^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۳۶۷۳)، ومسلم (۳۵۴۱)، واته: ((جهنم به هاوه لاند مه دن، سویندم به وزاته ی نه فسی منی به ده سته، گه ربه کیک له نیوه به نه ندازه ی کتوی نوحه زیر ببه خشیت، به مشتی به کیک له وان و، به نیودی مشتی نه وانیش ناگات)).

پیشکه وتوانی به که می کوچکړوان و پشتیوانان: له تیکړای هاوه لاند چاکترن^(۲)،

(۱) _ فرموده که فوزل و چاکیتی هاوه لاندی به پیزی تیدایه، که له سووکایه تی پیکردن و گالت پیکردن و جوین پیدانیان پیکری ده کات، ده فرموی: ((لَا تُسْبُوا أَصْحَابِي)) جوین به هاوه لاند مه دن، نه مه بو نه وان پیز لیئانه، چونکه پیغه مبهری خوا^{سید} به هاوه لاندی خوی ناوی بردون، له جوین پیدانیان پیکری کردوه، پاشان پیغه مبهری خوا^{سید} فوزل و چاکیتی نه وانی پوون کردوته و، فرموی به تی: ((گه ربه کیک له نیوه به نه ندازه ی کتوی نوحه زیر ببه خشیت)) له پیناوی خودا ((به مشتی به کیک له وان و، به نیوه ی مشتی نه وانیش ناگات)).

(۲) _ به لی، پیشکه وتوانی به که م له تیکړای هاوه لاندی تر چاکترن، پیشکه وتوانی به که م بریتین له وانه ی پیش (فتحی مه که) پزگار کردن موسلمان بوون، نه مانه پیشکه وتوانی به که م، نه مان له وانه چاکترن که پاش (فتح مکة) پزگار کرنی مه که موسلمان بوون، مه به ست به (فتحی مکة) پزگار کرنی مه که پیکه وتنامه ی حوده بیبه به بو؟ چونکه پیکه وتنامه ی حوده بیبه پیشه کی (فتحی مکة) پزگار کرنی مه که بوو، خوی گه وره به (فتحی مکة) ناوی بردوه، له و باره شه وه سوپه تیکی دابه زاندوه ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾ [الفتح: ۱] واته: (نه ی موحه ممد^{سید}) بیگومان نیمه سه رکه وتنکی ناشکرمان پیدایت (که پیکه وتنی حوده بیبه به). به لام بو خودی (فتحی مکة) پزگار کرنی مه که، خوی گه وره ده فرموی: ﴿وَإِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ [النصر: ۱] واته: کاتیک که یارمه تی و کومه کی خوا هات له گه ل سه رکه وتن (مه که نازاد کرا).

له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتِلَ أُولَئِكَ أَكْثَرُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتِلُوا وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ﴾^(۱) [الحدید: ۱۰]
 واته: یه کسان نین نه وانه تان که له پیش گرتنی (مه کهه) دا مالیان به خشیوو جه نگان
 (له کهه نه وانه ی له دوی فته نه و کارانه بکه نه وانه پله و پایه یان زور گه وره تره
 له وانه ی که له دوی (گرتنی مه کهه) مالیان به خشیوو جه نگان ﴿وَکَلَّا وَعَدَ اللَّهُ
 الْحُسْنَىٰ﴾ وه خوا به لینی به هشتی داوه به هر دوو لا.

له نایه تیکی دیکه دا هه روه ها خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ
 الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾^(۲) [التوبة: ۱۰۰]
 واته: وه پیشکه وتوو یه که مه کان له کوچکردوان و یاریده ده ران نه وانه ش زور
 به چاکی په پره وی نه وانیان کردوه و شوینیان که وتوون ﴿خوا لیان پازیه نه وانیش له
 خوا پازین.

(۱) _ خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَکَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ﴾ خوای گه وره به لینی به
 هشتی دا به هر دوو لا، نه وانه ی پیش رزگارکردنی مه کهه موسلمان بوون و،
 نه وانه ش که پاش رزگارکردن موسلمان بوون، به لام نه وانه ی که پیش رزگارکردن
 موسلمان بوون چاکترن، که وا بوو ئیسلام نایینی داده په روه ریه و هر که سیک له پله و
 مه نزله تی خویدا داده نیت.

(۲) _ ﴿وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ﴾ پیشکه وتوو یه که مینه کانی
 کوچکردوان و پشتیوانان نه وانه که پیش رزگارکردنی مه کهه موسلمان بوون،
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ﴾ هه روه ها نه وانه ش که زور به چاکی په پره وی نه وانیان
 کردوه و، شوینیان که وتوون، به لام نه وانه ی خویان ده دهنه پال نه وانه، له کاتی که دا به
 چاکی شوینیان نه که وتوون، نه و فزل و چاکه یه یان ده ستگیر نابیت. که سانیک زور

هەن خۆیان دەدەنە پال پیشینی چاک لە کاتێکدا پێرە و پێبازی پیشینی چاک نازانیت، تەنانەت شتانیکیش بە پیشینی چاکەو دەلکێنیت کە لە دورو نزیکەو بە یوهندی بەرپەرە و پێبازی پیشینی چاکەو نییە، وەکۆ: زێدەپۆیی و، دەرچوون لە فەرمانی کارە بە دەستان و ... هتد، ئەو جۆرە کە سانه بە چاکی شوینی پێبازو پێباوەری پیشینی چاک نەکەوتوون، بە لکو ئەو کە سانه بە چاکی شوینکەوتووی پێبازو پێباوەری پیشینی چاکن کە بە باشی ناسیویانە، بەبێ هیچ زێدەپۆیی و بەبێ نەرمی نواندنیک، ئائەمانە چاکەکاران، کە بەبێ زێدەپۆیی، بەبێ نەرمونیانی نواندن، بەبێ فەوتاندن پەیرەوی پیشینی چاک دەکەن، مەرج نییە هەر کە سێک بلیت: من شوینکەوتووی پێبازی پیشینی چاکم ئیتر پاست و دروست بێت تاوێکۆ یە کەم جار بە باشی تێدەگات، دووێمیش لە سەر ئەو پێبازە بەرپۆ چیت، سێیەمیش زێدەپۆیی و نەرمی تێدا نەنوینیت، ئائەمە یە ئەو کە سە ی کە بە چاکی شوینی پێبازی پیشینی چاک کەوتوو.

پیشکەوتووہ یەکەمینەکان: ئەوانەن کە پیش (فَتْخ) مالیان بەخشیووە و جەنگاون، مەبەست بەو (فَتْخ)ەش: پێککەوتنی حودەیبیە، چونکە سەرەتای پزگار کردنی مەککە بوو^(۱) لەو بارەییەو خوای گەورە سورەتییکی دابەزاند ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾ (۱) لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ ﴿[الفتح: ۱-۲]﴾، فقالوا: يا فِعالُ رسول الله، أو فتح هو؟ قال: ((نعم))^(۲) صحیح: وقد تقدم، والقائل عمر، واته: (ئەو موخەممەد ﷺ) بێگومان نێمە سەرکەوتنێکی ئاشکرامان پێدايت (کە پێککەوتنی حودەیبیە) تا خوا خووش ببیت لە گوناھەکانی رابردوو داھاتووت. وتیان: ئەو پێغەمبەری خوا ﷺ، ئایا ئەو (فَتْخ)ە پزگارکردنە؟ فەرمووی: ((بەڵێ)).

(۱) _ بەڵێ، پێککەوتنی حودەیبیە سەرەتایەکی بوو بۆ پزگارکردنی مەککە، پێککەوتنی حودەیبیە پیشەکیەکی بوو بۆ پزگارکردنی مەککە، لە سالی حەوتەمی کۆچیدا بەسترا، پاش ئەو پێغەمبەری خوا ﷺ غەزا خەیبەری کرد کە خوای گەورە سەرکەوتنی پێبەخشی و پاشان سالی هەشتەم خوای گەورە مەککەیی بۆ پێغەمبەرەکی خۆی ﷺ پزگار کرد، لەم بارەو خوای گەورە دەفەرمووی: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ (۱) وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا (۲) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا^(۳) ﴿[النصر: ۱-۳]﴾ واتە: کاتێک کە یارمەتی و کۆمەکی خوا هات لەگەڵ سەرکەوتن (مەککە ئازادکرا) وە خەڵکت دبی کە پۆل پۆل دێنە ناو ئایینی خواوە ئەوسا نێتر پەرورەدگارت بە پاک را بگرە بەهۆی ستایشی یەو وە داوای لێ بوردنی لێ بکە چونکە بێگومان ئەو زۆر گیراکەری پەشیمانی یە. لەو سالا دا چەندەها شاند لەھۆزەکانەو دەھاتنە خزمەتی پێغەمبەری خوا ﷺ و ئیسلام بوونی خۆیان را دەگەیاند، پاش پزگار کردنی مەککە.

(۲) _ ئەگەر چی پێککەوتنی حودەیبیە بە لای هەندیک لە ھاوێلانەو یان بە لای زۆربەیی ھاوێلانەو لەبەرژەوێندی موسلمانان نەبوو، بەلکو کەسانێکی زۆر لێ بێزار

بوون وه كو پيشه وا عومهرى كوپى خه تئاب ﷺ و هاوه لانى تريش، لىي بيزار بوون و
 وايان به ديدە كرد كه رېكه وتنى حوده ييبه بۆ موسلمانان جوړه سته ميكي تيدايه و، بۆ
 كافرانيش هيزو توانايى تيدايه، به لام واقع پيچه وانه ي نه وه بوو، رېكه وتنه كه بوو به
 (فُتْح) يك بۆ موسلمانان، به لاي زور يك له هاوه لانه وه رېكه وتنه كه بۆ كافران
 سه ركه وتنك بوو به لام حه قيقه ت به پيچه وانه وه بوو، سه ر شوپى بوو بۆ كافران و
 سه ركه وتن بوو بۆ موسلمانان، چونكه جهنگ هيزور بويه وه، زالبونى كافران به سه ر
 هوزه كانه وه نه ما، نيتر هر كه سيك ويستى موسلمان بوونى بوايه موسلمان ده بوو و، نه
 ده ترسا، نه وه ي ويستى كوچكردنى بوايه كوچى ده كرد، له مه ككه وه زور به بى
 نه زيه ت بۆ مه دينه كوچيان ده كرد، به لام پيشتى به نهينى بوو، به مه ترسيه وه
 نه وانه يان ده كرد، له هه مان كاتيشدا بويه سه ره تايه ك بۆ پزگار كردنى مه ككه .

وه چاڪترين پيشينه يه كه مينه كانيش بریتين له: چوار جینشیننه كه^(۱)، چاڪترینی
نه وانیش نه بوبکره، پاشان عومره^(۲) له هاوه لآن و شوینکه وتوانیان به چاکه و،
پیشه وایانی نوممهت و، جه ماوه ریشه وه زانراو نه مه یه^(۳)

(۱) _ چاڪترين پيشينه يه كه مينه كانيش بریتين له چوار جینشیننه كه، پاشان باقی
نه وانه ی مژده ی به هشتیان پیدراوه، پاشان کۆچکردوان، پاشانیش پشتیوانان،
هاوه لانی به شدار بووی جهنگی به درو نه هلی (بیعة الرضوان) هه موویان خاوه ن فەزل و
چاکن، نه ی نه و هاوه لانه ی که هر هه موو نه و فەزل و چاكانه یان تیدا کۆبۆته وه،
وه کو پیشکه وتن له موسلمان بووندا، به شداریکردنی جهنگی به در، کۆچکردن له
پیناوی خوادا، به شداربوون له پرگارکردنی مه ککه دا به شدار بوون له هر هه موو
غه زاکاندا له گه ل پیغه مبه ری خوادا ﷺ ده بی خاوه ن چ فەزل و چاکه یه ک بن؟! .

(۲) _ له نیوان نه هلی سوننه تدا جیاوازی نییه که چاڪترینی هاوه لآن به لکو
چاڪترینی نوممهت نه بوبه کره، پاشان عومره ﷺ، له م باره وه هیچ که سیك له نه هلی
سوننه ت ناكۆکیی دروست ناکات، به لام له باره ی سییه م که سه وه جیاواز بوون نایا
عوسمانه یان عه لیه ﷺ، بیروپای به هیتر و په سه ند تریش ئیمامی عوسمانه ﷺ،
چونکه هاوه لآن عوسمانیان هه لبارد ته نانه ت ئیمامی عه لیش ئیمامی عوسمانی
هه لبارد، ته نانه ت نه هلی شورش نه ویان په سه ند کرد، هه لیان بژارد چونکه چاڪترین
که سه پاش نه بوبه کرو عومره ﷺ.

(۳) _ له م باره وه هیچ که سیك رایه کی جیاوازی نییه مه گه ر نه هلی گومپایی و
که سانی تری جگه له وان.

چەندین بەلگەش ھەن نامازە بۆ ئەو دەگەن و، لە کتێبی ((منهاج السنە النبویة فی نفس کرام اهل الشیعة و قدره))^(۱) بە دریزی باسما کردوو .
بە گشتی ھەر ھەموو تایەفەکانی سووننە و شیعی بەکەھ لۆیستەن: لەسەر ئەو ی چاکترینی ئەم ئوممەتە پاش پیغەمبەرە کە ی ﷺ بە کێکە لە جێنشینیەکان^(۲)، بەلام ھیچ کەسینکیش لە پاش ھاوہ لانی لە ھەر ھەموو ھاوہ لانی چاکتر نابێت^(۳).

-
- (۱) _ لە کتێبی (منهاج) دا شیخولئیسلاَم _ رەحمەتی خوا لێبێ _ وەلامی کتێبی (منهاج الکرامە فی الإمامة) ی (الخلی) شیعی دەداتەو، ھەروەھا کتێبە کە ی شیخولئیسلاَم _ رەحمەتی خوا لێبێ _ بەناوی (منهاج الاعتدال فی الرد علی اهل الرض و الاعتزال) یشەو دەناسرێت، چونکە وەلامدانەو یە بۆ ھەردوو کۆمەڵی شیعی و موعتەزلی .
- (۲) _ بەلام شیعیەکان دەلێن: پاش پیغەمبەری خوا ﷺ ئیمامی علی رضی اللہ عنہ چاکترە، ئەھلی سووننەش دەلێن: ئیمامی ئەبوبەکرە رضی اللہ عنہ، ھەردوکیشیان علی و ئەبوبەکریش ﷺ دوو جێنشینن لە چوار جێنشینیە کە .
- (۳) _ ئەمە یاسایە، ھەرگیز پاش ھاوہ لانی ھیچ کەسیکی تر لە ھاوہ لانی چاکتر نابێت، نەگەر بە بەرزترین پلەکانی زانست و فەزلیش بگات، ھێشتا بە پلە و پایە ی ھاوہ لانی بەرێز ناگات، چونکە ھاوہ لانی بە خەسلەتی ھاوہ لیتی پیغەمبەری خوا ﷺ جیادەکەرنەو، ئەمەش پلە و پایە یە کە کەسانی دیکە ناتوانن بە دەستی بێنن، چونکە کەسانی تر نەگەر چی فەزل و، زانست و، کار و کردەوہشیان ھەبێت، بەلام ھاوہ لیتی پیغەمبەری خوا ﷺ نییە، سەدە ی ھاوہ لانی بەرێز لە ھەموو سەدەکانی تر چاکترە .

چاکترین ئەولیاو دۆستانی خوای گەرە: بریتین لەو کەسانە ی گەرەترین زانستی یان
هەبە دەربارە ی ئەو ی کە پیغەمبەری خوا ﷺ هیناویەتی، وە گەرەترین کەسی
شوینکە وتووی پیغەمبەری خوان ﷺ^(۱) وەکو هاو لەانی بەرێز ئەوانە ی تەواوترین و
کاملترین کەسانی ئوممەتن سەبارەت بە زانین و شوینکەوتنی ئایینە کە ی، وە ئەبوبە کری
صیددیقیش ﷺ تەواوترین و کاملترین کەسی زانیارو کردارکارە بەو ی کە پیغەمبەری
خوا ﷺ هیناویەتی^(۲)،

(۱) _ چاکترین ئەولیاو دۆستان بریتیه لەو کەسای گەرەترین زانستی یان هەبە
دەربارە ی ئەو ی کە پیغەمبەری خوا ﷺ هیناویەتی، وە گەرەترین کەسانی
شوینکە وتووی پیغەمبەری خواشە ﷺ، ئامەنن چاکترین دۆستان، نە ئەو ی
صۆفیەکان دە یلێن: گوایه چاکترین ئەولیاو دۆستان کۆتاهەمین ئەولیاو دۆستانە،
هەندیکیشیان دە یلێن: کۆتاهەمین ئەولیا لە پیغەمبەران چاکترە.

(۲) _ تەنانەت لە حودەیبیەش کاتێ شتە کە بە لای هاو لەانی بەرێزەو ئەلۆز بوو،
بە تابیەت ئیمامی عومەر ﷺ چوو لە ئیمامی ئەبوبە کر ﷺ پێی فەرموو: بۆ لە
ئایینە کەماندا زەلیلی بنوین. ئیمامی ئەبوبە کر ﷺ فەرموو: ئە ی ئەو پیغەمبەری
خوا ﷺ نییه ؟، ئیمامی عومەر ﷺ فەرموو: ئیمامی ئەبوبە کر ﷺ پێی فەرموو:
کەوا بوو ملکە چی بەو، سەرپێچی مە کە، ئەمە بوو هەلۆیستەکانی ئیمامی ئەبوبە کر
ﷺ لە رێککەوتنی حودەیبیە دا، هیچ گومان و پارایی و دودلیەکی بۆ دروستنە بوو،
هیچ ئەلۆزبونیک ی بۆ دروستنە بوو، ئەو ش بۆ بەهیزبوونی ئەو ئیمانە ی دەگەرێتەو کە
بەرپای وایە ئەمە پیغەمبەری خوا ﷺ و شیاو نییه شتێک بکات فەرمانی خوای
گەرە ی لە سەر نە بیئت، کەوا بوو هیچ پەخنە گرتن و ئەلۆز بوونیک بوونی نابیئت.

بۆیه ئه بوبه کر ﷺ چاکترین وهلی و دۆستی خوای گه وره یه ^(۱)، چونکه ئوممه تی موحو مه د ﷺ چاکترینی ئوممه تانن و، چاکترینی هه مووشیان هاوه له به پیزه کانی موحه مه دن ﷺ و، چاکترین هاوه لانیس ئه بوبه کره ﷺ .

(۱) _ پێشه وا ئه بوبه کر ﷺ له پێغه مبه ری خوا ﷺ جیا نه بووه، له و کاته وهی بۆیه پێغه مبه ر تاوه کو مردنی، مال و سامانی خۆی له پیناوی خوا دا به خشی، هه یج شتیکی بۆ نه فسی خۆی پاشکوت نه ده کرد، به لکو مال و سامانه که ی خۆی و نه وه شی له شوین و لایه نی تره وه پێده گه یشت هه ر هه مووی له پیناوی خوا دا ده به خشی، له گه ل پێغه مبه ری خوا دا ﷺ پیکه وه له ئه شکه وته که دا بوون، پیکه وه کو چیان کرد، کاتی پێغه مبه ری خوا ﷺ کوچی دوایی کرد کاره ساتیک تووشی موسلمانان بوو که هه موویانی تووشی شۆک کرد، به لام ئیمامی ئه بوبه کر ﷺ جیگیر بوو و موسلمانانیشی جیگیر کرد، وایلیکردن ته نها به ته مای پاداشتی خوای گه وره بن و، خه مبار نه بن، جیگیری کردن، وتاریکی بۆ خویندنه وه تا ئه و ئاسته ی ئیمامی عومه ریش ﷺ له و هه لویسته سامناکه دا به گوفتاره کانی قایل بوو، پاشان کاتی عه ره ب هه لگه رانه وه ئیمامی ئه بوبه کر جیگیر بوو تاوه کو خوای گه وره ئیسلامی به ته واوی پێ جیگیر کرد، هاوه لانی به پیز ده یان فهرموو: چۆن له گه لیاندا بجه نگین له کاتی که دا ئه وان شایه تومان دینن، ئیمامی ئه بوبه کر ﷺ فهرموو: سویندم به خوا دژی ئه و که سانه ده جه نگم که له نیوان نویژو زه کاتدا جیاوازی ده که ن، چونکه پێغه مبه ری خوا ﷺ فهرموویه تی: ئه گه ر شایه تومان بێنن خوین و مالیان له من هه رام ده بیئت مه گه ر به هه قی خۆی، زه کاتیش له و هه قه یه، سویندم به خوا ئه گه ر کاریه یه کم نه ده نی که به پێغه مبه ری خوایان دابیئت، له سه ر ئه وه له گه لیاندا ده جه نگم. پێشه وا

نه بوبه کر ﷺ پاش وه فاتی پیغه مبه ری خوا ﷺ نیسلامی سه قامگیر کرد،
 مه لگه پاوه کان و دوو پووه کانی تیکشکاند، خوای گه وره نیمامی نه بوبه کری کرد به
 هۆکاری جیگیرکردنی نیسلام، نه مه چه ندین مه لویستی گه وره بوون به هاوشیوهی
 گه ورهیی شاخه وه ستاوه کان که له وساته سهخت و دژوارانه دا به دهر له نه بوبه کر
 ﷺ که سی تری تیدا جیگیر نه بوو، نه مه ش بو به هیزی نیمان و، راستگویی دلنیا
 بوونی و ئارام گرتنی له سه ره مهینهت و کاره ساته کان ده گه ریته وه.

تایه فیه کی به هله داچوو وایان ده زانی: که کوتاهه مینی نه ولیا ده بیئت به چاکترینی نه ولیا^(۱)، چونکه شته که یان له سهر کوتاهه مینی پیغه مبه ران قیاس کرد^(۲) هیچ شیخیکیش له پیشکه وتوان ده رباره ی کوتاهه مینی نه ولیا قسه ی نه کردووه^(۳)، مه گهر موحه ممه دی کوری عه لی نه لحه کیم ولترمذی^(۴)

(۱) _ که سانیکیان ده لئین: کوتاهه مینی نه ولیا که له دوا ی هه موویانه وه هاتوو له ههر هه موو نه ولیاکانی تر چاکتره، با له پیشی نه ویشه وه هاتبن، نه مهش گومراییه، له وهش سه ختر نه وه یه ده لئین: کوتاهه مینی نه ولیا له پیغه مبه ران چاکتره، بیگومان قسه که یان کوفریکی ئاشکرایه _ په نا به خوا _.

(۲) _ ده لئین: وه کو چۆن کوتاهه مینی پیغه مبه ران موحه ممه د ﷺ له ههر هه موو پیغه مبه رانی تر که له پیش خویه وه هاتوون چاکتره، ئاوه ها کوتاهه مینی نه ولیاش له ههر هه موو نه ولیاکانی پیش خوی چاکتره.

(۳) _ کوتاهه مینی نه ولیا تازه داهینراوه، خواپه رستان و، صوفیه کان و، زاهیدان له و باره وه قسه یان نه کردووه، به لکو ته نها پاشینانی نه هلی ته صه وف له و باره وه قسه یان کردووه و، کیشی کوتاهه مینی نه ولیا یان داهیناوه.

(۴) _ نه لحه کیم ولترمذی زانایه که له زاناکان به لام بیروپایه کی ته صه وفی هیه، هه روه ها فه لسه فه شی هیه و، له قسه و مهستی راستیش دور ده که ویته وه، دانه ری کتیبی (نوادر الأصول فی الحدیث) ه، نه و صوفی و زاناشه به لام هه ندیک له فه لسه فه و له ته صه وفیشی تیکه ل بووه، تا نه و ئاسته ی تانه له فه زل و له پله و پایه شی دراوه، نه و بووه که مه سه له ی کوتاهه مینی نه ولیا ی داهیناوه، بو نه ولیا کوتاهه مینیکی داناوه وه کو چۆن بو پیغه مبه ران کوتاهه مینیکی هیه که موحه ممه د ﷺ و له هه موویان چاکتره.

وه پیغه مبه ران له ریگه ی نه ولیاوه خواناسی و (العلم بالله) وهرده گرن^(۱) وه کو نه وه ی
(ابن عربی) له کتیبی (الفتوحات المکیة) و (الفصوص) دا^(۲) بانگه شه ی بۆ ده کات، نه وه
بوو پیچه وانه ی شهرع و عقل بویه وه له گه ل موخاله فه کردنی هر هه موو پیغه مبه ران
و نه ولیاکانی خوی گه ورده دا^(۳)

(۱) _ تا نه و ئاسته ی ده لئین پیغه مبه ران زانیاری به خوا له ریگه ی کوتاهه مینی
نه ولیاوه وهرده گرن، بۆچی؟ چونکه کوتاهه مینی نه ولیا راسته وخۆ له خوی گه ورده وه
وهرده گریت و، پیغه مبه رانیس له وانه وه سوود وهرده گرن.

(۲) _ ابن عربی که گومپایی و کوفر بیرو باوه پری (وحدة الوجود) ی بۆ دروستکرد،
بیرو باوه پری (وحدة الوجود) ی بلأوده کرده وه _ په نا به خوا _ و ده یگوت: مه خلوق و
خالق نییه، به لکو هه موو بوون و ووجود بریتیه له خوا، ده یگوت: نه و که سه ی بلایت:
خالق و مه خلوق هه یه موشریک و هاوه لپه رسته، گومپایی به و ئاسته ی گه یاند،
ده یگوت: ووجود به تیکرایی بریتیه له خوا، هیه دابه شبونیک له نیوان خالق و
مه خلوقدا نییه.

(۳) _ قسه یه کی کرد که هیه که سیک له کاتی خۆی و ئیستاش نایلیت: ده یگوت:
نه ولیا شیخی پیغه مبه رانن و، پیغه مبه ران له نه وانه وه وهرده گرن.

ئەو کەسەى ئایەتە کەى خۆای گەوردەى بەو جۆردە خۆیندەو: (فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السُّفْنُ مِنْ تَحْتِهِمْ) پێى گوترا: (لا عقل ولا قرآن) واتە (نە عەقل و نە قورپان) ئاوەها نالین^(۱).

چونکە لە بۆی زەمەنەو پێغەمبەرەن لە ئەولیاى ئەم ئوممەتە پێشکەوتوترن، وە پێغەمبەرانیشت _ عليهم أفضل الصلاة والسلام _ لە ئەولیا چاکترن، ئیتەر چۆن هەموو پێغەمبەرەن لە کۆتاهەمینى ئەولیاو کاروبارى خوا پەرستیان وەردەگرن؟ ئەوان لەو بارە پەردان کە ئەولیاو دۆستان ناسینی خوا (معرفة الله) تەنها لەوەى کە لە پاش خۆیانەو دیت وەردەگرە، واپادەگە بە نیت خوا ناسینی لە کۆتاهەمینى ئەولیاو دۆستان بە دەست دینن^(۲)

(۱) _ دەگوتریت کە سێک ئەو ئایەتەى خۆای گەوردەى ﴿فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السُّفْنُ مِنْ تَحْتِهِمْ﴾ [النحل: ۲۶] واتە: ئەوسا سەبانه کانیان لە سەریانەو پوخا بە سەریاندا. بەم جۆردە خۆیندەو: (فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السُّفْنُ مِنْ تَحْتِهِمْ) واتە: سەریانە کانیان لە ژێریانەو پوخا بە سەریاندا، ژنیکی دەشتە کیش گۆبیستی خۆیندەو کەى بوو، پێى گوت: باش تەماشای قورپان بکە، سەریان لە سەرەو دە نە ک لە ژێرەو، هەرگیز سەریان لە ژێرەو نەبوو، بۆیە پێى گوت: (لا عقل ولا قرآن) واتە (نە قورپان نە و عەقلیش ئاوەها نالین)، چونکە قورپان بەو جۆردە نییە، پیاو کەش ئەو عەقلەى نەبوو بێر بکاتەو کە سەریان لە سەرەو دە نە ک لە ژێرەو، ئێبن و عەرەبیش وەکو ئەو پیاو قەسەى کردووە، کاتى دەلێت: پێغەمبەرەن لە ئەولیاو شت وەردەگرن، واتە: کەسى لە کەسێکی پلە نزمتر لە خۆى دین وەر دەگەنیت.

(۲) _ چۆن ئەولیاکان ناسی خوا لەو کەسانەو وەردەگرن کە لە پاش خۆیانەو دین، ئایا دەگونجی پێشینەکان ناسینی خوا پاش خۆیانەو بە چەند بە سەدەو زەمەنیکەو وەرگرتن، کەسى عاقل ئەمە نالیت؟

به لام کۆتاهه مینی ئه ولیا له هه موویان چاکتر نییه ^(۱) وهك كۆتاهه مینی پیغه مبه ران که له هه موویان چاکتره ^(۲)، چونکه فه زل و چاکیتی موحه ممه د ﷺ به سه ر تیکرای پیغه مبه راندا به چه ندين دهق جیگیر بووه که ئاماژه بو ئه وه ده که ن به لام هه سه ری کۆتاهه مینی ئه ولیا هیچ شتیکی به سه ر نه هاتووه، له م باره وه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمویه تی: ((أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ وَلَا فَخْرٌ)) ^(۳) صحیح: أخرجه مسلم (۲۲۷۸) واته: ((من گه وده ی هه موو نه وه ی ئاده م به بی شانازی)).

- (۱) _ ئه م مه سه له جیگه ی تیروانینه، چونکه کۆتاهه مینی ئه ولیاو دۆستان _ گریمانی ئه گه ر هه بی _ ئه گه ر چی ته نها بۆچونه و حه قیقیش نییه، له وانه ی پیش خوی چاکتر نییه، به لکو پیشکه وتوان له ئه و چاکترن.
- (۲) _ ئه مه قیاسیکی پووچه، چونکه ده لێن: کۆتاهه مینی ئه ولیاو دۆستان له هه موویان چاکتره وه کو چۆن کۆتاهه مینی پیغه مبه ران که موحه ممه ده ﷺ له هه موویان چاکتره، ئه مه قیاسیکی باتل و پووچه، له نیوان وه لی و پیغه مبه ردا جیاوازی هه یه، جیاوازیه کی زۆر له نیوان وه لی و پیغه مبه ردا به دیده کریت.
- (۳) _ پیغه مبه ری خوا ﷺ که فه رمویه تی: ((أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ)) مه به سستی هه ره موو نه وه کانی ئاده مه ته نانه ت پیغه مبه رانیش _ علیهم الصلاة والسلام _، پاشان فه رمویه تی: ((وَلَا فَخْرٌ)) واته کاتی باسی ئه وه ی بۆ کردوین بۆ شانازیکردن نه بووه، به لکو ته نها مه به سستی ئه وه بوو باسی ئه و به ره و نیعمه تانه مان بۆ بکات که خوای گه وده پیی به خشیوووه.

مهروه ها فهرموویه تی: ((آتی باب الجنة، فاستفتح، فيقول الخازن: من أنت؟ فأقول: محمد، فيقول: بك أمرت أن لا أفتح لأحد قبلك))^(۱) صحیح: أخرجه مسلم (۱۹۷)، من حدیث أنس رضی اللہ عنہ عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم. واته: ((دیمه دهرگای به هشت و داوی کردنه وهی ده که م، خازنی به هشت ده لیت: تو کی؟ ده لیم: موحه ممه د، ده لیت: فهرمانم پیکراوه بو تو ی بکه موه و بو هیچ که سیکی پیش تو ی نه که موه)).

له شهوی میعراجدا خوی گه وره پله ی پیغه مبه ری خوی صلی اللہ علیہ وسلم به سه ره ره موو پیغه مبه راندا به رز کرده وه^(۲)،

(۱) _ فهرموده که ئاماژه بو ئه وه ده کات که پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم چاکترینی مه موو خه لکه، چونکه یه که م که سه داوی کردنه وهی دهرگای به هشت ده کات، ته نانه ت ریگه به خازنی به هشت نه دراوه بو هیچ که سیکی تری پیش موحه ممه د صلی اللہ علیہ وسلم دهرگای به هشت بکاته وه، ئه مه به لگه یه له سه ره فزل و چاکیتی پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم که به به لگه کانی قورئان و سووننه ت سه لمینراوه، به لام بانگه شه ی صوفیه کان سه بارت به فزل و چاکیتی کوتاهه مینی ئه ولیا هیچ به لگه یه کی له سه رنییه.

(۲) _ به لی، تاوه کو له میعراجه که دا حوت چینی ئاسمانی تیپه پاند، ئه مه پله یه که پیغه مبه رانی پیشتر پیی نه گه شتون، به واتایه کی تر پیغه مبه ران له ئاسمانه کاند بوون، که به هر ئاسمانیک ده گه یشت به لای ئه و پیغه مبه رانه دا تیپه ر ده بوو که تیایدا بوون، تاوه کو هر حوت ئاسمانه کی تیپه پاند، ئیتر که وته سه رووی مه موو پیغه مبه رانی تره وه.

بویه بویه شایسته‌ترین که س به و فرمایسته‌ی خوی گه‌وره که ده‌فرموی: ﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ﴾ ^(۱) [البقرة: ۲۵۳] واته: نه و پیغه‌مبه‌رانه‌ی (که باسکران) پیزمان داوه به هه‌ندیکیان به‌سهر هیندیکیاندا له و پیغه‌مبه‌رانه هی وایان بووه که خوا قسه‌ی له گه‌ل کردووه (به‌بی پهرده) وه هه‌ندیکیانی به‌رزکردوته‌وه چند پله‌یه‌ک.
وه چنده‌ها به‌لگی تریش له و باره‌وه هه‌ن.

(۱) _ خوی گه‌وره ده‌فرموی: ﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ نه و پیغه‌مبه‌رانه‌ی که باس کران پیزمانداوه به هه‌ندیکیان به‌سهر هیندیکیاندا، چونکه خوی گه‌وره پیزی هندی له مه‌خلوقاتی خوی به‌سهر هندیکی تریاندا ده‌دات، پیغه‌مبه‌ران و غیری نه‌وانیش، ﴿مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ﴾ له و پیغه‌مبه‌رانه هی وایان بووه خوی گه‌وره به‌بی پهرده قسه‌ی له گه‌ل کردووه، که بریتیه له موسا پیغه‌مبه‌ر _ علیه السلام _، ﴿وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ﴾ وه هه‌ندیکیانی به‌رزکردوته‌وه چند پله‌یه‌ک، موحه‌ممه‌دی ﷺ به چندين پله به‌رزکرده‌وه. به‌لام وه‌کو پیش‌تریش ناماژه‌ی پیدرا له پاستیدا که باسی نه‌مه ده‌کریت ته‌نها بۆ پوونکردنه‌وه و سوپاس گوزاریی خوی گه‌وره‌یه، بۆ شانازی کردن و که م کردنه‌وه‌ی پیزی که‌سانی تر باس ناکریت، بویه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرمویه‌تی: ((لَا تُفَاضِلُوا بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ)) واته: ((له نیوان پیغه‌مبه‌راندا چاکه به‌راورد مه‌که‌ن)) واته چاکه به‌راورد کردنیک که بۆ شانازی کردن بیت، هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرمویه‌تی: ((لَا تُفْضِلُونِي عَلَى يُونُسَ بْنِ مَتَّى)) واته: ((پیزی من به‌سهر یونسی کوپی مه‌تنای پیغه‌مبه‌ردا مه‌ده‌ن)) مه‌به‌ستی پیزدانی شانازی کردن بو.

وہ ہر بہ کیک لہ پیغہمبہران سروس و وہ حیان لہ لایہن خوائ گہورہ وہ بؤ دیت^(۱) بہ تابیہت موخہ مہد ﷺ کہ لہ پیغہمبہرایہ تہ کہ یدا پیویستی بہ غہیری خوی نہ بوو^(۲) شہریعہ تہ کہ ی نہ پیویستی بہ شہری پیشی خوی و وہ نہ بہ پاشتر نییہ^(۳)، بہ پیچہ وانہ ی غہیری خوی،

(۱)۔ جیاوازی پیغہمبہران لہ گہل کہ سانی تردا بریتیہ لہ وہ ی کہ پیغہمبہران لہ لایہن خوائ گہورہ وہ سرووشیان بؤ دیت، بہ لام غہیری پیغہمبہران سرووشیان بؤ دانابہ زیت، جگہ لہ پیغہمبہران بؤ ہیچ کہ سیکی دیکہ سرووش دانابہ زیت، پیغہمبہران چاکترین خہ لکی خوائ گہورہن و، بہ وہرگرتنی سرووشی خوائ گہورہ وہ تابیہت کراون۔

(۲)۔ پیغہمبہران لہ بواری پیغہمبہرایہ تہ کہ یاندا پیویستیان بہ غہیری خویان نییہ وہ کو ئہ وہ ی صوفیہ کان بانگہ شہ ی بؤ دہ کەن و، دہ لئین: پیغہمبہران پیویستیان بہ کوٹاہہ مینی ئہ ولیایہ و، سوودو کہ لکی لی وەر دہ گرن، لہ راستیدا پیغہمبہران پیویستیان بہ کہ سانی دیکہ ی خہ لک نییہ، چونکہ خوائ گہورہ بہ سرووشی دابہ زینراوی سہریان دہ ولہ مہندی کردوون، بہ تابیہت موخہ مہد ﷺ کہ شہریعہ تہ کہ ی شہریعہ تہ کانی پیشتر نہ سخ دہ کاتہ وہو لا دہ بات، بہ ہموو خہ لکی سہر زہمین ئادہ میزادو جنو کہ فہرمانیداو تہ نہا شوینی ئہ و بکہ ون۔

(۳)۔ بہ لی، شہریعتی موخہ مہد ﷺ شہریعہ تہ کانی پیش خوی نہ سخ کردووهو لا بردووه، بؤیہ پیویستی بہ شہریعتی پیغہمبہرانی پیشتر نییہ، وہ نہ پیویستی بہ پاشتریش دہ بیت لہ لایہن کوٹاہہ مینی ئہ ولیاوه، وہ کو ئہ وہ ی دہ لئین۔

وهك نه وهی مه سیح (علیه السلام) شونین که وتوانی خوی له زږبهی شریعه تدا بز نه وړاتی ده گرانده وه^(۱)، وه سه بارهت به شریعه تی ته وړات مه سیح هات و ته واری کرد^(۲)، بزیه گاوره کان پیوستیان به پیغه مبه ره کانی توی پیش له مه سیح (علیه السلام) هه بوو: وه کو ته وړات و، زه بورو، ته واری بیست و چوار پیغه مبه ره کانی^(۳)،

(۱) _ مه سیح _ علیه السلام _ پیغه مبه ریکه له پیغه مبه ران به لام کتیبیکسی شریعه تی سه ربه خوی بو دانه زیوه، به لکو به و ته وړاته حوکمی ده کرد که خوی گه وړه بو موسای دابه زاند بوو، به لام ته نها هندی شتی له ته وړات نه سخ کردو لا برد، له و باره وه خوی گه وړه ده ف رموی: ﴿وَلَا جَلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ﴾ [آل عمران: ۵۰] واته: وه هاتوم بو نه وهی هندی له و شتانهی که قه ده غه کراوه لیقان حه لال بکه م. به لام به گشتی نه و شونیکه وتوی ته وړات بوو که خوی گه وړه بو موسای دابه زاند بوو، وه هر ه موو پیغه مبه رانی به نی ئیسرانیل به ته وړات حوکمیان ده کرد، له م باره وه خوی گه وړه ده ف رموی: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا الشُّبُونُ﴾ [المائدة: ۴۴] واته: بیگومان نیته ته وړاتمان نارد خواره وه که پرنموونی و هووناکی تیدا بوو پیغه مبه ران حوکمی پیده که ن.

(۲) _ له راستیدا ته نها هندی شتی ته واکاریی بو هینا، به لام بنه په ته که هر ته وړات بوو.

(۳) _ به لی، به نی ئیسرانیل پیوستیان به ته وړات بوو که بو موسا _ علیه السلام _ دابه زی، پیوستیان به پیغه مبه رانی پیشتر هه بوو، به پیچه وانهی موحه ممه ده وه پیغه که خوی گه وړه شریعه تیکی سه رتا پاگیری پیبه خشی، چیر پیوستی به وانهی پیش خوی نه بوو، وه پیوستی به شریعه تیکی دیکه ش نییه که له پاش خوی دابه زیت و، ته واری بکات.

وه نوممه تانی پښیمان پښوستان به (مُحَدَّث) گه لیک هه بوو، به پیچه وانه ی نوممه تی موچه ممدوه ﷺ که تهنه نه ویان به س بوو، بویه له گهل نه ودا نه پښوستان به پیغه مبه ریکی ترو نه به (مُحَدَّث) یش بوو^(۱)،

(۱) _ به لی، نوممه تی موچه ممدوه ﷺ خوی گه وره به پیغه مبه ری خوا ﷺ و به شریعه ته که ی ده وله مندی کردن، بویه نه پښوستان به پیغه مبه رانی پیشتره و نه پښوستان به (مُحَدَّث) هه بوو، چونکه شریعه ته که ی له هه موو پرویه که وه ته واوه. به واتایه کی تر تاوه کو پوژی قیامت پښوستان به هیچ پیغه مبه ریکی دیکه نییه، چونکه شریعه ته که ی ته واوه گشتیه و سهرتاپای مرقایه تی نه و شریعه ته یان به سه و، چی تر پښوستان به پیغه مبه ریکی تر نابیت، بویه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمویه تی: ((أَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي)) واته: ((من کوتاهه مینی پیغه مبه رانم و هیچ پیغه مبه ریکی ترم به دوا دایه ت))، که وا بوو پاش پیغه مبه ری خوا ﷺ هر که سیك بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی بکات دروژنه و کافره به ده قی قورپان و سووننه ت، له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ﴾ [الأحزاب: ۴] واته: موچه ممدوه ﷺ باوکی هیچ یه ک له پیاوه کانتان نییه به لکو نه و نیردراوی خواو کوتاهه مینی پیغه مبه رانه. به لام نه ولیاو دوستان کوتاهه مینیان نییه، به لکو هر که سیك گوپرایه لی خواو پیغه مبه ره که ی بوو، له خوی گه وره ترساو ته قواکار بوو، نه وه بیگومان وه لی و دوستی خوی گه وره یه.

به لكو نه و نه ده فزېله و چاكو، زانيارى و، كرده وهى چاكو بؤ كوكردو ته وهى
له نيوان پيغه مبه رانى ديكه دا بلاوى كرد بووه ^(۱) ئيتر نه و فزله خوى گه و ره پيى
به خشى، به ته نها له خوا وه بوو _ نه وهى كه بؤى دابه زانده، بؤى نارد _ نه كه له
ريگه و واسيته و نيوه نديكارى مرقه وه ^(۲).

(۱) _ خوى گه و ره نه و نه ده فزېله و چاكو زانيارى و زانستى بؤ
پيغه مبه ره كه وى ﷺ كوكرد وه كه له نيوان پيغه مبه رانى پيشتردا بلاوى كرد بوونه وه،
شهرىعه تى پيغه مبه رى خوا ﷺ هه موو نه و شتانه تى دايه كه مرقايه تى له هه
زه من و شوينيكدا پيويستى پيى بيت، چونكه خوى گه و ره شايه تى كامل بوون و
ته واوى بؤ نه م شهرعه دا وه، ده فهرمويت: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ [المائدة: ۳] واته: نه مرقو ئايينه كه تانم ته واو (كامل)
كرد وه بؤتان و چاكو به هره وى خوم به ته واوى پشتو وه به سه رتاند و پازى بووم كه
ئيسلام ئايينتان بيت. نه وهش زانرا وه كه شتى (كامل و ته واو) پيويستى به غه يرى
خوى نابيت، نه له پيشترو نه له پاشتريشه وه.

(۲) _ نه وهى خوى گه و ره به پيغه مبه ره كه وى خوى به خشى، ته نها له خوا وه بوو،
له ريگه و واسيته و نيوه نديكارى هيچ مرقايكه وه نه بوو، له راستيدا نه مه
به رپه رچدانه وه يه كه بؤ نه وانه و ده لپن: گوايه پيغه مبه ران له كوتا هه ميني نه وليا وه
زانست و ناسينى خوا (العلم بالله) و ه رده گرن، ده لپن: پيويستيان به كوتا هه ميني
نه وليا يه، چونكه كوتا هه ميني نه وليا راسته وخو له خوى گه و ره وه و ه رده گريت.

نمه به پیچه وانهی ئه ولیاو دۆستانه وهیه، چونکه هه ریه کێک په یامی موحه مه دی
 ﷺ پیگه یشت، نابیت به وهلی و دۆستی خوی گه وره مه گه ر به شوینکه وتن و
 په پره کردنی ته وای موحه مه د ﷺ^(۱) وه پیاو چاکان هه موو ئه و پێنموونی و،
 زانستی به سوودو، ئایینی راست و، کرده وه چاکانهی به دهستی دینیت ته نها به هوی
 واسیته و نێوه ندکاری موحه مه ده وهیه ﷺ^(۲)

(۱) _ پاش ناردنی موحه مه د ﷺ هیچ که سیک به وهلی و دۆستی خوی گه وره
 نابیت، مه گه ر که سیک به ته وایی شوینی بکه ویت و په پره وی بکات، له م باره وه خوی
 گه وره ده فه رمویت: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ
 غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [آل عمران: ۳۱] واته: (ئه ی موحه مه د ﷺ) بلی ئه گه ر ئیوه خواتان
 خوش ده ویت که واته دوی من بکه ون تا خواش ئیوه ی خوش بویت وه له
 گونا هه کانتان خوش ببیت وه خوا لیخوش بووی میهره بانه. هه روه ها خوی گه وره
 ده فه رمویت: ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾ [النور: ۵۴] واته ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
 الرَّسُولَ﴾ بلی فه رمان به رداری خواو فه رمان به رداری پیغه مبه ر ﷺ بن. هه روه ها
 ده فه رمویت: ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [آل عمران: ۱۳۲] واته: وه
 گوپراهی خوداو پیغه مبه ر بن بیگومان میهره بانیتان له گه ل ئه کریت.

هه روه ها ده فه رموی: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: ۷]
 واته: وه ئه وه ی پیغه مبه ر ﷺ پیی دان وه رییگرن وه ئه وه ی لیتانی قه ده غه کرد وازی
 لیبنن.

(۲) _ هه موو ئه وه ی ئیماندار به دهستی دینیت، دۆستی خوا به دهستی دینیت، له
 راستیدا به هوی واسیته و نێوه ندکاری شوینکه وتن موحه مه ده وهیه ﷺ، ئه وه ش به
 شوینکه وتن و په پره وکردنی ته وای پیغه مبه ری خوا ﷺ ده بیت، نه ک وه کو ئه وه ی
 ئه وان ده لێن: موحه مه د ﷺ ناسینی خوا له کۆتا هه مینی ئه ولیاوه وه رده گریت.

وه نه گەر گوتی: من پتویستم به موحه ممه ده له زانستی پوولت (علم الظاهر) نه ک له زانستی ناوه کیدا (علم الباطن)^(۱) به واتایه کی تر له زانستی شه ریه تدا (علم الشریعة) پتویستمان به موحه ممه ده نه ک له زانستی حه قیه تدا (علم الحقیقه)، با دلنیا بیت له جووله که و گاوردان خراپتره، نه وانیهی گوتیان: موحه ممه د پیغه مبه ره بۆ نه خوینده واره کان نه ک نه هلی کیتاب^(۲)،

(۱) _ که سانیکیان ده لئین: من پتویستم به موحه ممه ده ﷺ ته نها بۆ فیر بوونی زانسته پو (علم الظاهر)، به لام زانسته په نهانه کان (علم الباطن) زانستی دلانه له مه دا پتویستم به موحه ممه د ﷺ نییه، من راسته وخۆ ئهم زانسته له خوای گه وره وه ورده گرم، نه مه ش دیسان گه وره ترین کوفره، به لکو ئیمه له هه ردوو زانسته که دا پوالت و په نهان پتویستمان به موحه ممه ده ﷺ، بۆیه دلّه کان چاک نابن و ئیمان ناهینن مه گەر به شوینکه وتنی پیغه مبه ره ﷺ.

(۲) _ نه وانیهی ده لئین: ئیمه له زانستی په نهان دا (علم الباطن) پتویستمان به پیغه مبه ره نییه، به لکو ته نها له زانستی پوالت تدا (علم الظاهر) پتویستمان پییه تی، ئهم جوړه که سانه ئیمانیا ن به هه ندی قورپان هی ناوه و، به هه ندیکی تری کوفر ده که ن، نه مانه له و جووله کانه خراپترن که ده لئین: موحه ممه د پیغه مبه ره، واته: هه ندیک له جووله که، چونکه هه ندیک له جووله که و گاوردان هه ن دانه وه دا ده نین که موحه ممه د پیغه مبه ری خوایه ﷺ به لام ده لئین: ته نها بۆ نه خوینده واره کان پیغه مبه ره بووه واته: عه ره به کان، بۆ جووله که و گاوردان پیغه مبه ره نه بووه، نه مه گه وره ترین کوفره، چونکه په یامه که ی موحه ممه د ﷺ گشتیه بۆ ئاده میزاد و جنۆکه، به لام گه وره ترین کوفر به شی نه و که سانه یه که ده لئین: ئیمه ئیمان به زاسته پوالتیه کان (علم الظاهر) دینین، به لام بۆ زانستی په نهانه کان (علم الباطن) ئیمه به بی پیغه مبه ران به دهستی دینین.

چونكه ئهوان بپروايان به هه‌ندىك له ته‌ورات هه‌ناو به هه‌ندىكى ترى بپه‌روا بوون، بۆيه به‌وه كافر بوون، هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ى ده‌لىت: موحه‌مه‌د به زانستى په‌وكارىه‌وه (علم الظاهر) نيردرا نه‌ك به زانستى ناوه‌كى (علم الباطن)، با دلنيا بيت به هه‌ندىك له‌وه‌ى كه هه‌ناويه‌تى باوه‌پى هه‌ناوه‌و، به هه‌ندىكى ديكه‌ش كه هه‌ناويه‌تى كوفرى كردوه‌و، ئه‌م كه‌سه كافره‌و^(١)

(١) _ پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ به هه‌ر دوو زانسته‌كه‌وه زانستى پوهاله‌ته و په‌نهان نيردراوه، به‌لام ئه‌و كه‌سه‌ى ده‌لىت: ته‌نها به زانستى پوهاله‌ت نيردراوه نه‌ك زانستى په‌نهان، ئه‌و كه‌سه ئيمانى به هه‌ندىك له قورئان هه‌ناوه كه زانستى پوهاله‌ته (علم الظاهر) وه به هه‌ندىكى ترى كوفرى كردوه كه زانستى ناوه‌كيبه (علم الباطن)، له‌و باره‌وه خواى گه‌وره ده‌فه‌رموى: ﴿وَيَقُولُونَ نُوْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا (١٥٠) أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا﴾ [النساء: ١٥٠-١٥١] واته: وه ده‌لىن باوه‌پ به هه‌ندىك (له پيغه‌مبه‌ران) ده‌هه‌نين وه باوه‌پ نا‌هه‌نين به هه‌ندىكى تريان و ده‌يانه‌وى له‌و نيوانه‌دا ريگه‌يه‌ك بده‌نه به‌ر ئا ئه‌وانه به‌پاستى بى باوه‌پى ته‌واون. پيويسته ئيوه ئه‌م شتانه بزنان، چونكه له‌م كاته‌دا كاروباريان ئالوز و مه‌ترسيدار بووه، به لاي زۆريك له خه‌لك و، به لاي ولا‌تانىكى زۆره‌وه ئه‌مانه بوونه به نوينه‌رى ئيسلام و موسلمانان، بۆيه به‌ناچارى هه‌ر ده‌بى حه‌قيقه‌تيان ئه‌و كه‌سانه بزانه‌ى.

زۆر له وانه کافر تره، چونکه زانستی ناوه کی (علم الباطن) _ که بریتیه له: زانستی ئیمانی دلان و زانیاریه کانی و بارو حاله کانی (علم ایمان القلوب و معارفها و أحوالها) _ بریتیه له په یداکردنی زانست سه بارهت به حهقیقهت و شته جیگیره پاسته کانی ئیمانی ناوه وه (هو علم بحقائق الإيمان الباطنة)، وه ئه مه زۆر به پیز تره له زانیکی ته نه کارو کرده وه پواله تیه کان ئیسلام^(۱).

که وا بوو نه گهر که سیک بانگه شهیه کی وای کرد که گوايه موحه ممد ﷺ ته نه ئه م کارو بارو شته ئاشکراو پواله تیانه ی زانیوه نه ک حهقیقهت و شته جیگیره پاسته کانی ئیمان، وه ئه و حهقیقه تانه ی ئیمانی په نهان له قورپان و سووننه ته وه وه رناگیرتن، با دلنیا بیت باوه پی به به شیک له وه هیه که پیغه مبه ری خوا ﷺ هیناویه تی و کوفریش کردوه به به شه که ی تری^(۲).

(۱) _ ئیمانی نیو دله کان زۆر له ئیمانی ئاشکرای پوالهت و ئیسلامی ئاشکرای پواله تی به پیز تره، کرده وه ی دل وه ک ترس و ئومید و خاکیتی و ملکه چی و... هتد ده گریته وه که شوینه کانیان دله، ئه و کرده وانه ی دل بنچینه یه بو ئیمانه پواله تیه که ئیمانه پواله تیه که ی له سه ر داده مه زری، چونکه ئه گهر ئیمان له دلدا نه بیت، با مرؤف نویژ بکات و، پۆژوو بگریت سوودی بو نابیت، تاوه کو له پوالهت و په نهایشه وه ئیماندار نه بیت.

(۲) _ ئه مه بهر په رچدانه وه ی زیده پۆی که رانی ئه هلی، وه کو زانراوه له سه ره تای دروستبوونیدا مه به ستیان ته نه ا کۆششکردن له په رستن و، ته قه شوف و، به ده رخستنی زوهد بوو، ئه مه ش خۆی بو خۆی ستایش کراو نییه، چونکه قورسکردنی ئایینه که ی خوای گه وره یه، ناره حه تی ده خاته سه ر نه فسی مرؤف، چونکه کاتی چه ند که سیک له هاوه لانی پیغه مبه ری خوا ﷺ ویستیان په رستنه کانی نویژو، پۆژوو، ژن نه خواستن له سه ر خۆیان قورسکه نه وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ وه لامیدانه وه، پیی فهرموون:

((به لام من نویژ ده که م و ده شنووم، پوژوو ده گرم و ده شیشکیتم، هاوسه رگبریش ده که م، بویه هر که سینک له سووننه ته کانم لا بدات، له من نییه)) نایینی نیسلام نایینی مامناوه ندیتی و میانره وییه، چونکه دلی مرؤف به مامناوه ندیتی و میانره وی ناسووده ده بیت، به لام قورسکردنه وهی په رستن سهختی بو مرؤف دروست ده کات، له نه نجامیشدا ناتوانیت له سر نه نجامدانی په رستنه کان به رده وام بیت، چونکه مرؤف ناتوانیت به رگی ناره حه تیه دریژخایه نه کان بگریت، له مرؤف داواکراوه له سر نه نجامدانی په رستنه کان به رده وام بیت، بویه پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: ((أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ)) رواه البخاري، واته: ((خوشه ویستترین په رستنه کان به لای خواوه به رده وامترینیانه)) واته: ئینسان له سر نه نجام دانی به رده وام بیت) با که میش بیت))، پیغه مبهری خوا ﷺ له باره ی نه و که سانه وه که په رستنه کان له سر خویان قورس ده که نه وه فرموویه تی: ((فَإِنَّ الْمُبْتَ لَا أَرْضًا قَطَعَ وَلَا ظَهْرًا أَبْتَى)) واته: وه کو نه و که سه مه به که له پیکردندا حه وانه وه به خوی و چوار پیکه شی نادات و، پاشان چوارپیکه ی ماندوو ده بیت و خراپ ده بیت و، په کی ده که ویت و، له وانه یه له چوله وانه کدا بمیئیته وه، ئیتر نه مه سافه که ی بری و، نه چوارپیکه شی بو خوی هیشه وه. نانه مه یه سیفته ی نه و که سانه ی که دین قورس ده که ن نه مه له لایه که وه، که خوی بو خوی مه ترسیداره و پیکری لیکراوه، له لایه کی دیکه شه وه مه ترسیه کی خراپتری هیه، نه ویش نه وه یه که چند کرده وه یه کی نه نجام داوه پیغه مبهری خوی ﷺ فرمان له سر نه بووه، نه ویش په لکیشی ده کات بو ئیلحاد بوون له نایینی خوادا، وه کو نه وه ی له سر دهستی پاشینانی پوویدا، تا نه و ناسته ی گوتیان: وه لی و دوست له پیغه مبهر چاکتره، به لام نایا له پیغه مبهران _ عليهم الصلاة والسلام _ چاکتر هه ن، نه وان ده لئین: نه خیر، نه ولایا چاکترن،

مه به سستیان به ئه ولیا صوفیه کانه، مه به سستیان ئه وهیه که صوفیه کان له پیغه مبه ران چاکترن، چونکه راسته وخۆ شت له خواوه وهرده گرن، ئایا په گه زی مړوف ده توانیت راسته وخۆ له خواوه وهرگریت؟، نه خیر، ئه و شته له توانای مړوفدا نییه، مه گه ر له ریگه ی وه حی و سروشه وه یان له ریگه ی قسه کردنی بیستراوی پشت په رده وه بیت وه کو موسا پیغه مبه ر _ علیه السلام _، به لام ئه و که سانه ی بانگه شه ی وا ده که ن که راسته وخۆ له خواوه وهرده گرن، یان له گه ل خوادا داده نیشن و ده لئین: پیغه مبه ران ناسینی خوا له ئه ولیاوه وهرده گرن، چونکه ئه ولیا راسته وخۆ ئه و زانسته له خواوه وهرده گرن و، پیغه مبه رانیش له ئه ولیاوه وهرده گرن، ئه وانه له گومراییه کی گه ورده دان، ئه وانه ته ماشاکه ن ده رچوون یان له ئایینی خوی گه ورده به چ ئاستیکی خراپیکی گه یاندوون، بنچنه ی هه موو ئه مانه بۆ بیدعه ده گه پیته وه، بیدعه مړوف بۆ شه پو خراپه راده کیشت، جا ئه و شه پو خراپه یه له وانه یه زور بیت و، له وانه یه پیده چی که میش بیت، بیدعه خهیری تیدا نییه، له بهر ئه مه یه پیغه مبه ری خوا ﷺ ناگاداری و ووشیاری له باره وه داوه، خه لکی به شیوه یه کی ترسناک لی ترساندوه، ئه وان ده لئین: ئه ولیا له پیغه مبه ران چاکترن، کوئا ئه ولیا له کوئا پیغه مبه ر چاکتر، چونکه ئه ولیا راسته وخۆ شته کان له خواوه وهرده گرن، مه به سستیان به ئه ولیا صوفیه کانه که به ئه ولایان، بی ئابرووی و جورئته کردنیان به رامبه ر به خوا به و ئاسته ی گه یاندن، هوکاری ئه مه ش ده گه پیته وه بۆ لیدانی ده روازه ی بیدعه و، ده رچوون له شه رعه که ی پیغه مبه ری خوا ﷺ، ئه وان ده لئین: پیغه مبه ر زانستی ناشکرای پواله تی وهرده گریت، به لام ئه وان زانستی په نهان (علم الباطن) وهرده گرن، گوايه ئه وان شتانیك ده زانن پیغه مبه ران نایزانن، چونکه پیغه مبه ران شته پواله کان وهرده گرن و، ئه وه ش که بۆ خه لکی باسی ده که ن ته نها زانسته پواله تیه کانه، به لام

نهوليا حه قيقهت و شته په نهانيش ده زانن. نه وان ته نها له شتانيكدا شويڼي پيغه مبه ران
 ده كه ون، نيترو و هكو نه وانه يان ليديت كه بپروا به به شيك له كتيابي خوا ده كه ن و كوڼر
 به به شه كه ي تر ده كه ن، چوڼ له شتانيكدا شويڼي پيغه مبه ر ده كه ون و، له شتانيكي
 تر يشدا موخاله فه ي ده كه ن؟ چوڼ جيا ده بيته وه له پيغه مبه ر خوا و بانگه شه ي
 نه وه ش ده كه ي تو له نه و چاكتري؟ نه مه بپروا بوونه به هينديك له شه ريعه ته كه ي و
 بيپروا بوونه به هينديكي ديكه ي، دنيا به نه مه له كوڼري نه و جووله كانه توند تره كه
 خواي گه وړه له باره يانه وه ده فه رموي: ﴿أَقْتَرُمُونَ بَعْضُ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا
 جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا
 اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾ [البقرة: ۸۵] واته: جا نايا بپروا ده هينن به هينديك له ته وپوات،
 و بي بپروا ده بن به هينديكي تري جا تو له ي نه و كه سانه كه وا بكن له نيوه هر
 پيسوايي و به د ناوي به له ژيانى دونيادا وه له پوژي دوايشدا ده كه پيترينه وه بو ناو
 سه ختري سزا وه خوا بي ناكا نيبه له وه ي كه ده يكن. ته ماشاي نه و هره پشه
 بكن له لايه ن خوا بو نه وانه ي نيمان به هيندي له وه ي پيغه مبه ري خوا ﷺ دينن و،
 بي بپروا ده بن به هينديكي ديكه ي، چونكه نه وان ده لين: له شته پواله تيه كان (الظاهر)
 گوپرايه لي پيغه مبه ر ﷺ ده بين و، له شته په نهان و شاراوه كاندا (الباطن) گوپرايه لي
 نابين، نه خير پيغه مبه ري خوا ﷺ زانستي پواله ت و په نهاني هيناوه، به لام نه وان
 ده لين: نيمه له شته په نهان كان دا گوپرايه لي نابين و، له شته ناشكرا پواله تيه كان دا
 (الظاهر) گوپرايه لي پيغه مبه ر ﷺ ده بين، نه مه ش بپروا بوونه به هيندي له وه ي
 پيغه مبه ري خوا ﷺ هيناويه تي و، بي بپروا بوونه به هينديكي ديكه ي.

وه نه مه له وکسه شه پر تر و خراپتره که ده لیت: ئیمان به هه ندیکی دینم و کوفر به هه ندیکی ده که م و، بانگه شه ی نه وه ناکات که نه وه ینده ی ئیمانی پی یناوه ناست
نزمترین هه ر دوو به شه که یه^(۱).

(۱) _ جووله که برپا به یندیکی دینن و، برپا به یندیکی ناهینن، واته برپایان به وه یه که موحه ممد ﷺ پیغه مبه ری خواجه به لام برپایان به وه نییه که بو نه وان نیردرابیت، به لام بانگه شه ی نه وه شیان نه کردوو که نه وه ی برپای پیده که ن ناست نزمترینی هه ر دوو به شه که یه، به لام صوفیه کان بانگه شه ی نه وه ده که ن که ناست نزمترینی هه ر دوو به شه که یه، نه مه ش له پوو پواله تیه که یه پووکاریه که یه، که له ناوه کیه که ناست نزمتره. واته نه وه ی که موحه ممد ﷺ یناویه تی ناست نزمترینه و، به بانگه شه ی نه وان نه وه ی نه یه یناوه ناست به رزتره.

گومرای نه‌وانه‌ی وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی له پیغه‌مبه‌رایه‌تی به‌چاکتر د‌ده‌نین

وه نه‌و مولحیدانه: بانگه‌ش‌ه‌ی نه‌وه ده‌کن که وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی له پیغه‌مبه‌رایه‌تی چاکتره^(۱) وه سه‌ر له خه‌لکی ده‌شیوینن و، ده‌لین: وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی که‌ی موحه‌مه‌د له پیغه‌مبه‌رایه‌تی که‌ی چاکتره‌و، نه‌م شیعره‌ش ده‌لین:

مَقَامُ النُّبُوَّةِ فِي بَرْزَخٍ قُوتِقَ الرَّسُولِ وَدُونَ الْوَلِيِّ! ^(۲)

واته: پله‌و پایه‌ی نبوه‌ت که‌میک له پایه‌ی په‌سول به‌رزتره‌و له به‌و پایه‌ وه‌لش به‌نزمتره‌وه ده‌لین: ئیمه له وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی که‌یدا به‌شداریتیمان کردووه که زۆر له په‌یامه‌که‌ی به‌رزتره‌و، نه‌مه‌ش گه‌وره‌ترین گومراییه‌کانیانه^(۳)،

(۱) _ به‌لین، گوايه وه‌لی و دوست له پیغه‌مبه‌ر چاکتره‌و، وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تیش له پیغه‌مبه‌رایه‌تی چاکتره‌و، چونکه دوست پاسته‌وخۆ له خواوه شته‌کانی وهرده‌گریت.
(۲) _ به‌لای نه‌وانه‌وه نه‌بی له په‌سول به‌رزتره‌و، به‌لام له‌گه‌ل هه‌موو چاکه‌که‌یدا له وه‌لی و دوست نزمتره‌و، که‌وا بوو به‌لای نه‌وانه‌وه وه‌لی له نه‌بی و له په‌سولیش به‌رزتره‌و، ئایا دوا‌ی نه‌و گومرایونه‌یان گومرایه‌کی تره‌یه؟، دپه‌که‌ش شیعره‌ی ئیبن و عه‌ره‌بیه.

(۳) _ نه‌وان ده‌لین: پیغه‌مبه‌ر وه‌لایه‌ت و په‌یامی هه‌یه‌و، وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تیش له په‌یام چاکتره‌و، بۆیه ئیمه له وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی که‌یدا به‌شداریمان کرد، نه‌گه‌رجی نه‌و به‌په‌یامه‌وه تاییه‌تکراوه‌و، وه‌لایه‌ت له په‌یام چاکتره‌و.

چونکه هیچ که سیک هاوشیوازیکى موچه ممدى نه کردروه له وه لایهت و دۆستایه تیه که یدا، نه ئیبراهیم و، نه موسا، ئیتر نه و مولحیدانه چون بتوانن هاوشیوازیکى پیغه مبه ری خوا بکه ن نه و بکه ن^(۱).

وه هه موو ره سولیک نه بی ییه، وه هه موو نه بی به کیش وه لی و دۆسته خواجه^(۱)،

(۱) _ پیغه مبه رمان موچه ممد ﷺ کوتاهمینی پیغه مبه رانه، خوی گه ورد بۆ هه ر هه موو مرفایه تی ناردویه تی، خوی گه ورد به چاند خاسیه تیکه وه تاییه تی کردروه، که له هیچ که سیکى دیکه دا نییه، بۆیه له پیغه مبه رانی دیکه چاکتره، هه ر که سیک گومانی له مه دا هه بیئت کافره، هه ر یه کیک که سیکى تر له موچه ممد ﷺ به چاکتر دابنیت کافره نه گه رچی نه وه ی به چاکى داناوه پیغه مبه ریکیش بیئت له پیغه مبه ران، که وا بوو ده بی بارو حالی نه و که سانه چون بیئت که صوفیه ک له موچه ممد ﷺ به چاکتر داده نین، بیگومان گه وره ترین کوفرو گه وره ترین گومرا بوونه.

(۲) _ پاش نه بووه ت په یای خوا گه وره ترین شته، له دواى نه وانه وه وه لی و دۆست دیت، ره سول: بریتیه له و که سه ی شه رعیکى بۆ وه حى کراوه و، فه رمانى پیکراوه به خه لکی رابگه یه نی، به لام نه بیی: بریتیه له و که سه ی نیردراوه و حوکم به شه ریه تی پیغه مبه رانی پیش خۆی ده کات، وه کو نه بیه کانی به نی ئیسرا ئیل که حوکمیان به ته ورات ده کرد که بۆ موسا دابه زینرا بوو، له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَخْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ﴾ [المائدة: ۴۴] واته: بیگومان ئیمه ته وراتمان نارد هه خواره وه که رینموونیی و پووناکی تیدا بوو پیغه مبه ران حوکمی پیده که ن. نه و پیغه مبه رانه حوکمیان پیده کرد که له پاش نه وه ات بوون، نه وان ده لین: ئیمه له نه بیه کان چاکترین، خویان خستۆته پله ی به رزه وه، به لام به لایانه وه ره سول نزمترین شته، به لای نه وانه وه ریزه ندیه که به م جۆره یه: وه لی، نه بی، ره سول. به لام یاساکه نه وه یه که په یای خوا له نه بووه ت گشتی تره، چونکه هه ر ره سولیک نه بی یه نه ک به پیچه وانه وه.

كەرا بوو پەرسول ھەم نەبى و دۇستىيەت، وە پەيامەكەى نبوۋتەكە لە خۇگرتوۋ، نبوۋتەكەشى وەلايەت و دۇستايەتەكەى لە خۇگرتوۋ^(۱)، كەرا بوو چۇن ئەو وەلايەت و دۇستايەتەى كە بەھزى نبوۋتەكەيەو بەھزى بەدبەھتوۋ لە نبوۋتەكەى چاكتر بىت كە وەلايەت و دۇستايەتەكەشى بۇ بەدبەھتوۋ، وە ئەگەر وا دابىنن كە خۇاى گەورە تەنھا كرىيەتى بە پىغەمبەر بە بى نەوۋى وەلايەت و دۇستايەتى خۇاى ھەبىت، ئەمە گرىمانىكى ھەلە و نەگونجاو^(۲) چۈنكە لەو حالەتەدا كە وەھى بۇ ناردوۋە ناگونجىت وەلى و دۇستى خۇا نەبىت^(۳) وە ھىچ نبوۋتەتەكەش نىيە لە وەلايەت و دۇستايەتى خۇاى گەورە بەدەربىت^(۱)،

(۱) _ پىغەمبەرى خۇا ﷺ پەيام و نەبوۋەت و وەلايەت و دۇستايەتى ھەموۋى نىدا كۇ بۇتەو، نىتر چۇن صۇفەك لەو چاكتر بىت.

(۲) _ ھەرگىز شىاۋ نىيە خۇاى گەورە پىغەمبەرىك بىنرىت كە وەلى و دۇستى خۇى نەبىت، ئايا كەسى عاقل و ژىر شتى لەو جۇرە دەلەت ؟ صۇفەكان خۇيان بەم جۇرە قسانەو پابەند كرىوۋ، بۇچى ؟ گوايە خۇاى گەورە كەسىكى ناردوۋە وەلى نىيە، بەكەك نىيە لە ئەولياكان نىيە، چۈنكە بە لاي ئەوانەو تەنھا ئەولياى صۇفەكان ئەولياى خۇان كە صۇفەن.

(۳) _ بەلى، خۇاى گەورە ھىچ كەسىكى نەناردوۋە مەگەر بەكەك بوۋە لە دۇستانى خۇى، ھەرگىز دوزمىنى خۇى نانرىت.

(۴) _ وە ھىچ نبوۋتەتەكەش نىيە بەدەربىت لە وەلايەت و دۇستايەتى خۇاى گەورە، چۈنكە پەيام نەبوۋەت لە خۇ دەگرت، نبوۋەتەش وەلايەت و دۇستايەتى لە خۇ دەگرت، ھەموۋ پەرسولەك نەبى يە، نەبوۋەتەش وەلايەت و دۇستايەتى لە خۇ دەگرت، ھەموۋ نەبىيەك وەلى و دۇستە، نەك بە پىچەوانەو، بەلام مەرج نىيە ھەموۋ وەلى و دۇستەك نەبى و پەرسول نىيە، بەلكو ئەوۋە فەزل و شەرافەتە كە وەلى و دۇست شۇيەكەوتوۋى پەرسول بىت، ئەگەر شۇيەكەوتوۋى پەرسول نەبوۋ بىگومان دوزمەنە نەك دۇست.

له کاتیدا نه گهر واش دانرا نبوه تیکی بڼه ولایهت و دوستایه تی هه بیت، نه وه دلنیا بن هیج که سبک ناتوانیت هاوشیوهی پیغه مبهری خوا ﷺ له ولایهت و دوستایه تی خوی گهرده دا بگات^(۱).

وه نه وانه ده لښ: وه کو نه وهی خاوه نی کتیبی (الفصوص) نښ و عهره بی^(۲) ده لیت: گوايه نه وان نه و شتانه ی بیان ویت له و سرچاوه وه وه ری ده گرن که فریسته که لیوهی وهرده گریت، بۆ پیغه مبهری خوی ﷺ سروش ده کات^(۳)،

(۱) _ پیغه مبهری خوا ﷺ ته واوترین و کاملترین دوستانی خوی گهرده یه، نه و چاکترین خه لکی خوايه، کوتاهه مینی پیغه مبهرا نه، چاکترین دوسته کانیتي، چاکترین پیغه مبهره کانیتي، فزل و چاکه کانی له پوژی قیامه تدا له کاتی شفاعه تی گهرده و، (المقام المحمود) دا ناشکرا ده بیت، کاتی پیغه مبهرا نی (أولو العزم) له شفاعهت و تکاراری پاشه کشه ده که ن و، پیغه مبهری خوا ﷺ پیش ده خه ن.

(۲) _ نښ و عهره بی چه ندین کتیبی هه یه پرن له ئیلحاد، وه کو (فصوص الحکم)، به داخه وه نه م کتیبه ته حقیق کراوه و چاپکراوه و، په نگه له کتیبخانه کانه و پیشانگا کانیشماندا بفروشریت، له کاتیکدا ئیلحادی تیدایه، هه روه ها کتیبی (الفتوحات المکیه) شی هه یه، به فتوحات ناویناوه گوايه خوی گهرده له مه که نه و شتانه ی فته کړدوه و ناشکرا کړدوه.

(۳) _ پیغه مبهری خوا له پڼگی فریسته که وه وهرده گریت، په سول و نه بی هه ر دوکیان له پڼگی فریسته وه وهرده گرن، که چی نه وان به ته نها پاسته وخو له سرچاوه سرکه که وه واته: له خوی گهرده وه وهرده گرن، به م شیوه بیت نه وان له په سول و نه بی چاکترن، ته ماشاکه ن شه یتان به چ ناستیکی گه یاندوون. پاشان قسه یان له عه قلیشدا، به و جوړه بیروباوه پی فله سه فیانه شیان بۆ دروست بوو، وه ک و فله سوفه مولحیده کانی یونان، کومه لیکیشیان چوونه سر پښازی به ره می صوفی هیندیه کان.

هۆکاری ئەمەش دەگەرێتەوه بۆ ئەوەی کە ئەو شتەیان لە بیروباوەڕی فەیلەسوف مولحیدەکانەوه پەیدا کرد، پاشان لە قالبی موکاشەفەوه دەریان دەهێت^(۱)، چونکە فەیلەسوفەکان دەیانگوت: ئەفلاک قەدیمەو ئەزەلیەو سەرەتای نییە^(۲)، وەکو ئەوەی نەرسەو شۆینکەوتوانی دەلێن، سەرەتاکە ی (موجب بذاته) یە^(۳)

(۱) _ فەلسەفەیان وەرگرت بە لا بە فەلسەفەیان ناوێنا، بە لکو بە موکاشەفەیان ناونا _ گواپە راستەوخۆ شتەکانیان لە خۆی گەورەوه بۆ ئاشکرا دەبێت _ لە کاتی کدا لە فەیلەسوفەکانیان دزیووه، داویانەتە پالی خۆیان و، بە موکاشەفاتیان ناوناوه، دەلێن: ئەمانە مان بە هۆی وەلایەت و دۆستایەتی خواوه دەستگیر دەبێت کە هیچ کەسیکی تر پێی ناگات.

(۲) _ فەیلەسوفە یۆنانیە کۆنەکان بپوایان بە خۆی گەورە نییە، بپوایان بەوه نییە کە زاتیکی خۆلقینەر مەبێت، دەلێن: ئەفلاک: واتە ئاسمانەکان و زەمین و شاخ و هەموو مەخلوقاتێ تر نەخۆلقینراوه و دانەهینراوه بە لکو هەر لە گەل بوونی خۆی گەورەدا مەبووه، ئەمەش بە کۆ دەنگی و یەك دەنگی هەموو موسلمانان و تەنانەت جوولەکەو گاورانیش کوفرە، چونکە هیچ شتێک ئەزەلیی و بێ سەرەتا نییە جگە لە خۆی گەورە، خۆی گەورە خۆلقینەرەو، هەر شتێکی تر خۆلقینراوه.

(۳) _ (موجب بذاته): (موجب) پێچەوانەی (محدث) ه واتە: پێچەوانەی داهینراو خۆلقینراوه، واتە هەر خۆی مەبووه و خۆی گەورە دروستی نەکردووه، ئەمەش یەکیکە لەو مەسەلانەی کە بە لگە بە لەسەر کوفری ئێبن وسینا و کەسانی تری هاوڕای، ئەوان لەسەر بیروباوەڕی فەیلەسوفانی یۆنانی کۆن بوون، بپوانە: الأنزیت: (موقع الشيخ أبي مالك عبد الحميد بن خليوي الجهني: شرح الفرقان بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان)، وەرگێژ.

وهكو نه وهی پاشینانیان نیبن وسینا وهاوشیوانی^(۱) ده یلین، نه و جوړه که سانه نالین: هه موو نه و شتانه هی په روه ردگارنکه که ناسمانه کان و زه مین و نه وهی له نیتوانیاندایه به شش پوژ دروستیکردون^(۲) وه گوايه خوی گوره شته کانی به خواست و ویستی خوی دروست نه کردوه (ولا خلق الأشياء بمشيئة وقدرته)^(۳)،

---

(۱) _ نیبن وسینا: به (الرئيس) ناو ده بریت، بنه رته لی تاهه فهی نیسماعیلیه، جوړه نیتو فه لسه فه وه، بو به که سیکي مولحید، بابی جوړه که بووه.

(۲) _ خوی گوره ناسمانه کان و زه مینی به شش پوژ دروست کردون، نه و به دپهینانه نه فلاکیش: واته پیره وهی نه ستیره کانیش (بحاري الكواكب) ده گریته وه، که واته نه مانه به دپهینراو و مه خلوقن، فه یله سوفه کان بریایان به نه ستیره کان هه بوو، وه له جیاتی خوی گوره ده یانپه رستن بویه نه ستیره ناسی له سر دهستی نه وانه وه په یدا بوو، که پووداوه کانیاں بو کاریگری نه ستیره کان ده گه پانده وه، خوی گوره پی پی راگه یاندون که ناسمانه کان و زه مین و هه موو شتیکی دیکه ی دروستکردوه، که ووا بوو نه مانه دروستکراون و، نه زه لی نین وهكو نه وهی فه یله سوفه کان ده یلین.

(۳) _ به لکو له و بریایه دان که شته کان به زه روردهت و هه ر بو خوی له سروشته وه هه ن، له سروشتی هاتونه ته وجود، په روه ردگارنکی نییه به دپهینابیت و خولقاندبیت، بریایان به په روه ردگار نییه، بریایان به پیغه مبه رانیش نییه، به لکو ته نها پشت به فه لسه فات و بیرو بوچونه کانی خویان ده به ستن.

وه گوايه خواي گه وده علمی به (الجزئیات) نییه، نه وان یان به ته وای نکولی له زانینس،
 خواي گه وده ده کهن، وه کو قسه که ی نه رستو، یان ده لنین: له راستیدا له کاروبار شته
 گورباوه کانداه ته نه گشتیه کان (الکلیات) ده زانیت^(۱) وه کو نه وده ی نیین وسینا ده یلینت.

(۱) _ بپوایان به وه نییه خواي گه وده غیب بزانتیت، بپوایان به ودهش نییه که خواي
 گه وده شته وورد و بچوکه کان (الجزئیات) له م گه ردونه دا بزانتیت، (الجزئیات): بریتین له
 بپوداوه کان و مه خلوقاتی تری سهر نه م زه مینه، بپوایان به هر مه مو نه مانه نییه،
 نه مه یه بیروباوده پی فیه یله سوفه کان، مه به سستی سهره کی شیخولنیسلام _ په حمه تی خواي
 بیت _ نه وده یه که بزمان پرون بکاته وه صوفیه کان له کوپوه نه و نیلحاده یان وده رگرتووه،
 نه وان له فیه یله سوفه کانه وه وهریانگرتووه، به راستی نه م بیروباوه په جینگه ی
 سهرسوپومانه، گوايه خواي گه وده گشتیات (الکلیات) ده زانیت و، بهش بهش و
 دانه دانه کان (الجزئیات) نازانیت، هر مه مو ی گومراییه، خواي گه وده هر مه مو شتیک
 ده زانیت، نه وده ی بووه، نه وده ی ده بیت، نه وده ی نه بووه، وه نه گه ربیت چون ده بیت،
 خواي گه وده به هر مه مو شتیک زانایه، له راستیدا گشتیات (الکلیات) ته نه له خه یالدا بوونی
 هیه، به لام له دهره وه ته نه بهش بهش و دانه دانه کان (الجزئیات) هه ن، ته نه شتی
 تاییه تی بینراوی بهش بهش و دانه دانه (الجزئیات) هه ن: نه وه مانگه، نه وه خوره، نه وه
 زه وییه، نه وه ناسمانه، نه وه نه ستیره یه، نه وه به رده، نه وه ناده مییه، نه مانه ن
 به شبه ش و دانه دانه کان (الجزئیات)، به لام گشتیات (الکلیات) ته نه له خه یالدا بوونی هیه
 بو نمونه نینسانیه ت و مرقایه تی نه مه شتیکی گشتیه (الکلیه)، نایا له دهره وه ی خه یال
 شتیک هیه به ناوی نینسانیه ت و مرقایه تی هستی پی بکرت و ببینریت، نه خیر شتی
 به و جوره نییه، شتیک له دهره وه نییه نینسانیه ت و مرقایه تی ناویت، له دهره وه ته نه
 به شبه ش و دانه دانه کان (الجزئیات) هه ن، واته شته کان به ورده کاری هه ن به نمونه ی
 مرقف: نه مه زه دیده، نه مه عه مره، نه مه به کره، ته ماشا ده که ییت شته کان به شبه ش و
 دانه دانه ن (الجزئیات).

حقیقه‌تی نه م فسه‌ش: نکلیرکدن له زانینی خوای گه‌وره به‌شته‌کان، نه‌گینا
 مه‌موو شتیك له‌ده‌روهه بینراوه‌و به‌شبه‌شه‌و دانه‌دانه‌یه (نَعْمَ خُزْنِی)ه، نه‌فلاک:
 مه‌موو شتیکی بینراوی به‌شبه‌شی دانه‌دانه‌یه (خُزْنِی)، مه‌روه‌ها مه‌موو جفود
 چه‌شته‌کان (الأعیان) سیفات و کرده‌وه‌کانیشیان. نه‌گه‌ر به‌گویره‌ی بۆچونه‌کانی
 نه‌وان بیت بینگومان نه‌وه‌ی ته‌نها عیلمی گشتیات (الکلیات) مه‌بیت نه‌وا هیچ شتیك له
 باره‌ی موجودات و مه‌بوونه‌کانه‌وه نازانیت^(۱)، له‌کاتیکدا گشتیات (الکلیات) له
 راستیدا ته‌نها له‌خه‌یالدا بوونی مه‌یه نه‌ک له‌شته‌دیاریکراوه‌کان(الأعیان)^(۲).

نه‌م باسه‌ش به‌دریژی له‌کتیبی (درء تعارض العقل و النقل)^(۳) و غه‌یری نه‌ویشدا
 مه‌یه .

(۱) _ به‌لی، مه‌ره‌موو مه‌بووه‌کان پارچه‌پارچه و به‌ش به‌شن، به‌لام گشتیات
 (الکلیات) ته‌نها له‌خه‌یالدا بوونی مه‌یه .

(۲) _ به‌لی، له‌ده‌روه‌ی خه‌یال گشتیات (الکلیات) بوونی نییه به‌لکو ته‌نها له
 خه‌یالدا بوونی مه‌یه، به‌لام پارچه‌پارچه و به‌ش به‌شه‌کان (الجزئیات) ده‌بینرین و
 برونیان مه‌یه .

(۳) _ به‌لی، شیخولئیسلاَم _ په‌حمه‌تی خوا لیبیت _ له‌کتیبه‌کانی دیکه‌یدا دریزه‌ی
 به‌م باسه‌داوه، که به‌په‌نگاری فیه‌له‌سوفان و مولحیدان بۆته‌وه‌و، به‌په‌رچی داونه‌ته‌وه،
 نه‌م کتیبه‌نقد به‌په‌یزه‌و، به‌چاکترین کتیبه‌کانی دانراوه، به‌گه‌وره‌ترین کتیبه‌کانی دانراوه
 له‌سه‌باره‌ت به‌باسکردنی عقل و نه‌قل، پیشه‌وا ئیبن ولقه‌یم _ په‌حمه‌تی خوا لی بیت _
 فرمووه‌تی: کتیبی (درء تعارض العقل و النقل) بخوینه‌روه‌و کتیبکه له‌مه‌موو گه‌ردوندا
 هارناپه‌کی نییه، واته‌هیچ که‌سینکی نه‌هلی زانست کتیبینکی وه‌کو نه‌وی نه‌نوسیوه‌و،
 چونکه به‌وردی قول بۆته‌وه له‌په‌ونکردنه‌وه‌و ناشکرا کردنی چه‌ندین نه‌ینیدا. نه‌وشتی
 له‌وشیوه‌یه باس نه‌کریوه مه‌گه‌ر له‌م کتیبه‌دا.

بیرویا و پره پوچه کانی نیبنوسینا و فیهله سوفان

به راستی کوفری نه و فیهله سوفانه له کوفری جووله که و گاوده کان^(۱)، به لکول کوفری موشرک و هاوه لپه رسته کانی عه ره بیش زقد گه وره تره^(۲)، چونکه هه مو نه مانه ده لاین: خوا خولقینه رو داهینه ری ناسمانه کان و زه مینه، هه موو مه خلوقاتی به خواست و توانای ویستی خوی خولقاندوه.

وه نه رستو و فیهله سوفه هاوشیوه کانی یونان هه ساره و بتیان ده په رست، فریشته و پیغه مبه ران ناناسن، له کتیه کانی نه رستودا باسی هیچ شتیک له وانه نه کراوه، له راستیدا زقره ی زانستی نه وان ته نها له بواری زانسته سروشتیه کاندا بوو، به لام له بواری شته نیلاهی کاندا هه ری کیکیان راستی که مبوو، هه له ی زقد بوو.

(۱) _ به لای، جووله که و گاوده کان باوه پران به وهیه که خوا ناسمانه کان و زه مینی خولقاندوه، باوه پران به پیغه مبه ران ههیه به باوه پیک گشتی (مُحْمَل)، باوه پران به بژدی بوابی ههیه، به لام نه وان باوه پران به هیچ شتیک نییه مه گه ر نه وهی عه قل و خه بالیان بیسبزی، هه روه ها نه و چینه صوفیه ش که شوینیان ده که ون به م شیوهیه.

(۲) _ چونکه هاوه لپه رستانی عه ره بیش باوه پران به یه ک خوا په رستی په روه ردگارنتی (توحید الربوبیه) هه بوو، نه مهش له قورنانه ههیه، له م باره وه خوی گه وره ده فرمونیت: ﴿وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ [الزمر: ۳۸] واته: سویند به خوا نه گه ر پرسیاریان لی بکهیت کی ناسمانه کان و زه وی دروست کربوه بی گومان ده لاین: خوا. به لام فیهله سوفان نه مه نالاین، به لکو ده لاین: ناسمانه کان و زه مین قه دیم و کونه بیسه ره تایه و، نه خولقینراوه.

وه جووله كه و گاواره كان _ ته نانه ت پاش نه سخ و ده ستكاري و گوپيني
 نابينه كه شيان _ له بواړي ئيلاهيادا زور له وان زاناترن، به لام فهيله سوفه پاشينه كاني
 تريان وه كو _ ئين وسينا _ ويستيان له نيوان قسه ي فهيله سوفان و له نيوان نه وه ي
 كه پيغه مبه ران هيناويانه جوړه گونجاندك دروست بكن^(۱)، بويه چه ند شتيكيان له
 هندی نوصول و بنه پره تي جه همييه كان و موخته زيله كان وه رگرت و، له گهل قسه ي
 نه واند تيكه ليان كردو، بيرباوه پيكيان لي دروست كرد كه پيده چي ت فهيله سوفاني
 ميله تان و پي بازه كان خويان بده نه پالي راست بيت يان درو بيت، كه خراپه و
 جياوازي و له يه كه نه چوونكي زوري تي دايه و، له شوي ني تردا ناگادارن، له باره وه
 دراوه .

---

(۱) _ ئين وسينا فهيله سوفه، خوي داوه ته پال ئيسلام، كاتي ته ماشاي قورپان و
 سوننه تيكدو، ته ماشاي قسه ي فهيله سوفاني كرد، بويده ركوت هر دووكيان
 ناگونجين، بويه هولي دا جوړه گونجاندك له نيوان قسه ي نه وان و به لگه كاني قورپان و
 سوننه تدا بكات، بويه پوشاكيكي نابيندريي به فلسفه پوشي و، واپراگه ياند كه
 فلسفه موخاله فه ي قورپان ناكات، له راستيدا نه مه چه واشه كردني خه لكه،
 كوكردنه وه يه له نيوان دوو شتي در، سه رليشيواندني خه لكه.

وه کاتیک ئەمانە تەماشایان کرد کاروباری پێغه مبه رانی وه کو موساو، عیساو،
 موحه ممد ﷺ به راستی جیهانی پووشن و پووناك کردۆته وه، وه دانیان به وه دانا که
 ئەو ناموس و شەریعه تهی بۆ موحه ممد ﷺ دابه زینراوه گه وره ترینی ناموس
 وشەریعه تیکه له ده روزهی جیهانی دابیت، وه تەماشایان کرد پێغه مبه ران باسی
 فریشته و جنۆکه یان کردوه، ئیتر ویستیان له نێوان ئەوانه و له نێوان قسهی پیشینه
 یونانیه کانیاندا جۆره کۆکردنه وه و گونجاندنیک بکه ن^(۱)، ئەو یونانیانهی که دورترین
 خه لکن له ناسینی خواو، فریشته کانی و، کتیبه کانی و، پێغه مبه رانی و، پۆژی
 دوا بیه وه. فه یله سوفان ده عه قلیان داناوه^(۲): به (المجرّدات و المفارقات) ی ناو ده بن.

(۱) _ فه یله سوفه کانی یونان له فریشته و، له جنۆکه و، له زانینی غه یب نکۆلی
 ده که ن، به لام ئیبن وسینا کاتیک تەماشای کرد پێغه مبه ران باسی فریشته کان و
 جنۆکه ده که ن، ویستی پاكانه بۆ فه لسه بکات، بۆیه جۆره پازاندنه وه یه کی بۆ پۆشی
 و، گوئی: فه لسه فه پیچه وانهی ئەوانه نییه که پێغه مبه ران هیناویانه، چه ند شتیکیان
 داهینا بۆ ئەوهی فه لسه فهی کۆنی پێبگونجین و، له نێوان خه لکدا بلای بکه نه وه،
 چونکه پێیان ناخۆش بوو پووچیتی و خراپه کانی فه لسه فه ده رکه ویت. ئا ئەمه یه
 رینگه ی ئەهلی گومرایی کاتێ تەماشایان کرد به لگه کان پیچه وانهی گۆفتاره کانیانه،
 ده یگۆرن بۆ ئەوهی له گه ل گۆفتاره کانیاندا سازیار بیت.

(۲) _ فه یله سوفه کان ده عه قلیان داناوه که گوايه ته صرّف به گه ردونه وه
 ده که ن، به بۆچونی ئەوان عه قلی یه که م عه قلی دووه می درستکردو، ئەقلی دووه می
 عه قلی سی یه می دروستکردو، به و جۆره تاوه کو ده یه م عه قل، به بۆچونی ئەوان
 هه موو شتیك له دروستکردنی عه قلی ده یه مه، که به (العقل الفعال) ی ناوده بن، به لای

ئەوانەو ئەو عەقلە کێیە ؟ جبریلە _ علیە السلام _ ، ئەم بیروباوەرە کوفرە . بۆیە
 راستی فەرموووە شیخوئیسلام _ پەحمەتی خوا لیبیّت _ کاتیک دەلیت: کوفری
 ئەمانە لە کوفری جوولەکەو گاوردەکان گەورەترە . چونکە هەموو شتیکیان لەم
 گەردوونەدا کڕوو بە مەخلوقات و دروستکراوی دەستی جبریل . کە بە (العقل الفعال) ی
 ناودەبن ، دەیهەم عەقل ، ئەمان ئەم جوۆرە ئەقلانەیان هەبوو پیش ئەوێ چاویان بە
 گوشتاری پیغەمبەران بکەوێت ، دواي ئەوان شوینکەوتوانیان هاتن تەماشایان کرد
 پیغەمبەران لە بارەي فریشتەکانەو دواي ، بۆیە جوۆرە سازیار بوون و
 رێککەوتنیکیان لە نیوان گوشتاری پیغەمبەران و قسە پرپوچەکانی ئەو
 فەیلەسوفانەدا کردو ، گوتیان : ئەو عەقلانەي کە فەیلەسوفان لە بارەیانەو دواي ئەو
 فریشتانەيە کە لە گوشتاری پیغەمبەران دایە ، بپوانە : (شرح الفرقان بین أولیاء الرحمن
 وأولیاء الشیطان ، موقع الدكتور خالد بن عبدالله المصلح علی الإنترنت) ، وەرگێژ .

بنچینه‌ی وشه‌ی (المفارقات) یش له زمانى عه‌ره‌بیدا له (مفارقة النفس للبدن) ده‌وه
 وه‌رگیراوه، واته: (جیابونه‌وه‌ی نه‌فس له‌جه‌سته)، ئه‌وه‌یان به (المفارقات) ناونا، واته
 له ماده جیا بۆته‌وه، به (المجرّدات) یشیان ناونا به‌هۆی سه‌ربه‌ست بوونیه‌وه
 لی (لَتَجَرّدها عنها)، بۆ ئه‌فلاکیش بۆ هه‌ر فه‌له‌کێک نه‌فسیکیان دانا، وه‌ زۆربه‌شیان
 کردویانن به‌ عه‌ره‌ز، هه‌ندیکیشیان کردویانن به‌ جواهر^(١).

وه‌ ئه‌و (المجرّدات) انه‌ی که فه‌یله‌سوفه‌کان دایان ناوه _ ئه‌گه‌ر به‌ ته‌واوی لی
 بکۆلیته‌وه _ ده‌بینیت شتانیکن ته‌نها له‌زه‌ین و بیردا بوونیان ده‌بیّت به‌لام له‌شته
 بینراوه واقیعه‌کاندا نین^(٢)

(١) _ به‌لێ، هه‌ندی کردویانن به‌ عه‌ره‌ز، ده‌لێن: ئه‌م ئه‌فلاکانه له‌ ده‌ره‌وه‌ی زه‌ین
 و بیردا بوونی نییه به‌لکو عه‌ره‌زن، عه‌ره‌زیش بریتیه له‌وه‌ی که بوونی به‌هۆی شتی
 غه‌یری خۆیه‌وه‌یه‌تی و، دیت و نامینیت وه‌کو په‌نگه‌کان ره‌ش و سپی و په‌نگه‌کانی تر
 ئه‌مانه به‌هۆی شتی تره‌وه‌ ده‌بن و ده‌وه‌ستن، به‌لام جه‌وه‌ر هه‌ر شتیکه‌ خۆی خۆی
 پاده‌گریت.

(٢) _ هه‌ر مه‌مووی خه‌یالاته جه‌وه‌ر و عه‌ره‌زو شتانیتری له‌و جو‌ره‌ی ئه‌وان
 باسی ده‌که‌ن ته‌نها خه‌یالاتن و هه‌یچی تر.

نمونه‌ی نه‌مانیش وه‌کو نمونه‌ی هاوه‌لانی فیساغۆرسه که ژماره‌گه‌لیکی بیکۆتایان داناوه، به نمونه‌ی هاوه‌لانی ئەفلاتۆنه که نمونه ئەفلاتۆنیه خه‌یالۆیه‌کانیان داناوه (الأمثال الأفلاطونية المجرّدة)، وه‌کو ئەوه‌ی هیۆلای بیۆینه‌یان داناوه^(۱) زه‌مه‌ن و شوینیان داناوه که له بوون به‌ده‌ر بیّت. له کاتی‌کدا زیرکه چا بووکه به‌سه‌لیقه‌کانیان دانیان به‌وه‌دا ناوه که ئەو شتانه له راستیدا ته‌نها له‌زه‌ین و بیردا بوونی هه‌یه نه‌ک له واقعی بینراودا.

وه کاتی‌ک که‌سانیکێ پاشینانیاں وه‌کو _ ئیبن وسینا _ ویستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی له‌سه‌ر ئوصول و بنه‌په‌ته‌ بۆگه‌نه‌کانی ئەوان جیگیر بکات: وای راگه‌یاند که پیغه‌مبه‌رایه‌تی سیّ تایبه‌تمه‌ندی هه‌یه^(۲) له هه‌ر که‌سی‌کدا بیّت ئەوه پیغه‌مبه‌ره:

(۱) _ هیۆلاو ویّنه: هیۆلا واته‌ ماده‌، ویّنه‌ش واته‌ ئەو ویّنه‌یه‌ی له‌و ماده‌وه‌ دروست ده‌بیّت، بۆ نمونه‌ هیۆلای مایکره‌فون ئاسنه‌ یان هه‌ر کانزایه‌کی تره‌، هیۆلای کتیب کاغه‌زه‌، ئەوان هیۆلایان داناوه به‌لام به‌بیّ وینه‌و شیوه‌، ئایا هیچ که‌سی‌ک هه‌یه کانزایه‌کی بیۆینه‌و شیوه‌ی بینیبیّت، نه‌خیر، هیچ شتی‌ک بیۆینه‌و شیوه‌ نییه‌، ئەگه‌ر ویّنه‌ی نه‌بوایه‌ بیرو هۆشی مرۆف هه‌ستی پیّنه‌ده‌کرد، شیخولئیسلام _ په‌حمه‌تی خوا لیبیّت _ ده‌یه‌ویّت ئەوه‌مان بۆ پوون بکاته‌وه که له کویه‌وه‌ فه‌یله‌سوفه‌کان ئەو جوّره قسه‌ خراپه‌یان وه‌رگرتوه‌، ئەوان ته‌نها له فه‌یله‌سوفه‌کانه‌وه‌ وه‌ریانگرتوه‌، پیباوه‌پی فه‌یله‌سوفان ئەمه‌یه.

(۲) _ به‌ لای ئەوانه‌وه‌ پیغه‌مبه‌رایه‌تی به‌ ده‌ست ده‌هینریّت، به‌ هه‌لبژاردن نییه‌ له لایه‌ن خوا‌ی گه‌وره‌وه‌، به‌لکو به‌چهند سیفاتیک که ئەگه‌ر له هه‌ر مرۆفیکدا هه‌بیّت ئەوا به‌ ده‌ست دیت.

به كه م: هيزه كي زانستى هه بيت، كه به هيزى قودوسى ناوى ده بن، كه به هويه وه زانست وه رگريت به بى فير بوون^(۱).

دوره م: هيزى كه يالكردى هه بيت^(۲) كه شتانيكى به خه يالدا بيتيت له نه فسى خويه وه هه سى پييكات و لى تييكات، به جورىك له نه فسى خويه وه وينه گه ليك ببينيت ياخود له نه فسى خويه وه دهنگه ليك ببيستيت، وه له دهره وه هيج بوونىكى نه بيت، وه وايرانراگه ياند گوايه نه وينا نه فريشته كانى خوان، وه نه دهنگه گوفتارى خوى گهره ن.

سى به م: وه هيزى كاريگه رى هه بيت، كاري پييكاته سه ر هيو لاي جيهان.

وه موعجزاتى پيغه مبه ران و، كه پامه تى نه ولياو، كرده وه نااسايه له سروشت به دهره كانى جادوگه رانان بو هيزى نه فس (قوى النفس) گه پاندوته وه، بويه دانيان به هه ندى له وانه دا ناوه كه له گه ل نوصول و بنه پره ته كانى خوياندا گونجاوه، كه چى دانانان به موعجزاتىكى وه كو گورپى داره كه بو مارو، له تبوونى مانگ و، چه ند شتىكى ديكه ي به و شيوانه دا نه ناوه و، نكو لى ليده كه ن.

(۱) _ به هوى هيزه قودوسيه كه يه وه زانست به ده ست ده هينيت به بى فير بوون، ناي نه مه ده شيت؟ ناي زانست به بى فير بوون به ده ست ديت له نيوان هه ر هه موو مروفايه تيدا؟

(۲) _ هيزى كه يالكردى بو خه لك هه بيت، شتانيكيان پى بليت هيج حه قيقه تىكى نه بيت، بليت: زيندو بوونه وه و، كو كرده وه و، به هه شت و دوزه خ هه يه، خه يالى نه م شتانه بكات كه گوايه هيج حه قيقه تىكى نييه، به لام ته نها له پيناو به رزه وه نديه كانى خه لكدا. نه مه يه قسه ي فه يله سوفان.

وه له چەندین شوینی دیکەدا بەدریژی باسی ئەمانەمان کردووه، وه ئەوه مان
 بوونکردۆتەوه که ئەو قسانەیان بۆگەنترین قسەن، وه ئاماژەمان بەوه داوه که ئەوهی
 ئەوان به سێ تاییهتەندیەکیان داناووه بۆ دەست هێنانی پێغەمبەراییەتی، لەوهش
 گەرەتر بۆ ئۆدیک له تاکەکانی خەڵک و، شوینکەوتوانی پێغەمبەرەن بەدیدیت، وه ئەو
 فریشتانە پێغەمبەرەن هەوالیان له بارەیانەوه پێداوین زیندەن، بویژن، گەرەترین
 مەخلوقاتى خوان، ئۆد زۆرن، لەم بارەوه خوای گەرە دەفەرمویت: ﴿وَمَا يَغْلُمُ جُودَ
 رَبِّكَ إِلَّا هُوَ﴾^(۱) [المدثر: ۳۱] واتە: وه کەس ژمارەى لەشکرانى پەرورەدگاری تۆ
 نازانی مەگەر هەر خۆی. کەوا بوو فریشتە تەنها دە دانە نین، عەرەزیش نین، به
 تاییەت بانگەشەى وا دەکەن که ئەوهی هەموو شتیکی لیکەوتۆتەوه: عەقلی یەکەمە،
 که جگە له خۆی هەموو شتیکی لیکەوتۆتەوه، به لای ئەوانەوه پەرورەدگاری هەموو
 شتیکی جگە له خوا، هەرەها هەر عەقلێک پەرورەدگاری هەموو ئەوانەیه که له خوار
 خۆیه وەن، وه عەقلی کاریگەری دەیه م پەرورەدگاری هەموو ئەو شتانەیه که له
 ژێرەوهی خولگەى مانگدان.

---

(۱) _ ئەوان دە فریشتە نین وهکو ئەوهی بانگەشەى بۆ دەکەن و، به دە
 عەقلەکیان (العقول العشرة) ناو دەبەن، له پاستیدا به تەنها خوای گەرە هەر خۆی
 دەزانیت ژمارەى ئەو فریشتانە چەندن، ئەو فریشتانە هیژی نەفسانی (قوى نفسانية)
 نین، ئەندیشەى نەفسانیش (هواجس نفسانية) نین، وهکو ئەوهی فەیلەسوفان پای
 دەگەیهنن و، دەلێن: ئەو ئەندیشە نەفسانیانە ئەگەر چاک بن ئەوه فریشتەن و، ئەگەر
 پیس و خراپیش بن ئەوه شەیتانن، دەلێن: به پاستی له دەرەوهدا هیچ فریشتەو
 شەیتانیکی نییه و تەنها ئەو ئەندیشە نەفسانیانەن.

وه له ئایینی هه موو پێغه مبه راندا پووچه ئی و بئ بنه مایی نه و شتانه به ئاشکرا ده زانریت، چونکه هیچ به کێک له فریشته کان داهینه ری هه موو شتیکی جگه له خوای گه وره نین^(۱).

(۱) _ فریشته کان هیچ شتێک دروست ناکه ن، خۆیان خولقینراون، به نده ی خوای گه وره ن، به نده گه لیکی به پێزن، له راستیدا ته نها فه رمانی خوای گه وره جێبه جێ ده که ن، خوای گه وره له و باره وه ده فه رموی: ﴿لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهٖ يَعْمَلُونَ﴾ [الأنبياء: ۲۷] واته: له خوا پێش ناکه ون به قسه و گوته وه ئه وان به فه رمانی خوا کار ده که ن. ئا ئه مانه فریشته کانن، هه روه ها خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِيٓ أَجْنِحَةٍ مِّثْلَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ﴾ [فاطر: ۱] واته: فریشته کانی کردووه به نێرراوانێک خاوه نی (چه ند جوړه) بالن: دووان و سیان و چوار. ئه وان هیچ نین جگه له وه ی به دیه یتر او یکن له به دی ه یتر اوانی خوای گه وره، بوونیان هه یه و ده بینرین.

(ضعيف) بوونی

نه و فەرموودانه‌ی که له باره‌ی چاکیتێ نه‌قله‌وه هاتوون

وه نه‌وان بانگه‌شه‌یه‌کی وا ده‌که‌ن گوايه عه‌قلی به‌که‌م بریتیه له‌و عه‌قله‌ی که له‌م فەرمووده‌یه‌دا باس کراوه: ((إن أول ما خلق الله العقل^(۱)، فقال له: أقبل، فأقبل، فقال له: أدبر، فادبر، فقال: وعزيتي ما خلقت خلقاً أكرم عليّ منك، فبك آخذ، وبك أعطي، ولك الثواب، وعليك العقاب))^(۲) واته: ((یه‌که‌م جار خوا عه‌قلی دروست کرد، پێی فەرموو: وهره‌پیشه‌وه، هاته‌ پێشه‌وه، پێی فەرموو: بچۆ، چوو، ئیتر فەرمووی: به‌ شکۆمه‌ندیم هیچ به‌ دیه‌ینراویکم به‌دی نه‌هیناوه له‌ تۆ به‌ پێزتر بیت به‌لامه‌وه، بۆیه به‌ تۆ وهرده‌گرم، به‌ تۆ ده‌به‌خشم، پاداشت بۆ تۆیه، سزاشت له‌ سه‌ره)).

(۱) _ موضوع: قال الصاغاني (كما نقل عنه في كشف الخفاء ۸۲۳)، بلفظ: ((أول ما خلق الله العقل)): موضوع باتفاق.

وليزيد كلام على هذا الحديث انظر ((كشف الخفاء)) (۷۲۳)، بلفظ: ((إن الله لما خلق العقل، قال له: أقبل...)).

وانظر: ((سلسلة الأحاديث الضعيفة)) حديث رقم (۱)، ففيها كلام جيد بشأن الأحاديث الواردة في العقل وبيان ضعفها ووضعها، وهذا الحديث الذي بين أيدينا عزاه السيوطي إلى زوائد عبدالله ابن الإمام أحمد على ((الزهد)) لأبيه بسند فيه ضعف عن الحسن البصري مرفوعاً مرسلأ. قلت: وفضلاً عن الضعف الذي فيه فإن مراسلات الحسن البصري من أضعف المراسيل.

(۲) _ به‌لێ، نه‌و فەیلەسوفانە‌ی خۆیان داوہ‌تە پال ئیسلام دەیانە‌وێ برەو بە فەلسەفە‌ی کۆن بده‌ن، بۆیه نه‌م فەرمووده (موضوع) هه‌لبه‌ستراوه درۆیه‌یان وەرگرتوه، گوايه یه‌که‌م شت که خوای گه‌وره خولقاندبیتێ عه‌قله، نه‌مه درۆیه، یه‌که‌م جار خوای گه‌وره قه‌له‌می خولقاندووه.

هه روه ها نه و عه قله به قه له ميش ناو ده به ن^(۱) له بهر نه وهی گنډراوده ته وه: ((۱))
 اهل ۱۰ سال الله الغلام)) صحيح: أخرجه أبوداود (۴۷۰۰)، والترمذي (۲۱۵۵)، و (۲۳۱۹)،
 واحمد (۲۱۷/۵)، من حديث عبادة بن الصامت رضي الله عنه مرفوعاً^(۱).

وه نه و له رموده بهی سه بارهت به عه قل ده یگنډنه وه درویه و (موضیع) د به لای
 هه مو له رموده ناسانه وه، وه کو نه وهی نه بو حاتم نه لبوستی^(۲) و، و، نه بولحه سه نه
 نه لداره فوتنی و، نیېن و لجه وزی و که سانی تر باسی ده که ن^(۱).

(۱) _ نه وهی نه وان ده یکه ل (تحریف) ه گورپنه چونکه قه له م عه قل نییه، قه له م
 بوونه وهریک بور خوی گه وره خولقاندی، پیی گوت: بنووسه ؟ گوتی: چ بنووسم؟
 له رموی نه وهی ده بیټ. که واته نه و به دی هینراویکی خوی گه وره یه، عه قل نییه، له
 نیوان عه قل و قه له مدا جیاوازی هیه، به لام نه وان تیکه ل و پیکه ل ده که ن و، سر له
 خه لك ده شتوینن، به دوی نه و شتانه دا ده که پین که بره و و بازا به پریازه پوچه که یان
 بدات، نه که ر چی به م له رموده هه لبه ستروانه ش بیټ.

(۲) _ ده لټن مه به ست به قه له م عه قله، نه وهی دروست بیټ یه که م جار خوی
 گه وره قه له می دروست کرد وه کو نه وهی له له رموده که دا هاتوه، به لام قه له م عه قل
 نییه.

(۳) _ نه بو حاتم ولبوستی: نیېن و حیبا نی دانهری کتیبی (الصحيح) ه.

(۴) _ نه و پيشه وایانه ده لټن: به پاستی نه و له رموده یه درویه، سوپاس بۆ نه و
 خوی بهی که شوره سوارانیکي له نه هلی سووننهت په خساندوه له م دروژنانه و
 هه لبه ستکارانه ده پپارینن، خوی گه وره کاره ساته که ی بۆ خویان گه پانده وه، سوپاس
 بۆ خوا، هیچ که سیک زاتی نییه به ده م پیغه مبه ری خواوه ﷺ درو هه لبه ستیت، نه که ر
 هه ولی نه وه ش بدات خوی گه وره که سانیکي بۆ ده ره خسینیت ناشکرایان بکه ن.

وه فہرموودہ کہ لہ هیچ یہ کیک لہ و کتیبہ فہرموودانہ دا نییہ کہ پشتی
 پیدہ بہ ستریت^(۱) لہ گہل نہ وہ شدا بیژہ کی _ نہ گہر جیگیریش بیت _ بہ لگیہ
 لہ سہریان، چونکہ لہ م بیژہ یہ دا ہاتوہ: ((اول ما خلق الله تعالى العقل قال له . . .))
 واتہ ((یہ کہم سات کہ خوی گہورہ نہ قلی خولقاند پیی فہرموو . . .))، وہ لہ
 ریوایہ تیکی تر دا ہاتوہ: ((لما خلق الله العقل قال له . . .)) واتہ: ((کاتی خوی گہورہ
 عہ قلی خولقاند پیی فہرموو . . .))، کہوا بوو مانای فہرموودہ کہ: نہ وہ یہ کہ
 خوی گہورہ لہ یہ کہم ساتہ کانی خولقاندنی عہ قلدا لہ گہ لیدا دووا، مانای فہرموودہ کہ
 بہو جوڑہ نییہ کہ عہ قل یہ کہم مہ خلوقاتی خوی گہورہ بیت^(۲).

(۱) _ نہم فہرموودہ لہ کتیبہ کانی فہرموودہ دا نییہ، چونکہ نہ گہر فہرموودہ یہ کی
 پیغہ مہری خوا ﷺ بوایہ فہرموودہ ناسان پشتگوئیان نہ دہ خست.

(۲) _ وشہی (اول) مانای نہ وہ نییہ کہ عہ قل یہ کہم بہ دی ہینراوانی خوی گہورہ
 بیت، بہ لکو مانای نہ وہ یہ کہ یہ کہم سات خوی گہورہ خولقاندی لہ گہ لیدا دووا، وہ کو
 نہ وہی سہ بارہت بہ قہ لہ میش ہاتوہ، خوی گہورہ یہ کہم سات کہ قہ لہ می بہ دیہینا
 پیی فہرموو: بنووسہ، کہوا بوو وشہ کہ بو نہ وہ یہ کہ خوی گہورہ ہر کہ خولقاندنی
 لہ گہ لیدا دووا، بہ لام مانای یہ کہمین بوون، لہ دروست کردندا نا بہ خشیت، وشہی
 (اول) (منصوب) لہ سہر (الظرفیہ) واتہ: لیترہ دا ناوہ لفہرمانہ بق کات، واتہ: خوی
 گہورہ یہ کہم سات کہ دروستی کرد پیی فہرموو: وەرہ پیشہوہ، وہ یہ کہم ساتیش
 کہ قہ لہ می دروستکرد پیی فہرموو: بنووسہ، یہ کہ میہ تیکی ریژہ ییہ نہ ک
 یہ کہ میہ تیکی پہایی وہ کو نہ وہی دہ گوتریت.

وشه‌ی (أَوَّل) ^(۱) (منصوب) ه له سەر (الظرفية) ت، وه‌کو نه‌وه‌ی له‌بیژه‌که‌ی دیکه‌شدا
هاتووه (لام)، واته ئاوه‌لفه‌رمانه بۆ کات. ته‌واوی فه‌رمووده‌که‌ش: ((ما خلقت خلقاً أکرم
عليّ منك. . .)) واته: ((هیچ به‌دیهنراویکم به‌دینه‌هیناوه له‌تۆ به‌پیزتربیت به‌لامه‌وه.
. . .)) نه‌مه‌مانای نه‌وه‌یه که‌ خوای گه‌وره‌ پیش نه‌و شتانیکیتری به‌دیهنراوه ^(۲).
پاشان ده‌فه‌رمویت: ((فبک آخذ، وبک أعطي، ولك الثواب، وعليك العقاب)) لی‌ره‌دا
ته‌نها چوار جور کرده‌وه‌و عه‌ره‌زی باس کردووه، که‌چی به‌لای نه‌وانه‌وه هه‌ر هه‌موو
شت و جه‌واهی‌ره‌کانی جیهانی سه‌روو و ژێروو له‌و عه‌قله‌وه که‌وتۆته‌وه، که‌وا بوو نه‌مه
له‌ کوێ و نه‌وه له‌کوێ؟!

(۱) _ نه‌گه‌ر وشه‌که (أَوَّل) بوایه به‌ (رَفْع)، ده‌بووه (مُبْتَدَأ) و ئیتیر داواکاریه‌که‌ی
نه‌وانی به‌جێده‌هینا، به‌لام وشه‌که له‌نیۆ فه‌رمووده‌که‌دا به‌ (نَصْب) هاتووه به‌م شیوه
(أَوَّل) واته ئاوه‌لفه‌رمانه بۆ کات.

(۲) _ به‌وانه چۆن درۆکانیان به‌سه‌ر خۆیاندا شکایه‌وه، ((ما خلقت خلقاً أکرم عليّ
منک...)) ((هیچ به‌دیهنراویکم به‌دینه‌هیناوه له‌تۆ به‌پیزتربیت به‌لامه‌وه...)) نه‌مه
به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ خوای گه‌وره‌ پیش عه‌قل شتانیکی دیکه‌ی به‌دیهنراوه،
به‌لام ته‌نها له‌ مه‌خلوقاته‌کانی پیشتر چاکتر بووه، هه‌ر چه‌نده فه‌رمووده‌که
هه‌لبه‌ستراوه به‌لام شیخولئیسلام _ په‌حمه‌تی خوا لی‌بیت _ ده‌یه‌وێت هه‌ر له‌ چوار
چێوه‌ی قسه‌ درۆکانی خۆیانه‌وه وه‌لامیان بداته‌وه.

حەقیقەتی عەقل

هۆکاری که واتنه هه له یان: بۆ ئه وه ده گه پێته وه که وشه ی عەقل له زمانی موسلماناندا مانایه کی جیاواز ده به خشیته له وشه ی عەقلی ئه و یونانیانه دا^(۱)، (فإن العقل في لغة المسلمين مصدر عَقَلَ يَعْقِلُ عَقْلًا) واته (عەقل له پێناسه ی زمانه وانی دا چاووکه بۆ تیگه یشت تێده گات تیگه یشتن)، ئه مه ش له قورئانی پیروژدا هاتووه: ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾^(۲) [الملک: ۱۰] واته: وه ده لێن ئه گه ر قسه ی (پێغه مبه ران) مان ببیستایه یا تیگه یشتینایه ئه مۆ له هاوپی یانی دۆزه خ نه ده بوین. هه روه ها خوای گه رره ده فره مویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ [الرعد: ۴] واته: به راستی له وانه دا چه ند نیشانه ی پوون هه یه بۆ ئه وانه ی تێده گن.

(۱) _ عەقل هه یه، وه ئه قل خولقیتراره هه چ گومانی تێدا نییه، به لام ئه وه عەقله نییه که فه یله سوفان مه به ستیان وه ده یانه ویت، به لکو به لای موسلمانانه وه عەقل بریتیه له وه ی که خوای گه رره خولقاندویه تی و، به مۆفی سپاردووه، بۆ ئه وه ی زیانبه خش و سوو ده به خش، هه ق و باتل پێ لیک جیاکاته وه، پێوه بکات، به راستی عەقل به هره و نیعمه تیکی خوای گه رره یه، بۆیه هه ر کات مۆف عەقلی له ده ستدا وه کو ئاژده لی لیدیت، که وا بوو عەقل نیعمه ته، له مه خلوقه کانی خوای ته عالا یه به بی هه چ گومانیک، که وا بوو مانای عەقل به لای موسلمان وه زۆر جیاواز تره له مانای عەقل به لای فه یله سوفه یونانیه کانه وه، به لای ئه وانه وه گوایه عەقل خولقیتره ی گه ردوونه و، ته نها عەقل ئه م گه ردونه ی دروست کردووه.

(۲) _ عەقل بریتیه له وه ی که مۆف وینای شته کان له میشکی خۆیدا بکات، سیفه تیکه خوای گه رره به مۆفی سپاردووه، هه روه ها عەقلیش بریتیه له درک پێی

گرس و ننگه بستر، خوی گه ورده ده فرموی: ﴿ثُمَّ نَحْسُ لَكَ أَكْثَرَهُمْ بِسْمَعُونَ﴾
نحس: ﴿۱۱۱﴾ و آن: تا با واده زانی نقره ی نه وانه ده بیستن یا نیده گن، و آن
ننگه گن و عه قلبان پیدا ماشکیت نه گینا نه وان عاقلن، شیت نبین، به لام عه قلبان پیدا
ماشکیت و، له شنه کان ننگاگات له سه ر خویان، سه روه ها خوی گه ورده له نایه ننگی
نرما ده فرموی: ﴿ثُمَّ خَرَبُوا مِنَ نَعْدٍ مَا عَمِلُوا﴾ [نفره: ۷۵] وانه: که چی له پاش
ننگه لضمی ده سنکاریان ده کرد. و آن پاش نه وده ی لینی ننگه شتن و عه قلبان پیدا شکا
مه سنار به ده سنکاری کردنی.

مەروەھا خوای گەورە دەفەرموی: ﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا
 أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا﴾^(۱) [الحج: ۴۶] واتە: دەی ئایا ئەوانە بەزەوی دا نەگەپاون تا
 دلایان مەبێ بیری پێ بکەنەو (لەو وێران بوونە) یا گوێیان مەبێ گوێی پێ بگرن (بۆ
 راستی).

مەروەھا مەبەست بە عەقل: ئەو غەریزەو خەسلەتە سروشتی و زگمکیە کە
 خوای گەورە بە مەروەفی داوێ تاوێ کە بە ھۆیەو تێگات و کاروبارەکانی خۆی
 جێبەجێبکات.^(۲)

-----
 (۱) _ (يعقلون بها) واتە: بە ھۆیەو تێدەگەن، مانای ئایەتە کە ئەو نییە کە بە
 زەویدا بگەپێن بۆ ئەوێ دلایان بۆ بخولقینرێت، نەخێر، چونکە دلەکانیان تێدا
 خولقینراوێ مەبێ، بەلام بۆ تێگەشتن بەکاری ناھێن، وەکو ئەوێ خوای گەورە
 دەفەرموی: ﴿هُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا﴾ [الأعراف: ۱۷۹] واتە: دلایان مەبێ بەلام پێی
 تێناگەن لە (راستی).

(۲) _ عەقل دوو مانا دەبەخشێت، یەکیکیان ئەو غەریزەو خەسلەتە سروشتیە
 زگمکیە کە خوای گەورە بە مەروەفی بەخشیوێ، لە ئازەلان جیای دەکاتەو،
 لەشیت جیای دەکاتەو، بەلام مانای دووێ: تێگەشتن و عەقل پێدا شکاندن
 دەگەینێت.

به لام به لای فه یله سوفانه وه؛ عقل جه وه رنکی سه ریه خویه پیوستی به یارمتری
نییه وه کو هست پینکارنکی تنگ یشتوو^(۱)؛ نه مهش له گال نه وهی پیغه مبه رو قورنار
ده یلین بزه و نه گونجاوه^(۲).

(۱) _ عقل شتیک نییه بیینریت، به لکو شتیکه خوی گوره به مروژر
سپار بووه؛ له نهینیه کانی خوی گوره یه، وه کو روح وه کو شتانی تر، نابینریت.
ته نانهت مروژر توانای جیا کردنه وهی که سینی عاقل و که سینی شیتی نییه مه گر
له میانه ی رهفتاری هر بوکیانه وه بزاتریت، نه گر به لای که سینی عاقل و که سینی
شیتدا تیپر بوویت، له و کاته دا هر بوکیان بیده نگ بوون، تو ناتوانیت بزانت
کامیان عاقل و کامیان شیت، چونکه عقل نابینریت؛ به لکو نهینیه که خوی گوره به
مروژی سپار بووه؛ به لام فه یله سوفان ده لین؛ نه خیر، عقل شتیکی خولقی تراوه.
جهستی هیه، چاره سازی دهکات، فرمان دهکات، قه دهغه دهکات، نه خیر نه
شتانه درویه، عقل له دهر وه نییه تا خه لکی بیینن؛ به لکو شتیکی نهینیه جگه له
خوی گوره که سی دیکه نایزانت، وه کو روح که له مروژر و ناژه لایه و که سیتر
نابینریت، شتیکی نهینی مه عنویه، شتیکی بینراوی هستینکراو نییه بخولقی نیت و؛
چاره سازی بکات، فرموده کهش درو و هله ستراره، خوی گوره نه یفه رمووه؛
دواوه وهره پیشه وه بچو.

(۲) _ عقل شتیک نییه به خوی پاوهستی و پیوستی به یارمتری نه بیت؛
جه وه ریش نییه، عهر ریش نییه، چ که سیک عه قلی بینیه، ئایا که سیک له ئیه
عه قلی بینیه ری بکات؟ کی بینویه تی؟ نهینیه که به م مروژه سپیر تراوه وه کو روح
نابینریت، به بو چونی نه وان عقل شتیکه ده چیته دهر وه، سه رده که ویت؛
داده به زیت، به لام هر ه مو نه مانه درویه، خوی گوره چه ندا مه خلوقات هیه
به دهر له خوی که سی تر نایان بینیت.

وه جیهانی دروستکراو (عالم الخلق): به لای نه وانه وه _ وه کو نه وهی نه بو حامدی نه لغه زالی باسی ده کات _ جیهانی جهسته کانه (عالم الأجسام).

وه عه قل و نه فسه کانیش (العقول والنفس)، به جیهانی فرمانه کان (عالم الأمر) ناو ده بات.

وه پیده چیت عه قلّه کان: به (عالم الجبروت) ناو به ریت، نه فسه کانیش: به (عالم الملوکوت) ناو به ریت، وه جهسته کانیش به (عالم الملک) ناو به ریت^(۱).

نه وه که سهی شاره زای زمانی پیغه مبه نه بیت و، مانا کانی قورپان و سوونته نه زانیت: واتیده گات نه وهی له سوونته تدا سه بارهت به (الملک) و (الملکوکوت) و (الجبروت) هاتون جوت و سازیری نه وانه که فیهله سووفه کان ده یلین، که چی شته که به و جوره نییه.

وه نه مانه زور سه ره له موسلمانان ده شیوینن، وه کو نه وهی ده لین: فله که داهینراوه (مُحَدَّثْ)، واته: مه علوله، له کاتیکدا به لایانه وه فله که کونه (قدم)^(۲)، داهینراوه یش (مُحَدَّثْ) نه بوونی له پیشی که وتووه، له زمانی عه ره بی و هیچ زمانی به کتکی تریشدا نییه کونی نه زهلی (القدم الأزلی) به داهینراو (مُحَدَّثْ) ناو بریت^(۳)،

(۱) _ هر هه موو نه مانه ش هه لهن و، تیایدا شوینی قسهی فیهله سووفه کان که وتووه.

(۲) _ ده لین: فله که داهینراوه (مُحَدَّثْ)، پاشان ده لین: فله که کونه (قدم)، که وا

بوو جیاوازی و له یه که نه چوون له قسه کانیاندا به دی ده کریت.

(۳) _ مه به ستیان سه رلیش یواندنه، ده لین: فله که داهینراوه (مُحَدَّثْ)، پاشان

ده لین: فله که کونه (قدم)، که وا بوو جیاوازی و له یه که نه چوون له قسه کانیاندا به دی

ده کریت، کاتیک ده لین: داهینراوه (مُحَدَّثْ) ده یانه ویت سه ره له خه لک بشیوینن، ده لین:

جیهان داهینراوه (مُحَدَّثْ)، هر هه موو مه خلوقات داهینراوه (مُحَدَّثْ) و هیچ شتیکی

هر بوو (قدم) تیدا نییه.

به لاد به رستی خوی گمیده هاولی دوده که تها خوی خولقینه ری هسور
شتیکه. وه هسور خولقینه ریش داهینرود (مَحْت). وه هسور داهینرولیکیش (مَحْت)
پاش نهودی که نهیود بیوتی پی به خسرود، هاتوت بهیونه وه. نوسر
مه به به یکنی نهی و لک لاد تیه فکاتی جهمی و موخته زیله موذقه شه یکی که
توتین مگه گزین. چونکه به تهلوی زتا نهیون بهودی که پتقه مهران هسور
پینه وه.

۱) هیچ شیت نیه هار یوو (فته) ییت _ واته: هار خوی یو خوی هسور ییت
و خوی گمیده نروستی نه کرد ییت _ که و بیوو هسور شتیکی مه خلوقات له لایه
خوی گمیده داهینرود (مَحْت). پاش نهودی که نهیوو له لایه خوی گمیده وه،
هاتوت بهیونه وه. بهی هیچ گوذتیت خوی گمیده داهینه رو خولقینه ری هسور شتیکی.
هسور شیت داهینرود و خولقینه ریش داهینرولیش پاش نهودی که نهیوو هاتوت
بیوت.

۲) جهمی و موخته زیله کن ویستیان موذاقشی قه یله سوقان بکه ن، به لام
زانستی تهوویان پینه یوو یو نهودی تیایدا به گزی ییتن، چونکه پشتیان به زانستی
مه تیق و مشتومر دهبه ست بزیه به باشی وه لامیان نه دانه وه، به باشی وه لامی
قهینه سوقانین نه دینه وه. بزیه نهوان به سهریادا سهرکه وتن، چونکه خویان به
قوپتن و موخته پیر چه نه کرد یوو، به لکو زانستی مه تیق و مشتومریان پییوو،
قهینه سوقانیش نهو نوو زانسته نهوان به هینتر بیون ئیتر وه لامیان دانه وه،
به سهریادا سهرکه وتن. هار که سیٹ بیه ویت به ربه رچی نه هلی (باطل) بداته وه،
زانستی پینه ییت یارو حلی وه کو نهوانی لیتیت و به سهریدا سهرده کون، که وا یوو
شیاونیه وه لامیان بریتنه وه مگه ر به زانستیکی تهووه وه.

۳) _ پشتیان به عقلی خویان و مه تیق و مشتومر به ست.

وه مهسه له عهقلیه کانیشیان به تهواری تیندا به کار نه هینا، بویه نه نیسلامیان سه رخست و، نه دوژمانیشیان به زاند^(۱)، له هه ندی مهسه له بۆگه نه کانیاندا هاو به شیان کردن، که چی له هه ندی شتی ماقوولی راست و دروستیشدا مشتومریان له گه ل ده کردن^(۲) نیتر بیتوانایی نه وان له زانسته کانی قورپان و سووننه ت و عهقلیدا بوو به هۆکارگه لیکێ ناشکرا بۆ به هیتزتر بوونی گومرایان^(۳) وه کو نه وهی له شوینه کانی تردا نه م به دریتی باسما کردوه^(۴).

(۱) _ نه و جه می و موخته زیلانه نه نیسلامیان سه رخست و، نه دوژمانیشیان به زاند، چونکه زانستیان پینه بوو، به و زانسته ی که له خوای گه و ره وه دابه زیووه وه لامیان نه دانه وه.

(۲) _ به لی، له شته ماقووله راسته کاندایا مشتومریان له گه ل ده کردن، که چی له شته ناماقووله پووچه کاندایا هاو پرایان بوون و دانیان پیداده نا، له بهر نه وهی نه قام بوون و زانستیان پینه بوو، هه ر که س به تیگه یشتنه وه خوی به قورپان و سووننه ت پر چه ک نه کات دهره نجام و ناکامی وه کو دهره نجام و ناکامی جه می و موخته زیله کانی لیدیت.

(۳) _ به لکه کانی قورپانی و سووننه ت و زانستی پیغه مبه ریان پینه بوو، هه روه ها به لکه ی عه قلی ماقوولی راستیشیان پینه بوو، بویه به رامبه ر به دوژمانان شکستیان هینا، چونکه چه کی به هیتزیا پینه بوو بۆ به رگری کردن.

(۴) _ شیخو لئیسلا م _ ره حمه تی خوا لی بیت _ بۆ چه ند کتیبیکێ دیکه ی خوی ده تان گه پینینه وه، وه کو کتیبی (العقل والنقل) و کتیبی (نقض المنطق).

وه له وانه به نه وه يله سوفانه جبريل (عليه السلام) بکه نه به و خيال و تارمايه می که له نه فسی پتغه مبهري خوادا ﷺ دروست ده بټټ^(۱) و، نه و خيال و تارمايه ش می عه قله^(۲)، پاشانیش مولحیدانی صوټی هاتن و، بوون به هاوبه شی فیه یله سوفه مولحیده کان و وایان پاگه یاند نه وان نه ولیاو دۆستانی خوان، گوايه وه لی و دۆستیش له پتغه مبهري چاکتره و، نه وان به بی هیچ واسیته و نیوه ندکارټک چیان بوئ له خواوه وهرده گرن، وه کو نه وه ی نیبن وعه ره بی^(۳) دانه ری کتیبه کانی ((الفتوحات)) و ((الفصوص)) بانگه شه ی بۆ ده کات و ده لټټ: نه و له و سه رچاوه وه وهرده گریټ که فریشته که لیوه ی وهرده گریټ و، بۆ پتغه مبهري سرووش ده کات. سه رچاوه که ش به لای نیبن وعه ره بیه وه عه قله، فریشته که ش بریتیه له خه یال، خه یال که ش سه ربه عه قله.

(۱) _ وه کو نه وه ی پیشتر ناماژه ی پټدرا به لایانه وه فریشته خه یال و تارمايه که پتغه مبهري خه یالی ده کات و، قسه ی له گه ل ده کات و، ده بی بیستیټ، نه وان ده لټټن: نه م شته له دهره وه بوونی نیبه به لکو ته نها له زهین و بیري خویدایه، به لئ به لای نه وانه وه فریشته بریتیه له و تارمایی و نه ندیشه و خه یالانه ی که به بیري مرؤفا دټټ.

(۲) _ می عه قله: واته تارمایی و خه یال و سیبه ری جبريله، که نه وان به (العقل الفیاض) واته عه قلی به خشه ری ناو ده به ن. بپوانه: الشیخ الدكتور خالد المصلح، شرح الفرقان بین اولیاء الرحمن وأولیاء الشیطان. وهرگیټ.

(۳) _ جیاوازی هه یه له نیوان نیبن وعه ره بی، که نه لف و لامی نیبه و، له نیوان نیبن و نه لعه ره بیدا به نه لف و لام، یه که م صوفیه و، دووه میش زانایه کی پایه به رزه، مالیکی مه زه به، کتیبی له ته فسیردا هه یه، کتیبی شه رحی ترمذی هه یه. چه ندین کتیبی تری به نرخ و به سوودی هه یه.

ئىبن وعەرەبى _ بە بانگەشەکردنى خۆى _ لە عەقلەو وەرەدەگرىت كە بنەرەت
و نەصلى خەيالە، بەلام پىغەمبەر لە خەيالەو وەرەدەگرىت، بۆيە بە لای خۆيەو
چۆنە سەرۆوى پىغەمبەر، بەلام نەگەر تاييەتمەندانى پىغەمبەر شتىكى ئاوەهايان باس
نەکرد بىت، بە دلتىايى ئىبن وعەرەبى لەو جۆرە نىيە، ئىتر چۆن بەسەريدا
سەرگەويت، بە تاييەت ئەو خەيالەتەى ئەوان باسى دەكەن بۆ تاكەكانى
نىماندارانىش بەدیدی، پىغەمبەررايەتیش شتىكى ترە.

ئىبن وعەرەبى و هاوشىوكانى _ نەگەر چى بانگەشەى ئەو بەكەن كە لە
صوفىەكانن _ ئەوا لە صوفىەكانى سەربە فەيلەسوفە مولحیدەكانن^(۱) لە صوفىەكانى
ئەهلى زانست نین، ئىتر چۆن لە شىخانى ئەهلى قورئان و سووننەت بن^(۲)،

(۱) _ ئەوان لە صوفىە ميانرەوكان نین، هەندى لە نووسەرانى هاوچەرخ سەر لە
خەلك دەشیوینن و، دەلێن: صوفىەكان لەسەر هەقن، ئەوان خواپەرستن، ئەوان...
ئیمەش دەلێن: بەلى پىشینانیا ئاوەها بوون، بەلام پاشینانیا، نەخیر.

(۲) _ بەلى، چونكە صوفىەكان دوو بەشن وەكو ئەوێ ئامازەى پیدرا، بەشى
یەكەم: صوفىە زاهیدو خواپەرستەكان، ئەمانە لە چوار چۆوێ قورئان و سووننەت
نەچوونە دەرەو، وەكو فوضەیلی كوپى عیاض و، جونەیدو، بىشرى حافی و،
ئىبراھیمی كوپى ئەدەم، ئەوانە صوفىەكى ميانرەو بوون، ئەو پەرى شتەكەیان
زۆردو خوا پەرستى زۆر بوو، بەشى دوو: صوفىەكانى پاشینن ئەمانە مولحید
بوون، كەواتە جیاوازی لە نێوان هەردوو بەشەكەدا هەيە، هێندىك لەسەر لە خەلك
دەشیوینن و دەلێت: صوفىەت هەقە، بە نمونە بە صوفىەكانى یەكەم
دەهێننەو، دەلێت: صوفىەت هەقە.

و هڪو چوڻ فوضهيلي ڪوپي عياض و، ٺيڙاهيمي ڪوپي ٺهههه و، ٺهبي سولهيماني
داراني و، مهعروفي ڪه رخي و نه لڄونهيدي ڪوپي موحه ممد و، سه هلي ڪوپي عه ببولي
نه لته ستوري^(۱) و، هاوشتيوانيان _ په حمه تي خويان لي بيت _ شيخاني نه هلي قورٺان
و سووننه ت بوون. هاوشتيوانيان _ په حمه تي خويان لي بيت _ شيخاني نه هلي قورٺان
و سووننه ت بوون.

(۱) _ ٺه مانه زانان، صوفين به لام له قورٺان و سووننه تدا زانا بوون، شويئي
قورٺان و سووننه ت ده ڪه وتن. دهره نجاميش ٺه وهيه ڪه نابيت صوفيه چاڪه ڪاني
زه مهني به ڪم به نمونه بينيته وه بڻ ٺه وه صوفيه ڪاني پاشيني پي به چاڪ ناو
به ريت، بلتيت: صوفيه ت خيري تيدايه، ته ماشاي جونه يد بڪن، ته ماشاي فوضهيلي
ڪوپي عياض بڪن، ته ماشاي ٺيڙاهيمي ڪوپي ٺهههه بڪن، ٺايا صوفيه ڪاني پاشين
ڪه ده لئن: له گه ل خوادا داده نيشم و، ليوهي وهرده گرم، فهرمانم پيده ڪات، ريگريم
ليده ڪات، پاست و خو زانست و زانياريتان له خواهه بڻ دينم وه ڪو فوضهيلي ڪوپي
عياض و، جونه يدو، بيشري حافي و، ٺيڙاهيمي ڪوپي ٺهههه من.

وہسفی فریشتہ کان لہ قورئاندا

خوای گہورہ لہ قورئاندا بہ چہند سیفاتیک فریشتہ کانئ وہسفر دہوہ کہ لہ گہل
فسہی ئو گومرپایانہ دا جیاوازی زوری ھہبہ^(۱)،

(۱) _ پیشتہر ئاماژہی پیدرا کہ شیخولئیسلام _ پرحمہتی خوا لی بی _ ئوہی
بیر ھیناوتہوہ کہ فہیلہ سوفان دہلین: فریشتہ کان ھیچ حەقیقہ تیکیان لہ بووندا
نییہ و تہنہا خەیا لاتیکن کہ بہ خەیا لی مروفا دین، بریتین لہ ھیزیکی زہینی و بیری
پیغہ مبر وای خەیا ل دہ کرد کہ بۆ لای دیت و، فسہی لہ گہلدا کردوہ و.... ھتہ،
ھەروہا شەیتانہ کانیش کہ ھیز گہ لیکی شەپانین لہ زہین و بیری مروفا ئامادہ دہبن،
ئا ئہمہیہ گوشتاری فہیلہ سوفان سہ بارہت بہ فریشتہ و شەیتانہ کان، فہیلہ سوفان
بروایان بہ غەیبیات نییہ، شتہ کان بہ تیگہ یشتنی خویان لیك دہدہنہوہ، بۆیہ
شیخولئیسلام _ پرحمہتی خوا لی بی _ بہر پەرچی داونہ تہوہ و، فہرموویہ تی:
فریشتہ کان بہ دیھینراویکن لہ بہ دیھینراوانی خوای گہورہ، لہ گہردووندا بوونیان ھہیہ،
چہندہا سیفاتیان لہ قورئاندا ھہیہ، ئوان ھیز گہ لیکی زہینی و بیری نین، بہ لکو
مەخلوقاتن، وەکو چۆن خوای گہورہ نەوہی ئادەمی دروست کردوہ ئاوہا جیہانی
جنۆکە و، جیہانی فریشتہ و، جیہانی شەیتانہ کانئ دروست کردوہ، جیہانگہ لیك ھەن
خوای گہورہ دروستی کردوون جگہ لہ زاتی خۆی ھیچ کہ سیکی تر نایزانیت، خوای
گہورہ وەسفی فریشتہ کانئ کردوہ بہوہی بہندہ گہ لیکی خوان و، لہ ئاسمان لای
خۆین و، بہ فەرمانی خۆی بۆ زہوی دادہبەزن، ھیندیکیان سرووش دادہبەزینن،
ھیندیکیان بۆ نووسینی کارو کردہوہی نەوہی ئادەم دادہبەزن، وە چہندہا جۆریت
کہ ئو ساقی تاییبەت بہ خۆیان ھہیہ، ئوان جیہانیکی غەیبن، جگہ لہ خوای گہورہ
ھیچ کہ سیکی تر زانینی لہ بارہیانہوہ نییہ.

خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ﴾ (۲۶) (۱)
لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ (۲۷) يَغْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا
لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ (۲۸) وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَٰهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذَلِكْ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ
كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ (۲۹) ﴿[الأنبياء: ۲۶-۲۹] وه (وه بئى باوه پان) گووتیان خوای
گه وره مندالی بۆ خوی برپارداوه (که فریشته کانن) خوا پاک و بیگه رده (له م شتانه)
به لکو نه وانه (فریشته) به نده ی پیزگیراو (ی خوا)ن له خوا پیش ناکه ون به قسه و
ووته: وه نه وان به فه رمانی خوا کار ده که ن (خوا) ده زانی، ناگداره به نه وه ی له دنیا
له بهر ده ستیاندایه وه به نه وه ی له پوژی دوا پیدا بویان ناماده کراوه وه (فریشته کان)
تکا ناکه ن ته نها بۆ نه و که سه نه بئى (خوا) پازی بئى (تکای بۆ بکری) وه نه وان
(فریشته کان) له ترس و هه بیه تی خوا زۆر ده ترسن وه هه ر کام له وانه (فریشته کان)
بلئى بیگومان منیش په رستراوم جگه له خوا نه و به (ناگری) دۆزه خ تۆله ی لی
ده سه نین هه ر به و جوړه پاداشتی سته مکاران ده ده ی نه وه (تۆله یان لی ده که ی نه وه).

-----
(۱) _ ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا﴾ وه بیباوه پان گووتیان: خوای گه وره مندالی بۆ
خوی برپارداوه که فریشته کانن، چونکه گا وره کان ده لئین: عیسا کوپی خوی به،
هاوه لپه رستانی عه ره بیش ده لئین: فریشته کان کچانی خوان، کوپ و کچیان بۆ خوای
گه وره داناوه، فه یله سوفانیش وه کو نه وه ی گو بیستی بوون، ده لئین: هیژگه لیکی
زهینی و بیرى و نه فسین، نا نه مه یه گو فتاری نه وان ده رباره ی فریشته کان، بۆیه خوای
گه وره بهر په رچی گاوردان ده داته وه، له نایه تیکی تر دا ده فه رموی: ﴿مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ
وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَٰهٍ﴾ [المؤمنون: ۹۱] واته: خوا هیچ پۆله یه کی بۆ خوی برپار نه داوه
وه هیچ په رستراویکی تری له گه لدا نه بووه. له نایه تیکی تریشدا به هاوه لپه رستان
ده فه رمویت: ﴿وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَّا لَا﴾ [الزخرف: ۱۹]

وه نه و فریشتانه‌ی که به‌نده‌ی خوای به‌خشندن به‌میینه‌یان داده‌نان. وه له و
 نابه‌ته‌دا خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ﴾، واته:
 هاوه‌لپه‌رستان و گاوران گوتیان: خوای گه‌وره مندالی بق خوی برپارداوه، هیندیکیان
 ده‌لین: مه‌سیحه‌و، هیندیک‌ی یشیان ده‌لین: فریشته‌کان کچانی خوان، چونکه وش‌ی
 ﴿وَلَدًا﴾ له زمانی عه‌ره‌بیدا کوپو کچیش ده‌گریته‌وه، مه‌ردوکیان به‌(وَلَدٌ) ناوده‌برین،
 پاشان ده‌فهرموی: ﴿سُبْحَانَهُ﴾ خوای گه‌وره پاگو بیگه‌رده له و شتانه، چونکه مندال
 به‌شیکه له باب و له بابی خوی ده‌چیت، خوای گه‌وره‌ش هیچ هاوشیوه‌یه‌کی نییه، وه
 باب پیویستی به کوپ ده‌بیت، خوای گه‌وره‌ش پیویستی به هیچ به‌کینکی به‌دیه‌تیراوانی
 خوی نییه، بویه خوای گه‌وره خوی به‌دور گرتووه له‌وه‌ی که مندالی مه‌بویت، ﴿بَلْ
 عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ﴾ به‌لکو نه و فریشتانه به‌نده‌ی ریزگی‌راوی خوان، وه‌سفی فریشته‌کانی
 کردووه به‌وه‌ی که کچانی خوانین، به‌لکو به‌نده‌گه‌لینکی ریزگی‌راون، به‌نده‌گه‌لینکن له
 به‌نده‌کانی خوای گه‌وره، ﴿مُكْرَمُونَ﴾ واته: خوای گه‌وره ریزی گرتوون به‌گویرایه‌لی و
 ناعه‌تی خوی، له ئاسمان دایناون، سیفاتانینکی پیداون له غه‌یری نه‌واندا نییه، خوای
 گه‌وره فریشته‌کانی له قسه‌لۆکه‌ی هاوه‌لپه‌رستان و فه‌یله‌سوفان به‌دور گرتووه،
 چه‌نده‌ها نه‌و سافی گه‌وره گه‌وره‌ی پیداون.

هروه ها خوی گوره ده فره موی: ﴿وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا بِإِذْنِ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى﴾^(۱) [النجم: ۲۶] واته: وه چندها فرشته که له ناسمانه کانداهن نکاوشه فاعه تیان هیچ سووده نییه مه گره دوی نه وهی که خوا مؤلهت بدات بو که سی که خوی بیهوی و پازی بی.

(۱) _ ﴿وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ﴾ وه چندها فرشته که له ناسمانه کانداهن، وشهی ﴿وَكَمْ﴾ واتای زوریتی ده گه یه نیت، چونکه وشهی ﴿وَكَمْ﴾ پیده چی خه بهری بیت، لیره دا خه بهریه، هه وال و خه بهری شتی کمان ده داتی، وه پیده چی بیت بو نیستی فهم و پرسپار کردن بیت بو نمونه ده لیت: (کم عندك من كتب؟) واته (چند کتیبست هیه؟)، ﴿وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ﴾ واته زور، چندها فرشته له ناسمانه کانداهن به فره مانی خوی گوره بو سه زهوی داده به زن، ﴿لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُ شَيْئًا﴾ تکا کاریان هیچ سوودی کی نییه مه گره به مؤلهتی خوی گوره، پازی بونی له که سی تکا کار با پیغه مبه ران و، نه ولیا، پیاو چاکانیش بن، چونکه هیچ یه کی که لای خوی گوره تکا ناکات مه گره به مؤلهتی خوی گوره، وه پازی بوونیشی له که سی تکا بوکراو، به لام کافر تکا کاری سوودی بو نابیت، به لکو تکا کاری سوود به موسلمانان ده گه یه نیت، له وانه شایستهی سزای خوی گوره بوونه، تکا کاریان بو ده کریت، نیت له سزادان بزگاریان ده بیت، مه گره دوی نه وهی که خوا مؤلهت بدات، واته به که سی تکا کار ﴿وَيَرْضَى﴾ وه له که سی تکا بوکراویش پازی بیت که پتویسته له نه هلی ثیمان بیت، به لام کافران خوی گوره له باره یانه وه ده فره موی: ﴿فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ﴾ [المدثر: ۴۸] واته: نیت تکای تکا کاران هیچ قازانجی کیان پینا گه یه نیت. هروه ها ده فره موی: ﴿مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ﴾ [غافر: ۱۸] واته: سته مکاران نه هیچ دوستی کیان هیه وه نه تکارک به گوئی بکریت. نانه وه بوو مه رجه کانی شه فاعهت و تکا کاری، شاهیدی قسه کانیشی نه وهیه که نایه ته که وه سفی فرشته کانی تیدایه، له ناسمان، زور زورن، له گه ل خوی گوره دا به نه ده بن، تکا کاری بو هیچ که سیک ناکه ن مه گره خوی گوره لی پازی بیت.

مه روه ها له نايه تيكي تردا ده ره رموي: ﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ فِيهِمَا مِن شَيْءٍ وَمَا لَهُمْ فِي شَيْءٍ مِّنْهُم (۲۲) وَلَا تَتَفَعَّلُ الشَّفَاعَةُ عِندَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ (۲۳)﴾ (۱) [سبا: ۲۲-۲۳].

(۱) _ ﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ﴾ واته: موحه ممه د ^ﷺ بلی هاوار بکن له وانه ی که بیجگه له خوا به په رستراوتان ده زانین به قه دهر مه ره وردیله به کیان به ده ست نییه، نه وه فریشته کانیش ده گریته وه، چونکه فریشته کان عبادت کران و په رستران، کران به هاوبه شی خوی گه وړه، خه لکانیکی زده فریشته یان ده په رست، ﴿ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾ به لام نه وانه نه له ناسمانه کان و نه له زه ویدا به قه دهر مه ره وردیله به کیان به ده ست نییه، ﴿وَمَا لَكُمْ فِيهِمَا مِن شَيْءٍ﴾ وه نه و په رستراوانه هاوبه شی خوی گه وړه نه بوون له دروست کردنی ناسمانه کان و زه ویدا، واته: نه خاوه ن مولک بوون و نه هاوبه شی خوی گه وړه ش بوون، ﴿وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيرٍ﴾ وه هیچ یه ک له وان یارمه تی دهری خوا نه بوون، له خولقاندن و ته گبیرسازي ناسمانه کان و زه میندا هیچ یه کیکی نه وان یارمه تیده ری خوی گه وړه نه بوون، به لکو خوی گه وړه پیویستی به یارمه تی هیچ که سیک نییه، ﴿وَلَا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ عِندَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ وه تکا کردن لای خوا سوودی نییه مه گه ربو که سی که خوی گه وړه پیگه بدات، گوتراوه: نه نایه ته پیشه کانی شیرک و هاوه لپه رستی له بنه په ته وه دهر میناوه، چونکه په رستراو و هاوار پیکراو له جیاتی خوی گه وړه یا دهسته لاتداره یان هاوبه شی دهسته لاتداره یان نریک به دهسته لاتداره به وه زاره تیک یا به پاویزکاریه ک، وه کو چو ن پادشایان پاویزکار و پیاوانی نریکیان هیه، یان هر تکا کاریکه لای خوی گه وړه تکا بو خاوه ن داواکه ده کات، خوی گه وړه مه مو نه و شتانه ی قه ده غه کردووه، هیچ که سیک بچو کترین شتی له ناسمانه کان و زه میندا به ده ست نییه، هیچ که سیکیش له ناسمانه کان و زه میندا هاوبه شی خوی گه وړه

ناکات، هیچ یارمه تیده ریکی نییه ئامۆژگاری بکات و، کاریگه ری بخاته سه ر، چونک
 پیویستی به یارمه تیده ران نییه، خه لکی پیویستیان پییانه، به لام خوای گه وره
 پیویستی به و شتانه نییه، به لام دۆستانیکی هه یه خووشی ده وین و، خووشیان ده ویت،
 نه مه هه یه، شه فاعه ت و تکاریش ته نها به ریگه دانی خوای گه وره نه بیئت دروست
 نابیت، به لام پادشایان و سولتانه کانی دونیا به پیچه وانه وهن نه گه ر پازیش نه بن هه ر
 تکیان لیده کریت، به لام هیچ که سیك زات ناکات تکارکاری لای خوای گه وره بکات
 مه گه ر خوای گه وره خوی ریگه بدات، که وا بوو هیچ به هانه یه ک، هیچ به لگه یه ک بو
 هاوه لپه رستان نه مایه وه بو نه وه ی غه یری خوای گه وره بپه رستن، چونکه نه وانه
 هاوبه شی خوانین، نزیکانی خوانین بو نه وه ی شتیکیان به ده ست بیئت، شه فاعه ت و
 تکاریش ته نها به ریگه پیدانی خوای گه وره ده بیئت، به لام مروقه کان تکیان
 لیده کریت نه گه رچی ریگه ش نه دهن، نه گه رچی پازیش نه بن، به لام ناچارن نه
 شه فاعه ته قبول بکه ن چونکه پیویستیان به که سی تکا کاره، بۆیه نه م ئایه ته شیرک
 و هاوه لپه رستی له بنه ره ته وه پووچ کرده وه، شاهید له ئایه ته که نه وه یه که
 فریشته کان له کۆی نه وانه که هاوه لپه رستان ده یانپه رستن و داوایان لی ده که ن، له
 کاتیکیا نه وان هیچ شتیکیان به ده ست نییه، هاوبه شی خوا نین، وه زیرو یارمه تی
 ده ریش نین، ته نانه ت شه فاعه ت و تکاش ناکه ن مه گه ر به ریگه پیدانی خوای گه وره
 نه بیئت.

هه‌روه‌ها سه‌باره‌ت به فریشته‌کان خوای عزوجل ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ﴾ (۱۹) ﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا
يَفْتُرُونَ﴾ (۲۰) ﴿[الأنبياء: ۱۹-۲۰]

(۱) - ﴿وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ته‌نها بۆ خواجه نه‌وه‌ی له ئاسمانه‌کان و زه‌ویدیایه،
هیچ که‌سێک هاویه‌شیی خوای گه‌وره‌ ناکات له مولکایه‌تیدا، جگه‌ له که‌سانێک که خوای
گه‌وره‌ مولک و ده‌سته‌لاتێکی کاتییان ده‌دات، پاشان لێیان ده‌سی‌نرێته‌وه‌و به که‌سانێکی
بیکه‌ ده‌دریت، ئه‌وه‌ی دانیش‌تووی دونیایه‌ خاوه‌ن مولک و ده‌سته‌لات نییه، لێی
وه‌رده‌گیریت و به که‌سانێتر ده‌به‌خشریت، سولتانه‌کان، ئه‌میره‌کان و به‌وشیوه‌ به‌رده‌وام
ده‌بیت، نه‌گه‌ر ئه‌وه‌وه‌ موو مه‌خلوقاته‌ مولکی خوا بن که‌واته: چۆن له‌گه‌ل خوای گه‌وره‌دا
بپه‌رستین، ﴿وَمَنْ عِنْدَهُ﴾ وه‌ ئه‌و فریشتانه‌ی که لای خوان، ﴿لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ﴾ هه‌رگیز
له په‌رستنی خوای گه‌وره‌ لووت به‌رزنی نانۆین، له کاتێکدا پله‌و پایه‌یه‌کی به‌رزیان به‌ لای
خوای گه‌وره‌وه‌ هه‌یه‌ که‌چی هیچ لووت به‌رزیه‌کیش نانۆین، ئه‌وان به‌نده‌ن ئیتر چۆن له‌گه‌ل
خوای گه‌وره‌دا بپه‌رستین، ﴿وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ﴾ هه‌رگیز ماندووش نابن، له‌به‌رده‌وامیته‌ی
خواپه‌رستنیشدا بێزار نابن و، به به‌رده‌وامیش خوای گه‌وره‌ ده‌په‌رستن، ﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ
وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾ شه‌وو پوژ ته‌سبیحات و ستایش ده‌که‌ن ماندوو نابن و سارد نابنه‌وه‌.
پاشان خوای گه‌وره‌ له ئایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿مَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذَلِكْ بَجْرِهِ
جَهَنَّمَ كَذَلِكَ يَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ [الأنبياء: ۲۹] واته: وه‌ هه‌ر کام له‌وانه (فریشته‌کان) بلی
ببگومان منیش په‌رستراوم جگه‌ له خوا ئه‌و به (ناگری) دۆزه‌خ تۆله‌ی لی ده‌سه‌نین هه‌ر به‌و
جۆره‌ پاداشتی سه‌مکاران ده‌ده‌ینه‌وه‌ (تۆله‌یان لی ده‌که‌ینه‌وه‌)، ئه‌گه‌ر گریمانیکی وا کرا
که به‌کێک له فریشته‌کان گوتی: من خواوه‌ندم، خوای گه‌وره‌ توندترین جۆری سزای
به‌سه‌ردا ده‌سه‌پینیت، چونکه‌ داوای شتیکی کردووه‌ که مافی خوای گه‌وره‌یه. ئه‌مه
گه‌وره‌ترین سه‌مه‌ چونکه‌ شیرک و هاوه‌له‌په‌رستی سه‌مه‌یکی زۆر گه‌وره‌یه، خوای گه‌وره‌ له‌و
باره‌وه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ [لقمان: ۱۳] واته: چونکه‌ به‌پاستی هاویه‌ش دانان
بۆ خوا سه‌مه‌یکی زۆر گه‌وره‌یه.

خوای گه وره له لوړشانی پیروزدا دوو پانی ده کاته وه و پنی راگه باندون ی
 فریسته کان له سر شپوه ی ناده میزاد چوونه ته دېده نی ابراهیم (علیه السلام)^(۱)

(۱) فریسته کان هـ ن و، هیزگه لیکی زه پنی و بیری نین، به لکو زات گه لیکی
 خولقینراون، پیغه مبری خوا ﷺ ده رمویه تی: ((يَا أَيُّهَا الْمَلَأُيْكَةُ مِنْ نُورٍ)) رواه مسلم،
 واته: ((فریسته کان له نورو پووناکی خولقینراون)). له سر شپوه گه لیکی مروف بوون
 به میوانی پیغه مبر نیبراهیم _ علیه السلام _، چونکه ناده میزاد توانای بینینی
 فریسته کانی نیبه له سر شپوه ی خویان، بویه فریسته کان به چهند شپوه یه ک که به لای
 مروف وه ناسایی بیت بویان دهرده کون، خوای گه وره توانای خوگورپنی له
 فریسته کانی داوه، بویه له سر شپوه ی مروف بوون به میوانی پیغه مبر نیبراهیم _ علیه
 السلام _، کاتی بۆ سر گه لی لوط نیردران، نه ویش ریزیکرتن و، نه ونده ی پینه چو
 خیرا پیغه مبر نیبراهیم _ علیه السلام _ گویره که یه کی برزای بۆ هینان، به لام که
 بینینی هیچ ناخون لیان ترسا، چونکه نه گهر میوان له خواردنه که ی نه خوارد یه کسر
 که سی به رامبر ده ترسیت میوانه که نیاز خرابیکی هه بیت، له م باره وه خوای گه وره
 ده فـ رموی: ﴿فَلَمَّا رَأَىٰ أَنبِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْفَ إِنَّا
 أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ لُّوطٍ﴾ (هود: ۷۰) | واته: جا کاتی بینی ده ستیان دریز نا که ن بوی (و
 لی ناخون) ناسایی هاتنه بهر چای و له دهرونی خویدا مه ترسی لیکردن (که نیازی
 خرابیان هه بی) گوتیان مه ترسه به راستی نیغه نیراوین بۆ سر گه لی لوط. له نایه تیکی
 تریشدا خوای گه وره ده فـ رموی: ﴿قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ﴾ (۳۲) لُرْسِلَ عَلَيْهِمْ
 جَحَازَةٌ مِنْ طِينٍ (۳۳) | الذاریات: ۳۲-۳۳ | واته: گوتیان بیگومان نیغه نیراوین بۆ
 سر گه لی تاوانباران بۆ نه وه ی بهر ده سر یاندا بیارینین له گلی سوره وه کراو. دلنایان
 کرده وه هه والی کارو پاسپیره که یان پینگوت، پوخته ی شاهیدی قسه کانمان نه وه یه
 که فریسته کان له سر شپوه ی ناده میزاد دا ده بزن، که وا بوو نه گهر هیزگه لیکی زه پنی
 و بیری بویان له سر شپوه ی مروف دانه ده بزمین.

ههروه‌ها جبریل _ علیه السلام _ به شیوه‌ی مرۆفییکی ته‌واو خۆی پیشانی مه‌ریه‌م دا^(۱)، هه‌روه‌ها جبریل _ علیه السلام _ له‌سه‌ر شیوه‌ی ده‌حیه‌ی ئه‌لکه‌لبی ﷺ^(۲)

(۱) _ هه‌روه‌ها جبریل _ علیه السلام _ هاته‌ لای مه‌پیم، له‌ کاتی‌کدا خۆی له‌قه‌ومه‌که‌ی دووره‌ په‌ریز گرتبوو، له‌نیوان خۆی و که‌سو کاریدا په‌رده‌یه‌کی دانا بوو، خۆی بۆ خواپه‌رستی یه‌کلا کردبووه، فریشته‌که‌ له‌شیوه‌ی مرۆفییکی ته‌واودا خۆی پیشاندا، له‌م باره‌وه‌ خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رموی: ﴿فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ [مریم: ۱۷] واته‌: ئینجا په‌رده‌یه‌کی دانا له‌ نیوان خۆی و نه‌وان (که‌سوکاری) دا ئیمه‌ش جوهره‌ئیلمان نارد بۆ لای وه‌کو به‌شه‌ریکی ته‌واو خۆی پیشانی (مه‌پیه‌م) دا. واته‌: جبریل له‌سه‌ر شیوه‌ی فریشته‌یی خۆی دانه‌به‌زی، چونکه‌ مه‌ریه‌م توانای بینینی نه‌و شیوه‌یه‌ی نییه‌، به‌لکو له‌سه‌ر شیوه‌ی مرۆفییکی که‌ نه‌ندامه‌کانی ته‌واو بی‌ت چوو له‌ لای مه‌ریه‌م، بۆ نه‌وه‌ی پێی شادومان بی‌ت و، لی‌ی دور نه‌که‌وێته‌وه‌، ئیتر هه‌موو شتیکی پێگوت و، شته‌که‌ به‌وه‌ ته‌واو بوو که‌ فریشته‌که‌ له‌پوچی خۆی واته‌ له‌و پوچه‌ی که‌ له‌خوا‌ی گه‌وره‌وه‌ هه‌لی‌گرتبوو فوی پێداکرد، ئیتر به‌عیسا دور گیان بوو، باشه‌ ئایا نه‌مه‌ خه‌یال نه‌ندیشه‌ی نه‌فسیه‌و هه‌روه‌ها دا به‌ ناسانی بۆ مرۆف دروست ده‌بی‌ت؟ نه‌خێر، نه‌وه‌ به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ فریشته‌کان مه‌خلوقین، له‌ ده‌ره‌وه‌ بوونیان هه‌یه‌ نه‌ک ته‌نها له‌زه‌ین و بیرداین.

(۲) _ هه‌روه‌ها جوهریل _ علیه السلام _ ده‌هاته‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌که‌مان

مرحه‌مه‌د ﷺ له‌سه‌ر شیوه‌ی پیاوی‌ک، هاوه‌لانیشی له‌ خزمه‌تیدا بوون پیاوه‌که‌یان

دهیبینی و، نه یانده زانی کییه، ده هات و له گه ل پیغه مبهری خوادا ﷺ ده دواو پاشان ده چوو ده ره وه هر وه کو پیاویک، چونکه نه گه ر به و جوړه نه هاتبا هاوه لان توانای بینینی یان نه ده بوو، ته نانه ت پیغه مبهری خواش ﷺ ته نها دوو جار فریشته که ی بینیبوو، له باره ی جار یکیانه وه خوی گه وره ده فرمویت: ﴿لَقَدْ رَأَاهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ [التکویر: ۲۳] واته: سویند به خوا بیگومان (فریشته ی سرووشی) دیوه له ناسوی پووندا، له ناسمان و له ناسوی پووندا له سر شیوه ی فریشته یی خوی پیغه مبهری خوا ﷺ دیبوی، جاری دوه میش لای (سِدْرَة الْمُنْتَهَى) _ دره ختی کوناره له و پهری به هه شته دا که وتوته لای پاستی عرشه وه _ بینیبویه تی، جگه له م دوو جاره له سر شیوه ی پیاویک دهیبینی، هه روه ها له سر شیوه ی دیحیه ی نه لکه لبی ﷺ که پیاویکی سه رو سیما جوان بوو، هاوه لی پیغه مبهری خوا ﷺ بوو.

صحيح: أخرجه البخاري (٢٦٣٤)، (٤٩٨٠)، ومسلم (٢٤٥١)، من حديث أسامة ابن زيد رضي الله عنه، ده چووه خزمه تي پيغه مبهري خوا رضي الله عنه، وه له سهر شيويه پياويكي ده شته كيش^(١) البخاري (٥٠)، ومسلم (٩)، من حديث أبي هريرة رضي الله عنه. هه روه ها خه لكيش فريشته كان ده بينن . خواي گه وره وه سفي جبريل _ عليه السلام _ ده كات و، ده فهرمويت: ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ (٢٠) مُطَاعٌ ثَمَّ أَمِينٍ﴾ (٢١) ﴿[التكوير: ٢٠-٢١] ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾.

(١) _ جار به جارش له سهر شيويه پياويكي ده شته كي ده هاته خزمه تي پيغه مبهري خوا رضي الله عنه، نه گهر له سهر شيويه ده يحيه ي نه لكه لبي رضي الله عنه بهاتبا هاوه لان وايانده زاني ديهيه به رضي الله عنه، به لام نه گهر له سهر شيويه پياويكي ده شته كي بوايه نه يانده ناسي.

(٢) _ له كوتاييه كاني سوږه تي (التكوير) دا خواي گه وره وه سفي ده كات و، ده فهرموي: ﴿وَلَقَدْ رَأَاهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ (٢٣) وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ﴾ (٢٤) ﴿[التكوير: ٢٣-٢٤] واته: سويند به خوا بيگومان (فريشته ي سرووشي) ديوه له ناسوي پووندا وه نه وږده و چروك نيه له گه ياندي سرووشدا. ليږده دا به وه وه سفي جبريل ده كات كه پيغه مبهري خوا رضي الله عنه له ناسوي پووندا ديوه تي. هه

لهه مان سوره تدا خواى گه وره ده فره موى: ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ (۱۹) ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ (۲۰) مُطَاعٍ ثُمَّ أَمِينٍ﴾ (۲۱) [التكوير: ۱۹-۲۱] واته: بئگومان نر قورپانه گوفتارى په وانه کراوتكى پايه به رزه (که فرشته ی سروشه)، واته: به هيزد، لای خواهنی عرش (خواى گه وره) خاوه ن پايه يه، قسه په وايه له ناو فرشته دا، ده ست پا که. ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ واته: جو بريل _ عليه السلام _ قورپانی بز پيغه مبهري خوا ﷺ دابه زاند، گوفتارى خواى گه وره يه و نه و به پيغه مبهري خواى ﷺ راگه ياندووه، واته: نير او تىك بووه له نتيوان خواو پيغه مبهره که يدا، ﴿ذِي قُوَّةٍ﴾ هيزى جو بريل _ عليه السلام _ گه وره يه، تا نه و ناسته ي هه موو لاديتکاني قه ومى (لوط) ي به لايه کى بالى هه لگرت، هيزتکى گه وره ي هه يه، وه کاتى هاواري به گه لى (شمرد) دا کرد هر هه موويان به يه کجار تياچوون، هه وره تر شقه يه ک بوو هر هه موويانى له ناو برد، هيزتکى له پادده به دهري هه يه، ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ به هيزدو پايه ي خوى هه يه به لای خواى خاوه ن عرشه وه، له خواى گه وره وه نزیکه، ﴿مَكِينٍ﴾ واته: به لای خواوه پايه ي خوى هه يه، هر هه موو نه مانه وه سف و ستايشن بز جو بريل _ عليه السلام _، ﴿مُطَاعٍ﴾ فرشته کان گوپرايه لى دهن، له ناسمان، سهر راست و ده ست پاکی سهر سروشه به جو رتک نه زيادى ده کات و، نه که ميشى ده کاته وه، به لکو وه کو خوى پايده گه يه نيت.

وہ پیغمبرِ خوا ﷺ جبریلی لہ ناسوی پووندا بینی . مہر وہا خوی گہورہ
وہ سفی دہکات و، دہفہ رمویت: ﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى (۵) ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى (۶) وَهُوَ بِالْأُفُقِ
الْأَعْلَى (۷) ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى (۸) فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى (۹) فَأَوْخَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْخَى
(۱۰) مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى (۱۱) أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَى (۱۲) وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى (۱۳)
عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى (۱۴) عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى (۱۵) إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى (۱۶) مَا زَاغَ
الْبَصَرُ وَمَا طَغَى (۱۷) لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى (۱۸)﴾^(۱).

(۱) _ نایہ تہ کان لہ سورہ تی (النجم) دایہ، خوی بی وینہ لہ نایہ تہ کانی سہرہ وہ
دہفہ رموی واتہ: جبریل _ علیہ السلام _ فیبری کردوہ، پووخسار، پووخسار
جوانی، لہ سہر شیوہی راستہ قینہی خوی پاوہ ستاو بوو، کاتی لہ ناسوی بہرزی
ناسمان دابوو، واتہ: جبریل _ علیہ السلام _ لہ موخہ مہد ﷺ نزیکبوویہ وہ، واتہ
جبریل لہ ناسودا لہ موخہ مہد ﷺ نزیکبوویہ وہ، ئیتر خوی گہورہ لہ پیگہی
جبریلہ وہ لہ گوفتارہ کانی خوی بؤ بہ ندہ کہی خوی موخہ مہد ﷺ سرووشی نارد،
لہ راستیدا پیغمبرِ خوا ﷺ نہ وہی بہ چاوی خوی بینویہ تی ہہ والی پیداوہو، لہ
گوفتارہ کانیدا دروی نہ گوتوہ واتہ: دہمہ قالآ و مشتومپی لہ گہل دہکن دہربارہی
نہ وہی کہ بینویہ تی لہ شہوی میعراجدا پیغمبرِ خوا ﷺ جوہرہ ئیلی لای
درہختی (سدرۃ المنتہی) بینی، نہمہ جاری دووہم بوو واتہ: چاوی موخہ مہد ﷺ
لاینداو، لہ مہ بہ ستیش تی نہ دہپہ پی، واتہ: لہ شوینہ تاییہ تہ کہ لایندہا، نہ لایداو
نہیشوو. پوختہی شاہیدی سہرہ کی قسہ کانمان لہ نایہ تہ کان نہ وہیہ کہ جوہریل _
علیہ السلام _ لہ دہرہ وہ دہبینریت، لہ زہین و بیردا نییہ، دیت، دیتہ ژورہ وہ،
دہچیتہ دہرہ وہ، فریشتہ کان چوونہ دیدہ نی پیغمبرِ ئیبراہیم _ علیہ السلام _
چوونہ ژورہ وہ پاشان چوونہ دہرہ وہ، نہمہ شیوہ وینہی زہینی ویری و خہ یالات
نین وہ کو نہ وہی فہیلہ سوفہ کان بانگہ شہی بؤ دہکن.

هروه‌ها به (صحیح)ی له فەرمووده‌ی پێغه‌مبەری خودا ﷺ هاتوووە که عن عائشة رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ لَمْ يَزَ جَبْرِيلُ فِي صُورَتِهِ الَّتِي خُلِقَ عَلَيْهَا غَيْرَ مَرَّتَيْنِ، صحیح: أخرجه البخاري (٤٨٥٥)، ومسلم (١٧٧)، من حديث عائشة رَضِيَ اللهُ عَنْهَا. واتە: خاتوو عایشە _بازی خوای لی بیت_ فەرمووێتی: پێغه‌مبەری خوا ﷺ جبریلی نەبینیووە لەسەری نەر شیوەیە لەسەر خولقینراوە دووجار نەبیت. واتە جاری یەكەم: لە ناسۆی هەر بەرزداو، جاری دوووەمیش: لای درەختی (سدرە المنتهی).

وہ خوای گەورە لە شوێنێکی تردا بە (الروح الأمين) وەسفی کردووہ^(١) لە قورپان دا، وە بە (الروح القدس) یش وەسفی کردووہ^(٢)،

(١) _خوای گەورە دەفەرموی: ﴿وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (١٩٢) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (١٩٣) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (١٩٤)﴾ [الشعراء: ١٩٢-١٩٤] واتە: وە بە پاستی ئەم (قورپان)ە دابەزینراوی پەرەردگاری جیهانیانە جوێرەئیلی ئەمین هێتای خوارەوہ بۆ سەر دلی تو بۆ ئەوہی لە ترسێنەرانی بی. لەم ئایەتانەدا خوای گەورە ئەوہی پێی راگەیاندوین کە ئەم قورپانە ی بە جوێرەئیلدا ناردۆتە خوارەوہ کە بە (الروح الأمين) وەسفی کردووہ، واتە: ئەمین و سەر پاستە لەسەر ئەو سەرووش و وەحیە ی پێی سپێردراوە بە پێغه‌مبەری خوای ﷺ راگە یەنیت، بە ئاستیک نە زیاد ی دەکات و، نە کەمیشی دەکاتەوہ، وەکو خۆی پایدە گە یەنیت، شەیتانەکان بە هیچ شیوە یە ک ناتوانن نزیک ی ببنەوہ.

(٢) _خوای گەورە لە سوپەتی (الشعراء) دا بە (الروح الأمين) ی وەسف دەکات، هەر وەها بە (روح القدس) یشی وەسف دەکات، لەم بارەوہ خوای گەورە دەفەرموی: ﴿قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ﴾ [النحل: ١٠٢] واتە: بلی جوێرەئیل دایبە زاندووہ لە لایەن پەرەردگاتەوہ، هەر هەموو ئەمانە بە لگە گە لیکی بە هێزن لەسەر ئەوہی کە فریشتەکان زاتگە لیکن، بوونیان هە یە، دەبینرین، موخە مەد ﷺ بینیبوونی لەسەر

نه شیوهیهی خوی پیشان دابوون، که وا بوو نه گه فریشته کان هیزگه لیکی نه فسانی
بن هرگیز دهر نه ده که وتن و، هر وه ها قسه شیان نه ده کرد، جو بره نیل — علیه السلام
— چووه خزمه تی پیغه مبه ری خوا ﷺ وه چند پرسیاریکی سه بارهت به نیسلام و،
نیمان و، نیحسان و، تا کوتایی فه رموده که لیکرد، ئایا نه مه هیزی نه فسانیه ؟،
نه نانهت هاوه لانیس نه مه یان بینی.

وه چەندین سیفاتی تریش که پوونی ده کاته وه جو بپرل _ علیه السلام _ که وره ترین مه خلوقاتی خاوهن عه قلی خوی گه وره یه، جهسته و جهوه ریکه بۆ وهستان پشت به خوی ده به ستیت^(۱)، خه یال نییه و له نه فسی پیغه مبه ری خوادا بیت وه کو نه وهی فه یله سرفه مولحیده کان بانگه شهی بۆ ده کهن، نه وانهی بانگه شهی وه لایه تی و دوستایه تی خوی گه وره ده کهن و، گوايه له پیغه مبه ران زانان^(۲).

(۱) _ جهوه ر به رامبه ر به عه ره زه، چونکه شته کان یا جهوه رن یان عه ره زن، جهوه ر بریتیه له هه ر شتیک ببینریت، جهسته یه که ده ببینریت، به لام عه ره ز جهسته ی نییه پشت به غه یری خوی ده به ستیت، بۆ نمونه رهنگه کان: سپی و، رهش و، سوور نه مانه عه ره زن که ده رده که ون و پاش ماوه یه ک نامینن، بۆیه عه ره ز پشت به خوی نابه ستیت و به خوی پاناوه ستیت، به لکو به هو ی شتیره وه ده وه ستیت. به لام جهوه ر بریتیه له هه ر شتیک که به خوی بوه ستیت، بۆ وهستان پشت به خوی ده به ستیت پیویستی به یارمه تی هچی تر نییه، وه کو عه ره ز نییه که بۆ وهستان و مانه وه پشت به غه یری خوی به ستیت، به نمونه ی نه و نه ندیشه و خه یالانه ی که له زه ین و بیردایه، نه مانه عه ره زن که پاش ماوه یه ک نامینن، نه ندیشه و خه یالات عه ره ون جهسته یان نییه، زاتیان نییه.

(۲) _ له گه ل هه موو نه و درۆ و له پړی پاست لادانه یاندا بانگه شهی وه لایه تی و دوستایه تی خوی گه وره ش ده کهن و، گوايه له پیغه مبه رانیش چاکترن،

فەبلەسوفەکان واپادەگەبن خۆیان لە پێغەمبەران چاکترین، گوايە درکیان بەنەیتنیەکانی گەردوون کردووە وە... وە...، تەنھا لەخۆیان بایی بوون و هیچی تر. مەستیان بەوەنە کرد کە خەلکیکی بیتواناو بێ دەسەلات و دەستە پاچەن، هیچ نازانن جگە لەوەی کە خۆی گەورە فێری کردوون، ئەوان بانگەشەیی تەواویتی و کەمالیتی بۆ خۆیان دەکەن، بانگەشەیی زانست و درک بە حەقیقەتەکان بۆ خۆیان دەکەن و... هتد. وە گوايە ئەوان لە پێغەمبەران زاناترین، چونکە پێغەمبەران بە هۆی فریشتەکەووە لە خواوە وەر دەگرن، بەلام ئەوان پاستەوخۆ لە خواوە وەر دەگرن، بۆیە ئەوان لە پێغەمبەران چاکترین، گوايە پێغەمبەران لەغەیری خۆیانەووە وەر دەگرن بەلام ئەوان پاستەخۆ وەر دەگرن، درک بەشتەکان دەکەن، تاووەکو ئەم ئاستە لەخۆیان بایی بوون، بۆیە خۆیان لە پێغەمبەران بەچاکتر دانا، دەلێن: وەلی _ مەبەستیان خۆیانە _ لە پێغەمبەران چاکترە.

نیلجادی نه وانه ی باوه دریان (وحدة الوجود)

مه به سستی حه قیقی نه مانه: نکۆلی کردنه له پایه کانی ئیمان، پایه کانی ئیمان بریتین له بپرواهیتان به خواو، فریشته کانی و کتیبه کانی و پیغه مبه رانی و پۆژی دواپی (١)
مه به سستی راسته قینه شیان نکۆلی کردنه له خوا ی خولقینه ر، نه وان بوونی خولقینه راوانیان کردووه به مه مان بوونی خوا ی خولقینه رو (٢) گوتوو یانه:

(١) _ نکۆلی له پایه کانی ئیمان ده کهن، بپرواهیتان به خواو فریشته کانی و بپرواهیتان به پیغه مبه ران، چونکه بانگه شه ی نه وه ده کهن که نه وان له پیغه مبه ران چاکترن، هه روه ها بپروا به پۆژی دواپی ناکهن، شته کانیش به پیی به رژه وه ندی خویان لیکده ده نه وه.

(٢) _ به لی، له کۆتادا گه یشتنه بیروباوه پی (وحدة الوجود)، گوايه گه ردوون دابه ش نابیت بۆ خولقینه راوان به جیاو و خوا به کی خولقینه ر به جیا، به لکو هه ره مووی پیکه وه بریتیه له خوا، ده لئین: به کتاپه رستی نه وه به که گه ردوون بۆ خولقینه راوان به جیاو خوا به کی خولقینه ر به جیا دابه ش نه که یین، به لکو هه ره موو گه ردوون پیکه وه بکه یین به خوا، ئیت هه ر شتیکت په رست نه وه تۆ خوات په رستووه، به بۆچونی نه وان نه و که سانه ی بت و، جنۆکه و، مرۆف ده په رستن خویان په رستووه، چونکه خوا بوونی په هایه بۆیه به خه لکانی (وحدة الوجود) ناوده برین، چونکه له و باوه په دان که بوون و وجود بۆ په روه ردگار و خولقینه راو دابه ش نابیت، به لکو هه ره مووی به یه که وه په روه ردگار، نا نه مه به یه کتاپه رستی به لای نه وانه وه، نه و که سه ش که بوون و وجود بۆ خوا به کی خولقینه ر به جیاو، خولقینه راوان به جیا دابه ش ده کات، موشریکه لای نه وان.

(وجود - بوون) هه مووی به که، به ئاستیک هه ندی له دروستکراوه کان به زات و بهر و هه ندیکی تر به جوړه که یان له یه ک جیانه کرده وه (لم یميزوا بین الواحد بالعين و بحر بالحق)^(١)، هه موو نه وانه ی له بوون (وجود) دان به ژدارن له وهی ناوی (بوون) یان به سه ردا بدری (فإن الموحودات تشترك في مسمى الوجود)^(٢) وه کو چۆن موقوفه کان له ناوی ئاده میزدا هاو به شن، وه جوړه کانن ئاژه لیش له ناوی ئاژه لدا هاو به شن، به لام نه م هاو به شپوونه گشتیه دروست نابیت و نابیت به هاو به شی گشتی مه گه ر له زهین و بیردا^(٣)،

(١) _ یه ک به زات و نه فس (الواحد بالعين): بۆ نمونه: ده گوتريت: زهید نه مه به کیکه به زات و نه فس، ته نها یه کیکه ده بینريت و ئاماژه ی بۆ ده کريت، ده گوتريت: سه عد نه مه ته نها یه کیکه به زات و نه فس، به لام یه ک به جوړ (الواحد بالنوع)، به م شپوه به بۆ نمونه ده گوتريت: ئاده میزاد، نه مه یه ک جوړه، یا بۆ نمونه ده گوتريت: و شتر نه مه یه ک جوړه، ده گوتريت: مه پ و مالات نه مه یه ک جوړه، نه وان له نیتوان نه م بیوانه دا جیاوازیان نه کرد. بیوانه: ئینته رنیت: شرح الفرقان بین أولياء الرحمن وأولياء الشيطان، الشيخ عبدالله بن الجبرین. وه رگیت.

(٢) _ هه ر هه موو بوونه وه ره کان له وه دا که ناو نراوه به بو نیتی و وجود هاو به شن، واته: هه ر هه موویان له بو ندان و مه وجودن، به لام له دهره وه دا دابه ش ده بن بۆ خولقی تراو و خوی خولقی نه ر، دابه ش ده بن بۆ چه نده ها جیهان و جوړ، به لام نه وان دان به وه دا نانین که جیا بونه وه و دابه شپوون هه بیت.

(٣) _ هه ر هه موو شته کان هه ن و مه وجودن، به لام خوی گه وره بو نیتی و وجودی تاییه ت به خوی هه یه ر، مه خلوقاتیش بو نیتی و وجودی تاییه ت به خویان هه یه، نه گه رچی هه ر هه موویان له ناوی بو نیتی و وجود دا هاو به شن، نه مه ته نها له زهین و بیردایه.

چونکه تو برون نه و زیندیه تیه ی که له مرفدایه هه مان نه و زینده یه تیه نییه ی
له نه سپدایه (والا فالحيوانية القائمة بهذا الإنسان ليست هي الحيوانية القائمة بالفرس)^(١).

وه بونیتی و وجودی ناسمانه کان کوتومت خودی بونیتی و وجودی مرفد نییه،
کهوا بوو بونیتی و وجودی خوای خولقینه ریش وه کو بونیتی و وجودی
خولقینراوه کانی خوی نییه.

حه قیقه تی گوفتاره که شیان: هه مان گوفتاره که ی فیرعه ونه که خوای دروستکاری
په کخست^(٢) فیرعه ون نکۆلی له م برون و وجوده بینراوه نه ده کرد، به لام وای
پاده که یاند هه ر خوی بو خوی له بوندایه و، هیچ دروستکاری نییه، وه نه وانیش هارپا
و سازباری بوون له و بۆچونه بیدا، به لام نه و بانگه شه یه شیان بۆ زیاد کرد که گواب
خودی فیرعه ون خوایه،

(١) _ ناده میزاده کان و نازه لان هه ره موویان له ناوی بونیتی و وجوددا هاوبه شن،
هه ر یه کیک له وانه هه ن و مه وجودن، هاوبه شن له بونیتی و وجوددا، به لام هه ر
یه کیکیان جیان و دابه ش ده بن بۆ نمونه: نه مه نه سپه، نه مه گویدرینه، نه مه
وشتیه، نه مه مه پره، نه مه سه که، نه مه شیره، نه مه مرفه، نه مه فریشته یه، نه مه
جنتوکه یه، له بونیتی و وجوددا جیا ده بنه وه، که ردوون بۆ چهنده ها به ش دابه ش
ده بیت، جگه له خوای گهره، چهنده ها به شه، مه خلوقات هه ن له جیهانه کانی سه روو
و خواروو، که چی نه و نه فامن ده لێن: دابه ش بوون نییه و نه م که ردوونه پینکه وه
بریتیه له خوا.

(٢) _ حه قیقه تی گوفتاره که یان بریتیه له وه ی گواب په روو ردگار نییه، وه کو
گوفتاره که ی فیرعه ون ﴿قَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى﴾ [النازعات: ٢٤] واته ووتی: من
په روو ردگاری هه ره گهره تانم. مه به سستی نه وه بوو که خوا نییه، هه روو ها ده یگوت

وَإِنَّا غَنَمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرِي ﴿٣٨﴾ [الفصل: ۳۸] واته: وانا زانم جگه له خوم هیچ
 په رستراویکی تر تان مه بی، نکولی کردن و بپروا نه بپرونه به خوی خولقینه، بیرو
 بزچونی فه یله سووفه کان نه و نه فامانه ده لین: فیرعه ون بوی بوو به موشریک و
 هاره لپه رست چونکه دابه ش بونیکردو، گوتی: من په روه ردگاری هره گه ورده تانم، له
 کاتیکدا هره موو بونیتی و وجود پیکه وه بریتیه له په روه دگار، موسا پیغه مبه ریش
 _ علیه السلام _ نکولی له دابه شیه تیه که ی کرد، ددیانه ویت موسا پیغه مبه ریش _
 علیه السلام _ بکن به نه هلی (وحدة الوجود)، گوايه موسا پیغه مبه ر _ علیه السلام _
 ته نها نکولی نه م دابه شبوونه ی لیکرد، گوايه نه گه ر فیرعه ون بیگوتبا هره موو بونیتی و
 وجود یه که ده بووه که سیکی یه کتاپه رست و موسا پیغه مبه ریش _ علیه السلام _
 نکولی لی نه ده کرد. نه مه قسه ی نیین و عه رده بی و قسه ی شوینکه وتوانی له
 فه یله سووفه صوفیه کان بوو، قسه ی نیین و عه رده بی و، نیین و فارض و،
 نه له فیفولتلمسانی وغه یری نه وانیش بوو، نانه مه یه قسه کانیاں دهر باره ی (وحدة
 الوجود).

بۆیه له فیڕعهون گومراتر بوون^(١)، ئەگەر چی ئەم گوشتاره ی فیڕعهون لەمی ئەوان بۆگەنتر بوو، بۆیه بئێهرستانیان وادانا کە تەنھا خایان پەرستوو^(٢)، وە گووتیشیان: فیڕعهون لە پایە ی حوکمداریدا بوو، قوتبی کاتی خۆی بوو، بەلام هۆگریی بەکارهێنانی شمشیر بوو، با ستهمکاریش بێت لە پووی عورفی شەرعیەتی پۆلەتییەوه^(٣)، بۆیه گووتی: من خوای هەرە گەورەتانم واتە: ئەگەرچی هەمووان خوابن بەپێژەیهکی نەوتۆ، ئەوه من لە هەمووتان گەورەترم، چونکە لە پۆلەتەوه فەرمانپەرەوایی ئێوهم پێدراوه .

(١) _ بانگەشە ی ئەوێان دەکرد کە گەردوون بریتیه لە خوا بەوێش لە فیڕعهون گومراتر بوون، چونکە فیڕعهون بانگەشە ی ئەوێ نەکرد کە گەردوون بریتیه لە خوا، بەلکو گووتی: ﴿قَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى﴾ [النّازعات: ٢٤] واتە ووتی: من پەرەردگاری هەرە گەورەتانم، خۆی لەوان جیاکردهوه، بەلام ئەوان لە نێوان خولقینراوان و خوای خولقینەردا جیاوازی ناکەن، لە نێوان پەرەردگارو بەندەکانیدا جیاوازی ناکەن، لە نێوان دوو شتدا جیاوازی ناکەن.

(٢) _ ئا ئەمەیه ئەنجامی باوهر بوون بە (وحدة الوجود)، گوايه هەر کە سێک شتیکی پەرست ئەوه خوای پەرستوو، چونکە هەموو گەردوون بریتیه لە خوا، بۆیه بت و، مڕۆڤ و، ئازەل و، بەردو، درەخت بە قسە ی ئەوان خوايه .

(٣) _ مەبەستی ئێبن وعەرەبی و هاوڕاکانی ئەوێه کە جیاوازی هەیه لە نێوان عورفی پۆلەتی و عورفی پەنھان (العرف الظاهر والعرف الباطن)، گوايه فیڕعهون وەلی و دۆست بووه لە ناوہ پۆکدا بەلام لە پووکاردا زۆردار بووه، بەهێزی شمشیر حوکمداری کردوو، بپوانە: www.audio.islamweb.net، الشیخ ناصر بن عبدالکریم العقل: شرح باب توحید الربوبية من فتاوی ابن تیمیة، وەرگێڕ.

وہ فہیلہ سوفہ کان دہلین: کاتی جادوگرہ کان پاستگویی فیرعہ و نیان بؤ
دہرکوت لو قسانہ دا کہ کردی، دانیان پیدانا بؤی و، وتیان: ﴿فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا
تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾^(۱) [طہ: ۷۲]،

(۱)۔ ئەمە تەحریف و ھەلگیرانە ھەی قورپانە، چونکہ جادوگرہ کان تەوبەیان
کرد، کاتی موعجیزە و بەلگە و پاستگویی موسا پیغەمبەریان _ علیہ السلام _ بؤ
دەرکوت سوژدەیان بردو، تەوبەیان کرد، لەم بارە ھەو خوای گەورە دەفەر مویت:
﴿فَأَلْقِيَ السَّحَرَةَ سَاجِدِينَ (۴۶) قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ (۴۷) رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ﴾
[الشعراء: ۴۶-۴۷] واتە: ئینجا جادوگرہ کان خران (کەوتن) بە پوودا بە سوژدە
بردنە ھە (بۆخوا) گوتیان: ئەوا باوہ پەمان ھێنا بە پەرورەدگاری جیہانیان کہ
پەرورەدگاری موسا و ھاروونە. کاتیکیش فیرعە و ن ھەرشە ھە کوشتنی لیکردن،
گوتیان: ﴿فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (۷۲) إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِنَغْفِرَ لَنَا
خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى (۷۳)﴾ [طہ: ۷۲-۷۳] واتە: جا
ھەرچیت لە دەست دیت بیکە بیگومان تۆ تەنھا لەم ژیانی دنیا دەستت دەپواو بریار
دەدەیت بە پاستی ئیمە باوہ پەمان ھێنا بە پەرورەدگارمان بؤ ئە ھە ھە تەوانە کانمان
خۆش ببیت ھەر ھە ھە ھە جادووەش کہ بە زۆر پیتکردن ھە خوای گەورە (پاداشتی)
چاکترە و بەردەوامترە. تۆ لەم دنیا ھە دا دەمانکوژی بە لام ئیمە بە پاستی بؤ لای
پەرورەدگارمان دەگە پینە ھە، دەرە نجاممان ھەر گە پانە ھە ھە بؤ لای خوای گەورە،

گوفتاری جادوگره‌کان نه‌وه‌مان بۆ به‌ده‌رده‌خات که نه‌وان نیمانداربوونه به‌خوای
 گه‌وره، به‌ته‌واوی به‌موسا پیغه‌مبه‌رو هاروونی برای بپوایان هیناوه. به‌لام
 فه‌یله‌سوفه‌کان ده‌لین: نه‌خیر، جادوگره‌کان کاتی پاستگویی فیرعه‌ونیان بۆ
 ده‌رکه‌وت، گوتیان: ﴿فَأَقْضِي مَا أَنْتَ قَاضٍ﴾ گوايه پاستگویی فیرعه‌ونیان بۆ ده‌رکه‌وت
 بۆیه کاروباری خوین دایه‌ده‌ستی و، گوتیان: ﴿فَأَقْضِي مَا أَنْتَ قَاضٍ﴾، به‌لام دلنیا بن
 نه‌مه واته‌گۆرین و هه‌لگیرانه‌وه‌ی گوفتاره‌کانی خوای گه‌وره‌یه، وه‌کو نه‌وه‌ی
 جادوگره‌کان له فیرعه‌ون پازی بن و به‌ته‌واوی زانیبیتیان پاستگویه، بۆیه گوتیان:
 ﴿فَأَقْضِي مَا أَنْتَ قَاضٍ﴾ تو په‌روه‌ردگاریی. ته‌ماشاکه‌ن ده‌لین: فیرعه‌ون راستی گوتوه،
 به‌لام نه‌مه واته‌گۆرین و هه‌لگیرانه‌وه‌ی گوفتاره‌کانی خوای گه‌وره‌یه.

وہ دہلّین: قسہ کہی فیرے ون ﴿قَالَ أَنَا رُبُّكُمْ الْأَعْلَى﴾^(۱) [النازعات: ۲۴] واتہ گووتی: من پەرورددگاری ہرہ گہورہ تانم، راست دەرچوو، کہ وابوو فیرے ون خودی خوای مہق بوو.

پاشان نکۆلیان لہ پۆژی دوا ییکردو^(۲)، خەلکی دۆزەخیان وا دانا کہ لەزەت و خوۆشی دەبینن (فَيَتَنَعَّمُونَ) وەکو چۆن ئەهلی بەهەشت لەزەت و خوۆشی دەبینن (يَتَنَعَّمُونَ)، ئیتەر بە خواو، بە پۆژی دوا یی و، بە فریشتەکانی و، کتیبەکانی و، پینگەمبەرانی کافر بوون^(۳)،

(۱) _ بە لای ئەوانەوہ کاتی جادووگەرەکان گوتوویانە: ﴿فَأَقْضِي مَا أَنْتَ قَاضٍ﴾ مانای ئەوہ بووہ ئەوان باوہ پیاو کردووہ کہ فیرے ون خوای ہرہ گہورہ یانە، لیژەدا (شیخ الإسلام) _ پەحمەتی خوا لی بی _ گوشتارەکانی سەبارەت بە پەرورددگار تەواوو، شیخ دەیەوێت کوفری ئەوانمان سەبارەت بە پایەکانی ئیمان، ئیمان بەخوامان بۆ پوونبکاتەوہ، گواہی ہموو گەردوون پیکەوہ بریتییە لە خوا.

(۲) _ ہەرورہا نکۆلیان لہ پۆژی دوا ییش کرد، وتیان: پۆژی دوا یی بریتییە لە باروحوالیک تەنہا دەرگۆریت و ہیچی تر، بە لای ئەوانەوہ پۆژی دوا یی بریتی نییە لە زیندوونەوہو، پاداشت و، حیساب کردن و، بەهەشت و، دۆزەخ، شتی ئەوہایان نییە.

(۳) _ ئەمە یە حەقیقەتی فەیلەسوفان ئەوان بەخوای گەرە کافرن، بە فریشتەکان کافرن، واتە: دہلّین: فریشتە نییە، خوا نییە، بەلکو ہموو گەردوون پیکەوہ بریتییە لە خوا، خواہکی سەر بەخۆ نییە، بە پۆژی دوا یی کافرن، واتە: دہلّین: بەهەشت و دۆزەخ نییە، باروحوالی ہموو خەلک یەکەو، ہمووان لەوہت و چیژ وەر دەگرن، ئەهلی دۆزەخیش چیژ وەر دەگرن.

له كاتيكدا بانگه شه يه كي وا ده كه ن كه گوايه خويان پوخته ي تايبه ته تايبه ته كانن
(خُلَاصَة خَاصَة الْخَاصَة)^(١) له نه هلي وه لايه ت و دوستايه تي خوي گه وده ن و، گوايه
خويان له پيغه مبه ران چاكترن و، پيغه مبه ران له تاقه كه ي (مَشْكَاة) كه ي نه وان وه
وه رده گرن^(٢).

ليزه له م بابه ته ماندا شويني پوونكرده وه و ليكدانه وه ي ئيلحادي نه وان نيبه، به لام
له بهر نه وه ي ميانه ي باسه كه سه باره ت به نه ولياو دوستاني خوايه و، پوونكرده وه ي
جياكاريه كانى نيوان دوستاني خواو دوستاني شه يتانه و، نه مانه ش له هه موو خه لك زياتر
بانگه شه ي وه لايه ت و دوستايه تي خوي گه وره بۆ خويان ده كه ن، له كاتيكدا له هه موو
خه لك زياتر دوستي شه يتانن بۆيه ئاگاداريما ن له باره وه داوه و، خستومانه ته پوو^(٣).

(١) _ بانگه شه يه كي وا بۆ نه فسي خويان ده كه ن گوايه ته واوترين و كاملترين
تيكراي خه لکن له پووي ئيمان و عه قل وه، گوايه شته كه ي نه وان به يه كتاپه رستي
گه ياندووني، كه بريته له (وحدة الوجود)، بۆيه به لاي نه وان وه هه ر كه سيك باوه پرى به
(وحدة الوجود) نه بيت هاوه لپه رست و موشرىكه، نه و كه سه ش باوه پرى پيى بيت
يه كتاپه رسته.

(٢) _ له تاقه كه ي (مَشْكَاة) ه كه ي نه وان وه وه رده گرن، گوايه نه وان پرينيشانده ري
پيغه مبه رانن، چونكه له پيغه مبه ران زانا ترن.

(٣) _ له بهر نه وه ي كتيبه كه سه باره ت به جياكاريه كانى نيوان دوستاني په حمان
و دوستاني شه يتانه و، نه وانيش بانگه شه ي دوستايه تي خوي گه وره ده كه ن و، گوايه
دوستاني تايبه تمه ندى خوان، بۆيه شيخولئيسلام _ په حمه تي خوا لى بى _ ئاشكراي
يكردوه كه دوستاني شه يتانن و، دوستاني خوي گه وره نين، به دروى خستونه ته وه و،
گوفتارو گومانه كانى نه وانى هه لوه شانده و ته وه.

بۆيه زلده ي قسه كانيان له راستيدا تهنه ده باره ي بارو حاله ته شه يتانيه كانه ^(١)، نه وهش ده لئن كه ئيبنو عه ره بي خاوه ني كتيبي (الفتوحات) گوتويه تي: به شي زه مينه ي حه قيقه ت، وه ده لئن: بريتيه له زه مينه يه كي خه يال ^(٢)، داني پيدا ده نيئت نه حه قيقه ته ي كه له باره يه وه قسه ده كات بريتيه له خه يالات، خه يالاتيش جيگه ي نه صه روي شه يتانه، چونكه شه يتان شته كان به پيچه وانه وه به خه يالي مروفدا دينيت.

-
- (١) _ پتويسته گومرايه كانيان پوون بكرتته وه، چونكه هه يه و، گومرايه كانيان هه يه و، كتيبه كانيشيان هه يه، نه مه هه يه، له كتيبه كاني ئيبنو عه ره بيدا هه يه، له (الفتوحات المكية) دا هه يه، له (فصوص الحِكم) دا هه يه، كه ئيستا چاپ ده كريت و نه حقيق ده كريت و له نيوان خه لكيدا بلاو ده كريتته وه و، له پيشانگا كتيبه كанда ده فروشريت، واتيده گه ن ئيبن وعه ره بي له به رزترين پله كاني زانست و تيگه يشتن دابه، نه وه ي ترسي ليده كريت بريتيه له وه ي پيده چي شته كه سه ر له نه فامان بشيوي نيئت، بۆيه شيخولئيسلام _ ره حمه تي خوا لي بيت _ شته كه ي پوون كردوته وه.
- (٢) _ به لاي نه وه وه خه يالات هه يه حه قيقه ت و به لگه و جيگيره كي نيه، له راستيدا قسه كانيان تهنه گومرايي و كوفريات، له كاتيكا بانگه شه ي نه وه ده كنه كه ته واوترين و كاملتريني هه مرو خه لکن له پوي زانست و تيگه يشتنه وه.

خوای گه ورده ده فهرموی: ﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفِضَ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾^(۱) (۳۷) حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ^(۲) (۳۸) وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْتُمْ بِالْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ (۳۹) [الزخرف: ۳۶-۳۹].

(۱) _ نه مانه دُستانی شەیتان چونکه پوویان له یادی خوای گه ورده وه رگپرا، بویه شەیتانه کان له نه ستوی گرتن و، خستنییه نیو نه م گومپایی و، تاریکستانی و، بارودوخه پر مه ترسیدارو سامناکانه وه _ په نا به خوا _ ، ﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ﴾ وه هر که س پشت له یادی خوا هه لکات، له ناستی یادکردنه وه ی خوای گه ورده دا خوی نابینا بکات و، ته ماشای نه کات، ﴿نُفِضَ لَهُ شَيْطَانًا﴾ شەیتانیکی بو ناماده ده کریت، وه کو سزایه ک، که وا بوو هر که سیك پشت له خواو پیغه مبه ری خوا ﷺ هه لکات شەیتان له نه ستوی ده کریت، ﴿فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ که هه میشه له گه لی بی و لی جیا نه بیته وه، ﴿وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ﴾ شەیتانه کان نه مانه له پیگه ی پاست لاده دهن، بو نه وه ی به ته وای گومپاییان له سه ر قایم بکات، ﴿وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ واش ده زانن به بیگومان هر نه وانن پینوین، نه مه ش له ته وایتی سزاکه یه، چونکه مرؤف نه گه ر هه له بکات و، بزانیته هه له ی کردوه، زور له و که سه باشته که هه له ی کردوه، نازانیته هه له ی کردوه، به لکو خوی به پاست داده نیته، چونکه به که م ده که پیته وه به لام دووه م ناگه پیته وه.

(۲) _ خوای گه ورده له دونیادا شەیتانیکی بو ناماده ده کات، که له گه لیدایه و لی جیا نابیته وه، به لام نه گه ر پوژی قیامت هات، مرؤفه که به و شەیتانه ی گومپایی کردبوو له دونیادا ده لیت: ﴿قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ﴾ ده لی خوزگه نیوانی

مَن وَ تَوَّ بَه قَه دَه ر نِيَّوَان خَوْرَه لَات وَ خَوْرَنَاوَا بَوَايَه، ﴿فَبِئْسَ الْفَرِيقُ﴾ نَای که
 هاوِپَنیه کی خَراپ بوویت، ﴿وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ اِذْ ظَلَمْتُمْ﴾ نَه م خَوَزْگَه خواستنه هیچ
 سو دِی کَتان پی ناگه یه نَی چونکه سته متان کرد، واته له پَوَزی قیامه تدا، ﴿اَنْتُمْ فِي
 الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ﴾ بَیگومان نِیوه له سزای سهخت دا هاوِبه شن، نه ریتی باوی خه لَک
 ناوِه هایه که نه گه ر زیان و نا زار به سه ر هه موو خه لَکدا هاتبیت، ده لَیت: له به ر نه وه ی
 هه موو خه لَکی ناوِه هان کیشه نییه، نا زاره که ی له سه ر سووک ده بیته وه، به لام له
 پَوَزی قیامه تدا هه ر که سَیْک وا ده زانیت هه ر هه موو سزاکه له سه ر خَوِیه تی به بی هیچ
 که سی تر.

ههروهه خوی گه وره ده فره رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾^(١).

ههروهه خوی گه وره ده فره رمویت: ﴿يَعِدُّهُمْ وَيُمْنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا﴾ [النساء: ١٢٠] واته: (شهیتان) به لئنیان پیده دات و ناوات و نومیدیان ده خات بهر دلتیا بن شهیتان هیج به لئنیکیان پی نادات جگه خه له تاندن نه بیت .

(١) _ ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾ شیرک و هاوه لپه رستی نابورد ریت مه گهر به تهویه کردن، نه مه به پیچه وانه ی نه و تاوانانه وهیه که له خوار هاوه لپه رستیه وهن، نه مانه نومیدی بوردنیان ده کریت، ﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ به لام جگه له وه هه رچی بیت لئی خوش ده بیت له هه ر که سیک نه گهر خوی گه وره بیه ویت، له و تاوانانه ی له خوار شیرک و هاوه لپه رستیه وهن، ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ وه هه ر که سیک هاوه ل بۆ خوا دابنیت نه وه به راستی گومرپا بوه به گومرپا بونیکه دور له راستی. نه مه یه نه نجام و ناکامیان _ په نا به خوا _ چونکه کاتی وازیان له قورئان و شوینکه وتنی پیغه مبه ری خوا ﷺ هینا، وه له گه ل بیرو نه ندیشه و خه یالاتی خویاندا چون شهیتان له نه ستوی گرتن و، فریویدان و هه لیخه له تاندن و، تاوانه کانی بۆ پازاندنه وه تا به و دهره نجامه ناشیرینه گه یشتن، نه وانه ن دوستانی شهیتان برپوانه چۆن ویلبوونه، نه مه یه جیاوازی نیوان دوستانی خوا و دوستانی شهیتان له دنیا و پوژی دوا پیدا، ئیتر چۆن ده گوتریت: دوستانی خوا و دوستانی شهیتان به کسانن، نه وان به کسان نین.

ههروهه ها له نایه تیکی تردا خوای گه وره دهه ره رموی: ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْلَا الْفِتْنَةُ مَا آتَاكُمْ بِمُفْسِدَتِكُمْ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْزِجِينَ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكُمُومَنْ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾^(۱) [ابراهیم: ۲۲].

(۱) ... شیخولنیسلام ... ره حمه تی خوا لی بیت _ پیشت نه وهی بئ پوونکردینه وه که زنده پوییکارانی و فه یله سوفان تووشی نیلحادو کوفر بوو بوون، چونکه سه ریچی پیغه مبه رانیان کرد، کاتیکیش سه ریچی پیغه مبه رانیان کرد سه ریچی کتیبه کانی خویان کرد، بویه خوای گه وره شهیتانی به سه ردا زال کردن، له م باره وه خوای گه وره دهه ره رموی: ﴿وَمَنْ يَغْتَسِبْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفَيْضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ (۳۶) وَإِنَّهُمْ لِنُجَاذُونَ عَنْ السَّبِيلِ يُغْتَسَبُونَ أَنَّهُمْ مُنْهَدُونَ (۳۷)﴾ {الزخرف: ۳۶-۳۷} هه رکه س پشت له یادی خوای گه وره بکات شهیتانیکی بئ ناماده ده که یه که هه میشه له گه لی بئ و لی جیا نه بیته وه، وه بیگومان شهیتانه کان له پیگه ی پاست پیگرییان ده که ن واش ده زانن به بیگومان هه نه وانن له سه ر پینموونی نه وا هکاری نه وه ش بئ دووشت ده که پیته وه.

یه که م: پوو وه رگتیرانیان له پیغه مبه ران و کتیبه کانی خوای گه وره .
دووه م: به هه واو ناره زووات و عه قلی خویان کارده که ن. بویه خوای گه وره شهیتانی به سه ردا زال کردن گومرایی کردن و، پیشه وایه تی کردن و فریویدان و هه لی خه له تاندن، پاشان خوای گه وره به یادی هیناوه ته وه نه و شهیتانه ی که له دونیادا فریوی دان و هه لیخه له تاندن و بئ کوفر و نیلحاد شهیتان پیشه وایه تی کردن، له پوژی قیامه تدا خوی له وانه به ریده کات، هه رکات به یه که وه چونه دوزه خه وه خوی له شوینکه وتوانی به ریده کات، ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ﴾ کاتی که کاره کان ته واو ده بی و، خوای گه وره له گه ل مه خلوقاتی خویدا حیساب ته واو ده کات و نه هلی به هه شت ده چنه به هه شته وه، نه هلی دوزه خ ده چنه دوزه خه وه، ﴿إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ

وَعَدَ الْحَقُّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ ﴿٦٤﴾ شەیتان دەلی: بێگومان خوا بە لێنی پێدان بە بە لێنی
 ھەق و راست وە منیش بە لێنم پێدان بە لام درۆم لە گەڵ کردن، شەیتان بۆی
 پوونکردنە وە کہ ھەر خۆی بوو سەرپێچی پیکردن و نە یەتیشیت پەیمانی خوای گەورە
 بە جێپێنن، بە ھۆی تاوان و پوو وەرگیرانیانە وە، لە راستیدا شەیتانیش بە سەر ئەم جوورە
 کەسانە و ھاوشیوەکانیاندا زال دەبێت، ئەگینا ھیچ دەسەلاتێکی بە سەر بەندە
 دڵسۆزەکانی خوای گەورەدا نییە، لە و بارە وە خوای گەورە لە ئایەتێکی تردا
 دەفەر موی: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾ [الإسراء: ٦٥] واتە: بێگومان بەندەکانی
 من دەسەلاتت بە سەریاندا نییە (و ناتوانی گومرایان بکەیت). شەیتانیش گوتیوەتی
 [ص: ٨٣] واتە: ئەوانەیان نەبی کہ بەندە ی پاک و ھەلبژێردراوی تۆن. ئەوانە ی دڵسۆزی
 خوای گەورە بوون، ئەمەش باس دەکات بۆ ئەوێ خەفەتباریان بکات و، ئاخیان
 پێتھە لکیشیت و، زیاتر خەمبارین و پەشیمانی ھەلکێشن، پاشان شەیتان بۆی
 پوونکردنە وە کہ زۆری لێنەکردون و، ھیچ دەسەلاتێکی بە سەریانە وە نییە زۆریان
 لێبکات، بە لکو بە خوا خۆیان شوینی کەوتن، ﴿وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ﴾ وە من
 ھیچ زۆری و دەسەلاتیکە نە یوو بە سەرتاندا، ھیچ بە لگە و، زۆرو، ناچارێکی بە سەریاندا
 نەبوو، ﴿فَلَا تُلْهُمُونِي وَلَوْ مَوْأَنُفُسِكُمْ﴾ کە واتە لۆمە ی من مە کەن بە لکو لۆمە ی خۆتان
 بکەن، لە سەر ئەوێ پێمکردن لۆمە ی من مە کەن، چونکە من زۆرم لێنەکردن، بە لکو
 لۆمە ی خودی خۆتان بکەن، چونکە ملکہ چم بوون بە بی ھیچ زۆرو دەسەلاتیک، ﴿مَا أَنَا
 بِمُضْرِحِكُمْ﴾ بە راستی من ناتوانم بێم بە ھاواری ئێو وە، چونکە ناتوانم فریاتان بکەوم و،
 پزگارتان بکەم لەوێ کہ ئێوێ تێدان، ﴿وَمَا أَنْتُمْ بِمُضْرِحِي﴾ وە ئێوێش ناتوانن بێن بە
 ھاواری من وە، چونکە ئێوێش ناتوانن پزگارم بکەن و، سەرم بخەن لەوێ کہ منی
 تێدام، ﴿إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ﴾

به‌راستی من بروام نه‌بوو به‌وه‌ی که پیشتر له‌دونیادا منتان کړدبوو به‌هاوبه‌ش بؤ
خوا، خوی به‌ریکرد له‌هه‌موو نه‌و شتانه‌ی که به‌هوی نه‌وه‌وه له‌دونیادا نه‌نجامیان
دابوو، هه‌موو په‌یوه‌ندیه‌کانی نیوان خوی و نه‌وانی بچړاند، ثانه‌مه‌یه چاره‌نوسیان له
پوځی قیامه‌تدا، چاره‌نوسی هه‌موو که‌سیکیشه که له‌قورپان و سووننه‌ت پشت
هه‌لکات و، نه‌و صوفیانه‌ش که شوینی شه‌یتان ده‌که‌ون چاره‌نوسیان هه‌مان
چاره‌نوس ده‌بیټ، ﴿إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ به‌راستی سته‌مکاران سزایه‌کی
سه‌ختیان بؤ ده‌بیټ. که‌چی خوی گه‌وره له‌باره‌ی ته‌قواکارانه‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿وَأُدْخِلَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ يُحَيَّتُهُمْ
فِيهَا سَلَامٌ﴾ [ابراهیم: ۲۳] واته: وه نه‌وانه‌ی باوه‌ریان هیناوه‌و کرده‌وه چاکه‌کانیان
کردوه ده‌خرینه ناو به‌هه‌شتانیک که پوباره‌کان دین و ده‌چن به‌ژیړاندا به
هه‌میشه‌یی تیایدا ده‌بن به‌ئیزی په‌روه‌دگاریان به‌خیرهاتنیان له‌و (به‌هه‌شته) دا به
گوتی سه‌لامه. ئا نه‌مه‌یه ئاکام و دهره‌نجامی هه‌ر که‌سیک شوینی پیغه‌مبه‌ران
بکه‌ویت، ﴿جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ ده‌خرینه نیو به‌هه‌شتانیکه‌وه
ترسیان نابیت لیان به‌سه‌نریته‌وه یان لیی دوربخرینه‌وه، به‌هه‌میشه‌یی هی خویان
ده‌بیټ، ئا نه‌مه‌یه دهره‌نجامی بروابون به‌خواو، کتیبه‌کانی و، پیغه‌مبه‌رانی و، پوځی
دوایی، به‌لام نه‌مه‌ صه‌برو ئارامگرتنی ده‌ویت، له‌دونیادا هه‌ر له‌خووه به‌ده‌ست
نایه‌ت، به‌لکو پیویستی به‌ئارام گرتن و خوقایم کردنه، پیویستی به‌زانست و زانینه،
هه‌ر له‌خووه به‌بی ماندووبن به‌ده‌ست نایه‌ت، به‌بی هیچ زانستیک و، به‌بی ئارامگرتن و
خوجیگیر کردن، بویه خوی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ
بَابٍ (۲۳) سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ (۲۴)﴾ [الرعد: ۲۳-۲۴] واته:
فریشته‌کانیش ده‌چنه ژوره‌وه بؤ لایان له‌هه‌موو دهرگایه‌که‌وه (پییان ده‌لین)

سه لامتان لی بی چونکه ئارامتان گرت (له دونیادا) جا چند سه ر نه نجامیکی چاکتان بوو. که وابوو نه و شته یان به پیکه و ت و، ئاسانی ده ست نه که و ت، به لکو نار په حه تیان چه شت و ئارامیان گرت تا به ده ستیان هیتا. سه ره نجامیش نه مه یه چاره نویسه ئه وانه و هاوشیوه کانیا ن نه وانه ی سه ریچی پیغه مبه رانیا ن کرد، سه ریچی کتیبه کانی خوی گه وره یانکرد، به گویره ی عه قل و هه و او ئاره زواتی خویان په فتاریانکردو، شهیتانه کان بوون به پیشه نگیان، شهیتانه کانی ئاده میزاد و جنۆکه بو ئه م چاره نویسه به ئازاره که له پۆژی قیامه تدا پرگار بوونی بو نییه بردنی.

مهرده‌ها خوائ گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿وَإِذْ زَيْنٌ لَّهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِتْنَانَ نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَزَى مَا لَا تَرْوُونَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾^(۱).

(۱) _ نه‌مه هه‌لوئیستیکه له هه‌لوئیسته‌کانی شه‌یتان له‌گه‌ل نه‌وه‌ی ئاده‌مدا، که بریتی بوو له هه‌لوئیستی شه‌یتان له پوژی جه‌نگه به‌در دا، شه‌یتان به وینه‌ی سه‌رکرده‌یه‌ک له سه‌رگه‌وره‌کانی عه‌رده‌دا بو بیباوه‌پان ده‌رکه‌وت و، پی‌ی گوتن: ﴿وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ﴾ بیگومان من په‌ناده‌رو پارێزه‌ری ئیوه‌م، چونکه نه‌ریتی باوی عه‌ربه‌یش نه‌وه‌بوو که هانا‌یان بو که سانی به‌هیزو سه‌رکرده‌کان ده‌بردو، داوای یارمه‌تیا‌ن لێ‌ده‌کردن، بۆیه شه‌یتانی‌ش له شیوه‌ی پیاو ماقولێ‌کدا خوی نیشاندان، ﴿وَإِذْ زَيْنٌ لَّهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ﴾ شه‌یتان کرده‌وه‌کانی بو رازنده‌وه و پی‌ی گوتن نه‌مپو هیچ که‌س به‌سه‌رتاندا زال نابێ بیگومان من په‌ناده‌رو پارێزه‌ری ئیوه‌م، پی‌ی گوتن: مه‌ترسن، نه‌وه بوو تووشی کردن و، فریویدان و، هه‌لیخه‌له‌تاندن بو نه‌وه‌ی بجه‌نگن، پی‌ی گوتن: ﴿وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ﴾ نه‌مپو هیچ که‌س به‌سه‌رتاندا زال نابێ، نه‌مه لووتبه‌رزی و خه‌له‌تاندنه _ په‌نا به‌خوا _، پی‌ی گوتن: ﴿وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ﴾ بیگومان من په‌ناده‌رو پارێزه‌ری ئیوه‌م، هیچ که‌س به‌ئیه‌ ناگات، ﴿فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِتْنَانَ﴾ ئینجا کاتی هه‌ر دوو تاقمه‌که پوو به‌پووی یه‌کتربوونه‌وه، ﴿نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ﴾ شه‌یتان پاشه‌و پاش به‌دوای خۆیدا گه‌پایه‌وه، کاتی‌کیش هه‌ردوو به‌ره‌که تیکچرژان و، جه‌نگه‌که ده‌ستی پێ‌کرد، شه‌یتان پایکردو، به‌جیی هیشتن و ﴿وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ﴾ گوتی: به‌پاستی من به‌ریم له ئیه‌، کاتی تووشی کردن خوی لیبه‌ری کردن، هۆکاره‌که‌ی چ بوو؟ گوتی: ﴿إِنِّي أَزَى مَا لَا تَرْوُونَ﴾ چونکه به‌پاستی نه‌وه‌ی من ده‌بیینم ئیه‌ نابیین، فریشته‌کانی له‌گه‌ل هاوه‌لان، له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا ﷺ به‌دیکرد، شه‌یتانی‌ش هه‌رگیز له‌گه‌ل فریشته‌کاندا یه‌کناگریت، بۆیه که فریشته‌کانی بینی پایکرد گوتی: ﴿إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ له‌خوا ده‌ترسیت. نه‌مه ته‌نها یه‌ک هه‌لوئیستی شه‌یتان بوو به‌رامبه‌ر به‌دۆستانی خوی له‌دو‌نیا دا که بریتی بوو له جه‌نگی به‌در، هه‌لوئیستی‌شی له پوژی قیامه‌تدا به‌و جو‌رده‌یه که له ئایه‌ته‌که‌ی سه‌ره‌وه‌دا زانیان.

مهره‌ها پیغمبری خواله فرموده‌یه کی (صحیح) دا دده رموتی: ((لَا تَزِرُ رَأْيَ حَبِيلٍ يَزِيحُ الْمَلَائِكَةُ))^(۱) مرسل: أخرجه مالك في ((الموطأ)) (باب جامع الحج) من طريق إبراهيم بن أبي عبنة. واته: له پیغمبری خواوه سَلَّمَ ده‌گزینه‌وه فرموده‌یه: ((شیتان له جهنگی به‌دردا جویره‌نیللی بینی سه‌په‌رشتی پیزی فریشته ده‌کات و ږنکیان ده‌خات ږو چونه پیشه‌وه))، شیتانه‌کانیش هر کات فریشته‌کانی خوابان به‌بیکرد که ږو پشگیری به‌نده‌کانی خوی دیانتیریت لیبان مه‌لدیت، چونکه خوی گوره به‌نده نیمانداره‌کانی خوی به‌فریشته‌کانی خوی پشگیریده‌کات .

له‌م باره‌وه خوی گوره دده رموتی: ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّثُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾^(۲) [الأنفال: ۱۲] واته: ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ﴾ (پیشه‌وه‌بیر) کاتیک که په‌روه‌دگارت نیگای نارد ﴿إِلَى الْمَلَائِكَةِ﴾ ږو فریشته‌کان ﴿أَنِّي مَعَكُمْ﴾ که بنگومان من (خوا) له‌که لتانم ﴿فَثَبَّثُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ ده‌ی دلی که سانتیک قایم و دامه‌زراوکه‌ن که باوه‌ریان هیتاوه.

(۱) _ ته‌فسیرو ږافه‌ی نایه‌ته‌که‌ی پتیشوو: ﴿إِذْ أُبْرِئَ مَا لَا تُرَوَّنَ﴾ واته شیتان گوتی: چونکه به‌راستی نه‌وه‌ی من ده‌بینم نپوه نایبینن، شیتان چ بینی ؟ شیتان له‌جهنگی به‌دردا نه‌وه‌ی بینی که جویره‌نیل سه‌په‌رشتی ږیزه‌کانی فریشته ده‌کات و ږنکیان ده‌خات ږو چونه پیشه‌وه.

(۲) _ به‌لی، نه‌مه له‌جهنگی به‌دردا بوو، ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ﴾ کاتیک که په‌روه‌دگارت نیگای نارد ږو فریشته‌کان که بنگومان من (خوا) له‌که لتانم، له‌که‌ن دابوونه‌که‌ی خوی گوره له‌که‌لدا بوونی سه‌رخستن و پشگیری، ﴿فَثَبَّثُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ دلی که سانتیک قایم و دامه‌زراوکه‌ن که باوه‌ریان هیتاوه، فریشته‌کان داده‌به‌زن ږو قایم کړن و دامه‌زلاندنی دلی نیمانداران و پشگیری

کریبیان، نهك خویان بجهنگن، بهلام پشتگیری و یارمه تی موسلمانان ددهدن بۆ
 نه وهی به سهر دوزمه کانیاندا سه رکه ون، ده شگوتری: له جهنگی به در دا له پال
 هاره لاند جهنگاون، بهلام به زوری دا دبه زن بۆ به میزکردن و دلنیایی و نارام
 به خشین به موسلمانان و دورخستنه وهی شهیتان لییان، ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ
 أَنِّي مَعَكُمْ﴾ نه و فریشتانه ی دابه زینه به در من (خوا) له گه لتانم، پاشان له هه مان نایه تدا
 خوای گه ورده ده فهرموی: ﴿سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرَّغْبَ﴾ خوای گه ورده قایمی و
 جیگیر بوونی خسته دلی نیماندارانه وه نه گه رچی به ژمارهش که م بوون، بهلام ترس و
 بیمیکی گه وردهی خسته دلی کافران وه نه گه رچی به ژمارهش دوو نه وهندی موسلمانان
 بوون، بهلام میزه که یان هیچ سوودیکی پینه گه یاندن، خوای گه ورده ترسیکی گه وردهی
 خسته دلیانه وه، له هه مان کاتیشدا میزو نازایه تی و قایمی و جیگیر بوونی خسته دلی
 باوه پدارانه وه.

ههروه ها خوی گه ورده دهه رمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا﴾^(١) [الأحزاب: ٩].

(١) - نه مه له جهنگی نه حزب دابوو که به جهنگی خندهق ناو ده بریت، جهنگه که به خندهق ناوبرا، چونکه پیغه مبری خوا ﷺ به دهوری شاری مه دینهی پیروزدا چالیکی قول و دریزی مه لکند، بو نه وهی پیگری له کافران بکات و، نه توانن بیتنه نیو شاره که وه، جهنگه که به نه حزبیش ناو ده بریت، چونکه هه ره مور هاوه لپه رستان کوبونه وه، به رامبه ر به پیغه مبری خوا ﷺ کومه لیان به ست و، ده یانویست پیغه مبری خوا ﷺ هاوه لانی له ناو بهرن، به هوی نه و کومه له زوری سه ربازه زورانه وه، ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ﴾ نهی نه و که سانهی که باوه پتان هیناوه بیر له چاکه و به هرهی خوا بکه نه وه به سهرتانه وه، که سهرکه وتنی پیته خشین، ﴿إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ﴾ کاتی له شکریکی زورتان بو هات له جهنگی خندهقدا، له شکرکی زوری بیباوه پان، نه ک قورپهیش به تهنها، به لکو هوزگه لیکی زوری تری عه ره بیشیان له گه لدا بوو، بویه به نه حزب ناو بران، ﴿فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا﴾ نینجا نیتمه بایه کی به هیزمان بو ناردن، کاتی نابلقه ی سهر موسلمانان دریزه ی کیشا خوی گه ورده له شهوتیک له شهوه کاندایه کی به هیزی بو ناردن، خپوه ته کانی مه لکه نندن، به رد بارانی کردن، ترسیکی زوری خسته دلپانه وه، بویه مه له اتن، ههروه ها فریشته کانیش له گه ل با به هیزه که دا دابیزین بویه ترسان و خیرا مه له اتن، له و باره وه خوی گه ورده دهه رموی: ﴿وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا﴾ [الأحزاب: ٢٥] واته: وه خوا کافره کانی (قورپهیش له شکریان هینابوو بو سهر مه دینه) که پانده وه به پق و مه راقه وه (بو وه لاتسی خویان) هیچ خپرو ناواتیکیان (له ناو بردنی نیمانداران) ده ست نه که وت خوا نیمان دارانی له جهنگ پاراست (به هوی بای توندو فریشته وه کافرانی پرژو بلاوکرد) وه خوا

همیشه به هیزی به دهسه لاته. هه روه ها خوی گه وره دهه رموی: ﴿وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِبِهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَنَأْسٍ زَوْجًا (۲۶) وَأَوْزَنْكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطَّوُّهَا﴾ [الأحزاب: ۲۶-۲۷] واته: خوا (به نی قوره یزه) که پشتگیری نه وان (قوره یش و غه طمان) یان کرد هینانی به خواره وه، چونکه جوله که کانی به نی قوره یزه له گه ل پیغه مبری خوادا ﷺ ناپاکیان کرد، په یمانه که یان هه لوه شانده وه، چونکه پیشتر په یمانیان به پیغه مبری خوا ﷺ دابرو که نه گه ر مه دینه ی پیروز تووشی په لامار هات نه وان له گه ل موسلماناندا ده جه ننگن، به لام کاتی نه حزابه کان هاتن په یمانه که یان هه لوه شانده وه، چونه پیزی نه وانه وه، پاش شکست خواردنی بیباوه پان پیغه مبری خوا ﷺ غه زایکردن، غه زای به نو قوره یزه ی کرد، نابلقه ی دان تا له قه لاکیان هاتنه خواره وه، هاوه لی به پریز سه عدی کوپی مه عاز ﷺ حوکمی به سهردادان، چونکه خو یان به حوکمی سه عد پازیبون، نه و حوکمی به سهردادان که جه نگاهه ره کانیان بکوژدین و، ژن و مندال و سه ره وهت و سامانیشیان بکری به ده سه کوهت، به هوی نه وه وه که په یمانه که یان هه لوه شانده وه، له قه لاکیان وه ترسی خسته ناو دلپانه وه کومه لیکیان ده کوژن وه کومه لیکی تریان به دیل ده گرن (دوای تیاچوونی نه وان خوا) زهوی و خانو و سامانی نه وانی دا به نیوه هه روه ها زهوی به کیش که پیتان پیا نه نابوو، نه و زهویه ش خه بهر بوو که هی جوله که کان بوو که دواتر خوی گه وره به موسلمانانی به خشی. ده ره نجام نه وه به که هه مو نه وشته به هوی سه برو نارامگری و جیگیر بوونی موسلمانانه وه بوو، پوخته ی شته که ش نه وه به که موسلمانان فریشته یان له گه لدا ده بیئت به لام کافران و هاوه لپه رستان شه یتانیان له گه لدا به.

ههروه ها هه سه بارهت به م بابه ته خوی گه وره دهفه رموی: ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا﴾^(١) [التوبة: ٤٠].

(١) _ ههروه ها له هه لویستیکی سیّ یه مدا که بریتی بوو له باروحالی پیغه مبهری خوا ﷺ کاتی ویستی کوچ بکات و، به هاوه له کانی بگات، هاوه لپه رستان ویستیان پیگری لیبکه ن، له نیوان خویاندا راویژیان کردو کوبونه وه، له م باره وه خوی گه وره دهفه رموی: ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ﴾ [الأنفال: ٣]. واته: وه (بیربکه ره وه) کاتیک نه وانه ی بیباوه پ بوون پیلانیان له دژت ده گپرا تا به ندو کۆتت بکه ن، یان بتکوژن یان (له مه ککه) دهرت بکه ن وه نه وانه (به رده وام) فروفیل ده کهن وه خوایش له به رامبه ر نه واندای پیلان ده گپریت وه خوا چاکترینی پیلان گپرانه (به رامبه ر پیلان گپران). خوی گه وره پیغه مبه ره که ی خوی ﷺ له نیویانه وه دهرمینا له کاتیکیا هیچ ههستیکیان پینه کرد، خوی و نه بوبه کری هاوه لی ﷺ چوونه نیو نه شکه وتی سه وره وه له باشوری مه ککه و، خویان تیدا شارده وه، هاوه لپه رستانیش به هه موو هوکاریک به دویاندا گه پان، خه لات و به خششیان دانا بو هه رکه س بیانیه یتیه وه، به دویاندا گه پان تا چوونه سه ر نه شکه وته که و نه یانبینین، خوی گه وره چاوی بیباوه پانی له وان دورخسته وه، ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا﴾ نه و کاته به هاوه له که ی ده ووت خه م مه خو بیگومان خوا له گه لمانه ئینجا خوا نارامی و ناسایشی بو ناردده خواره وه وه یارمه تی دا به سه ربازانیک که نه تانددین، فریشته کان دابه زینه خواره وه بو پشتگیری کردنی پیغه مبه ری خوا ﷺ و هاوه له به پیزه که ی ﷺ، ئیتر له نه شکه وته که هاتنه ده ری و، چوون بو مه دینه ی پیروز

به سه لامه تی خوی گه وره، هیچ که سیک ریگری لیته کردن تا به مه دینه ی پیروز
 گیشتن، ئا نه مه یه ئاکام و نه نجامی صه برو ئارام گری و جیکیر بوون له پیناوی
 خوادا. ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ﴾ به نه بوبه کری هاوه لی فره موو، نه مه شایه تیدانی
 هاوه لیتی بۆ نه بوبه کر، خوی گه وره شایتی هاوه لیتی بۆ نه بوبه کر ﷺ داوه، بویه
 نه گه رگوترا نه و هاوه له کییه؟ که خوی گه وره شایتی هاوه لیتی بۆ داوه؟
 نه بوبه کره ﷺ، ﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ چونکه ئیمامی نه بوبه کر ﷺ به ترسه وه
 به پیغمبری خوی ﷺ فره موو: نه ی پیغمبری خوا ﷺ نه گه ری کیکیان
 ته ماشای به ریپی خوی بکات ده مانبینیت، پیغمبری خواش ﷺ نه بوبه کری ﷺ
 دنیا کرده وه، فره موو: چون گومان به دووان ده به ی خوی گه وره سییه میان بیت،
 نیتر خوی گه وره نه وه ی دابه زاند داییه زاندو، بیباوه پانی به سه رشوری گه پانده وه،
 پیغمبری خواو هاوه له که ی له وان پاراست، ته ماشاکه ن دوو که س هر هه موو خه لکی
 مه که که چوونه ده ره وه بۆ گرتنیان که چی بیتوانا بوون له گرتنیاندا، دووان بوون و
 که سی تریان له گه ل نه بوو.

ديسان له نابه تيكي ديکه دا ده فەرموی: ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزِلِينَ﴾ (١٢٤) بَلَى إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾^(١) [آل عمران: ١٢٤-١٢٥]

واته: (بیریان بخه‌وه) نه و کاته‌ی ده‌ت گه‌وت به بره‌و‌داره‌کان ئایا به‌ستان نییه به‌روه‌ردگارتان کۆمه‌کتان بکات به سێ هه‌زار له فریشته دابه‌زێنراوه‌کان به‌لێ نه‌گه‌ر ئارام بگرن وه له خوا بترسن په‌لامارتان بده‌ن له‌م کاتانه‌دا په‌روه‌ردگارتان کۆمه‌کتان بکات به‌پێنج هه‌زار له فریشته نیشانه‌داره‌کان.

(١) _ گوتراوه‌ نه‌مه له جه‌نگی به‌دردا بووه، وه گوتراوه له جه‌نگی ئوحووددا بووه که خ‌وای گه‌وره به‌هیزو سه‌رکه‌وتن یارمه‌تی موس‌لمانانی‌ودا، ﴿وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا﴾ په‌لامارتان بده‌ن له‌م کاتانه‌دا، ﴿يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ﴾ په‌روه‌ردگارتان کۆمه‌کتان بکات به‌پێنج هه‌زار له فریشته نیشانه‌داره‌کان، گوتراوه نیشانه‌ک‌رابون به‌نیشانه‌گه‌لیک که له‌ه‌ی م‌رو‌ف ناچ‌یت، یان نه‌سه‌په‌کانیان نیشانه‌ک‌رابوون، گوتراوه فریشته‌کان می‌زر گه‌لیکی سه‌پیان به‌سه‌ره‌وه بوو، گوتراوه تووکی نه‌سه‌په‌کانیان له تووکی نه‌سه‌پی ناسراو نه‌ده‌چوو. نه‌مه کۆمه‌کی خ‌وای گه‌وره بوو که بۆ دۆستان و نه‌ولیا‌ی خ‌و‌ی نار‌دی، چونکه کتیبه‌که باسی دۆستانی په‌حمان و دۆستانی شه‌یتان ده‌کات، نه‌مه بوو کۆمه‌کی خ‌وای گه‌وره بۆ دۆستانی په‌حمان، به فریشته و به‌سه‌رکه‌وتن یارمه‌تیدان و، ئیمانداران له بارودۆخه قورسه‌کان پ‌زگار ده‌کات و، پ‌نگای ده‌رچوونیان بۆ ده‌کاته‌وه. نه‌وه‌ش هه‌ل‌ویستی شه‌یتان بوو له‌گه‌ڵ دۆسته‌کانیدا که ته‌نها سه‌ر شو‌پی و ئا‌به‌رو چو‌ن و دۆ‌پ‌ا‌وی بوو.

ههروهك چون بهواداران فرشته كانيان بۆ ديت و يارمه تي بان دهدهن به ئيزلى خوا عزوجل به پنجه وانه وه دولستانى شەيتان پوهى نادياريان بۆ ديت، قسه يان له گه ل دهكەن و، خۇيان به چه نده ها شىوه نيشانده دهن^(١)، له كاتيكدا نه و شتانه ته نها جنۆكه و شەيتانه كانن^(٢)، كه چى واتيده گەن فرشته ن^(٣) وه كو نه و پوهه ناديارانه ي ك له گه ل نه و كه سانه دا قسه دهكەن كه نه ستيره و به تەكان ده په رستن^(٤).

(١) _ دولستانى شەيتان پوهيان بۆ ديت قسه يان له گه ل دهكەن، نه و پوهانه ته نها شەيتانن و هيجى تر قسه يان له گه لدهكەن و ده لين: ئيمه فرشته ين، (پوح) واته: ساراهه و ناديار، چونكه شەيتانه كان خۇيان به چه ندين شىوه ده گۆپن به جورىك نه ناسرينه وه، خۇيان ده چوئينن به مروف به جانه وه به هر شتىك و خۇيان پيشان ده دهن.

(٢) _ له حەقيقه تياندا جنۆكه ن و شەيتانن بۆ فريودان و هه لئه تاندى نه وه ي ئاده م.

(٣) _ به و شتانه دلخوش ده بن واتيده گەن فرشته ن و بۆ نه وانيش دابه زيون به هار شىوه ي نه و فرشته تانه ي كه بۆ پيغه مبه ران داده به زين، بۆيه ده لين: گوايه پيويستيان به پيغه مبه ران نيبه، چونكه فرشته يان بۆ داده به زيت وه كو چون بۆ پيغه مبه ران داده به زيت، يا خود واتيده گەن بارو حالى نه وان له پيغه مبه ران چا كتره.

(٤) _ به لى، پيشتر نه وه مان باسكراو كه به تهرستان و گۆپه رستان دهنگ ده بيستن يان وينه و شىوه ده بينن، وينه و شىوه ي نه و مردوانه ي كه لتيان ده پارينه وه، قسه يان له گه ل دهكەن و، پيويستيه كانيان بۆ جيبه جى دهكەن، ئيتير واتيده گەن فرشته ن له كاتيكدا به حەقيقه ت شەيتانن و له گۆپه كانه وه قسه يان له گه ل دهكەن، له به تەكانه وه قسه يان له گه ل دهكەن بۆ نه وه ي هه ليان خه له تينن.

یه که مین که سیش له وانه که ده رکه وت _ له سهرده می نیسلامدا _ نه لموختاری کوږی
 نه بی عوبیدی الثقی بوو^(۱) پیغه مبه ری خوا ﷺ هه والی به ده رکه وتنیداره
 له فرموده به کی (صحیح) دا که نیامی موسلیم له (صحیح) هکه یدا ده یگیرته وه، عن
 النبی ﷺ انه قال: ((سَيَكُونُ فِي ثَقِيفٍ كَذَابٌ وَمُبِيرٌ))، صحیح: أخرجه مسلم (٢٥٤٥)، من
 حديث أسماء رضي الله عنها. واته: ((له هوزی (ثقیف) دا دروزنیک و خوینرپژتک په یدا ده بن)).

نه وه بوو دروزنه که نه لموختاری کوږی نه بی عوبیدی الثقی بوو، خوینرپژته که ش
 حه جاجی کوږی یوسف بوو^(۲).

(۱) _ نه لموختاری کوږی نه بی عوبیدی الثقی له هوزی ثقیف بوو له تانیف،
 سه رته تا به چاکیتی و راستیتیه وه ده رکه وت و، له گه ل زووبیر دا بوو، پاشان له پږ
 راسته که لایداو له گه ل شیعه کاند ا چوو، له کو تاشدا بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی کردو،
 گوايه سرووشی بو دیت، نه وه نه لموختار بوو شه ی تانه کان هه موو شتیکیان پیکرد وه کو
 چون به هاوشیوه کانی نه ویش کردیان، تا نه و ناسته ی بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی کرد،
 شه ی تانه کان قسه یان له گه ل ده کرد که چی واتیده گه یشته نه وانه فریشته ن، بانگه شه ی
 پیغه مبه رایه تی کرد له کاتیکدا هیچ پیغه مبه ریکی تر پاش پیغه مبه ری خوا ﷺ
 نایه ت، پیغه مبه ری خوا ﷺ هه والی به ده رکه وتنی داوه و، فرموویه تی: ((سَيَكُونُ فِي
 ثَقِيفٍ كَذَابٌ وَمُبِيرٌ)) واته: ((له هوزی (ثقیف) دا دروزنیک و خوینرپژتک ده بن))،
 دروزنه که نه لموختاری کوږی نه بی عوبیدی الثقی بوو، خوینرپژته که ش حه جاجی
 کوږی یوسفی الثقی بوو.

(۲) _ حه جاجی کوږی یوسف نه میر بوو له کاتی خیلافه تی به نی نومه ییه دا،
 پیاوینکی بکوژی چاو نه ترسی به هیز بوو، له راستیدا نه م حه جاجه سزایه ک بوو بۆ سه ر
 بکوژانی نیامی عوسمان رضي الله عنه، شوینیان که وت تا هر هه موویانی له ناو برد، نه م پیاوه
 سوودی هه بووه زیانیشی هه بووه، نیمانداریکی سته مکار بوو، وه کو نه بوو عوبید نه بوو.

به نین و عومریان گووت: موختار بانگه شعی نه وه ده کات گوایه سرووشی بۆ داده به زیت، نه ویش فهره ووی: پاست ده لی، چونکه خوی گه وره ده فهره ووی: ﴿انْبِئُكُمْ عَلَىٰ مِنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينُ﴾ (۲۲۱) نَزَّلَ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿۲۲۲﴾ (۱) | الشَّيَاطِينُ: ۲۲۱-۲۲۲ | واته: هه والتان بده می شه یثانه کان داده به زنه سهر کی؟ داده به زنه سهر هه موو (که سیکی) زور دروژنی زور تاوانبار.

(۱) _ موختار بانگه شعی نه وهی ده کرد گوایه سرووشی بۆ داده به زیت، نه هه والیان به نین و عومر و نینووعه باس پاگه یاند، نه وانیش فهره وویان: پاست ده لیت شه یثانه کانی به سهردا داده به زیت، چونکه خوی گه وره هه والی نه وهی پیداوین ﴿هَلْ أَنْبِئُكُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينُ نَزَّلَ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾ هه والتان بده می شه یثانه کان داده به زنه سهر کی؟ داده به زنه سهر هه موو که سیکی زور دروژنی زور تاوانبار. نه و کاهین و غه یبزانه ن که شه یثانه کانیا به سهردا داده به زیت، نه و شه یثانه هه واله کان دهرن و بۆ کاهینه کانی ده به ن و نه وانیش دروی تیکه ل ده کهن، موختار پاستی ده گووت، به لام شه یثانه کانی به سهردا داده به زنی، نه ک فریشته کانی خوی گه وره.

کاتی به ئیبن وعه باسیشیان گووت: به پاستی موختار بانگه شهی ئه وه ده کان
گوایه سرووشی بو داده به زیت، فره مووی: خوای گه وره ده فره رمویت:
﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ﴾^(١) [الأنعام: ١٢١] واته: وه بیگومان
شهیتانه کان به نهیئی شت به دوستانیان ده لئین بو ئه وهی موجداده له و ده مه ده میتان
له گه ل بکن.

(١) _ دوو جوړ سروش (الوحي) ههیه، سرووشیک له لایه نی خوای گه وره وهیه،
سروشیک دروژنانه ش له لایه ن شهیتانه وهیه، پیغه مبه ران _ علیهم الصلاة والسلام _
له لایه نی خوای گه وره وه سرووشیان بو دیت، به لام کاهین و خو به غه ییزان و دروژنان
له لایه نی شهیتانه وه سرووشیان بو دیت، ئه ی وشه ی سرووش مانای چیه؟ وشه ی
سروش (الوحي): واته به نهیئی هه والی شتانیک به که سیک پاگه یه نریت، که وا بوو
شهیتانه کان به درو شتیان پیده لئین و، واش ده زانن پینوینی کراون خوای گه وره
ده فره رموی: ﴿إِنَّهُمْ أَخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ [الأعراف:
٣٠] واته: به پاستی نه وانه شهیتانه کانیاں کرد به دوست و پشتیوانی خوایان له
جیاتی خوا وه واگومان ده به ن که پی نموونی کراون، ئه مه یه هوکاره که شهیتان
ده که ن به دوستی خوایان و، واش ده زانن پینوینی کراون _ په نا به خوا _ ئا ئه مه بوو
که بو موختار دروست بوو، وه بو هه موو دروژن و کاهین و خو به غه ی زانیکیش
دروست ده بیت.

له و پووحه شهیتانیانهش: نه و پووحه یه که دانه ری کتیبی ((الفتوحات))
بانگه شهیه کی وا دهکات گوايه نه و کتیبه ی پی ږاگه یاندوه و پیی گووتوه^(۱)، له ویدا
جوره ها خه لوهت و تاکبونه وه به خواردن و بارو حالگه لیکی تاییهت باس دهکات^(۲)،

(۱) _ دانه ری کتیبی ((الفتوحات)) ئیبن وعه ره بیه، هه روه ها کتیبی کی دیکه شی
مهیه به ناوی (فصوص الحکم) که ژیرن له ئیلحادو گومرایی، له کاتیځدا بانگه شه ی
نه وه دهکات گوايه کتیبه که ی پیگو تراوه، ئیبن وعه ره بی پاستی گوته کتیبه که ی
پیږاگه ی تراوه، به لام کی پی ږاگه یاندوه وه؟ بیگومان شه یتان پی ږاگه یاندوه، به
واتایه کی تر ئیبن وعه ره بی بانگه شهیه کی وا دهکات گوايه که سیځ هاتوه و کتیبه که ی
داوه تی، گوته شه تی: گوايه نیردراو و په یامبه ره (انه رسول)، که چی نه وه ی کتیبه که ی
داوه تی ته نها شه یتان بوه و هیچی تر.

(۲) _ له گومرایی صوفیه کان تاکبونه وه یانه له خه لکی به گوشه گیرانیځ که چه ندین
پوژ ناخون و ناخونه وه، گوايه بو نه وه ی نه فسیان پاکبیتته وه تا نه و ئاسته ی
هندیکیان شتی به و جورانه ده که ن بو نه وه ی نه فسی خوی ناماده بکات بو
وه رگرتنی په یام، بویه خویان تاکده که نه وه و خه لوهت ده کیشن، گوايه دهیه ویت
فریشته کانی به سهردا دابه زیت، نه فس و پووحی پاکبیتته وه، به لام ته نها خه له تاندن و
فریودانی شه یتانه و هیچی تر، له خه لک تاک ده بیتته وه، له خواردن و خواردنه وه واز
دینیت، بو نه وه ی نه فس و پووحی بو شه یتان پاکبیتته وه، ئیتر له و کاته دا شه یتانی
به سهردا داده به زیت. به لام مروفی ئیماندار خوی گوشه گیر ناکات و، له خه لکی تاک
نابیتته وه، به لکو ده چیت له گه ل موسلماناندا نویژ دهکات، له گه لیاندا داده نیشیت، له
کوپه کانی زیکرو یادی خوی گه وره و دهرسه کاندا ناماده ده بیت. به لام نه وان خویان

گوشه گیر ده کەن بۆ ئەوەی گومراییان بۆ دروست بێت، تەنانەت کەسانیکیشیان ی
 گوشه گیر دەبێت چەندەها بیروبۆچونی کوفری و بیروبۆچونی لاریان بۆ دروست دەبێت،
 وەکو ئەوەی لە هەندێ لاوانەوه یان دەبینرێ، کەوا بوو تاکبۆنەوه لە جەماوەری
 موسلمانان و، خۆ دورخستنهوه و لە مزگەوتان، خۆبێش کردن لە زیکرو یادی خوای
 گەرە ئەم گومراییانە بۆ مەوێ دروست دەکات، یا شەیتانەکانی جێتۆکە دێن و گومرای
 دەکەن، یان شەیتانەکانی مەوێ چەندەها بیروبۆچونی لاری بۆ دێنن و، بە گۆییدا
 دەچرپیت و، پیتی دەلێن: موسلمانان کافرن، پێویستیان بە جیهاده و چەندەها یتر،
 هۆکاری هەر هەموو ئەمانەش بۆ گوشه گیری و، تاکبۆنەوه لە موسلمانان و،
 خۆدورخستنهوه لە مالهەکانی خوا، لە زیکری خوای گەرە دەگەرێتەوه.

نه وهش به کيکه له و هؤکارانه ی که په یوه ندي و په یوه ست بوون به جنوکه و شه یثانه کان بؤ که سه که ده کاته وه^(۱) ئیتر وا ده زانن شته که له که پامه تی نه ولیاو درستانی خوی گه وره یه، له کاتیځدا نه و شته ته نها له بارو حاله شه یثانه کانه و هیچی تر^(۲).

له وانه ش ژماره یه کیان ده ناسم^(۳) که که سی وایان تیدابوو بؤ جیگایيکی دور به ه وادا ه لده گیراو ده هاته وه^(۴)،

(۱) _ نه گه ر خوی گوشه گیر بکات و، بؤ ماو هیه ک له خواردن و خواردنه وه رازیتیت، شه یثانی بؤ دیت و، پیی ده لیت: گوايه فریشته یه که له فریشته کان.

(۲) _ واتیده گن نه و شته سه رسو پمیتانه ی که بؤیان به دیدیت پیزو که پامه ته و نه وان بوونه به نه ولیاو دوستی خوی گه وره، به لام له واقعدا نه و شتانه که پامه ت نییه، به لکو ته نها کرده وه گه لیکی ناناسایی له سروشت به دهری شه یثانه و هیچی تر، به وهش له سه ر دهستی شه یثان سووک ده بن و، گومرایان ده کات.

(۳) _ شه یخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بئ _ له وانه که سانیکیان ده ناسیت که په یوه نديان به م گوشه گیری و تاکبونه وانه وه هیه له کاتی خویدا.

(۴) _ که سانیکیان نه گه ر له شه یثانه کان خوی نزیک بکاته وه و ملکه چیان بیت ئیتر خزمه تی ده که ن، به ه وادا ده یفرینن، خه لکیش واتیده گن که خودی خوی به ه وادا ده فریت و، ده لیتن: پیزو که پامه تی خوی گه وره یه، به ه وادا ده فریت، به سه ر ناودا پیده کات، به سه ر ده ریادا پیده کات و، ناخنکیت، ده چیته نیو ناگرو نه سکله وه ناسوتیت، له راستیدا نه مانه ته نها کرده وانیکی شه یثانین و هیچی تر، شه یثانه کان خزمه تی ده که ن چونکه نه و گوپرایه لیان بووه، له م باره وه خوی گه وره ده فره موی: ﴿وَنَوْمٌ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنَّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ

رَبُّنَا اسْتَمْتَعَ بِنُفْسِنَا بِنُفْسٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَنْ
 شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٨﴾ [الأنعام: ١٢٨] واته: وه پوژتیک (خوا) تیکرا کزبان
 ده کاته وه (ده فهرموی) ﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ﴾ نهی دهسته و کومه لی جنۆکه وه بیکرمان
 نیتوه زۆر کهستان له ناده میه کان گومرا کرد وه دوسته کانیاں له ناده می ده لنین نهی
 په روه ردگارمان هه ندیکمان سوودو که لکمان له هه ندیکمان وه رگرت وه به و کات و
 موله ته گه یشتین که بۆت دیاری کرد بوین خوا فهرموی ناگر شوینتانه به هه میسه یی و
 بیپرانه وه ده میتنه وه تیایدا جگه له و کاته ی که خوا بیه وی به پاستی په روه ردگار
 کار دروستی زانایه. نهی جنۆکه و ناده می چون سوودو که لک له به کتر وه رده گرن؟
 ناده می ملکه چ و گوپرایه لی جنۆکه بوو، نه مه سوودو که لک وه رگرتنی جنۆکه به له
 ناده می، ناده میس سوودو که لک له جنۆکه وه رده گرت به وهی خزمه تی ده کات و، به
 هه وادا ده یفرینیت و چه ندین کرده وهی نااسای تر.

کەسی واشیان تێدابوو پارەو مالتیکی دزراوی بۆ دەهیترا کە شەیتانەکان دەیاندری و
بۆیان دەهیتنا^(۱)،

(۱) _ شەیتانی وا هەیه شتە وون بوو کە بۆ خواوەنە کە ی دینیتەو، ئەگەر
کە سێک شتیکی وون بوو، دەچیتە لای درۆزان و فالچیان پێی دەلێت: شتە کە م
رونبوو، ئێتر بەهۆی شەیتانەکانەو شتە کە ی بۆ دینیتەو، مرقۆی ساویلکەش
دەلێت: ئەو کە پامەتی ئەولیا یە. کەچی تەنھا شەیتانەکان ئەو شتەیان بۆ
هێناوەتەو، چونکە شەیتانەکان شتانیک ئەنجام دەدەن کە مرقۆ لە توانیدا نییە
ئەنجامی بدات، وە شتانیکیش دەزانیت کە مرقۆ ناتوانیت بیزانیت، بۆیە شتە
رونبوو کە دینیتەو، یان پێی پادەگە یە نیت لەفلانە شویندا یە. یان لەمال و سامانی
خەلکی دەدزیت و بۆ دوستانی خۆی دەبیات، ئەویش دەلێت: ئەمە پێزو کە پامەتی
خوای گەورە یە، بەلام ئەمە تەنھا لە لایەن شەیتانەو یە و لە لایەن خواوە نییە. چونکە
پێشتر بۆتان پوونکرایەو کە کردەو ی نائاسایی لە سروشت بەدەر ئەگەر لەگەڵ
گوێزپایەلی و خواپەرستیدا بوو ئەو پێزو کە راماتی خوای گەورە یەو، ئەگەر ئەو
کردەو نائاسایی لە سروشت بەدەرانی لەگەڵ کو فرو گومراییدا بوو ئەو شەیتانییەو،
کە پامەتی خوای گەورە نییە، بۆیە با ئەمە و ئەو تێکەڵ بە یە کتر نەکرین.

که سی و اشیا تیدا بوو شوینی شته دزراوه کانی به خاوه نه که ی نیشانده دا به رامبه رب
هه ندیک پاره که له و خه لکانه وه دهستی ده که وت یان به رامبه رب به خه لات و به خششیک
که ده یاندا به نه گهر شوینی شته دزراوه کانی پیشاندانایه^(۱)، وه شتی تری بهر
هاوشیوانه.

وه له بهر نه وه ی بارو حالای نه و جورده که سانه شه ی تانین بویه پیچه وانه ی پیره وی
پیغه مبه ران _ صلوات الله و سلامه علیهم _ بوونه وه^(۲)،

(۱) _ نه گهر شتیکیان بدزیت ده چنه لای نه و کاهین و خویه غه ییزان و دروزنان
یان ده چنه لای نه و صوفیه گومرایانه و نه ویش شوینی مال و سامانه دزراوه که و، نه و
که سه ی دزیویه تی پیان راده که یه نیت، نیت نه و که سه واده زانیت نه مه که رامه ته،
به لام له راستیدا ته نها له لایه ن شه ی تانه کانه وه یه. به واتایه کی تر کرئی ده دهنی و،
نه ویش شته دزراوه کانیا بۆ دینیتته وه، یان شوینه که یان پی پیشان ده دات، پیان
ده لیت: وشتره که ت، شته دزراوه که ت، مه پرکه ت له فلان شویندا ده له وه پرت،
که سه که ش که ده چیتته نه و شوینه شته که ی خوی ده دوزیتته وه، نه مه ش ته نها کاری
شه ی تانه و هیچی تر.

(۲) _ له بهر نه وه ی بارو حالیا ن شه ی تانی بوو بویه پیچه وانه و دژ به پیره وی
پیغه مبه ران بوون _ صلوات الله و سلامه علیهم _ چونکه جیاوازیه کی زور له نیوان نه و
که سه دا به دیده کریت که فریشته ی به سه ردا داده به زیت و، له نیوان نه و که سه دا که
شه ی تانه کانی به سه ردا داده به زیت، جیاوازی هیه له نیوان نه وه و نه وه دا.

به نمونه له گوڤتاره كانى خاوهنى كتيبي ((الفتوحات المكية)) و ((الفصوص)) و كتيبي ديكي به و هاوشيوانه ستايش و پيا هه لدانى كافرانى وه كو قه ومى نوح و، هود، فبرعون و، غه يري نه وانيش هه^(١)، له هه مان كاتدا له پيڙى پيغه مبه رانى ره كو نوح و، ئيبراهيم و، موساو، هاپوون و، غه يري و نه وانيش كه م ده كاته وه^(٢)،

(١) _ چونكه له كتيبه كانياندا پيا هه لدانى كافران به دى ده كريت، گوايه پاله وان، دليرو نازان، گوايه خاوهنى جيگه و پايه ي خوځيانن، بويه ده بينى به قه ومى نوح و، قه ومى هود، قه ومى صالحدا هه لده دن، گوايه برايانش، چونكه وه كو خوځيان كافرن ستايشيان ده كهن، به داخه وه له نيو نووسه رانى خو ماندا كه سانك هه ن به ئيبنوعه ره بيدا هه لده داو، ده ليت: نه مانه پوښن فكر بوون به لام ئيوه ئيره بيان بده بن و ئيوه وان... ئيوه وان هتد، سه رزه نشتى نه و ده سه لاتدارانه ده كهن كه كوشتنيان و، ده ليت: نه وان پوښن فكرانيان له ناو برد، به داخه وه نه م شته له نيوان هه نديك له نوسه رانماندا به ديده كريت.

(٢) _ شتيكي زور ناساييه كه نه و كه سانه ي ستايشى كافران ده كهن و پيياندا هه لده دن، به دلنيايي له پيڙو قه درى پيغه مبه ران و شويكه وتوانيان كه م ده كهن وه و، به نه زانين و بيتاگايي وه سفيان ده كهن و، به هه موو جوړه وه سفيكي ناشيرين ناويان ده بن.

زەمى شىخانى ستایشکراو به لای موسلمانان وه دهکات، وه کو جونیدی کوپی موحه مەدو، سه هلی کوپی عه بدولای تهستوری و هاوشیوه کانیا^(١)، وه ستایش و پیاوه لدانی که سانی زه مکر او به لای موسلمانان وه دهکات، وه کو حه لاج و که سانی تری به و هاوشیوانه^(٢)، نه مانه ش له میانهی ته جلیات و بو پوونبوونه وه خه یالاوییه شه یتانیه کانیدا باسیان دهکات.

(١) _ نه مه ش واقیعه و پویداوه، چونکه نه و که سه ی به کافراند هه ل بدات و پتیا سهرسام بیت، بیگومان له ریزو قه دری موسلمانان که م دهکاته وه، به تایبته زانایان، چونکه زانایان میراتگه ری پیغه مبه رانن، ته ماشاده که ی نه وان پیغه مبه ران و میراتگه رانیان زه م ده که ن، ریگریان لیده که ن و، به گومرا ناویان ده به ن، قسه یان پیده لئین و، جنیویان پیده دهن و، له ریزیان که م ده که نه وه، هه موو شتیکیان پیده لئین، نه مه ش شتیکه و هیه نیستا. صوفیه پیشینه زاهیده کان له م دهروازانه یان نه دا، به لکو ته نها خواپه رست و، زاهیدو، ته قواکاربوون، ناسراون و زانان، له گه ل نه وه شدا زه میان ده که ن.

(٢) _ وه ستایش و پیاوه لدانی زانایانی گومرا بوو ده که ن و، ده لئین: نه مانه پۆشن فکرن، نه مانه خاوه ن زانیاری و تیگه یشتن و تیپوانینن، نه مانه ... نیوه دۆژمنایه تیان ده که ن و، بیروبۆچونه راسته کان و پۆشنه کان له ناو ده به ن، نیتر به چه نده ها قسه ی ناشیرین و جویندان و شتی تر له زانایانی موسلمانان به رده بن، به که سانی مولحیدو زانایانی گومرا بوودا هه لده دهن، وه کو حه لاج، مه نصوری حه لاجی مولحیدی کافر که وای بو ده چیت خۆی خوایه .

که چی جونه‌ید له پئشه‌وایانی چاکی پئیموونی کار بوو، چونکه سه‌باره‌ت به به‌کناپه‌رستی لییان پرسى، فهرموئى: ((به‌کناپه‌رستی بریتیه له‌وه‌ی که تازه‌داهینراو له‌قه‌دیم جیابکریتیه‌وه)) ((التوحید افراد الحدوث عن القدم))^(۱)، جونه‌ید پوونی کرده‌وه که به‌کناپه‌رستی بریتیه له‌وه‌ی قه‌دیم و تازه‌داهینراو، واته خوای خولقینه‌روشته خولقینراوه‌کان لیک جیا بکریتیه‌وه.

(۱) _ به‌لئى داهینراو و قه‌دیم له یه‌ک جیا بکریتیه‌وه، واته: داهینراو که مه‌خلوقاته له قه‌دیم که له سیفاتى خوای گه‌وره‌یه جیا بکریتیه‌وه، که‌وا بوو له نئوان خوای خولقینه‌رو خولقینراوانیدا جیا‌وازیه‌کی زۆر ه‌یه، ئه‌وه جونه‌ید بوو، ئه‌وه‌ش به‌کناپه‌رستیه‌که‌ی بوو، به‌لام ئه‌وان ده‌لئین: نه‌خیر، هیچ جیا‌وازیه‌ک له نئوان خواو به‌دی هینراوانیدا نییه، یه‌کناپه‌رستی بریتیه له‌وه‌ی باوه‌رت به‌یه‌کبوونی بوون و وجود (وحدۃ الوجود) هه‌بیّت، به‌لای ئه‌وانه‌وه هه‌ره‌موو ئه‌م بوون و وجوده بریتیه له‌خوا، دابه‌شبوونی تئیدانییه و هه‌رکه‌سیک بوون و وجود بۆ خولقینه‌رو خولقینراو دابه‌ش بکات به‌لای ئه‌وانه‌وه موشریک و هاوه‌لپه‌رسته، به‌لای ئه‌وانه‌وه شیرک و هاوه‌لپه‌رستی بریتیه له دابه‌شبوونی بوون و وجود بۆ خولقینه‌رو خولقینراو. به‌لای ئه‌وانه‌وه په‌روه‌ردگار به‌نده‌یه و به‌نده‌ش په‌روه‌ردگار.

به لام خاوهنى كتيبى (الفصوص) نكوللى له مه دهكات، له قسه بيسه روبره
 خه يالاوييه شهيته كانيده به جونهيد دهليت: نهى جونهيد نايا كه سيك هيه جياكارى
 له نيوان تازه داهيتراو و قهديمدا بكات مه گريه كيك له و دوانه به دهر بيت^(١)؟ نه وه بر
 جونهيدى به هه له دانا له به رنه وهى جونهيد گوتويه تى: ((يه كتاپه رستى برى تيه له وهى
 كه تازه داهيتراو له قهديم جيا بگريته وه)) ((التوحيد افراد الحدوث عن القدم))، چونكه
 خوى دهليت: بوون و وجودى داهيتراو برى تيه له هه مان بوون و وجودى قهديم ((ان وجود
 المحدث هو عين وجود القدم))، هه روه ها له كتيبى (فصوص) هه كيدا ده گوت: ((له ناره
 جوانه كاني خوا: (عليه) ه واته: به رزو بلنده، به لام به سهر كيدا به رزو بلنده بونه وه
 (عليه: على من؟) له كاتيكدا له خودى خوى زياتر هيچ شتيكى ديكه بوونى نييه (وما ثم
 الا هو)؟ وه له چ شتيك به رزو بلنده بيته وه

(١) _ به لى، خاوهنى كتيبى (الفصوص) كه ئينوعه ره بيه باوه پى به يهك بوونى
 بوون و وجود (وحدة الوجود) هه يه، بويه نكوللى له جونهيد دهكات له و باره وه كه له
 نيوان خوى خولقيته رو خولقيته راوانيدا جياكارى دهكات، پتى دهليت: تو جياكارى
 له نيواندا ده كه يت نه مه ش ده بيته شتيكى سييه م و، نه مه ش دابه شكرده، دابه شبوون
 نييه، هه ر هه موو گه ردوون برى تيه له خوا، هه ركه سيك دابه شيان بكات موشريك و
 هاوه لپه رسته، نه مه يه شريك و هاوه لپه رستى به لاي ئيتيحاديه كانه وه، به واتايه كى تر
 شريك و هاوه لپه رستى به لاي نه وانه وه برى تيه له وهى دان به وه دا بنيت كه خوايه كى
 خولقيته ر و به جياو خولقيته راوان به جيا هه ن، به لاشيان وه يه كتاپه رستى برى تيه له وهى
 بلتيت: هه ر هه موو گه ردوون پيكه وه برى تيه له خوا، دابه شبوون له نيوان خوى خولقيته رو
 خولقيته راوانيدا نييه. نه مه ش وه كو بى روباوه پى موعته زيله و شويكه وتوانيانه، به لاي
 نه مان وه هه ركه سيك سيفاته كاني خوى گه وره جيگير بكات موشريك و هاوه لپه رسته،
 هه ركه سيكيش سيفاته كان جيگير نه كات، ده لىن: يه كتاپه رسته.

(وعن ماذا؟) له کاتیکدا هیچ شتیکی تر نییه جگه له خوی (وماهو إلا هو)، (فعلوه نفسه)^(١)، وه خوا خودی مه وجودات وه بهووه کانه (وهو عين الموجودات)، (فالمسمى محدثات هي العلّة لذاتها)^(٢)،

(١) _ (فعلوه لنفسه): ئیبنوعه ره بی ئەم دەسته واژەیه پافه دهکات و ده لیت: (العلي نفسه) واتە: خوا کامله و هر هه موو سیفاته کانی تیدایه چ ستایشکراو بن له پووی شهرع و عقل و عورفه وه یان زه مکرراو بن له پووی شهرع و عقل و عورفه وه. واتە: ئەو سیفاته زه مکرراو و کهم و کورتیانە ی که له مرؤفا هه ن له خوای خوای گه وره شدا هه ن، چرکه جیاوازی له نیوان مرؤف و خوا دا نییه و هر دووکیان یه کن، داواکارین خوای گه وره له و باوه ره پووچانه بمانپاریزیت، پروانه: ابن عربي، فصوص الحکم، وه رگیت.

(٢) _ ئەم قسه یه زۆر به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئەوه دکات که ئیبن وعه ره بی باوه پی به یه کبوونیتی بوونی ماددی و پووحی هه یه (وحدة الوجود المادية والروحية) گوزارشت له و باوه ره ی خۆشی دهکات به وه ی که ده لیت: (فالمسمى محدثات هي العلّة لذاتها)، پاشان ئیبن وعه ره بی بباهه پیه که ی خوی زیاتر په ره پیده داو دلنای دهکاته وه کاتی ده لیت: (ولست إلا هو) ئەمەش به هیزترین و دلنیا کردنه وه ترین شیوازه له شیوازه کانی کورت قسه کردن. له میانه ی ئەم وه هۆکاری رقی صوفیه کان له وشه ی نه قواو یه کخوابه رستی (لا إله إلا الله) ئاشکرا ده بی، له جیات ی ئەوه ئەم دەسته واژانه به کار دیتن: (ليس إلا الله)، (لا هو إلا هو)، غه زالیش ملکه چی قسه کانیا ن بوو و له کتیبی (مشكاة الأنوار) دا دانی به وانه دانا، هه روه ها ده لیت: (هو الله)، (هو هو)، به م جزره دهسته واژانه شته کانیا ن به لای بی عقل و نا هوشمه ندانه وه زل ده که ن و قه به ده که ن، ئامانجیشیا ن ته نها به ده ست هی نا نی پشتگیری ئەو جو ره که سانه یه بۆ به پاست دانانی مه زه ب و پیتباهه پی (وحدة الوجود) ه که یان، پروانه: ابراهیم بن عمر بن حسن الرباط بن علي بن أبي بكر البقاعي (المتوفي ٨٨٢هـ)، مصرع التصوف، تحقیق عبدالرحمن الوکیل، وه رگیت.

وه جگه له خوا هېچى تریش نین (ولیسټ إلا هو) _ تا ده لیت: هر خوايه که نادياره
 وه هر خوايه که دياره (وهو عين ما بطن وهو عين ما ظهر)، وه هر نه ویش ی
 ده بیینیت (وما ئم من تراد غیره)، وه هېچ که سیکى تریش لیه وه نادوى جگه له خړى
 (وما ئم من ينطق عنه سواد)، وه هر خوشیه تی که به نه بوسه عیدی نه لڅه دراز نار
 براوه و، وه چه ندین ناوی داهینراوی تر).

بویه به م مولحیده ده گوتريت: مارج نییه نه و که سى که دوو شت جیا
 ده کاته وه، به زانست و گرفتار، سییه میکی غیری نه وان بیت^(۱) چونکه هر تاکیکى
 خه لك له نیتوان خوى و غیری خویدا جیاوازی ده کات و، نه شبووه به سییه م.
 به نده ده زانیت خوى به نده یه و، خودی خوى و خواى خولقینه رى له یه ک جیا
 ده کاته وه.

خواى خولقینه ریش نیتوان خودی خوى و خولقینراوانی له یه ک جیا ده کاته وه، وه
 ده زانیت خوى په روه ردگاریانه و نه وانیش به نده ی نه ون، وه کو نه وه ی قورپنانی پیروز له
 چه ندین جیگه دا له م باره وه دواوه، با بزانت به لگه هیثانه وه و په نا به رده به ر قورپنانیش
 به تنها کارى نه و نیماندارانه یه که له نیتو و دهره وه دا دانی پیداده نیتن و پتی قایلن.
 به لام نه و مولحیدانه هه مان نه و بانگه شانه ده که ن که عه فیه تلمسانیه که یان _
 که له هه موویان به سه لیه ترو کارامه تر بووه له نیلحاده که یاندا _ بانگه شى بړ
 ده کرد، نه و مولحیده کاتى کتیبى ((الفصوص)) ی به سه ردا خویندرايه وه، پتی گووترا:
 قورپنان پیچه وانه ی گرفتاری نیوه یه .

نه ویش گوتی: ((قورپنان هر هه مووی شیرک و هاوه لپه رستییه، له راستیدا
 به کخواپه رستی به تنها له گرفتاره کانی نیمه دایه)).

(۱) _ خواى گه وره نه فسى خوى به ناو و سیفات جیا کردوته وه، ناشگوتريت
 نه وه ی ناو و سیفات کانی جیا کردوته وه غیری خواى گه وره یه، به لکو خودی خواى
 گه وره یه وه سفى نه فسى خوى کردوه، ناوی خوشیناوه.

نينجا پتي گوترا: به پتي قسه کاني تو نه گه ر بوون و وجود يه ک بيت، نيتر بوجي
خيزان حال کراوه و خوشکيش حه رام کراوه.

نه ویش له وه لامدا گوتی: به لای نيمه وه هه موویان حال لال^(۱)، به لام نيمه ی
مه حجون^(۲)

(۱) _ شيرک و هاوه لپه رستی به لای نه وه وه بریتیه له وه ی که گه ردوون دابه ش
بکريت بو خوی خولقيته ر به جياو خولقيترواني به جيا، يه کتاپه رستيش بریتیه
له وه ی گه ردوون دابه ش نه کریت، به لای نه وه وه هه ر هه موو گه ردوون پیکه وه بریتیه
له خوا. نه گه ر به پتي قسه کاني نه و بيت گوايه هه ر هه موو گه ردوون يه که و جياکاری
تیدا نيه که و بوو خيزان و خوشکيش هه ر يه که و جياکاریان له نيواندا نيه، نيتر بو
خيزان حال لال بيت و خوشکيش حه رام بيت، به لام شته که به و جوره نيه، هه ر هه موو
گه ردوون يه ک نيه، به لکو شته کان جياکاریان له نيواندايه بويه خيزان حال لاله و
خوشکيش حه رامه، نه مه به لگه يه کی به هيزه له سه ر نه وه ی که خيزان موقیکی
ديکي غه يری خوشکه. نه وان هاوسه رگيري مه حره مه کان به حال لال داده نين، چونکه
به لايانه وه هيچ جياوازيه ک له نيوان خوشک و خيزاندا نيه، به لکو خوشک خيزانه و،
خيزانیش خوشکه.

(۲) _ مه حبوب: سيفه ت و ناويکه صوفيه کان بو نه و موسلمانانه به کاری دینن که
دزيان ده وه ستن و نکوليان لیده که ن، ده لین: (انه محبوب) يان (انه محبوب عن الله)
واته له نيوان نه و و خوی گه ورده دا په رده و به ربه ستیک هه يه ريگري لیده کات و،
ناهيليت نه و نه ينيانه بزانيت که نه وان ده يزانن، چونکه گوايه خويان هيچ په رده و
به به ستیک له نيوان خويان و خوادا نه ماوه و، پاسته وخو هه موو شته کان له خواوه
وه رده گرن، بپوانه: www.egabat.google.com، وه رگير.

گوټيار هه راته، نيمه ش گوتمان: لبتان هه پام بښت))^(١).

وه نه مه له گال نه وهی کوفرنکی گوره په _ جياوازی و له بهك نه چوښکي
د اشکرای نښدایه چونکه نه گه ر بوون و وجود بهك بڼ، که وا بوو کی مه حجب و کی
حاجبه؟!

بزيه شينځنيان به موريده که ی خوی گوت: هه ر که سيک پښی گوتيت: بڼگومان
له گه ر بوندا شنی نری جگه له خوا هه په دنيا به دروی گوتوه.

موريده که شنی پښی گوت: نه گه ر وا بښت کتبه نه وهی دروده کات^(٢)؟!

(١) _ گوتيان: به لای نيمه وه هه رمويان هه لالڼ به په کسانى خوشک و، کچ و،
پورو، بڼگانه، په کسانن، به لام خه لکه که گوتيان: نه مه هه لالڼ و نه مه هه پامه بزيه
نيمه ش له پواله ته وه هه راپيان بووین و، هه مان قسه کانی نه وانمان کرد بو نه وهی
نکوليمان لښه کن.

(٢) موريده که ی وه لاميدايه وه، موريده که ی واته خوښندکاره که ی، شينځه که ی
پښی گوت: هه ر که سيک پښی گوتيت له گه ر بوندا خوی خولقینه رو خولقینراو هه په
درؤنه، چونکه به لابه وه گه ر بون بریتیه له خوا، بزيه پښی گوت: هه ر که سيک پښی
گوتيت: له گه ر بوندا شينځی دیکه ی جگه له خوا هه په کافره و دروی کردوه،
موريده که شنی وه لامی قسه که ی دايه وه، پښی گوت: نه گه ر وابت درؤن کتبه ؟
چونکه درؤن غه بیری پاستگوپه، که وا بوو به پښی قسه که ی خوت درؤن و پاستگو
هه ن، بزيه دابه ش بوون پويده، به م جوره خوښندکاره که ی وه لامی دايه وه.

وه نه مانه له په یف و واژه ی (الحلول) هه لدین، چونکه پټویستی به دابه زهریکه وه پټویستی به جیگه یه کیشه نه و دابه زهره له خو بگریټ^(١)، هه روه ها له په یف و واژه ی (الإتحاد) یش هه لدین^(٢)، چونکه وا پټویست ده کات دوو شت هه بن یه کیکیان له گه ل نه وی تردا یه ک بگریټ، له کاتیځدا به لای خو یانه وه بوون (وجود) و هه مووی یه که .
وه ده لټین: بیگومان گا وره کان کوفریان کرد کاتیځ باوه پیان به وه هیئا که خودی مه سیح خواجه، به لام نه گه ر بوونی خویان بگشتاندایه کافر نه ده بوون^(٣).

(١) _ نه م جوړه که سانه بریویان به (حلول) نییه، چونکه (حلول) یه کان ده لټین: خوی خولقینه رو خولقینراوانی هه ن، به لام خوا چوته نیو خولقینراوه کانیه وه، به لام نه هلی (وحدة الوجود) ده لټین: زاتیځ نییه چوبیته نیو خولقینراوانیه وه، چونکه به بریوی خویان جیا کردنه وه ی خوا له خولقینراوانی ده گه یه نیټ، که وا بوو نه مانه له (حلول) یه کان _ هه ر چه ند کافرن _ زور گو مپا ترن.

(٢) _ بویه (أهل الإتحاد) یان پټنا گوتریت، به لام نه هلی (وحدة الوجود) یان پټده گوتریت، چونکه (الإتحاد) مانای نه وه ده به خشیت که دوو شت هه بن یه کیان گرت بیت و تیځه ل به یه کتر بن، به لام نه وان نه م بریوبا وه پیان نییه.

(٣) _ گا وره کان کوفریان کرد چونکه مه سیحیان به وه تایبیت کرد که خواجه، له کاتیځدا به لای نه وانه وه مه سیح و خوا یه ک شته، به لای نه وانه وه ناگوتریت: نه مه مه سیحه و نه مه خواجه، به لکو هه ر هه موو گه ردوون یه که . ده شلټین: بیگومان فیرعه ون کوفری کرد چونکه گوتی: من خوی هه ره گه وره تانم، له کاتیځدا هه ر هه موو گه ردوون په روه ردگار ه، که چی فیرعه ون په روه ردگار یتی به خو یه وه تایبیت کرد.

وه له باره ی بټپرستانیشوه ده لټین: له راستیدا به هله دا چوون کاتې ته نها
ه ندې شتیان په رست به بی هیندیکې تر^(۱)، به لای نه وانه وه نه گهر ه موو شتیکیان
بپرستایه به هله دا نه ده چوون^(۲). به لای نه وانه وه عاریفی مو حه قیق^(۳) نه گهر بتیش
بپرستیت زیانی پټناگه یه نیت^(۴).

ه موو نه و شتانه^(۵) به رده وام هیندیک له یه نه چوون و جیاواز بوون و نادرست
به یه له بڅونه کانیاندا ده خاته پوو، چونکه پټیان ده گو تریت: که و بوو هله کار
کټیه؟^(۶) به هانه دیننه وه و

(۱) _ واته هیندې له شته کانیان په رست و هیندیکیان نه په رست، که چی به پټی
بڅوونی نه وان ده بوو ه موو شته کانیان پیکه وه بپرستایه، وه رگټر.
(۲) _ به لای نه وانه وه بټپرستان کافر بوون چونکه جیاکاریان کرد، گو تیان:
بته کان خوان و، جگه له وانیش به ندهن، به لای نه وانه وه له م پوه وه به هله دا چوون،
به لام نه گهر هر ه موو گه ردونیان بپرستایه به هله دا نه ده چوون، به لایانه وه نه گهر
بته کان بپرستن نه و به شیکیان له گه ردوون پرستوه، به لام نه گهر گه ردوون
په رست بوایه ن کافر نه ده بوون.

(۳) _ واته: نه و که سه ی که بر وای ته وای به (وحدة الوجود) هیناوه، وه رگټر.
(۴) _ بټپرستی زیانی پټناگه یه نیت، چونکه هیچی نه پرستوه جگه له خوا،
نه نانت نه گهر سه گ و به رازیش بپرستیت ده لټین: هیچی نه پرستوه جگه له خوا،
چونکه نه وانه ی پرستویه تی پواله ت و (مظاهر) ی خوایه.
(۵) _ له گه ل نه و ه موو کوفره ی که تیا یایه.

(۶) _ واته: نټوه ده لټین نه وانه هله یان کردوه، که و بوو هله کار کی یه نه گهر
ه موو شتیک خوا بیت، به گویره ی قه سه کانی نه وان بیت هله که ته نها بڅ خوا ی
که وره ده گه پټنه وه، نه مه ش له یه نه چوون و جیاواز بوون و دږ به یه نه بوونی
قه سه کانیان ده خاته پوو. پخوانه: الشیخ الدكتور خالد المصلح: شرح الفرقان بین أولیاء
الرحمن وأولیاء الشیطان. وه رگټر.

دهلنن: بېگومان په روه ردگار بریتیه له وهی که وهسف دهکړیت به هر هه موو نه و که م وکورتیانهی که خولقینراوی^(۱) پی وهسف دهکړیت^(۲).

دهلنن: مه خلوقاتیش وهسف دهکړیت به هر هه موو نه و ته واویتی و که مالاتانهی که خوی خولقینه ری پی وهسف دهکړیت، وه هه مان قسه دهلنن که خاوه نی کتیبی ((الفصوص))^(۳) دهیلئت: العلي لِنَفْسِه: به رزو بلند بؤ نه فسی خوی، بریتیه له وهی که به راده به ک ته واوه و کامله به هوی وه هر هه موو سیفاتیکي وجودی جیگیر و سیفاتیکي سلبی له خو دهکړیت چ له پوی عورفه وه یا عقله وه یا شرعه وه ستایش کراو و په سده بیت، یا له پوی عورفه وه یا عقله وه یا شرعه وه زه م کراو په سده نه بیت، نه وه ش ته نها بؤ خوی تاکه به تاییه ت که هر هه موو ناو سیفاته کانی بؤ کوبوته وه^(۴).

(۱) _ واته هه موو نه و شتانه ی که هه ن و خولقینراون، وه رگړې.

(۲) _ هیچ جیاوازیه ک له نیوان خولقینه رو خولقینراودا نییه، خولقینراو له گه ل نه و هه موو که م و کورپانه و عیبانه ی تیایدايه دهلنن: خویه _ پاک و بېگه ردی بؤ خوی گه وره _.

(۳) _ نیېن وعه ره بی خاوه نی نه و کتیبیه، وه رگړې.

(۴) _ هر هه موو نه مانه کوفرو گومپاین، به لام شه یخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بی _ دهیه ویت له هه موو لایه که وه پېگه که یان لی دابخات و پاو بؤچونه کانیاں پوچ بکاته وه، هرچند هر له سه ره تاوه بؤچونه کانیاں پوچ بووه، به لام له بهر نه وهی نه وانه بوونیاں هیه و به خواپه رستان و زانایان و پوښن فکران وهسف دهکړین پتوست بوو شیخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بی _ گومپایه کانیاں پوون بکاته وه، بیروپا دژ به یه که کانیاں بخاته پوو.

نهوان _ سه‌ره‌پای نه و کوفره‌شیان _ به‌لام هیشتا له یه‌ک نه‌چوون و جیاواز بوون و نادرست به یه‌کیان لی دورناکه‌وینه‌وه، چونکه به‌هست و به‌عقل زانراوه‌ی سیفاتی ستایشکراو و په‌سهند غه‌یری سیفاته‌ سلبی و ناپه‌سهندکانه^(١).

نه‌مانه‌ه‌مان قسه‌کانی عه‌فیفی تلمسانیش^(٢) ده‌لینه‌وه که ده‌لینت: بینگومان له که‌شفه‌کانی نیمه‌دا شتانی‌ک جیگیر بووه که دژ به‌عقلی راست و سه‌لامه‌ته که ب قورپان و سووننه‌تی راست پریبووه^(٣).

وه ده‌لین: هر که‌س خوازیاری به‌ده‌ست هیئانی ته‌حقیقه _ واته: ته‌حقیقه‌که‌ی نه‌وان که بریتیه له و کوفرو زه‌نده‌قه و نیلحادانه _ با واز له عه‌قل و شرع بینیت^(٤).

(١) _ لی‌ره‌دا شیخولئیس‌لام _ په‌حمه‌تی خوا لی بیت _ مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه که نیر چون سیفاتی باش و خراپ له‌خوای گه‌وره‌دا کو ده‌بیته‌وه _ به‌رزو بلندی بو خوای گه‌وره _، وه‌رگیز.

(٢) _ یه‌کینکه له سه‌رانی، وه‌رگیز.

(٣) _ به‌لای نه‌وانه‌وه که‌شف له سرووشیش گرن‌گتره، واته‌ده‌گن به که‌شفانی‌که‌وه تاییه‌ت کراون که هیچ که‌سیکی تر توانای که‌شف کردنی نییه، نه‌وان گوی به‌عقل ناده‌ن، ده‌لین: نیمه‌پشت به‌و نه‌ینیا‌نه ده‌به‌ستین که بومان که‌شف بووه، نایا مروّف له توانایدا‌یه واز له عه‌قل بینیت؟ نایا مروّف له توانایدا‌یه واز له شرع بینیت؟ بینگومان هیچ که‌سیک توانای وازه‌ینانی شهرعی نییه نه‌گه‌رچی نه‌وپه‌پی زیره‌کی و زرنکی و دانایشی پیدرا بیت، هرگیز ناتوانیت واز له عه‌قل و شرع بینیت.

(٤) _ که‌وا بووچ شتیک مایه‌وه، نه‌گه‌ر له شرع و عه‌قل واز بینیت، ناکام و دهره‌نجامی چون ده‌بیت؟ ده‌بیته که‌سیکی شیت، پروان مروّف به‌و ناسته‌بگات که له یاساکانی عه‌قل واز بینیت و له‌سولتانی شرع بجیته دهره‌وه؟ ده‌لین: نه‌مه‌یه ته‌حقیق، عه‌قل ته‌حقیقی تیدا نییه و شرع ته‌حقیقی تیدا نییه، کوفرو زه‌نده‌قه‌ی نه‌وان ته‌حقیقه؟ بینگومان نه‌مه نه‌وپه‌پی گومرا بوونه.

به که سانیکیانم گوت که قسم له گهل داکردن: زانراوه که که شفی پیغه مبه ران له که شفی که سانی دیکه ی غهیری خویان گه وره ترو ته و او تره^(۱)

(۱) _ خوی گه وره نه وه ی بو پیغه مبه رانی که شف ده کات بو که سانی دیکه ی غهیری نه وانی که شف ناکات، وه به زانینی هیندی غه یبه وه تایبه تیان ده کات که مه رگیز که سانی دیکه نایزانن، خوی گه وره نه و غه یبه یان پیده دات، له م باره وه خوی گه وره ده فهرموئ: ﴿عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ (۲۶) إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ ﴿۲۷﴾ [الجن: ۲۶-۲۷] واته: مه ر خویاه زانا به نه یینه کان وه که س ناگادار ناکات به سه ر نه ینی خویدا مه گه ر پیغه مبه ریکی که لی پازی بی. چونکه پیده چی خوی گه وره هیندی غه یب به پیغه مبه ره که ی راگه یه نیّت له پیناوی به رژه وه ندیه کانی خه لکدا، که و بو هیچ که شفیک له و که شفه گه وره تر نابیت که خوی گه وره به پیغه مبه رانی خوی داوه. به لام نه وان ده لّین: نیمه له سه رووی پیغه مبه رانه وه ین، نیمه له پیغه مبه ران زانترین، تا نه و ناسته ی ده لّین پیغه مبه ران له نیمه وه وهرده گرن، که و بو نه گه ر شته که مروفی به م ناسته که یاند ئیتر قسه له گه لکردنیا هیچ سوودیکی نابیت، چونکه هه قیان ناویت، نه وه ش که هه قی نه ویت هه رچند مشتومری له گه لکه یت و هه رچند به لگه ی بو دامه زینیت، پازینابیت و قبولیناکات، له م باره وه خوی گه وره ده فهرموئ: ﴿أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا﴾ (۴۳) أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿۴۴﴾ [الفرقان: ۴۳-۴۴] واته: ئایا دیت نه و که سه ی هه و او ئاره زوی خوی کردوته په رستراوی خوی ئایا تو نه بیته پاریزه ر بو نه و (که شوینی ئاره زوی نه که ویت)؟ ئایا وا ده زانی زورینه ی نه وانه ده بیستن یا تیده گه ن نه وانه هه روه ک ئازهلن به لکو نه وان گومپاتریشن. چونکه ده رک به به رژه وه ندیه کانی خوی ده کات، وه ده رک به وانه ش ده کات که هه سته کانی پیی هه لده ستیت، به لام نه وان له پله ی ئازهلش هاتنه خواری، به لگو زور گومپاتریشن.

هه‌والبشيان له هه‌والی كه سانی دیکه‌ی غه‌یری خۆیان پاست تره^(١) وه پێغه‌مبه‌ران
هه‌والی شتانیک پاده‌گه‌یه‌نن كه عه‌قلی خه‌لكی له ئاستی زانینیدا بپتوانان، نه‌ك
شتانیک كه خه‌لك به عه‌قلی خۆیان بزائن قه‌ده‌غه‌ كراوه، هه‌والی شتانیک پاده‌گه‌یه‌نن
كه عه‌قل‌ پێی پێداوه نه‌ك به لای عه‌قله‌وه مه‌حال‌ بێت، مه‌حال‌ له وه‌والانه‌دا ك
پێغه‌مبه‌ر پاده‌گه‌یه‌نیت شتانیک هه‌بن دژ به ماقول‌ی پاست و ته‌واو و بێگه‌رد بێت^(٢)

(١) _ چونكه پێغه‌مبه‌ران هیچ شتێك له خۆیان‌وه ناهێنن، یا پشت به ته‌نها عه‌قلی
خۆیان نابه‌ستن، به‌لكو پێغه‌مبه‌ران له خوای گه‌وره‌وه وه‌رده‌گرن، سرووش و، فرمان
و، قه‌ده‌غه‌ كردن، ئه‌وان گه‌وره‌ترینی خه‌لكان له پووی زانسته‌وه، له‌پووی كه‌شفه‌وه،
له پووی عه‌قله‌وه، هه‌رگیز نه‌و شتانه‌ی نه‌هلی (وحدة الوجود) باسی ده‌كه‌ن ئه‌وان
باسیان نه‌كردوه، نه‌یان‌هێناوه.

(٢) _ پێغه‌مبه‌ران هه‌والی شتانیک پاده‌گه‌یه‌نن كه به‌لای عه‌قله‌وه پێپێدراو بێت،
شتانێكیان نه‌هێناوه دژ به عه‌قلی پاست و ساغ بێت، بۆیه شیخ‌ولئیسلام _ په‌حمه‌تی
خوا ل‌ی بێت _ كتیبه‌ی داناوه كه به‌یه‌كێك له گه‌وره‌ترین كتیبه‌كانی داده‌نریت
به‌ناوی (موافقة العقل للشرع)، تیايدا فهرموویه‌تی: ئه‌قلی پاست و ساغ دژ به نه‌قلی
(صحیح) _ واته قورئان و فهرمووده (صحیح) ه‌كان نییه، هه‌ركات عه‌قل و نه‌قل
جیاواز بوون، ئه‌وه بێگومان یا نه‌قل پاست و دروست نه‌بووه، یان عه‌قل ته‌واو و ساغ
و بێگه‌رد نه‌بووه، ئه‌مه یاسایه، پێغه‌مبه‌ران شتانێكیان نه‌هێناوه دژ به عه‌قلی ساغ و
ته‌واو بێت به‌لكو شتانێكیان هێناوه كه عه‌قل له ئاستی زانینیدا بپتوانا بوون، به‌لام بۆ
ئه‌وه‌ی شتانێكیان هێنا بێت دژ به عه‌قل بێت، ئه‌م شته هه‌رگیز پێی تیناجیت.

وه مه حاله دوو به لگه ی (قَطْعِي) ^(١) دژ به یه کبن: نه گهر عه قلی بن _ واته: هه موو
کنبشه یه ک که عه قلّ توانای درک پیکردنی هه بیّت و بتوانریت حوکمیکي شهرعی لیوه
مه له پینجریت _ یان (سَمْعِي) بن _ واته به لگه کانی قورپان و سووننهت و نیجماع،
هه روه ما دوو به لگه ش که یه کینکیان عه قلی بیّت و نه وی تریان (سَمْعِي) بیّت ^(٢)،

(١) _ الدلیل القطعی: بریتیه له و به لگه یه ی که راستیه که ی یه کلابوتّه وه به جوریک
هیچ زیادکردن و، که م کردن و، نیجتهادو، ته رجیح کردنیکی قبول ناکات، نه مه ش دوو
به شه: یه که م: (قطعی الثبوت): واته: جیگیر بوونی یه کلابوتّه وه و کوتایی پیهاتووه،
وه کو نه وه ی که قورپان له لایه ن خوای گه وره وه یه، نه مه جیگیر بوونی یه کلابوتّه وه،
هه روه ما هه رمووده موته واتیره کانیش، وه کو نه وه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ هه رموویه تی:
((من کذب علی متعمدا فلیتوبأ مقعده من النار)) متفق علیه، واته: ((هه ر که س به قه سستی
درؤم به ده مه وه بکات با شوینی خوی له ناگری دۆزه خدا دیاری بکات)).

دوه م: (قطعی الدلالة) واته له یه کمانا زیاتر هه لئاگریّت، وه کو نه وه ی خوای گه وره
دهه رموویت: ﴿قل هو الله أحد﴾، نه مه به ده ر له یه ک مانا زیاتر هه لئاگریّت، واته
نه نه یه تی بۆ خواجه به ته نها، وه هیچ په رستراویک نییه به هه ق جگه له خوای گه وره .
به وانه: www.alokab.com، وه رگیت.

(٢) _ هه رگیز دوو به لگه ی (صحیح) دژ به یه ک نابن، پیده چی عه قلّ توانای یه ک
خستنی نیوانیانی نه بیّت، به لام بۆ خودی به لگه کان هه رگیز دژ به یه ک نابن، به لام
نه گهر به کیک له به لگه کان (ظني) بیّت (ظني) نه و به لگانه یه که زیادکردن و،

که مکړدن و، ئیجتهادو، ته رجیح کردن و، جیاوازی کردن ه لده کړن، پیده چی له گڼ
 به لکه (قطعي) ه که دا دژ به یه ک بوون دروست بکات، به لام نه گهر هردوو به لگه ی
 (قطعي) بن عه قلبین یا شهرعی بن، یان یه کیکیان عه قلبیبت و نه ویتریان شهرعی بیت
 هر گیز دژ به یه ک بوون دروست ناکات، چونکه خوای گه وره له باره ی شهرعه وه
 ده فهرموئ: ﴿تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾ [فصلت: ۴۲] واته: نیردراوه ته خواره وه له
 لایه ن (خوای) کار دروستی ستایش کراوه وه، هر خوای گه وره یه که عه قلّه کانی
 دروستکردوه، کهوا بوو هر گیز دوو به لگه ی (قطعي) دژ به یه ک بوون دروست ناکه ن،
 به لام نه گهر (قطعي) نه بن جیاوازی دروست ده که ن.

نېتر چئون جياوازی و دژ بهیهك بوون له كه سانیك قبول بكریت كهوا بانگه شهی
كه شفانیك^(۱) ده كه ن كه دژ به شهرع و عه قلی ته واو و ساغه^(۲) ؟!

(۱) _ واته كه شفی (وحدة الوجود).

(۲) _ شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بی _ وه لآمی نه و قسه ی داونه ته وه كه
ده لئین دین و پربازو ته حقیقه كه یان راست و ته واو نابیت مه گه ر به وازهینان له عه قل و
شهرع، چونكه به و كه شفهی كه گوايه بۆیان به دی دیت شتانیك ده بینن كه له گه ل
عه قل و شهرعا پړك ناكه ویت، شیخیش وه لآمی داونه ته وه كه نه وه ی پیغه مبه ران
هیناویانه زږد له و كه شفهی نه وان هیناویانه گه ورده تره، چونكه نه وه ی بۆ پیغه مبه ران
به دی هاتوره كه شفیکه هرگیز بۆ هیچ كه سی تر به دی نه هاتوره، له گه ل نه وه شدا
نابینیت له هه والی پیغه مبه راندا شتانیك هه بن عه قل پړگری لیبكات و به مه حاللی
دابنیت، هه روه ها نابینیت له هه والی پیغه مبه راندا شتانیك هه بن له گه ل خودی خویدا
دژ به یه کتر بن، نه و شتانه له گه ل خودی خویدا دژ به یه کتر نیین و هه روه ها دژ به
عه قلیش نیین. بېوانه: الشیخ الدكتور خالد المصلح: شرح الفرقان بین أولياء الرحمن وأولياء
الشيطان.

وه نه مانه په ننگه به قهستی درو نه کهن، به لام خه یالی شتانیك ده کهن له نه فسی
خویاندایه و، وا ده زانن له دهره وهی زهین و بیریشیاندا هه^(١)، وه شتانیکیش ده بینن
له دهره وهی زهین و بیردایه و وا ده زانن له که پامه تی پیاو چا کانه که چی له
سه رلیشتیانندنه کانی ئیبلیس هوه^(٢).

(١) _ نه مانه نه هلی گومړا بوون و نه هلی ئیلحادن به لام پیده چیت که سانیکیان
به قهستی درو نه کهن، به لام وای بو ده چیت نه وهی به خه یالیدا هاتووه راست و
دروسته که چی به هه له دا چووه، به لام نه و که سهی به قهستی ئیلحادیی و درو ده کات
کفتوگوز کردن له که لیدا هیچ سوودیکی نابیت، گفتوگو کردن ته نها له که ل نه و که سه دا
ده کریت که مه بهستی درو کردن نه بووه، نه م که سه مونا قه شهی له که لدا ده کریت و
شته کانی بو پوونده کریت هوه، په ننگه راست و دروستی بو دهر که ویت، که وا بوو نه م
جوړه که سانه دوو به شن: به شی یه که م: به قهستی درو یان نه کردووه، نه مانه ئومیدی
نه وه یان لیده کریت که نه که ر مونا قه شه یان له که لدا بکریت و، هه له کانیاں بو پوون
بکریت هوه قبولی بکه ن، شیخولنیسلا میش _ په حمه تی خوا لی بیت _ له که ل
هیندیکیاندا مونا قه شهی ده کرد، به لام که سی قه ستیار نه وهی پوچی تی پریازی خوی
ده زانیت، به لام هه ر سووره له سه ر پیدا پوشتنیی، نه م جوړه که سه مونا قه شه کردن
هیچ سوودیکی بو نابیت.

(٢) _ په ننگه وا بزنانن له دهره وهی زهین و بیردا بوونی هه یه و، به شی که له پیزو
که پامه تی نه ولیا، به لام له واقعدا که پامه تی نه ولیانیی به لکو به شی که له فله سه فو
بیرو باوه په پړوپوچه کانی دۆستانی شه یتان.

وه نهوانه‌ی باوه‌پیان به (وحدة الوجود) ه: له‌وانه‌یه نه‌ولیا بخه‌نه پښی
پښه‌مبه‌رانه‌وه^(۱)، ده‌لین: پښه‌مبه‌رایه‌تی ته‌واو نه‌بووه کورتایی پښه‌هاتووه، وه‌کو
نږه‌ی له‌نښ و سه‌بعین و هاوشیوه‌کانیه‌وه باس ده‌کرت^(۲).

(۱) _ به‌لی، نه‌وانه‌ی بانگه‌شه‌ی (وحدة الوجود) ده‌که‌ن، نه‌که‌ر پښیان بگوترت
پښه‌مبه‌ران شتانیکیان هیناوه پښه‌وانه‌ی قسه‌کانی نیوه‌یه، ده‌لین: قسه‌کانی نیمه
نسه‌ی نه‌ولیا، مه‌به‌ستیان به‌ نه‌ولیا دوستانی خویانه که شته پوچ و گومانایی و
کرده‌وه ناساییه‌کانی شه‌یتانیان پیوه، ده‌لین: نیمه له‌پښه‌مبه‌ران چاکترین،
پښه‌مبه‌ران به‌وه نه‌گه‌یشتن که نیمه پیی گه‌یشتین، له‌راستیدا پښه‌مبه‌ران ته‌نہا بۆ
که‌سانی ناسایی هاتوون، بۆ نیمه نه‌نږدراون، چونکه پیویستمان پښیان نیه، نیمه
درکمان کردو گه‌شتین و پیویستمان به‌ پښه‌مبه‌ران نیه، به‌لکو پښه‌مبه‌ران بۆ
خه‌لکانی ناسایی نږدراون که نه‌گه‌شتوون به‌وه‌ی نیمه پیی گه‌یشتوون، وه به
نه‌ولیاکانی خویان ده‌لین: تایبه‌تی تایبه‌ت، چونکه گوايه به‌زانیاری و بیرکردنه‌وه
دوربینی خویان به‌شتانیک گه‌یشتن که پښه‌مبه‌ران پیی نه‌گه‌یشتن، بۆیه وه‌لی و
دزست له‌پښه‌مبه‌ران به‌چاکتر داده‌نین.

(۲) _ ده‌لین: پښه‌مبه‌رایه‌تی ته‌واو نه‌بووه، موحه‌مه‌د ﷺ کوتاه‌مینی
پښه‌مبه‌ران نیه، به‌لکو پښه‌مبه‌رایه‌تی تاوه‌کو پوڅی قیامت به‌رده‌وامه، خوی
گرده پښه‌مبه‌ران ده‌نږت، به‌م جوړه قسانه ده‌روازه‌یان بۆ دروژانان و خو به
پښه‌مبه‌رکاران کرده‌وه.

وه پله کانی گوږپرايه لى و گوناھو تاوانيان کردووه به سى پله وه، ده لىن: به نده
سهره تا تاعهت و گوناھو تاوان ده بينيت^(١)، پاشان تاعهت به بى گوناھو تاوان^(٢)،
پاشانيش نه تاعهت و نه گوناھو تاوان^(٣).

وه بينينى به که م بریتيه: له بينينى پاست، بریتيه له جياوازی نيوان تاعهت و
گوناھو تاوان^(٤).

(١) _ به لای نه وانه وه نه مه به که م پله به که نزمترین پله به وهى که سانی ئاساييه،
نه وانه ی جياوازی له نيوان تاعهت و سهرپيچيدا ده که ن.

(٢) _ ده لىن: مروّف هershتيك نه نجام بدات بریتيه له تاعهت و گوږپرايه لى، چونکه
هر که سيک سهرپيچى فه رمانى خواى کرد بيت بيگومان گوږپرايه لى قه ده ره که ی بووه،
که وا بووه به هر حال نه و گوږپرايه لى خوا بووه.

(٣) _ به لای نه وانه وه له م پله به دا مروّف نازاد ده بيت، نه مه به رزترین پله به، که
چى له حهقيقه تدا نزمترین پله به، به لام به لای نه وانه وه نه مه به رزترین پله به، تيابدا
مروّف نه تاعهت و نه سهرپيچى نابيينت، سهرفه راز بووه فه رمان و قه ده غه کردنى هيچ
که سيکی به سهره وه نييه.

(٤) _ به لام نه وان ده لىن: نه مه پله ی که سانی ئاساييه، نه وانه ی توانای جياکاريان
نييه، وه پله ی شوينکه وتوانی پيغه مبه رانه نه وانه ی له نيوان تاعهت و سهرپيچيه کاندا
جيا کارى يده که ن، له حهقيقهت و واقيعدا پاسته که نه مه به، به لام به لای نه وانه وه
نه مه پاست نييه، به لام به لای زير و هوشمه ندانه وه نه مه پاسته، چونکه هيئدى
کرده وه کان تاعهت و هيئديکيشى سهرپيچيه، سوژده بردن و (الله اکبر) کردن و، (لا
إله إلا الله) کردن تاعهت و، داوين پيسى و، دزيکردن و، مه ی خواردنه وه ش
سهرپيچيه.

به لام مه به ستیان به بینینی دوه م: بینینی قه دهره^(۱)، که سی وایان تیدایه ده لیت:
من کافرم به په روه ردگارک سهر پیچی فرمانه کانی بکریت^(۲)

(۱) _ نه مه بینینی قه دهره، نه وان ته ماشای هر هه موو مه وجودیک له خه پرو
له شه پر به و جوړه ده که ن که له لایه ن خوای گه وره وه ته قدیر کراوه، ویست و
مه شینه تی خوای له سهر بووه، که وا بوو خوشی ده وی و پی پازیه، پیویسته
مرؤفیش خوشی بوئی و پی پازی بیت، نه وان ده لیت: شهرع و قه دهره یه کشته، که وا
بوو نه گه مرؤف شتیکی نه نجامداو پیچه وانه ی شهرع بوو، هیچی تیدا نییه چونکه له
لایه کی تره وه گوپرایه لی قه دهره که ی بووه، که وا بوو نه و گوپرایه لی خوای گه وره
بووه، ده لیت: نه گه ر سهر پیچی فرمانه کانی بکات هیچی تیدا نییه چونکه له لایه کی
تره وه گوپرایه لی قه دهره که ی بووه.

(۲) _ مه به ستی نه وه یه که نه گه ر به شیواومان دانا سهر پیچی فرمانه کانی بکریت
نه و شایسته ی په رستن نییه، ده لیت: من کافرم به په روه ردگارک که سهر پیچی کار
قه دهغه ناکات، به لام بی ناگان له وه ی خوای گه وره نازادی هه لېزاردنی به به نده کانی
خویداوه، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموئی: ﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ
نَبِّئِهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ [الإنسان: ۲] واته: به راستی نیمه ناده میزادمان دروست
کرد له دلویک ناوی تیکه ل له گه ل توخم تا تاقیبکه یه وه نینجا گپرامان به بیسه ری
بینر، ده وتوانیت جیا کاری له نیوان شته کاندای بکات. هه روه ها له نایه تیکی تریشدا

دهمه رموی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ﴾ [التغابن: ٢] واته: خواندر زاته یه که نئوه ی دروست کردوه نینجا هندیکتان بی باوه پوهندیکی تریشان باوه پدارن، چونکه خوی گه وره میزو، ویستن و، هه لبراردنی به بهنده کانی خویداوه، که وابوو به ویستی خویان تاعهت و گوپراه لیده کهن و، به ویست و هه لبراردنی خوشیان سه ریچی ده کهن، نه وان ناچاری سه ر کرده وه کانی خویان نه کراون، مرؤف له توانایدایه بجیت بؤ مزگه وت به ویستی خوی، له توانایدایه به ویستی خوشی بجیت بؤ مه یخانه و مه ی بخواته وه، خوی گه وره نه و نازادیه ی پیداو، به لام پاداشت و سزای بؤ کرده وه کانی داناوه، به بؤچونی وان گوايه په روه ردگاریک نییه سه ریچی بکریت، که و بؤ خه لکی هه ر کرده وه یه کیان نه جامدا تاعهته، بؤیه ده لئین: نه تاعهت و نه سه ریچی کردن.

چونکه نه م که سه له و باوه په دایه که گوناو تاوان پیچه وانه ی ئیراده و خواسته که بریتبه له مه شینه ت و ویستی خوی گه وره ^(۱)، هه موو خه لکیش له ژیر حوکمی مه شینه ت و ویستی خوی گه وره دان ^(۲) ئیر بویه شاعیریکیان ده لیت:

أَصْبَحْتُ مُنْفَعِلًا لِمَا يَخْتَارُهُ مِنِّي، فَفِعْلِي كُلُّهُ طَاعَاتٌ ^(۳)!

واته: گوپرایه لی ببوم له هر هه موو نه وانه دا که له من ویستیده کات، له خه یرو له شهر، به م پییه بیت کرده وه کانم هر هه مووی تاعه ت و گوپرایه لییه، چونکه به فرمان و قه ده رو مه شینه ت و ویستی خوی نه نجامم داوه .

(۱) _ به لی، موخاله فه ی قه ده ره، به بۆچونی نه وان سه ریچی کردن موخاله فه ی قه ده ره، ده لیت: ئایا که سیک هه یه توانای موخاله فه ی قه ده ری هه بیت.

(۲) _ به لی، له ژیر حوکمی مه شینه تی قه ده ری خوی گه وره دان، چونکه مه شینه ت یه ک به شه نه ویش مه شینه تی قه ده ری به لام مه شینه تی شهرعی بوونی نییه، به پیچه وانه ی ئیراده وه که دوو به شه، ئیراده ی که ونی قه ده ری و، ئیراده ی شهرعی.

(۳) _ به بانگه شه ی خویان بیت شتیک نییه ناوی تاعه ت و سه ریچی بیت، به لکو هر کرده وه یه ک خه یر بیت یان شه ربیت تاعه ت و گوپرایه لییه، چونکه ده لیت: من به پی قه ده رو چاره نووسی خوا ده جولیمه وه، بویه له هه موو باریکدا من گوپرایه لی و تاعه ت بۆ ده نووسریت خه یر نه نجام بده م یان شهر نه نجام بده م، نه گه ر زینا بکه م هر تاعه ت و گوپرایه لی خوام بۆ ده نووسریت، چونکه چاره نووس و قه ده ری خوایه، وه نه گه ر نویژیش بکه م هر تاعه ت و گوپرایه لیم بۆ ده نووسریت، چونکه چاره نووس و قه ده ری خوایه. شاعیریکی دیکه شیان ده لیت:

(وَكُلُّ كَلَامٍ فِي الْوُجُودِ كَلَامُهُ سَوَاءٌ عَلَيْنَا نَثْرُهُ وَنِظَامُهُ) واته: هر گوفتاریک له م

که ردونه دا گوفتاری خوایه، به لای ئیمه وه یه کسانه په خشان و هونراوه و هق و باتل و جادرو و کوفرو جوین و هه موو قسه یه ک خودی گوفتاری خوی گه وره یه .

لیره دا شیخولئیسلاَم _ په حمه تی خوا لی بیت _ نه م باوه په بیان پسوچ ده کاته وه، ده لیت: زانراوه نه م بۆچونانه یان پیچه وانه ی هر ه موو نه وانه ی خوی گه وره پیغه مبه ره که ی خوی له باره وه ناردووه، کتیبه کانی له باره وه دابه زاندووه^(۱)، چونکه نه و گوناوه تاوانه ی که خاوه نه که ی به زهم و سزادان شایسته ده بیت بریتیه له سه ریچی کردنی فرمانی خواو پیغه مبه ره که ی^(۲).

(۱) _ به بی هیچ گومانیک، خوی گه وره له نیتوان قه ده رو شه رعدا جیاوازی کردووه، پاشتر گوفتاری خوی گه وره مان بۆ دیته پیشه وه که ده فره موی: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾ [الأعراف ۵۴] واته: بیدار بن که به دیهیتنان و فرماندان هر بۆ خویه. له نیتوان نه و دوانه دا جیاوازی هیه، به جیاوازی کردن له نیتوان سه ریچی و گوپرایه لیدا.

(۲) _ گوناوه تاوان سه ریچی کردنی فرمانی شه رعیه (الأمر الشرعی)، خوی گه وره فرمانی به گوپرایه لی و تاعه ت کردووه، فرمانی به عیباده ت و په رستنکردووه فرمانی به به جیهیتنانی خزمایه تی و چاکه کردن له گه ل دایک و بابدا کردووه، نه مانه بریتین له فره مانی شه رعی (الأمر الشرعی)، به لام فره مانی قه ده ری (الأمر القدري)، نابیته به مانه بۆ هیچ که سیک، نه مه کاری خوی گه وره یه، که وا بوو نابی نئمه دوژمانیه تی و مشتومر له گه ل خوی گه وره دا بکه ین، به لکو مشتومر له گه ل خودی خوماندا ده که ین، مه حاسه به ی خودی خومان ده که ین، ده لئین: بۆچی نه وه مکرد؟ بۆچی وازم له نه وه هینا؟ که وا بوو نئمه نابی مشتومر په که مان به ره و پووی په ره ردگاری جیهانیا ن بکه ینه وه، به لکو مونا قه وشه و مه حاسه به که ت به ره و پووی نه فسی خوت ده که یته وه، بۆچی نه وه م کرد؟ بۆچی وازم له نه وه هینا؟ له کاتیکدا توانای نه نجامدانیم هه بوو، له کاتیکدا توانای وازهیتنانی فلان کرده وه ی ناشیرینم هه بوو؟ بۆچی کاتی خوم به فیرودا؟ له کاتیکدا فره مانی کاتپاراستنم پیکراوه؟ به و جوړه مه حاسه به ی خوت ده که یته، خوت به مه حاسه به ی نه فسی خوته وه سه رقالبکه، نه ک به قه زاو قه ده ره وه، چونکه قه زاو قه ده ر نیشوکاری خوی گه وره یه؟

لهم باره وه خواى گه وره ده فهرموى: ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ فِى ذَاتِ الْغُرُبَاتِ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (١٣) وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَّقْ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ (١٤)﴾^(١) [النساء: ١٣-١٤] واته:
 نر (ياساياته) سنوره كانى خودان هر كه سيك گوى رايه لى خواو پيغه مبه ره كه لى
 بيت (خوا) ده يخاته ناو به هه شتانيك كه پوباره كان دين و ده چن به ژيرياندا تيايدا
 ده ميئننه وه به هه ميشه لى وه نه وه يه سه ركه وتنى زور گه وره هر كه سيكيش
 سه رپيچى خواو پيغه مبه ره كه لى بكات و سنوره كانى (خوا) ببه زينيت ده يخاته
 ناگرينكه وه هه ميشه ده ميئننه وه تيايدا وه سزايه كى ريسواكه رى بؤ هه يه.

(١) _ نه م ثايه ته به پوونى و به ناشكرايى له نيوان گوپرايه لى و گوناو تاواندا
 جياوازي دهكات، دهره نجامى هر دو كيشيان ديارى دهكات به وه لى كه گوپرايه لى
 موكاره بؤ به دهست هينانى فه زل و پاداشت، گوناو تاوانيش هوكارى سزا
 ره رگرته، نه مه يه دهره نجامى هر دو كيان، به لام بؤ ته قدير كردن، هر دو كيان
 گوپرايه لى و گوناو تاوانيش له لايه ن خواى گه وره وه ته قدير كراون و چاره نووس
 كراون، به لام نه مه ماناى نه وه نيبه كه چونكه هر دوو كى ته قدير كردون نيتر هر
 دوو كى خوش دهوين و پيى پازين، بؤيه شيخولئيسلام پاش نه وه لى به لگه له سه ر
 گوپرايه لى و گوناو تاوان دينيته وه، ده لئيت: ((وه دواتر جياوازي نيوان نيراده لى
 كه ونى و دينى، وه نه مرى كه ونى و دينى باس ده كه ين)). پروانه: الشيخ الدكتور خالد
 المصلح، شرح الفرقان بين اولياء الرحمن واولياء الشيطان.

وه دواتر جياوازی نيوان ئيراده‌ی كه‌ونی و شه‌ری، وه نه‌مری كه‌ونی و دینی باس ده‌كه‌ين^(١).

(١) _ ئيراده دوو ئيراده‌یه، ئيراده‌یه‌کی كه‌ونی: بریتیه له‌و ئيراده‌و خواستی‌ی خ‌وای گه‌وره شته‌کانی پی ده‌خولقی‌نیت، شته‌کانی پیدی‌نیتیه بوون و، نه‌مه‌ش هر ده‌بیت پووبدات، وه ئيراده‌یه‌کی شه‌رعیش هه‌یه: بریتیه له‌ فرمان وقده‌غی کردنه‌کانی خ‌وای گه‌وره، بۆ نمونه خ‌وای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿وَاللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يُّنَزِّلَ عَلَيْكُمْ وَرِيْدُ الَّذِيْنَ يَتَّبِعُوْنَ الشَّهْوَاتِ اَنْ تَمْلِكُوْا مِثْلًا عَظِيْمًا﴾ (٢٧) يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلُقِ الْاِنْسَانُ ضَعِيْفًا ﴿٢٨﴾ [النساء: ٢٧-٢٨] واته: وه خوا ده‌یه‌ویت كه‌ لیتان ببوریت به‌لام نه‌یانه‌وی نه‌وانه‌ش كه‌ شوین ئاره‌زووات كه‌وتوون كه‌ لاتان بده‌ن به‌ لادانیکی گه‌وره خوا ده‌یه‌ویت كه‌ ئه‌ركتان له‌سه‌ر سووك بكات چونكه‌ ئاده‌می به‌ لاواز دروستكراوه. نه‌مه ئيراده‌ی شه‌ریه، به‌لام ئيراده‌ی كه‌ونی مه‌رج نییه‌ خوشه‌یستی له‌گه‌لدا بیت، به‌لكو خ‌وای گه‌وره شتانیکی ویستوووه ئيراده‌کردوو كه‌ خوشی ناوین، هۆكاره‌كه‌شی ته‌نها بۆ حیکمه‌ت و تاقیکردنه‌وه‌یه، به‌لام ئيراده‌ی (شه‌ری) خ‌وای گه‌وره خوشی ده‌ویت، بۆ نمونه خ‌وای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿وَلَا يَرْضٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَاِنْ تَشْكُرُوْا يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ [الزمر: ٧] واته: وه پازی نییه‌ به‌بیاوه‌پیی بۆ به‌نده‌کانی وه نه‌گه‌ر سوپاسی خوا بکه‌ن (گه‌ردن كه‌چ بن) به‌وه لیتان پازی ده‌بیت. ئيراده‌و خواستی شه‌ری خ‌وای گه‌وره خوشی ده‌ویت، به‌لام ئيراده‌و خواستی كه‌ونی په‌نگه‌ خ‌وای گه‌وره خوشی بویت وه په‌نگه‌ خوشیشی نه‌ویت، نه‌مه‌یه‌یه كه‌م جياوازی نيوان هه‌ردوو ئيراده‌كه‌، جياوازی دووه‌میش: ئيراده‌و خواستی كه‌ونی ده‌بیت هه‌ر پوو بدات، به‌لام ئيراده‌ی شه‌ری پیده‌چیت پوو بدات و پیده‌چیت پووش نه‌دات، بۆنمونه خ‌وای گه‌وره خواستی ئیمانی بۆ هه‌موو به‌نده‌کانی کردوو، به‌لام هه‌ندیکیان ئیمان دینن و هه‌ندیکیان ئیمان ناهینن.

ئەم مەسەلە بە لای تاییە فەیه ک لە صۆفیە کانه وە ئالۆز بوو تا جونهید بۆی پوون کردنە وە، بۆیە هەر کەس لە وەدا شویتنی جونهید کەوت بیت ئەوا لە سەر پاستی و دروستی بوو، ئەوەش پێچەوانەی ئەوی کرد گومرا بوو.

ئەوان دەیانگوت: هەر هەموو شتەکان بە ویست و مەشیئەت و قودرەتی خۆی گەرەبە، وە لە بینین و شهودی ئەم یەکتاپەرستێدایە^(١)، کە بە (الجمع الأول) ی ناو دەبن.

جونهیدیش بۆی پوونکردنە وە کەوا پێویستە جیاوازی دووهم بزانیت، کە ئەگرچی هەر هەموو شتەکان لە ویست و مەشیئەت و قودرەت و بە دیهێنانی خۆی گەرەدا هاوبەش بن، بە لām پێویستە جیاوازی بکرت لە نێوان ئەوانەدا کە خۆی گەرە خۆشی دەوین و پێی رازییە، وە لە نێوان ئەوانەدا کە پێگیزی لێکردوون و حەزی پێیان نییە و پقی لێیان دەبێتە وە^(٢)،

(١) دەلێن: جگە لە ویست و مەشیئەتی خواو قودرەتی خوا هیچی تر نییە، وە هەر کە سێکیش ئەمە بزانیت یەکتاپەرستە، وە نکۆلی لە ئێرا دەی کەونی و ئەمری شرعی دەکەن. ئەوان گوێراپەل بوون بۆ قەدەر دەگەرێننە وە، بە لām ئەهلی زانست و ئیمان دەلێن: گوێراپەل بوون بۆ ئەمر و فرمانی خۆی گەرە دەگەرێتە وە، کەوا بوو گوێراپەل بوون بۆ فرمان و شرع دەگەرێتە وە، ئەک بۆ قەدەر، چونکە خوا لەوانە یە ناعت و گوێراپەل بوون بیت، وە لەوانە شە گوناھو تاوان بیت، بە لām شرعی تەنها ناعت و گوێراپەل بوونە.

(٢) مەرج نییە ئەوەی خۆی گەرە خواست و ئێرا دەو تەقدیری کردبێت خۆشی بویت، خۆی گەرە کوفری تەقدیر کردووە، ئیمانی تەقدیر کردووە، گوێراپەلی تەقدیر کردووە، گوناھو تاوانی تەقدیر کردووە، ئەمە ی خۆش دەوین و، ئەوە ی خۆش ناوین، ئەمە بە پێچەوانەی ئێرا دەی شرعە وە، چونکە لە شرعدا خۆی گەرە هیچ شتێک

دانانیت جگه له وانه ی که خویشی دهوین، شتانیک به شرع دانانیت که حزئی پینان نه بیت، خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَاجِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (٢٨) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ [الأعراف: ٢٨] واته: وه کاتی کرده وه به کی زور به دو ناشیرینیان ده کرد (که به پووتی ته واف کردن به کی له نمونه ی نهو کرده وانه) ده یان ووت: له باوو باپیرانمانه وه بۆمان ماوه ته وه وه خوا فهرمانی نهو (کرده وه) ی پیداوین (نه ی موحه ممد ﷺ) بلی بیگومان خوا فهرمان نادا به کرده وه ی به دو خراپ ثایا به دهم خواوه شتی ده لئین که نایزان و بیتاگان لئی بلی په روه ردگارم فهرمانی به دادپه روه ی داوه وه له کاتی هه موو نویتیکدا راست پوو بکه نه خوا. بیتاوه پان بانگه شه ی نه وه یان ده کرد گوايه خوای گه وره فهرمانی ده رخستنی عه وره تی پیدا بوون له کاتی ته واف کردنداو، ده یانگوت: ﴿وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا﴾ وه خوا فهرمانی نهو (کرده وه) ی پیداوین، خوای گه وره ش وه لامی دانه وهو، پیی فهرموون: ﴿أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ﴾ ثایا به دهم خواوه شتی ده لئین که نایزان و بیتاگان لئی بلی په روه ردگارم فهرمانی به دادپه روه ی داوه، فهرمانی به گویرپایه لی داوه نه مه یه که خوای گه وره فهرمانی نه نجامدانی پیداوین، هه روه ها ده فهرموئ: ﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ﴾ (نه ی موحه ممد ﷺ) بلی بیگومان خوا فهرمان نادا به کرده وه ی به دو خراپ، ﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (٢٨) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ وه له نویتیشدا راست پوو بکه نه خواو له نویتو هه موو کرده وه کانی دیکه دا بۆ خوا به کدابه وه.

ره له نيوان دۆستان و دوژمنانيشيدا جياوازي بکريت، له و باره وه خواي گه وده ده فهرموي: ﴿أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ﴾ (٣٥) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾^(١) [نقله: ٣٥-٣٦] واته: چۆن نيمه موسلمان و به دکاران وهك يهك ليده كهين؟ نه وه چيتانه چۆن برپارتيك ده دهن.

هه روه ها ده فهرموي: ﴿أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ [ص: ٢٨]. واته: ئايا نه وانه ي باوه ريان هيتاوه و کرده وه چاكه كانيان کردوه له گه ل خرابه کاران له زه ويدا وهك يه كان دانين (له دوا پوژدا، نه خبر وانيه) يا پاريزکاران وهك به دکاران لي ده كهين.

هه روه ها ده فهرموي: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾^(٢) [الجنه: ٢١] واته: ئايا نه وانه ي كه خرابه كانيان کردوه وا گوتمان ده بن نيمه نه وانه وهكو كه سانئ داده نيتين كه برپايان هيتاوه و چاكه كانيان کردوه وهكو يهك بيت ژيانيان و مردنيان ئاي چه ند خراب دادوه ري ده كهن.

(١) _ ده لئين له نيوان كه سي گوپرايه ل و كه سي ياخي بوودا جياوازي نيه، چونكه هه روكيان ملكه چي قه درو مه شيئت و ويستي خواي گه وده بوون، كه وا بوو هه ر دوكيان گوپرايه ل و ملكه چي خوا بوون و هه ر دوكيشيان وهكو يهك پاداشت ده درينه وه، نه مه ش درو گوته به دهم خواي گه وده وه، بويه خواي گه وده ده فهرموي: ﴿أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ﴾ (٣٥) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ چۆن نيمه موسلمان و به دکاران وهك يهك ليده كهين؟ نه وه چيتانه چۆن برپارتيك ده دهن.

(٢) _ خواي گه وده نه و كه سانه ي كه کرده وه خرابه كانيان کردوه يهكسان ناکات له گه ل نه وانه دا كه نيمانيان هيتاوه و کرده وه چاكه كانيان نه نجام داوه، نه مه به لگه يه له سه ر جياوازي نيوان قه دهر و شه رع.

هه ره له م باره وه ده فهرموئ: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ﴾^(١) [غافر: ٥٨] واته: وه نابينا و بينا يه كسان نين وه كه سانی باوه پيان هیناوه و کرده وه چا كه كانيان کردوه له گه ل به دکاراندا و در به ك نین زۆر كه م بیرده كه نه وه.

بۆیه بیرباوه پی پیشینی چاك و پیشه وایانی ئومهت: بریتیه له وهی كه خوی گه ره خولقینه رو په روه ردگارو خاوه نی هه ره موو شتیكه، ویستی هه ره شتیك بکات، ده بیئت، وه ویستی هه ره شتیکیش نه کات، نابیئت، هیچ په روه ردگار یکی غه یری نه و نییه^(٢)

(١) _ ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى﴾ مه به سستی کویر نییه به لکو مه به سستی نه وانه یه ی عه قل و زرنکی و کارامه بیان کویر بووه، ﴿وَالْبَصِيرُ﴾ مه به سستی نه وانه یه كه دلیان بینایه و هیدایهت و پینموونی کران و، ملکه چی فرمانه کانی خوان، نه م دووانه به لای خوی گه وره وه یه کسان نابن. که وا بوو هه ره كه سیک جیاوازی له نیتوان که سی گویراپه ل و که سی یاخی بوودا نه کات و، بلیئت: هه ره دووکیان خواپه رستیان کردوه و، هه ره دووکیان ملکه چی خوا بوونه، چونکه هه ره دووکیان ملکه چی ویست و قه ده رو چاره نووس و نه مری که ونی خوی گه وره بوونه، بۆیه هه ره دوکیان خواپه رستیان کردوه، دلنیا بن درۆی به ده م خواوه کردوه.

(٢) _ خوی گه وره خولقینه ری هه ره موو شتیكه، کافر، ئیماندار، خولقینه ری گویراپه لی و گونا و تاوانه، خولقینه ری کوفر و ئیمانه، له و باره وه حکمهت و دانایی زۆر گه وره یه هیه كه بریتیه له تاقیکردنه وه ی به نده کانی خۆی، پیویسته ده ست به ئیمان و گویراپه لیه وه بگرن و، بیباوه ری و کوفر واز لیبتینن، چونکه بۆ هیچ که سیک نییه کوفر و تاوان نه نجام بدات و پاشان بلیئت: نه ی چ بکه م قه ده ری خواپه تاوان ده که م، له چاره ی نووسیوم، هیچ که سیکی ژیر و عاقل نه م قسه پووچانه نالیئت، که وا بوو پیویسته جیاوازی له نیتوان گویراپه لی و گونا و تاواندا بکریئت. گویراپه لی نه نجام بدریئت و، ده ست له گونا و تاوان مه ل بگیريئت.

له گهل نه وه شدا _ فهرمانی به گوپړایه لی و خواپه رستی کړدوه، پټگری له گوناوه
 ناوان کړدوه ^(۱) خوی گه وره حزی به خراپه کاری نییه ^(۲)، پازی نابیت به کوفر بو
 بنده گانی ^(۳)

(۱) _ هر خوی گه وره یه که هر ه موو شته گانی خولقاندوه _ له گهل نه وه شدا
 _ فهرمانی به گوپړایه لی و خواپه رستی کړدوه، له گوناوه و تاوانیش پټگری کړدوه،
 نه شته که نه میش شتیکی تره، نه و دووانه ټیکه له به یه کتر ناکرین، له نیوان
 نه ورو شه رعدا جیاوازی هیه، له نیوان خولقاندن و شه رعدا جیاوازی هیه،
 سه رپای نه ووی خوی گه وره ویست و مه شینه تی خولقاندنی گوناوه و تاوانی هه بووه
 به لام پټگری له نه نجامدانی کړدوه. نه مه به لگه یه له سه ر نه ووی که له نیوان
 گوپړایه لی و گوناوه و تاواندا جیاوازی هیه.

(۲) _ خوی گه وره ه موو شتیکی به قه زاو قه وری خوی له خه یرو له شه ر له م
 گرونه دا خولقاندوه، له گهل نه وه شدا فهرمانی به گوپړایه لی و خواپه رستی کړدوه،
 نه و غی نه نجام دانی گوناوه و تاوانی کړدوه، نه مه به لگه یه له سه ر نه ووی که هر
 ورو شته که جیاوازیان له نیواندایه، نه ووی له لایه ن خواوه یه و، نه ووی که له لایه ن
 بنده گانه ویه، نه ووی له لایه ن خواوه یه که بریتیه له خولقاندنی هر ه موو شته کان
 له ه موو باریکدا ستایش کراوه، به لام نه ووی له لایه ن بنده گانه ویه که بریتیه له
 گوپړیالی و گوناوه و تاوان یه که م ستایش کراوه و دووه میش زه م کراوه.

(۳) _ خوی گه وره ده فرموی: ﴿إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ
 الْكُفْرَ﴾ [الزمر: ۷] واته: نه گه ر نیوه بی باوه پښ نه وه بیگومان خوا بی نیازه له نیوه
 و پازی نییه به بیباوه پی بو بنده گانی. به لکو به وه پازییه که بنده گانی نیماندارین،
 نه وان ده لټن: نه خیر، خوی گه وره پازی بووه به کوفر نیمان بو بنده گانی، به
 به لگه ی نه ووی که هر دوکیانی ته قدير کړدوه.

فرمان به نه نجام دانی کارو کرده‌وی ناشیرین و نا به جی ناکات^(۱) نه گهرچی به ویست و مه‌شینه‌تی خوشی پووی دابیت، خوشی ناویت و پیی پازی نییه، به لکر پقی لییه‌تی و زه‌می نه نجام دهرانی ده‌کات و، سزایان ده‌دات^(۲).

(۱) _ خوی گه‌وره ده‌فرموی: ﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (۲۸) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ (۲۹) ﴿[الأعراف: ۲۸ - ۲۹]﴾ (نه‌ی موحه‌مه د ﷺ) بلی بیگومان خوا فرمان نادا به کرده‌وی به در خراب، وه‌کو به دهرخستنی عه‌ورده، ده‌لین: خوی گه‌وره فرمانی به مه‌داوه، درو به‌دهم خواوه ده‌لین، ثایا به‌دهم خواوه شتی ده‌لین که نایزان و بیناگان لئی بلی په‌روه‌ردگارم فرمانی به دادپه‌روه‌ری داوه وه له کاتی هه‌موو نویژیکدا راست پور بکه‌نه خوا، پاشان له هه‌مان سوپه‌تدا خوی گه‌وره ده‌فرموی: ﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ [الأعراف: ۳۱] واته: نه‌ی نه‌وه‌ی ئاده‌م پوشاکی جوان و رازاوه‌تان بپوشن له کاتی هه‌موو نویژیکدا. که‌وابوو پیوسته مروقی موسلمان له کاتی نویژدا عه‌ورده‌تی داپوشیت، چونکه ئه‌وه له مهرجه‌کانی دروست بوونی نویژه. خوی گه‌وره فرمانی به داپوشینی عه‌ورده‌ت کردوه، فرمانی به خستنه‌ده‌ری نه‌کردوه، چونکه خستنه‌ده‌ری فاحیشه‌یه، وشه‌ی فاحیشه‌ش له زمانی عه‌ره‌بیدا واته هه‌ر کاریکی نه‌وپه‌ری به‌دو ناشیرین و قیزه‌ون. داپوشینی عه‌ورده‌ت گوپراه‌لییه، گوپراه‌لیش هه‌ر هه‌مووی خه‌یره.

(۲) _ وه‌کو پیشتر نامارده‌مان پیدا خوی گه‌وره که شته‌کان به قه‌زاو به قه‌ده‌ری خوی ده‌خولقینیت، مهرج نییه خوشی بوین، به‌لکو له‌وانه‌یه خوشی بوین و له‌وانه‌شه

رقی لیبیان بیتەو، لیرەدا رەنگە بپرسن: بۆچی شتەکان بە قەزاو قەدەری خۆی
 دەخولقینیت و، رقیشی لییانە، لەووەلامدا دەلێن: ئەمە بۆ تاقیکردنەویدی، بۆ ئەویدی
 کەسی گوێرایەل و کەسی یاخی بوو، کەسی ئیماندارو کەسی کافر، راستگۆو درۆزن
 لێک جیاپنەو، بۆیە بواری بۆ بەندەکانی رەخساندوو بۆ ئەویدی بە ئارەزووی خۆیان
 مەلبرێن بە ویستی خۆیان ئەنجامی بدەن، تواناو هێزیشی پێداون، ئەمە دەتوانیت
 نوێژ بکات، ئەو دەتوانیت زینا بکات، تواناو هێزی پێداون، دەتوانیت واز لە زینا
 بێنیت، واز لە نوێژکردن بێنیت، توانای هەموو ئەوانە ی پێدراو، لە لایەن هیچ
 کەسێکەو ناچار نەکراو، بە تواناو مەلبرێاردنی خۆی ئەوانە دەکات، ئێتر بۆچی
 مرۆڤ توانای خۆی بێردەچیتەو، دەلێت، چبکەم قەزاو قەدەر، ئەو زاتە ی بە قەزاو
 قەدەری خۆی شتەکان دەخولقینیت بە کردەویدی ناشیرین و نابەجێ پازی نابیت و،
 فەرمانیشی پێناکات.

به لّام پله ی سى يه م: بریتیه له وهی نه گوږپایه لى و نه گونا و تاوان نه بینیت^(۱)،
چونکه واده بینیت که بوون و (وجود) یه که^(۲)، به لای نه وانه وه نه مه نه و په پری
ته حقیق و گه یشتن و دوستایه تیه بو خوا^(۳)،

(۱) _ گوتیان پله کان له پووی گوږپایه لى و گونا و تاوانه وه سى پله ن، یه کم:
لیره دا مړوځ گوږپایه لى و گونا و تاوان ده بینیت، دووهم: گوږپایه لى به بى گونا و
تاوان ده بینیت، نیت هر شتیک نه نجام بدات ده بى به تاعهت و گوږپایه لى، دابهش
بوون ناکات، هر شتیک نه نجام بدات تاعهت و گوږپایه لیه، ده لیت: چونکه خواب
قه زاو قه دری خوى دایناوه، نیمه ش ده لیت: به لى خوى گه وره قه زای کردوهر
ته قدیری کردووه، به لّام به شهرعی دانه ناوه، نیمه فرمانمان پیکراوه نه وانه جیه جی
بکه ین که خوى گه وره شهرعی کردووه، به لّام قه زاو قه دهر نه مه کارى خوى گه وره یه،
سییه م: نه گوږپایه لى و نه گونا و تاوان نه بینیت، واته ده گاته نه و ناسته ی که له و
باوه پردا ده بیت که له بنه په ته وه گوږپایه لى و گونا و تاوان بوونی نییه و، هر ه موو
گه ردوون یه که و خولقینه رو خولقینه راو نییه، نه مه ش (وحدة الوجود) ه.

(۲) _ نه مه (وحدة الوجود) ه، چوڼ کرده وه کان و گوږپایه لى و گونا و تاوان
جیا جیا ده بن نه گه ر گه ردوون یه که شتیت؟ نه گه ر به و جوړه بیت جیا جیا نابن، نه مه
ته نها باوه پریکی بى بنه مایه.

(۳) _ نه گه ر به ناستی نه م پله یه گه یشتن نه وه نه و په پری ته حقیق و گه یشتن و
دوستایه تیه بو خوا، به لایانه وه نه مه یه یه کتابه رستی، به لّام له واقعدا نه مه کوفریکه
که هیچ کوفریکی دیکه له و گه وره تر نییه، له کوفری فیرعه ون و هامان و قاپون و نه بو
جه هلیش گه وره تره، چونکه نه مانه له گه ل کوفره که شیاندا دانیان به وه دا ده نا که خوا
خولقینه رو به دیهینه ره، پوزیده ره، ده ژینیت، ده مرینیت، چاره سازه، به لّام نه مان
ده لیت: نه خیر، هیچ خولقینه رو به دیهینه رو، چاره سازیک نییه و هر ه موو گه ردوون
یه که، میندیکى له میندیکى جیا نابیته وه.

به لَام _ له حه قبقه تدا _ نه و په پری نیلحاده ^(١) له ناو و نایه ته کانی خوا دا،
نه په پری دوژمنایه تیه بو خوا . پاشان شیخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _
گومرایی و کوفری نه وانه پرونده کاته وه و ده لیت: به لَام خاوه نی نه م پله یه جووله که و،
گاورد، سهرایای کافران به دوست وهرده گریت ^(٢)،

(١) _ وشه ی نیلحاد له زمانی عه ره پیدا مانای لادان ده به خشیت، لادان له شت، له
زمانی عه ره پیدا (لَحْدُ الْقَبْرِ) واته: گورپچکه ی قه بریش له مه وه وهرگیراوه، چونکه
چالیکه له لایه کی گورپه که وه هه لکه ندر اوه و، لادانیکه له شیوه و بارودوخی قه بره که،
به لَام وشه ی نیلحاد له شهر عدا: لادانه له هه موو نه وانه ی که خوای گه وره به شهرعی
داناره و فرمانی پیگردوه .

(٢) _ نه مه کاره ساته که یه له م پوژگاره دا، نیستا نه مه واقعیه و پوویداوه، ده لیتن:
له نیوان جووله که و، گاورد، موسلماناندا جیاوازی مه که ن، هه ره موویان خاوه نی
نایینی خوان، هه ره موویان خوا ده په رستن، هه ره موویان شوینکه و تووی
پتغه مبه رانن، درو به م دم خوای گه وره وه ده که ن، دلنیا بن پاش ناردنی موحه ممه د
ﷺ گورپایه لی هیچ پتغه مبه یکی تر ناکریت جگه له پتغه مبه ری خوا ﷺ، هه ره موو
شهریه ته کانی تر کوتاییان هات جگه له شهریه تی موحه ممه د ﷺ، به لَام نه هلی
(وحدة الوجود) ده لیتن: هه موویان یه کسان جووله که و، گاورد، موسلمان، هه ره موویان
گورپایه لی خوا ده که ن، نه مه یه کاره ساته که، گوفتاری نه و که سانه ش که بانگه شه بو
نزیک بوونه وه ی نیوان نایینه کان ده که ن له مړودا له گوفتاری نه هلی (وحدة الوجود)
ده چیت، ده لیتن: له نیوان نایینی نیسلام و، نایینی جووله که و، نایینی گاورد جیاوازی
نییه، ده لیتن: هه موویان بران، بویه که سانیکیان ده لیتن: برا مه سیحیه کانمان _ په نا به
خوا _ .

به واتایه کی تر به لای نه وانه وه له نیوان نه مه و نه وده جیاوازی نییه، به بوچونی
نه وان کافرو موسلمان نییه و، هه ره موو نه م گه ردونه یه که .

له کاتیکدا خوی گه وړه ده فہرمویت: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾^(۱) [المائدة: ۵۱] واتہ: نه وەتان نه وان بکات به پشتیوان و دوست نه وە به راستی نه و کەسە له وان.

(۱) _ خوی گه وړه ده فہرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ [المائدة: ۵۱] واتہ: نه ی نه وانه ی با وەرتان مینا وە جوولە کە و گا و ر مە کەن به دوستی خوتان، خوشتان بوین و پشتگیریان بکەن، نه وانه میندیکیان دوستی یە کترن جا نه وەتان نه وان بکات به دوستی خوی، خوشی بوین و پشتگیریان بکات و بەرنامە و رێبازی نه وان بە شیا و دابنیت و، بلیت: نه وان لە سەر هە قن، نه وەتان نه وان بکات به پشتیوان و دوست نه وە به راستی نه و کەسە له وانه، دە بیئت به جوولە کە یان گا و ر چونکە له نیتوان کوفرو نیماندا جیا وازی ناکات، نیت وە کو نه هلی (وحدة الوجود) ی لیدیت کە له نیتوان گوێرایە لی و گونا وە تا واند، کوفرو نیماندا جیا وازی ناکەن، ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ بێگومان خوا رینمونی گە لی سته مکاران ناکات، بپوانه سته مکاران به هوی کوفره کە یانه وە خوی گه وړه رینگری هیدایەت دانی لیکردن، وە کو سزایە ک. به لام نیماندار خوی گه وړه هیدایەتی دە دات، چونکە ویستی هیدایەتی هە بوو.

مەرۆهە خاوەنی ئەو پلەیه خۆی لە شیرک و ھاوڵەپەرستی و بتهکان بەری ناکات، بۆیە لە ئایینی پاکی ئیبراھیمی خەلیل دەچیتە دەرەوہ^(١) خۆی گەرە دەفەرموی: ﴿وَإِذْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَاؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبْنَيْهِ لَا تُشْفِقَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنْتَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾^(٢) [المنحة: ٤] واتە: بە راستی سەرەشتیکی جوان و چاک بۆ ئێوە ھەیە لە ئیبراھیم و ئەوانەی لەگەڵیدا بوون کە بە گەلەکەیی خۆیانیاں ووت بە راستی ئێمە بیزارو بەرین لە ئێوە و لە و شتانەش کە دەیناپەرستن لە جیاتی خوا ئێمە باوەرمان نییە بە (ئایینی) ئێوە وە پەیدا بوو لە نیاوان ئێمە و ئێوەدا دوژمناوەتی و کینە بۆ ھەمیشە تا کاتیەک کە بڕوا بە خۆی تەنیا دەھێنن جگە لە و قسەیی ئیبراھیم کە بە باوکی ووت بێگومان داواي لیخۆشبونت بۆ ئەکەم وە من ھیچ بە دەست نییە لە بەرانبەر خوادا بۆ تۆ ئەی پەروردگارمان تەنھا پشتیمان بە تۆ بەستوووە وە ھەر بۆ لای تۆ گەراوینەتەوہ سەر ئەنجامیش ھەر بۆ لای تۆیە.

(١) _ لە ئایینە پاکەکەیی ئیبراھیمی خەلیل دەچیتە دەرەوہو، چیتەر لە نیاوان کوفرۆ ئیماندا جیاوازی ناکات، وەکو ئەوہی پیغەمبەر ئیبراھیم _ علیہ السلام _ جیاوازی دەکرد، چونکە پیغەمبەر ئیبراھیم تەنانت خۆی لە بابیشی بەری کرد، کاتی بۆی پوونبویەوہ دوژمنی خوا، بۆیە (الولاء والبراء) پشتیوانیکردن و خۆبەری کردن لە ئایینی ئیسلامدا پیویستە، پشتیوانیکردن و سەرخستنی موسلمانان و، خۆبەری کردن لە ھاوڵەپەرستان، بەلام ئەو کەسەیی ھەموویانی بەلاوہ یەکسان بیت، موسلمانان و غەیری موسلمانانیش، بلیت: ھەموویان بران جوولەکە و گاور، بابزانیت ھیچ (الولاء والبراء) پشتیوانیکردن و خۆبەری کردنیکی ئەنجام نەداوہ.

(٢) _ خۆی گەرە بە ئوممەتی موحمەد ﷺ دەفەرموی: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ بە راستی بۆ ئێوە ھەیە سەرەشتیکی جوان و چاک، سەرەشتیش یا

چاك ده بيت يا خراب ده بيت، سهرمه شقى خه يرو سهرمه شقى شهر هيه، به لام
 ئيبراهيم _ عليه السلام _ سهرمه شقى خه ير بوو، ﴿فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾ له ئيبراهيم
 و نه وانهى له كه ليذا بوون، نه وانهى شويني كه وتن و بپويان پييهينا، ﴿إِذْ قَالُوا اقْتُلُوهُمْ
 بِيَدِهِمْ وَإِنَّا نَعْتَدُوكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ كه به كه له كهى خويانيان گوت به پاستى نيم
 بيزارو به رين له نيوه وه له و شتانهش كه دهينا به رستن له جياتى خوا، له خويان وه
 نايينه كه يان خويان به رى كرد، ﴿كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا
 نَحْنُ الْبَارِعُونَ﴾ نيمه باره پمان نيه به ناييني نيوه وه له نتيوان نيمه و نيوه دا دوزمنايه تى و كينه بز
 مه ميشه به يدا بوو، هرگيز له كه لتاندا نزي كنابينه وه، كه چى له م زه مه نهى خوماندا
 ده لين: له جووله كه و گاوره كان نزيك بنه وه، ﴿حَتَّى تَوَفُّوا بِاللَّهِ وَخَدُّهُ﴾ تا كاتيك بپوا به
 خواى تاكو ته نيا دين، تا بپوا به خواو پيغه مبه ره كهى نه هينن نه م دوزمنايه تى و
 كينه به لاناچيت، مه گهر نيمان به خواو پيغه مبه ره كهى موحه ممد عَلَيْهِ السَّلَام بينن، ﴿إِلَّا
 قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ﴾ جگه له و قسه يهى ئيبراهيم كه به باوكى گوت بينگومان
 داواى ليخوش بونت بو ده كه م، پيغه مبه ر ئيبراهيم _ عليه السلام _ بانگى بابى كرد
 به لام پازى نه بوو، له كوتادا خوى لي به رى كرد، له و باره وه خواى كه و ره له نايه تيكى
 تر دا ده فره موى: ﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ
 عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَيَّرَ مِنْهُ﴾ [التوبة: ١١٤] واته: وه داواى ليخوش بوونى ئيبراهيم بو باوكى ته نها
 له بهر واده و به ليتيك بوو كه به باوكى دابو (كه داواى لي بوردنى بو بركات) جا كاتى
 بوى پوون بويه وه كه بينگومان باوكى دوزمنى خوايه خوى لي به رى كرد، ته ماشا كه ن
 پيغه مبه ر ئيبراهيم _ عليه السلام _ ته نانه ت خوى له بابيشى به رى كرد كاتيك بوى
 ده ركه وت كه دوزمنى خوايه، لي ره دا هيچ كه سيك خوشناويستريت، له و باره وه خواى
 كه و ره له نايه تيكى تر دا ده فره موى: ﴿لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
 وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ

﴿وَمَنْ أُوِيَ إِخْوَانُهُمْ أَوْ عَشِيرَتُهُمْ﴾ [المجادلة: ۲۲] واتہ: کہ سانیکت دہستناکوی کہ
 مارہریان مہبیت بہ خواو بہ پوڈی دواپی کہ دوستایہ تییکن لہ گہل نہ وانہی دزایہ تی
 خواو پیغہ مہری خوا دہ کەن مہرچہ ندہ نہ و دوژمنانہش باوکیان بن یا کوپو براو
 خزمیان بن. مہرگیز خوشیان ناوین، مہگر بابیان بن، لہ دونیادا گوپرایہ لیان دہ کەن
 لہ بدی مامہلہ کردنہ وہ بہ چاکہ، خوشیان ناوین بہ لام لہ چاکہ دا گوپرایہ لیان دہ بن،
 چرنکہ مہقیان بہ سہریانہ وہیہ، نہ گہرچی کافریش بن، لہ م بارہ وہ خوای گہورہ لہ
 نایہ تیکی تردا دہ فہرموی: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَلَّةً أُمَّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّالُهُ فِي عَامَيْنِ
 أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ (۱۴) وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا
 تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
 تَعْمَلُونَ﴾ [لقمان: ۱۴-۱۵] واتہ: وہ فہرمانمان داوہ بہ نادہ می (بہ چاکی مہلسوکوت
 کردن لہ گہل) دایک و باوکیدا دایکی مہلینہ گری بہ دووکیانی (پئی لاواز دہ بی) لاوازی
 لہ دای لاوازی و برینہ وہی لہ شیر لہ (دوا تہ مہنی) دوو سالیہ وہ (وہ فہرمانمان بہ
 نادہ میدا) کہ سوپاس گوزاری من (خوا) و باوک و دایکت بکہ تہنہا بۆ لای منہ
 گہرانہ وەتان وہ نہ گہر (باوک و دایکت) نہوپہ پی مہولیاندا لہ گہلت بۆ نہ وہی شتی
 بکہیت بہ هاوبہ شی من کہ ہیچ زانیاریہ کت پئی نییہ نہ وہ گوپرایہ لیان مہ کە بہ لام لہ
 دونیادا زوری بہ چاکی هاوپییہ تیان بکہ و شوین پیبازی کہ سیک بکہ وہ کہ بہ دلسوزی
 گہراوہ تہ وہ بۆ لای من (لہ پوڈی دوایدا) گہرانہ وەتان تہنہا بۆ لای منہ نینجا مہوالتان
 دہدہ می بہ و کردہ وانہی کہ کردوتانہ. خو بہری کردن لہ کافران واجیبہ و بہ شیکہ لہ
 نابین، نہ و کہ سہش کہ خوی لیان بہری ناکات دہبیتہ یہ کیک لہ نہ وان بہدہ قی نہ م
 نایہتہ ﴿وَمَنْ يَتُوبْكُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ [المائدة: ۵۱] واتہ: نہ وەتان نہ وان بکات بہ
 پشتیوان و دوست نہ وہ بہ پاستی نہ و کہ سہ لہ وانہ. نہ مہ ترسیہ کی زور گہورہیہ،
 کہ چی لہ م پوڈگارہ دا بانگہ واز دہ کریٹ بۆ مہلہ شانندنہ وہی نہ مہ، بہ بیانوی نہ وہی
 گواہ نوندپہ وییہ، گواہ نیرہابہ، بہ پاستی کارہ ساتیکی گہورہیہ.

هـروهـا ئیبراهیمی خه لیل _ علیه السلام _ به گه له هاوه لپه رسته که ی خنوی
 هـرمووی: ﴿فَإِنَّمَا أَفَرَأْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ﴾ (٧٥) اَنْتُمْ وَاَبَاؤُكُمْ الْاَفَادِمُونَ (٧٦) فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّيَ
 رَبِّ الْعَالَمِينَ (٧٧)﴾^(١) [الشعراء: ٧٥-٧٧] واتـه: گووتی: ئایا ئیوه ده زانن چـی
 ده په رستن؟ ئیوه و باو با پیره پینشوه کانتان جا به پاستی هـموو نه وانه دوژمنی من
 جگه له په روه ردگاری جیهانیان.

هـروهـا خـوای گـوره ده هـرمووی: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
 وَآٰلِهِمُ الْاٰجِرُ يُوَادُّوْنَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُوْلَهُ وَلَوْ كَانُوْا اٰبَآءَهُمْ اَوْ اَبْنَاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ غَشِيْرَتَهُمْ
 اُولٰٓئِكَ كَتَبَ فِيْ قُلُوْبِهِمُ الْاِيْمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوْحٍ مِّنْهُ﴾^(٢) [المجادلة: ٢٢] واتـه: که سانیکت
 ده ستناکه وی که باوه پریان هـ بیت به خواو به پوژی دواپی که دوستایه تی بکه ن له گه ن
 نه وانه ی دزایه تی خواو پیغه مبه ری خوا ده که ن هـرچه نده نه و دوژمنانه ش باوکیان بن
 یا کوپو براو خزمیان بن نه وانه خوا باوه پی له دلایندا چه سپاندوه به هیزی کردون و
 سه ری خستون به قورئان و ئیمان له لایه ن خویه وه .

- (١) _ ﴿فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّيَ﴾ به پاستی هـموو نه وانه دوژمنی منن، خوی به ری کرد له
 هـموو نه و شتانه ی که جگه له خوای گه وده ده یان په رستن، ﴿إِلَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ جگه له
 په روه ردگاری جیهانیان، ﴿الَّذِي خَلَقَنِيْ فَهُوَ يَهْدِيْنِ﴾ که نه و منی دوست کردوه پاشان
 هـر نه ویش پینمورنیم ده کات، بویه هـر نه و ده په رستم و هـر نه ویشم خوش ده ویت.
 (٢) _ هـروهـا هـم ئایه ته شه نکوئی ده کات که سیك ئیمانی به خواو
 پیغه مبه ره که ی هـ بیت و، له هـمان کاتیشدا کافرانی خوش بویت نه گه ر چی نزیکترین
 خزم و که سوکاری خوشی بن، چونکه پتویسته نه گه ر دوژمنی خوابن نه ویش

دورمنايه تيان بگات، نه وده بورو خواي گه وده ده رياره ي پيغه مبه ر نيراهيم _ عبه اسلام
 ده فرموي: ﴿فَمَا تَنْتَ لَهُ أَنتَ عَدُوٌّ لَهُ تَنْتَ مِنْهُ﴾ [نويه: ۱۱۴] وات: جا کاتي بوي
 بدسيويه که بيگومان باوکی دورمني خوايه خوي لي به ريکرد. هه روه ها خواي گه وده
 له قابه نيکی ترده ده فرموي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَجِدُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ
 بِهِمُ الْمُؤَذَّةَ﴾ [المنحة: ۱] وات: نه ي نهو که سانه ي که باوه رتان ميناو ده دورمناي من
 ر خوتان مه که ن به دوستي خوتان دوستايه تي خوتانيان بو بنين.

که چی که سانیکیان چەندین کتیب و قەسیدە ی لە سەر بیروباوەرە که ی خۆی نویسەر^(١)
 وە کو قەسیدە که ی (ابن لفاریض) که به ((نظم السلوك)) ناوبراوه، تیایدا دەلیت:
 لها^(٢) صَلَّاتِي بِالْمَقَامِ أُقِيمُهَا * * * وَأَشْهَدُ فِيهَا أَنَّهَا لِي صَلَّتْ^(٣)
 كِلَانَا مُصَلٍّ وَاحِدٌ سَاجِدٌ إِلَى * * * حَقِيقَتِهِ بِالْجُمُعِ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ^(٤)

(١) _ به لām ئەوان تەواو بە پێچەوانە وەن و کەسی گوێپرایەل و کەسی سەرپێچی
 کاریان بە لاوه یە کسانە، بۆیە کە سانیکیان چەندین کتیبیان لە بارە ی (وحدة
 الوجود) هەوە نویسەر، وە کو ئیبنو عەرەبی که هەر یە ک لە کتیبەکانی ((الفتوحات
 المکیة)) و ((الفصوص)) ی نویسەر، کەسی واشیان تێدایە وە کو (ئیبن و لفاریض)
 کۆبەندیکی شیعی دەربارە ی پێبازە که ی خۆی نووسیوە تەو وە که به ((نظم السلوك))
 ناو دەبریت و، تیایدا ئاشکرای دەکات که هیچ خولقی تەو خولقی نراویک بە جیا جیا
 نییە بە لکو هەر هەموو گەردوون یە که، وە ئەو بۆ خودی خۆی نوێژ دەکات و، خودی
 خۆی دەپەرستیت، چونکە خودی خۆی خوا یە، جیاوازی لە نێوان خۆی و خوادا
 نییە و هەموان بریتین لە م گەردوونە. قەسیدە تائیه که ی (ئیبن و لفاریض) چاپ
 کراوە و بلآوه و ناسراوە، گرنگی پێدەدریت و لە لایەن ئەوانەو دەکەردیت.

(٢) _ مەبەستی به (ها) ی نێو دێرە شیعرە که خودی خۆی تە، وا رادەگە یە نیت که
 خودی خۆی خوا یە، هەر هەموو ئەم دونیایە بریتیه لە خوا، دەلیت: من بۆ خودی خۆم
 نوێژ دەکەم چونکە من خوام.

(٣) _ (أَنَا لِي صَلَّاتِي) واتە: خودی خۆم بۆ خۆم نوێژی کرد، بۆ خوا ی گەرە
 نوێژینە کرد، بە لکو خودی خۆی بۆ خۆی نوێژی کرد، هیچ جیاوازیە ک لە نێوان خودی
 خۆی و خوادا نییە، چونکە هەر هەموو گەردوون پێکەو یە ک پواڵە تە (مَظْهَرٌ) ه.

(٤) _ بە لئ، خودی خۆی بۆ خۆی سوژدە دەبات، چونکە خودی خۆی خوا یە، ئەو
 خۆی دەپەرستیت چونکە ئەگەر بلایت: خوا دەپەرستم جیاکاریی دروست دەبیت
 لە نێوان خودی خۆی و خوادا، لە کاتی کدا بە بۆچونی خۆی ئەو جیاکارییه نییە، بە لکو
 ئەو خودی خوا یە.

وَمَا كَانَ لِي صَلَٰى سِوَايَ وَلَا تَكُنْ * * * صَلَٰى لِعَنِي فِي أَدَا كُلِّ رُكْعَةٍ^(١)
إِلَى أَنْ قَالَ:

وَمَا زِلْتُ إِلَٰهَا وَإِلَٰهِي لَمْ تَزَلْ * * * وَلَا فَرَقَ بَلْ ذَاتِي لِذَاتِي صَلَّتِ

إِلَى رَسُولًا كُنْتُ مِنِّي مُرْسَلًا * * * وَذَاتِي بِآيَاتِي عَلَيَّ اسْتَدَلْتُ^(٢)

فَإِنْ دُعِيت كُنْتُ الْمُجِيبَ وَإِنْ * * * أَكُنْتُ مُنَادِيًا أَجَابْتُ مَنْ دَعَانِي وَلَبَّيْتُ^(٣).

وه چهندين قسهی تری به م جوړه، بویه له کاتی سهرمه رگدا نه م شاعیره

ده یگوت:

إِنْ كَانَ مُنْزِلَتِي فِي الْحُبِّ عِنْدَكُمْ . . . مَا قَدْ لَقِيتُ فَقَدْ ضَيَّعْتُ أَيَّامِي

أُمِّيَّةٌ ظَفَرْتُ نَفْسِي بِهَا زَمَنًا . . . وَالْيَوْمَ أَحْسَبُهَا أَضْعَافًا أَكْثَرَ^(٤).

(١) _ به لى، وا راده گه یه نیت که نویژ ده کات و، خودی خوی ده په رستیت، چونکه

خودی خوی خواجه، خوی خولقیته ر به جیاو خولقیته راوان به جیا بوونی نییه.

(٢) _ وا راده گه یه نیت پیغه مبه ران له لایه ن خواوه نه نیردراون، به لکو خودی خوی

پیغه مبه ره بۆ خودی خوی، چونکه خودی خوی خواجه، وه جیاکاری له نیوان به نده و

په روه رگادا نییه، به لکو هه موو شتیکی گه ردوون پیکه وه بریتیه له خوا، بویه

پیغه مبه ران له خوی وه بۆ خوی ته.

(٣) _ وا راده گه یه نیت که خودی خوی بانگه واز کاره و خودی خوشی

وه لآمده روه یه، خواجه نییه تا وه لآم بداته وه، نه و بانگه وازی خودی خوی ده کات و،

خوشی وه لآمی خوی ده داته وه.

(٤) _ (نیلنولفار یخض) له کاتی سهرمه رگدا فریشته کانی بینى ده هاتن ده یانویست

پوچی بکیشن، نه و کاته هه له کانی خوی بۆ ده رکه ووت، بوی پوون بویه وه که له سهر

گومپایی بروه، بویه نه و شیعه ری گوت، به لآم نه وه هیچ سوویدیکی بۆ نابیت، هه موو

کافریک له کاتی مردندا دان به کوفرو هه له کانی خویدا ده نیت به لآم نه وه هیچ

سوودیکی پیناگه یه نیت، چونکه کاته که ی تیپه پ بووه، چونکه شتیکی ناساییه کانی
 شته که پوون ده بیته وه، فریشته کان بیزا یه کسه ر مرف هله کانی خوی ده زانیت،
 نه وکات کافران و مولحیدان هه موویان ده زانن نه وان ته نها به ندهن و هیچی تر،
 په روه ردگار تکیان هه یه بوی ده گه ریته وه، به لام ته و به که یان سوودیان پیناگه یه نیت،
 له م باره وه خوی گه وره ده فهرموی: ﴿وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا
 خَضَرَ أَخْضَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ﴾ [النساء: ۱۸] واته: په شیمانی (وه رگرتن) نییه
 بو نه وانه ی تاوانی زور ده که ن هه تا کاتی سه ره مه رگی یه کتکیان دی ده لیت: به راستی
 من نیستا ته و به م کرد. نه و کاته ته و به وه رنا گیریت، ته نانه ت فیرعه ونیش کاتی
 نه وه نده ی نه مابوو بخنکیت گوتی: ﴿حَتَّىٰ إِذَا أَذْرَكَهُ الْعَرْقُ قَالَ أَمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي
 أَمَنْتُ بِهِ بُنُوا إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ (۹۰) أَلْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ
 الْمُفْسِدِينَ ﴿۹۱﴾ [یونس: ۹۰-۹۱] واته: هه تا نه و کاته ی خه ریک بوو (فیرعه ون)
 بخنکی نه وسا ووتی پروام هینا که هیچ په رستراویکی راست نییه جگه له نه و (خوا به)
 نه بیت نه وه ی ئیسرائیل که پروایان پیهیناوه وه منیش له موسلمانانم نیستا (باوه پ
 دینیت؟) که بیگومان له وه و پیش سه ریچیت کرد وه تو له خراپه کاران و تیکده ران
 بوویت. کاتی غه رغه رهی سه ره مه رگ ته و به کردن سوودی نابیت. نه مه حه قیقه ته که
 بوو، گومراییه که ی خوی بو پوون بوویه، چونکه نه گه ر جیاکاری ی نه بوایه و هه موو
 گه ردوون پیکه وه بریتی بوایه له خوا، فریشته کان نه ده هاتن بو روح کیشانی، نه مه
 به لگه یه له سه ر نه وه ی که ته نها به نده یه که و هیچی تر، وه فریشته کانیش نیردراوی
 خوی گه وره بوون.

چونکه وایده زانی خودی خوی خوابه^(۱) به لام کاتی فریشته گانی خوی بینی
 ناماده بوون بۆ پوچ کیشانی پوچ بونه وهی بیروباوه ره گانی خوی بۆ ده رکه وت .
 خوی گه وره ده فهرموی: ﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾^(۲)
 [الحدید: ۱] واته: ﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ هر چی له ئاسمانه کان و زه ویدا
 مه به ته سبیحاتی خوا ده که ن وه هر نه وه بالا دهستی کار به جی.
 لیره دا جیگه ی ئاماژه پیکردانه که هر هه موو نه وانه ی له ئاسمانه کان و
 زه ویدایه و ته سبیحاتی خوا ده که ن، خودی خوی گه وره نین.

(۱) _ ته ماشا که ن وای ده زانی خودی خوی خوابه له ژیانیدا، به لام له کاتی
 سه ره مه رگدا بۆی ده رکه وت نه و خوانییه . شیعه ره که ی (ئینولفار یض) له لایه ن
 بورهانودین نه لبقاعیه وه وه لامی دراوه ته وه به ناو نیشانی (تنبیه الغبی علی کفر ابن
 عربی) وه شیخ عه بدولر حمان نه لوه کیل هه ستاوه به ته حقیق یکردنی، چاپ کراوه و
 له بهر ده ستایه .

(۲) _ نه م نایه ته بهر په رچی نه هلی (وحدة الوجود) ده داته وه، نه وانه ی پیشتر
 ئاماژه مان به بیر و بۆچونه که یاندا، له زمانی عه ره بیدا وشه ی (تسیح) مانای پاک
 پاگرتن ده به خشیت، که واته هر هه موو نه و مه خلوقاتانه ی له ئاسمانه کان و زه ویدان
 خوی گه وره له هر که م و کورتی و عه یبیک پاک پاده گرن، به تایبته له و پیاوه ره
 ناشیرین و پوچه ، چونکه که هر هه موو نه وانه ی له ئاسمانه کان و زه وی دابن خوی
 گه وره له و پیاوه ره پوچه پاک پابگرن، نه مه به لگه یه له سه ر نه وه ی نه م مه خلوقاتانه
 به جیان و غه یری خوی گه وره ن، چونکه ته سبیحاتی خوا ده که ن و، له هر باتل و
 پوچه ک به دوری ده گرن، که وا بوو نه وان خودی خوی گه وره نین، به لکو نه وان
 به جیان مه خلوقاتن و خوی گه وره ش خو لقی نه ره .

ههروه ها خوی گه وره ده فهرموی: ﴿لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (٢) هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (٣) ﴿١﴾
[الحديد: ٢-٣] واته: هه ربؤ نه وه ده سه لات و خاوه ندانیتى ئاسمانه کان و زهوی ده ژینى ده مرینى ﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وه نه وه ده سه لاتى به سه ره موو شتیکیا ههیه هه ربؤ نه وه یه که مین و دوا هه مین وه دیارو نادیار وه نه وه به هه موو شتیکی ناگایه.

(١) _ خوی گه وره ده فهرموی: ﴿لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ هه ربؤ نه وه ده سه لات و خاوه نداریه تی ئاسمانه کان و زهوی، نه و زاته خاوه نی نه و شتانه یه، وه خوی گه وره خودی نه و شتانه نییه، هه رگیز ناشیت خاوه نه که و مولکه که یه ک شتین، به دلنیا بی جیا کارییان له نیتواندایه، هه ربؤ خوی گه وره یه ده سه لات و خاوه نیتى ئاسمانه کان و زهوی، که وابوو ئاسمانه کان و زهوی و هه رچیان تیدایه غهیری خوی گه وره ن، ﴿يُحْيِي وَيُمِيتُ﴾ وه خوایه که ده ژینى و ده مرینى، خوی گه وره ژیان به مه خلوقات ده دات، ژیانى گه شه کردنی پوهه که کان و دره خته کان، ژیانى جولانه وهی زینده وه ره کان، خوی گه وره یه که ژیانیان پی ده به خشیت، پاشان ده یانمرینیت، نه م ژیانیه یان لیده کیشیتته وه، نیتر ده مرن، خوی گه وره به تواناو قودره تی خوی ته صروفیان پیوه ده کات، نه مه به لگه یه له سه ره نه وهی که له نیتوان خولقینه رو خولقینه راودا جیا بونه وه ههیه، ﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ﴾ هه ربؤ نه وه یه که مین و دوا هه مین وه دیارو نادیار، نه مه به لگه یه له سه ره نه وهی که خوی گه وره هیه شتیکی له پیشه وه نییه، هیه شتیکی به دوا وه نییه، هیه شتیکی له سه رووه نییه، شتیکی له

خواره وه نبيه، وه كو نه وهى پتغه مبهري خوا ﷺ باسى كردوه، كه وا بوو نه مه به لگه به له سر باتل بوون و پوچ بونی (وحدة الوجود)، چونكه نه گهر پتياوه ره كه يان راست بوايه نيتر به كه مين و دوايه مين وه ديارو ناديار نه ده بوو، چونكه هه موو شتيك به ك ده بوو، نه مه به لگه به له سر نه وهى كه خواى گهره به كه مه پيش هه موو شتيك، وه هه موو شتيك دواى نه وه، نه و دوايه مينه كه هيچ شتيكى له دواوه نبيه، نه و دياره به سر هر هه موو مه مخلوقاته كانيه وه، دياره به سر چ شتيكه وه؟ به سر مه مخلوقاته كانى خويه وه، نه وه نادياره كه هيچ شتيكى لى په نهان نابيت، چ له زه ويدا بيت يان له ناسمانه كاندا بيت، نه مه به لگه به له سر پوچ بونی پتياوه پى (وحدة الوجود)، چونكه نه گهر به پتى قسه لى نه وان بوايه چيتر به كه مين و دوايه مين وه ديارو ناديار نه ده بوو، چونكه هر هه موو شته كان به ك ده بوون، به ك شت. نه م ناوانه ش هاو به رامبه رن چونكه (الظاهر) به رامبه ره كه لى (الباطن) ه، (الأول) به رامبه ره كه لى (الآخر) ه.

هه ره سه ره نه م بابته پته دانه وهی بیرو بۆچوون و عه قیده ی (وحده الوجود) نه و فه رموده یه هاتووه له (صحیح) مسلم پیغه مبه ره خوا ﷺ له به کئی له پارانه وه کانی ده یفه رمووی: ((اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ، وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْخُبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنِي مِنَ الْفَقْرِ))^(١) صحیح: أخرجه مسلم (٢٧١٣)، من حديث أبي هريرة رضي الله عنه مرفوعاً.

خوایه په ره وردگاری هه وت ناسمانه کان و په ره وردگاری عه پشی گه وره، په ره وردگارمان و په ره وردگاری هه موو شتیك، ته قینه ری تووی دانه ویله و ناوک، دابه زینه ری ته وپات و ئینجیل و قورپان، په نا ده گرم به تو له خراپه ی هه موو شتیك ی ناوچاوان و نسبی به دهستی تو یه، خوایه تو به که مینی که هیچ شتیكت له پیشه وه ره له که لئدا نییه، تو دوایه مینی که ده میتینه وه به هه تا هه تای پاش له ناوچونی هه موو شتیك، تو به رزو بلندی به سه ره هه موو شتیكدا که هیچ شتیك له تو به رزو بلندی تر نییه، تو به ناگای به هه ره هه موو نهینیه کان و ده روونه کان و شاراوه کان و تو په نهانی له مه خلوقات هیچ که س درک به زاتی تو ناکات له که ل کاملیتی به رزو بلندی د، سا قه رزاریمان بۆ به ده ره وه و ده وه مه ندمان بکه له هه ژاری.

(١) _ به لئ، نه م فه رموده (صحیح) هه و ئایه ته که ی پیشه وه ته فسیر ده کات ﴿الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ﴾ [الحدید: ٣]، چونکه مانای (الْأَوَّلُ) نه وه یه که هیچ شتیکی له پیشه وه ره له که لئدا نییه، مانای (وَالْآخِرُ) یش نه وه یه که دوایه مینه که ده میتینه وه به هه تا هه تای پاش له ناوچونی هه موو شتیك، مانای (وَالظَّاهِرُ) یش واته: به رزو بلندی به سه ره هه موو شتیكدا که هیچ شتیك له تو به رزو بلندی تر نییه، مانای (وَالْبَاطِنُ) واته: به ناگایه به هه ره هه موو نهینی و ده روون و شاراوه کان و تو په نهانی له مه خلوقات، نه م فه رموده به روونی ئایه ته که ی پیشو ته فسیر ده کات، بۆیه نه م فه رموده به لگه به له سه ره نه وه ی که له نیوان خولقینه رو خولقینه راودا جیاکاری هه یه، نه ک وه کو نه وه ی نه هلی (وحدة الوجود) بانگه شه ی بۆ ده که ن.

پاشان خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾^(١) [الحديد: ٤] واته: (خوا) ئه و زاته یه که ئاسمانه کان و زهوی دروست کردوه له شهش پوژدا پاشان به رزبویه وه سهر عه پرش و قهراری گرت (باوه پیمان پییه تی به و شیوه ی شیای خوا بی) ده زانییت چی ده چیتته ناوی زهوی وه چی لیدیته دهره وه وه چی له ئاسمانه وه دیتته خوار وه چی بو سرده که وی وه له ههر کوئی بن خوا له گه لئانه (به زانیاری و ناگاداری) وه خوا بینایه به ههر چی که ده یکه ن.

(١) _ ئه م ئایه تانه له سهره تاکانی سوپه تی (الحديد) ه، ﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ خوا ئه و زاته یه که ئاسمانه کان و زهوی له شهش پوژدا دروست کردوه، دروستی کردون له گه ل ههر هه موو ئه و شتانه ی که تیایدا یه تی، ئه مه به لگه یه له سهر جیاکاری نیوان خولقیته رو خولقینراو، که خوای گه وره خولقیته ره و هه موو شتیك جگه له و زاته خولقینراوه، ﴿فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ له شهش پوژدا، یه که م پوژده که ی یه کشه ممه، کوئا پوژده که شی هه یینییه، له شهش پوژدا هه موو شتیکی خولقاند، له هیتدی فهرمووده دا هاتوه که خوای گه وره له پوژی یه کشه ممه ئه وه ی خولقاندوه، له و پوژده دا ئه وه ... هتد، هه روه ها له ئایه تی تریشدا خوای گه وره به وردی ته فسیری چۆنیه تی هه ستانی به خولقاندنی ئاسمانه کان و زهوی له شهش پوژدا باس ده کات، له و باره وه خوای گه وره له ئایه تیکی تردا ده فهرموئ: ﴿قُلْ أَنتُمْ لَكُمْ قُرُونٌ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَندَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ (٩) وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِي مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِلنَّاسِ لِيَوْمَ (١٠) ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ (١١) فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَرَبَّنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (١٢)﴾ [فصلت: ٩-١٢]

واته: بللې: ټاخو به راستی ئیوه باوه پتان به و زاته نییه؟ که زهوی له دوو پوژدا دروست کردووه وه هاوبه شانی بو داده نین هر نه وه په روه ردگاری جیهانیان وه له سهر زه ویدا شاخی زوری داناوه وه پیت و فپی تیخستووه وه بژیوی (ههرو گیانداریکي) له زه ویدا دیاری کرد له ماوهی چوار پوژدا به یه کسانى بو گشت داواکاران.

له م دوو نایه ته دا خوی گه وړه بوی پوون کردوینه ته وه که زهوی له دوو پوژدا دروست کردووه، وه هر هه مو نه و شتانه ش که له سهر زه ویدان له دوو پوژدا دیاری کردووه، نه مه بو به چوار پوژ.

پاشان خوی گه وړه ده فهرموئ: ﴿ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ﴾ له پاشان پووی کرده ناسمان له کاتیکدا که دوکل بوو ﴿فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا﴾ نهجا به ناسمان و زهوی فهرموو: وهرن ﴿طَوْعًا أَوْ كَرْهًا﴾ به ویستی خوتان یا به ناچاری (بینه ژیر فهرمانم) ﴿قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ﴾ هر دووکیان گوتیان به ویستی خومان هاتین ﴿فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ﴾ نه وسا حوت ناسمانی له دوو پوژدا دروست کرد.

لیره شدا خوی گه وړه بوی پوون کردوینه ته وه که حوت ناسمانه کانی به دوو پوژدا دروست کردووه، واته نه گهر چوار پوژده کوی سهره وه له گهل نه م دوو پوژده دا کوښکه ینه وه یه کسان ده بیت به شش پوژ، نه مه بوو ورده کاری نه وهی که له نایه ته کانی سهره وه دا به شیوه یه کی گشتی باسکراوه. خوی گه وړه له توانا یداب به ساتیکي که م دروستیان بکات، به لام له شش پوژدا دروستی کردوون له بهر دانایی و حکمه تیکی نیلامی. پاشان خوی گه وړه له نایه ته کانی سهره وه دا ده فهرموئ: ﴿فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾ له شش پوژدا پاشان به رزبویه وه سهر عرش و

قهراری گرت، عه‌پشیش گه‌وره‌ترین مه‌خلوقات و به‌دیهنراوه‌کانی خوی گه‌وره‌یه، وه به‌رتزینی مه‌موو به‌دیهنراوه‌کانه که له‌سه‌روی هر مه‌موو مه‌خلوقات و به‌دیهنراوه‌کانه‌وه‌یه، وه‌خوی گه‌وره له‌سه‌ر عه‌پش به‌رز بۆته‌وه‌و قهراری گرتووه، له‌گه‌ل به‌رز بونه‌وه‌شیدا له‌سه‌ر عه‌رش هیچ شتیکی لی په‌نهان نابیت، چ له‌ ژیره‌وه‌ی ده‌ریاکاندا بیت یان له‌ هر شوینیکی تردا بیت، ﴿يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ﴾ ده‌زانیت چی ده‌چیته نیو زه‌وی ﴿وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا﴾ وه‌چی لی‌دیته ده‌ره‌وه، له‌ مردووه‌کان و، عه‌مار کراوه‌کان و، پووه‌که‌کان و، کانزاکان، وه‌ زاناشه به‌ هر شتیکی له‌ئاسمان بیته‌ خواره‌وه، وه‌کو ئاو و، باران و، فریشته‌کان و، پوزیه‌کان، ﴿وَمَا يَخْرُجُ فِيهَا﴾ وه‌چی بۆ سه‌رده‌که‌ویت، خوی گه‌وره‌ زانایه به‌ هر مه‌موو ئه‌و کرده‌وانه‌ی بۆی به‌رز ده‌بیته‌وه، هر مه‌موو کرده‌وه‌کانی نه‌وه‌ی ئاده‌می بۆ به‌رز ده‌بیته‌وه، ئه‌مه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر به‌رز بوون و بلند بوونی خوی گه‌وره، پاشان ده‌فه‌رموی: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾ وه‌ له‌ هر کوی بن‌خوا له‌ گه‌لتانه، به‌ زانیاری و ئاگاداری، ئه‌ی خه‌لکینه، ئیمانداران و کافران خواتان له‌گه‌له، ئه‌مه له‌گه‌ل بوونی گشتیه (المعیه العامة)، له‌گه‌لتانه به‌زانیاری و به‌ ئاگاداری، هرچه‌ند له‌سه‌ر عه‌رشیشه، ئه‌و له‌گه‌لتانه ولیی وون نابن، له‌هر شوینیکی، خواتان له‌گه‌له، له‌زانیی ئه‌و ناچنه‌ ده‌ره‌وه، له‌ هر شوینیکی ده‌تانینیت، ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ وه‌ خوا بینایه به‌هرچی که ده‌یکه‌ن، کرده‌وکانی ئیوه‌ی لی په‌نهان نابیت، ده‌یانینیت له‌ کاتی‌کدا که له‌سه‌ر عه‌پشه، ئه‌م له‌گه‌ل بوونه له‌گه‌ل بوونیکی گشتیه (معیه عامه) بۆ هر مه‌موو مه‌خلوقات و به‌دیهنراوه‌کان، ئه‌م له‌ گه‌لبوونه گشتیه مانای ئاگادار بوون ده‌به‌خشیت، واته‌ خوامان له‌ گه‌لدایه به‌ زانین و به‌ ئاگاداری خوی، ئه‌م له‌ گه‌لبوونه گشتیه مانای تیکه‌ل بوون نابه‌خشیت، وه‌کو ئه‌وه‌ی حولییه‌کان بانگه‌شه‌ی بۆ ده‌که‌ن.

لیره دا خوی گه وره نه وهی بۆ پوون کردوینه ته وه که ئاسمانه کان و زهوی له جیگه یه کی تریشدا: ﴿وَمَا بَيْنَهُمَا﴾^(۱) [المائدة: ۱۷] واته: وه هر چی وال نیوانیاندا خولقینراو و به دیهینراوی خوان و ته سبیحاتی نه و ده کهن و، پاکه پاده گرن، وه خوی گه وره هه والی پیداوین که هه موو شتیك ده زانیئت.

لیره دا جیگه ی ئاماره پیدانه که ده فهرمووی: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ﴾ [الحديد: ۴] له زمانی عه ره بدا مانای نه وه نابەخشیت که یه کیک له شته کان تیکه ل به ویتتر بیئت^(۲)

(۱) خوی گه وره ده فهرمووی: ﴿وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ﴾ [المائدة: ۱۷] واته: وه هر بۆ خوایه خاوه ندریتی ئاسمانه کان و زهوی وه هر چی و له نیوانیاندا دروست ده کاو دایدیئنی هر چی بیهوی. واته هر هر موو شته کانی نیوان ئاسمان و زهوی خولقاندووه، وه کو جه وو، بالنده و، گیانله به رانی تر، هه موو شتیکی تر، هه وره کان و هیچ شتیکی لی په نهان نابیت.

(۲) نه مه بهر په رچدانه وهی نه و که سانه یه که ته ئویل ده کهن ته ئویل به درخستنی یه کیک و، به ئیمه ده لئین: ئیوه ته ئویل له ئیحتیمالاتی وشه یه که یان پرسته یه که به وادانان و بۆچونی که سیک _ قه دهغه ده کهن و، خوشستان ته ئویلی نه م نایه ته تان کردووه، له کاتیکیدا مانا پواله تیه که ی نه وه یه که تیکه ل به ئیمه بووه، چونکه وشه ی (معکم) مانای تیکه ل بوون ده به خشیت، که چی ئیوه ده لئین: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ﴾ واته خوامان له گه لدا یه به زانین و به ئاگاداری خوئی، به لام وشه ی (معکم) واته: خوامان له گه ل دایه به زات و خودی خوئی _ پاک و بیگه ردی بۆ خوی گه وره _ به ئیمه ده لئین: ئیوه ته ئویل قه دهغه ده کهن و، خوشستان ته ئویل ده کهن، شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیئت _ ده لئیت: بۆچونی نه وان هه له یه، چونکه مانای (معکم) له زمانی عه ره بیدا به تیکه ل بوونه وه سنووردار نه کراوه، به لکو (معه) له گه ل بوون چه ند مانایه کی هه یه و، ته نها به تیکه ل بوونه وه سنووردار نه کراوه، نه و

بۆچونه بۆ تهئویل کردنی مانای (معکم) تهنه بۆچونی ئیویه نه گینا (معکم) چهن دین مانای ههیه بهگویره ی هاتنی له پرستهکانی زمانی عه ره بدها، بۆ نمونه عه ره ب دهلین: (ما زلنا نسیر والقمرُ مَعَنَا) واته بهردهوام پیده کهین و مانگیشمان له گه لدایه، واته: نورو یوناکیه کهیمان له گه لدایه، وهکو نه وهی مانگ له هه موو شوینیکدا بیئت، چونکه هه ر هه موو خه لکی سه ر زه وی دهیبینن، هه موویان دهیبینن و، دهلین: نه مه مانگه و لای نیمهیه، له کاتیکدا مانگ تهنه خولقیئراو و دروستکراویکه و هیچی تر، نه ی خوی گه رده ده بیئت چون بیئت؟ نه م (مَعِیَ) ه له گه ل بوونه چهن دین مانای ههیه، لیتره شدا واته زاناو ئاگاداره به هه ر هه موو به ندرکان و کرده وه کانیا، وه له ماناکانی تریشی تیکه ل بوون و به راورده، به لام لیتره دا نه م مانایه مه به ست نییه، کهوا بوو سنوردار کردنی مانای (مَع) به تیکه ل بوونه وه هه لهیه، بۆ نمونه که دهلیت: (فَلَانٌ مَعِیَ) ئایا ماقوله مه به ست نه وه بیئت که فلان کهس له گه لم تیکه ل بووه؟ که واته ماناکانی (مَع) به پیی هاتنی له پرسته ی عه ره بیدا، بۆ نمونه دهلیت: دهلیت: (فَلَانٌ مَعِیَ) واته هاوه لیتم دهکات و له گه لمد پیده کات، دهلیت: (اللَّهُ مَعَنَا) واته: ئاگادارمانه به زانی، کهوا بوو چهن دین مانای ههیه به پیی پرسته که، نه مه تهئویل نییه به لکو تهفسیر کردنی مانای مه به سته.

وہ کوئوہی خوائی گہرہ دہ فہ رموی: ﴿اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾^(۱) | ۱۱۹ | واتہ: خوتان بپاریزن لہ (تولہی) خوا وہ لہ گہل پاستگویاندا بن ولہ پیرن
 نہوان دابن.

(۱) _ نایا نہمہ نہو مانایہ دہبہ خشیت کہ تو بجیت ولہ جینگہ یہ ک کہ کوم لید
 پیاوچاکان و پاستگویانی تیدا بیت بمینیتہ وہ، نہ خیر، لہ بیرو باوہ پدا، ل
 خوشہ ویستیدا، لہ ناییندا لہ گہ لیان دابن، تہ نانات لہ و بارہ و نہ گہر تو لہ پڑمہ لات
 بیت و نہوانیش لہ پڑئاوا بن تو مہر لہ گہل نہوانی، تو لہ گہل پاستگویاندا لہ مہر
 شوینیک بن، نہم لہ گہل بوونہ مانای تیکہ لاو بوون بہ یہ کتر نابہ خشیت، بہ لکو مانای
 یاوہری و ہاوہل دہبہ خشیت، نہ گہر نہمہ مانای لہ گہل بوون بیت لہ نیتوان خہ لکید،
 نہی لہ گہل خوائی گہرہ دا دہ بیت چوں بیت، نایا کہ سی ژیرہ کانی عاقل دہ بیت بہر
 جوہر بیر بکاتہ وہ کہ لہ گہل پاستگویاندا نابیت مہ گہر یاوہریان بیت و
 بہ تہ نیشتیانہ وہ بیت؟ نہ خیر، تو لہ ہوار بیرو باوہ پدا، خوشہ ویستی و، نایین و،
 سہر خستن و، پشتگیری کردندا لہ گہل پاستگویاندا نہ گہر چی تو لہ پڑمہ لات و
 نہوان لہ پڑئاوا بن.

فه رمایشتی خوای گه وره: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ﴾^(١)
 [الفتح: ٢٩] واته: موحه ممه د ﷺ پیغه مبهری خوایه نه و (باوه پدران) انه ش که له
 گه لیدان به رامبه ر بیباوه پان توندو تیژن .
 وه فه رمایشتی خوای گه وره: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَٰئِكَ
 مِنْكُمْ﴾^(٢) [الأنفال: ٢٩] واته: وه نه وانه ی له دواییدا بهروایان هینا و کوچیان کرد و له
 گه ل نیوه دا تیگوشان نا نه وانه له نیوه ن .

(١) _ نه م ئایه ته به پروونی تیکه لنه بوونی پیغه مبهری خوا ﷺ به هاوه لانی به دهر
 ده خات، چونکه له نیوان پیغه مبهری خوا ﷺ وه هاوه لانی دا جیاکاری هیه، خوای
 گه وره ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾ نه و باوه پدران انه ش که له گه لیدان و په پره وی پنبازو
 په یامه که ی نه و ده که ن، چ نه و نه و هاوه لانه ی له سه رده می خۆدا له گه لیدا بوون یان
 نه وانه ی له سه رده مه کانی دواتر دا شوینی ده که ون تاوه کو پروودانی قیامه ت، ﴿أَشِدَّاءُ
 عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾ به رامبه ر بیباوه پان توندوتیژن و له نیوان خویاندا به به زه بین،
 نه ویه سیفاتی نه وانه ی باوه پریان به پیغه مبهری خوایه ﷺ له هر کاتیگدا، تاییه ت
 نییه ته نها به وانه ی له گه لی دابوون و، به ته نیشتی وه ده ژیان و، له گه لیدا پریان ده کرد،
 به لکو له هر شوینیگ و، له هر زه مه نیگدا نه وانه ی شوینی پیغه مبهری خوا ﷺ
 ده که ون نه وه سیفاتیان، شته که ته نها به هاوه لانی وه تاییه ت نییه، به لکو گشتیه
 له هه موو ئیمانداراندا تا کو تایی دنیا.

(٢) _ هه روه ها مانای نه م ئایه ته ش دیسان تاییه ت نییه به و که سانه وه که له کانی
 دابه زینی قورئاندا له گه ل پیغه مبهری خوا دا بوون ﷺ به لکو هه مووان که له پاش
 نه وانه وه دین ده گریته وه تاوه کو پوژی قیامه ت، چونکه ئیمانداران هیندیگیان له گه ل
 هیندیگی تریانان.

وشه‌ی (مَع) به واتای له‌گه‌ل بوون، له قورپانی پیروژدا به (عام) گشتی و (خاصه) تایبته هاتوو^(١)،

(١) _ واژه‌ی (مَع) به واتای له‌گه‌ل بوون له قورپانی پیروژدا به (عامه) گشتی هاتوو و هه‌کو نه‌وه‌ی له‌م ئایه‌ته‌دا هاتوو: ﴿مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَاسِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ﴾ چپه‌ی هیچ سێ که‌سیک نییه که خوا چواره‌میان نه‌بی و هه‌ چپه‌ی هیچ پێنج که‌سیک نییه که نه‌وشه‌شه‌میان نه‌بیت و نه که‌متر له‌و ژماره‌و نه زۆرتر نییه مه‌گه‌ر خویان له گه‌ل دایه به‌زانیاری و ئاگاداری، نه‌مه له‌گه‌لبونیکێ گشتی خوی گه‌وره بو هه‌ر هه‌موو ئیمانداران و کافران، به واتای خوی گه‌وره کرده‌وه‌کانیان ده‌ژمیریت، ده‌یانبینیت، زانیاری پێیان هه‌یه، گوئیستی قسه‌کانیان ده‌بیت، نه‌و له‌گه‌ل هه‌موواندایه، نه‌مه‌یه له‌گه‌ل بوونی گشتی خوی گه‌وره. هه‌روه‌ها له‌گه‌ل بونیکێ دیکه‌ی خوی گه‌وره هه‌یه که له‌گه‌ل بوونی (خاصه) تایبته که ته‌نها به ئیماندارانه‌وه تایبته کراوه، له‌م باره‌وه خوی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ [النحل: ١٢٨] واته: به‌پاستی خوا له‌گه‌ل نه‌وانه‌یه که خویان پاراستوو (له تاوان) هه‌روه‌ها نه‌وانه‌ش که چاکه‌کارن. هه‌روه‌ها خوی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى﴾ [طه: ٤٦] واته: (خوا) فه‌رموی مه‌ترسن به پاستی من له گه‌لتانام ده‌بیستم و ده‌بینم، هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ [التوبة: ١٢٣] واته: وه بزنان بێگومان خواله گه‌ل پارێزکاراندایه.

نمونه‌ی (عام) گشتی له و نایه‌ته‌ی سه‌روه‌و له نایه‌ته‌که‌ی سوپه‌تی (المجادلة) شدا ماتوه: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾^(۱) [المجادلة: ۷].

له‌م نایه‌ته‌دا خوای گه‌وره‌ه‌رما‌یشته‌که‌ی خو‌ی به‌(العلم) زانین ده‌س‌ت‌پ‌یکردوه‌ه‌، وه‌ به‌(العلم) زانینیش کوتای پ‌ی‌ه‌ی‌ناوه‌، ب‌وی‌ه‌ پ‌یش‌ه‌وایان نی‌بن‌ وع‌ه‌ب‌باس و، نه‌ل‌ضحاک و، سو‌فی‌ای سه‌وری و، نه‌حم‌ه‌دی کو‌پی‌ ح‌ن‌ب‌ل فه‌رمو‌وی‌انه‌: خوایان له‌گه‌ل‌دایه‌ به‌ زانین . به‌لام نمونه‌ بو‌ (المع‌ی‌ه‌ الخاص‌ه‌) له‌گه‌ل‌ بوونی تای‌به‌ت‌، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌ی‌: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾^(۲) [النحل: ۱۲۸] وات‌ه‌: به‌ پ‌است‌ی‌ خوا‌ له‌گه‌ل‌ نه‌وان‌ه‌یه‌ که‌ خو‌یان‌ پاراستوه‌ (له‌ تاوان‌) ه‌ه‌روه‌ها‌ نه‌وان‌ه‌ش‌ که‌ چاک‌ه‌کارن‌.

-
- (۱) _ نه‌م له‌گه‌ل‌ بوونه‌ گشتیه‌ (مع‌ی‌ه‌ عام‌ه‌)، پ‌یش‌ه‌وایان نه‌حم‌ه‌دی کو‌پی‌ ح‌ن‌ب‌ل‌ و که‌سانی‌ دیک‌ه‌ی‌ جگ‌ه‌ له‌ویش‌ ده‌فه‌رموون‌: خوای گه‌وره‌ نایه‌ته‌که‌ی‌ به‌ زانین‌ (العلم) ده‌س‌ت‌پ‌یکردوه‌ ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾، ه‌ه‌روه‌ها‌ به‌زانینیش‌ (العلم) کوتای‌ پ‌ی‌ه‌ی‌ناوه‌ ﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾، که‌وات‌ه‌ نه‌مه‌ به‌لگ‌ه‌ له‌سه‌رنه‌وه‌ی‌ نه‌م له‌گه‌ل‌بوونه‌ له‌گه‌ل‌ بوونی‌ زانینه‌ نه‌ک‌ له‌گه‌ل‌ بوونی‌ تی‌که‌ل‌ بوون‌.
- (۲) _ وات‌ه‌ خوای گه‌وره‌یان‌ له‌گه‌ل‌دایه‌ به‌پ‌شت‌گیر‌ی‌ کردن‌ و، پاراستن‌ و، سه‌رخ‌ست‌نیان‌، که‌وا‌ بوون‌ه‌مه‌ له‌گه‌ل‌بو‌نی‌کی‌ تای‌به‌ته‌ (المع‌ی‌ه‌ الخاص‌ه‌).

هروه‌ها خوای گه‌وره به موسا _ علیه السلام _ ده‌فرموی: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّهُمَا مَعَكُمْ﴾ (طه: ٤٦) واته: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا﴾ (خوا) فرموی مه‌ترسن به راستی من له گه‌لتانام ده‌بیستم و ده‌بینم.

هروه‌ها خوای گه‌وره ده‌فرموی: ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَخَفْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ (التوبة: ٤٠) واته: نه‌وکاته به هاوه‌له‌که‌ی ده‌گووت خه‌م مه‌خو بیگومان خوا له‌گه‌لمانه.

(١) _ کاتیک موسا و هاپوون فرمویان: ﴿رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرَطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يُطْفَأَ﴾ [طه: ٤٥] نه‌ی په‌روه‌ردگارمان به راستی نئمه ده‌ترسین ﴿أَنْ يُفْرَطَ عَلَيْنَا﴾ ده‌ستدریژی بکاته سه‌رمان پیش نه‌وه‌ی نئمه هیچ بلین ﴿أَوْ أَنْ يُطْفَأَ﴾ بیان زیاتر یاخی و سه‌رکه‌ش بییت. نه‌وکاته خوای گه‌وره پی فرموی: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا﴾ مه‌ترسن، بوچی؟ چونکه فرموی: ﴿إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى﴾ به راستی من له‌گه‌لتانام ده‌بیستم و ده‌بینم. که‌واته خوای گه‌وره تیکه‌لیان نه‌بوو، به‌لکو به بیستن و بینین ناگاداری ده‌کردن. نه‌مه له‌گه‌لبونیک‌ی تاییه‌ته (المعية الخاصة)، وه هرکه‌سیک خوای له‌گه‌ل دابیت له‌هیچ مه‌خلوقاتیک ترسی نابیت.

(٢) _ له‌نه‌شکه‌وته‌که‌دا کاتی که‌هاوه‌لپه‌رستانیان پیگه‌یشت و له‌ده‌رگای نه‌شکه‌وته‌که‌دا وه‌ستان پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به نه‌بوه‌کری هاوه‌لی ده‌فرموی: ﴿لَا تَخَفْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ خه‌م مه‌خو بیگومان خوا له‌گه‌لمانه، نه‌م له‌گه‌ل بوونه مانای نه‌وه نه‌بوو خوای گه‌وره تیکه‌لیان بیت به‌لکو له‌گه‌لیاندا بوو به‌سه‌رخستنی، نه‌وه‌بوو بیباوه‌پان گه‌پانه‌وه‌و نه‌یانبینین، چونکه خوای گه‌وره له‌ناستی نه‌واندا نابینای کردن. نا نه‌مه بوو ماناکانی له‌گه‌ل بوون (المعية).

خوای گه وره له گهل مووسا و هاروندایه، نهك فیږعه ون^(١)، له گهل موحه ممد ﷺ و هاره له كه بدایه، نهك نه بو جهل و دوزمنانی دیکه ی^(٢) له گهل نه وانه دایه كه خویان پاراستووه له تاوان وه نه وانه ش كه چاكه کارن.

(١) _ له گهل فیږعه وندایه به ناگادار بوون به لام له گهلیدا نییه به له گهل بوونی تاییهت (المعیه الخاصه)، به لام خوای گه وره له گهل مووسا و هاروندایه به له گهل بوونی تاییهت (المعیه الخاصه)، به لام سه بارهت به له گهل بوونی گشتی نه وه خوای گه وره له گهل هه موو مه خلوقاتی خویدایه فیږعه ون و غهیری نه ویش، واته: ناگاداریانه و ده زانیت چ ده که ن.

(٢) _ خوای گه وره له گهل پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه له كه بدایه به له گهل بوونی تاییهت (المعیه الخاصه)، نهك نه بو جهل و، نه بو له هه ب و، سه رکرده کانی دیکه ی هاره لپه رستان كه هه ولکی زوریاندا بو پیگری کردن له کوچ کردنی بو مه دینه ی پیروز، به لام له وه دا بیتوانا بوون چونكه خویان له گهلدا بوو به له گهل بوونی تاییهت، ساری ده خستن و پشتگیری ده کردن، نه وه بوو له نیتوانیانه وه ده رچوو به بی نه وه ی پنی بزائن و هه ستنی پیبکه ن، ته نانهت چوونه به ر ده رگای نه و نه شکوته ش كه نه و و هاره له كه ی تیدابوو به لام نه یانبینین، نیتر خو ی و هاوه له كه ی له نه شکوته كه هاتنه دهره وه و سه فهریان کردو، هاوه لپه رستان نه یانتوانی پنیان بگه ن تاوه كو به سه لامه تی گه یشتن به مه دینه ی پیروز.

نهك سته مكاره شه پرؤشه كان^(١)، نهگر مانای (المعیه) له گهل بوون نه وه بوايه
 خوی گهره به خودی خوی له هه موو شوینیک داییت، نهوا (الخبر الخاص) له گهل
 بوونی تاییه و (الخبر العام) له گهل بوونی گشتی دژ به یه کتر ده بوون^(٢)، به لام بهم
 شیوه یه نییه به لکو مانای نهو (المعیه) له گهل بوونه نه وه یه که خوی گهره
 به سرخستن و پشتگیری کردن له گهل نهو پیاو چاكاندایه نهك نهوان^(٣).

(١) _ له گهل نهواندایه که خویان پاراستوو له تاوان وه نهوانهش که چاکه کارن به
 له گهل بوینکی تاییه (المعیه الخاصة) سهریان دهخات و پشتگیریان دهکات چونکه
 که سانیک ته قواکارو چاکه خوانن.

(٢) _ به لی، نهگر مانای (المعیه) له گهل بوون: بریتی بوايه له وهی که خوی گهره
 به خودی خوی له هه موو شوینیکدایه وهکو نه وهی حلویه کان بانگه شهی بۆ دهکن،
 نهوا (الخبر العام) واته (المعیه العامة) له گهل بوونی گشتی که بریتیه له ناگادار بوونی
 خوی گهره به هه موو مه خلوقاتی خوی له گهل (الخبر الخاص) واته (المعیه الخاصة) له
 گهل بوونی تاییه تدا که بریتیه له سرخستن و پشتگیری کردنی ئیمانداران دژ به یه کتر
 ده بوون، بۆ نمونه: نه بو جهل ده یگوت: خوی گهره له گهل منیشدایه وهکو چون
 له گهل موحه ممدایه ﷺ، به لام پیی ده گوتریت: نه خیر خوی گهره به له گهل بوونی
 تاییه (المعیه الخاصة) له گهل موحه ممدایه ﷺ، به لام به له گهل بوونی گشتی (المعیه
 العامة) له گهل تودایه کهوا بوو هیچ دژ به یهك بوینک له ئارادا نییه.

(٣) _ خوی گهره له گهل نهو باوه پداره ئیمانداره پیاو چاكاندایه به له گهل بوونی
 تاییه (المعیه الخاصة) سهریان دهخات و پشتگیریان دهکات، نهك کافره کان، خوی
 گهره له گهل کافراندا یه به له گهل بوونی گشتی (المعیه العامة) واته به ناگادار بوون و
 زانیاری پی هه بوون زانین. به سرخستن و پشتگیری کردن له گهل کافراندا نییه.

وه فہرما یشتی خوائ گہورہ: ﴿وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ﴾^(۱)
[الزحرف: ۸۴] واتہ: وه نهو (خوایہ) ذاتیکہ پەرستراوہ له ئاسماندا وه پەرستراوہ له
زہویدا. واتہ: خوائ گہورہ پەرستراوی ھموو نہوانہ یہ کہ له ئاسماندان، وه
پەرستراوی ھموو نہوانہ شہ کہ له زہویدان.

ھروہ ما خوائ گہورہ دہ فہرمویّت: ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ﴾^(۲) [الروم: ۲۷] واتہ: وه ھربؤ نہوہ (خوا) سیفہ تی ھرہ بلّند له ئاسمانہ کان و
زہویدا وه ھربؤ نہوہ زالی کار دروست.

ھروہ ما خوائ گہورہ دہ فہرموی: ﴿وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ﴾ [الأنعام: ۳]
واتہ: وه تہنہا نہو خوایہ (بالا دہست و پەرستراوہ) له ئاسمانہ کان و له زہویدا.
پیشہ وایانی زانستی وه کو نہ حمہ دی کوپی حنبہل و غہیری ئویش بہو جوّره
تہفسیریان کردوہ: کہوا بہ تہنہا خوائ گہورہ پەرستراوہ له ئاسمانہ کان و له زہویدا^(۳).

(۱) لَیْرہ دا شیخولئیسلام _ رحمہ اللہ _ دیسان دہگہریتہوہ سہر
وہ لامدانہ وہی ھیندیک لہو بہ لگانہ ی کہ کردویانہ تہ بہانہ بؤ شیاویتی بیروباوہرہ
پروچہ کانیان، مانای ئایہ تہ کہ نہوہ نییہ کہ خوائ گہورہ بہ خودی زاتی خوی
لہ ئاسمانہ کان و زہویدا بیّت، بہ لکو ماناکہ ی نہوہ یہ کہ پەرستراوی ھموو نہو
شتانہ یہ کہ له ئاسماندان و پەرستراوی ھموو نہو شتانہ شہ کہ لہ سہر زہویدان.

(۲) ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى﴾ واتہ: ھموو سیفاتیک ی تہواوی کامل تہنہا بؤ خوائ
گہورہ یہ له ئاسمانہ کان و زہویدا، ھیچ کہ سیّک لہ نہو ناچیت، بہ لکو تہنہا خوائ
گہورہ یہ کہ ھر ھموو سیفاتہ کامل و تہواوہ کانی تیدا کو بؤتہوہ، لہوہ دا ھیچ
کہ سیّکی تری لہ گہلدا بہ شدار نابیت لہ ئاسمانہ کان و زہویدا، کاملترین و بہرترین و
جوانترین ناو و سیفات ی ھیہ، کہ بہ ھیچ شیویہ ک کہم و کورتی تیدانییہ.

(۳) واتہ بہ تہنہا خوائ گہورہ پەرستراوہ له ئاسمانہ کاند، وه بہ تہنہا خوائ
گہورہ پەرستراوہ لہ زہویدا، وه ئاسمانہ کان و زہمین و ھرچیان تیدایہ، مولک و
بہندہ ی خوائ گہورہ ن و لہ ژیر تہ صہرونی ئودان.

پیشینان و پیشه‌وایانی نوممت یه کده‌نگن له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که خوی گه‌وره جودای
له مه‌خلوقاته‌کانی خۆی (أَنْ رَبِّ تَعَالَى بَائِنٌ مِنْ مَخْلُوقَاتِهِ) ^(١) وه‌سف ده‌کریت به‌ر
سیفه‌تانه‌ی که خۆی پی وه‌سف کردووه، وه به‌وانه‌ش که پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ
وه‌سفی پیکردوون به‌بی گۆرین (تحریف) ^(٢)،

(١) _ مانای له‌گه‌ل بوون (المَعِيَّة) تیکه‌ل بوون ناگه‌یه‌نیت، چونکه پیشینان و
پیشه‌وایانی نوممت یه کده‌نگن له‌سه‌ر نه‌وه‌ی خوی گه‌وره جودایه له مه‌خلوقاتی
خۆی، له نیوان خواو مه‌خلوقاتی خۆیدا جیاوازی جودایی ته‌واو هه‌یه، زاتی خوی
گه‌وره به‌شیک نییه له مه‌خلوقاته‌کانی خۆی، وه مه‌خلوقاته‌کانیشی به‌شیک نیین له
خوی گه‌وره. ده‌سته‌واژه‌ی (بائن من خلقه) به‌م له‌فزه نه‌هاتووه، به‌لام مانای ماقولی
به‌لگه‌کان ده‌یسه‌لمینیت که خوی گه‌وره جودایه له مه‌خلوقاته‌کانی خۆی، نه‌مه
به‌رپه‌چدانه‌وه‌یه بۆ نه‌و حولولی و ئیتیحادیانه‌ی که له‌و باوه‌رپه‌دان که خوی گه‌وره
تیکه‌ل به مه‌خلوقاته‌کانی خۆی بووه، مانای (بائن) واته: جودا له‌هیچ ده‌قیکدا
نه‌هاتووه، به‌لام ماناکی له ده‌قه‌کانی قورپان و سووننه‌ته‌وه وه‌رگیراوه.

(٢) _ نه‌مه یاسایه‌که یه کده‌نگی هه‌موو پیشه‌وایانی له‌سه‌ره به‌وه‌ی خوی گه‌وره
وه‌سف ده‌کریت به‌و وه‌فسانه‌ی که خۆی پی وه‌سف کردووه، و به‌وانه‌ش که
پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی وه‌سفی پیکردوون، له خۆمانه‌وه نازناو دانا‌هینین، که نه له قورپان نه
له سووننه‌تدا نه‌هاتبیت و، بدریته پال خوی گه‌وره، به‌لکو خوی گه‌وره له‌و شتانه

پاك پادەگيريت، به و جوره وهسف دهكرت كه نهفسى خوى پيى وهسف كردوه، و بهوانى كه پيغه مبهركهى وهسفى پيكردون به بى گورپن (خريف)، بهلكو پيويسته له سهره ماناكانى خويان بن، واته: دهستكارى ناكريت به جورىك له ماناكهى بچيته دهره وه، بۆ نمونه: بگوتريت: مه بهست له دهست (يد) له دهقهكانى قورپان و سوننه واته: نيعمه ته، ههروهه به تووپه بوون واته: ويستى توله سەندنه، مه بهست به رحمت ويستى به هره و نيعمهت به سهره پزانده، ئەمه گورپنى ماناي وشهكهيه له مانا ئاشكراكهى خوى، بهلكو وشهكه له سهر مانا ئاشكراكهى خوى دههيلرته وه به بى گورپن (خريف)، (خريف) يش دوو به شه، يه كه م: له مانادا نه گهر ماناي وشهكه تهفسير كرا به مانايهكى ترى دوور له ماناكهى خوى. دووه م: له بيژه (لفظه) هكه دا نه گهر پيتيك بۆ وشهكه زياد كرا يان پيتيكي لى كه م كرايه وه، بۆ نمونه ئەشعريه كان به وشى (استوى) به رزبويه وه وه رارى گرت، دهلّين: (استولى) دهستى به سهر داگرت، نهو (لام) ه زيادهو له قورپان و سوننهت دا نه هاتوه.

به بیّ په کڅستن (تعطیل)، به بیّ چۆنیه تی (تکییف)، به بیّ ویکچوواندن (التمثیل)، خوای گه وره به سیفاتی که مالّ وه سف ده کریت، نه ک سیفاتی که م و کورتی^(۱)، وه بزانریت که هیچ شتیک به وینه ی نه و نییه، له سیفاتی ته و او و که مالدا^(۲) وه کو نه وه ی خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)﴾^(۳) [الإخلاص: ۱-۴] واته: بلّی: نه وه، خوای تاک و ته نیا نه و خوای بی نیازو جیی نازو نومیده که سی لینه بوه و له که س نه بوه وه هه رگیز هیچ که س هاوشیوه و هاوتای نییه.

(۱) _ به لّی، خوای گه وره به به رده و امی و هه میسه یی به سیفاتی ته و او ی و که مالّ وه سف ده کریت، لهم باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ [الروم: ۲۷] و هه ربّو خواب سیفه تی هه ره بلند له ئاسمانه کان و زه ویدا و هه ره نه وه زالی کار دروست. پاک راده گیریت له هه ره موو سیفاته کانی که م و کورتی وه کو و نه وزدان و، نوستن و، مندال و، مردن و، بیرچونه وه... هتد له و سیفاته که م و کورتیانه.

(۲) _ هیچ یه کیک له خوای گه وره ناچیت (لا يُشابهه الله أحد)، هاوشیوه ی نییه (لا مثل له)، هاوتای نییه (لا ندّ له)، هاو وینه ی نییه (لا نظیر له) هاوشانی نییه.

(۳) _ کاتی هاوه لپه رستانی به پیغه مبه ری خویان ﷺ گوت: وه سنی په روه ردگارتمان بۆ بکه، نه وه ی تۆ بانگی ئیمه ده که ی بۆ په رستنی و وازه ینان له په رستنی جگه له و، وه سفیمان بۆ بکه، نه و جا خوای گه وره نه م سوپه ته ی ناره خواره وه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)﴾ [الإخلاص: ۱-۴] نه مه یه سیفه تی په حمان.

پیشوا نیبنوعه باس ده لیت: ﴿الصَّمَدُ﴾^(۱): (عالم) زانا که ته‌واو کامل بووه له زانینه که‌یدا، مه‌زن که ته‌واو کامل بووه له مه‌زنیه که‌یدا، به توانا که ته‌واو کامل بووه له توانایه که‌یدا، دانا که ته‌واو کامل بووه له دانایه که‌یدا، فرمانبرده‌وا که ته‌واو کامل بووه له فرمانبرده‌وا‌یه که‌یدا.

وه ئیبن و مه‌سعودو غه‌یری نه‌ویش ده‌لین: ﴿الصَّمَدُ﴾: نه‌و زاته‌یه که کلوری و بۆشی نییه (هو الذي لا خوف له)، وه (الأحد)یش: واته: نه‌وه‌ی که هاوتای نییه.

که‌وا بوو ناو ﴿الصَّمَدُ﴾ که‌ی: هه‌موو نه‌و سیفاته ته‌واو و کاملانه‌ی که پی‌وه‌ی ناسراون، له‌گه‌ل به‌ دوور گرتنی له هه‌موو که‌م و کورتیه‌کان له خۆ ده‌گریت. وه ناوه (الأحد) که‌شی: نه‌و مانایه له‌خۆ ده‌گریت که هیچ هاوشیوه‌یه‌کی نییه.

له‌ ته‌فسیرکردنی نه‌م سوپه‌ته‌دا زیاتر درێژه‌شمان به‌ باسه‌که‌مان داوه‌و، به‌وه‌ی که‌ پاداشتی خویندنی به‌کسانه به‌سی‌یه‌کی قورئان^(۲).

(۱) ﴿الصَّمَدُ﴾ واته: ته‌واو و کامل له هه‌ر سیفاتێکی ته‌واوه‌تی و کاملیدا، له گه‌ره‌بیدا، له ناو و سیفاته‌کانیدا، ته‌واو و کامل له هه‌موو پڕویه‌که‌وه، هه‌موو نه‌وانه‌ش به‌ ته‌نها بۆ خوای گه‌وره‌یه. له ماناکانی ﴿الصَّمَدُ﴾ نه‌وه‌یه که مه‌خلوقات بۆ به‌ هاناوه هاتن و جیبه‌جێکردنی پی‌ویستیه‌کانیان پڕوی تیده‌که‌ن، هه‌ر هه‌موو مه‌خلوقاتیش پڕو له خوای گه‌وره ده‌که‌ن بۆ نه‌وه‌ی پی‌ویستیه‌کانیان بۆ دابین بکات، هه‌روه‌ها ته‌فسیرکراوه به‌وه‌ی که کلورو ناوبۆشی نییه. که‌وا بوو چه‌ند مانایه‌کی هه‌یه.

(۲) شیخولئیسلاَم _ په‌حمه‌تی خوای لی بئ _ نامیلکه‌یه‌کی هه‌یه به‌ ناوی (جواب اهل العلم والإيمان أن قل هو الله أحد تعدل ثلث القرآن) چاپ کراوه‌و له بێ‌ده‌ستایه، له (مجموع الفتاوی) شدا هه‌یه.

به شیک

سه بارهت به نالۆز بوون و تیکه لیبوونی مانای حه قیقه ته نه مریه شهرعیه کان

به حه قیقه ته خه لقیه قه ده ریبه که ونیه کان

زۆرێک له خه لکی حه قیقه ته نه مریه شهرعیه کان و حه قیقه ته خه لقیه قه ده رب
که ونیه کانیاں به لاوه په نهان ده بی و سه ری لیده رناکه ن و تیکه ل به یه کتری
ده که ن^(۱)،

(۱) _ مه سه له ی جیاوازی کردن له نیتوان شهرع و قه ده ردا، ئه مری شهرعی و
ئه مری قه ده ری، که سانیک ده لێن: جگه له ئه مری که ونی قه ده ری هیچی تر نییه،
ئه مری شهرعی بوونی نییه به لام ئه م که سانی ئه هلی گومرایین، له به رامبه ریشدا
که سانیکی دیکه ده لێن: جگه له ئه مری شهرعی هیچی تر نییه، ئه مری قه ده ری بوونی
نییه. به لام ئه هلی سووننه ت و جه ماعه ت ده لێن: ئه مری شهرعی و ئه مری که ونی
(قه ده ره یش) هه ن، به و به لگه یه ی که خوا ی گه وره ده فه رمو یه ت: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾
[الأعراف: ۵۴] واته: بیدارین که به دیه یتان و فه رماندان هه ر بۆ خوا یه، ﴿الْأَمْرُ﴾ واته:
فه رماندان بریتیه له ئه وی شهرع، هه روه ها ﴿الْخَلْقُ﴾ یش به دیه یتان بریتیه له قه زاو
قه ده ر (ئه مری که ونی، قه ده ری)، که وا بوو هه ر دوکیان هه ن و جیاوازییا ن له
نیتواندایه. به لام به لای که سانیکی زۆره وه په نه ایه و سه ری لیده ر ناکه ن، بۆیه ده لێن:
به هه ر حال ئیمه گو یه رایه لی خوا یین، چونکه خوا بۆی ته قدی ر کردو یین و ئیمه ش به
گو یه ری قه ده ره که ی ئه و کردار ده که یین و، ئه مه شه گو یه رایه لی، ده لێن: چونکه
گو یه رایه لی و تاعه ت سازیا ربوونه له گه ل قه ده ردا، به لام ئه مه قسه یه کی پووچه، چونکه
له پاستیدا گو یه رایه لی و تاعه ت ته نها سازیا ربوونه له گه ل شه رعدا نه ک له گه ل قه ده ردا.

کواته بابزانن (الْأَمْرُ) فه رماندان و (الْخَلْقُ) به ديهيتنان بڅ خواى گه ورده يه، چونکه خواى گه ورده ده فهرموى: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَبِيبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ﴾^(۱)

(۱) _ ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي﴾ به راستى په روه ردگار تان نه و خوايه يه، په رستراوتان و خاوه ننان و خولقينه رتان ته نها خوايه و هيچ که سيکی ترى له که لدا به شدار نابيت، به و به لگه يه ی که خواى گه ورده ده فهرموى: ﴿خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ﴾ که ناسمانه کان و زهوى له شهش پوژدا دروست کړدوه پاشان خوا به رز بووه سهر عه رش و قه راری گرت به تاريخايی شه و پوژدایى پوژداده پوژشى وه به پيچه وانه شه وه، به دوايه کدا نه مه ده چيت و نه و ديت به به رده وامي به سهر نه م گه ردونه دا به دواى په کدان، ﴿يَطْلُبُهُ حَبِيبًا﴾ پوژد به شوين شه وه يه به خيړايی و شه و به شوين پوژده وه يه به خيړايی و به دواى په کدان، ﴿وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ﴾ به فهرمانى خواى گه ورده ژيړبارکراون و دين و ده چن به ريکوپيکی به جوانی به بيتی کچوون به بى خراپوونى نه و سيسته مه ی که خواى گه ورده داي ناوه.

أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ^(۱) تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿[الأعراف: ۵۴] واته: به پاسنی په روه ردگارتان نه و خوايه به که ناسمانه کان و زهوی له شه ش پوژدا دروستکردوړه پاشان (خوا) به رزبووه سر عه پش و قه راری گرت (نیمه نیمانمان پییته تی به لوم شیوه که ی نازانین، پرسپار کرا له نیمامی مالیک دهرباره ی (استواء) فرموی: وه ستانه که حقیقه ته و چونیته تیه که ی نه زانراوه و پرسپار کړن دهرباره ی بیدعته ر باوه پ بوون پیی واجیبه) به (تاریکایی) شه و (پوشنایی) پوژ داده پووشی (ب پیچه وانه شه وه) (پوژ به شوین شه وه وه یه به خیرایی و) شه و به شوین پوژده وه یه ب خیرایی خوړو مانگ و نه ستیره کان ژیرپار کراون به فرمانی خوئی بیدار بنی به دیهینان و فرماندان هر بؤ خوايه پاک و بیگه رده (له هه موو که م و کوپیه ک) خواي په روه ردگاری هه موو جیهانیان.

(۱) _ ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾ بیدارین که به دیهینان و فرماندان هر بؤ خوايه، خواي گه وره خولقیینه ره، به لام له هه مان کاتیشدا فرمانده داو، قه دغه ده کات و، شرع دا دهنیت بؤ به نده کانی خوئی، که وا بوو له نیوان خولقاندن و فرمانداندان جیاوازی هه یه. به واتایه کی تر خواي گه وره خولقیینه ره، چاره سازه، به دیهیننه ره، به لام له هه مان کاتیشدا شرع داده نیت، بؤ به نده کانی خوئی نه و شرعه داده نیت که له به رژه وه ندیاندايه.

باشان شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ مانای نه وه رما یشتی خوای
 گوره که ده فرمویت: ﴿الْأَلْهَ الْخَلْقُ﴾ پوون ده کاته وه، ده لیت: خوای گوره
 خولقنه رو، په روه دگارو، خاوه نی مه موو شتی که، جگه له خوای گوره هیچ
 خولقنه ریکی تر نییه و هیچ په روه دگار ریکی تر نییه، ویستی هر شتی کی مه بیت
 ده بیت، ویستی هر شتی کی شینه بیت نابیت^(۱)، مه موو شتی کی نه م گوردونه
 جولانه بیت، یا سره وتن بیت به قه رز او قه دهر و ویست و تواناو خولقاندنی خوای
 گوره به.

نینجا شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ مانای ﴿وَالْأَمْرُ﴾ یش پوون
 ده کاته وه، ده لیت: خوای گوره فرمانی داوه به تاعت و گوپرایه لی خوی و
 گوپرایه لی پیغه مبه ره که ی^(۲)

(۱) _ هیچ که سیك مشتومړ و کیشمه کیشم له مه دا دروست ناکات، ته نانه ت
 هاره لپه رستانیش کیشمه کیشم له م باره وه ناکه ن و دانپیدا ده نین که به ته نها خوای
 گوره خولقنه ره، پوزیده ره، ده ژینیت، ده مرینیت، چاره سازه.

(۲) _ نه مه مانای ﴿وَالْأَمْرُ﴾ ه، خوای گوره فرمانیداوه به نده کانی گوپرایه لی بن
 و گوپرایه لی پیغه مبه ره که ی بن، وه پڼگری کردوه به نده کانی سه ربینچ بکه ن و
 سه ربینچ پیغه مبه ره که ی بکه ن، نه مه ش له بهر به رژه وه ندی و کامه رانی به نده کانیت،
 پشتگوئی نه خستوون به جوریک که نه فرمان و نه پڼگری شتیکیان لی بکړیت، به لکو
 خوای گوره کتیه کانی دابه زاندوه، پیغه مبه رانی ناردوه بڼ پڼوینی کردنیان به ره و
 نه و شتانه ی که له دنیا و قیامه تدا کامه رانیان ده کات، خوای گوره به نده کانی
 له سر نه فامی و، بیتاگایی و، هه واو ناره زوواتی خویان به جی نه هیشتوون، وازی
 لینه میناون هه روه ها به و ناسان نییه زورداران و تاغوتان به سه ریاند زالب، به لکو
 خوای گوره له پڼگی پیغه مبه ره کانی وه شهرعی بڼ دابه زاندوون.

وه قه ده لعی به نده کانی کردوه سه ریچی خوی و سه ریچی پیغه مبه ره که ی بکن.
 فه رمانی داوه به به کخوابه رستی و ئیخلاص، وه ریگری کردوه له هاوه شدانان بنو
 خوا^(۱).

گه وره ترینی چاکه کان به کخوابه رستیه، گه وره ترینی خرابه کانیش
 هاوه لپه رستیه^(۲).

(۱) _ له نیوان شهرع و قه ده ردا جیاوازی هه یه، نه گه ر قه ده ر به ته نها به س بواب
 نه وا خوی زانا و دان کتیه کانی دانه نه به زاندو، پیغه مبه ره کانی نه نه نارد فه رمان و
 قه ده غه کانی خوی گه وره به خه لکی پاگه یه نن.

(۲) _ له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَلِهَا وَمَنْ جَاءَ
 بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا﴾ [الأنعام: ۱۶]. واته: هه ر که سیک چاکه بکات نه وه (له پۆزی
 دواپی دا) ده نه وه نده ی چاکه که ی پاداشتی بۆ هه یه وه هه ر که سیک خرابه بکات نه وه
 تۆله ی لیناسینری ته نها به وینه ی خوی نه بی. هه روه ها ده فه رموی: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ
 خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ (۸۹) وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي
 النَّارِ (۹۰)﴾ [النمل: ۸۹-۹۰]. واته: هه ر که س کرده وه ی چاکی کرد بیت، لی ره دا مه به ست
 ﴿بِالْحَسَنَةِ﴾ واته: کرده وه ی چاک به کتاپه رستییه (له پۆزی دواپی دا) پاداشتی چاکتری له و
 (کرده وه) ی بۆ هه یه وه نه وانه دلنیا ن له ترس و داچله کانی گه وره ی نه و پۆژه، واته
 پۆزی قیامهت وه هه ر که س خرابه ی کرد بیت، وه لی ره دا مه به ست ﴿بِالسَّيِّئَةِ﴾ واته:
 خرابه هاوه لپه رستییه، (له و پۆژه دا) به سه ر پوو دهم و چاویاندا ده خرینه ناو ناگر (ی
 دۆزه خ). که وا بوو لی ره دا مه به ست ﴿بِالْحَسَنَةِ﴾ و ﴿بِالسَّيِّئَةِ﴾ به کتاپه رستی و
 هاوه لپه رستییه، بۆیه هه رکات پییان کوتی: گه وره ترین شتیک که خوی گه وره فه رمانی
 پیکرد بیت چییه؟ به کتاپه رستییه. وه هه رکاتیکیش پییان کوتی: گه وره ترین شتانیک که
 خوی گه وره ریگری لی کرد بیت چییه؟ بلی: هاوه لپه رستییه.

چونکه خوای گه وره ده فەرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾^(۱) [النساء: ۴۸] واته: به پاستی خوا خوش نابیت گه رهاوبه شی بۆ دابنری، بیجگه له وه خوش نه بیت له هر گوناھیکی تر بۆ هر که سیک که بیهویت.

(۱) _ ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾ هەرگیز شیرک و هاوہلپەرستی نابوردنیت مەگەر بە تەوبە کردن و پەشیمان بوونەوه، بەلام هەر که سیک بمریت له کاتیکیدا موشریک و هاوہلپەرست بیت نه و هیچ ئومیدیکی به لیبوردن و به خشینی خواکە ی نابیت، بەلام به پیچەوانەوه هەر کات که سیک بمریت له کاتیکیدا موشریک و هاوہلپەرست نه بیت نه وه ئومیدی به لیبوردن و به خشینی خواکە ی ده بیت، ویستی هەبیت سزای نادات و دەیبوریت، ویستیشی هەبیت سزای دەدات و، پاشان لێی دەبوریت و، ئینجا دەیخاتە بەهەشتەوه، که وابوو نه و که سه ی له شیرک و هاوہلپەرستی پارێزراو بیت نه وه ئومیدی پەحمەت و بەزەیی خوای گه وره ده کات با تاوانی گه وره شی هەبیت چونکه ده فەرموی: ﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ بیجگه له وه له هر گوناھیکی تر خوش ده بیت، که وابوو ئیماندار ئومیدی به بەزەیی خوای گه وره هەیه نه گەر چه نده ها سه رپیچیشی هەبیت، نه گەرچی بمریت و تەوبەشیان لێنەکات هەر ئومیدی پەحمەت و بەزەیی خوای گه وره ی ده بیت، نه مه به پیچەوانە ی موشریک و هاوہلپەرستەوه یه که نه گەر له سه ر شیرک و هاوہلپەرستی مردبیت نه وه هیچ ئومیدیکی به لیبوردنی خوای گه وره نابیت.

مەروەھا خوای گەرە دەفەر موی: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾^(۱) [البقرة: ۱۶۵]

(۱) _خۆشەویستی گەرەترین جۆرهکانی یەکخواپەرستییه، خۆشەویستی خوای گەرە گەرەترین جۆرهکانی یەکخواپەرستییه، بۆیە زانایان پێناسەی دەکەن و، دەلێن: بریتیە لەو پەڕی مل کەچی لەگەڵ ئەو پەڕی خۆشویستندا، ئەو پەڕی ملکە چبۆون بۆ خوا، ئەو پەڕی خۆشویستنی خوای گەرە. عیبادهت و پەرستن: بریتیە لەو پەڕی ملکە چبۆون لەگەڵ ئەو پەڕی خۆشویستندا، ئیمانداران خوای گەرەیان بە دڵسۆزیەوه خوش دەوێت، هیچ کەسیکی تریان لەگەڵیدا خوش ناوێت، ئەمە یە خۆشویستنی عیبادهت و پەرستن، خۆشویستنی عیبادهت و پەرستن کە مل کە چبۆونی لەگەڵدا یە تەنھا بۆ خوای گەرە دەکرێت، بەلام ئەو جۆره خۆشویستنی کە ملکەچی لەگەڵدا نییە خۆشویستنیکی سروشتییە، وەکو ئەو هی خیزانە کەت خوش دەوێت، مال و سامانت خوش دەوێت، ئەو عیبادهت و پەرستن نییە، بەلکو سروشتییە، چونکە ملکە چبۆونی لەگەڵدا نییە. ئیمانداران بە دڵسۆزیەوه خوای گەرەیان خوش دەوێت، بۆیە بە دڵسۆزیەوه دەشیپەرستن، بەلام هاوڵەپەرستان خاویان خوش دەوێت و لەگەڵ خوای گەرەشدا شتی تریان خوش دەوێت وەکو بێهکان، ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا﴾ واتە: هاو بەشگەلیکی ئۆ، ﴿يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾ واتە ئەو هاو بەشگەلی لەگەڵ خوادا یە کسان دەکەن لە خۆشویستندا، ئەوان دەپەرستن و خواش دەپەرستن، لەگەڵ خوای گەرەدا

به کسانیان ده‌کهن، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿تُمُّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَّحْمِمْ
يَغْدِلُونَ﴾ [الأنعام: ۱] واته: ئینجا نه‌وانه‌ی بی‌باوه‌پوون هاوت‌او هاوبه‌ش بو
په‌روه‌دگاریان بریار ده‌دهن. شتی تر ده‌کهن به‌ هاوت‌ای خوای گه‌وره. خوشه‌ویستی
نیمانداران پاک و بی‌گه‌رده، به‌لام خوشه‌ویستی هاوه‌لپه‌رستان هاوبه‌شه، نه‌مه‌ش
نه‌په‌پی پووچی (باطل)ه، چونکه عبادت و په‌رستن هر کات شیرک و هاوبه‌شی
تیکه‌لبوو پووچ ده‌بیته‌وه. ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ به‌لام نه‌وانه‌ی پروایان هیناوه
نقد زیاتر خوایان خوش ده‌ویت، له‌ هاوه‌لپه‌رستان زیاتر خوای گه‌وره‌یان خوش
ده‌ویت، خوشه‌ویستی نیمانداران پاک و بی‌گه‌رده، به‌لام خوشه‌ویستی هاوه‌لپه‌رستان
هاوبه‌شه.

واته: وه كه سانهى وا مهيه له خهلكى كه هاوبه شى زۆر بۆ خوا پهيدا دهكهن له ئىبن و مهسعود وه رضي الله عنه هر له و باره وه له فهرمودهى پيغه مبهري عليه السلام دهااتوه: قال: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الذَّنْبِ أَكْبَرُ؟ قَالَ: ((أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلْقُكَ))، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ مِنْ أَجْلِ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ)) قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ))^(۱). صحیح: أخرجه البخاري (۴۴۷۷)، (۴۷۶۱)، ومسلم (۸۶) من حديث عبد الله بن مسعود رضي الله عنه مرفوعاً. واته: له ئىبن و مهسعود وه رضي الله عنه فهرمودهى: گوتم: ئهى پيغه مبهري خوا عليه السلام گه وره ترينى تاوانه كان چيه؟ فهرمودى: ((هاوبه شيك بۆ خواى گه وره برپار بدهيت له كاتيكدان وه تووى خولقاندوتى))، گوتم: ئهى پاشان چ تاوانىكى تر؟ فهرمودى: ((منداله كهت بكورى بۆ ئه وهى خواردنت له گه لدا نه خوات))، گوتم: ئهى پاشان چ تاوانىكى تر؟ فهرمودى: ((له گه ل خيزانى دراوسيكدا زينا بكهيت)).

(۱) _ تاوانه گه وره كان جياوازن هينديكيان له هينديكى تريان توندترن، نه وسى تاوانه گه وره يهى كه پيغه مبهري خوا عليه السلام باسى كردوه خواى گه وره ش له نايه ته كانى سوږه تى (الفرقان) دا باسى دهكات و، ده فهرمودى: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾ كه سانىكن كه له گه ل خوادا هيچ په رستراوىكى تر ناپه رستن، هيچ كه سيكىش ناكورن كه خواى گه وره كوشتنى نه وى چه رام كردوه به هه ق وږه وا نه بى، وه زيناو داوين پيسى ناكهن، نه مانه گه وره ترينى هه موو تاوانه گه وره كانن، وه كو ئه وهى ئىبن و مهسعود رضي الله عنه ده لىت: گوتم: ئهى پيغه مبهري خوا، گه وره ترينى تاوانه كان چيه؟ فهرمودى: ((هاوبه شيك بۆ خواى گه وره برپار بدهيت له كاتيكدان وه تووى خولقاندوتى))، گوتم: ئهى پاشان چ تاوانىكى تر؟ فهرمودى: ((منداله كهت بكورى بۆ ئه وهى خواردنت له گه لدا نه خوات))، گوتم: ئهى پاشان چ تاوانىكى تر؟ فهرمودى: ((له گه ل خيزانى دراوسيكه تدا زينا بكهيت))، زينا چه پامه و له گه وره ترينى تاوانه گه وره كانه.

نه وه بو خوای گه وره گوفتاره کانی پیغمبه ره که ی خوی ﷺ به راست داناو،
 نه رموری: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا
 يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا (۶۸) يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا (۶۹) إِلَّا
 مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ^(۱) وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
 رَحِيمًا (۷۰)﴾^(۲) [الفرقان: ۶۸-۷۰] واته: وه که سانیکن که له گه ل هیج په رستراوینکی
 نر خوادا ناپه رستن ﴿النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ﴾ هیج که سی ناکورن که خوا کوشتنی نه وی
 یاساغ (حرام) کردوه به هه ق وره و نه بی وه زیناو داوین پیسی ناکه ن وه هه ر که س
 نه و تاوانانه بکات (که باسکراون) تووشی توله که ی دیت سزای بو چه ند باره
 ده کرتیه وه له پوژی قیامه تدا وه بی برانه وه و به بی پیزو به ریسوایی له دوزه خدا
 ده مینیتیه وه بیجگه له که سی ته و به ی کردبی و باوه پی هینابی کارو کرده وه ی
 چاکیشی کرد بیت نا نه وانه خوا خراپه و تاوانه کانیا ن ده گوپیت بو چاکه وه خوا
 هه میشه لیبورده ی به به زه ییه.

(۱) _ ﴿فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ﴾ مانای نه وه یه خوای گه وره له کارو
 کرده وه ی چاکه دا به کاریان دینیت و، به وه ش له جیگای هه ره خراپه یه کیان تاعه ت و
 گوپرایه لیه کیان بو داده نیت. هه روه ها گو تراوه مانا که ی نه وه یه که نه گه ر به رامبه ر به و
 کارو کرده وه خراپانه ی که نه نجامیان داوه نه گه ر ته و به یه کی راست و دروست بکه ن
 نه و ده گوپردریت بو تاعه ت و گوپرایه لئی.

(۲) _ لیبره دا مه به سستی شیخوئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ نه وه یه که
 مانای ﴿وَالْأُمُرُ﴾ په یوه ندی به (المحوبات) هه واته: شته خوشویستراو و به لاوه
 په سهند بوه کانه وه هه یه که خوای گه وره ده یه ویت و فره مانی پیده کات، هه روه ها
 په یوه ندی به (المکروهات و المبعوضات) هه واته: شته قیزه ون و بق لیبووه کانه وه
 هه یه که خوای گه وره قه ده غه ی ده کات و پیگری لیده کات، برپوانه: الشیخ الدكتور
 خالد المصلح، شرح الفرقان بین اولیاء الرحمن و اولیاء الشیطان. وه رگتیر.

وه خوای گه وره فه رمانی داوه به دادپه روه ری و چاکه کاری و یارمه تی دان و به خشنده بی به خزمان، وه پئگزی له گوناوه تاوان و ده ست دریژی ده کات^(۱)، وه مه والید اوه به وه ی که ته قواکارانی خوش ده ویت، چاکه کارو چاکه خوازانی خوش ده ویت، دادپه روه رو مافپه روه رانی خوش ده ویت، ته و به کارانی خوش ده ویت، پاکانی خوش ده ویت^(۲)، که سانیکی خوش ده ویت که به یه ک پیز له پئی خوادا ده جه نگی وه کۆشکیکی قایمی چه سپیون^(۳).

(۱) _ خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ [الفرقان: ۶۸] واته: مه روه ها نه وانه ی هیچ جوړه خوا به کی تر له گه ل خوای گه وره دا ناپه رستن، نه م نایه ته گه وره ترین قه ده غه کراوه کانی تیدایه، ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾ [النحل: ۹]. واته: به راستی خوا فه رمان ده دات به چاکه کاری و دادپه روه ری، نه مه ش گه وره ترین یی فه رمان پئکراوه کانی تیدایه.

(۲) _ نه مانه له سیفاته کانی خوای گه وره ن، که ئیمانداران و، دادپه روه ران و مافپه روه ران و، ته قواکارن و، پاکان و، ته و به کارانی خوش ده ویت به خوش ویستنکی تاییه ت، وه رقیشی له کافران و دوو پووان ده بیته وه، که وا بوو خوای گه وره خوشی ده ویت، پقی لی بوونه وه و توپه بوون هه موو نه مانه سیفات گه لیکن که لایق و شایسته ن به خوای گه وره وه، وه کو سیفاتی مه خلوقات نین.

(۳) _ خوای گه وره ده فه رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَّرْصُوعٌ﴾ [الصف: ۴] واته: به راستی خوا که سانیکی خوش ده ویت که به یه ک پیز ده جه نگی له پئی خوادا نه لیت کۆشکیکی قایمی چه سپیون. نه و که سانه ی خوش ده ویت که له پیناو به رزکردنه وه ی وشه ی (توحیددا) دا ده جه نگی و، نه فسی خویان له پیناوی خوادا ده به خشن، نه مانه خوای گه وره خوشی دوین به خوش ویستنکی تاییه ت، نه م نایه ته فزل و گه وره یی جیهاد به دهر ده خات.

خوای گه وره رقی ده بیته وه له و شتانه ی که قه ده غه ی کردوون^(۱)، وه کو نه وه ی له سوږه تی (الإسراء) دا هاتووه: ﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾^(۲) [الإسراء: ۳۸] واته: هه مو نه وه ی باسکرا خراپه کانی لای په روهر دگارت نا به جی و بیژد او ه.

(۱) _ شیخولنیسلا م _ په حمه تی خوا لی بیت _ که کاتی ده لیت: (خوای گه وره فرمانی داوه به دادپه روهری و چاکه کاری...) پاشان ده لیت: (خوای گه وره رقی ده بیته وه له و شتانه ی که قه ده غه ی کردوون...) مه به سستی نه وه یه که ویستی شهرعی نه مری دینی په یوه ندی به و شتانه وه هه یه که خوای گه وره خوشی ده ویت، به لام خواستی قه ده ری خه لقی که ونی هیچ په یوه ندیه کی به خوشویستنه وه نییه، چونکه قه ده ره و خوای گه وره خواستی هه ر شتیک بکات ده بیت نه گه رچی خوشی بویت یان خوشی نه ویت، پروانه: الشيخ الدكتور خالد المصلح، شرح الفرقان بين اولياء الرحمن و اولياء الشيطان. وهرگیت.

(۲) _ خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعَدَ مَذْمُومًا مَّخْذُولًا﴾ (۲۲) وَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَوْفَ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا (۲۳) وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبُّ ارْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا (۲۴) رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا (۲۵) وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا (۲۶) إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا (۲۷) وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهُمْ فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا (۲۸) لَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعَدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا (۲۹) إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا (۳۰) وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنْ قَتَلْتُمْ كَانَ خَطِيئًا كَبِيرًا (۳۱)

وَلَا تَقْرَبُوا الرِّبَا إِثْمَ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا (۳۲) وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
 وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا (۳۳) وَلَا تَقْرَبُوا
 مَا آتَيْنَا إِلَّا بِالنَّهْيِ هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا (۳۴)
 وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا (۳۵) وَلَا تَقْفُ مَا
 لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا (۳۶) وَلَا تَمْشِ فِي
 الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا (۳۷) كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ
 مَكْرُوهًا (۳۸) ذَلِكَ يُمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ
 مَلُومًا مَذْمُومًا [الإسراء: ۲۹-۳۸] واته: (نهی ناده می) له گه ل خوادا په رستراویکی تر
 مه په رسته نه گینا ده بیته لومه کراوی یارمه تی نه دراو وه په روه ردگارت بریاری داوه که
 هیچ شتی نه په رستن بیجگه له نه و وه له گه ل دایک و باوکتان چاکه بکه ن، نه گه ر
 به کیکیان (باوکت و دایکت) یان هر دوکیان لای تو پیر بوون قسه ی ناخوشیان پی
 مه لی ته نانه ت توفیش وه تیان مه خوږه و پتیاندا مه لمه شاخی (به لکو) ووته ی نه رم و
 شیرینیان (له گه لدا) به کار بیته ﴿وَإِخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ﴾ بالی خو به که م زانیان بو
 رابخه له بهر به زه یی و میهره بانیت پتیان بلای نه ی په روه ردگارم په حمیان پیبکه هر
 چونی نه وان منیان په روه رده کرد به مندالی په روه ردگارتان چاک ده زانی به هرچی له
 دل و دهر و نتاندا هیه نه گه ر نیوه چاک بن و نیازی چاکه تان ببی نه وای بیگومان نه و
 (خوا) لیورده یه بو ته و به کاران وه مانی خزمانت بده (هروه ها مانی) هه ژار و
 ریوارانیش زیاده پزیش مه که به راستی زیاده په وان دوست و برای شهبتانن
 شهبتانیش به رانبر (نازو نیعمه ته کانی) په روه ردگاری هه میشه سپله یه وه نه گه ر
 بهوت وه رگنپا له وانه (له بهر نه داری) چاوه پوانی به خشش و پوزیه ک بویت له لایه ن

په روه ردگارته وه نه وه قسه ی جوان و نه رمیان له گه لدا بکه، وه ده سنت مه که کورت
 ه گردنندا و کراوه و به پره لاشی مه که به ته واری تا نه بیته که سیکی لومه کراوی هیچ به
 ده سنه وه نه مار به پاستی په روه ردگارت پښق و پوښی فراوان ده کات بڼ هر که سینک که
 به یوئ و نه نگي ده کات بڼ هر که سی بیه وی به پاستی نه وه همیشه ناگاو بینایه به
 به بنده کانی وه پوله کانتان مه کوژن له ترسی هه ژاری و بیتنه وایی نیمه پوښی نه وانیس و
 نیوه ش ده دهن به پاستی کوشتنی نه وانه هه له و تاوانیکی گه ورده یه وه نزیکی زیناش
 مه که ونه وه به پاستی نه وه کرده وه یه کی زور ناشرین و پڼگه یه کی پیس و خراپه وه
 که سینک مه کوژن که خوا کوشتنی نه وی حه پام کرده مه گره به (هویه کی) پاست و په واه
 جا هه هر که سینک به ناهق و ستم لیکراوی کوژا نه وه ده سه لاتمان داوه
 به خاوه نه که ی (به سه ر بکوژه که دا) جا با خاوه نه که ی زیاده پوښی نه کات له
 توله سه ندندا چونکه به پاستی نه و (خاوه نه) یارمه تیدراوه وه نزیکی مالی هه تیو
 مه که ونه وه مه گره به چاکترین شیوه (که بریتیه له پاراستن و به رهمه مپینانی)، هه تا
 (هه تیوه که) ده گاته که مالی ژیری و لیژانی، وه فا بکه ن به به لاین و په یمانه کانتان به
 پاستی (خاوه ن) به لاین و په یمان پرسیار لیکراون وه کاتی که پیوانه ده که ن (بڼ
 خه لکی) به پڼک و پڼکی پیوانه بکه ن و کیشانه ش بکه ن به ته رازووی پاست نه مه (بڼ
 نیوه) چاکتره و نا کامیشی باشتره وه شوین شتی مه که وه که زانیاریت ده رباره ی نیبه
 به پاستی گوی و چاو و دل هه موو نه وانه (خاوه نیان) پرسیار لیکراوه، وه مه پڼ به
 زه ویدا به که شخه و شانازییه وه (چونکه) به پاستی تو نه ده توانی زه وی کون که یت وه
 نه ده گه یته شاخه کان له دریزیدا هه موو نه وه ی باسکرا خراپه کانی لای په روه ردگارت
 نابجی و بیزاروه نه وه (ی که باسکرا) هه ندیکه له و دانایی و حکمه ته ی که
 په روه ردگارت نیگای کرده وه بڼت وه هیچ په رستراویکی تر له گه ل خوادا مه په رسته

نه گینا فربى ده بریخته ناو دوزده خوه به لومه کراوى و دوور خراوه یی له به زه یی خوا.
 له م نایه تانه دا خواى گه وړه باسى هیندی شتی کردووه، وه کو پښگری کردن له
 کوشتنی مندا لان و، پښگری کردن له خواردنې مالی هه تیو و، پښگری کردن له
 وه فانه کردن به هه قى خه لکى و، کوتاشى پښه تڼاوه به قه ده غه کردنى شیرک و
 هاوه لپه رستى. نایه تانه کانی به قه ده غه کردنى شیرک و هاوه لپه رستى ده ست
 پښکړووه، به قه ده غه کردنى شیرک و هاوه لپه رستیش کوتایى پښه تڼاوه، نه م نایه تانه
 وه کو سى نایه ته که ی کوتایى سوږه تی (الأنعام) ه که به قه ده غه کردنى شیرک و
 هاوه لپه رستى ده ست پښکړووه، به قه ده غه کردنى شیرک و هاوه لپه رستیش کوتایى
 پښه تڼاوه. پاشان ده فهرموى: واته: هه موو نه وانه ی که خواى گه وړه له و نایه تانه دا
 باسیکړوون هه پامن، چونکه خواى گه وړه رقى له هه پام کراوه کانه ورقى له
 قه ده غه کراوه کانه، قه ده غه ی کردوون چونکه رقى لیانیه، به لام تاعه و
 گونډاپه لپه کانی خوش ده ویت بویه فهرمانى پښکړوون.

وه خوی گوره پیگری له شیرک و هاوه تپهرستی کردوه، پیگری له سهرپیچی کردن و به گوینه کردنی دایک و باب کردوه، فرمانیداوه به به جیهینانی مافه کانی خزمان، پیگری له به فیروندان و دهست گرتنه وه کردوه، پیگری له وه کردوه که نه ونده دهستت نوقا و بیت و کرد بیت به کوت به گردنتدا، وه نه وندهش دهستی کراوه به په لاش نه بیت به ته واوی^(۱)، وه پیگری کردوه له کوشتنی نه فس به بی مزیه کی راست و په وا، وه پیگری کردوه له زینا و داوین پیسی، وه پیگری کردوه له نزیك بوونه وه له مائی هه تیو مه گه به چاکه، تاوه کو ده فهرموی: ﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾^(۲) [الإسراء: ۳۸] هه مو نه وهی باسکرا خراپه کانی لای په روه ردگارت نا به جی و بیزاراوه، وه خوی گوره هزی به خراپه نییه و، پازی نابیت به کوفر بو به نده کانی^(۳).

(۱) _ واته خوی گوره پیگری له دهست قوچاوی کردوه، پیگری له به فیروندان کردوه، فرمانی داوه به مام ناوه ندی، نیوه نجیتی له خه رج کردندا به جوریک موسلمانن له نیوانی هه ردوکیاندا بیت.

(۲) _ نه مه به لگه یه له سهر گوفتاری شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ که ده لیت: نه وهی خوی گوره قه دهغه ی کردوه رقی لیده بیته وه.

(۳) _ خوی گوره رقی له خراپه و خراپه کارییه و، پازی نابی به کوفر بو به نده کانی، هه مو نه وهی که خوی گوره قه دهغه ی کردون رقی لیپانه و پیپان پازی نییه، وه هه مو نه وهش که فرمانی داوه به نه جامدانی خویشی ده ویت و پی پازییه، چونکه ده فهرموی: ﴿وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ [الزمر: ۷] واته نه گه ر پیپازی سوپاس گزاری بگرنه بهر به و کاره تان پازی ده بیت.

هاندان بۆ تهوبه کردن و داوای لیخوشبوون

به نده فه رمانی پیدراوه به به رده وامی تهوبه بکات و بۆ لای خوای گه رده بگه پیتته وه، له م باره وه خوای گه رده ده فه رمویت: ﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^(۱) [النور: ۳۱] واته: مه مووتان تهوبه بکه ن و بگه پیتته وه بۆ لای خوا ئه ی ئیمانداره کان تا پزگارو سه رکه وتوو بن.

وه له فه رمووده ی سه حیحا هاتوه پیتته مبه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام فه رموویه تی: عن النبي أنه قال: ((أَيُّهَا النَّاسُ تَوَبُوا إِلَى رَبِّكُمْ، فَإِلَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً))^(۲) أخرجه البخاري (۶۳۰۷)، من حديث أبي هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مرفوعاً. واته: پیتته مبه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام فه رموویه تی: ((ئهی خه لکینه تهوبه بکه ن و بۆ لای په روه ردگارتان بگه پیتته وه، سویند به ر زاته ی نه فسی منی به ده سه ته پۆژانه له حه فتا جار زیاتر (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ) ده لیمه وه. واته: (داوای لیخوشبوون له خوا ده که م و ده گه پیتته وه بۆ لای).

(۱) _ به ئی، خوای گه رده فه رمانی داوه به تهوبه کردن که بریتیه له گه پانه وه بۆ تاعه ت و گوێپایه لی، گه پانه وه له گوناوه تاوانه وه بۆ تاعه ت و گوێپایه لی، ئا نه مه ی تهوبه، چونکه له زمانی عه ره بیدا مانای تهوبه: بریتیه له گه پانه وه و په شیمان بوونه وه، که وا بوو په شیمان بوونه وه مانای تهوبه ده به خشیت که بریتیه له گه پانه وه بۆ لای خوای گه رده، ئیتر تاوانبارو یاخیوو با له په حمه ت و به زه یی خوای گه رده نا ئومید نه بیت، با تهوبه بکات و له په حمه ت و به زه یی خوای گه رده نا ئومید نه بیت، یان تاوانه کانی خۆی به زۆر دابنیت و، ئیتر نا ئومید بیت، با وانه زانیت خوای گه رده لیتی خوش نابیت، چونکه نه مه له خودی تاوانه که ش توندتره، تهوبه کردن داواکراوه، له توانادایه، ئاسانه، سانایه، لای خوای گه رده قبول کراوه نه گه ر مه رجه کانی به دی هات بن، نه مه ش به دنیایی له په حمه ته دوانه هاتوه کانی خوای گه رده یه بۆ به نده کانی خۆی.

(۲) _ پیتته مبه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام له گه ل ته وایی گوێپایه لی که یدا وه له گه ل که مالی به ندایه تیه که یدا بۆ خوای گه رده سه ره پای نه وه ش سه باره ت به مه ر که مه تر خه مبه ک

داوای لیخۆشبوونی له خوای گه وره ده کرد، چونکه له توانای هیچ به کێکدا نییه به ته وای مافی خوای گه وره به جیبینیت، مافی خوا زۆر گه وره یه، به لام خوای گه وره ده بۆریت، نه گینا له توانای هیچ به کێکدا نییه مافه کانی خوای گه وره به ته وای به جیبینیت، پیغه مبه ری خوا ﷺ له فهرمووده یه کی تر دا ده فهرموئ: ((لَا أُحْصِي ثَنَاءَ عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ)) واته: ((ناتوانم ستایشی تۆ بژمیرم تۆ به و جۆره ی که خۆت ستایشی خۆت کردوه)) که وابوو له توانای هیچ به کێکدا نییه مافه کانی خوای گه وره به جیبینیت، ته نانه ت پیغه مبه ری خوا ﷺ له گه ل که مال و ته وایتی به ندایه تیه که یدا داوای لیخۆش بوون له خوای گه وره ده کات و بۆ لای نه و ده گه پێته وه، خوای گه وه ش فهرمانی نه و شته ی پێ کردوه، چونکه ده فهرموئ: ﴿نَسْبَحُ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرُكَ﴾ [النصر: ۳] ئیتر په روه ردگارت به پاک پابگره به هوی ستایشیه وه و داوای لیبوردنی لیبکه. هه روه ها ده فهرموئ: ﴿وَاسْتَغْفِرِ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ [النساء: ۱.۶] واته: داوای لیخۆشبوون له خوا بکه به راستی خوا لیخۆشبووی به به زه بیه، داوای لیخۆش بوون و ته و به کردن داواکراون و جه ختیشیان له سه ر کراوه ته وه بۆ به نده کان، ته نها به تاوانه کانه وه تایبه ت نه کراون، به که سانی تاوانبار به لکو که مته رخه میش پیویستی به داوای لیخۆشبوون و ته و به کردن هه یه، که مته رخه می به رامبه ر به به جیهینانی مافه کانی خوا پیویستی به داوای لیخۆشبوون و ته و به کردن هه یه.

هه روه ها (مسلم) له سه ححه كه دا هيناويه تي پيغه مبهري خوا ﷺ ده فهره روه ئى: ((إِنَّهُ لَيَعَانُ عَلَى قُلُوبِي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ مِائَةً مَرَّةً))^(۱) صحيح: أخرجه مسلم (۲۷۰۲)، من حديث الأغر المزني ﷺ مرفوعاً. واته پيغه مبهري خوا ﷺ فهره روه ئى: ((تارمايى ديت به سهر دلمداو بيرم ده چيت، وه من له پوژيكداسه دجار داواي ليخوشبون له خواي گه وره ده كه م)).

هه روه ها له فهره روه ده كه يه كي تر دا له ابن عمره وه ده ئى: كنا نعد لرسول الله ﷺ في المجلس الواحد يقول: ((رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)) مائة مرة، أو قال أكثر من مائة مرة^(۲) صحيح: أخرجه أبوداود (۱۵۱۶)، والترمذي (۳۴۳۴)، وابن ماجه (۳۸۱۴)، وأحمد (۲/۲۱ و ۶۷)، من حديث ابن عمر ﷺ مرفوعاً.

(۱) _ ﴿لَيْعَانُ﴾ واته هينديك سه رقال بوون و بيتاگا بووني بو دروست ده بوو چونكه نه ويش مروه ﷺ به دلتايي سه رقالئي و كه ميک بيتاگايي بو دروست ده بوو، بويه زياتر له سه د جار داواي ليخوشبون له خواي گه وره ده كردو بو لاي ده گه رايه وه، نه مه يه كيک بوو له هوكاره كاني ئيستيفار كردني پيغه مبهري خوا ﷺ، به واتايه كي تر چهند ساتيكي به سه ردا تيپه ر ده بوو له زيكره يادكرده وه ي خواي گه وره بيتاگا ده بوو بويه پيوستي به ئيستيفار كردن هه بوو. نه گه ر نه مه بارو حالي پيغه مبهري خوابت ﷺ نه ي پيوسته بارو حالي كه ساني تري وه كو ئيمه چون بيت؟

(۲) _ له يه كه مه جليسا سه د جار يان زياتر، نه كه به دريژايي پوژ، نه خير، به لكو ته نها له يه كه مه جليسا، پيغه مبهري خوا ﷺ به رده وام ئيستيفار و داواي ليخوش بووني له خواي گه وره ده كردو بو لاي ده گه رايه وه، ئيتر ئيمه ي تاوانبار پيوسته چون بين؟ هه موو نه مانه به ربه رچدانه وه يه بو نه و كه سانه ي خويان به زور ته واو داده نين و، ده لئين: ئيمه نه ولياو دوستاني خواين له كاتيكداسه كوفرو شيرك و گونا و تاوان نه نجام ده دهن و، ده شلئين: ئيمه نه ولياو دوستاني خواي گه وره ين، ده لئين: ئيمه تايبه تي تايبه تانين و گوئ به هيج شتيك ناده ين، هيج شتيك زيانمان پي ناگه يه نيت، چونكه دوستاني خواين، نه مه وه لاهه بو نه و جوړه كه سانه.

واته له ئیبن و عومره وه دهیفه رموو: له یهك مه جلیسدا بۆ پتیه مبهری خوا
 پتیه سه د جار، یا فه رموی زیاتر له سه د جار نه م زیكره ی كه دهیفه رموو:
 ((په روه ردگارا لیم خوش به و گه پانه وه م لی وه ریگره مه رتوی ته وبه وه رگری
 مبه ره بان)) ده ژمارد.

خوای گه وره فه رمانیداوه به به نده كانی كه كرده وه چاكه كان به ئیستیغفار و
 داوای لیخوشبوون کوتایی پییبتن^(۱)

(۱) _ خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَحْمَتِ
 رَبِّهِمْ﴾ (۶۰) أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿۶۱﴾ [المؤمنون: ۶۰-۶۱] واته: وه نه و
 كه سانه ی كه ده یبه خشن (له زه كات و خیر ده بی) بیبه خشن له كاتیكدا دلیان ده ترسی
 (ده له رزی) له بهر نه وه ی دلیان بۆ لای په روه ردگاریان ده گه پینه وه نا نه وانه (كه خاوه نی
 نه و سیفاتانه بوون باسکران) په له ده كه ن له نه نجامدانی چاكه كاندا ﴿وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ﴾ وه
 نه وان بۆ چاكه كردن له پیشتن. نه وان كرده وه چاكه گه وره كان نه نجام ده دن سه ره پای
 نه رهش ده ترسین وهر نه گریت، چونكه ده ترسین له كرده وه كانیاندا كه لیبتك یان كه م و
 كرتیه كه ه بیت، بۆیه خو یان به ته واو و كامل دانائین و، به نه فسی خوشیاندا هه لئاده ن،
 به لكو له خوای گه وره ده ترسین، به لام خوای گه وره به زه یی به به نده كانی خویدا
 هاتنه وه ئیستیغفارو داوای لیخوشبوون و گه پانه وه ی بۆ داناون كه له پاش په رسته كان
 نه نجامی بده ن، كه وا بوو له پاش گونا ه و تاوان و خراپه کاری به دلیاتر پتویسته
 (استغفار) كردن نه نجام بدریت، كه سانیک كه م ته رخه می ده نوینن و، كه سانیک دیکه ش
 گونا ه و تاوان نه نجام ده دن، خوای گه وره بۆ مه ردوولا ئیستیغفارو ته وبه و داوای
 لیخوشبوونی بۆ داناون، نه وان له بهر كه م ته رخه میه كه یان و نه مانیش له بهر گونا ه و
 تاوانه كانیان، نه مه ش به پاستی نه و په پی به زه یی هاتنه وه ی خوای گه وره یه به به نده كانیاندا،
 نه مه ش دیسان به ره رچدانه وه یه بۆ نه و جوړه كه سانه ی كه له و بره وایه دان گوايه چیتر
 پتویستیان به عیبادات و په رستن نه ماوه چونكه نه ولیاو دۆستن و به خوای گه وره
 گه شتروون و ناسیویانه و چیتر پتویستیان به عیبادات و په رستن نه ماوه.

نه وه بوو پښه مېری خوا صَلِّهِ هر کات سلاوی نویژه که ی بدایایه وه سنجار (سَنَجَر) الله ی ده کړیو، ده یفه رموی: ((سُبُّهُ أَثَرُ سَلَامٍ، وَمِنْهُ سَلَامٌ. تَبَارَكَ يَا وَجْهَ الْجَلِّ وَالْكَرِّ))^(۱) صحیح: أخرجه مسلم (۵۹۱)، من حدیث ثوبان رَضِيَ مرفوعاً. واته: ((خوبی تر سه لامي و، ناشتی و سه لاه تیش له توده یه، پاکی و بیگه ردی بو تویه نه ی خاودن شکو پښ)).

وه خوی گه ورده ده ف رموی: ﴿وَتُسْتَغْفَرُ بِالْأَسْحَارِ﴾ [آل عمران: ۱۷] واته: وه نه وانه ی که داوی لیخوشبون ده که ن له پیش به یانیا نندا. لیترده دا خوی گه ورده فرمانی پیداون شه ونویژ بکه ن و، له کاتی به رده به یانیشدا داوی لیخوشبون بکه ن^(۲).

(۱) _ نه مه به لگه یه بو نه وده ی که کرده وه چاکه کان به نیستیغفارو داوی لیخوشبون کوتایان پی ده ښیریت، پښه چیت که سی واهه بیت بلیت: نه وان نویژان کړیوود نایا نه وان خراپه یان نه نجام داود تا نیستیغفارو داوی لیخوشبون بکه ن؟ نیمه ش ده لیتن: نه خیر، مه رج نییه ته نها بو خراپه کاری نیستیغفارو داوی لیخوشبون بکړیت، به لکو له نویژه که دا له په رسته نه کانیا نندا که م و کورتیه کیان هه یه بویه پښویسته نیستیغفار بکه ن.

(۲) _ خوی گه ورده فرمانی پیداون شه ونویژ بکه ن، له کاتی به رده به یانیشدا به نیستیغفارو داوی لیخوشبون کوتایی پښیتن، نه گه رچی نه وده نده نییه له عیباده ت و په رستن بونه ته وه، نه وان نیستیغفارو داوی لیخوشبون ده که ن سه باره ت به و که م و کورتیا نه ی که له وانه یه بزیان دروست بیت.

مهروه‌ها خوای گه‌وره سورپه‌تی (المزمل) - که سورپه‌تی شه‌ونویژه - به‌وه
کۆتایی پته‌یناوه که ده‌فهرموی: ﴿وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^(۱) [المزمل: ۲۰]
واته: وه داوای لیخوشبوون بکه‌ن له خوا به پاستی خوا لیخوشبویه‌کی میهره‌بانه.

(۱) - خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُ (۱) قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا (۲)﴾ [المزمل:
۱-۲] واته: ئه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی که خۆت داپۆشیوه شه‌وه‌سته (شه‌و نویژ بکه) مه‌گه‌ر
که‌میکی نه‌بیّت، سه‌ره‌تا خوای گه‌وره فه‌مانی دایه پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ به‌شی هه‌ره
زۆری شه‌و هه‌ستیت بۆ شه‌و نویژ، ئه‌وه‌بوو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌ستا شه‌و نویژی
کرد تاوه‌کو هه‌ردوو پییه‌کانی قلیشان به‌هۆی دریزی وه‌ستانه‌وه، ئه‌وه‌ش بۆ
گوپراپه‌لیی په‌روه‌ردگاره‌که‌ی بوو، پاشان خوای گه‌وره له کۆتایی سورپه‌ته‌که‌دا شه‌و
نویژ سووک ده‌کاته‌وه‌و، ده‌فهرموی: ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ
وَأُلْفَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَن لَّنْ نَّحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا
مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾ [المزمل: ۲] واته: بیگومان په‌روه‌ردگاری تو ده‌زانئ (ئه‌ی
موحه‌مه‌د ﷺ) که تو هه‌لده‌سیت (بۆ شه‌و نویژ) نه‌ختیک که‌متر له دوو به‌ش له سئ
به‌شی شه‌و نیوه‌ی یاسئ یه‌کی وه ده‌سته‌یه‌ک له‌وانه‌ی که له‌گه‌لتان وه‌خوا ئه‌ندازه‌ی
شه‌و و پۆژ دیاری ده‌کات (خوا) زانی که‌ئیه‌ ناتوانن ئه‌ندازه‌ی شه‌و نویژ رابگرن له‌به‌ر
ئه‌وه لی‌تان خۆشبوو ده‌ی ئه‌وه‌نده‌ی بۆتان ئاسانه له‌قورپان ده‌وری بکه‌نه‌وه، واته:
له شه‌و نویژدا، پاشان ده‌فهرموی: ﴿عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَّرْضَىٰ﴾ [المزمل: ۲] واته:
(خوا) ده‌زانئ که له مه‌ولا که‌سانیکتان نه‌خۆش ده‌بیّت، چونکه خه‌لکی خاوه‌ن عوزرو
به‌مانن زۆر به‌لایانه‌وه قورپس ده‌بیّت که هه‌موو شه‌وه‌که شه‌و نویژ بکه‌ن، پاشان
ده‌فهرموی:

﴿وَأَخْرُوجُ فِي الْأَرْضِ يَنْتَعُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ﴾ [المزمل: ۱۰۲] واته: وه که سانینکی
 ترتان که ده پون به زه ویدا، سه فهر ده کهن به و شوین پلذی خوادا ده که پلین، بر
 بازرگانی کردن سه فهر ده کهن، بویه هه ستانی درینژی شه ویان بو شه و نویژ به لاره
 قورس ده بیت، بویه خوی گه وره له سه ری سووک کردنه وه، هه روه ها خوی گه وره له
 هه مان نایه تدا ده فهرموی: ﴿وَأَخْرُوجُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ [المزمل: ۱۰۲] وه می تری
 واتان ده بن که ده جه ننگن له پی خوادا، چونکه جیهاد کردن پیوستی به
 سوو کردنه وه یه، پاشان خوی گه وره ده فهرموی: ﴿فَأَقْرُؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
 وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا
 وَأَعْظَمَ أَجْرًا﴾ [المزمل: ۱۰۲] واته: نینجا بخویننه وه له قورپان نه وه نده ی که بۆتان ناسانه
 ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ وه نویژ بکهن و زه کات بدهن وه قهرز بدهن به خوا
 به قهرزیک چاک هر چاکه یه ک پیش بخه ن بو خۆتان لای خوا ده ستان ده که ویت
 نه وه ی لای خوا چاکترو گه وره تره له پووی پاداشته وه، نینجا له کوتایی نایه ته که شدا
 ده فهرموی: ﴿وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: وه داوای لیخو شبوون بکهن له
 خوا به راستی خوا لیخو شبوویه کی میهره بانه. واته: خوی گه وره به به نده کانی
 ده فهرموی: پاش نه و کرده وه چاکانه ی که نه نجامی ده دن نیستیغفارو داوای
 لیخو شبوون له خوی گه وره بکهن.

مه‌روه‌ها خوای گه‌وره ده‌فه رموی: ﴿فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوا كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الضَّالِّينَ (۱۹۸) ثُمَّ أَفِضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (۱۹۹)﴾^(۱) [البقرة: ۱۹۸-۱۹۹].

(۱) _ مه‌روه‌ها خوای گه‌وره له‌حه‌جیشدا فه‌رمانی داوه به‌ئیس‌تیغفارو داوای لیخ‌وشبون له‌گه‌ل به‌جیه‌تانی ریو په‌سمه‌کانی حه‌جدا، وه‌ستان له‌عه‌په‌فه‌و، مانه‌وه له‌موزده‌لیفه، ﴿فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ﴾ ئینجا کاتیک گه‌پانه‌وه له‌عه‌ره‌فات، پاش به‌جیه‌تانی وه‌ستانه‌که له‌عه‌په‌فه، له‌پوژی نویه‌مدا، گه‌پانه‌وه بو‌کوی؟ بو‌موزده‌لیفه ﴿فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ﴾ ناوی خوا بیئن له‌لای (مشعر الحرام) دا، موزده‌لیفه، (مشعر الحرام) بریتیه له‌موزده‌لیفه، وه‌گوتراویشه: بریتیه له‌و‌چیایه‌ی که له‌موزده‌لیفه‌دایه، ناوی خوای گه‌وره بیئن به‌نویژی مه‌غریب و عیشا له‌کاتی گه‌شتندا، وه‌به‌نوستن و مانه‌وه‌ش، چونکه مانه‌وه له‌موزده‌لیفه عیبادت و په‌رستنه‌و ریو په‌سمیکیشه له‌ریو په‌سمه‌کانی حه‌ج، پاشان نویژ کردنی به‌یانی تیایدا، پاشان دوعا و نزا کردنی پاش نویژی به‌یانیش، هر مه‌موو نه‌مانه زیکرو ناوی خوا هیئانه له‌موزده‌لیفه‌دا، ﴿ثُمَّ أَفِضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ له‌پاشان بگه‌پینه‌وه له‌وشوینه‌ی خه‌لکی لئی ده‌گه‌پینه‌وه، گوتراوه: واته له‌موزده‌لیفه‌وه بو‌مینا بچن، ده‌شگوتریت: واته بگه‌پینه‌وه له‌عه‌ره‌فات له‌وشوینه‌ی که خه‌لکی پیشت‌ر لئی گه‌پاونه‌ته‌وه وه‌کو ئی‌پراهیم _ علیه‌السلام _، چونکه قوپه‌یشیه‌کان له‌موزده‌لیفه ده‌وه‌ستان و، بو‌عه‌ره‌فات نه‌ده‌چوون و، ده‌یانگوت: له‌پاستیدا ته‌نها (الآفاقین) _

واته نه وانه ی خه لکی نیشته جیی دهره وه ی نه و میقاتانه ن که بۆ ئیحرام به ستن دیاری
 کراون بۆ عه ره فات ده چن، نه م شته قوره یش له حه جدا دایهینا بوو، نه مهش
 پیچه وانه ی نایینی ئیبراهیمه، ﴿تَمَّ اَمْرُهُمْ مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ النَّاسُ﴾ واته: له عه ره فات
 بگه پینه وه، گوتراوه: مه به ست به وشه ی ﴿النَّاسُ﴾ ناده مه، وه گوتراویشه: ئیبراهیم
 ... علیه السلام، ئیتر گه راندنیه وه بۆ وه ستان له عه ره فه که نایینی پیغه مبه رانی
 پیشتره، ﴿وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ پاش به جیهینانی نه و کرده وه پیرلزانه،
 وه ستان له عه ره فات، مانه وه له موزده لیه (استغفر الله) بکه ن، داوای لیخوشبوون له
 خوای گه وره بکه ن پاش به جیهینانی په رستنه کان چونکه له وانه یه له په رستنه که دا
 که لینیك هه بیئت، که م و کورتیه ک هه بیئت، پیویستی به ئیستیغفار بیئت بۆ نه وه ی پر
 بگریته وه و شوینی نه و که م و کورتیانه بگریته وه.

مەروەھا خۇاى گەورە كاتى پىغەمبەرى خۇا ﷺ بۆ غەزاي تەبووك چووكە
 كۆتاهەمىنى غەزاكانى بوو ئەم ئايەتەنەى دابەزاند: ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ
 فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ
 فِي هَذِهِ سَاعَةٍ أَلَا يَعْلَمُونَ خُلُقُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا
 رَحَبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ
 هُوَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾^(۱) [التوبة: ۱۱۷-۱۱۸] واتە: بىگومان خۇا تەوبەى وەرگرت
 لە پىغەمبەر ﷺ و ئەو كۆچەر و يارى دەدەرەنەى كە شوينى (پىغەمبەر ﷺ) كەوتن
 لە كانى سەختى و ناپەھەتيدا پاش ئەوہى نزىك بوو دلى كۆمەلىكيان لەھەق لا بدات
 پاشان خۇا تەوبەى لى وەرگرتن بەراستى خۇا لە گەلىان دلسۆزو مېھرەبانە مەروەھا
 (خۇا تەوبەى وەرگرت) لەوسى كەسەش كە دواخران (خۇا دەربارەيان بىريارى
 نەدابو) مەتا ئەو كاتەى لىيان تەسك بوويەو زەوى بەو فراوانىيەى كەھەيەتى و بىزار
 بوون لە گيانى خۆشيان و زانيان هېچ پەناگەيەك نىيە لە (سزاي) خۇا مەگەر پەنايى
 خۆى پاشان پەشىمانى لىوەرگرتن (بەدابەزاندنى چەند ئايەتەك) بۆ ئەوہى تەوبە
 بكن بەراستى خۇا مەمىشە تەوبە وەرگى مېھرەبانە .

(۱) - ھەوال بە پىغەمبەرى خۇا ﷺ گەيشت كەوا پۆمەكان بە نىازى غەزاي
 مەدبەى پىرۆزن، پىغەمبەرى خۇا ﷺ خۆى نامادەكرد، فەرمانىشىدايە ھاوہلانى
 نامادە بن بۆ دەرچوون، ئەو كاتە ھاوين بوو، زۆر گەرما بوو، ماوہى نىوان تەبووك و
 مەدبەى پىرۆز دور بوو، كاتى پىگەينى بەروبوم بوو، خەلكىش بە گەينى
 بەروبومەكان دلخۆش بوون، خۇاى گەورە بەم غەزايە تاقىكردنەو بۆ ئەوہى
 نىماندارى پاستگۆ و دوو پوو لە يەك جىابنەوہ، خۇاى گەورە لە كۆتايىەكانى ژيانى
 پىغەمبەرى خۇا دا ﷺ بەم غەزايە تاقىكردنەو كە كۆتاهەمىنى ئەو غەزايا نەبوون

که پیغمبرى خوا ﷺ پنى هستا، خواى گه وره ده فهرموى: ﴿فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تُخْرَجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُفَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا﴾ [التوبة: ۸۳] واته: نه وسا نه گهر خوا توى گيپرايه وه (نهى موحه ممد ﷺ له ته بيوک) بوى لای کومه ليک له و به جيماوانه و داوايان ليکريدت بوى ده رچوون (بوى غه زايه کى تر) توش بلى هه رگيز نيوه له گه ل مندا ده رناچن بوى جيهاد وه هه رگيز نيوه له گه ل مندا جهنگ ناکه ن له گه ل هيچ دوزمنيکدا. نه م تايه ته به لگه يه بوى نه وهى که نه م غه زايه کوتاهه مينى غه زاکان بوو، خواى گه وره دوو پووانى له م غه زايه بيته شکردو، نيفاق و دوو پوويشيان به ته واوى پوون بوويه وه، به لام موسلمانان، نه وانهى توانايان هه بوو، به په له بوون له به جيپه ناني فرمانه کهى پيغمبرى خوادا ﷺ و هه موويان چوونه ده ره وه، گوپيان به گهرماى هاوين و، دوورى ماوه و، زورى دوزمن و به هيزيان که پومه کان بوون نه دا، به لکو په له يان بوو و له گه ل پيغمبرى خوادا ﷺ چوونه ده ره وه، ليته دا سى تايه فه له پيغمبرى خوا ﷺ دواکه وتن، تايه فهى يه که م: نه خوشه کان و نه وانهى هيچيان به دهسته وه نه بوو خه رجي بکه ن بوى پيوستيانى جيهاد، له م باره وه خواى گه وره ده فهرموى: ﴿لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرْجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (۹۱) وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أُحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ (۹۲) [التوبة: ۹۱-۹۲] واته: (گوناهيک) له سه ر بيته يز و په که وه و نه خوشه کان نييه نه وانه ش که هيچيان نييه خه رجي بکه ن (بوى پيوستى جيهاد) هيچ گوناهيکيان له سه ر نييه (که نه پوشتوون بوى جيهاد) کاتى که دلسوزى و راستيان بوى بوى خواو نيرواوه کهى خوا هيچ پيگه يه ک نييه بوى (تاوانبارکردنى) نه و چاکه کارانه وه خوا ليخوشبووى ميره بانه

وه ناوان له سهر نهو كه سانه ش نيه كه هاتنه لات (نهى موحه معه ﷺ بى نهوهى
 وه لاخيان بى دابين بكهيت و سواريان بكهيت) گوتت وولاخم دهست ناكهوى سوارتان
 بكم (بى جهاد) نهوانيش گه رانه وه له كاتيكدا چاويان فرميسكى ده پشت له داخ و
 خه نه ندا كه هيچيان نه بوو خه رجي بكن (بى پيداويستى جهاد). نا نهوانهى له
 نابه نه كه دا باس كراوان خواى گه وره به هانه و عوزرى داونه تى، نه مه تايه فیه كه،
 نابه نهى دووهم: كه سانيكن له نيمانداران هيچ به هانه و عوزيكيان نه بوو به لام
 له سهر تادا ته مبه لى ده يگرتن و، ده يانگوت: نه مړې خو مان ناماده ده كه ين و، له ش
 نورسى گرتنى تاوه كو پيغه مبه رى خوا ﷺ ده رچوو هيشتا نه وان پيداويستيه كاني
 سه فري خويان ناماده نه كرد بوو، نه م ته مبه لى نوانده له پوى نيفاق و دوو
 پوييه وه نه بوو، نه وان نيماندار بوون، له به پيژترينى هاوه لان بوون، به لام
 نافيكردنه وه بوو، سهره تا له ش قورسى گرتنى تا هه له كه يان له كيس چوو، بويه
 پويسته نيماندار به رامبه ر به تاعه ت و گوپرايه لى له ش قورسى نه نوينيت، چونكه
 پنده چي شتانيكى بى بيته پيشه وه پيگري ليككات و نه هيليت نه و كار نه نجام
 بدات، خويان لى پازى بيت له ش قورسى يان نواند، تايه فیه سيه م: دوو پوهه كان
 بوون، نهوانهى به هانه يان هينايه وه و پيغه مبه رى خواش ﷺ به هانهى ليوه رگرتن
 چونكه حوكم كردن به پواله ته دهره وه يان نه گينا نه وان دروژن بوون و هيچ
 به هانه يه كيان نه بوو، خواى گه وره ش چه ندين حيكمه ت و دانايى له وه دا هه بوو كه
 دهره نه چوون بى جهاد، له م باره وه خواى گه وره ده فهرموى: ﴿لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا
 زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا أُضْمُوا جِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمْ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَاعُونَ هُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
 بِالظَّالِمِينَ﴾ [التوبة: ٤٧] واته: نه گه ر له گه لئاندا دهره چوونايه هيچ شتيكيان بى زياد
 نه دكردن بيجه كه له تيكدان و خراپه و نيوان نيوه يان تيكدده دا (به دوزمانى و هات و
 هوت) نازاوه يان بى ده نانه وه وه له ناو نيوه دا خه لكانيك هه ن چاك گوپيان ليده گرن وه

خوابه ناگا و زانابه به ستمکاران. خوی گه وره پیگیری لیکردن له ده رچوند بز نه وهی هه لئه یین و، موسلمانان بیتهیز بکن و، هه والی ناخوش بلاوکه نه وره، نازاوه بنینه وه له نیوان موسلماناندا، په ککه و ته کان و، نه خوشه کان و، هه ژارانیش خوی گه وره به هانه و عوزری لیوه رگرتن و، له قورئانیشتا دایبه زاند، دوو پیوه کانیش خوی گه وره پیگیری لیکردن وه کو په حمهت و به زه ی هاتنه وه یه ک به موسلماناندا، نه گینا نه وان توانای ده رچوونیان هه بوو، خوی گه وره ده فره رموی: ﴿وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدَّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ﴾ [التوبة: ۸۱] واته: (بس نیماندارانیان) ده گوت له م (وه رزه) گه رمایه دا ده رمه چن بۆ جیهاد (نه ی موحه ممر ﷺ) بلی ناگری دۆزه خ زۆر گه رمتره (له م گه رمایه) نه گه ر نه وانه تیبگه ن و ژیر بن به لام نه و سیپانه ی له غه زای ته بووک دواکه وتن له چاکترینی هاوه لان بوون ﷺ که عبی کوپی مالیک و، مه پاره ی کوپی په بیع و، هیلالی کوپی نومه ییه بوون نه مانه دانیان به تاوانه کانی خویان و دواکه وتنیاندانوا، له پیش پیغه مبه ری خوادا ﷺ درویان نه کرد، پیغه مبه ری خواش ﷺ مه سه له که یانی دواخست، به هانه و عوزره که ی وه رنه گرتن، به لکو دواخستن و، چل پوژ هه جری کردن و، فره مانیشیدا به هه جر کردنیان، پاشان خوی گه وره ته و به که ی قبول کردن و لییان خوشبوو، ئا نه مه بر چپوکی غه زای ته بووک و نه وانه ی دواکه وتن له غه زای ته بووک، شاهیدی قسه کانمان لیله دا چپوکی سی هاوه له که یه که خوی گه وره له کوئادا ته و به ی وه رگرتن و لییان خوشبوو، چونکه له گه ل خواو پیغه مبه ره که یدا راستگو بوون، له خویانه وه به هانه و عوزری دروینه یان باس نه کرد وه کو دوو پیوه کان به لکو دانیان به وه دانا که هیچ به هانه و عوزریکیان نییه و، هه له یان کردووه، بۆیه په شیمان بونه وه و ته و به یان کرد، نه وه ش ئاکام و دهره نجامه که بوو که خوی گه وره به خشینی. نه وانه ی دواکه وتن له کوئادا خوی گه وره به خشینی و ته و به که ی لی قبول کردن.

(۱) - کوتاهه مینی نه و نایه تانه بوون که له قوپنان دابه زین، چونکه پاش غه زای نه برون بوو که کوتا غه زاکان بوو، بۆیه له کوتاهه مینی نه و نایه تانه بوون که دابه زین.

(۲) - خوای گه وره فرمانی به پیغه مبه ره که ی صلی الله علیه و آله خوی کرد که ته مانی به ئیستیغفارو داوای لیخوشبوون کوتایی پیینیت، که وا بوو نه گه ر موسلمان به کوتا کانی زیانی گه شت با ئیستیغفارو داوای لیخوشبوون زور بکات، چونکه خوای گه وره فرمانیدایه پیغه مبه ره که ی صلی الله علیه و آله ته مانی به ئیستیغفارو داوای لیخوشبوون کوتایی پییبت، نیشانه ی کاتی مردنی پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله چ بوو؟ بزگار کردنی، چونکه پاش بزگار کردنی مه که که خه لک به پۆل پۆل ده هاتنه نیتو نایینی ئیسلامه وه، شاننو ره فده کان له هه موو خیله کانه وه ده هاتن په یمان و گفتیان ده دایه پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله، له م سوره ته دا خوای گه وره فرمانیدایه پیغه مبه ره که ی ته مانی خوی به ئیستیغفارو داوای لیخوشبوون کوتایی پییبت، که وا بوو نوێزه فه زده کان به ئیستیغفار کوتایی پیده هینریت، شه و نوێژ به ئیستیغفار کوتایی پیی ده هینریت، هه ج به ئیستیغفار کوتایی پیی ده هینریت، ته مه نیش به ئیستیغفار کوتایی پیی ده هینریت.

ههروهه بوخاری موسلم هیناویانه له دایکمان عایشه (خوالی پازی بێن) دههه
 پیتغه مبهه ره خوا ﷺ له سوجهه و کپنووشه کانی دا دههه ره موه: ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا
 وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي))^(۱) أخرجه البخاري (۷۹۴ و ۸۱۷ و ۴۲۹۳ و ۴۶۶۷ و ۴۹۶۸)،
 ومسلم (۴۸۴) من حديث عائشة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مرفوعاً.

واته: خاتوه عایشه _ خوالی پازی بێت _ فه ره موهیه تی: پیتغه مبهه ره خوا ﷺ له
 پکوع و سوجهه دا دههه ره موه: ((پاک و بێگه ره دی بۆ تویه په ره ره دگاره سوپاس ره
 ستایش لایه قی تویه، ساخوایه لیم خوشبه)) ته فسیره قورپانی دههه ره.

(۱) _ پیتغه مبهه ره خوا ﷺ کاتی ئەم ئایه تهی به سه ره دا دابه زی ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
 وَاسْتَغْفِرْهُ﴾ [النصر: ۳] ئەوسا ئیتر په ره ره دگارت به پاک پابگره به هوی ستایشی به ره
 وه داوای لیبوردنی لیبکه، ئیتر له پکوع و سوجهه کانی دا ئەم دوعایه ی دههه ره
 ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي)) (تأویل) ی قورپانی دههه ره، واته: ته فسیره
 پاڤه ی قورپانی دههه ره، به کرداری ته فسیره پاڤه ی ئەم ئایه تهی دههه ره، چونکه له
 بنچینه دا مانای (تأویل) ته فسیره پاڤه دههه ره خشیت، ئەمه زانراوه به لای پیشینی
 چاکه وه، (تأویل) مانای ته فسیره پاڤه کردن دههه ره خشیت، هه ره ها مانایه کی تری: ئەو
 دهه ره نجام و ناکامی شته کانی له داهاتوودا پیی دههه ره، لهه باره وه خوای گه ره
 دهه ره موی: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ
 رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا
 نَعْمَلُ﴾ [الأعراف: ۵۳] واته: ئایا چاوه پوانی چی دههه ره بێجگه له سه ره نجامی
 هه ره شه کانی ئەو (قورپانه)؟ ئەو پۆژه ی که سه ره نجامی (هه ره شه کانی) به دی دیت
 نه وانیه له وه و پیش له بیران کردبوو دههه ره به پاستی نیراوه کانی په ره ره دگاران به
 پاستیه وه هاتن جا ئایا (نههه ره) تکا کارانیك بۆ ئیمه ههیه تکامان بۆ بکهه یا
 بگه پینرینه وه بۆ دنیا تا کرده وهی چاک بکهه. کاتیک سه ره نجام و ناکامی

کاره کانیان له پوڅی دوايیدا به دی کرد ئینجا نه و قسانه یان ده گوت، نه مه بوو (تأویل)
 به مانای دووه می، واته: که دهره نجام و ناکامی شته کانه له کوتادا، هه روه ها
 پیغه مبه ر یوسفیش _ علیه السلام _ ده یفه رموو: ﴿هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا
 رَبِّي خُفًا﴾ [یوسف: ۱۰۰] واته: نه مه لیکندانه وهی خه وه که م بوو که له مه و پیتش (بینیم)
 ینگومان په روه ردگارم به راستی گپرا، (تأویل) هکه ی نه وه بوو که دایک و باب و براکانی
 سوژده یان بو برد، ﴿يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ رَأَيْتَهُمْ لِي
 تَاجِدِينَ﴾ [یوسف: ۴] واته: نه ی باب به گیان به راستی من له خه ومدا دیم یازده
 نه ستیره و مانگ و پوڅ دیم سوژده یان بو دهردم. (تأویل) و دهره نجام و ناکامی نه م
 خه وه نه نها له کوتایی ته مه نی پیغه مبه ر یوسفدا _ علیه السلام _ به دیهات. که وا بوو
 له زمانی عه ره بیدا وشه ی (تأویل) دوو مانا ده به خشیت، مانای به که م ته فسیرو پافه،
 مانای دووه م دهره نجام و ناکامی شتیک له کوتادا. به لام (تأویل) به مانای نه وه ی که
 وشه ی که له مانای دیارو ناشکرای پووکاری خو ی لادریت و بگوردریت، نه مه (تأویل)
 یکی داهیتراوه، به لام نه گه ر به لگه ی راست و گونجاوت پی بوو نه وه هیچی تیدا نییه و،
 کاره که شت به (تخصیص) تاییه ت کردن یان (تفسیر) پافه کردن ناو دهریت، وه نه گه ر
 میچ به لگه ی که ت پینه بوو نه وه کاره که ت (تأویل) یکی پووجه وه کو (تأویل) کردنی ناو و
 سیفاته کانی خوای گه وره، وه که ده لیت: (یتأول القرآن) واته قورپانی ته فسیرو پافه
 ده کردو به کرداری جیبه جیی ده کرد، وه که پیغه مبه ری خوا ﷺ ده یفه رموو: ((اللَّهُمَّ
 اغْفِرْ لِي)) ته فسیرو پافه ی نه و نایه ته ی خوای گه وره ی ده کرد که ده فه رموی: ﴿فَسَبِّحْ
 بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ﴾ [النصر: ۳].

ههروهه ها له هه رمووده به کی ترده هاتوو ده هه رمووی: ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي
وَجَهْلِي، وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي هَزْلِي وَجَدِّي، وَخَطَايَا
وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَزْتُ وَمَا أَغْلَسْتُ، لَا
إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ))^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۶۳۹۸ و ۹)، ومسلم (۲۷۱۹)، من حديث أبي
موسى رضي الله عنه مرفوعاً. واته: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله ده یه رموو: ((په روه ردگار له
تاوانه کانم، نه زانیم، زیاده پوییم له کاره کانمدا، نه وهی که تو پیی زانتری له من
خوشبه، په روه ردگار له و تاوانه م خوش به به جیدی کردوومه و له وانهش به گالته
کردووم، له هه له و نه نقهسته کانم خوشبه، چونکه من هه مو نه و سیفاتانم تیدایه،
په روه ردگار له وهی که له مه و پیش کردوومه، له وهی که له مه و دوا دهیکم، له وهی که
به نهینی و ناشکرا کردو من خوشبه، هیچ خواجه ک نییه به هه ق جگه له تو)).

(۱) _ نه گهر پیغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله به م شیوه نیستیغفارو داوای لیخوش بوون
له په روه ردگاری بکات له کاتیگدا که ته ووترین و کاملترین نه م نوممه ته به، له
کاتیگدا ته ووترین و کاملترین په رستن بۆ خوای گه وره نه نجام ده دات، نه ی نیتر نیمه
ده بیت چۆن بین؟ به لام هه رگیز نابیت هیچ که سیک خوی به ته ووترین که س دابنیت،
پاکانه بۆ نه فسی خوی بکات و به خویدا هه لدات، به لکو پیویسته خودی خوی
به که مترخه م دابنیت.

وه هاتوره كه پيشه و نه و به كر به پيغه مبهري خوا ده فهره رموي: نه ي پيغه مبهري
خوا در عابه كم هيز بكه نه نجامي بدهم له نويزه كانم نه و يش فهرموي بلي: ((فَلَا: اللَّهُمَّ
بِصَنْتِ نَفْسِي ظَلَمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَأَغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي،
بِئِنَّ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ))^(۱) صحيح: أخرجه البخاري (۸۳۴)، ومسلم (۲۷۰۵) من حديث
ابن عمر رضي الله عنهما مرفوعاً.

(۱) _ نه وه نه بوبه كره رضي الله عنه كه هره چاكريني نه م نوممه تهيه، له دواي
پيغه مبهري _ عليهم الصلاة والسلام _ هيچ كه سيك نيبه له نه بوبه كر رضي الله عنه چاكر بيت،
سه ره پاي نه مهش پيغه مبهري خوا عليه السلام فيري كرد به م نزاي ئيستيفاره ئيستيفارو
داواي ليخوشبون بكات ((اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظَلَمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ،
فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)) له كاتيكد ته واوترين و
كامترين كه سي نه م نوممه تهيه بو خوا په رستي پاش پيغه مبهري خوا عليه السلام، سه ره پاي
نوهش داواي له پيغه مبهري خوا عليه السلام كرد نه م نزايه فيركات، نه و يش فيري نه م
ئيستيفارو داواي ليخوشبونونه ي كرد، ((ظَلَمْتُ نَفْسِي)) به چ شتيك له نه فسي خوم
سته م كردوه، به تاوان كردن، چونكه سته م كردن سي جورده، جوري يه كه م: سته مي
شيرك و هاره لپه رستي، خواي گه و ره ده فهرموي: ((إِنَّ الشُّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ)) [لقمان: ۱۳]
واته: به راستي هاو به شدانان بو خوا سته ميكي زور گه و ره يه، جوري دووه م: سته م كردن
له خاك، نه وانه ي له ناموس و نابرو ودا، له خویندا، له مالدا سته م له خاك ده كه ن،
جوري سييه م: سته م كردني به نده له خودي خوي، خودي خوي تووشي تاوان و گوناوه
دهكات و، نيتريا ده چيت، بويه ده ليت: ((اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظَلَمًا كَثِيرًا)) نه مه
نوبه كرى صديقه رضي الله عنها نه وه ها ده ليت، كه وا بوو هيچ كه س تواناي نه وه ي نيبه واز
له ئيستيفار بينيت نه گه ر چي به گه و ره ترين فزل و پايش گه يشيت، چونكه هيشتا
كه م ترخه مه به رامبر به جيتناني هه قه كاني خواي گه و ره، هره ها له بهر نه وهش كه
مزل به درنييه له وه ي كه به رده وام كه م و كړي و ناته واوي هيه بويه به رده واميش
پنښتي به ئيستيفاره.

واته: ((په روهدگارا من سته م له نه فسی خوم کردوه سته میکی زودو، که سر له
 گوناو و تاوان خوش نابیت جگه له زاتی تو. جا لیم خوشبه به لیخوشبوونیکي خوت و
 په حمم پتیکه، به راستی خوت لیوورده و به خشندهیت)). هه روها له (السنن) دا هاتووه
 عن أبي بكر رضي الله عنه قال: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلَّمَنِي دُعَاءَ أَذْعُوا بِهِ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ، فَقَالَ: ((قُلْ: اَللّٰهُمَّ
 فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبِّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيْكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوْذُ
 بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سَوْءًا أَوْ أَجْرَةً إِلَى مُسْلِمٍ، قُلْ إِذَا
 أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ وَإِذَا أَخَذْتُ مَضَجَكُمْ))^(۱) صحیح: أخرجه أبو داود (۵۰۶۷)، والترمذي (۳۳۹۲)،
 من حديث أبي هريرة رضي الله عنه مرفوعاً. واته: نیمامی نه بو به کر رضي الله عنه فه رموی: نهی پیغه مبهری
 خوا، نزایه کم فیرکه هر کات به یانی و نیوارم به سهر داهات بلیمه وه، نه ویش فه رموی:
 ((بلی: په روهدگارا نهی به دیهینه ری ناسمانه کان و زهوی، نهی زانای نهینی و ناشکرا، نهی
 پادشاو خاوهی هه موو شتیک، شایه تی ددهم هیچ په رستراویک نییه به هه ق جگه له تو،
 په نا ده گرم به تو له خراپه ی نه قسم و، له شه پرو هاویه شی شیتان، وه له وهی که نه قسم
 تووشی خراپه یه ک بکه م یان به موسلمانیکه وهی بشالینم، به یانیان و نیوارن و هر کات
 چوینه سهر نوینه کت نه م نزایه بلی)).

(۱) _ نیمامی نه بو به کر رضي الله عنه له پیغه مبهری خوی رضي الله عنه داواکرد نزایه کی فیرکات له به یانیان
 و نیواراندا بیلته وه، نه ویش نه م نزایه ی فیر کرد ((اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ
 وَالشَّهَادَةِ رَبِّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيْكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ
 الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سَوْءًا أَوْ أَجْرَةً إِلَى مُسْلِمٍ))، موقوف له وه به دهر نابیت که
 نه فسی خوی تووشی خراپه یه ک بکات، بویه پیوستی به نیستیغفارو داوی لیوورن ده بیت،
 نه گه ر نه وه نه بو به کری صیددیق بیت رضي الله عنه که پیغه مبهری خوا رضي الله عنه فیری کرد نه و نزایه بکات،
 که وا بو نه مه به لگه یه بۆ نه وهی که موقوف به رده وام پیوستی به نیستیغفاره، پیغه مبهری خوا
رضي الله عنه نیمامی نه بو به کری فیرکرد به یانیان و نیواران و که چوه سهر نوینه که ی نه و نزایه
 بلیته وه.

که‌وا بوو بۆ هیچ به‌کێک نییه له‌و باوه‌ره دابێت که پێویستی به‌ ته‌وبه‌و په‌شیمان
 بوونه‌وه‌و گه‌رانه‌وه نه‌بێت بۆ لای خوای گه‌وره‌، وه ئیستیغفارو داوای لی‌بو‌ردن له‌و
 ناروانه‌ی که نه‌نجامی داوه‌، به‌لکو به‌رده‌وام هه‌موو که‌سیک پێویستی به‌وه ده‌بێت^(۱).
 له‌ ئایه‌تیکی تردا خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا
 خَبِيرًا﴾ (۷۲) لِيَعَذَّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى
 الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا (۷۳) ﴿^(۲) [الأحزاب: ۷۲-۷۳] واته‌: بێگومان
 ئێمه‌ سپارده‌مان نیشانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و چیاکاندا (هه‌لگرتنی ئه‌مانه‌تی
 دینداریمان پێشنیارکرد بۆیان) به‌لام هیچیان پازی نه‌بوون که هه‌لگیرن و ترسان له‌و
 (ئه‌مانه‌ته‌) که‌چی ئاده‌می ئه‌و (سپارده‌ی) هه‌لگرت به‌ راستی ئه‌و (ئاده‌می) نۆر
 مه‌کارو نه‌زانه بۆ ئه‌وه‌ی خوا پیاوان و ئافره‌تانی دوو پوو سزا بدات و پیاوان و
 ئافره‌تانی هاوه‌ل‌دانه‌ر وه له‌ پیاوان و ئافره‌تانی ئیماندار ته‌وبه‌ وه‌رگری وه‌ خوا
 لی‌بو‌رده‌ی میهره‌بانه‌.

(۱) ئا ئه‌مه‌یه‌ ده‌ره‌نجامی ئه‌وانه‌ی که له‌ پێشتر باسمان کرد که بۆ هیچ که‌سیک
 نییه له‌و باوه‌ره دابێت که پێویستی به‌ خوای گه‌وره نه‌بێت، ئه‌گه‌ر پێغه‌مبه‌ری خوا
 ﷺ و ئیمامی ئه‌بوبه‌کر رضی‌الله‌عنہ ئیستیغفاریان کرد بێت و، نزایان کرد بێت و، له‌ خوای
 گه‌وره ترسان بن له‌ کاتی‌کدا ئه‌و هه‌موو فه‌زل و عیبادات و په‌رستنه‌یان هه‌بێت، که‌وا
 بوو که‌سانی دیکه ده‌بێت چۆن بن؟

(۲) خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ
 فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا﴾ بێگومان ئێمه‌ سپارده‌مان نیشانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی
 و چیاکان داو هه‌لگرتنی ئه‌مانه‌تی دینداریمان بۆ پێشنیارکردن به‌لام هیچیان پازینه
 بوون که هه‌لگیرن و له‌و ئه‌مانه‌ته‌ ترسان، خوای گه‌وره ئه‌و

ئەمانەتەى نیشانەدان، بەلام سەرپشكى كرد بوون، ئەگىنا ئەگەر بەناچارى بواب
گوپراپەلى فرمانى پەرورەدگار دەبوون و سەرپىچى فرمانەكەيان نەدەكرد، ﴿فَأَيُّ
أَنْ يَحْمِلْنَهَا﴾ بە ھەلگرتنى پازى نەبوون چونكە بىوھىي و سەلامەتيان بە چاكتە دانە،
﴿وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا﴾ لە دەرەنجامەكانى بەرپرسىارىتى ئەو ئەمانەتە ترسان، مەبەستىش
بە ئەمانەت ھەموو ئەو شتانەيە كە بەرپرسىارىتت ھەلگرتووە بەرامبەر خواى گەرە،
بەرامبەر مەرفەكان، لەگەڵ نەفسى خۆتە، بە جىھەننەى ھەموو ئەو پەرستانەى كە
خواى گەرە خستويەتە ژىر بەرپرسىارىتى تۆو ئەمانەتە، خواپەرستىت، بەر
خواپەرستىت، دلسۆزىت بۆ خواى گەرە، بە جىھەننەى فەرەكان، وازەينان لە
قەدەغەكراوەكان ھەموو ئەمانە ئەمانەتن و خواى گەرە خستويەتە ژىر
بەرپرسىارىتى تۆو، ھەرەھا ئەو ئەمانەتەى لە نىوان تۆ و خەلكىدايە، ئەگەر
بەو زىفەيەك يان لە پلەيەكدا بویتە بەرپرسىارى كۆمەلەك خەلك، ئەمە ئەمانەتە
خواى گەرەش دەفەرموى: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾ [النساء: ۵۸]
واتە: بە پاستى خوا فرمانتان پىدەكات بە دانەوھى گشت سپاردەكان بۆ
خاوەنەكانيان. مەبەستىش بە ئەمانەت ئەو بەرپرسىارىتى و وەزىفەيە كە مەرفە
ھەلى دەگريت، نەك تەنھا بۆ مووچە وەرگرتن، بەلكو بەرپرسىارىتى وەزىفەيەك
ھەلدەگريت بۆ ئەوھى خزمەتى برا موسلمانەكانى بكات، پىويستىەكانيان جىبەجى
بكات، ئا ئەمەيە مەبەستە سەرەكەيەكە، مەبەست تەنھا پارە نىيە، مەبەست ئەوھى
كارىك ئەنجام بدات و سوود بە براكانى بگەيەنيت. ھەرەھا ھەلگرتنى نەيىنەكانىش
ئەمانەتە، ئەگەر نەيىنەكەيان خستىتە ئەستۆ و پىيان گوتىت مەيدركىنە، ئەو
ئەمانەتە، نەيىنى ئەمانەتە. ھەرەھا سپاردەكان كە لای تۆ دانراو ئەمانەتە،
كەسانىك وا دەزانن ئەمانەت برىتە لە سپاردەكان بە تەنھا ھىچى تر، بەلام لە راستىدا

سپارده‌کان ته‌نھا یه‌ک جوړه له جوړه‌کانی نه‌مانه‌ت. هه‌روه‌ها نه‌مانه‌تی نیوان تو و
 نه‌فسی خوټ، خوای گه‌وره نه‌مانه‌تی نه‌فسی خوټی خستوټه ژیر به‌رپرسیاریتی
 خۆتوره به‌وه‌ی ته‌ماشای به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی بکه‌یت، له زیانه‌کان به‌دوری گریټ،
 سوږده‌کانی بو فراهام بکه‌یت، هانی بده‌یت بو نه‌نجام دانی تاعه‌ت و گوږپایه‌لی
 خوای گه‌وره، نه‌فسی خوټ نه‌مانه‌ته به‌لای تووه. که‌وا بوو نه‌مانه‌ت قورپسه بو‌یه
 ناسمانه‌کان و زه‌مین به‌هه‌لگرتنی پازینه بوون، چونکه قورپسه، ﴿وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ﴾
 نادم و نه‌وه‌کانی هه‌لیانگرت، ده‌ستکه‌وته‌کیان به‌چاکتر دانا، چونکه هه‌ر که‌سیک
 گوږپایه‌لی خوای گه‌وره بکات و، به‌جوانی جیبه‌جیی بکات پاداشتی زور گه‌وره‌ی
 ده‌ست ده‌که‌وټ، که‌وا بوو نه‌مان نه‌وه‌ستکه‌وته‌کیان به‌چاکتر دانا که‌تیایدايه،
 به‌لام ناسمانه‌کان و زه‌مین بی‌وه‌یی و سه‌لامه‌تیان هه‌لیژارد، به‌لام مروّف هه‌لیگرت به
 نومیدی ده‌ستکه‌وتنی نه‌وه‌پاداشته‌ی که‌تیایدايه نه‌گه‌ر وه‌کو خوټی جیبه‌جی بکریټ،
 ﴿إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ سته‌مکاره له نه‌فسی خوټی، نه‌فامه به‌هه‌قی نه‌مانه‌ت، هیه
 حبس‌بینکی بو نه‌کردو به‌جوانی جیبه‌جیی نه‌کرد، ﴿لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
 وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ بو نه‌وه‌ی خوای گه‌وره سزای پیاوان و نافرته‌تانی دوو پوو وه
 پیاوان و نافرته‌تانی هاوه‌لپه‌رست بدات، له نه‌وه‌ی نادم نه‌وانه‌ی نه‌م نه‌مانه‌ته‌کیان
 خسته نه‌ستوی خو‌یانه‌وه، ﴿وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾
 وه بو نه‌وه‌ی له پیاوان و نافرته‌تانی ئیماندار ته‌وبه وه‌رگریټ، وه خوا لی‌بورده‌ی
 میهره‌بانه. لی‌ره‌دا جیگه‌ی ناماژه پیدانه که‌خوای گه‌وره نه‌وه‌ی پوونکردوټه‌وه که
 خه‌لکی له ناستی به‌جیپه‌نانی به‌رپرسیاریتی نه‌مانه‌تدا سی جوړن، جوړی یه‌که‌م:
 نه‌وانه‌ی له پوالت و په‌نهانه‌وه ناپاکیان له نه‌مانه‌ت کرد، نه‌وانه بریتین له کافران و
 هاوه‌لپه‌رستان، جوړی دووه‌م: نه‌وانه‌ن له پوالت و په‌نهانه‌وه

به پرسیاریتی نه مانه تیان جیبه جیگردوه، نه مانیش بریتین له نیمانداران و
 موسلمانانی له پیاوان و نافرستان، جوری سییه م: نه وانن له پولات نه مانه تیان
 ه لگرت و، له په نهانیشه وه ناپاکیان لیکرد، نه مانیش دوو پووه کانن، ﴿وَيُتُوبُ اللَّهُ
 عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ نه مه به لگه یه له سر نه وه ی که
 نیماندارانیش به ته وای نه مانه ت جیبه جی ناکن به لام خوی گوره ده یان بورت،
 خوی گوره نه گره حیسابی له گه ل کردانیه سزای ددان به لام لییان خوش ده بیت.
 مه مو نامانهش به لگن له سر نه وه ی که نه وه ی نادم به رده وام له که م و کوپی و
 ناته وایدا ده زی بویه خوی گوره ته و به و نیستیغفاری بو داناون.

مروّف سته مکارو نه فامه، نه نجامی ئیمانداران پیاوان و ژنانیش هر تهویه کردنه^(۱)،
خوای گه وره له قورپانه پیروژه کهیدا هه والی تهویه کردنی بهنده چاکه کانی خوئی و
لنخۆش بوونیانی پێداوین .

به فه رموده ی (صحیح) سابت بووه له پێغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: ((لَنْ
يَدْخُلَ الْجَنَّةَ أَحَدٌ يَعْمَلُهُ))، قالوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَّعَمِدَنِي اللَّهُ
بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَقُضِيَ))^(۲) صحیح: أخرجه البخاري (۵۶۷۳) و (۶۴۶۳)، ومسلم (۲۸۱۶)،
(۲۷۱۷)، من حديث أبي هريرة وعائشة رضي الله عنهما مرفوعاً.

(۱) _ واته: تهویه کردن له وسته مکاری و نه فامیه ته.

(۲) _ به ههشت شوینیکی برزو به نرخه، ته نها به نه نجام دانی کرده وهی چاک
به ده ست ناهینریت، کرده وه کان هه رچه نده چاک و ژوریشین هیشتا هه ر نابنه نرخیک
بۆ چوونه به ههشت، چونکه به ههشت شتانیکی تیدایه که نه چاوه کان بینویانه،
نه گوئییه کانییش بیستویانه، نه به دلی مروّفا هاتوه، وه له بهر ئه وهی به ههشت
به رده وامه، نه مان و له ناوچوونی بۆ نییه، بۆیه کرده وهی نه وهی ئاده م نرخیک نییه
بۆ چوونه به ههشت، به لکو ته نها هۆکاریکه بۆ چوونه به ههشت، ته نها هۆکاریکه،
خوای گه وره نه گه ر له سه ر که م و کوپی و ناته واویه کان مو حاسه به ی مروّف بکات
ناچیته به هه شته وه، به لکو ده چیته ناگره وه، به لام خوای گه وره به پرهمهت و
به زه یی خوئی مروّف ده خاته به هه شته وه، که وابوو نابیی مروّف به کرده وه کانی خویه وه
بنازیت و فیریوی پئی بخوات، بۆیه پێغه مبهری خوا ﷺ فه رموی: ((هیچ که سیك
به کرده وه کانی خوئی ناچیته به هه شته وه))، گو تیان: ((ته نانهت تۆش، ئه ی
پێغه مبهری خوا ﷺ ؟ فه رموی: منیش))، چونکه پێغه مبهری خوا ﷺ له هه ر هه موو
خه لکی زیاتر خوا به رستی و کرده وهی چاکی هه یه، بۆیه پێیان گوت: ته نانهت تۆش
به کرده وه کانت ناچیته به هه شته وه ؟ فه رموی: ((منیش مه گه ر خوای گه وره به

په حمهت و به زهیی خوی دام پۆشیت))، وه که خوی گه وره ده فهرموی: ﴿أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ [الحل: ۳۲] واته: بچنه به ههشته وه به هوی ئه وهی که کرده وه چاکه کانتان نه نجام ده دا له دونیادا، له م ئایه ته دا پیتی وشه نیو ﴿بِمَا﴾ پیتی ده گوتنی (بائی) سه به یی نه ک مانای (عوض) (له جیاتی)، واته مانای ئایه ته که به م جوړه به: بچنه به ههشته وه به هوی ئه و کرده وه چاکانه وه که له دونیادا ده تان کرد، نه ک به م جوړه: بچنه به ههشته وه له جیاتی ئه و کرده وه چاکانه ی که له دونیادا ده تان کرد، چونکه کرده وه کان هه رچه نده چاک و زوریش بن نابنه نرخیك بۆ چوونه به ههشت، به ههشت زۆر زۆر له وه به رزتر گه وره تره، ئه مه له لایه ک، له لایه کی تریشه وه: کرده وه که م و کوپی زۆر و ناته واوی و که لیتی زۆری تیدا ده بیئت، بۆیه پیویسته ئاده میزاد به خویه وه نه نازیت و به خویدا هه لئه دات، له گه ل ئه وه شدا نابیت له په حمهت و به زهیی خوی گه وره بۆ ئومید بیت، وه ناشیئت کرده وهی چاکیش پشتگوی بخات و، بلیت: نه گه ر خوی گه وره به ههشتی بۆ نوسی بیتم ئه وه به دلنیا یی ده چمه به ههشته وه، ئه مه جایز نییه _ په نا به خوا _ به لکو پیویسته ئاده میزاد هۆکاره که نه نجام بدات که بریتیه له کرده وهی چاکه، چونکه ئه وهی کرده وه نه کات ناچیت به ههشته وه، به لام دلنیا بن ئه وهشی که ده چیت به ههشته وه ته نها به په حمهت و به زهیی خوی گه وره ده چیت به ههشته وه، چوونه به ههشتیش به کرده وه کردنه، کرده وهی چاک.

ئه مه به لگه یه بۆ ئه وهی که نابیت ئاده میزاد به خویدا بنازیئت و به خویدا هه لئه دات و، پاکانه بۆ نه فسی خوی بکات، نابیت کرده وه کانی به زۆر بزانیئت و فریوی پی بخوات، به لکو پیویسته نه فسی خوی به که م ته رخه م دابنیئت، به رده وام نیستیغفار و ته و به بکات به رامبه ر به و که م ته رخه میانه، دلنیا بن ئه و که سه ی به کرده وه کانی خوی سه رسام بیت و به زوریان بزانیئت هه رگیز نیستیغفار و داوی لیبوردن و ته و به ناکات.

مانای ئەم فەرمودە بە ش پێچەوانەی ئەو دەقه قورئانیە نییە کە خوای تەعالا دەفەرمووی: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَيْئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾^(۱) [الحاقة: ۲۴] واتە: (پێیان دەگوتریت) بخۆن و بخۆنەوه، نوشتان بێت بەهۆی ئەو چاكانەوه کە لە پۆزانی رابردوودا کردوتانە. لەم ئایەتەدا پیتی بائی نیو ﴿بِمَا﴾ مانای (السببية) (هۆکاری شتەگەم) دەبەخشیت نەك مانای (عوض) (لە جیاتی)، چونکە پێغه مەبری خوا ﷺ نكۆلی لە (باء العوض) ی بە مانای (لە جیاتی) دەکات^(۲)،

- (۱) مانای ئەم ئایەتە ئاشکرایە و ئاماژە بۆ ئەوه دەکات کە چوونە بەهەشت بە ئەجامدانی کردەوهی چاکە، لە پۆلەتدا و دیارە کە پیتی (باء) ی نیو ﴿بِمَا﴾ (باء العوض) ه، بەلام وانییە، لە راستیدا تەنها (باء السببية) یە.
- (۲) پێغه مەبری خوا ﷺ نكۆلی لە (باو المقابلہ والمعادلہ) کردووه، واتە: نكۆلی لەوه دەکات کە ئادەمیزاد ئەوەندە کردەوه کانی چاک و باشن بگەن بە ئاستی چوونە بەهەشت، واتە: ئادەمیزاد کردەوه بکات و لە جیاتی ئەو کردەوانە شایستە ی چوونە بەهەشت بێت، چونکە کردەوه نە یە کسان دە بێت بە چوونە بەهەشت نە بەرامبەریش دە بێت بە چوونە بەهەشت، بەهۆی ئەو کەم و کوپی و ناتەواویانەوه کە لە کردەوه کاندای ئەو، بەم جۆرە دەگەینە ئەو دەرەنجامە ی کە چوونە بەهەشت بەهۆی فەزل و بەخشندە ی و لیبوردە ی و پەحمەت و بەزەیی خوای گەورە بە دەست دێت. ئەجامدانی کردەوه چاکە کانیشت تەنها هۆکاریکن بۆ گرتنە بەری پرگای چوونە بەهەشت. ئەگەر ئەو فەزل و پەحمەتە ی خوای لە گەڵدا نە بێت مەریگیز مەرف بە کردەوه کانی خۆی ناچیتە بەهەشتەوه.

فورئانیس (باء السببة) ی به مانای (به هوی) جیگیر کردوه^(۱).

وه قسه ی نه وانه ی ده لئین: نه گهر خوای گه وره به نده یه کی خوشویست جیتر
تاوانه کان زیانی پیناگه یه نن^(۲)،

(۱) _ نه مه ته فسیرو پافه ی نه و ئایه ته ی خوای گه وره ده کات که ده فره رموی:
﴿أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ [النحل: ۳۲] بچنه به هه شته وه به هوی نه وه ی که
ده تانکرد له دونیادا، هه روه ها ته فسیرو پافه ی ئایه ته که ی تریش ده کات که
ده فره رمویت: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾ [الحاقة: ۲۴] پییان ده وتریت
بخۆن و بخۆنه وه، نوشتان بیت به هوی نه و چاكانه وه که له پوژانی پابردودا کردوتانه،
کرده وه کان ته نها هۆکاریکن بو گرته به ری پتگای به هه شت، به هوی فه زل و
به خشنده ی و لییبورده یی و په حمه ت و به زه یی خوای گه وره ده شچیه به هه شته وه.
نه مه نه و به لگه یه یه که ده یسه میتیت ئاده میزاد به رده وام پیویستی به ته وه کردن و
گه رانه وه ده بیت بو لای خوای گه وره، پیویستی به ئیستیغفارو داوای لیبوردن له
خوای گه وره ده بیت، پیویستی به وه یه که به رده وام له خوای گه وره داواکار بیت به
فه زل و په حمه ت و به زه یی خوی بیخاته به هه شته وه.

(۲) _ به لئ، خوای گه وره هه ر کات به نده یه کی خوی خوشویست بو ته وه کردن و
ئیستیغفار کردن پیتنومایی ده کات، نه مه مانا راسته که یه تی، مانای نه وه نییه که هه ر
کات خوای گه وره به نده یه کی خوی خوش ویست ئیتر هه ر چه نده تاوان بکات زیانی
پینه گه یه نیت، هه رگیز نه مه راست نییه، چونکه نه وه گوفتاری کۆمه لی مورجینه یه که
ده لئین: ئیمان به دله، له گه ل بوونی نه و ئیماندا گونا و تاوان هیچ زیانیکی پی
ناگه یه نن، نه مه گوفتاریکی زۆر پووچه، به لکو گونا و تاوان و سه ریچی کردن زیان

دهگه بهن، زیان به ئیمانداران دهگه بهن، پیده چیت له پوژی قیامه تدا به ناگر سزا
 بترین له کاتیکدا ئیمانداریشن به هوی گونا و تاوان و سه ریچییه کانیانه وه، پیده چیت
 ماره به کی دریش له ناگردا بمیننه وه، ده سووتین، پاشان لئی دینه دهره وه،
 هره ها نه و موسیبه و کاره ساتانه ی که له دنیا دا به سه ر موسلمانان و ئیمانداراندا
 بن، موسیبه و کاره سات له کاتیکدا ئیماندارن، نه مه به لگه به بو نه وه ی گونا و
 تاوان له دنیا شدا نه و زیانانه ی ده بیت، له م باره وه خوی گه وه ده فهرموی: ﴿وَمَا
 أَتَاكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ﴾ [الشوری: ۳]. واته: وه هر ناخوشییه کتان
 توش بووی نه وه به هوی کرده وه ی (خرابی) خوتانه وه یه. دلنیا بن گونا و تاوان و
 سه ریچی له دنیا و قیامه تیشدا زیانداره، به دهر له تهویه کردن و ئیستیغفار و داوی
 لنبورنکردن هیچ شتیکی تر له سه ر ئیماندار ی لانا بات. که وا بوو با چیر هیچ که سیك
 زان نه کات و بلیت: من ئیماندارم و تاوان زیانم پی ناگه یه نیت وه کو گو فتاری
 مرجیه کان.

ئەو مانایە دە بەخشیت: کە ئەگەر خوای گەورە بەندە بەکی خوشویست بۆ تەوبە، ئیستیغفارو، داوای لیبوردن پێنومایی دەکات، چیتەر لەسەر تاوان کردن سوور نابیت، وە هەر کە سیکیش لەو باوەر دابیت کە تاوان کردن زیان بەو کەسانە ناگەینیت ی سوورن لەسەر ئەنجامدانی، ئەو کە سیکێ گومراییو، پێچەوانە ی قورئان و سوونن و یەك دەنگی پیشینی چاک و پیشەوایانیش جولاو تەو^(۱)

(۱) _ ئاماژە بۆ مورچینەکان دەکات، دەڵێن: گوناھ و تاوان و سەرپێچی کردن زیان بە ئیماندار ناگەینیت وەکو چۆن تاعەت و گوێپارێکی سوود بە کافر ناگەینیت، ئیمەش دەڵێن: بەڵێ، تاعەت و گوێپارێکی سوود بە کافر ناگەینیت، بەلام گوناھ و تاوان و سەرپێچی کردن زیانبە ئیماندار دەگەینیت، ئەو ئیتەر بۆچی قەدەغە ی گوناھ و تاوان و سەرپێچی کردنمان لێکراوە، فەرمانی تاعەت و گوێپارێکی و تەوبەکردنمان پێدراوە؟ ئایا لەبەر ئەوەنییە کە گوناھ و تاوان زیانبەخشن، بە ئیماندار زیاندەگەینن، ئەو کەسانە ی لەسەر ئەنجامدانی سوورن، بەلام ئەو کەسانە تەوبە دەکەن و بە تەواوای وازی لێدێنن زیانیان پێی ناگەینیت، هەرکەس تەوبە بکات خوای گەورە تەوبەکە ی وەر دەگریت و لێی دەبوریت، بەلام ئەو کەسانە ی لەسەر ئەنجامدانی تاوانەکان سوورن ئەو لە دنیاو قیامەتیشدا زیانیان پێدەگەینیت. ئەو کەسانە ی لەو باوەرەدان کە تاوان زیان بەو کەسانە ناگەینیت کە لەسەر ئەنجامدانی بەردەوامن با دلتیا بیت پێچەوانە ی قورئان و سوونن و یەك دەنگی زانایان جولاو تەو، چونکە

قورپان و سووننه ناماژه بۆ ئوه دهكەن كه گوناھ و تاوان و سەرپېچى كردن زيانى به نېمانداران دهگه يە نيت، به شېك له هاوه لان له جهنگى ئو خوددا سەرپېچى كردن زيانى پېگه ياندن، سەرپېچى كردنېك بوو له لايەن هينديكيانەوه كه برىتى بوون له تير هارينهكان نهوانه وازيان له شاخه كه هينا له كاتيكدا پېغه مبهرى خوا ﷺ پېى فرموو بوون: ((شاخه كه چۆلمه كەن له كاتيكدا سەرکه وتين يان دۆراين)) به لام سەرپاي ئوه ش هەر له شاخه كه هاتنه خواره وه، موسلمانان شكستيان هينا به هوى تارانه وه، بۆيه نهگەر سەرپېچى كردنېك له لايەن هينديكيانەوه كاريگه رى له سەر هموان هه بو بيت له جهنگيكدا، كه وا بوو ئه مه به لگه يه بۆ ئوه رى كه گوناھ و تاوان و سەرپېچى كردن زيان به خشن، چاكترينه كانى هەر هه موو مرقايه تى كه هاوه لانن سەرپېچى كردن زيانى پېگه ياندن ئيتىر بۆ كه سانى تر ده بيت چۆن بيت؟

ئىنجا ھەر كەسنىڭ بە ئەندازەى ھەرە وردىلەيەك چاگەى كىرىپ دەيىيىنىتەو، ۋە ھەر كەسنىڭ بە ئەندازەى ھەرە وردىلەيەك خراپەى كىرىپ دەيىيىنىتەو^(۱).

(۱) _ لە سوپەتى (الزَّلْزَلَةُ) دا خۇاى گەرە دەفەرمۇيت: ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا (۱) وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (۲) وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا (۳) يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا (۴) بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا (۵) يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ (۶) فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (۷) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (۸)﴾ [الزَّلْزَلَةُ: ۱-۸] واتە: كاتىڭ زەۋى ھاتە لەرزە بە لەرزىنى خۇى، لە كاتى پۈۋدانى قىيامەتدا، ۋە زەۋى ھەرچى شتى قورس و گرانى (نىۋى) ھەيە ھەموۋى فېتىدەيە دەرەو، واتە ئەو مردوۋانەى لە نىۋىدەيە ۋە مەۋە لەر پۇژەدا دەلىت: ئەو زەۋى چىتەى؟ مەۋە سەرى سوپەمىنىت لەو زەمىن لەرزە، لەو شتە ترسىنەرە تۇقىنەرە سامناكە، لەو پۇژەدا (زەۋى) دەنگوباسى خۇى دەگىرىتەو، واتە لە پۇژى قىيامەتدا زەۋى شايتە دەدات لەسەر ھەموۋى كىرەۋانەى لەسەر پۈۋىدا ئەنجام دراۋە، خەير و شەپ، كە پەرەردىگارى تۇ (ۋاى) بۇ سىۋىش كىرەۋە، خۇاى گەرە خۇى دەيانھىنىتە قىسە كىرە، خۇى فەرمانى پىكىرەۋىن شايتە لەسەر نەۋەى ئادەم بەدەن، لەو پۇژەدا خەلكى دەرەچەن بە پەراگەندە پەشۋى تا (پاداشتى) كىرەۋەى خۇيان نىشان بەدەن، ۋە، ھىسابىيان لەگەل بەكرىت، ئىنجا ھەر كەسنىڭ بە ئەندازەى ھەرە وردىلەيەك چاگەى كىرىپ دەيىيىنىتەو، ئەو وردىلەيە بچوكتىن شتە، گوتراۋە ئەو وردىلەيە بە كىشى مەۋلەيەكى بچوكتە، ۋە گوتراۋە بە كىشى ئەو وردەخۇلەيە كە ھەۋا ھەلىگرتوۋە، ۋە ھەر كەسنىڭ بە ئەندازەى ھەرە وردىلەيەك خراپەى كىرىپ دەيىيىنىتەو، ئەوان دەلىن: گوناھ و سەرپىچى كىرە زىيان بەخش نىيە، لە كاتىڭدا خۇاى گەرە دەفەرمۇي: كەسنىڭ بە ئەندازەى ھەرە وردىلەيەك خراپەى كىرىپ دەيىيىنىتەو، كەۋا بوۋ چۇن دەلىن: گوناھ و تاۋان و سەرپىچى كىرە زىيان ناگەيەنىت؟

له راستیدا به نده ستایش کراوه کانی خوای گه وره نه وانه نه که له م نایه تانه دا ماسکراون: ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَحَنَّةٍ غَرَضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾ (۱۳۰) ائیس ینفمون فی السراء والعسراء والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس واللّه یحب المتحسین (۱۳۱) والذین إذا فعلوا فاجشة أو ظلموا أنفسهم ذکروا اللّه فاستغفروا یدنو منه ومن یغفر الذنوب إلا اللّه ولم یصروا علی ما فعلوا وهم یعلمون ﴿^(۱)﴾ [آل عمران: ۱۳۲-۱۳۵].

(۱) - ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ﴾ پیشبرکی بکه ن بو لیبور دنیکی گه وره له لایه ن په روه ردگار تانه وه، واته: خیرا بن چه ند له توانا تان دایه، دوانه که ویت و سستی نه نوینیت، ﴿وَحَنَّةٍ غَرَضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾ بو به هشتیک که پانیبه که ی به نه ندازه ی ناسمانه کان و زه و بیبه که بو له خوا ترسان ناماده کراوه، وانه: خوای گه وره خولقاندویه تی له که ل نه و خوشگوزه رانی و خیراته ی که تییدایه، باشه بو کی؟ بو ته قواکاران و پاریزکاران نه وانه ی له دنیادا ته قوای خویان ده کرد، خویان له گونا و تاوان و سه ریچیبه کان به دور ده گرت، گویریابه لی و تاعه ت و خوابه رستیان ده کرد، باشه نه و ته قواکارو پاریزکارانه کین؟ نه وانه نه که خوای گه وره له باره یانه وه ده فهرموی: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالْعُسْرَاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ نه وانه ی مال ده به خشن له پی خوادا له کاتی خوشی و ناخوشیداو، پی به تینی خویان ده خوونه وه، ده بوورن له خه لکی، خواش

چاکه کارانی خوش دهوینت، بهم شیوه سیفاته کانیان باس دهکات، تا دهه رموی: ﴿وَلَذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاجِئَةً﴾، شاهیدی قسه کانمان و مه بهستی سه ره کی مان لیره دا نه مه به ﴿فَعَلُوا فَاجِئَةً﴾ واته: هر کات گونا و تاوان و سه ریچی کی نقد نقد قیزه و و ناشیرینان نه نجام دا ﴿أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾ یان سته میان له نه فسی خویان کربو تاوانی له وه به خوارترو بچوکتریان نه نجام دا وه کو تاوان و سه ریچی و خرابه کان ﴿ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ إِلَّاهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ مه به ستمان عیره به: که یادی خوی گه وره ده که نه وه نینجا داوی لیوردن ده که ن بو گونا ه کانیان، نایا کی له گونا ه کان ده بوریت جگه له خوا؟ وه به رده وام نابن له سه ره وهی که کردویانه له کاتیکدا بزائن گونا ه، ﴿ذَكَرُوا اللَّهَ﴾ گه وره یی خویان هتیا به وه یادی خویان و لئی ترسان و دلنیا بوون له وهی که شایهت و چاودیره به سه ریانه وه ﴿فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ﴾ نه هلی به هشت نیستیغفار ده که ن و داوی لیخوشبوون له خوی به به زه یی ده که ن ده رباره ی نه و گونا و تاوان و سه ریچیانه ی نه نجامیان داوه، نیر له کوین نه و جوړه که سانه ی ده لئین: گونا و تاوان و سه ریچی کردن زیانی نییه.

بەر پەرچدانەوێ ئەو کەسانەى کە قەدەرى خوا دەکەنە بەهانی تائوانەکانیان

و هەر کەسێک لەو برۆیەدا بێت کە قەدەر بەهانیە کە بۆ خەڵکانی تائوانکار ئەو هەسەکی وەک و قەسەى ئەو هاوڵەبەرستانە (۱)

(۱) - قەزاو قەدەر لەلایەن خۆی گەورەوێ، برۆا پێهێنانی پایەیکە لە شەش پایەکانی ئیمان وەک ئەوێ پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: ((الإيمان أن تُؤمنَ باللهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ)) واتە: ((ئیمان بریتێ لەوێ برۆا بەخوێ فریشتەکانی و کتێبەکانی و پێغەمبەرانی و پۆژی دواى و برۆا بەقەدەر خەیر و شەڕی بێت))، هەر کەسێک برۆای بە قەزاو قەدەر نەبێت با دڵنیا بێت نەبێت لە پایەیکە لە پایەکانی ئیمان کردووە، پێویستە باوەر بۆن بە قەدەریش بەو جۆرەبێت کە خۆی گەورە تەقدیری شتەکانی کردووە پێش پوودانی، یەكەم جار خۆی گەورە زانیویەتی بەزانینە ئەزەلیەکی کە وەسف کراوە بەو زانینە ئەزەلیە ئەبەدیە، زانیویەتی ئەوێ کە بوو ئەوێش کە دەبێت، پاشان ئەوێ لە (اللوح المحفوظ) دا نووسیوە، کاتی قەلەمی خۆلقاند پێی فەرموو بنوسە ئێتر ئەوێ دەبێت و پێو دەدات تاوەکو پۆژی قیامت لە (اللوح المحفوظ) دا نووسیوە، کەوا بوو هیچ شتێک نەماوە لە (اللوح المحفوظ) دا نە نووسرا بێت، هەموو شتێک لەویدا نووسراوە، پاشان خۆی گەورە ئەو شتانە لە کاتە دانراوەکانی خۆیدا دەخولقێت، ویستی دەکات و پاشان لە کاتە دانراوەکانی خۆیدا دەخولقێت، کەوا بوو هەر کەسێک ئیمانی بە قەزاو قەدەر نەبێت ئەو ئیماندار نییە بە خۆی گەورە، و هەپەشە لێکراوە بە ئاگر، هەرگیز چێژی ئیمان ناکات تا نەزانیت و باوەری بەو نەبێت کە ئەوێ تووشی بوو هەرگیز لێی بەهەڵدا نە دەچوو، ئەوێش لێی بەهەڵ داچوو هەرگیز تووشی نا بێت، با بێئارام نەبێت لە کاتی موسیبت و کارەساتدا، وەبا فەریوەخوات و دڵخۆشیش نەبێت لە کاتی نەعمەتدا، بەلکو با سوپاس گوزار بێت

له کاتی نیعمه تدا و با نارام گریش بیت له کاتی سزادان و توله لی سه ندنه و ده دا، نه م
 پوخته ی بپوا بوون بوو به قه زاو قه دهر، خوی گه ورده ش له قودنانی پیروزدا مهری
 نه و هی پیداوین و، ده فهرموی: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ [الحديد: ۲۲] واته: هیچ زیان و
 به لایه ک پووینه داوه نه له زهوی و نه له خودی خوتاندا ثیللا له (الروح المغضوبه)
 نووسراوه پتیش نه و هی به دیبهنین بنگومان نه وه بو خوا زور ناسانه، پاشان خوی
 گه ورده حیکمه تی نه و کاره شمان پیده لیت و ده فهرموی: ﴿لَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَتَرَ وَلَا تُفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ [الحديد: ۲۳] تا خه فت نه خون بو
 نه و هی له ده ستان چووه و ده دلخوش و غه رانه بن به و هی که پتی داوون و ده خوا هیچ
 خو به زلزانیکی شانازی که ری خوش ناویت. پیویسته ناده میزاد بپوای به مه ه بیت.

دوو تایه فه ی گومراهه ن، تایه فه یه کیان نکولی له قه دهر ده کهن و، ده لیتن:
 شته کان نوین و ته قدیریکی پیشتریان نییه و خوی گه ورده ته قدیری نه کربوون و،
 نه ینوسیون و، له راستیدا کاتیک ده یزانیته که پووده دات (إن الأمر مستأنف وليس له
 تقدير سابق، لم یقدره الله ولن یكتبه وانما یعلمه إذا وقع) نه مه باوه پی موعته زیله کانه که
 به تایه فه ی قه دهریه ناسراون چونکه نکولیان له قه دهر کردوه، هه روه ها به مه جوسی
 نه م نوممه ته ش ناسراون چونکه ده لیتن: به نده کرده وه کانی خودی خوی ده خولقینیت
 (العبد یخلق فعل نفسه) نه وان دوو خولقینه ری دیکه یان له گه ل خوی گه ورده دا داناره
 وه کو چون مه جوسه ناگر په رسته کان خولقینه ریکیان بو خه یر داناره و،
 خولقینه ریکیشیان بو شه پ داناره، به لام نه مان له مه جوسه ناگر په رسته کانیش
 زیاده پوتر بوون، چونکه ده لیتن: هه موو موقیت کرده وه کانی خودی خوی
 ده خولقینیت، تایه فه ی دووم: نه وانه بوون که له جیگیر کردنی (اثباتی)

پازی بووه و ناچاری نه نجام دانی نه و شتانه ی کردوون، ئیوه شوینی هیچ شتیک
 ناکه ون بیجگه له گومان وه ئیوه هر له خوتانه وه به گوتره شت ده لئین، خوای گهره
 پیی راگه یاندوین که نه وان نه و شتانه ده لئین، وه کوتیشیان، خوای گهره له سوره تی
 (النحل) دا به یادی هینا وینه ته وه که نه وان نه وه یان کوتووه، له م باره وه خوای گهره
 ده فهرموئ: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا
 حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾
 [النحل: ۳۵] واته: وه نه وانیه هاو به شیان داناوه بۆ خوا ده لئین نه گهر خوا بیویستابه
 بیجگه نه و (خوا) هیچ شتیکمان نه ده په رست نه ئیمه و نه باو باپیرانمان وه حه پامان
 نه ده کرد هیچ شتی به بی فهرمانی نه و پیشینانی نه مانیش هر به و جوړه یان ده کرد
 ﴿فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ ده ی ئایا پیغه مبه ران هیچیان له سهره بیجگه له
 راگه یاندنیکی ناشکرا، نه گهر خوای گهره به وانه پازی بویت و نه وان هیچ مه لباردن
 و په سهند کردنیکیان به ده ست نه بیت ئیتر ناردنی پیغه مبه ران چ سوودیکی هیه؟
 ناردنی پیغه مبه ران و دابه زاندنی کتیبه کان هیچ سوودیکی نابیت، چونکه کاتی خوای
 گهره پیغه مبه رانی ناردوه که قه ده غه ی شیرک و هاوه لپه رستی و کوفرو حه پام
 ده کات نه مه مانای وایه خوای گهره به و شتانه پازی نه بووه و، به شهرعیشی
 دانه ناوه، خوای گهره ده فهرموئ: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
 الطَّاغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶] واته: سویند به خوا له ناو هه موو گهل و نوممه تیکدا
 پیغه مبه ریگمان ناردوه به مه ی ته نها خوا به رستن و دوورکه ونه وه له (په رستنی) هر
 په رستراویکی تر. نه مه به لگه یه له سهر نه وه ی که خوای گهره به کوفر پازی نابیت،
 پیی پازی نابیت و خوشی ناویت، بۆیه پیغه مبه رانی ناردوه بۆ نه وه ی پیگری له
 شتانه بکات، جه بریه کان له سهر هه مان پیباوه پی هاوه لپه رسته پیشینه کانن نه وانیه
 خوای گهره له م ئایه ته دا باسی کردوون.

«خَوَّاهُ كَعُورِهِ لَه بَارَه يَانَه وَه دَه فَرَمَوِي: ﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ يُشْرِكُونَ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا جُنْدًا مِنْ شَيْءٍ﴾^(۱) [الأنعام: ۱۰۸].

هَرَوَه مَا خَوَّاهُ كَعُورِهِ بَه رِبَه رَچِيَان دَه دَاتَه وَه، دَه فَرَمَوِي: ﴿كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ خَيُّ ذَاقُوا بَأْسَنَا﴾^(۲) قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا^(۳)

(۱) له سورَه تى (النحل) دا خَوَّاهُ كَعُورِهِ پَتِي پَاگَه يَانَدَوِيْن كه نه و جَوْرَد قَسَانَه
دَه لَيْن، بَلِيَه خَوَّاهُ كَعُورِهِ له نَايه تَه كَه ي سَه رَوَه دَا دَه فَرَمَوِيْت: ﴿سَيَقُولُ﴾ وَاتَه: له
دَاهَاتَوِي نَزِيكِدَا دَه لَيْن، چُونَكِه له زَمَانِي عَه رَه بِيْدَا هَرَكَات پِيْتِي (س) چَوَه سَه
(نعل) كَرْدَار نِيْتَر نه و مَانَايه دَه بَه خَشِيْت كه له دَاهَاتَوِي نَزِيكِدَا شَتَه كه رَوَه دَات، وه
نَه رَه بَوَه كه گَوَتِي شِيَان.

(۲) ﴿كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ هَر بَه و شَتَوَدِيَه نه وَانَه ي پِيْتِي نه مَانِي ش
دِرِيَان كَرْد، پِيْتَه مَبَه رَان و كَتِيْبَه كَانِيَان بَه دِرُو خَسْتَه وَه، بَه قَه زَاو قَه دَه ر بَه هَانَه يَان
دَه مَبْنَايه وَه، گَوَايه هِيچ لَوَمَه و سَه رَزَه نَشْتِي كِيَان له سَه ر نَابِيْت، ﴿خَيُّ ذَاقُوا بَأْسَنَا﴾
هَنَا سَزَاو تَوَلَه ي نِيْمَه يَان چَه شَت، تَا خَوَّاهُ كَعُورِهِ سَزَاي دَان و تِيَاچَوِيْن، نه گَه ر
خَوَّاهُ كَعُورِهِ بَه قَسَه كَانِي نه وَان پَارِي بَوَايه سَزَاي نه دَه دَان، نه گَه ر خَوَّاهُ كَعُورِهِ
رَه كَو نه وَان دَه لَيْن _ نَاچَارِي نه و شَتَه ي كَرْدَنَايه و، نه وَانِي ش هِيچِيَان بَه دَه سَت
نَه بَوَايه نه رَه سَزَاي نه دَه دَان، چُونَكِه خَوَّاهُ كَعُورِهِ سَتَه م له هِيچ كه سِيَك نَاكَات، چَوْن
سَزَاي كه سِيَك بَدَات كه هِيچ هَه لَبْزَارْدَن و پَه سَه نَد كَرْدَن و وَيَسْتِي كِي بَه دَه سَت نه بِيْت
ر، نَاچَار كَرَابِيْت.

(۳) وَاتَه نَايَا هِيچ بَه لَكَه يَه كَتَان پِيْتِيَه له سَه ر نه و شَتَانَه ي كه له سَه ر خَوَّاهُ كَعُورِهِ
دَه لَيْن.

إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ (١٤٨) ﴿١﴾ قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٢﴾ [الأنعام: ١٤٨ - ١٤٩].

نه گه رقه دهرو چاره نووس بۆ که سیتک به هانه و بیانوو بویه نه وای خوی گهره سزای نه وانه ی نه ده دا که پیغه مبه رانیان به درۆ ده خسته وه ^(۲)،

(١) _ ﴿إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ﴾ ئیوه شوینی هیچ شتیک ناکه ون بیجگه له گومان، ب راسی به د گومانی زۆربه ی درۆیه، له م باره وه خوی گهره ده فره مویت: ﴿إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ﴾ [النجم: ٢٣] واته: ته نها شوینی گومان و نه وشته ده کون که نه فسی خویان هزی لیه تی. شیاو نییه مرۆف شوینی گومان بکه ریت، مه سه له کانی بیر و باوه رو بنه په ته کانی ئیمان پیویسته له سه ریه قین و دلنیا بوونی ته وای بینا بکه ریت، نه که له سه ر گومان، ﴿وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ﴾ وه ئیوه هه رل خۆتانه وه به گۆتره شت ده لێن، نه که له سه ر خه ملاندن و بۆچون.

(٢) _ خوی گهره ده سه لاتی ته وای به سه رتان دا هیه، چۆن ئیوه به هانه ی بز دینه وه، ده لێن: خوی گهره ناچاری کردوین، خوی گهره پیغه مبه رانی ناردوه، کتیبه کانی دابه زاندوه قه ده غه ی نه وشته تان لی ده کات، ئیوه توانا شتان هیه، خوی گهره توانای پیداون ده توانن وازی لیبینن، توانای نه نجام دانی نه وانه تان هیه که خوی گهره فره مانای پیکردوون، تواناو ویستتان هیه، که وای بوو خوی گهره ده سه لاتی ته وای هیه، به لگه ی به سه رتانه وه دامه زاندوه، پیغه مبه رانی بۆ ناردوون و، کتیبه کانی بۆ دابه زاندوون.

(٣) _ ﴿حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا﴾ [الأنعام: ١٤٨] هه تا سزاو تۆله ی ئیمه یان چه شت، نه گه ر قه زاو قه ده ر به هانه و بیانوو بویه بۆ که سیتک نه وای خوی گهره سزای نه ده دان، چونکه له و کاته دا به هانه دار ده بوون، وه کو نه وه ی خویان ده لێن: به هانه دار ده بوون.

و، گو فرمه گانی نوح و، عادو، ثمودو، مؤتفکات و، قهومی لیرعهون، وه فرمانیشی
دهده دابه سزادانی دهست دریزکاران^(۱)،

(۱) _ به لی، نه گهر مه زه ب و پیاوهریان راست بوایه، نهوا خوای گهره
پتفه مبرانی نهده ناردو، کتیبه گانی دانه ده به زاند که قه ده غه ی گونا و تاوان و
سارپچی و کوفرو شیرک و هاوه لپه رستی بکن، نه گهر نهوان ناچاری کردنی نهو
شنانه بکرایه ن و، له توانایاندا نه بوایه وازی لیبیتن، نیتر سوودی ناردنی پتفه مبران
و، دابه زینی کتیبه کان چ بوو؟ به دلنایایی نهوکاته کاریکی بی سوودو بی مه بهست
دهبرو، به لام ناردنی پتفه مبران و، دابه زینی کتیبه کان به لگه یه بو نه وه ی که
ویستیان مه یه و مه لپژاردن و په سه ندرکردنیا ن به دهسته و، به ویست و خواست و
مه لپژاردنی خوین تووشی نهو شتانه بوون، بویه خوای گهره نومه تانی کافری وه کو
نومه گانی (نوح و، عادو، ثمودو، مؤتفکات که قهومی لوط) بوون سزای دان، خوای
گهره له باره ی مؤتفکاته وه ده فرموی: ﴿وَالْمُؤْتَفِكَةُ أَهْلُهَا﴾ (۵۳) فَعَشَاهَا مَا
عَشَى (۵۴) ﴿النَّحْمُ: ۵۳-۵۴﴾ واته: وه دیتاته سه روژیرکراوه گانی (به زه ویدا) برده
خواره وه (که دیتاته گانی گه لی لوط بوون) ﴿فَعَشَاهَا مَا عَشَى﴾ نینجا نهو دیتاتانه ی
دایزشی نه وه ی که دایپووشی، خوای گهره له ناوی بردن، نه گهر ناچاری کردنی نهو
شنه بان خراپانه که نهوان ده یانکردو، تووشی بوون، نهوا خوای گهره سزای
نده دان، چونکه نهوکاته سته می لیده کردن و، خوای گهره ش پاکه و بیگه رده و
هرگیز سته م ناکات، خوای گهره دادوهری دادپه رده. نه گهر نهوان ناچار کرایه ن
نهوا خوای گهره هرگیز سزای داوین پیسان و، دزان و، مه ی خوړان و،

مه لکه راره کانی نه ده دا، چونکه له و کاته دا ناچار بوون و، هيچ توانا به کيان نه بوونېږ
 خوای گوره هيچ سزايه کي بڼو دانه ده نان، داوړين پيساني جه لده ليدان نه ده کړه،
 په جمي نه ده کړدن، ده ستي دزاني نه ده بڼي، مه ي خوراني جه دلديداني نه ده کړه، چنډ
 سزايان ده دا نه گره خوای گوره خوی نه وه ي له سر ته قدیر کړد بڼتن و، له چاره ي
 نوو سيښتن و، ناچاري کړد بڼتن، به لام خوای گوره ناچاري کړدوون، ناده ميزاد ويست
 و خواست و هلېژاردن و په سه ند کړدنيان ه يه، ناده ميزاد نه گره بيه وي گونېر اېل
 خواکي ده بڼت و، نه گره ريش بيه وي سه رپيچي ده کات به ناره زوو و هلېژاردني خوي
 خوی. به لام نه گره هلېژاردن و په سه ند کړدن و ويست و خواست و توانايان نه بولې
 نه و کاته به هانه دار ده بوون، بويه شيت به هانه داره تا حوه له هندی، مندان پښ
 بالغبون به هانه داره، که سي نوو ستوو به هانه داره، که سي ناچار کړاو و نقد لي کړلو
 به هانه داره، چونکه هيچ هلېژاردن و په سه ند کړدنيکيان به ده ست نيه، ناچار
 کړاون، يا خود عه قلی نيه بڼو نه وه ي هق و باتل ليکجيا بکاته وه.

نبا بن هيچ كه سيك قه دهرو چاره نووس ناكاته به هانه و بيانوو مه گره نه وانه ي كه
شويني مه واو ناره زوواتي خويان كه وتوون، به بي نه وه ي هيچ به لگه يه كيان به
هسته وه بيت^(۱).

(۱) _ هيچ كه سيك قه دهرو چاره نووس ناكاته به هانه و بيانوو، بويه نه وانه ي
قه دهرو چاره نووس ده كه نه به هانه و، ده لئين گوايه ناچاري كردني نه و شتانه كراون كه
ده يكه ن، له راستيدا ته نها شويني هوا و ناره زوواتي خويان كه وتوون و، هيچ
به لگه يه كي راست و دروستيان به دهسته وه نييه، خواي گه وره له م باره وه
ده فهرموي: ﴿هَلْ عِنْدَكُمْ مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا﴾ [الأنعام: ۱۴۸] (نه ي موحه ممد ﷺ)
بلي نايا هيچ زانياريه كتان لايه تا دهري بخه ن بومان و ده ري بېرن، نه و كه سه ي هيچ
به لگه و زانياريه كي به دهسته وه نه بيت نه وا ته نها شويني ناره زوواتي ده كه ويت، خواي
گه وره له م باره وه ده فهرموي: ﴿إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ﴾ [الأنعام:
۱۴۸] نيوه شويني هيچ شتيك ناكه ون بيچگه له گومان و نيوه هر له خوتانه وه به
گوتره شت ده لئين. نه و كه سه ي داوين پيسي ده كات له راستي دا ته نها شويني مه واو
ناره زوواتي خوي ده كه ويت، نه و كه سه ي دزي ده كات له راستي دا ته نها شويني مه واو
ناره زوواتي خوي ده كه ويت كه حه زليكردي دزييه، نه وه ي مه ي ده خواته وه ته نها
شويني ناره زوواتي خوي ده كه ويت.

وه هەر كه سێك له و باوه په دابیت كه قه دهرو چاره نووس به هانه و بیانویه كه بز
تاوانباران سزایان له سهر هه لده گریت، با چیت زه می هیچ كه سێك نه كات و سزاشی
نه دات نه گهر دهست دریتزی كرده سهر^(۱)،

(۱) _ ئه مه به لگه و به هانه یه کی یه کلاکه ره وه یه، به هانه یه کی یه کلاکه ره وه یه
به رامبه به وان، نه گهر ئیوه ده لێن: لۆمه و سه رزه نشت نه کراوین چونکه ناچاری
کردنی نه و شتانه کراوین که ده یکه یه، که وابوو هه رکات که سێك دهست دریتزی کردن
سه ر ئیوه به داوی سزادانیدا مه گه پین، نه گهر که سێکتان کوژرا ئیوه هه ولی کوشتنی
که سی بکوژ مه دن، بلێن: ئه مه قه زاو قه دهرو چاره نووسه، نه گهر یه کێک لێیدای،
تۆله ی خۆتی لیمه که ره وه، چونکه قه زاو قه دهرو، به ویست و خواست و هه لێاردنی
خۆی نه بووه، ناچاری کردنی نه و شتانه کراوه، نه گهر مال و سه رووت و سامانه کی
بردیت نه و ناکوکی له گه لدا به رپا مه که، چونکه قه زاو قه دهرو، به ویست و خواست و
هه لێاردنی خۆی نه بووه، ئایا که سێکی ژیری عاقل ئه م شتانه ده لیت، نه ی بۆچی
ناکوکی به رپا ده که یت و داوی تۆله ده کریت و تۆله ده که یت وه، ئه مه به لگه به بز
نه وه ی که سی دهست دریتکار و شه ر فروش ناچاری نه و شتانه نه کراوه، چونکه نز
داوی سزادان ده که یت. ئه مه مانای وایه که تۆ به هانه و بیانوو بۆ نه فسی خۆن
دینیت وه له کاتیکدا نه و به هانه و بیانوو به که سانی تر ناده یت، که سانی ژیر و عاقل
ئه م شتانه نالین و به م جوړه بیر ناکه نه وه. نه گهر قه زاو قه دهرو به هانه و بیانوو بیت بۆ
تۆ وه کو نه وه ی خۆت ده یلێت نه و عوزرو به هانه و بیانوو بده به و که سی دهست
دریتیت ده کاته سهر، چونکه ناچار کراوه ئیت بۆ تۆله ی لیده که یت وه. نه گهر به م
جوړه بوايه نه وا دنیا خراب ده بوو، خه لکی وه کو ئاژه لیان لیده هات، به م مه زه به د
رێبازه پیسه دنیا خراب ده بیت.

به لکو باه موو شستینکی به لایه وه به کسانبیت نه وانه ی که له زهت و خوشی بو ده ستا بهر ده کهن و، نه وانه ش ده بنه مایه ی نازاردانی، باجیتر جیاوازی نه کات له بنوار نه و که سانه دا که کاری خهیری له گه ل ده کهن و نه و که سانه دا که شه پی بنده مرؤش^(۱)، دنیا بن نه مه له پووی سروشت و شهرم و عه قلیشه وه مه حال^(۱).
 خوی گه وره ده فهرموی: ﴿أَمْ يَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ﴾
 ﴿يَمْ جَعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾^(۲) [ص: ۲۸] واته. نایا نه وانه ی باوه پیا ن هیتاوه و
 کرده وه چاکه کانیا ن کردوه له گه ل خراپه کاران له زه ویدا وه ک به کیان دانین (له دوا
 بښدا، نه خیر وانییه) یا پاریزکاران وه ک به دکاران لیده که یں.

(۱) واته: هر مه موویان ناچارکاون، نه و که سه ی کاری خه یرو چاکه ت له گه ل
 ده کات هیچ چاکه به کی نییه چونکه ناچار کراوه، وه نه و که سه ش کاری شه پی له گه ل
 کردوی لومه و سه رزه نشت ناکریت چونکه ناچاری نه و شته کراوه، نایا که سی عاقل
 بهر جزره بیرده کاته وه؟

(۲) نه مه له پووی سروشت و عه قل و شهرعیشه وه مه حاله، ته نانه ت ناژه له کانیش
 نه گه ر ده ست درینیا ن کرایه سه ر توله ی بو خوی ده کاته وه، نه ی وانییه؟ ناژه لان نه گه ر
 ده ست درینیا ن کرایه سه ر بهر گری له خویان ده کهن، نه مه به لگه به کی پوون و ناشکرایه
 که شنه کان به ویست و خواست و هه لبراردنه نه ک به ناچار کردن.

(۳) خوی گه وره له نیتوان نه وانه دا که نیمانیان هیتاوه و کرده وه چاکه کانیا ن
 کرده وه له نیتوان خراپه کاران له زه ویدا جیاکاری کرده وه، نه گه ر ناچار بویه ن نه و
 خوی گه وره له نیتوانیدا جیاکاری نه ده کرد، نه گه ر ناده میزاد ناچار بویه نه و هیچ
 جیاکاری به ک له نیتوان نویژ خوین و داوین پیسدا نه ده بوو، به لام خوی گه وره
 جیاکاری له نیتواندا کردوون، چاکه کاران پاداشت ده درینه وه و خراپه کارانیش سزا
 ده درین، نه مه به لگه به کی ناشکرایه که نه وان ناچار نه کاون، به لکو ویست و خواست
 و هه لبراردنیا ن هه به.

مردوه ما خوی گه وره ده فهرموی: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ
تِلْكَ الدِّينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾^(۱) [الجاثية: ۲۱].

(۱) - هه موو ئه م ئایه تانه ده رباره ی یه ک پټیازن، هه مووشیان به کتری پشتر است
ده که نه وه، ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ﴾ ئایا ئه وانه ی که خراپه کانیان کردوه
واگومان ده به ن، ﴿أَمْ حَسِبَ﴾ له زمانی عه ره بیدا بو ئیستیفهامی ئیتینکاری واته بو
پرسیارکردنی نارازیبون به کاردیت، ﴿الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ﴾ ئه وانه ی کرده وه
خراپه کانیان نه نجام داوه، ئیمه ئه وانه وه کو که سانی داده نیتین که بپوایان هیناوه و
چاکه کانیان کردوه، ئه مه ئیستیفهامیکی ئیتینکارییه، واته پرسیار کردنیک ی نارازی
بوونه، واته: وه کو ئه وانیان لیتناکه ی، چونکه خوی گه وره به دانایی و حکمه ت و
داده پروه ری خوی ئه وانه و ئه وانه وه ک یه ک لیتناکات، چونکه ئه گه ر ئه وان و ئه مان
وه کو یه ک بن نیتر نه نجام دانی کرده وه ی چاک و، هینانه کایه ی شه ریعت و، ناردنی
پنجه مبه ران سوودیان چییه؟ له وانه یه له دونیادا کافر خوشگوزهران بیت و مال و
سامان و مندال و هیزی هه بیت، ئیمانداریش هه ژارو نه خوش بیت و پاداشتی
کرده وه کانی خوی وهرنه گرت بیت له بهر ئه وه ی خوی گه وره بو پوژی قیامت

پاشه که وتی کردووه، کافریش خوای گه وره پیتی دهداو له پوڅی قیامتدا سزای
 دهدات، دانایی و حکمته تی خوای گه وره یه، له زیاندا یه کسان نابن، خوای گه وره له
 پوڅی قیامتدا له نیوان نه وان و نه واندا جیاکاری دیکات، دهسته یه کیان له بهمه شندا
 ده بیت و دهسته یه کیش له دوزه خدا، وه کو دنیا نابیت، له پوڅی دوا پیدا کاروبار
 ده گوردرین، نه خیر، خوای گه وره جیاکاریان له نیواندا دیکات، له و باره وه خوای
 گه وره ده فهرموی: ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِئذٍ يَنْفَرُ قَوْمٌ (۱۴) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْحَةٍ يُحْبَرُونَ (۱۵) وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَئِكَ
 فِي الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ (۱۶)﴾ [الروم: ۱۴-۱۶] واته: وه نه و پوڅه ی قیامت هله ده ستن
 (خه لك) له و پوڅه دا جیا ده بنه وه له یه کتر ئینجا که سانی که باوه پریان هیناوه
 کرده وه چاکه کانیاں کردووه نه وان له بهمه شندا دلخوش ده کرین ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا
 وَكَذَّبُوا﴾ به لام نه وانه ی بیباوه پوون و دانیاں نه ده نا به نیشانه کانی نیمه و گه یشتن
 به پوڅی دوا بی نا نه وانه له سزا (ی دوزه خ) دا ناماده ده کرین.

مەروەھا خوای گەورە دەفەرموی: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾^(۱) [المؤمنون: ۱۱۵] واتە: ئایا ئێوە گومانتان وا بوو کە بێگومان ئێوەمان بەبێ ھۆدە دروست کردوووە وە بێگومان ئێوە ناگەرێنەووە بۆ لای ئێمە.

مەروەھا خوای گەورە دەفەرموی: ﴿أَلَيْسَ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾^(۲) [القيامة: ۳۶] واتە: ئایا مرۆف وادادەنی کە ھەروا بەرە لا دەکری (وېشتگویی دەخری).

(۱) مەروەھا ئەگەر بەو جۆرە بیّت کە ئەوان دەلێن گواپە ناچاری کردنی ئەو شتانە کراون کە دەیکەن، کەوا بوو خوای گەورە بەبێ ھوودە دروستی کردوون، نەپاداشت ھەیە لەسەر تاعەت و گوێپراپەلیەکان و نەسزاش ھەیە لەسەر گوناھ و تاوانەکان، خولقاندنی ئادامیزاد بێھوودەپە ئەگەر زیندو بونەووە، حیساب و، پاداشت نەبیّت و، ھەر کەسێک بە ئارەزووی خۆی کردەووە بکات و، ھیچ دەره نجامێک نەبیّت ئەو خولقاندنیان بێھوودە دەبیّت، خوای گەورەش پاک و بێگەردەو دوورە لەو شتانەو.

(۲) واتە نە فەرمانی پێی بکریّت و نە قەدەغەیی شتیکیشی لێبکریّت، ئەگەر شتەکە بەو جۆرە بواپە کە ئەوان دەلێن گواپە ناچارکراون ئیتەر خوای گەورە نەفەرمانی دەداو نەقەدەغەشی دەکرد، چونکە فەرماندان و قەدەغە کردن سوودی نەدەبوو، ئەمە پەخنەگرتنە لەخوای گەورە کەوا فەرماندان و قەدەغەکانی بێسوودە، چۆن فەرمانیان پێدەداو قەدەغەیی شتانێکیان لێدەکات ئەگەر ناچاری کردنی ئەو شتانە کرابن کە دەیکەن، ئەوکاتە نەفەرماندان نرخێ دەبیّت و نە قەدەغە کردنی ش نرخێ دەبیّت.

واته: نه فرمانی پئی بکړیت و نه پښتو لیکړیت^(۱).

(۱) _ نه گهر کار به قسه که ی نه و ان بکړیت گوايه ناچارۍ کړدنۍ کړده و ده کانی
خویان کراون، نیت فرماندان و ریگری کړدن له ناده میزاد هیچ سووډنکی نابیند
بیهوده ده بیت، مړوف و ده زانیت پشتگوئ ده خریت نه حیسابی له گال ده کړند
نه پاداشات و سزاش و ده ده گړیت؟ نه گهر به گویره ی نه و قسانه ی نه و ان بول
ناده میزاد به هانه دار ده بوو چونکه ناچار کرابوو، هیچ ویست و ه لېژاردنیکۍ نه بود.

هروه ما له فهرموده ی (صحیح) ی پیغه مبه ر خوا ﷺ ده فهرموی: ((اَخْتَجَّ آدَمُ
وَمُوسَى، قَالَ مُوسَى: أَنْتَ آدَمُ أَبُو الْبَشَرِ، الَّذِي خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَأَسْجَدَ
لَكَ مَلَائِكَتَهُ، أَخْرَجْتَنَا وَنَفْسَكَ مِنَ الْجَنَّةِ، فَقَالَ لَهُ آدَمُ: أَنْتَ مُوسَى الَّذِي اصْطَلَفَاكَ اللَّهُ
بِكَلَامِهِ، وَكَتَبَ لَكَ التَّوْرَةَ بِيَدِهِ، فَبِكُمْ وَجَدْتَ مَكْتُوبًا عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ: ﴿وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ
فَغَوَى﴾ [طه: ۱۲۱]، فَقَالَ: بِأَرْبَعِينَ سَنَةً، قَالَ: فَلِمَ تَلُومُنِي عَلَى أَمْرٍ قَدَّرَهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ
بِأَرْبَعِينَ سَنَةً؟ قَالَ: فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى))^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۳۴۰۹)، و(۴۷۳۶)،
و(۴۸۳۸)، و(۶۶۱۴)، و(۷۵۱۵)، ومسلم (۲۶۵۲)، من حديث أبي هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا.
واته: پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمویه تی: ((ناده م و موسا له نیوان خویاندا که وتنه
گفتوگو، موسا فهرموی: تو ناده میت باوکی ناده میزاد، که خوی گه وره به دهستی
خوی توی خولقاندووه و، له پووحی خوی فوی کرده به رتاو، فهرمانی به فریشته کان
کرد کپنوشی برد بۆت، خۆت و ئیمه شت له به هه شت کرده دهره وه، ناده میش پیی
فهرمو: تو موسایت که خوی گه وره به هوی وشه کانی خویه وه هالی بژاردویت و،
به ده سته کانی خوی ته وراتی بۆ نووسیت، باشه پیش چند سال بینیوته خوی گه وره
نهمی له سهرم نووسی بی خوی گه وره ﴿وه ناده م سهر پیچی فهرمانی په روه ردگاری
کرد نیتر له پیگای راست لایدا﴾، موسا فهرموی: به چل سال، ناده میش پیی
فهرمو: که وا بوو بۆ له سهر شتیک سهرزه نشتم ده که یت که چل سال پیش خولقاندنم
خوی گه وره له سهری ته قدیر کردووم؟ ده لیت: نه وه بوو ناده م به سهر موسادا
سهر که وت)). واته: به لگه و سه لماندنه وه به سهریدا سهر که وت.

---

(۱) _ نهم فهرموده فهرموده یه کی زۆر گه وره و به پیزه، به لام زۆربه ی خه لکی
لنی نیناگن و، له مانا که یدا هه له ده کەن، وا پاده گه یه نن گوايه موسا به رامبه ر به بابی
ناپه زایی دهر برپیوه، گوايه ناپه زایی دهر برپیوه له و مه عصیه ت و سهر پیچی ی که بابی

نه نجام بډاوه، بۆ سهرپيچي په روه ردگاري خۆت كرد؟ وا ده زانن موسا سهرزه نشتي با
 كرد له سهر نه نجام داني مه عصيه ت و سهرپيچيه كه، كه چي پاست نه و به مر
 سهرزه نشتي بابي كرد له سهر نه و موسيه ت و كاره ساته ي كه پويډا، نه و موسيه ت
 كاره ساته ي كه به هوي مه عصيه ت و سهرپيچيه كه وه پويډا، ناده ميش به هانه ي هيناب
 كه ده ركردن له به هشت موسيه ت و كاره ساته، قه ده رو چاره نويسش ده كړي ته به مان
 بيانوو بۆ نه و موسيه ت و كاره ساتانه ي كه تووشي مرؤف ده بيت، بويه نادم قدم
 چاره نووسي كرده به هانه و بيانوو بۆ موسيه ت و كاره ساته كه، نادم قدم
 چاره نووسي نه كرده به هانه و بيانوو بۆ نه و مه عصيه ت و سهرپيچيه ي كه نه نجاميد
 بۆچي؟ چونكه سهرپيچيه كه ي به هه لېژاردن و ويستي خوي نه نجام داو، ناچار نه كرابو
 زوريشي لينه كرا بوو، موساش نه مه ي ده زاني، هه روه ها شياو نيه موسا سهرزه نشتم
 بابي بكات له سهر مه عصيه ت و سهرپيچيه ك كه ليني په شيمان بويه وه و ته وبه ي كړو
 خوي گوره ش ته وبه كه ي وهرگرت، چونكه نه و كه سه ي له تاوان په شيمان ده بيتو
 ته وبه ده كات وه كو نه و به كه هيچ تاوانيكي نه نجام نه داييت. كه وا بوو فرمودي
 نابيته به هانه و به لگه بۆ كومه لي جه بريه كان له دوو پوه وه:

پوي يه كه م: له راستيدا موسا سهرزه نشتي بابي كرد له سهر نه و موسيه ت
 كاره ساته ي كه پويډاو له كړنه ده روه له به هشت، موسا سهرزه نشتي بابي
 نه كرد له سهر مه عصيه ت و سهرپيچيه كه، چونكه ته وبه ي ليكړدو، نه و كه سه ش نوي
 بكات وه كو نه و به كه هيچ تاوانيكي نه بيت.

پوي دووهم: كه قه ده رو چاره نووس ده كړي ته به هانه و بيانوو بۆ نه و موسيه ت
 كاره ساتانه ي تووشي نادم ميزاد ده بيت شتيكي ناساييه و شتيكه له شيمان و باوه
 چونكه خوي گوره ده فرموديت: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ
 رَاجِعُونَ﴾ [البقرة: ۱۵۵] واته: نه وانه ي كه له گه ل دوو چاري سه ختيه ك بوون ده لين

نیمه هدر می خوانین و هدر بۆ لای نه و ده گه پنینه وه. نیت ره سه ره نه و موسیبه ت و
کاره سات و سه ختیبه نارام ده گریت و، دلگیر نابیت و پهستی و بی نؤقره یی
نانوینیت، به لکو پیویسته بزانیته نه وهی که تووشت بووه به قه زاو قه ده ری خوی
گه ده به. به لام بۆ هیچ که سیک نییه قه ده رو چاره نووس بکاته به هانه و بیانور بۆ نه و
گوناه و تاران و سه رپنجیانه ی که نه جامی ده دات، به لکو پیویسته ته و به بکات و،
نیستیغفار بکات و، دوا ی لیخوشبوون له خوی گه وره بکات و، لومه که بۆ خودی خوی
بگه رینیتته وه و، ته و به بکات و نیستیغفار بکات. نه مه زۆر پوون و ناشکرایه.

وه ئه م فه رموده یه دوو تایه فه ی تیدا گوومرا بوون^(۱): تایه فه یه ک به دردیان ناچار
 چونکه وایا نزانسی ناچاری مه لگرتنی زه م و سزا ده بن له سهر نه و که سانه یی
 سه ریچی خوای گه وره ده که ن له پیئاوی قه ده ردا^(۲).

تایه فه یه کیش له وان خراپترو شه پ تر بوون^(۳) کردیان به به لگه و به هانه بزنه ملر
 مه عصیه ت و سه ریچی کردن، له وانه شه بلین: قه ده ر به لگه و به هانه و بیانوره بز
 نه هلی حه قیقه ت نه وانه ی بینویانه^(۴).

(۱) _ دوو تایه فه که بریتی بوون له موخته زیله و جه بریه کان، موخته زیله نه وانه ی
 نکۆلی له قه ده ر ده که ن، له کاتی کدا ئاده م قه ده ری کرده به هانه و بیانوو به لگه له سر
 موسا، به لام نه وان له قه ده ر نکۆلی ده که ن، جه بریه کانیش ده لین: به نده کان ناچار
 کراون، به گویره ی قسه که ی نه وان بیت خوای گه وره ئاده می ناچار کرد بوو بز
 خواردن له دره خته که، نه گه ر وابیت ئیتر بۆ سه رزه نشتی ده کات، له کاتی کدا ئا
 ناچار کرا بوو به پیی بانگه شه کانی ئیوه.

(۲) _ نه مانه بریتین له کۆمه لی موخته زیله نه وانه ی ده لین: خوای گه وره
 مه عصیه ت و سه ریچی نه ویستوو به لگو به نده خو ی نه نجامی ده دات. ئه م تابان
 له و باوه رده دا بوون که نه گه ر به راستی دابنن و زه م و سزا له سهر سه ریچی کاران
 مه لگیریت ئیتر شه ریه ته کان پووچ ده بنه وه بۆیه گوتیان: ئاسانه ترین پنگا نه و به
 بلین: فه رموده که راستنیه.

(۳) _ ئه م تایه فه بریتی بوون له جه بریه کان.

(۴) _ نه هلی حه قیقه ت: واته نه هلی ته صه وف، زیده پۆی یکارانی ته صه وف
 نه وانه ی له و باوه رده دان که مرۆف ته کلیف و سه پاندنه شه ریه کانی له سهر مه لده گیرن
 مه ر کات بگاته پله یه کی ته صه وف، چونکه ده بی به وه لی و دوستیکی نایب
 ته کلیف و سه پاندنه شه ریه کانی له سهر نامینیت، چونکه زانی و ته واو بوو، ده لین:
 نه مه یه حه قیقه ت.

يا خود نه وانى له و باوه ږه دانين كه كرده وه يان مه بښت^(۱).

وه كه سانېگيش هه ن ده لټين^(۲): له راستيدا نادم به به لگوه به سهر موسادا
سهرگوت، چونكه بابى بوو^(۳)، يان چونكه ته وبه ي كړد بوو^(۴)

(۱) _ كه برينين له جه بريه كان نه وانى له و باوه ږه دان كه ناچارى نه و شتانه
گرلن كه ده يكن.

(۲) _ ليره دا شېخولنيسلام _ رحمه الله _ وه لامى تايه فيه كي سنيهم ده داته وه
مه وانى هولى كړ كړنه وه و گونجاندنى نټوان نه م فرموده وه ده قانتيكى تريان داوه، نه م
به شى سنيهم له پړوى بڼه پرت و مه به سته وه نه هلى ه قن، نه م به شه قه دهر جيگير
ده گن و دانى پيدا ده نټين و، ناشيكن به به لگوه به هانه و بيانوړه ك بؤ نه نجامدانى
مه عصيت و سهر پيچي و تاوانه كان، نكوليشى لټناكه ن، نه مانه له پړوى بڼه پرت و
مه به سته وه له سهر پټپړه وه ي راست بوون، به لام نه و كه سه ي له پړوى بڼه پرت و
مه به سته وه له سهر پټپړه وي راستبټ مه رج نيه له وه لامه كانيدا پټكا بټي، له وانى ه ه ل
بكات. بېوانه: الشيخ الدكتور خالد المصلح، شرح الفرقان بين اولياء الرحمن واولياء الشيطان، وه رگير.

(۳) _ گوايه بؤ كور نيه ناپره زايى به رامبه ر به بابى دهر بږت، نه مه گوفتاريكى

پوړجه.

(۴) _ واته نادم قه دهرى كړد به به هانه و بيانوو، چونكه له تاوانه كه ته وبه ي كړد
بوو، تاوانيش پاش ته وبه كړدن ده چټه پله ي موسيبت و كار ه ساته وه، كه وا بوو
قانيت قه دهر وه كو به هانه و بيانوو بؤ تاوان كړدن به كار بټ مه گه ر پاش ته وبه كړدن،
چونكه نه گه ر ته وبه بكات نه وه ده كات كه له سهر يه تى، كه برينيه له پا كړدن له
قه دهرى مه كړه وه بؤ قه دهرى خوشويستراو، نټر ده بټه نيماندار به قه دهر، چونكه
له وه زياترى پنى ناكريت، به لام نه مه ش ديسان هيچ پړويه كي راستى نيه، چونكه
موسا به هيچ شيوه يه ك باسى تاوانه كه ي نه كړد، پنى نه فرموو: بؤچى له
پره خته كت خوارد؟ به لكو پنى فرموو: بؤچى نيمه و خوشت له به هشت دهر ميتا؟

بیان چونکه تاوانه که له شه ریمه نی ناده م دا بوو، سهرزه نشسته که ش له شه ریمه نی
موسادا بوو، یان چونکه نه مه له دونیادا ده بیت نه ک قیامت، هر هه موو نه مال نه
بووچن.

به لام پرووی راستی له رموده که: بریتیه له وهی موسا علیه السلام
سهرزه نشتی بابیکرد نه نها له سهر نه و موصیبه ت و کاره ساته ی تووشیان بوو کانز
بابه ناده م له ده رخته که ی خوارد^(۱)، پیی له رموو: بۆچی نیمه و خوشت له به هشت
ده رهینا؟ موسا سهرزه نشتی بابی نه کرد نه نها له سهر نه وهی تاوانیکی کرد
ته و به ی لیکرد، چونکه موسا ده یزانی نه و که سه ی له تاوان ته و به بکات سهرزه نشتن
ناکرت، له کاتیکدا ته و به شی کرد بوو، وه نه گهر ناده م له و باوه پده دا بوابی
سهرزه نشتی له سهر هه لده گیریت به هوی قه ده ره وه نه یده له رموو: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا
وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾^(۲) [الأعراف: ۲۳] واته: نی
په روه دگارمان نیمه سته ممان له خویمان کرد جا نه گهر لیمان نه بووری
میهره بانیمان له گه ل نه که یت سویند به خوا بیگومان له زیانباران ده بین.

(۱) _ موسا به بابی نه گوت: بۆچی له ده رخته که ت خوارد، به لگو پیی له رموو:

بۆچی نیمه و خوشت له به هشت ده رهینا، نه مه بوو موصیبه ت و کاره ساته که.

(۲) _ نه گهر ناده م له و باوه پده دا بوابه که هیچ سهرزه نشتیکی له سهر نابیت، وه

قه ده ریشی بکردایه به به لگو به هانه بۆ گونا و تاوان و سهر پیچی کردن نه وانه یی

نه ده کردو نه یده له رموو: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ

الْخَاسِرِينَ﴾ [الأعراف: ۲۳] ناده م درکاندی و دانی پیدانا چونکه به و تاوان و سهر پیچ

سته می له نه فسی خوی کرد، دانی به تاوان و سهر پیچی کردنه که دانا و به ویستی خوی

نه دجامی دابوو، بۆیه ته و به ی کرد، چونکه نه گهر ناده م له و باوه پده دا بوابه که ناچار

کردنی نه و مه عصیبه ت و سهر پیچی کردنه کرابوو ته و به ی نه ده کرد.

هاندان بو ئارام گرتن و، داوای لیخوشبوون و، پازیوون به قهزا

نیماندار فرمان پیکراوه له کاتی موسیبهت و کاره ساتدا ئارام بگریت و پازیبیت، له کاتی تاوانیشدا داوای لیخوشبوون بکات و تهوبه بکات^(۱).

خوای گه وده ده فهرموئ: ﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ﴾^(۲) [غافر: ۵۵].
لێره دا خوای گه وده فرمانی پیداو ده ئارام گرو خو گر بیت به رامبه به موسیبهت و کاره ساته کان، وه ئیستیغفارو داوای لیبودردنیش له خوای گه وده بکات له گونا ه و تاوانه کان.

(۱) _ نه مه یه یاساکه، نیماندار له کاتی موسیبهت و کاره ساتدا ئارام ده گریت و، له کاتی تاوان کردنیشدا تهوبه ده کات و، داوای لیخوشبوون ده کات، قه ده ر ناکاته به هانه و بیانوو. نه مه یه که قورئان و سووننهت و یه که دهنگی زانایان ئاماژه ی بو ده کن که وا نیماندار له کاتی موسیبهت و کاره ساتدا ئارام ده گری و بیزاری و بی تفره بی نانوینت، له بهر قه زاو قه ده ری خوای گه وده، به لام له کاتی تاوان کردندا تهوبه ده کات و داوای لیخوشبوون ده کات و قه ده ر ناکاته به هانه و بیانوو.

(۲) _ نایه ته که پوونه، له سه ر چ ئارام ده گریت؟ له سه ر نه زیه تی ئازار به دهستی هاوه لپه رستان، چونکه نه مه ش موسیبهت و کاره ساته، پێغه مبه ری خوا ﷺ پوو به بوی ئازاریکی زوو نا په حتیبه کی زور بویه وه له لایه ن هاوه لپه رستانه وه، خوای گه وده

پینی فەرموو: ﴿فَاصْبِرْ﴾ ئارام بگره و خو گر به، ئەمە قەزاو قەدەرە، ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِدُنْيِكَ﴾ وە داوای لیبوردنی گوناھت بکە، تەماشاکەن خوای گەورە پینی نە فەرموو ئارام بگره و خوگره له سه ر گوناھ و تاوانه کانت به لگو پینی فەرموو، داوای لیبوردنی گوناھ و تاوانه کانت بکە، چونکه له راستیدا مرۆف گوناھ و تاوان به ویست و هه لبژاردنی خۆی نه نجام ده دات، بۆیه پێویستی به ئیستیغفارو تهوبه و داوای لیبوردنه. خوای گەورە له نیوان موسیبهت و تاواندا جیاوازی کردووه، له کاتی موسیبهت و کاره ساتدا ده فەرموێت: ﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ بیزاری و بێتۆقرهیی ده رمه بپه، به جۆرێک ئیتر واز له بانگه وازی کردن بێیت، ئارام بگره، بۆ گوناھ و تاوانیش ده فەرموێ: ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِدُنْيِكَ﴾ وە داوای لیبوردنی گوناھت بکە، نه گر تاوانیکتکرد داوای لیخۆشبوونی بۆ بکە، ئایه ته که زۆر پوون و ناشکرایه.

مهرده ها خوی گه ورده ده مهره مویت: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ فَلَنُجِفَّ لَهُ مِنْهَا فَنُفْجَاءً﴾^(۱).

نیمینو مه سعودیش له باره ی نه و نایه ته وه مهره موویه تی: ((بریتیه له پیاو ویک
نوشی موسیبه ت و کاره ساتیک ده بیت، ده زانیت له لایه ن خوی گه ورده ویه بویه
رازی ده بیت و ملکه چ ده بیت))^(۱) عزاد السیوطی ل ((المدر المشرقی)) (۲۲۷: ۶) الی سعید
بن منصور موفوفا علی ابن مسعود رضی الله عنه.

(۱) - ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ موسیبه ت و کاره سات به مؤله ت و
قه ده ری خوی گه ورده ی، پیویست ناکات بیزاری و بی نوقردی دهر بیت به رامبر
به قه زاو قه ده ری خوی گه ورده، ﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ﴾ هرکه سیك باودر به خوا بینیت و،
برانیت نه و موسیبه ت و کاره ساتانه به نیزنی خوی گه ورده ی، ﴿فَنُجِفَّ لَهُ﴾ خوا
بینمونی دلی ده کات بق نیمان و باوده پکی زیاتر.

(۲) - نایه ته که ی پیشه وه نه و مانایه ده که یه نیت که و نه گه ر پیاو تووشی
موسیبه ت و کاره ساتیک بیت ده زانیت له لایه ن خوی گه ورده ویه و توانای دهر باز بوونی
لا نایت بویه نارام ده گریت، پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله مهره موویه تی: ((أَنْ مَا أَصَابَكَ لَمْ
يَكُنْ لِيْخْلُطْكَ، وَأَنْ مَا أَخْطَاكَ لَمْ يَكُنْ لِيْصِيبْكَ)) رواه الامام احمد وابو داود وغیرهما
واته: نه و خه یرو نیعمه ته یان نه و موسیبه ت و کاره ساته ی که خوی گه ورده بوی
نه قدیر کردوی هرگیز بوی غهیری خوت تیپه ر نایت، وه نه وهش که له تو تیپه ر بووه
هرگیز تووش نایت. مهره ها پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله مهره موویه تی: ((وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ
فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ، وَمَا شَاءَ فَعَلَ)) رواه مسلم
واته: ((نه گه ر شتیکت تووش بوو، مه لی: نه گه ر وام بکر دایه ناوه ها و ناوه ها ده بوو،
به لکو بلی: نه مه قه ده ری خوابه و نه وه ی ویستی کردی)).

نیمانداران هر کات تووشی موسیبهت و کاره ساتیکی _ وه کو نه خوشی و هه زاری
و داماری بوون _ له سهر حوکی خوی گه وره نارام ده گرن^(۱) نه گهرچی نه وه یان به
هوی تاوانی غهیری خوشیانه وه تووش بوبیت، وه کو نه وهی که سیک بابی مال و
سامانه کی خوی له گونا و تاوان و سه ریچیدا به فیژداو، به هوی نه وه شهوه
منداله کانی ده ست کورت و هه ژار که وتن، لیژده دا پیویسته نارام بگرن له سهر نه وهی
که تووشیان بووه، وه نه گهر له سهر بهش و به خته کانیاں سه رزه نشستی بابیان کرد.
زۆر به ناسایی قه دهر و چاره نوس ده کاته به هانه و بیانوو .

سه برو نارام گرتنیش به کو دهنگی زانایان واجیبه^(۲)، له وهش به رزتر پازیبوون
به حوکی خوی گه وره^(۳)،

(۱) _ نارام ده گرن و بیژاری و بیژوقرهیی دهر نابین، به لام هۆکاره کان به کار دیتن،
نهک نه خوش بکه ویت نارام بگرت و چاره سهری خوی نه کات، به لکو نارام ده گرت و
بیژار نابیت و هه موو هۆکاریکی به رده ست به کار دیتن بۆ دهر باز بوون له و تهنگانه یه
و له و ناره حه تیبه .

(۲) _ سه برو نارام گرتن واجیبه و له چه ندین نایه تی قورنانی پیژۆزدا هاتوره،
نارام گرتن لوتکه ی ئیمانه، نه و که سه ی سه برو نارام گرتنی نه بیت ئیمانیشی نابیت،
له ناییندا نارام گرتن وه کو سهره بۆ جه سته، نه وهی سه برو نارام گرتنی نه بیت
نایینیشی نامینیت، وه کو چۆن نه گهر سهر نه ما جه سته ژیا نی تیدا نامینیت، پایه ی
نارام گرتن زۆر گه وریه، خوی گه وره چه ندین جار له قورناند دووباره ی کردۆته وه،
فه رمانی پیداووه، سوود و نه نجامه کانی باس کردووه، له راستیدا سه برو نارام گرتنی
ته واو له کاتی موسیبهت و کاره سات و ناره حه تیبه کاند پۆلی گه وریه ی خوی ده بینیت.

(۳) _ نارام گرتن واجیبه، پازی ده بیت و ملکه چ ده بیت، پیاو موسیبهت و
کاره سات و ناره حه تیبه کی تووش ده بیت پازی ده بیت و ملکه چ ده بیت و، نه مهش له
ته واویتی و که مالی ئیمانه، پازی بوون له ته واویتی و که مالی ئیمانه، به لام واجیب
نییه، وه کو چۆن مرقف نازار ده چیژیت و بیژارو په ست و وه پس ده بیت.

میرودن لوه: بازی بوون واجیبه، وه گوتراویشه: خوشخواز (مستحب) ه نه مهش راست و
 دروسته^(۱)، لوهش به رزتر نه وه به سوپاسی خوی گه وره بکات له سه موسیبهت و
 یاره سات و ناره حه تیه کان^(۲)،

(۱) _ بازی بوون واجیب نییه، به لام سه برو نارام گرتن واجیبه که پیویسته مرقف
 بینارامی و بیتوقرهیی دهرنه بریت، پازیوینیش پله یه کی به رزه و هه موو که سیک دهستی
 ناکه ویت، به لام نه گه ر مرقف پازیویت نه وه شتیکی زور چاکه.

(۲) _ لوهش به رزتر و بلندتر نه وه به ئاده میزاد سوپاسی خوی گه وره بکات
 له سه نه موسیبهت و کاره سات و ناره حه تیانه ی که تووشی ده بیت، چونکه هه
 هه روی خیره بۆ نه، پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ
 كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَخِي إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ: إِنَّ أَصَابَهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَتْ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ
 ضَرٌّ فَكَانَتْ خَيْرًا لَهُ)) واته: ((کاروباری ئیماندار جیی سه رسوپمانه، هه موو کارو
 فرمانیکی هه ر مایه ی خیره بۆی، نه مهش بۆ هیچ که سیک نییه جگه له ئیماندار، هه
 کات تووشی خوش گوزه رانیه ک بیت سوپاسی خوی گه وره ده کات ده بیت هه ر مایه ی خیر
 بۆی، خو هه ر کاتیش تووشی زیان مهندی بیت نارام ده گرت هه ر ده بیت هه ر مایه ی خیر
 بۆی)). به لام کافر به پیچه وانه وه هه رکات زیان مهنده کی تووش بوو بیتارام ده بیت و،
 نوقره ی لیده بریت و، په ست ده بیت، خو نه گه ر تووشی خوش گوزه رانیه کیش بوو
 لوت به رز ده بیت و، نا سوپاسی ده کات و، له خویبایی ده بیت.

چونکه پیوسته له و باوره په دابیت خوی گوره له و پاگه یه وه لیمعت و به هره کاسی
خوی به سهریدا ده رښنیت و^(۱)

(۱) _ چونکه بڼ ته و په کردن پاکښتیده کات، وه له بهر نه و دی هه موو لوو ته رنډ و
له خوبای بونیکي نه فس داده مرکښنیته وه، له هه موو نه وانه ش گوره تر نه و په ی
خوی گوره تاوانه کانی ناده میزادی پیی ده سرپټه وه، موسیبت و کاره سات و
نارپه حه تیه کان تاوانی موسلمانان ده سرپټه وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرموو یه تی: ((و
يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَاصِبٍ وَلَا نَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٌّ حَتَّى الشُّكَّةَ يُشَاقَّهَا إِلَّا
كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهَا)) به هویه وه، واته: ((هر ماندوویه تی و نه خوشی و خه م و
خه فته و نازار و په ژاره یه ک تووشی موسلمان ده بیت، ته نانه ت درکیش که پیاپدا
ده چه قیت مه گر خوی گوره له تاوانه کانی پیی ده سرپټه وه)). و کاتیک پیغه و امان
نه بوبه کری صیددیق ﷺ چوه خزمه تی پیغه مبه ری خوا ﷺ و پیی فهرموو: نه ی
پیغه مبه ری خوا به شتانیکی گوره تا قیرکراینه وه نارامان گرت، به لام خوی گوره
ده فهرموو: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ۱۲۳] واته: هر که سیک خراپه یه ک
بکات پاداشتی ده درپټه وه، به لام نه و به جوریکي تر لیی تیگه یشته بوو، بوی
پیغه مبه ری خوا ﷺ بوی پوون کرده وه و پیی فهرموو: نایا نه مه و نه وه و نه وه و
تووش نابیت؟ نه ویش فهرموو: به لی، فهرموو: به هوی نه وانه وه پاداشته
ده درپټه وه، ته نانه ت نه گر درکښکښت له پیدا بچه قیت خوی گوره له تاوانه کانی
پیی ده سرپټه وه. که و بوو موسیبت و کاره سات و نارپه حه تیه کان به رژه وهندی
موسلمانانی تیدایه و خوی گوره تاوانه کانیانی پیی ده سرپټه وه، موسیبت و
کاره سات و نارپه حه تی پال به موسلمانانه وه ده نیت بڼ ته و په کردن و نیستی ففار و
هه ست کردن به تاوان.

(۱) _ نه گەر مړوف كړده وهى خراپى نه بښت و موسيبت و كارده سات و نارپه حه تى
تووش بوو، نه وا خواى گه وړه به و هؤيه وه پله كانى له به هشتدا به رز ده كاته وه،
چونكه پڼده چښت خواى گه وړه بو به ندهى خوى پله له به هشتدا بنووسنت كه
به كړده وهى چاك نه نجام دان پتى ناگات، به لام خواى گه وړه نه قديرى موسيبت و
كارده سات و نارپه حه تى بو ده كات بو نه وهى پله كى پنى به رز بكاته وه. به ندهش
نارانه كانى خوى بېردښته وه ته وبه ده كات و بو لاي خواى گه وړه ده گه پښته وه.

(۲) _ به پڼچه وانه وه نه هلى كو فرو شيرك و هاوه لپه رستى نه گەر موسيبت و
كارده سات و نارپه حه تبه كيان تووش بښت بينزار ده بن و بى نارامى و بى ئوقره يى
ده رده بڼ، بؤچى؟ چونكه باوه پيان به قه زاو قه ده رى خواى گه وړه نښه. وه هر كات
نښمت و به هره به كيان پنى به خشرا له پنى راست لاده دهن و لوت به رزى ده نوښتن و
له خزيان بايى ده بن و سپله ده بن، نه مه يه رڼبازى نه هلى كو فرو شيرك.

وه هرکات نيعمهت و به هرهيه کيان پيى به خشرا چاکه که دهدهنه پال خودى
خويان^(١) وه کو نه وهى هيندى له زانايان گوتووiane: تو له کاتى تاعهت و گوپرايه ليدا
قه دهريت و له کاتى گونا و تاوان سه رپيچيشدا جه برو ناچارکراويت^(٢)،

(١) _ وه نه گهر چاکه و نيعمهت و به هرهيه کيان پييه خشرا نالين نه مه له لايه ن خواى
گه وره وهيه، ده لئيت: نه مه مان به کرده وه و ده سته کوهت و ماندوبون و زانين و زيره کى
خومان به ده ست هيناوه، وه کو نه وهى قاپوون ده يگوت: ﴿إِنَّمَا أُوتِيَهُ عَلَىٰ عِلْمٍ
عِنْدِي﴾ [القصص: ٧٨] واته: (قاپوون) گوتى بيگومان نه م سامانه م پيدراوه به هوى
زانياريه که وه که هه مه، واته نه م مال و سامانه له لايه ن خواى گه وره وه نيه، به لکو
ده رهنجامى ماندويه تى و په نج و ده سته و تنى خومه، ته ماشاکه ن نه م جوړه که سانه به و
شيويه شته که دهدهنه پال خودى خويان و نکولى له فه زلى خواى گه وره ده که ن.

(٢) _ (له کاتى تاعهت و گوپرايه لى دا قه دهريت)، چونکه که سانیک هه ن هرکات
پتيان گوترا: نويز بکه، تاعه ته کان نه نجامبده، ده لئيت: نه گهر خواى گه وره بوى ته قدیر
کردبيتم و له چاره ی نوسيببتم نويز بکه م، نويز ده که م، نه گهر له چاره شى نه نوسيببتم
نويز بکه م نويز ناکه م، نه م جوړه قسانه هه تا وه کو نئستاش له سهر زمانى هيندى که سانى
شکست خواردودا هه ر ماون، هرکات پيى بگوتريت: ته وبه بکه، ده لئيت: نه گهر خواى
گه وره ته وبه ی بۆ ته قدیر کردبيتم و له چاره ی نوسيببتم نه وه ته وبه ده که م، وه نه گهر له
چاره شى نه نوسيببتم ته وبه ناکه م، چ بکه م شته که به ده ستى من نيه، ده لئيت: نه گهر
خواى گه وره له چاره ی نوسيببتم صده قه بکه م و نويز بکه م ده يکه م، نه گهر له چاره شى
نه نوسيببتم نه وه هيچ شتيک ناکه م، زوريک له نه فامان نه م جوړه قسانه ده لئينه وه.
سه رزه نشتى خودى خوى ناکات و ته وبه بکات، به لکو ده لئيت: چ بکه م ناچارى کردنى نه و
شته کراوم، من هيچم به ده ست نيه، عوزرو به هانه و بيانوو بۆ خودى خوى ديتنيته وه،
چونکه به گوته ی خوى ناچار کراوه. له کاتى تاعهت و گوپرايه ليدا قه دهريت: نه مه له سهر
بيروباوه رى موته زيله کانه، له کاتى گونا و تاوان و سه رپيچيشدا ناچارکراويت: نه مه له سهر
بيروباوه پى جه بريه کانه.

هه ره مه زهه ب و پێبازێك پێكه وتی هه واو ئاره زووه كانت بوو بیکه ره پێبازی خۆت^(۱) ! .
 به لام نه هلی پێگهی راست و پێنومایی هه ر کات کرده وه یه کی چاکیان نه نجام دا
 سوپاس گوزار ده بن و دانی پێداده نین که نه وه فه زلی خوای گه وریه بۆ نه وان، وه ته نها
 نه و زاته یه که نیعمه ت و به هره ی خۆی به سه ردا پزانده ون، کردوونی به موسلمان،
 وابێک کرده ون نوێژ بکه ن، پارێزگاری و ته قواکاری خستۆته دلپانه وه، چونکه له توانای هیچ
 که سێکدا نییه له باریکه وه بۆ باریکی تر بگوریت مه گه ر به هیزو توانای خوای گه وریه،
 به گه پانه وه ی نه وانه ش بۆ قه ده ره و چاره نووس ئیتر هه موو خو به زل زانین و منه ت و
 زیانیکیان له سه ر لاچوو^(۲)، وه هه ر کات خراپه یه کیش نه نجام بده ن ئیستیغفارو داوی
 لیبوردن ده که ن و ته وبه ده که ن و بۆ لای خوای گه وریه ده گه پێنه وه^(۳) .

(۱) _ نه مه یه موسیبه ت و کاره سات، چونکه که سانیك له مه زهه ب و پێباوه پو
 گوته کاندا به ئاره زووی خویان هه ل ده بژێرن، ته نانه ت له عه قیده و بیروباوه پیش دا،
 نه وه ته وایانه هه ل ده بژێرن که گونجاویانه، نه و گوفتارانه هه ل ده بژێرن که
 گونجاویانه نه گه رچی هیچ به لگه یه کی له سه ر نه بیته، با هه ل و نادروستیش بیته،
 نه وه شی که گونجاوی نه وان نییه نه گه رچی به لگه ی راست و سه لماندنیشی له سه ریته
 قبولینا که ن، چونکه شوینی هه واو ئاره زوواتی خویان که وتوون.

(۲) _ به لێ، به په رستن و تاعه ت و گوێپایه لیه کانیا ن تووشی عوجب ناین، چونکه
 به فه زل و چا که یه کی خوای گه وریه داده نین که پێی به خشیون، وه ته نها خوای
 گه وریه بۆ نه و شتانه پێنومویی کرده ون، خوای گه وریه فه زلی خۆی پێی
 به خشیون، بۆیه له سه ر تاعه ت و گوێپایه لیه کان سوپاس گوزار ده بن، له کاتی تاوان و
 سه رپێچیشدا ئیستیغفارو داوی لیبوردن ده که ن، له کاتی نیعمه ت و به هره دا سوپاسی
 خوای گه وریه ده که ن، تاعه ت و گوێپایه لیش هه ره گه وریه ترینی هه موو نیعمه ته کانه .

(۳) _ ته ماشاکه، به خش و نیعمه ته کان بۆ خوای گه وریه ده گه پێنه وه، به لام
 ناوان و سه رپێچیه کانیا ن بۆ خودی خویانی ده گه پێنه وه، ئیتر ته وبه ده که ن و
 ئیستیغفارو داوی لیبوردن له خوای گه وریه ده که ن.

هه روه ها بوخاری له سه حجه که یدا هیناویه تی له شه ددادی کوپی نهوس ده لزی پیغه مبه ر خوا ﷺ فه رموویه تی: ((سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي، وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أُبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأُبُوءُ لَكَ بِذُنْبِي فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، مَنْ قَالَهَا إِذَا أَصْبَحَ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ قَالَهَا إِذَا أَمْسَى مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ لَيْلَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ))^(۱). واته: له شه ددادی کوپی ناوسه وه ﷺ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((گه وره ترین نیستیغفارو داوای لیبوردن نه وه یه به نده بلیت: خرابه تو په روه ردگاری، هیچ په رستراویک نییه به هه ق جگه له تو، به دیتهیڼاوم و من به نده ی تو، وه من له سر په یمان و به لینه که مم که به تو داوه تا بتوانم، په نان پیده گرم له شه ږو خرابه ی نه وه ی دروستت کردوه، دان نه نیم به نیعمه ت و به هره کانتدا که پیتداوم، دانیس نه نیم به گونا و تاوانه کانددا سالیتم خوشبه، ب راستی که س له گونا و تاوان خوش نابیت جگه له تو، هر که س سر له به یان به بږوایه کی ته واوه و به لیت و له ږو که یدا بمریت ده چیت به هشته وه، وه هر که سیش سر له نیواران به بږوایه کی ته واوه و به لیت و له شه وه که یدا بمریت ده چیت به هشته وه)).

(۱) _ نه م فه رموده فه رموده یه کی گه وره یه، دانیپیداده نیت که خوی گه وره په روه ردگاره، خولقینه رو به دیهینه ره، ((أُبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ)) دانی پیتی داده نیت که خوی گه وره نیعمه ت و به هره به خسه ره، ((وَأُبُوءُ لَكَ بِذُنْبِي فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ)) وه دانیسی پیتی داده نیت که گونا و تاوان ته نها له لایه ن خودی به نده که وه یه، لیتره دا ته ماشا ده که ین نیعمه ت و به هره کانی بو خوی گه وره که پاندوته وه به لام گونا و تاوانی بو نه فسی خوی گه پاندوته وه، بویه نیستیغفارو داوای لیبوردن له خوی گه وره ده کات.

مهرده ها پیغمبر خوا ﷺ له فرموده یه کی قودسیدا ده فرمودی: ((یا عبادي اِنِّي خَرْتُ الظُّلُمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا تَطَالُمُوا، يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا وَلَا أُبَالِي، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْ سَكُنْتُمْ وَجِئْتُمْ، كَانُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْ سَكُنْتُمْ وَجِئْتُمْ، كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْ سَكُنْتُمْ وَجِئْتُمْ، قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي، فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْبَخْرُ إِذَا غُمِسَ فِيهِ الْمِخِيطُ غَمْسَةً وَاحِدَةً، يَا عِبَادِي، إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُخْصِيهَا لَكُمْ، ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ))^(۱) صحیح: أخرجه مسلم (۲۵۷۷)، من حديث أبي ذرٍّ رضي الله عنه عن النبي ﷺ فيما يرويه عن ربه تبارك وتعالى.

(۱) _ ئەم فرموده فرموده که ی نهبی زه په ﷺ که پیغمبری خوا ﷺ له په روه دگاریه وه دهیگتیرینه وه، به فرموده ی قودسی ناسراوه، بۆ جیاوازی کردن له نیوان ئەم و فرموده ی پیغمبری خوا ﷺ، فرموده ی قودوسی هر فرمودایه که که گفتاری خوی گه وره بیت، به لام فرموده ی پیغمبر ﷺ گفتاری خوی ته، فرموده قودوسییه کان زۆن، هیندیکیان (صحیح) ن و هیندیکیان له خوار (صحیح) هوهیه، فرموده قودوسییه کان چه ندین جار کو کرانه ته وه وکتیبیان له باره وه دانراوه، ئەم فرموده یه ش به ناو بانگترینیانه، چونکه چه ندین شت له خو ده گریت، یه که می نه و شتانه ش پاک راگرتن و به دور

وانه له نه بو دهره وه ^{هه} له بېله مېرې خواوه ^{هه} له هه مودده يه كي قودسيدا له خواي
 گه وره وه كه هه مودده يه كي: ((نه ي بهنده كانم، من سته م له سهر خوم هه رام كرده و، ل
 نيواني نيوه شدا هه رام كرده وه، بويه سته م له يه كتر مه كن، نه ي بهنده كانم، نيوه
 به شه و روزه له ده كن، منيش له هه مو تاوانه كان خوش ده بم و گويي پيشاده م، بويه
 داواي ليخوشبونم لييكه لیتان خوش ده بم، نه ي بهنده كانم، هه مودتان برسین مه گر
 نه وانه ي كه من خواردم پيداون، بويه داواي خواردم لييكه لیتان ده ده مي، نه ي
 بهنده كانم، هه مودتان پروتن مه گر نه وانه تان كه من پوشته م كرده و، بويه داواي پوشتام
 لييكه لیتان ده كه م، نه ي بهنده كانم، هه مودتان گومړان مه گر نه وانه تان كه من
 رېنمووييم كرده و، بويه داواي رېنمووييم لييكه لیتان ده كه م، نه ي بهنده كانم، به
 راستي نيوه ناتوانن بگن به و ناسته ي زيان به من بگه يه نن، هه روه ها ناتوانن بگن به ر
 ناسته ي كه سوودم پي بېه خشن، نه ي بهنده كانم، نه گر سهره تا و كوتاتان، به مروف و
 جنوكه وه دليان وه كو دلي له خواترستين كه ستان بيت، نه وه هيچ له مولكي من زيار
 ناكات، نه ي بهنده كانم نه گر سهره تا و كوتاتان، به مروف و جنوكه وه دليان وه كو دلي
 خراپترين كه ستان بيت، نه وه هيچ له مولكي من كه م ناكات، نه ي بهنده كانم نه گر
 سهره تا و كوتاتان، به مروف و جنوكه تانه وه تيكرپا له كوپه پانيكدا بوه ستن و داوام
 لييكه لیتان، هه مو مروفك نه وه ي كه داواي دهكات پي بېه خشم، نه وه هيچ مولكي من كه م
 ناكات مه گر نه وه نده ي كه ناوي دهريا كه م دهكات نه گر يه كجار دهرزيه كي تيدا نقوم
 بكریت و دهره يترته وه، نه ي بهنده كانم، له راستيدا ته نها كرده وه كانی خوتانه و بوتانی
 ده ژميرم و توماري ده كه م و، پاشان پاداشتان ده ده مه وه، بويه هه ر كه س چاكی
 ده سته كه و با سوپاسي خواي گه وره بكات، هه ر كه سيش شتي تري ده سته كه و با ته نها
 سهره نشتي خودی خوی بكات)).

گرنتی خواي گه وره يه له سته م، سته ميش بریتيه له دانه نانی شت له جيگه شيار
 خويدا، خواي گه وره ش له سته م به دوره، وه كو نه وه ي سزا له جيگه ي خويدا

دانه نیت، بان نيعمهت و به هره کان له جيگه ی خویدا دانه نیت، خوی گه وره دانایه
 حکیمه، سزای هر که سیک ددهات که بیه ویت، به زهیی به هر که سیکیشدا دیته و
 که بیه ویت، به لام هیچ که سیک به بی هۆ سزا نادات، وه نيعمهتی خوشی نابەخشیت
 به بی هۆ، به لکو خوی گه وره پاداشتی هه موو که سیک ددهات وه به پئی کرده وه کانی
 خوی، وه کو نه وهی له کوتایی فەرموده که دا هاتوه: ((إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُخْصِيهَا
 نَكْبًا، ثُمَّ أُؤْتِيكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا
 نَفْسَهُ)) واته: له راستیدا ته نها کرده وه کانی خوتانه و بوتانی ده ژمیرم و تو ماری ده که م
 و، پاشان پاداشستان ده ده مه وه، بویه هر که س چاکه ی ده سته کوت با سو پاسی
 خوی گه وره بکات، چونکه نه و چاکه ی به یارمه تی خوی گه وره وه ده ست که وتوه،
 نه که به ه ول و توانای خودی خوی، به لکو خوی گه وره یارمه تی داوه و پینوینی
 کردوه، نه مه ش بهر په رچ دانه وهی مو عته زیله کانه نه وانه ی نکولی له وه ده که ن که
 خوی گه وره کرده وهی به نده کانی خولقاندییت. له راستیدا هیدایه تدان ته نها به فه زلی
 خوی گه وره وه، بشیه وئی هر به نده یه کی خوی ده خاته سه ر پئی راست و
 پینوینیده کات، وه بشیه وئی هر به نده یه کی خوی گومرا ده کات، به لام هیدایه تدان
 هۆکاری هیه له لایه ن به نده وه، به نده نه نجامی ددهات، گومرا یکردنیش هۆکاری هیه
 له لایه ن به نده وه، له و باره وه خوی گه وره ده فهرموئی: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى (۵)
 وَخَذَقَ بِالْحَسَنَى (۶) فَاسْتَسْرَهُ لِّلْیُسْرِ (۷)﴾ [اللیل: ۵-۷] واته: ئینجا نه و که سه ی (مال)
 بیه خشی و له خوا بترسیت و پاریزکار بیّت وه بپوای بیّت به وهی زور چاکه (لا اله الا
 الله بان به هشت) نه وه بیگومان یارمه تی ده دهین بو پئی ئاسان (که چاکه یه)، مال
 به خشین و، له خوا ترسان و بپوا هینان به چاکه کرده وهی به نده ن، هۆکار گه لیکن
 خوی گه وره له و ده روازانه وه ریگه ی به هشتی بو ئاسان ده کات. هه روه ها

خوای گه وره ده فرموی: ﴿وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ﴾ (۸) وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ (۹) نَسِيتُ (۱۰) [انبیل: ۸-۱۰] واته: وه نه و که سه ی پڑدی بکات خوی بینیا ز بزانت وه بریوی نه بی به چاکه (که لا إله إلا الله یان به هه شته) نه وه بیگومان پی سی سه ختی بز ناسان ده که یی، به نده خوی بو خوی ناره ختی و سه ختی یان کامه رانی دروست ده کات، خوای گه وره پاکه و بیگه رده و له وه به دوره به بی هیچ هۆکاریک ستمی لیبکات، یان کامه رانی بداتی به بی هیچ هۆکاریک، نه مه یه شاهیدی قسه کانمان له م فرموده یه، به وه ی که پاداشت له سر کرده وه یه، هر که سیك له سر کرده وه کانی خوی پاداشت ده دریتته وه، پاداشت و سزا نادریتته وه به هوی کرده وه ی که سانی تره وه، نا نه مه یه دادپه روه ری خوای گه وره، چونکه نه گه ر که سیك به بی هیچ هویک سزا بدات، یان سزای که سیك بدات به هوی تاوان و کرده وه ی که سیکی تره وه، یان نیعمه تی خوی به سر که سیکا بریئیت به هوی چاکه و کرده وه ی که سانی تره وه، بیگومان نه وه ده بووه ستم، خوای گه وره ش پاک و بیگه رده و له و شتانه وه به دوره.

لنبره دا خوای گه وره فه رمانی داوه سوپاس و ستایش بکریت له سه ر نه و خه یره ی
که بهنده ده یبیینت پیتی به خشراره، وه نه گه ر تووشی شه پو خراپه ش بوو با ته نها
سه رزه نشتی خودی خوئی بکات^(۱).

(۱) _ خه یر فه زلیکه له لایه ن خوای گه وره وه، خوای گه وره یارمه تی بهنده کانی
داوه بو نه نجام دانی تا عه ت و خواپه رستی و گوپراه لی و کرده وه ی چاک بویه نه وانه ی
کاتی ده چنه به هه شته وه، ده لئین: ﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا
أَنَّ هَدَانَا اللَّهُ﴾ [الأعراف: ۴۳] واته: وه ده لئین: سوپاس بو نه و خواپه ی که پینموونی
کردین بو نه م پینگایه که ئیمه هه رگیز پینبازی راست شاره زا نه ده بوین نه گه ر خوا
پینموونی نه کردینایه. دانیان پیدانا چونکه به هه شت فه زلیکه له لایه ن خوای
گه وره وه، وه کو نه وه ی پیشتریش ئاماژه مان پیدا به هه شت به و جوړه نییه که مروّف
کرده وه و تا عه ته کان نه نجام بدات و له جیاتی نه وه بخریته به هه شته وه، به هه شت زوړ
لوه گرانبه ها تره که له بیرى ئیمه دایه، به لکو چوونه به هه شت به ته نها فه زل و
په حمه ت و به زه یی خوای گه وره یه بو بهنده کانی خوئی، نه گه ر فه زلی خوای له گه لدا
نه بیت چوونه به هه شت مه حاله، نه نجامدانی کرده وه چاکه کانیش ته نها هوکاریکه و
هیچی تر که پیویسته په حمه ت و به زه یی خوای له گه لدا بیت بو نه وه ی ئاده میزاد
بخریته به هه شته وه. به لام نه گه ر مروّف شتیکی دیکه ی جگه له خه یری ده ستگیر بوو،
با ته نها لومه و سه رزه نشتی خودی خوئی بکات، چونکه خه تاکه هی خودی خوئی بوو
کاتی نه و کرده وه خراپانه ی نه نجام دا، بویه با ته نها لومه و سه رزه نشتی خودی خوئی
بکات، لومه و سه رزه نشتی قه زاو قه ده ر نه کات، چونکه وه کو پیشتریش ئاماژه ی پیدرا
قه زاو قه ده ر ده کریته به هانه و بیانوو بو نه و موسیبه ت

و کاره سات و نارپه حه تيانه ی که مرؤف تووشی ده بیټ، که پیویسته ناده میزاد صه بر
 نارامی له سر بگریټ، به لام مرؤف گونا و تاوان نه نجام بدات و بلیټ: چ بکه م قه زار
 قه دهره که تاوان ده که م خوا بوی نووسیوم، که سی عاقل و ژیر نه م قسانه به زاریدا
 نایه ت، قه زاو قه دهر ناکریټه به هانه و بیانوو بؤ نه نجامدانی تاوان و کوفرو شیرک و
 هاوه لپه رستی و سه ریچییه کان، پیویسته مرؤف سه رزه نشتی خودی خوی بکات،
 چونکه تهنه خوی نه و شتانه ی به سر خویدا هیئاوه. بویه کاتی نه هلی دوزه خ ده چنه
 دوزه خوه داواده که ن جاریکی تر بگه پرنیږنه وه بؤ دنیا تا نه مجاره کرده وه ی چاک
 نه نجام بدن، بؤ نه مه ده لټین؟ چونکه ده زانن چونه ته دوزه خوه به هوی کرده وه
 خراپه کان و کوفره کانی خویانه وه بویه داوی دوباره گه پانه وه بؤ دنیا ده که ن بؤ
 نه وه ی کرده وه کانیا ن چاک بکه نه وه.

حەقیقەتی قەدەری (کۆن)ی حەقیقەتی شەری

کەسانێکی زۆر بە زمانی حەقیقەت دەدوین، بەلام جیاوازی ناکەن لە نێوان حەقیقەتی کەونی قەدەری کە پەڕەوێکی دارە بە خۆلقاندن و ویستی خۆی گەورەو (بەخەڵق و مەشیتە) وە لە نێوان حەقیقەتی شەری کە پەڕەوێکی دارە بە پازیبوون و خوشووستنیو (برضاه و محبتە) ^(۱)

(۱) _ دوو حەقیقەت لە ئارادایە: حەقیقەتی کەونی کە پەڕەوێکی دارە بە ویستی خۆی گەورەو و مەڕۆف هیچ ویستی بە سەرەو نییە، ئەمە قەزاو قەدەری خۆی گەورەو، وە حەقیقەتی شەری کە پەڕەوێکی بە مەڕۆف وە هەو ویستی تێدا هەو، چونکە لێرەدا مەڕۆف ئەو کردەو چاک و تاعەت و خێرانە ئەنجام دەدات کە خۆی گەورە بە شەری داناون، یان پشتگوێیان دەخات، بەلام لە حەقیقەتی کەونی هەندێ شت هەن مەرج نییە خۆی گەورە خوشی بۆ و پێی پازیبوون، بۆ نمونە کوفر حەقیقەتی کەونی خۆی گەورە تەقدیری کردەو قەزای کردەو، بەلام خوشیشی نایەت، بەلام لە بەر حەقەت و داناییە تەقدیری کردەو، بەلام حەقیقەتی شەری بریتیە لە فرمانانە کە خۆی گەورە فرمانی پێداوین، خۆی گەورە ئەو فرمانانە خوش دەوێت و پێی پازیبوون بۆ وەکو شەری بۆ بەندەکانی دایان، بۆ نمونە خۆی گەورە ئیماندارانی خوش دەوێت، کردەو چاکەکانی خوش دەوێت، بۆ فرمانی بەندەکانی ئەو کردەو چاکانە ئەنجام دەن، وە پەڕەوێکی گەورە و

تاوان و سەرپنجی و کوفرو شیرک و هاوہ لپەرستی دەبیته وە بۆیە فرمانبدارە بەندەکانی لەوانە خۆیان بە دوور بگرن، ئا ئەمانە بە حەقیقەتی شەرعی. کەسانیکێ زۆر خۆیان تەنھا بە حەقیقەتی کەونیە وە پابەند دەکەن، وەکو کۆمەڵی جەبریەکان و کۆمەڵی صوفیەکان و غەیری ئەوانیش کە خۆیان تەنھا بە قەزاو قەدەرە وە پەڕەند دەکەن، بەلام ئەمە هەڵە و گومراییە، چونکە حەقیقەتیکێ شەرعی هەبە خواى گەرە فرمانی پێداوە، فرمانەکان و قەدەرەکان و حوکمەکان ئەمانە حەقیقەتی شەرعین و ئەوان پشتگوێیان خستوون و، خۆیان تەنھا بە حەقیقەتی کەونیە وە پابەند کردووە، ئەمە هەڵە و پێویستە مۆف جیاوازی بکات لە نێوان قەزاو قەدەر و لە نێوان فرمانە شەریەکاندا وەکو ئەوەی دواتر شیخو لئیسلا م _ پەحمەتی خواى بێت _ باسی دەکات، پێویستە ئادەمیزاد جیاوازیان لە نێواندا بکات. حەقیقەتی کەونی مەرج نییە خواى گەرە خۆشی بوین و پێی پازی بن، بەلام حەقیقەتی شەرعی مەرجە خواى گەرە خۆشی بویت و پێی پازیبێت.

هه روه ها جياوازي ناكه ن له نتيوان نه و كه سه دا كه قه ده ري شهرعي پياده ده كات
ده كو قابل بونيك بو نه وه ي خواي گه و ره فه رماني پيداوه له سه ر زماني پيغه مبه راني
ره له نتيوان نه و كه سه دا كه هه واو هه وه س و ئاره زووي خوي كار ده كات به بي هيچ
گرنگي دانتيك به قورپان و سوونه ت^(۱).

(۱) _ كه سانيكي زور هه ن به هه واو هه وه سي تاييه تي خويان، نه وه ي كه نه فسيان
نه رمانيان پي ده كات كار ده كهن، به لام نه مه گومراپيه كي ئاشكرايه، چونكه واجيب
نه ربه ئاده ميزاد به پيئي شهرعه كي خواي گه و ره كار بكات، به لام حه زو ئاره زووي
تاييه ت هيچ په يوه نديه كي به كرده وه شهرعيه كانه وه نيبه، نه گه ر عه قل و حه زو
ئاره زووت به س بوايه نه وا خواي گه و ره كتيبه كاني دانه ده به زاندو پيغه مبه راني
نه نه نارو، به ننده كاني خوي ده دايه ده ست عه قلى خويان، كه مروف شتيكي پيئي
خوشه، يان چيژي ليده بينيت نه وه به لگه نيبه بو نه وه ي شته كه ويستراو و به چاك
دانراو بيت، پي ده چي جار به جار مروف شته ناشيرين و خراپه كانيش به چاك دابنيت،
له وانه يه حه زى به شته راست و دروسته كان نه بيت، حه زى به تاعه ت و گوپرايه لي و
كرده وه ي چاك نه بيت، يان له وانه يه حه زى به شه پوله ريي لادان و ياخي بوونبيت،
بزيه نه وه ي مروف حه زى لييه تي و چيژي لي وهرده گريت به لگه نيبه بو نه وه ي نه و
شته به چاك بزانييت و ويستراو بيت، پي ده چي مروف شه ر به چاك دابنيت و حه زى
به خه بر نه بيت، له م باره وه خواي گه و ره ده فه رموي: ﴿وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ
لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [البقرة: ۲۱۶] واته:
وه ده گونجي شتيكتان پيناخوشبيت و باشبي بوتان وه ده گونجي شتيكتان پيئي
خوشبيت و خراپي بوتان وه خوا (چاك و خراپي ئيوه) ده زاني و ئيوه نايزانن. كه وا
بوو پيوه ره كه بريتي نيبه له وه ي مروف نه و شته ي به دل بيت يان مه يلي بكات يان
عه قلى پينويني بو بكات، نه مه پيوه ره كه نيبه، به لكو پيوه ر ته نها بريتيه له شهرعه
پاكه.

ههروهه لاسانئیکي زۆر جیباوازی ناکن له به کارهیتانی تیگه بیهشتن و شه
 شریعت یان (شرعی) له نیتوان شرعی دابه زینراو له لایه ن خوای گه وده وه^(۱) ی
 بریتیه له و قورپان و سووننه ته ی که خوای گه وده به پیغه مبه ره که بیدا نار دویه نب
 خواره وه^(۲)

(۱) ههروهه ها وهك چۆن له مه سه له ی عه قل و حه زو ئاره زوودا به هه له داچوون و
 کردتیان به پێوه ر، به و جوړه که سانئیکي زۆر به توندی خویان به شرعه وه پابه ند
 ده که ن، به لام له نیتوان (الشرع المنزّل) و (الشرع المبتدل) و (الشرع المؤل) دا جیباوازی ناکن،
 (الشرع المنزّل): واته: شرعی دابه زینراو بریتیه له و شرعی که خوای گه وده به مانا و
 حه قیقه ت و مه به ست و ناوه پۆکیه وه دایبه زاندووه، (الشرع المبتدل) واته: شرعی گۆپاو:
 بریتیه له درۆو ده له سه ی باتنیه کان و نیسماعیلیه کان و نه هلی گومرایی، (الشرع المؤل):
 نه و شرعه یه که ئیجتیهادی تیدا ده گریت، هه له شی تیی ده که ویت، چونکه که سی
 موخته هید هه له ده کات و ده شپینکیت، ئیتر نه و ئیجتیهاده ی که سازیار ی هه ق بوو
 وه رده گریت و، نه وه شی هه له بوو وازی لیده هیتیریت.

(۲) نه مه (الشرع المنزّل) ه شرعی دابه زینراوه که هه ر هه موو پیغه مبه ران و به نده
 چاکه کانی خوای گه وده ی له سه ره.

(۲) _ حوکمی دادوهر ده چیته چوارچیوهی (الشرع المؤول) هوه، ئه م جوړه شرعه وه، له وانه یه حق بیځکیت، له وانه شه هله بکات، پیغه مبهری خوا ﷺ نه رمویه تی: ((إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ)) واته: ((هر کات حاکم نیجتیهادی کردو پیځای، دوو پاداشتی بو ده نوسریت و، هر کات نیجتیهادی کردو نه پیځا، یه ک پاداشتی بو ده نوسریت))، ئا ئه مه (الشرع المؤول) ه که مارج نییه راست بیت، له وانه یه هله بکات، هه روه ها پیغه مبهری خوا ﷺ نه رمویه تی: ((الْقَضَاءُ ثَلَاثَةٌ: قَاضِيَانِ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ فِي الْجَنَّةِ،

رَجُلٌ عَلِمَ الْحَقَّ فَقَضَى بِهِ فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ، وَرَجُلٌ قَضَى لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلٍ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ
 عَلِمَ الْحَقَّ فَقَضَى بغيرِهِ فَهُوَ فِي النَّارِ)) پاوی؟ واته: ((دادوهران سیانن: دوو دادوهریان
 له دۆزه خدایه و، دادوهریکیان له بهمه شتدایه: پیاویک هه ق _ واته حوکمه کانی قویدان و
 سووننه تی _ زانی و بهو دووانهش دادوهری کرد ئه م له بهمه شت دایه، وه پیاویک له
 نیوان خه لکدا دادوهری کرد به نه فامی ئه و له ئاگردایه، وه پیاویکیش هه قی زانی و
 به غهیری ئه و دادوهری کرد ئه ویش له ئاگردایه))، ئه و دادوهری به نه فامی دادوهری
 کردووه هه قی نه زانیوه، بۆیه نه فام بووه، به نه فامی دادوهری کردووه، ئیتیه هه لای
 کردووه، ئه م پیاوه هه م نه فامی و هه م هه لای له خوی دا کۆکردۆته وه، ئه م له دۆزه خ
 دایه، چونکه پینگه نه دراوه نه فام نه دادوهری بکات، نه ئیجتیهاد بکات له کانتیکدان و
 نه فامه، به لام ئه گهر هه ر سوور بوو له سه ر په فتاری خوی، بیگومان ده چیته ئاگره وه.

نامه نه گهر زاناو دادپه روهر بیت^(۱) نه گینا له کتیبه کانی ((السنن)) دا هاتووه: له
 بنفهمبر خواوه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هه رمویه تی: ((الْقَضَاءُ ثَلَاثَةٌ: قَاضِيَانِ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ فِي الْجَنَّةِ،
 أَحَدُهُمْ أَحَقُّ فُقْضَى بِهِ فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ، وَرَجُلٌ قُضِيَ لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلٍ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ
 عَمِلَ الْحَقَّ فُقْضَى بِغَيْرِهِ فَهُوَ فِي النَّارِ))^(۲) واته: ((دادوه ران سیانن: دوو دادوه ریان له
 نزهه خدایه، دادوه ریکیان له به ههشت دایه: پیاویک هه ق زانی _ واته حوکمه کانی
 نوربان و سووننه تی _ زانی و به و پییه دادوه ری کرد نه وه له به ههشت دایه، وه
 پیاریک له نیوان خه لکدا دادوه ری کرد به نه فامی نه وه له ناگردایه، وه پیاویکیش
 هه ق زانی و به غهیری نه و حه قه دادوه ری کرد نه ویش له ناگردایه))، وه چاکترین
 دادوه ره زانای دادپه روه ره کان گه وره ی نه وه کانی ناده م موحه ممه ده صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

(۱) _ نه گهر زاناو دادپه روهر بیت ده پیکیکیت و هه له ش ده کات، به لام نه گهر نه فام
 بو نه وه جایز نییه دادوه ری بکات، هه روه ها نه گهر هه قی ده زانی جایز نییه پشتگویی
 خات و به هه واو ثاره زوای تایبه تی خوی و به بی هه ق دادوه ری بکات، به لکو پیویسته
 دادوه ری به وانه بکات که خوای گه وره دایبه زاندوون، له م باره وه خوای گه وره
 ده رمویت: ﴿لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا﴾ [النساء: ۱۰۵]
 واته: بۆ نه وه ی برپار بده ی له نیوان خه لکیدا به و برپاره ی که خوا نیشانی داویت وه بۆ
 ناپاکان مه به به پاریزه رو داواچی. ئا نه مه یه واجیب له سه ر زاناو، له سه ر دادوه ره به
 تایبه ت، نابیت به گویره ی هه واو ثاره زوی تایبه تی خوی دادوه ری بکات، به لکو به وانه
 دادوه ری ده کات که خوای گه وره دایبه زاندوون، جائیتر نه گهر زانا بوو نیجتهیادی کرد
 به لام هه لی کرد نیت نه و خاوه ن عوزده به هانه داره، به لام نه گهر هه قیشی پیکا نه وه
 دوو پاداشتی بۆ ده نوسریت، به لام نه گهر هه ر له بنه په ته وه نه فام بوو نه و شته،
 به لکو له ناگردایه، چونکه به بی زانیاری دادوه ری کردوه.

(۲) _ صحیح: أخرجه أبو داود (۳۵۷۳)، والترمذي (۱۳۲۲)، وابن ماجه (۲۳۱۵)، من
 حديث بريدة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مرفوعاً.

هه روه ها پيغه مبه ر خوا^ﷺ ده فهرمووی: ((إِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ يَكُونُ
الْحَنُ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَأُقْضِي لَهُ عَلَى نَحْوِ مَا أَسْمَعُ مِنْهُ، فَمَنْ قَضَيْتَ لَهُ مِنْ حَقِّ أُخِيهِ شَيْئًا
فَلَا يَأْخُذْهُ، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنْ نَارٍ))^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۲۶۸۰)، (۲۹۶۷)،
(۷۱۶۹)، ومسلم (۱۷۱۳)، من حديث أم سلمة ^{رضی اللہ عنہا} مرفوعاً. واته: ((ئیسوه کیشو
ناکۆکیه کانتان بۆ لایمن به رزده که نه وه، پیده چی هیندیکتان له هیندیکی ترتان زه مان
پاراوتر بن له پروونکردنه وهی به لگه کانیدا، منیش به گویره ی نه وهی که لیسه ی
ده بییستم ماف بدهم بهو، جا هه ر که س بریارم بۆ داو مافی بریاره کیم دایه با نه بیات،
چونکه با دلتیا بیت که من پارچه یه ک له ناگرم بۆ بریارداوه)).

لیسه دا گه وره ی نه وه کانی ئاده م ^ﷺ هه والی پیداوین که نه گهر بریاری شتیکیدا
به گویره ی نه وهی گوئیستی بووهو، واقع و ناوه پۆکیش پیچه وانه ی نه وه بوو، نه وه
جایز نییه بۆ نه وه که سه ی که بریاری شته که ی بۆ داوه بییات، چونکه له پاستیدا نه نا
پارچه یه ک له ناگری بۆ بریوه ته وه.

(۱) _ نه مه مه سه له یه کی گرنگه، بریتیه له وهی دادوهر به پیی پوالت و بریار ده دان،
به لام له ناوه پۆکه وه خوای گه وره به راست و نا راست زانایه و بریاری کوتایی لای
خۆیه تی، بۆیه نه گهر دادوهر ئیجتیهادی کردو به پیی پوالتی ده ره وه بریاری داو له
ناوه پۆکه وه بریاره که ی هه له بوو، لیسه دا زانایان جیاواز بوون، ئایا بریاره که ی دادوهر
نه وه ی بۆ چه لال ده کات که بۆ بریارداوه، یان بۆی چه لال ناکات،، راست و دروست
نه وه یه که بۆی چه لال ناکات، چونکه له پووی ناوه پۆکه وه بریاری دادوهر نه چه رام
چه لال ده کات، نه چه لالیش چه رام ده کات، به لکو له پۆژی قیامه تدا کیشو و ناکۆکیه کان
دووباره ده کرینه وه، دیسان له نیوان خه لکیدا دادوهری ده کریت، خوای گه وره له نیوان
خه لکیدا دادوهری ده کات، که وا بوو هه ر که سیك بزانییت له ناوه پۆکه وه هه له به، هه ر
که سیك بزانییت دادوهر به پیی پوالت و پووکاری ده ره وه بریاری بۆ داوه به لام له ناوه پۆکه
دا مافی نه و نییه، با ته وه بکات و بۆ لای خوای گه وره بگه ریته وه، مافه که ش بۆ خاوه ن

هه‌ز بگه‌پننینه‌وه، نه‌بیات. به واتایه‌کی تر دادوهر که بریار ده‌دات غه‌بیزان نییه، دادوهر به‌ب نازانیت، نه‌نانه‌ت پتغه‌مبه‌ری خواش ﷺ غه‌بیزان نه‌بووه، دادوهر به‌پتی نه‌وه‌ی که گوئیستی ده‌بیت بریار ده‌دات، به به‌لکه، به‌شایه‌ت، وه پتده‌چی به‌کێک له‌خه‌صم و نه‌یاره‌کان په‌وانبیزی و زمانپارایه‌کی زوری هه‌بیت به‌ناستیک به‌لکه‌کانی خوی پتده‌نه‌خشیتیت و ساخته‌یان ده‌کات، له‌کاتیکدا نه‌یاری دوهم داماوهر قسه‌ی پازاوهری بپی نییه و نه‌میش راسته‌قینه‌یه خاوهرن مافی، به‌لام زانپارای و هیزی پوون کردنه‌وه‌و په‌وانبیزی نییه، نیت نه‌یاره‌که‌ی تر که په‌وانبیزی و نه‌خشاندنی پتیه به‌سه‌ریدا سه‌رده‌که‌وینت و، دادوهریش هه‌چی له‌سه‌ر نییه، به‌گویره‌ی نه‌وه‌ی که گوئیستی ده‌بیت بریار ده‌دات، چونکه په‌نه‌نه‌کان نازانیت، هه‌چ که‌سیش شته په‌نه‌نه‌کان که‌سیکی تر نازانیت مه‌گر ته‌نها خوی گه‌وره، که‌وا بوو هر که‌سیک به‌سته‌م بریاری شتیکی بو درا بیت بۆی نییه بییات، به‌لکو مافه‌که بو خاوهرنه راسته‌قینه‌که‌ی ده‌گه‌پننینه‌وه، ئا نه‌مه بارو‌حالی پتغه‌مبه‌ری خوابوو ﷺ، نیت بو دادوهرانی تر پتویسته چون بیت؟ که‌سانیکی نه‌فام ده‌لین: ته‌واو، له‌به‌ر نه‌وه‌ی دادوهر بریاری له‌سه‌ر داوه نیت هه‌قه، له‌کاتیکدا باش ده‌زانیت پیاویکی درۆزنه پیاویکی ساخته‌کاره پیاویکی... ده‌یه‌وینت بریاری دادوهره‌که شته‌که‌ی بو حه‌لال بکات، نه‌مه جایز نییه، بریاری دادوهر شتی پووچ و باتل ناگوریت بو هه‌ق، باطل هر باطله. که‌وا بوو خه‌صم و نه‌یاره‌کان با ناگادار بن و مافی خه‌لکی به بریاری دادوهر نه‌بن، له‌کاتیکدا ده‌زانن خویان هه‌لن، هه‌روه‌ها با پارێزه‌رانیش ناگاداری خویان بن کاتی به‌رگری له‌نه‌یاره‌کان ده‌که‌ن، زۆرێک له‌پارێزه‌ران ئۆفیس‌ی پارێزه‌ریتی ده‌که‌نه‌وه بو نه‌وه‌ی به‌رگری له‌باتل و پوچیتی بکه‌ن، بو نه‌وه‌ی ساخته‌کاری بکه‌ن، بو نه‌وه‌ی له‌پیش چاوی دادوهردا حه‌قیقه‌ته‌کان بگوین، با له‌م شتانه ناگاداری خویان بن، خوی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَا تَكُنَ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا﴾ [النساء: ۱۰۵] واته: وه بو نا پاكان مه‌به به‌پارێزه‌رو داوچی. جایز نییه بو ئاده‌میزاد پارێزه‌ری له‌کێشه ده‌سه‌له‌یه‌ک دا بکات دلتیا بیت له‌بنه‌په‌ته‌وه پووچه.

نه مهش پټككه وټنى زانايانى له سهره به تاييبت له (الأملاك المطلقة) دا _ واته له مولك پرهماكانى وهكو زهوى و خانو به رهو بهو هاوشيوه كانيان _، نه گهر دادوهر برپاريداب به گوږه شتېك كه وايزانى به لگه يه كى شهرعيه و پاسته وهكو پوونكه ره وه (البينة) ودان پيدانان (الإقرار)، به لام واقع و ناوه پوكيش پيچه وانه ي پواله ت ديار بوون نه وا جايز نيبه بؤ كه سى برپار بؤ دراو شته كه به ريت به پټككه وټنى هه موو زانايان ^(۱).

وه نه گهر له گريبه سته كان (العقود) و هه لوه شاننده وه كاندا (الفسوخ) يشدا به هه مان شيوه دادوهر برپاريكيدا نه وا زوربه ي زانايان ده لټن: شته كه هه ر به و جوړه يه ^(۲)، نه م بؤ چوون پيشه وايان ماليك و، شافيعى و، نه حمه دى كوپى حه نبله ^(۳)، به لام پيشه ورا نه بو حه نيفه له نيوان هه ر دوو جوړه كه دا جياوازي كړدوه ^(۴).

(۱) _ به يه ك دهنگى نه هلى زانست نه و شته ي بؤ حه لال نابيت، چونه پيغه مبهري خوا عَلَيْهِ السَّلَام فهرموويه تى: ((فَأَقْضِي لَهُ عَلَى نَحْوِ مِمَّا أَسْمَعُ مِنْهُ، فَمَنْ قَضَيْتَ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا فَلَا يَأْخُذْهُ، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنْ نَارٍ)) واته: ((منيش به گوږه ي نه وهى كه ليوه ي دهبيستم ماف بدهم بهو، جا هه ر كه س برپارم بؤ داو مافى برايه كيم دايه با نه بيات، چونه با دلنيا بيت كه من پارچه يه ك له ناگرم بؤ برپارداوه)).

(۲) _ فهرمووده كه گشتيه له گريبه سته كان و هه لوه شاننده وه يان (العقود والفسوخ) وهكو ته لاق و غه يري نه ويش.

(۳) _ له بهر گشتيتى فهرمووده كه (لعموم الحديث).

(۴) _ وهكو گريبه سته كان و هه لوه شاننده وه كاندا (العقود والفسوخ)، برپارى دادوهر له گريبه سته كاندا نه گهر هه له بوو، دادوهر نه يده زانى، بؤ نه و كه سه نيبه نه و شته به ريت كه برپارى بؤ دراوه، به لام له هه لوه شاننده وهى وهكو ته لاقدا جايز نيبه دادوهر برپاربكات تا پاش دلنيا بوونه وه يه كى ته واو، دادوهر ليتره دا ته نها پشت به به لگه پواله تيه كان نابه ستيت، به لكو دلنيا ده بيت و به دواى پاستيه كدا ده گهر ريت تا ته واو شته كه ي بؤ دهرده كه وټت.

نه‌گر مه‌به‌ست به په‌یښ و واژه‌کانی شهر و شریعت قورپان و سووننه‌ت بیت
نورا بز هیچ که سیک نییه چ وه‌لی و دوستی خوی گوره بیت یان غه‌یری نه‌وان بیت
لنی بجیتته‌ده‌روه^(۱)، وه هر که سیک وایزانی به‌کیک له‌وه‌لی و دوستانی خوا
رنگه‌به‌کی هه‌یه بز به‌خوا گه‌یشتن غه‌یری شوینکه‌وتنی موحه‌مه‌د ﷺ له‌ پواله‌ت و
په‌نه‌ان دا نه‌وه کافره^(۲)

(۱) _ نیستا خه‌لکی به‌به‌رده‌وامی په‌یغه‌کانی شهر و شریعتیان له‌سه‌ر زمانه
که‌چی مه‌به‌ستیان به‌وه بریارو حوکی دادوه‌ده، بریاری دادوه‌ر به‌شهر ناو ده‌به‌ن،
که‌چی شهرعی راست و دوستی هه‌ق بریتیه له‌وه‌ی که خوی گوره داییه‌زاندووه،
به‌لام بریاری دادوه‌ر نیجته‌یاده، هه‌له‌ده‌کات و ده‌شیپیکیت، نه‌و شهرعی که هه‌له
ناکات بریتیه له‌وه‌ی که خوی گوره بزوی دابه‌زاندوین، به‌لام نه‌و شهرعی که بریاری
دادوه‌ره به‌رده‌وام هه‌له‌و راستی تیدا ده‌بیت، وه نابی بلتیت: من حوکی شهرعی
وهرگرتووه مه‌به‌ستت بریاری دادوه‌ر بیت، چونکه دادوه‌ر نیجته‌یاد ده‌کات، له‌وانه‌یه
هه‌له‌بکات و له‌وانه‌شه بیپیکیت.

(۲) _ نه‌مه وه‌کو زیده‌پویکارانی ته‌صوف نه‌وانه‌ی ده‌لین: نیمه به‌خوا
گه‌یشتوین، هیندیکیشیان ده‌لین: من راسته‌وخو شته‌کان له‌خواوه وهرده‌گرم و هیچ
پنویستیکم به‌پتغه‌مبه‌ران نییه، پتغه‌مبه‌ران ته‌ننا بز خه‌لکانی ئاساییه، به‌لام
تاییه‌تمه‌ندان پنویستیان به‌پتغه‌مبه‌ران نییه، نه‌مه کوفرو ئیلحاده _ په‌نا به‌خوا _ با
مه‌موان دلنیا بن هیچ که سیک ریکه‌یه‌کی تاییه‌تی نییه بز به‌خوا گه‌یشتن جگه له
رنگه‌ی پتغه‌مبه‌ران، نه‌و که‌سه‌ی له‌و باوه‌ره دابیت پنویستی به‌پتغه‌مبه‌ران نه‌ماوه
مولعبده با بانگه‌شه‌ی نه‌وه‌ش بکات که له‌دوستانی خوایه، نه‌و ته‌ننا دوستی
شهبانه‌و هیچی تر، وه‌لی و دوستی خوی گوره نییه.

وه هرکه سببش بۆ ئه و بۆچوونه باتيله ی که باسما ن کرد چیرۆکی موسا له گه ل
خه ضیردا بکات به به لکه ئه و له دوو په ووه به هه له دا چووه ^(۱):

(۱) _ ناره زایی دهر ده بپن و بانگه شه یه کی وا ده که ن که شیاوه مرفول
شهریعت بچیته دهره وه، نه گه ر زه وق و ههستی مه عنه وی تیدا بیت بۆ تیروانین و
بیرکردنه وه یان واپاگه یه نیت وه لی و دوستیکه له دوسته کانی خوای گه وره نیر
پیویستی به پیغه مبه ر نابیت، چیرۆکه که ی موسا له گه ل خه ضیردا ده که نه به هانه ر
بیانوو، خه ضیر له سه رده می موسا دا بوو _ علیه السلام _ سه ره پای ئه وه ش ل
شوینکه وتوانی موسا نه بوو، بۆچی؟ چونکه په یامه که ی موسا گشتی نه بوو و هه
په یامی پیغه مبه رمان موحه ممه د ﷺ، له و کاته ی که موسا بانگه وازی ده کرد له وان
بوو چه ند پیغه مبه ریک له هه مان کات هه بوا یه ن، هه ر یه کیکیشیان شهریه تیک
هه بوا یه، چونکه خوای گه وره ده فه رموی: ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾ [المائدة:
۴۸] واته: دامان ناوه بۆ هه ر ئومه تیک له ئیوه شهریه ت و پیکه یه کی بوون. چونک
په یامه کانی پیشتر گشتی نه بوون، به لام په یامی پیغه مبه رکه مان ﷺ گشتیه بز
هه ردوو جیهانی مرفول و جنۆکه، بۆیه هیه که سیک ناتوانیت له چوارچیه ی ئه م
شهریه ته بچیته دهره وه هه ر چه ند له ویلایه ت و دوستایه تی و زانستیشدا به رز
بویته وه بۆ نییه لی بچیته دهره وه به پیچه وانه ی خه ضیره وه چونکه په یامه کی
موسا گشتی نه بوو به لکو تاییه ت بوو به به نی ئیسرائیله وه، له م باره وه خوای گه وره
ده فه رموی: ﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تُلْذَوْنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ
إِلَيْكُمْ﴾ [الصف: ۵] واته: (بیربکه ره وه) کاتیک که موسا به گه له که ی گوت ئه ی
گه له که م بۆچی ئازارم ده دهن له کاتیکدا به دلنیا یه وه ده زانن که من نیردراوی خوام بز
لای ئیوه. مه بهستی به نی ئیسرائیل بوو، پیغه مبه ر بوو بۆ به نی ئیسرائیل، په یامه کی
گشتی نه بوو بۆ هه ر دوو جیهانی مرفول و جنۆکه

و ده کور په پامه که ی پښه مبه رمان موحه ممد ﷺ، بویه خه ضیر توانی له چوارچپوهی
 شه ریه ته که ی مووسا بجپته دهره وه، چونکه شه ریه ته که ی مووسا تاییه ت بوو،
 ه موو خه لکی سر زه مینی نه ده گرتو وه. خه ضیر به نده یه کی چاک بوو، زانایان جیاواز
 برون سه بارت به وهی که نایا پښه مبه ر بووه یان وهلی و دوستیکي خوای گه وړه
 بووه، زانستی هه بووه، خوای گه وړه زانستی پیدا بوو، له م باره وه خوای گه وړه
 ده فرموی: ﴿فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِن لَّدُنَّا
 عِلْمًا﴾ [الکھف: ۶۵] واته: جا به نده یه ک له به نده کانی نیمه یان دی که له لایه ن
 خومانو وه په حمتان پیدا بوو شاره زاشمان کرد بوو له زانیاری تاییه تی خومان،
 خه ضیر خوای گه وړه زانیاری پیدا بوو، له هه سستی مه عنه وی تاییه تی خویه وه نه بوو،
 له سوزی تاییه تی خویه وه نه بوو، به لکو خوای گه وړه پیدا بوو، وه گوتراوه:
 پښه مبه ر (نبي) بووه و سرووشی بو دابه زیووه، هیندیک له زانیان نه و پراوېوچونه یان
 بلاه په سهند تر بووه که پښه مبه ر (نبي) بووه، له و زانیانه ش شیخی پایه به رزی
 نیسلام (عبدالعزیز بن باز) بووه که نه و پراوېوچونه ی به په سهند تر داناوه که خه ضیر
 پښه مبه ر (نبي) بووه چونکه چنده ها موعجیزات له سر ده سستی دهرکه وتووه که ته نها
 بو پښه مبه ران دپته دی، کومه لیکي دیکه ی زانیانیش ده لپن: زاناو وهلی و دوستیکي
 خوای گه وړه بووه.

یه که میان: مووسا بۆ خه ضییر نه نیردرا بوو^(۱)،

(۱) _ چونکه په یامه که ی مووسا _ علیه السلام _ تایبته بوو، گشتی نه بوو،
خه ضیری نه ده گرتووه، هه موو نه هلی سه رزه مینی نه ده گرتووه وه کو په یامه که ی
پتیه مبه رمان موحه ممد ﷺ، پتیه مبه ری خوا ﷺ کاتی باسی خاسیه ته کانی خوی
کردوووه فه رمویه تی: ((أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي، نُصِرْتُ بِالرُّغْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ،
وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَتَمُّا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ، وَأُحِلَّتْ لِي
الْمَعَائِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَبُعِثْتُ إِلَى
النَّاسِ عَامَّةً)) واته: ((پینج شتم پیدراوه به هیچ که سیکی پیش من نه دراوه: له دوونی
یه که مانگه وه به ترس خسته دلی دوژمانمه وه سه ر خراوم، وه زه ویم بۆ کراوه به
شوینی سوژده پاککراو _ چونکه له جیی ناو ته یه موومی پیده کریت _، بۆیه هر
که سیک له ئومه ته که م له هر شوینیکدا کاتی نویژها با نویژ بکات، ده سته که وته کانی
جه نگم بۆ حال کراوه له کاتیکدا بۆ هیچ که سیکی پیش من حال نه بوو، شه فاعه
و تکاکاریم پیدراوه، پتیه مبه رانی تر به تایبته بۆ که له کانی خویان ده نیردران، به لام
من بۆ هه ره موو خه لکی نیردراوم)). خوای گه ورهش له چه ندین نایه تدا باسی
نه وه ده کات که پتیه مبه ر بۆ هه موو خه لک نیردراوه تاوه کو پوژی قیامهت، له م باره وه
خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ [الأنبياء: ۱۰۷] واته (نه ی
موحه ممد ﷺ) تۆمان ته نها بۆ نه وه ناریدوووه که په حمهت بیت بۆ جیهانیان.
هه روه ها خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا﴾ [السا:
۲۸] واته: وه ئیمه تۆمان نه ناریدوووه مه گه ر بۆ هه موو ئاده می به مژده ده رو ترستنه ر.
هه روه ها خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
جَمِيعًا﴾ [الأعراف: ۱۵۸] واته: (نه ی موحه ممد ﷺ) بلای نه ی خه لکینه به راستی من
پتیه مبه ری خوام بۆ ئیوه هه موتان.

نه گەر بۆ ئو بنیردایه پئیویست بوو شوینی بکه ویت، موسا بۆ به نی ئیسرائیل نیردرا
 بود، به لام په یامه که ی موحه ممه د ﷺ گشتیه بۆ هر دوو جیهانی مرؤف و جنۆکه،
 نه گەر که سانیک ی له خه خبر چاکتریش _ وه کو ئیبراهیم و موسا و عیسا _ به م
 په یامه بگه یشتنایه له سهریان پئیویست بوو شوینی بکه ون^(۱)

(۱) _ خوای گه وره ده فره رمویت ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ
 فِيهِ حُكْمٌ يُحْكَمُ بِهِ عَلَيْكُمْ رَسُولٌ مِمَّنْ لَكُمْ تَفْهُؤُنَ بِهِ وَلَتَقْضِيَنَّهُ قَالًا أَتَقْرَأُونَ مَا آتَاكُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ
 يَمْزِي فَاَلَا تَعْقِلُونَ وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ﴾ [آل عمران: ۸۱] واته:
 (بهینته ره وه یادیان) کاتیک که خوا په یمانی ودرگرت له پیغه مبه ران که هرچیم دانی
 له نامو و حکمه ت (شهریعت) له پاشان پیغه مبه ریکتان بۆ هات به بپروا هینه ر به و
 نامی که له لاتانه ده بی بروای پی بهینن وه یارمه تی بدهن خوا فره رموی: نایا دانتان
 نا به م په یمانه دا؟ وه له سهر نه وه په یمانی منتان ودرگرت پیغه مبه ران گوتیان: به لی
 دانمان پیا ناو په یمانمان به ست خوا فره رموی که واته ئتوه به شاهید بن وه منیش له
 گال ئتوه به کیکم له شاهیدان، که خوای گه وره ده فره رموی: ﴿لَمَّا جَاءَكُمْ رَسُولٌ﴾ له
 پاشان پیغه مبه ریکتان بۆ هات، مه به ستی موحه ممه ده ﷺ، له م نایه ته دا نه وه
 ناشکرا ده بیت که خوای گه وره په یمانی له پیغه مبه ران ودرگرتووه، ئیتر بۆ که سانی
 غیری نه وان ده بی چون بیت؟ خوای گه وره نه و په یمانه ی له پیغه مبه ران ودرگرتووه
 ی نه گەر پیغه مبه ری خوا ﷺ نیردراو، به کیک له وان موسا یان عیسا یان هر یه کیک
 له وان زیندو بوو پئیویسته شوینی نه م پیغه مبه ره ﷺ بکه ویت، چونکه په یامه که به
 نودرا ﷺ، که کورتا پیغه مبه رانه، هه موو که سیک پئیویسته شوینی که ویت ﷺ،
 چونکه په یامه که ی گشتیه و بۆ ئاده میزادو جنۆکه و پیغه مبه ران و غیری نه وانیش،
 هیک که سیک ناتوانیت له چوارچێوه ی گوپرا به لئی نه و بجیتته دهره وه ﷺ.

چ جا خه ضير نه گه ر پيغه مبه ر (نې) بيټ يان وه لى ^(۱)، بويه خه ضير به موساى
گسوت: ((إِنِّي عَلَىٰ عِلْمٍ مِنَ اللَّهِ، عَلَّمَنِيهِ اللَّهُ لَا تَعْلَمُهُ، وَأَنْتَ عَلَىٰ عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ
اللَّهِ عَلَّمَكُمُ اللَّهُ لَا أَعْلَمُهُ)) ^(۲) صحيح: أخرجه البخاري (۳۴۰۰) و (۳۴۰۱) و (۴۷۲۵) و
(۴۷۲۶) و (۴۷۲۷)، ومسلم (۲۳۸۰) من حديث أبي بن كعب رضي الله عنه مرفوعاً. وانه: ((
وتى به راستى من زانستىكم لايه خوا فيرى كردوم تو نايزانيت توش زانستىكت لايه
خوا فيرى كردويت من نايزانم)). به لام بۆ هيچ يه كيكت له هه ر دوو جيهانى مرؤر
جنۆكه نيبه نه وانه ي په يامه كه ي موحه ممد يان عليه السلام پيگه يشتووه نه و جوړه قسه به
بليتن كه خضر به موساى گوت ^(۲).

(۱) _ نه گه ر پيغه مبه ر (نې) بيټ يان وه لى و دؤست بيټ پيويست نه بوو له سهرى
شوئينى موسا بكه وټت، چونكه بۆ نه و نه نير درا بوو، به مەش يه كلا ده بيته وه ي
خه ضير مردووه بۆ به رپه رچدانه وه ي نه و كه سانه ي ده ليتن: زيندووه، چونكه نه گه ر
زيندوو بوايه به دلنبايى ده هاته خزمه تى پيغه مبه رى خوا عليه السلام و شوئينى ده كه ون،
چونكه په يامه كه ي گشتيه و پيويسته هه مووان شوئينى بكه ون.

(۲) _ نه مه به لگه يه بۆ نه وه ي خه ضير زانستى لايه وه كو چؤن موسا زانستى
لايه.

(۳) _ بۆ هيچ كه سيكت نيبه له چوار چيوه ي شه ريعه تى موحه ممد عليه السلام بچيټه
ده ره وه و، بليت: من زانستىكم پييه به لاي موحه ممد ده وه عليه السلام نيبه، وه كو نه وه ي
خه ضير به موساى گوت، بۆ هيچ كه سيكت نيبه نه و شتانه بليت، چونكه خواى گه ر ده
له سهر به نده كانى خوى واجيب كردووه شوئينى بكه ون عليه السلام. نه مه وه لامى يه كه م بوو.

دوهم: نهوانه ی که خه ضیر نه نجامیدا پیچه وانه ی شهریهت نه بوون، به لکو سازیار ی شهریهت بوون، به لام موسا _ علیه السلام _ نه و هۆکارانه ی نه زانیبوو ده بیه هۆی بنگه پیدانی نه نجام دانی نه و کارانه ی که خضر نه نجامی دا، به لام کاتی خه ضیر هۆکاری نه و کارانه ی بۆ پوون کرده وه قایل بوونی خۆی بۆ نهوانه نیشاندا^(۱)، کونکردنی کشتیه که و چاککردنی به پینه کردن له بهر بهرژه وهندی خه لکه که له ترسی نه وه ی نه وه کا ستم کاره که بییات چاکه کردنی ک بوو به رامبه ریان، نه وه ش جائیزه^(۲)

(۱) وه لامی دوهم: خه ضیر شتانیکی پیچه وانه ی شهریهتی موسای _ علیه السلام _ نه نجام نه دا، بۆیه بۆ هیچ که سیک نییه له شهریهت بجیتته ده ره وه، به هانه به کرده وه کانی خه ضیر بییتته وه، چونکه خه ضیر شتانیکی دژ به شهریهتی موسای نه نجام نه دا بوو، به لکو کرده وانیکی نه نجامدا به لای موسا وه هۆکاری نادیار په نهان بوو، وه کاتیکیش بۆی پوون کرده وه پیتی قایل بوو، پیتی پازیبوو. چیرۆکی کونکردنی کشتیه که، چیرۆکی کوشتنی لاوه که، چیرۆکی بیناکردنی بباره که له و شاره دا که میوانداریان نه کردن هۆکاری نه نجام دانی نه مانه به لای موسا وه نادیار بوو، خه ضیر بۆی پوون کرده وه، خه ضیر به موسای گوت: ﴿سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾ [الكهف: ۷۸] واته: ئاگادارت ده که م له حیکمهتی نه و شتانه ی که تۆ ناتوانی خۆت بگری له سه ر (پوودان) یان.

(۲) خه ضیر کشتیه که ی کونتیکرد، موسا _ علیه السلام _ پیتی فه رموو: ﴿قَالَ أَخَرْتُهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا﴾ [الكهف: ۷۱] واته (موسا) گوتی کشتیه که ت کون تیکرد بۆ نه وه ی سه رنشینه کانی (له ده ریادا) نقوم بکه یت. نه مه له پوالت دا، به لام موسا له واقع و ناوه پۆکه وه مه به ستی خه ضیری نه ده زانی، خه ضیر ده یزانی پاشایه کی نژداری داگیرکار هیه هه موو کشتیه کی چاک بۆ خۆی ده بات، بۆیه کونی تیکرد بۆ نه وه ی عه ییداری کات و نه و پاشا زۆرداره نه بیات، کونی تیکردو به پینه کردن چاکی کرده وه، بۆ نه وه ی هه ر کاتیک یاشاکه کشتیه پینه کراوه که ی بینی نه بیات.

کوشتنی که سری په لامارده‌ری ده‌ست درین‌کار (انصاف) جائیزه با بچو کبش بیت

(۱) _ کوشتنی منداله که: خه‌ضیر پوونی کرده‌وه که له‌وه ترساوه کانز کرده بیت دایک و بابی گومرا کات، چونکه خوای گه‌وره له‌وه ناگاداری کردبزووه که نه‌گر گه‌وره بیت دایک و بابی گومرا ده‌کات، بویه کوشتنی چونکه حوکمی که سری په لامارده‌ری ده‌ست درین‌کار (انصاف) ده‌یگریته‌وه، که سری په لامارده‌ری ده‌ست درین‌کاریش کوشتنی جائیزه، له‌و باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿وَأَمَّا الْفُلَّةُ فَكَرَّمُوا مِلْمَةً لِّمَنْ لَّمْ يَلْمِمْهُمْ طَغْيَانًا وَكُفْرًا﴾ (۸). فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْ ذَلِكَ وَاقْرَبْ زُجْمًا (۸۱) [الکهنه: ۸-۸۱] واته: وه تازه لاوه‌که‌ش (که کوشتم) نه‌وه باور و دایکی نیماندار بوون جا نیمه‌ش ترساین (خوشه‌ویستی نه‌و لاوه) پالیان پنبه‌بیت بۆ سه‌رکه‌شی و بیناوه‌پی جا (به‌و کاره) ویستمان په‌روه‌ردگاریان (له‌بری نه‌وا) بۆیان بگوریت (به‌مندالیک) چاکتر له‌و پاکتر له‌و گوناخ به‌سۆزو به‌زه‌یی تربی بۆیان. کوشتنی لاوه‌که له‌پووی کوشتنی که سری په لامارده‌ری ده‌ست درین‌کاره‌وه بوو، چونکه نه‌گر گه‌وره بویه ده‌ست درین‌ی ده‌کرده سه‌ر دایک و بابی و گومرا ده‌کردن، خوای گه‌وره نه‌وه‌ی پی‌پاگه‌یاندبوو. به‌واتابه‌کی تر نه‌گر که سینگ‌مان بنکوزیت نه‌گرچی مندالبش‌بیت و ته‌م‌نی حه‌وت سالان بیت و به‌کوشتنیش نه‌بیت نه‌توانریت شه‌پو نازاوه‌ی دور خرنه‌وه، ده‌کوزریت، نه‌و لاوه‌ش که سینگ ده‌ست درین‌کار بوو بۆ سه‌ر دایک و بابی، خوای گه‌وره خه‌ضیری له‌و لاوه ناگادار کردبزووه که نه‌گر گه‌وره بیت ده‌ست درین‌ی ده‌کاته سه‌ر دایک و بابی و بۆ کوفرو سه‌رپیچی کرن پالیان پنبه‌ده‌بیت.

بهره‌گیر نه‌توانرا که سَبَكْ له‌وه دور خَرِیتَه‌وه که چیتَر پالَ به دایک و بابیه‌وه
 مَسْتِ بَرِ مَکُوفَر کردن مه‌گَر به‌کوشتنی نه‌وه جایزه بکوژیت، بویه ئِیبن و عه‌باس
 یَیْشَ به نه‌جده‌تول حه‌روری فهرموو: کاتِی سه‌باره‌ت به‌کوشتنی تازه‌لاوان لئی پرسی
 رَکَ سَتَ عَمَتَ مِنْهُمْ مَا عَلِمَهُ احْضِرْ فَاَقْتُلْهُمْ، وَإِلَّا فَلَا تَقْتُلْهُمْ))^(۱) صحیح: أخرجه مسلم
 (۱/۱۱۰)، وُیُودُود (۲۷۲۷)، وَالتِّرْمِذِي (۱۵۵۶)، وَأَحْمَد (۱/۲۲۴، ۳۴۹، ۳۵۲). واته:
 رَکَ مَکُوفَر نه‌وه‌ت له باره‌یانه‌وه زانی که خه‌ضیر زانییووی بیانکوژَه، نه‌گینا
 مَیْیَکُوزَه))

به‌لام چاکه کردن به‌رامبه‌ر به‌ه‌تیوو به‌بی هیچ به‌رامبه‌رِک و سه‌برو نارام گرتن
 به‌ر برستنی، نه‌مه له کرده‌وه چاکه‌کانه، له‌وه‌دا هیچ شتِیکِ پیچه‌وانه‌ی شه‌ری
 خوای گه‌وره‌ی تیدا نه‌بوو^(۲).

(۱) نه‌جده‌تول حه‌روری له خه‌وارِجه‌کان بوو، به‌کِکْ بوو له سه‌رانی خه‌وارِج،
 سه‌باره‌ت به‌کوشتنی تازه‌لاو له‌پیشه‌وا ئِیبن و عه‌بباسی رضی الله عنه پرسی جایزه یان جایز
 نییه، نه‌ویش وه‌لامی دایه‌وه. چونکه خه‌وارِجه‌کان خوو نه‌ریتیان کوشتن بوو، خوئین
 بشتن بوو، مندال و گه‌وره‌یان ده‌کوژی، کوشتنی مندالان و تازه‌لاوان جایزنییه مه‌گَر
 مرؤذ نه‌و زانسته‌ی پیدرا بیت که به‌خه‌ضیر درا بوو، نه‌گَر ئاکام و دهره‌نجامیان
 بزئیت و، بزائیت له داهاتوودا کاروباریان چی به‌سه‌ردیت و، بزائیت خراپه‌کاری له‌سه‌ر
 زه‌مبندا بلوو ده‌که‌نه‌وه نه‌وه شیاوه بیانکوژیت، به‌لام نه‌گَر خوای گه‌وره نه‌و زانینه‌ی
 بر نه‌دابوو ئیتَر چۆن بیانکوژیت؟ جایز نییه بیانکوژیت.

(۲) نه‌مه کاری سییه‌م بوو، بریتی بوو له دوو ه‌تیوه‌که، کاتِی دیواره‌که‌ی
 بیناکردو، خه‌لکی دتیه‌که‌ش میوانداریان نه‌کردن، مووسا به‌خه‌ضیری فهرموو: ئایا
 نیواره‌که‌یان بَرِ بِنَا ده‌که‌ی له کاتِیکدا نه‌وان میوانداریان نه‌کردین؟ هه‌روه‌ها پئی
 فهرموو: قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا [الک‌هف: ۷۷] واته: (مووسا) گوتی

نه گهر بتو يستايه كرښه كت له سهرى وهرده گرت، نه ویش وه لامي دايه وهو، پښى گوت:

﴿وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾ [الكهف: ۸۲] واته: وه هوى (چا كړدنه وهى) ديواره كېش چونكه هى دوو منډالۍ هه تيوو بوو له شاره كېدا له زيرى دا گه نجينه يه ك هه بوو كه هى نه و دوو منډاله بوو وه باوكى نه و دوو منډاله چاك و خواناس بوو له بهر نه وه پوره ردگار ت ويستى هه ردووكيان گه وړه به هيز بڼ گه نجينه كېان دهر يښن نه مه په حمه تيك بوو له لايه ن پوره ردگار ته وه (له بهر باوكيان) نه و (شتان) هى كردم له خومه وه نه بوو نه وه نهينى و هوى نه و كړده وانه بوو كه تو تواناي خوگرتنت نه بوو له سهر (كردن) يان. چونكه نه گهر وازى له ديواره كې بڼايه گه نجينه كې ده كه وته دهر، بويه ديواره كې بڼا كړد بو نه وهى گه نجينه كې بشاري ته وه، نه مه ش چا كه كړدنيك بوو، به رامبه رب هه تيوان، چا كه كړد نه بوو به خه لكى دښه كه، چا كه كړد بوو به رامبه رب هه تيوان، نه وه ته نها فرمانى خواى گه وړه بوو، به بى هيچ به رامبه ريك بڼاي كړد، خه ضر له گهل موسادا له سهر برسيتى نارامى گرت چونكه ميوانداريان نه كړد. نه وه بوو به رامبه رب هه تيوه كان چا كه ي كړدو له سهر برسيتيش نارامى گرت، خه ضر به نه جامداني نه و كار ه پيچه وانه ي شهريعت نه بوو، بويه به موساى گوت: ﴿وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي﴾ نه و (شتان) هى كردم له خومه وه نه بوو.

به لام نه گهر مه به ست به به کارهینانی زاروهی (شهرع) بریاری دادوهر بوو (حکم حرکت) ^(۱)، پنده چی دادوهر سته مکار بیت، پنده چی دادپه روهر بیت، پنده چی راست و دروست بیت، وه پنده چی هله بیت ^(۲)،

(۱) - مه به سستی له به کارهینانی زاروهی شهرع دوو مه به ست هه به به که م: مه به سستی بریتیه له وهی که خوی گه وره داییه زاندووه، دووهم مه به ست به شهرع: بریتیه له بریاری دادوهر، وه کو نه وهی نیستا له سهر زمانی خه لکی باوه و ده لئین: شهرع بریاری بو دام، وه چه ندین ده سته واژهی دیکه ش که نیستا له سهر زمانی خه لکی، نه مه جینگه ی تیروانینی زیاتره چونکه بریاری دادوهر بریتی نییه له شهرع، به لکو دادوهر نیجتهیاد ده کات، پیغه مبه ری خوا صَلَّى به هیندی له فرمانده کانی فرمود: ((وَإِذَا خَاصَّتْ أَهْلُ جِصْنٍ فَأَزَادُوكَ أَنْ تُنَزِّلَهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ فَلَا تُنَزِّلَهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَنْزِلْهُمْ عَلَى حُكْمِكَ، فَإِنَّكَ لَا تَذَرِي أَتُصِيبُ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ أَمْ لَا)) واته: ((نه گهر نابلوفه ی خه لکی نیو قه لایه کتداو ویستیان به حوکمی خوا بریاریان بو بده ی نه و تو به حوکمی خوا بریاریان بو مه ده به لکو به نیجتهیادی خوت بریاریان بو بده، چونکه تو نازانی نایا حوکمی خوابان بو ده پیکیت یان نه))، مه لی: نه مه شهرعه، به لکو بلی: نه ره بریاری دادوهره، واته نیجتهیاد، له وانه به پیکابیتی و له وانه شه هله بیت، نه گهر پیکابیتی دوو پاداشتی بو ده نوسریت و نه گهر نه شی پیکا بیت به ک پاداشتی بو ده نوسریت.

(۲) - بریاری دادوهر نه م شتانه هله ده گریت، له وانه به سته مکاربیت، له وانه به دادپه روهر بیت، له وانه به هله بکات، له وانه شه بریاری راست بپیکیت، به لام شهرعی خوی گه وره نه م شتانه ی تیدانییه، شهرعی خوا له و شتانه مه عصوم و پارینزراوه.

وه له وانه يه مه به ست له به کارهيتانی زاروهی شهرع گوفتاری پيشه و او فيقه زانه کان بيت^(۱) وه کو نه بی حه نیفه و، نه لثه وری و، مالیکی کوپی نه نه س و، نه لثه وزاعی و، نه له یثی کوپی سه عدو، شافیهی و، نه حمه دو، ئیسحاق و، داود و که سانی دیکه ی غه یری نه وانیش گوفتاری نه مانه ده خریته پووی قورپان و سووننه ت^(۲)

(۱) _ پیده چی مه به ست به زاروهی شهرع گوفتاری پيشه و او فيقه زانان موجبته هیده کان بیت، بویه ته ماشا ده که یت که سانیک کاتی له پيشه وایه ک ده پرسن، ده لئین: ماموستا شهرعی خوام بده ری له م مه سه له یه دا، ماموستا حوکمی خوام بده ری له م مه سه له یه دا، یان ده لئیت: ماموستا لئیت ده پرسم سه باره ت به حوکمی خوا، نه م شیوازی پرسیار کردانه جایز نییه، شهرعی خوا یان حوکمی خوا، به لکو شیوازی پاست و دروستی پرسیار کردن به م جوړه یه: ماموستا پای تو چیه به گویره ی نه وهی بۆت ده رکه وتووه له شهرعه که ی خوی گه وړه ؟.

(۲) _ نه بی حه نیفه ناسراوه، نه لثه وری: سوفیانی سه وریه پيشه وای به پیز، نه لثه وزاعی: پيشه وای خه لکی شامه، له یثی کوپی سه عد: له میصر بوو، پيشه وای خه لکی میصر بوو، ئیسحاق: ئیسحاقی کوپی راهه وهی بوو، داود: داود نه لظا هیریه. گوفتاری نه مانه به لکه یان بز ده هینریته وه، ناکرین به به لکه، له پاستیدا ته نها قورپان و سووننه ت به لکه ن، به لام حوکمی فيقه زانان به لکه یان بۆ ده هینریته وه، نه وهی سازیار به لکه کان بن حه قو نه وهشی پیچه وانی به لکه کان بن هه له یه، ئیستا زایه له ی جیاوازی ده که ن و، گوايه خه لکی ده توانن نه وهی بیان ری بیکن، چونکه هه موو شتیک جیاوازی و خیلافی تیدایه له نیتوان فيقه زانان داو ده لئین: نه م له فراوانی و پیدانی شهریه ته وه یه، خیلاف و جیاوازی فيقه زانان به شهریه ت ناو ده بن، نه م ش له نه فامی یان گومرای خه لکه وه یه، شهریه ت حوکمی خوی گه وړه یه، حوکمی پیغه مبه ری خویه ﷺ، به لام گوفتاری فيقه زانان قابیلی هه له و پاستیه، خوی گه وړه ده فهرموی: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ﴾ [النساء: ۵۹] واته: جا نه گه ر دو به ره کینان هه بوو له شتیکدا نه وه بیگیرنه وه بۆ لای خواو پیغه مبه ر ﷺ. گوفتاره کان بۆ خواو پیغه مبه ری خوا ده گه ریترینه وه، بۆ قورپان و سووننه ت.

دہ نگار لاسایی بہ کیک لہ وانہی کردہ وہ ہر کات نہ وہی بڑ شیاو بو نہ وہ جایزہ^(۱)

(۱)۔ نگار لاسایی بہ کیکیان کرایہ وہ، لہ ہر شوینیکدا شیاوی لاسای کردنہ وہ بیت جایزہ، نہ و کہ سہی لاسایی دہ کاتہ وہ کئیہ؟ کہ سی ناسایی و کہ سینکی سہرہ تایی بہ لہ فیر بوونی زانستدا، نہ مہ واجیبہ چاولیکاری بکات، چونکہ جایز نییہ نیجنیہاد بکات لہ کاتیکدا ہیچ لیہاتوویہ کی تیدا نیییہ، واجیبہ لاسایی بہ کیک لہ پیشہ وایان بکاتہ وہ، بہ لام خویندکاری زانست کہ بہ لگہ کان دہ زانیت پیویستہ تہ رجیح بکات، نگار لاسایی بہ کیک لہ پیشہ وایانی کردہ وہ با لاساییہ کی کویرانہ نہ کاتہ وہ بہ لگو گرفتارہ کانیاں دہ خاتہ پووی قورپان و سووننت نہ گہر بہ لگہ کان ناماژہ یان بڑ مہ سہ لہ بک کرد وہری دہ گرت، نہ گہر چسی پیشہ واکہی خوی مہ مان بہ لگہی وہر گرتیت یان ہی دیکہی وہر گرتیت، چونکہ بہ لگہ تہ وہرہی سہرہ کیہ، بویہ حنبلی مہ زہب نہ گہر تہ ماشای کرد گرفتاری حنہ فی مہ زہب بہ لگہی راستی لہ سہرہ واجیبہ لہ سہری گرفتاری حنہ فیہ کہ وہر گرت، نہ مہ نگار لیہاتووی تیدا بو بڑ زانینی راجیح و مہ رجوح، نابی پیداکرت و، بلیت: من حنہ فیم یان من حنبہ لیم، من... من...، پیویستہ گرفتاری پیشہ واکہی بخاتہ پووی قورپان و سووننت، نہ وہی سازیاری بوون وہریدہ گرت و، نہ وہشی پیچہ وانہی بوو وازی لیدیتیت، نہ وہی بہ لگہی راستی لہ سہرہ وہری دہ گرت۔ کہ وا بوو لہ م بارہ وہ جہ ماوہری خہ اک سی چینن، چینی یہ کہ م: چینی خہ لکی ناسایی و تازہ لہ فیر بوونی زانستدا نہ مانہ لاسایی و چاولیکاریدہ کن چونکہ لیہاتووی تہ رجیح کردنیاں تیدا

نییه، لاسایی ده که نه وه، چینی دووهم: خوینده وارو پۆشنبیرو به تواناگان له ته رجیع کردندا، نه مانه ته رجیع ده که ن و به (مجتهد المذهب) ناو ده برین، چینی سیتییم: موجته هیده ره هاگان، وه کو پیشه وایان نه حمه دو، شافیعی و، مالیک و، نه بی حنیف و، نه لئوری، نه مانه موجته هیدی ره هان، له سه ریانه حوکه گان له قورپان و سووننه ته وه وهریگرن، لاسایی هیچ که سیك ناکه نه وه، چه پامه بۆیان. شیخولئیسلا س بارهت به لاسایی کردنه وه ده لی: (هر کات نه وه ی بۆ شیاو بیئت) ته ماشای زیره کی شیخ بکه نه یفه رموو لاسایی یه کیك بکه ره وه و هیچتر، به لکو فه رموویه تی: (هر کات نه وه ی بۆ شیاو بیئت) واته: هر کات بۆی شیاو بیئت چاولیکاریی بکات، بۆچی؟ چونکه که سانیك هه ن جایز نییه لاسایی بکه نه وه.

وه واجب نبيه هه موو نوممات شوینى به کینکيان بکه ویت^(۱) وه کو شوینکه وتنى
پيغه مبهري ﷺ وه هرام نبيه لاساي به کینکيان بکرتيه وه وه کو چون شوینکه وتنى
که سیک هرامه که به بی زانست و زانین قسه ده کات.

(۱) لاسای کردنه وه بۆ که سیک پتویستی پتی بیت و، بۆ که سی ناچار جائیزه،
لاسای کردنه وه واجب نیه ته نها بۆ که سانی ناسایی نه بیت، زانایان ده فهرمون:
مه زه بی که سی ناسایی مه زه بی نه و که سه یه که فه توای بۆ ده دات، له م باره وه
خوای گوره ده فهرموی: ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [النحل: ۴۳] واته:
ده ی پرسیار بکه نه زانایان نه گهر نیه نازان. که سی ناسایی ده پرسیت نه گهر
زانابه که فه توای بۆدا وه ریده گریت و هیچی تووش نابیت، چونکه نه وه نده توانای
مه یه، به لام له هه موو که سیک ناپرسیت، به لکو له یه کیک ده پرسیت متمانه ی به
زانست و نیمان و نایینه که ی هه بیت، نه که ته نها متمانه ی به زانسته که ی هه بیت یان
نه نها متمانه ی به نایین و نیمان که ی هه بیت به لکو پتویسته متمانه ی به زانست و
نیمان که شی هه بیت نیت له و که سانه ده پرسیت که متمانه ی به زانست و نیمان و
زانسته که ی هه بیت و گوفتاره که ی وه رده گریت. شوینکه وتنى ته نها یه کیک به تایبته
واجب نیه مه گهر پيغه مبهري ﷺ خوا ﷺ، به لام که سانی دیکه ی جگه له پيغه مبهري
خوا ﷺ وه کو زانایان نه مانه شوینکه وتنيان جائزه مه گهر موخاله فه و سه ریچی
بالگه راسته کان بکه نه و کاته جائز نیه شوینیان بکه ویت له کاتیکدا موخاله فه ی
بالگه راسته کانی کردوه، بۆیه شیخولئیسلام له هیندی کتیه کانیدا فهرمویه تی:
هر که س بانگه شه یه کی واکات که شوینکه وتنى که سیک جائزه جگه له پيغه مبهري
خوا ﷺ نه وه واجب داوای ته و به ی لیکرت نه گهر ته و به ی کرد باشه و نه گهر نه شی
کرد ده کوزیت، شوینکه وتنى هیچ که سیک به تایبته واجب نیه جگه له پيغه مبهري
خوا ﷺ.

به لام كه سيك شتانيك بخاته سهر شريعت نهو شتانه له شريعتدا نه بيت و دكر
 فهرموده هه لبه ستراره كان يان دهقه كان به پيچه وانه ي مه به ستي خوي گه وده و له
 بداته وهو ته نويل بكات و بهو شيوانه نه مه جورتيكه له ته بديل و گورين^(۱).
 كه واته پيويسته جياوازي له نيوان (الشرع المنزل) و (الشرع المؤول) و (الشرع المبدل) دا
 بكرت^(۲)

(۱) _ نه مه له (الشرع المبدل) ه شرعي گوراو، كه سانيك فهرموده هه لبه ستراره كان
 ده كه نه به لگه كه له گه ل هه واو ناره زوده كانيدا ده گونجيت، نه م جوره كه سانه شرعي
 دابه زينراو ده گورين، به لگه كانى قورپان و سووننه ته به به لگه كه ليكي درو و هه لبه سترار
 ده گورپنه وه، نه م جوره كه سانه شرعي خوي گه وده ده گورين.
 (يان دهقه كان به پيچه وانه ي مه به ستي خوي گه وده وه ليكبداته وهو ته نويل بكات)
 وه كو نهو ليكدانه وهو ته وئيلانه ي كه كومه لي باطنيكان ده يكه ن و، ده ليين: دهقه كان
 مه به ست و پوي پنهانيان هه يه، گوايه نه وان مه به سته په نهانيه كه ي وهرده گرين،
 خه لكانيش مه به سته پواله تيه كان وهرده گرين، نه مه ش كوفره _ په نا به خوا. گورپني
 شرعي خوي گه وده يه.

(۲) _ (الشرع المنزل): بريتيه له قورپان و سووننه ته، (الشرع المؤول) جيئي ئيجتياهاده له
 نيوان زاناياندا، هينديكي راست و دروست ده بيت و، هينديكي ش هه له ده بيت، ناگوتريت:
 باتل و پووجه به لكو ده گوتريت: هه له يه، (الشرع المبدل): پشت به فهرموده درو
 هه لبه ستراره كان ده به سترت، يا خود ته فسيريكي بو ده كه ن به پيچه وانه ي مه به ستي
 خوي گه وده وه، ده ليين: نه مه مه به ستي پواله تيه كه يه كه ئيوه ده يزانن، به لام پوه
 په نهانيه كه ئيمه ده يزانين، ئيتر بو دهقه كان مه به ستي پواله تي په نهاني داده نين، كومه لي
 باطنيكان گومراترين كومه لن له م مه سه له يه دا _ په نا به خوا.

مەروەھا لە نێوان حەقیقەتی کەونی و حەقیقەتی شەری جیاوازی دەکریت^(۱)،
 مەروەھا لە نێوان ئەوانەدا کە قورپان و سووننەتیان بۆ دەکریت بەلگە، لە نێوان
 ئەوانەدا کە تەنها حەزو ئارەزووی خاوەنەکە ی بۆ دەکریت یە بەبەلگە^(۲).

-
- (۱) - وەکو پیشتر ئاماژەی پێدرا دوو حەقیقەت لە ئارادایە، حەقیقەتیکی کەونی
 کە بریتییە لە قەزاو قەدەر، وە حەقیقەتیکی دینی کە بریتییە لە شەرعەکە ی خوای
 گەورە کە بریتییە لە فەرمانی خواو پیغەمبەرەکە ی ﷺ.
- (۲) - کەسانیک حەزو ئارەزوو و عەقلیان دەکەنە بەلگە، قورپان و سووننەت پشت
 گۆی دەخەن.

به شينك

سه بارمت به مومي خوي گه وره له قوربانان پيروزه كيدا باسي جياوازي ننيوان

نيرادني كه موني نيرادني شهرعي كړيووه غه يري نه وانه شي كړيووه

خوي گه وره له قوربانان پيروزه كيدا جياوازي ننيوان نيراده و نه مرو^(۱) قه زونين
و نه حريم و به عت و نيرسال و كه لام و جه علي برون كړيوته وه.

(۱) _ پښتو شينخولنيسلام _ رحمه الله _ بهر په رچي نه و كه سانه ي دليوه ي
قه ددرو چاره نويس ده كه ن به هانه و بيانوو. بوي برون كړنه وه كه قه ددو تاييت ب
به هانه يه ك بؤ نه وان بؤ نه نجامداني كو فرو گونا ه و تاوان و سه رپنچې كڼو
هاوه لپه رستي، نه وان ده لټن: خوي گه ورده به كه كو فرو نيمان و شيرك و هاوه لپه رستي
و گونا ه و تاواني ته قدير كړيوه. كه وا بوو خوي گه وره به كو فرو پازييه وه كو چن
به نيمان پازييه، به گونا ه و تاوان پازييه وه كو چن به تااعت و خواپه رستي و ملكه چر
پازييه، چونكه خوي گه ورده به كه هه ره مووياني ته قدير كړيوه، له سه ره مووي
خه لكې نويسيوني، به لاي نه وانه وه تااعت و گونډاپه لي برتتبه له وه ي موقوف سازياد
قه ددرييت و نه وه ي كه خوي گه وره له سه ري ته قدير كړد بيت نه نجامي بدات. لټره
شينخولنيسلام _ رحمه الله _ ده به ريت وه لاميان بداته وه، پنيان بلټت: له تبول
قه ددرو له ننيوان شهرعدا جياوازي هه به، خوي گه وره له قوربانان پيروزه كيدا

جیوازی له نیتواندا کردوون، به پینچه وانیه قسه کانی نه وانیه تاعهت و گوئیایه لی
 مینیه له وهی مرقف سازیارى شرع بیت و نه وهی خوی گه وره له شرعدا فره مانى
 پینکرد بیت نه نجامی بدات و هر شتیکی قه ده غه کرد بیت خوی لیه دور بگرتیت.
 چونکه قه ده ر له وانیه تاعهت و گوئیایه لی بیت، وه له وانیه شه معصیهت و گونا و
 نارن بیت. به لام شرع ته نها ملکه چ بوونه، خوی گه وره له قورپانی پیروزدا له نیتوانی
 مهربوکیاندا جیوازی کردووه، له نیتوان قه زای که ونی و قه زای شرعیدا، له نیتوان
 نیرادهی که ونی و نیرادهی شرعیدا، له نیتوان نیزنی که ونی و نیزنی شرعیدا جیوازی
 کردووه. شیخو لنیسلام _ رحمه الله _ چهند نمونه یه که له قورپانی پیروزه وه باس
 ده گات وه کو جیوازیه که له نیتوان هر دوو شته کاندا وه کو بهر په چدانه وه یه که بۆ
 نه وانیه قه ده ر ده که ن به به هانه و بیانوو.

له نيوان که ونيدا که خولقاندويه تي و، ته قديري کردوه و، قه زاي کردوه نه گهر چر
 فرماني پينه کردوه و، خوشي ناوین و، پاداشتي نه نجام ده رانيشي نه داوه توه و، ده
 ناشيان کات به نه ولياو دوسته ته قواکاره کاني خو، وه له نيوان فرماني دينيداي
 فرماني پيکردوه و، به شرعي داناوه و، خوشي ويستوه و، پتي پازي بوه و، نه نجام
 ده رانيشي خوش ويستوه و، پاداشتي له سهر داونه توه و، پزي گرتسون و^(۱)،
 کردووني به نه ولياو دوسته ته قواکاره کاني خو و، کومه له براوه کاني خو و،
 سهربازه سهرکه وتوه کاني خو.

وه نه مهش له گهره ترين نه و جياوازيانه يه که نيوان دوستاني خواو دوژمناني
 خوي پتي جيا ده کرته وه، بويه نه گهر خوي گهره هر که سيک له و کارانه دا به کاري
 بيتيت که خوشي ده ویت و پتي پازييه و له سهر نه نجامداني نه و کارانه مرد، نه و
 له دوستاني خوايه، وه هر که سيش کرده وه کاني له و بوارانه دا بيت که په روه ردگار
 پقي لييه تي و حزي پيئييه و و له سهر نه نجامداني نه وانه مرد، نه وه له دوژمناني
 خوايه^(۲).

(۱) _ خوي گهره له نيوان نه م شته که وني و شهرعيانه دا جياکاري کردوه و، وه
 له نيوان دوستانيداو دوستاني شهيتاندا نه وانه ي شويني فرمانه کاني نه و ده که ون جيا
 کاري کردوه و، نه وانه ي ته نها شويني قه ده ر ده که ون و، شهرعه که ي پشتگوښ ده خن
 و، ده لين: جياوازيان له نيواندا نيه نه وانه دوستاني شهيتان.

(۲) _ خوي گهره له نيوان نيمانداران و کافراندا، گوپرايه لکاران و سهرپيچي
 کاراندا جياوازي کردوه و، په کساني نه کردوون، نه گهرچي تاعه ت و گوپرايه لي د،
 سهرپيچي و مه عصيه ت و، کوفرو نيماني له سهر هره موويان ته قدیر کردوه و، خوي
 گهره له پوي پاداشته وه جياوازي له نيوان دا کردوون، نيمانداران له به هه شتداو

کافرانیس له دۆزه خدا، له م باره وه خوی گه وره ده فهرموی: ﴿أَتَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ
عِٰلَمًا خَرِیْمًا﴾ (۳۵) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ (۳۶) ﴿[القم: ۳۵-۳۶] واته: چۆن ئیمه
موسلمانان و به دکاران وهك یهك لیده کهین؟ نه وه چیتانه چۆن بریارته ده دهن. نه گهر
موسلمانان و به دکاران وهك یه کبن نه وه پیچه وانه ی دادپه روه ری ده بیته، خوی
گهرهش دادوه ریکی عه داله تی خوا، ماقول نییه نیتوان ئیماندارو کافرو، گوپرایه ل و
سه ریچی کارو، برپادارو دوو پوو یه کسان بکات، هه رگیز نیتوانی نه وانه یه کسان
ناکات، بۆچی؟ چونکه که سی سه ریچی کار شوینی فهران و شه ری خوی گه وره
که وتوه، به لام که سی سه ریچی کار شوینی سه ریچی و کوفرو شیرک و
هه ره لپه رستی که وتوه، که واته جیاوازی له نیتوان هه ردو کاره که دا هه یه، جیاوازی له
نیتوان هه ر دوو به نده که دا هه یه، که واته به لای خوی گه وره جیاوازی له نیتوان
هه ردو پاداشته کهش دا ده بیته. نه وانه ی له نیتوان نه وانه دا جیاوازی ناکه ن بی باوه پین
به ئایه ته کانی خوی گه وره. له م سه رده مه دا بیرو که یه کی پیس هه یه بریتیه له
ئازادی، گوايه خه لك ئازادن و هیچ قه دهغه کردنیکیان له سه ر نییه و له ده ربیرینی بیرو
پاکانیاندا ئازادن، خویان به شه رعه وه په یوه ند ناکه ن، هه موو مروفتیک به ئاره زوی
خوی ده نویست نه گهرچی کوفرو ئیلحادیش بیته، نه مه به ئازادی، ئازادی وشه
ده ربیرین ناو ده به ن، به لام نه مه ده رچوونه له شه ری خوی گه وره، نه وانه له کۆمه لی
شه یتانن چونکه له نیتوان شه ر و قه ده ردا جیاوازی ناکه ن.

ئىرادەى كەونى و ئىرادەى شەرىعى

ئىرادەى كەونى: بىرىتپە لە خواستى خىواى گەورە بۆ ھەموو ئەشتانەى خى
خولقاندوبەتى (ھى مەشىئە لما خلقە)^(۱)، ھەموو مەخلوقاتىش دەچنە چوارچىنوبەى
خواست و مەشىئەت و ئىرادەى كەونى خىواى گەورەو^(۲).

ئىرادەى شەرىعى: خۆشەويستى و پاىزى بوونى خىواى گەورە لە خۆ دەگىرىت ھەمىر
ئەو فەرمانانەى كە خوا تەئالا لە شەرىعە تەكەى دا ئامازەى پىي كىردوۋە پىي پاىزى بە
و خۆشى دەۋىي^(۳).

(۱) _ ئىرادەو مەشىئەت (خواست و ويست)، ئەم مەشىئەتە دابەش نابىت و تەنھا
كەونىشە، مەشىئەت تەنھا كەونىيە، مورادىف و ھاو واتاى ئىرادەى كەونىيە.

(۲) _ ھەموو مەخلوقات لە ئىمانداران و، كافران و، جىنۇكەو، مەۋف و، شەيتانەكان
دەچنە چوار چىۋەى ئىرادەى كەونى خىواى گەورەو، ھەر ھەموو ئەمانە مەخلوقانى
خىواى گەورەن، خىواى گەورە ئىبلىس و، كافرانى خولقاندوۋە، پىيغەمبەران و
ئىماندارانى خولقاندوۋە، ئەوان و ئەمانىشى خولقاندوۋە، لەپوۋى خولقاندەو ھىچ
جىياۋازىك نىيە، بەلام لەپوۋى شەرىع و، پاداشتەو جىياۋازى لە ئارادايە.

(۳) _ ئىرادەو خواستى كەونى خۆشويستن و پاىزى بوونى تىدا نىيە، لەوانەب
خىواى گەورە خواستى شتائىك بىكات بەكەونى و قەدەرى كە خۆشى ناۋىن ۋەكو دىنىك
بۆ بەندەكانى، بۆ نمونە خىواى گەورە كوفرى ۋەكو كەونى و قەدەرى ويستوۋە لە
كاتىكدا خۆشى ناۋىت، بەلام تەقدىرى كىردوۋە قەزاشى كىردوۋە بۆ ئەۋەى بەندەكانى
تاقى بىكاتەۋە، بۆ ئەۋەى گوپرايەل و سەرىپچى كار لىك جىيا بىكرىتەۋە، بۆ ئەۋەى
دۆستانى خواو دۆستانى شەيتان لىك جىيا بىكرىتەۋە، ئەگىنا خىواى گەورە كوفرى
خۆش ناۋىت. بەلام خواست و ئىرادەى دىنى خىواى گەورە خۆشى دەۋىت و پىي
پاىزىيە.

یون ده کولینته وه که نه رمانی پنداره و، کردویه تی به شهر و دین، نه مهش تاییه ته
بهیمان و کرده وهی چاکه وه^(۱).

له باره ی خواست و نیراده ی که ونیه وه خوی گوره ده ره رموی: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ
يُخْرِجَ مِنْكَ نَجْدًا يَخْرُجْ لَكَ مِنْهُ صَوْلَةٌ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَوْلَتَهُ حَرْجًا تَائِبًا يَخْرُجْ مِنْهُ
نَجْدًا﴾^(۲) [الأنعام: ۱۲۵].

نعلت - عليه السلام - به قه و مه که ی خوی ره رموی: ﴿وَلَا يَنْفَعُكُمْ نَعْمِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ
يُخْرِجَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغَوِّبَكُمْ فَمَا يَبْلُغُكُمْ وَالْبَلَاءُ تَرْجَعُونَ﴾^(۳) [هود: ۳۴] واته:
ناموزگاری من سوودتان پیناگه یه نی گه ر به رموی ناموزگاریتان بکه م نه گه ر خوا بیه وی
گومراتان بکات نه و په روه ردگار تانه وه هر بق لای نه ویش ده که پینه وه.

(۱) - نیراده و خواستی شهرعی ته نها به نیمان و کرده وهی چاکه وه تاییه ته، به لام
نیراده و خواستی که ونی ته نها به نیمان و کرده وهی چاکه وه تاییه تی به لکو کوفرو
نیمان، کرده وهی خراب و کرده وهی چاکیش له خو ده گریت، چونکه نه مه قه زاو
ته دهری خوی گه ورده یه.

(۲) - نه م تاییه ته هر دوو نیراده که له خو ده گریت ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ
صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ﴾ جا هر که سی خوا بیه ویت پینموونی بکات سینگی فراوان ده کات بق
نیسلام و بپوا هیتان، نه مه نیراده و خواستی شهرعی، ﴿وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ
ضَبًّا خَرْجًا﴾ وه هر که س خوا بیه ویت گومرای کات (له به نه شیاوی خوی) سنگی
تقد ته نگ ده کات، نه مه نیراده و خواستی که ونیه یه، پینموونی کردن هؤکار گه لیک
هیه له وانه کرده وهی چاکه، گومرابونیش هؤکار گه لیک هیه وه کو گونا و تاوان و
سه رپنجی کردن و کوفر.

(۳) - شاهیدی قسه کانمان له گو فتاره که ی خوی گه ورده دا ﴿إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ
يُغَوِّبَكُمْ فَمَا يَبْلُغُكُمْ﴾ نه گه ر خوا بیه وی گومراتان بکات، نه مه نیراده و خواستی که ونیه که مروف
له به رابه ریدا هیچی پیناگریت.

ههروهه دهفه رموی: ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِن وَالٍ﴾^(۱)
[الرعد: ۱۱].

وه له باره ی ئیراده و خواستی شهرعیشه وه خوی گه وره دهفه رموی: ﴿وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾^(۲).
وه له نایه تی (الطهارة) دا خوی گه وره دهفه رموی: ﴿مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾^(۳) [المائدة: ۶].

(۱) _ نه مه ئیراده و خواستی که ونییه ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِن وَالٍ﴾ وه کانتیک خوا بیه وی هوزیک تووشی به لابن هیچ به رگریکی بوی نییه و جگه له و خوا هیچ یارمه تیده رو پشتیوانیکیان نییه، خوی گه وره خواستی به لاو موصییهت دهکات بۆ که سانیک که پیی شایسته ن وه کو سته مکاران و نۆرداران و هاوه لپه رستان و کافران، خوی گه وره خواستی به لایان بۆ دهکات، چونکه هیدایهت و پینمونی خوی گه وره یان قبول نه بوو.

(۲) _ نه مه ئیراده و خواستی شهرعی، خوی گه وره یه، پیگهی به نه خوش داوه له پره مه زاندا به پۆژوو نه بییت، ههروهه پیگهیداوه به موسافیریش له پره مه زاندا به پۆژوو نه بییت و، پاشان له پۆژانیک ترده قه زای بکه نه وه، پاشان خوی گه وره دهفه رمویت: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ﴾ خوا ئاسانی دهوی بۆ ئیوه، نه مه ئیراده و خواستی شهرعی، ﴿وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ وه گرانی ناویت بۆتان، نه مه نمونه یه ک بوو بۆ ئیراده و خواستی شهرعی که خوی گه وره پیی پازیه و خوشی دهویت.

(۳) _ خوی گه وره له نایه تی (الطهارة) دا دهفه رموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِّنَ

الْمَغَائِبُ أَوْ لَمْ تَسْتُمْ النَّسَاءَ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ
 مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٩٤٩﴾
 [المائدة: ٩٤٩] واته: نهى نه وانهى باوه پدارن نه گهر ههستان بو نويز كردن نه وه دهم و
 چاوتان بشون ههروه ها دهسته كانتان تا ثانيشكه كانتان وه دهستی ته پ بهين
 به سرتاندا وه پيكانتان (بشون) تا ههردوو قوله پيتان وه نه گهر لهش گران بوون
 نه وه خوتان خاوين بكه نه وه (خوتان بشون) وه نه گهر نه خوش بوون يان له سه فهدا
 بوون يان كه سيكتان هاته وه له شويى پيوستى سهر ناو يان جوت بوون له گهل
 خيزانه كانتاندا و ناوتان دهست نه كهوت نه وه ته موم بكه نه به خوليكي پاك جا
 دهست بهين به دهم و چاوو دهسته كانتاندا به و تزو خوله پاكه خوا نايه وي هيج
 جزه تنگى و ناره حه تيه كه له سهرتان دابنى به لكو ديه وي پاكتان بكاته وه و چاكه و
 بهرهي خوى ته واو بكات به سهرتانه وه به لكو سوپاس بكه نه. له م نايه ته دا خواى
 گهره فه مانى داوه به خو پاك كردنه وه له بينويژى گهره و بچوك (الحدث الأكبر
 والأصغر)، به چ شتيك مروف خوى پاك ده كاته وه؟ به ناو، ههركات ناو دهستنه كهوت
 نه وا به خاك ته يه موم ده كات، دهسته كانى به زه ويدا ده دات و پاشان دهم و چاو و
 ههردوو دهستی پي پاك ده كاته وه، خاك هو كاريكي پاكه ره وه يه له كاتى نه بوونى
 ناو دا يان له كاتيكا به كار هينانى ناو له توانا دا نه بوو، نه مه نمونه يه كه بو ئيراده و
 خواستى شهرعى.

وہ کائنی خوی گہرہ باسی نہ و ہاوسہ رگریانہ دہکات کہ حہ پام و حہ لام
 کردون، دہ فہ رموی: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ يَتَّبِعَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُبُلَ الدِّينِ مِنْ قَلْبِكُمْ وَيُخَوِّبَ سُبُلَ
 وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (۲۶) وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ لَا يَتُوبُوا مِنْهُ
 عَظِيمًا (۲۷) يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا (۲۸)﴾^(۱) [النساء: ۲۶-۲۸]

(۱) _ خوی گہرہ لہم نایہ تانہ دا نہ و ژنانہ مان بز باس دہکات کہ بز مرز
 ہاوسہ رگریان حہ پام، نہ وانہ ی لہ نہ سب و خزمایہ تیبہ و حہ پام، نہ و ہ ی بہ ہوکارند
 حہ پام دہ بیت، نہ و ہ شی بہ ہوی شیر خوار نہ و حہ پام دہ بیت، خوی گہرہ
 دہ فہ رموی: ﴿خُرُوجُكُمْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ
 وَبَنَاتُ الْأَخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَزَوَّجْتُهُ
 اللَّائِي فِي خُجُورِكُمْ مِّنْ نِّسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
 وَخَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
 غَفُورًا رَّحِيمًا (۲۳) وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ
 مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَنْفَعُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ
 أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا
 حَكِيمًا (۲۴) وَمَنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ
 أَيْمَانُكُمْ مِنْ نِّسَائِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ
 وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّحِدَاتٍ أَخَذَ إِذَا أُخْصِيَ فَإِنْ
 أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ
 وَأَنْ تُصْبِرُوا خَيْرٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (۲۵)﴾ [النساء: ۲۳-۲۵] واتہ: قہ دہ غہ کردہ
 لہ سہ رتان (مارہ کردنی) دایکانتان و کچہ کانتان و خوشکہ کانتان و پورہ کانتان (ک
 خوشکی باوکتان) وہ پورہ کانتان

(که خوشکی دایکتانن) و کچانی براو کچانی خوشک نه و دایکانه تان که شیریان پیداون
 و خوشکه کانتان له شیره وه وه دایکی ژنه کانتان (خه سوو) و کچانی ژنانتان که له
 میزدی نریان بن نه وانه ی که له مالی نیوه دا ده ژین له و ژنانه تانن که چوونه ته لایان جا
 نه گره نه چووبونه لایان (دایکی کۆله به سه کان) نه وه هیچ گونا هیکتان له سه ر نییه (له
 ماره کردنی کچه کانیا ندا) وه (حه پامه بو تان) هاوسه ری کوپه کانتان (بووک) نه وانه ی
 که له پشتی خۆتانن وه (قه دهغه کراوه له سه رتان) کوکردنه وه تان له نیوان دوو
 خوشک (له ماره کردندا) مه گره نه وه ی پیش نه م (حوکمه له نه فامیدا) کرا بی
 بیگومان خوا هه همیشه لیبورده ی میهره بانه (هه روه ها حه پام کراوه لی تان) نه وانه ی که
 میزدیان هه یه له ئافره تان جگه له وانه ی که بوونه ته مولکتان (که نیزه ک) (نه و
 حوکمانه باسکران) پیویستکراوو نوسراوی خواجه له سه رتان وه بو تان حه لال کراوه
 بیجگه له وانه (که باسکران هه مووی حه لاله بو تان تا چوار) که به ماله کانتان خوازیینی
 (ئافره تان) بکه ن (به مه رجی) که داوین پاک بن و داوین پیس نه بن جا نه وه ی که
 له زه تان لی وه رگرت له و ئافره تانه (ی حه لالین) نه و ماره ییه کانیا ن پیی بده ن که
 نه پزکراوه له سه رتان تاوانتان له سه ر نییه له وه ی که له سه ری پیکهاتن (له گه ل
 ژنه کانتاندا له که م کردنه وه ی ماره یی) له پاش دیاری کردنی ماره یی به راستی خودا
 هه میسه زانای کار دروسته وه نه وه ی له نیوه نه یتوانی له بهر هه ژاری که ئافره تانی
 نازادی نیماندار ماره بکات نه وه با له وانه ماره بکات که بوونه ته مولکتان له که نیزه که
 نیمانداره کانتان وه خوا زاناتره به باوه په که تان هه ندیکتان له هه ندیکی تر تانن
 (هه مروتان نه وه ی ئاده من) له بهر نه وه ماره یان بکه ن به په زامه ندی خاوه نه کانیا ن وه
 ماره ییه که یان پیی بده ن به شیوازیکی چاک له کاتی کدا نه و که نیزه کانه پاک داوین بن
 داوین پیس (و زینا کاری به ئاشکرا) نه بن و دوستیان نه بی (به نه یتی بو زینا کردن)

جا نه گهر نهو (که نیزه کانه) شوویان کرد پاشان خراپه یه کی ناشکرایان کرد (زینا)
 نهو نهو نهو ی سزای نافره ته نازاده کانیان له سهره (لئیان دری که ه. جلدده) نهو
 (ماره کردنی که نیزه که) بو که سینه که له نیوه له تاوانکردن (زینا) به لام نهو نهو نهو نهو
 بگرن (و که نیزه که ماره نه که ن) چاکتره بو تان وه خوا زانای کار دروسته. پاشان خوا
 گه وره ده فهرموی: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ
 وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (۲۶) وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا
 عَظِيمًا (۲۷) يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا (۲۸)﴾ [النساء: ۲۶-۲۸] خوا
 ده یه ویت بو تان بوون بکاته وه وه پینموونیتان بکات بو پینوشوینی نهوانه ی له پینش
 نیوه وه بوون (له خوا ناسان) ولیتان خوش ببیت وه خوا زانای کار دروسته وه خوا
 ده یه ویت که لیتان ببوریت به لام ده یانه وی نهوانه ش که شوین ناره زووات که وتوون
 که لاتان بدهن به لادانیکه گه وره خوا ده یه ویت که نهو رکتان له سهر سووک بکات
 چونکه ناده می به لاواز دروستکراوه. نهو نیپراوه و خواسته ی له م نایه تانه دایه نیپراوه
 خواستیکه شهرعی دینیه.

وه خوی گه وره کاتی باسی نه وه شتانه ده کات که فرمانی نه نجامدانی داوه به
خیزانه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ وه نه و شتانه ی که قه ده غه ی لیگردون،
ده فهرموی: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ (۳۳) ﴿۱﴾
[احزاب: ۳۳].

(۱)۔ خوی گه وره ناموزگاری خیزانه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ ده کات بو نه وه ی
مالی پیغه مبهری خوا ﷺ پاک بکاته وه، نه مه ئیراده و خواستیکی شهرعی و دینی،
خوی گه وره ده فهرموی: ﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَحْضَعْنَ
حُجْرَتِكُنَّ فِي مَرْضٍ مَّرَضٍ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا﴾ (۳۲) وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ
ذَٰلِي الْأَوَّلَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ
رِجْسَ أَهْلِ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا (۳۳) وَادْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا﴾ [الأحزاب: ۳۳] واته: نه ی ژنانی پیغه مبهرو ﷺ ئیوه
وهك هېچ يه كه له نافرته تانی ديكه نين نه گهر خوتان بپاریزن و له خوا بترسن كه واته
به خه مزه و نازه وه قسه مه كه ن (وهك نافرته تانی په وشت نزم) نه وه كو نه وه ی كه دلی
نه خړشه (ده روون نزمه) نیازی خراپ بکات وه قسه ی چاك و به جیبكهن وه له
ماله کانی خوتاندا بمیننه وه وه زینه ت و جوانی خوتان دهرمه خه ن (له ناو خه لکی
نامهرمه دا) وه كو خۆده رخستنی نافرته تانی سه رده می نه فامی به كه م (پیش ئیسلام)
نویز بکهن و زه کات بده ن وه گوپرایه لی خواو پیغه مبه ره كه ی بکهن به پاستی خوا
ده بری نه ی نالوبه یتي (پیغه مبه ر ﷺ) هر جوړه پیسی و گونا هیک له ئیوه دور
بخانه وه و پاک و خاوینتان بکاته وه به ته واوی وه بیر بکه نه وه له وه ی ده خوینریت له
ماله کانتاندا له نایه ته کانی خواو دانایی (فه رموده کانی پیغه مبه ر ﷺ) به پاستی خوا
لر دینی ناگاداره. شاهیدی قسه کانمان له م نایه تانه نه وه یه كه خوی

گەورە لە و فرمانانە ی کە داوێتی بە خێزانەکانی پێغه مبه ره کە ی ﷺ دایکانی
 ئیمانداران دە یە ویت خێزانەکانی پێغه مبه ره ﷺ لە پەوشتی خراب و سەر بێج
 شەریعەکان پاک بکاتەو، وە لەو شتانه بە تەواوی پاکیان بکاتەو، ئەمە نامازە بز
 ئەو دە کات کە بالا پۆشی و، داوین پاک و، مانەو لە مالدای، ئابو و شەرم و، خز
 دور خستەو لە دەرخستنی زینەت و سفوری و، بە نازە و قسە کردن کە ژنان بز
 شەڕ پادە کێشیت، هەموو ئەوانە دلەکان پاک دە کە مەو و، ماله کان پاک دە کە وە.
 کە جی مولیحدانی ئەمۆ دە لێن: نە خێر، ئەمە سەرکوت کردنی ئازادی ژنان،
 پێشیلکردنی مالی ژنان، واز لە ژنان بێنن با ئارەزووی خۆیان کردار بکەن، پێگریان
 لێمە کەن، بەم جۆرە قسە دە کەن، خوای گەورە سەر شوپریان بکات، لە راستیدا ئەوان
 پاکیان بۆ ئەم ئوممەتە ناوێت، بە لکو تەنها خرابە کارییان بۆ ئەم ئوممەتە دە ویت،
 خوای گەورە سەر شوپریان بکات، پەروەردگارا شەریان لەم ئوممەتە دورخەره وە.
 ژنانی پێغه مبه ری ﷺ پێشەنگی ئەم ئوممەتەن، ژنانی پێغه مبه ری ﷺ
 پاکترین ژنانی ئەم ئوممەتەن سەرە پای ئەو ش خوای گەورە بەم جۆرە نامۆزگارییان
 دە کات، نێتر ژنانی تری غەیری ئەوان پێویستە چۆن بن؟

مذنی نہم نابہتہش نہوہیہ کہ خوای گہورہ فرمانی شتانیکی پنداون کہ پیسی و
 ہرپہ کاریتان لی دوردہ خاتہوہو، بہ تہوای پاکتان دہکاتہوہ، ہویہ ہرکس
 گوئیہ لی فرمانہکانی بیت پاک کراوہیہ و پیسی و خراپہی لی دورخستوتہوہ بہ
 ہنچوانہی نہوہوہ کہ سہرپیچی کردوہ^(۱).

-----

(۱)۔ ہرکس گوئیہ لی فرمانہکانی خوای گہورہ بیت نہوا لہ پیسی و
 خراپہکاری پدہوشتی و جہستہیی پاکی دہکاتہوہ، ہرکس سیش سہپیچی بکات نہوا
 ہیس دہبیت بہ پیسیہکی ہستی و مہعنہوی، کہوا بوو پاکی نییہ تہنہا بہ ئیمان و،
 پدہوشتی جوان و، داوین پاکی و، نابوداری نہبیت.

نه مری که ونی و نه مری شهرعی

به لام نه مرو فرمان: سه بارهت به نه مرو فرمانی که ونی خوی گوره دهه فرموی: ﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾^(۱) [النحل: ۴۰] واته: بنگومان روتی نیتمه بۆ هر کاریک کاتی بمانه وی (نه مه یه) که پیی ده لئین ببه نه ویش به کسر ده بیئت.

مهروه ها خوی گوره دهه فرموی: ﴿وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾^(۲) [القدر: ۵۰] واته: وه فرمانی نیتمه ته نها به کجاره وه ک چاوتروکاندنیک (وايه له خیرایدا).

(۱) _ نه مه نه مرو فرمانی که ونییه، له فرمانی خوی گوره دوا ناکه ویئت، پیک نه هاتنی بۆ نییه، به لکو ده بیئت و مه وجود ده بیئت به ته نها نه وهی خوی گوره پیی دهه فرموی: ﴿كُنْ﴾ ببه، نه مه نه مری که ونییه که دهره نجامه کانی به هیچ شیوه یه دواناکه ویئت. به لام نه مرو فرمانی شهرعی له وانه یه دهره نجامه کانی دواکه ویئت، وه له وانه شه به دی بیئت، به لام که ونی هر گیز دواناکه ویئت، له ئایه تیکی تردا خوی گوره دهه فرموی: ﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا﴾ [الإسراء: ۱۶] واته: وه کانی بمانه وی (دانیشتوانی) شارو وه لاتی له ناو ببهین فرمان دهه دین (به گوپرایه لی و کرده وهی چاک) به ده وه مه نده خرابه کار و زۆرداره کانی که چی نه وان یاخی ده بن ول فرمان دهره دچن. نه مه نه مرو فرمانی که ونیه چونکه خوی گوره هر گیز وه کو شرع و دین فرمان به یاخیبون و له فرمان دهرچون ناکات، به لام وه کو که ونی فرمانی پیده کات و خواستیده کات، نه وهش بۆ حیکمهت و دانایی خوی گوره دهه گه پیتته وه.

(۲) _ نه مه له پۆژی قیامه تدایه، هر کات فرمانی به پروودانی قیامهت کرد، ساتیکه ﴿كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾ ئایا شتیکی تره یه له چاو تروکاندن خیراتر بیئت، هیچ شتیکی تر له و خیراتر نابییئت، هر کات خوی گوره فرمانی به شتی کرد، خولقاندنی شتیکی به کسر وه کو چاو تروکاندنیک به دیدیئت.

مهرده‌ها خوی گه‌وره ده‌فرموی: ﴿ثُمَّ أَنزَلْنَا نَارًا تَلْهُو تِلْكَ أَوْ تُظِلُّهَا فَكَفَّتْهَا حَبِيبًا كَانَ :
بِئْسَ الْبُلَاطِيَّةُ﴾ (یونس: ۲۴).

به‌لام له باره‌ی نه‌مرو فرمائی شهرعیبه‌ره: خوی گه‌وره ده‌فرموی: ﴿ثُمَّ أَنزَلْنَا نَارًا تَلْهُو تِلْكَ أَوْ تُظِلُّهَا فَكَفَّتْهَا حَبِيبًا كَانَ :
بِئْسَ الْبُلَاطِيَّةُ﴾ (نحر: ۴۰).

(۱) - خوی گه‌وره ده‌فرموی: ﴿ثُمَّ أَنزَلْنَا نَارًا تَلْهُو تِلْكَ أَوْ تُظِلُّهَا فَكَفَّتْهَا حَبِيبًا كَانَ :
بِئْسَ الْبُلَاطِيَّةُ﴾ (یونس: ۲۴) واته: بینگومان وینه‌ی ژبانی دونیا
وهك بارانك وایه له ناسمانه‌وه باراندوومانه جا به هوی نه‌و (باراته‌وه بودکی تقد
بدلووه) تیکه‌ل بووه‌و به یه‌کدا چووه سه‌وزی و بووه‌کی زه‌وی له‌وه‌ی که خه‌لکی و
نازه‌لش ده‌یخون ه‌تا کاتی زه‌وی (به‌سه‌وزی و بووه‌ك) په‌دونه‌ق و جوانی خوی
ورده‌گری و خوی ده‌پازنینته‌وه دانیشستوان و خه‌لکی نه‌و (زه‌ویه) وا ده‌زانن
که به‌پاستی نه‌وان به‌توانان به‌سه‌ر (بروینه‌کرین)یدا (له ناکاوینکا) فرمائی نینه بیت
بو نه‌و (زه‌وی و کشتوکاله) له‌شه‌و یان پوژدا: خوی گه‌وره شتیکی به‌سه‌ردا زال
ده‌کات که خراپی بکات و له ناوی به‌ریت ئینجا وهك بروینه‌کرلوی لی بکه‌یین نه‌وه‌ی
وهك له‌وه‌و پیش هر نه‌بویت. نیت هر مه‌وو بووه‌ك و گول و به‌رده‌کانی له ناو ده‌چیت،
به‌ساتیک، به چار تروکاندنیک، شه‌و بیت یان پوژ، وای لیتیت وهكو نه‌وه‌ی له‌وه‌و پیش
هر نه‌بویت. که‌وا بوو نه‌مرو فرمائی که‌ونی دهره‌نجامه‌کانی هر گیز هوا ناکه‌وینت.
دست به‌جی به‌دینیت، نه‌مه نه‌مرو فرمائی که‌ونیه.

(۲) - نه‌مه نه‌مرو فرمائیکی دینی و شهرعیبه، خوی گه‌وره وه‌کو دین و شهرع
فرمان ده‌دات به (نعل) دادگری کردن، دادگری له گوفتاردا، دادگری له بریاردا،

دادگه‌ری له هه‌موو شتی‌کدا، که بریتیه گونا‌ه و تاوان نه‌کردن، دادگه‌ری پینچه‌وانه‌ی ستم‌کردنه، له‌م باره‌وه خ‌وای‌گه‌وره له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا لَمْ يَأْتِ بِدَلٍّ فَكَفُّوا عَنِهَا﴾ [الأنعام: ۱۵۲] واته: وه کاتی (بۆ شایه‌تیدان و شتی‌نس قسه‌تان کرد دادوه‌رو پاست بن ﴿وَلَوْ كَانَتْ دَلِيلًا﴾ با (له دژی) خزمی‌نزیکی خوش‌شان بی‌ت. هه‌روه‌ها خ‌وای‌گه‌وره له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَوْ كَانَتْ دَلِيلًا﴾ [الشعراء: ۱۸۲] واته وه به ته‌رازوویه‌کی پاست و پیک کیشانه بکن. دادگه‌ری له هه‌موو شتی‌کدا، له کیشانه و پتوانه و له هه‌موو شتی‌کدا، خ‌وای‌گه‌وره فرمانی‌داوه به دادگه‌ری له هه‌موو شتی‌کدا، وه پی‌گیری له جه‌ورو ستم‌کردووه، ﴿اللَّهُ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ﴾ به پاستی خوا‌فه‌رمان ده‌دات به دادگه‌ری، تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌ش (القصاص) دادگه‌رییه‌که له خ‌وای‌گه‌وره‌وه، هه‌موو جوړه‌کانی تۆله‌سه‌ندنه‌وه (القصاص) دادپه‌روه‌ریه‌که له لایه‌ن خ‌وای‌گه‌وره‌وه، چاکه کردن فه‌زله، که‌وا بو‌ونه ﴿الْعَدْلُ﴾ و دادگه‌رییه‌ی له‌م نایه‌ته‌دا باسکراوه بریتیه له تۆله‌سه‌ندنه‌وه له ستم‌کار به‌گویره‌ی ستم‌کردنه‌که‌ی خ‌وی، ئیتر تۆله له بکوژ ده‌سین‌ریته‌وه، تۆله له ستم‌کارو زۆردار ده‌سین‌ریته‌وه به‌گویره‌ی ستم‌کردنه‌که‌ی خ‌وی، وه‌کو چۆن ده‌ست‌دریژی کردۆته سه‌رتان به‌بی هیچ زیاده‌یه‌ک، له تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌وه، وه‌رگرتنه‌وه‌ی هه‌ق له‌که‌سی ده‌ست‌دریژکار، به‌لام له هه‌موو نه‌مانه چاکتر ﴿وَالْإِحْسَانُ﴾ ه که بریتیه له‌لی‌بوردن، له‌م باره‌وه خ‌وای‌گه‌وره له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ﴾ [الشوری: ۴۰] واته: وه تۆله‌ی هه‌ر خراپه‌یه‌ک خراپه‌یه‌که به‌ویینه‌ی خ‌وی، نه‌مه قه‌ساس و تۆله‌سه‌ندنه‌وه دادگه‌رییه جا هه‌ر که‌سی ببوری و ناشتی بکات، قه‌ساس و تۆله‌سه‌ندنه‌وه دادگه‌رییه، لی‌بوردنیش فه‌زله و چاکه‌یه، چاکه‌کردن و فه‌زلیش له دادگه‌ری باشته نه‌وه پاداشتی نه‌وه له‌لای خ‌وبه.

به پاستی خوا فرمان ده دات به دادگری، که بریتیه له قه ساس و تۆله سەندنه وه له دهست دریزکار، ﴿وَالْإِحْسَانِ﴾ بریتیه له لیبوردن و به خشین و چاوپۆشین له دهستدریزکار، چونکه ئەم کاره خۆشهویستی به ریاده کات، وه کو ئه وهی خوی گهره له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ [فصلت: ۳۴] واته: چاکه و خراپه چوونیه ک نین به چاکترین شیوه وه لایمی (خراپه) بده ره وه ئه وسا که سی که له نیوان تۆ و ئه ودا درژمنایه تی هه یه وه ک دوستیکی دلسۆزو گیانی به گیانی لیدیّت. و به به خشین و به خزم و خویش، خزم و خویش هه موو ئه وانه ک په یوه ندی خزمایه تیت له گه لیاندا هه یه نه گه ره له لایه ن باب وه بیت یان دایک، هه موو ئه وانه هه قیان به سه رته وهیه، له م باره وه خوی گهره له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ﴾ [الإسراء: ۲۶] واته: مان خزمانت بده. خزمان هه قیان به سه رته وهیه پاش هه قی دایک و باب، له م باره وه خوی گهره له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ﴾ [النساء: ۳۶] واته: هه روه ها له گه ل دایک و باوکتاندا چاک بن و له گه ل خزم و نزیکان. پاش دایک و بابیش خزمان دین له هه ر دوو لایه نی باب و دایکیشه وه، هه قی به جیه یانانی په یوه ندی خزمایه تیان به سه رته وهیه، ﴿وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ﴾ وه خوی گهره ریگری ده کات له داوین پیسی، وه له هه ر مه عصیه ت و گونا و تاوانیکی زۆر قیزه ون، چونکه مانای ﴿الْفَحْشَاءِ﴾ بریتیه له هه ر مه عصیه ت و گونا و تاوانیکی ناشیرینی قیزه ون، بریتیه له هه موو مه عصیه ت و گونا و تاوانیکی ناشیرین، ریگری ده کات له تاوانه کان گهره و بچوک، ﴿وَالْبَغْيِ﴾ دهست دریزی کردنه بۆ سه ر خه لکی وه کو خوینپرشتن و، به تالان بردنی مال و سامانیان، دهست دریزی کردنه سه ر ئابرویان. ئەم نایه ته ئه موو فره مانی شرعی تیدایه.

ههروه ما خوای گه وره دهه رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ بِأَمْرِكُمْ أَنْ تُلْذُوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا نَبِيرًا﴾^(۱)
[النساء: ۵۸].

(۱) _ لهو ئه مرو فرمانه شه رعیانهش دانه وهی ئه مانهت و سپارده کان به خاوه نه کانی خو یان، ئایه ته که مانا که ی به م شیوه یه به راستی خوا فرمانتان پئی ده کات، به دانه وهی گشت سپارده کان به خاوه نه کانیان، هه موو ئه و سپاردانه یه که به تو سپیژدراوه، ئه وانهش هه قی خوای گه وره و، هه قی خه لکن به سه رته وه، ئه وانه ئه مانهت و سپارده ن پئیو یسته بو خاوه نه کانیانی بگه پئینیته وه، هیچ شتیکی لیکم مه که ره وه، ناپاکی لیحه که، شاهیدی قسه کانمان له ئایه ته که ئه وه یه که خوای گه وره باسی دانه وهی ئه مانهت و سپارده کان ده کات به خاوه نه کانیان، ئه مهش ئه مد فرمانیکی شه رعی و دینییه.

نیزنی که ونی و نیزنی شرعی

له باره ی نیزنه وه: له نیزن و ویستی که ونیدا خوای گه وره کاتی باسی جادوو ده کات، ده فهرموی: ﴿وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾^(۱) [البقرة: ۱۰۲].

(۱) - واته: ئه وان، واته جادوو گه ره کان به م جادوو ه ناتوانن زیان به که س بگه یه نن، جادوو زیان به خشه به کوشتن یا به نه خوشخستن زیان به خشه، کاری شه یقانه کانه، به لام زیان به که س ناگه یه نن مه گه ر به ویست و مؤله تی خوای گه وره، نیزن و مؤله تی که ونی قه ده ری خوای گه وره، له توانای جادوو گه راندا نییه زال بن به سه ره کی کدا مه گه ر به قه زاو قه ده ری خوای گه وره، بویه پیویسته موسلمان پشت به خوای گه وره ببه ستیت و، په نا به خوای گه وره بگریت له شه پو زیانی جادوو گه ران و غهیری نه وانیش. شاهیدی قسه کانمان له ئایه ته که بریتیه له ﴿إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ مه گه ر به ویستی خوای گه وره، واته به نیزن و مؤله ت و ویستی که ونی، ئه گینا خوای گه وره وه کو شرع و دین نیزن و مؤله ت به جادوو نادات، به لکو نکۆلی لی ده کات، نه جامده رانیسی به کافر داناوه، چونکه له راستیدا جادوو ویستی که ونی قه ده ری خوای گه وره یه، نه گه ر خوای گه وره ته قدیری ئه وه بکات جادوو زیان بگه یه نیت ئه و زیان ده گه یه نیت، که و بو پیویسته به نده په نا به خوای گه وره بگریت له جادوو گه ران و غهیری نه وانیش.

واته: به ویست و توانای خوای گه وره، نه گینا خوای گه وره پئی به جادوو نه داوه.^(۱)
 له نین و پیدان و فره مانئ شه رعیش خوای گه وره ده فره رموی: ﴿إِنَّمَا هُمْ شُرَكَاءُ
 شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ﴾^(۲) [الشوری: ۲۱] واته: ناخو نه و (بیبیاوه پان)
 هاو به شانیکیان مه به نایینیکیان بو داناون که خوا پیگه ی پینه داوه.

(۱) _ به لام خودی جادوو گهران ناتوانن زیان به که سیك بگه یه نن نه گهر خوای
 گه وره زیانی ته قدیر نه کردییت، ته نها خوای گه وره یه که جادوو گهران و غهیری
 نه وانیش زال ده کات، له بهر حکمهت و داناییه ک بو تا قیکردنه وه ی به نده کانی خزی
 یان وه کو سزایه ک بو کرده وه خراپه کانی خویان، له و باره وه خوای گه وره ده فره رموی:
 ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ﴾ [الشوری: ۳]. واته: وه هر
 ناخوشیه کتان تووش بوو بی نه وه به هوی کرده وه ی (خرابی) خوتانه وه یه. له وانیه
 خوای گه وره جادوو گهران زال بکات به سهر مرؤفدا به هوی سته م و مه عصیهت ر
 گونا و تاوانی خویانه وه. به لام خوای گه وره پئی به جادوو نه داوه، چونکه کوفره
 خوای گه وره ش به کوفر پازی نابیت، جادوو کرده وه ی شهیتانه کانه و، بو هر هر
 خه لکی زیان به خشه، بویه خوای گه وره پئی پینه داوه.

(۲) _ ﴿مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ﴾ که خوا پیگه ی پینه داوه، واته نه وه ی خوای گه وره به
 شه رع ی دانناوه، نیننی شه رع ی له سهر نیه. نایه ته که ش سه بارهت به و که سانه به که
 حه لال ده که ن و حه لاله کان حه پام ده که ن به بی بوونی هیچ به لگه یه ک له قوربان
 سووننهت، نه وانه شه رع یکیان بو خه لکی دانناوه که خوای گه وره داینه ناوه، خوای
 گه وره نین و پئی پینه داوه.

مهرده ها خوای گه ورده ده فهرموی: ﴿هنا ايها النبي انا ارسلناك بشاهدا ومبشرا

وبدئ (۴۵) وداعيا الى الله باذنيه وسراجا منيرا (۴۶)﴾^(۱) [الأحزاب: ۴۵-۴۶].

(۱) خوای گه ورده به پیغه مبه ره که ی خوی ﷺ ده فهرموی: خوای گه ورده
شایه تی بۆ پیغه مبه ر ﷺ ده دات که په یامی پیداو، شاییتی دانیکه له لایه ن خوای
گه ورده که خوای گه ورده ناردویه تی، ده فهرموی نه ی موحه ممه د ﷺ تو شایه تیت
به سر نه م نوممه ته وه، له و باره وه خوای گه ورده ده فهرموی: ﴿تَكْفِيفٌ إِذَا جُنَّا مِنْ كُلِّ
أَمْرٍ بِشَهِيدٍ وَجُنَّا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ [النساء: ۴۱] واته: ئینجا (حالی کافران) چۆن
بیت کاتیک هیئامان له هه موو نوممه تیکدا شایه تیک (که پیغه مبه ره که یانه) ﴿وَجُنَّا
بِكَ﴾ تویشمان هیئا (نه ی موحه ممه د ﷺ) به شایه تیک به سر نا نه وانه وه. له پوځی
نیامه ندا هه موو نوممه تیک پیغه مبه ره که یان به سهریانه وه که په یامی خوای گه ورده ی
پس پاگه یاندون، ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ مژده ی به هه شت به ئیمانداران
ده دات و، کافرانیش له ناگر ده ترسیئیت، کافران بۆ ئیسلام بانگ ده که ی، یاخی بوان
رتاوانباران بۆ ته و به و په شیمان بونه وه بانگده که ی، بانگخوای بۆ پښکه ی خوای
گه ورده ده که یت، ﴿بِإِذْنِهِ﴾ واته به شهرعه که ی نه مه یه مه حله ی شاهیدی قسه کانمان،
چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ به فرمانی خوای گه ورده نیرداروه، واته به شهرعیک که
خوای گه ورده بۆی دابه زاندوه و سرووشی بۆ کردوه، نه مه به لگه یه له سر ئیزنی
شرعی.

ههروه‌ها خوای گه‌وره ده‌فهرمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾^(۱)
[النساء: ۶۴].

ههروه‌ها خوای گه‌وره ده‌فهرمویت: ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ﴾^(۲) [الحشر: ۵].

(۱) _ واته هیچ پیغه‌مبه‌ریکمان په‌وانه نه‌کردوه، له‌یه‌که‌میان‌ه‌وه تا‌وه‌که
کو‌تاه‌مینیان خوای گه‌وره ناروونی ته‌نجا بۆ‌ئوه‌ی گو‌پراه‌لیان بکری‌ت، چو‌نک
هه‌رکه‌سیک گو‌پراه‌لیان بوو بی‌گومان گو‌پراه‌لی خوای گه‌وره بووه، له‌م باره‌وه خوای
گه‌وره له‌ئایه‌تیکی تردا ده‌فهرمویت: ﴿مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ﴾ [النساء: ۸].
واته: هه‌رکه‌سیک گو‌پراه‌لی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بکات ئه‌وه به‌پاستی گو‌پراه‌لی خوای
کردوه. خوای گه‌وره پیغه‌مبه‌رانی نارووه ته‌نجا بۆ‌ئوه‌ی گو‌پراه‌لی بکری‌ت، واته:
به‌شهرعه‌که‌ی خوای گه‌وره، ئه‌مه‌یه شوینی شاهیدی قسه‌کانمان، ئه‌مه به‌لگه‌یه بۆ
ئه‌وه‌ی که ئیزنی شهرعی (دینی) هه‌یه، هه‌روه‌ها که‌ونی (قه‌ده‌ریش) هه‌یه.

(۲) _ ئه‌م پووداوه له‌غه‌زای جووله‌که‌کانی به‌نی نه‌ضیردا بوو، پیغه‌مبه‌ری خوا
ﷺ له‌گه‌ل هاوه‌لانی به‌پزیدا له‌شوین و مالی خو‌یاندای غه‌زای کردن و، ئابلوقه‌یان دان
و ژماره‌یه‌که‌داره خورماشیان بپ‌ی، بۆ‌ئابر و بردن و سووک کردنیان، بۆ‌یه خوای
گه‌وره‌ش فهرمویت: ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ﴾ ئه‌و داره‌خورمایه‌تان که‌بپ‌ی، ﴿فَبِإِذْنِ اللَّهِ﴾
ئه‌وه به‌فهرمانی خوا بووه، واته به‌شهرعه‌که‌ی، خوای گه‌وره فهرمانی ئه‌وه‌ی پیدان
پ‌ی پیدان ئابرووی جووله‌که‌کان به‌رن.

قهزای کهونی و قهزای شهرعی

مهروه‌ها خوی زانا و شاران جیاوازی نیوان قهزای کهونی و قهزای شهرعیشی کردوه له قورنانی بهر و پیزدا نه‌وه‌تا سه‌بارت به قهزای کهونی ده‌فرموی: ﴿تَنْفُضُ مَنْ سَبَّحَ سَمَواتٍ فِي يَوْمَيْنِ﴾ [فصلت: ۱۲] واته نه‌وسا حوت ناسمانی له دوو بوزدا دروست کرد.

مهروه‌ها خوی گه‌وره ده‌فرموی: ﴿إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾^(۱) [آل عمران: ۴۷].

له قهزای دینیشدا خوی گه‌وره ده‌فرموی: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾^(۲) [الإسراء: ۲۳] واته: وه په‌روه‌دگارت بریاریداوه که هیچ شتی نه‌په‌رستن بیجگه له نه‌و.

(۱) ﴿إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا﴾ واته: کاتیک که بریاری شتیکیدا، ته‌قدیری کردو ویستی کرد، ﴿فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ هر نه‌وه‌نده‌ی ده‌ویت پیی بلیت: بیه ئیتر ده‌بیت، ده‌ست به‌جی، دوا ناکه‌ویت، هر کات خوی گه‌وره پیی فرموی: بیه ده‌سبه‌جی ده‌بیت، شاهد قسه‌کانمان بریتیه له گوفتاری خوی گه‌وره: ﴿إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ نه‌مه قهزای کهونییه.

(۲) نه‌مه قهزای دینی شهرعی، ﴿وَقَضَىٰ﴾ واته: خوی گه‌وره فرمانیداو پاسپارده‌ی کردوه (أَمَرَ وَوَصَّى)، به‌لام نه‌هلی گومپایی ده‌لین: واته بریاریداوه نه‌قدیری کردوه (حَكَمَ وَقَدَّرَ). فرمانیداوه و پاسپاردون ته‌نها خوی گه‌وره په‌رستن.

﴿وَقَضَىٰ﴾ واته: فرمانیداوه، مه به ست به وشه ی ﴿وَقَضَىٰ﴾ لیسه دا قه ده ر نیبه، چونکه شتانیکی دیکه ی غه یری خوی گه وره په رستراوه، وه کو نه وه ی خوی گه وره له چند شوینیکیا باسی ده کات^(۱)، وه کو نه وه ی خوی گه وره ده ه رمویت: ﴿وَقَضَىٰ﴾
 مِنْ دُونِ نَدْوٍ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ^(۲) | اېونس: ۱۸ |
 واته: نه وانه بیجگه له خوا شتانیکی ده په رستن که نه زیانیان پیی ده گه یه نن نه سرور
 قازانج وه ده لین نه و بتانه تکا کارمانن لای خوا.

(۱) _ قه زای شه رعی پیده چی جیبه چی بکریت و له وانه شه جیبه چی نه کریت، به لام قه زای که ونی دوا ناکه ویت، نه گه ر مانای ثایه ته که ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ﴾ به و مانایه بویه که وا خوی گه وره ته قدیری کردووه که هیچ شتی نه په رستن بیجگه له نه و نیتر هیچ که سینک کوفری نه ده کردو، هیچ که سینک له قه زای که ونی دوا نه ده که وت، به لام خه لکی له نیوان دوو کومه لی نیماندارو کافردا دابه ش بوونه، له نیوان دوو کومه لی هاوه لپه رست و یه ک خوا په رستدا دابه ش بوونه، که واته نه مه به لگه یه بو نه وه ی کی مه به ست له ثایه ته که قه زای شه رعیبه که هر که س بیه وی به ده نگیه وه ده چیت و هر که سیش بیه وی سه ریچی ده کات، پاداشت و سزاش بو هر دوو لایه له داهاتوو داب. به واتایه کی تر به لگه بو نه وه ی مه به ست به ثایه ته که قه زای که ونیبه نه وه یه که له زوریکی خه لکدا دهره نجام و ناکامی دواکه وتووه، ته ماشا ده که ین زوریکی له خه لکی هاوه لپه رستن، له کاتیکیدا خوی گه وره قه زای کردووه جگه له نه و هیچی تر نه په رستریت.

(۲) _ نه گه ر مه به ست قه زای که ونی بویه نه و شتانه یان نه ده په رست، به لکو نه نا سه ریچی قه زای شه رعی ده کریت.

وه خدای نه عالا له سهر زمانی ئیبراهیم (علیه السلام) که گفتوگو له گه له
 ده بمات ده فهرمووی: ﴿قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ﴾ (۷۵) اَنْتُمْ وَاَبَاؤُكُمْ
 الْاَوْثَرُونَ (۷۶) فَاِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّيْ اِلَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۷۷﴾^(۱) [الشعراء: ۷۵-۷۷] واته: گووتی
 ئابا ئیوه ده زانن چی ده په رستن ئیوه و باوو باپیره پیتشووه کانتان جا به راستی
 ده و نه وانه دوزمنی منن جگه له په روه ردگاری جیهانیان.
 ده و نه ها خوی گه وړه ده فهرمووی: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِيْ اِبْرَاهِيْمَ وَنُوحٍ
 وَادَارِهِمْ اِذَا قَالُوا لِلَّذِيْنَ لَهُمْ اٰوَا مِنْكُمْ وَاِذَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ
 الْاَدْوَاءُ وَاللّٰهُ فَتَا اُنْدَا حَتّٰى تُوْمِنُوْا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ﴾^(۲) [المتحنة: ۴] واته: به راستی بو ئیوه
 ده به سهرمه شقیکی جوان و چاک له ئیبراهیم و نه وانه ی له گه لیدا بوون که به
 ی له که ی خویانیان گووت به راستی ئیمه بیتارو به رین له ئیوه وه له و شتانه ش
 ی ده یان په رستن له جیاتی خوا ئیمه باوه پمان نییه به (ثایینی) ئیوه وه له نیوان
 نیمه ر ئیوه دا دوزمنایه تی و کینه په یدا بوو بو مه میشه تا کاتیک که بریوی ته و او به
 خوی ته نیا ده هینن.

(۱) چونکه قه و مه که ی ئیبراهیم _ علیه السلام _ ها و ه لیان بو خوی گه وړه بریار
 دا، کواته نه گه ر مه به ست به و قه زایه قه زای که و نی بویه سهر پیچییان نه ده کړو
 ها و ه لپه رستیان نه ده کړد.

(۲) ﴿مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ﴾ له جیاتی خوا، نه مه به لکه یه کی ناشکرایه که نه ون شتانیکی
 بیکه ی جگه له خوی گه وړه یان په رستووه، نه گه ر قه زای که و نی بویه شتی بیکه ی
 جگه له خوی گه وړه یان نه ده په رست، که و او بوو نه مه قه زای شهرعیه، چونکه

نه‌گه‌ر قه‌زای که‌ونی قه‌ده‌ری بوا‌یه شتی دی‌که‌یان نه‌ده‌په‌رست، به‌لکو‌ هر‌ه‌ مو‌ویان
 نی‌مانیان ده‌هینا، خ‌وای گه‌وره ده‌فر‌مویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ
 كُلُّهُمْ جِئَافًا﴾ [ب‌ن‌س: ۹۹] واته: وه نه‌گه‌ر په‌روه‌ردگار ت بی‌ویستایه ب‌پ‌وای ده‌هینا نه‌ر
 (خه‌ل‌ک‌ه‌ی) واه‌له‌ زه‌ویدا ه‌موو تی‌ک‌را. نه‌گه‌ر بی‌ویستایه وی‌ستی‌کی که‌ونی قه‌ده‌ری نه‌وا
 هیچ‌ که‌س له‌ نی‌مانه‌ینان دوانه‌ده‌که‌وت، به‌لام قه‌زای کردوه‌و وی‌ستی‌ویه‌تی وه‌کو‌ شرع‌ و
 دین ب‌ویه که‌سانیک گوی‌پ‌ایه‌لی فر‌مانی په‌روه‌ردگار بوون و که‌سانیکیش سه‌ره‌ب‌ن‌چیان
 کرد.

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ (۱) لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (۲) وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (۳) وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ (۴) وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (۵) لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ (۶)﴾^(۱) [الکافرون: ۱-۶] واته: بلی: نهی بیپرواینه من نهو (بتان) ه ناپه رستم که نپوه ده پپرستن وه نپوهش نهو (خوای) ه ناپه رستن که من ده پپرستن وه من نهو خواپه رستیه ناکه م که نپوه ده یکه ن وه نپوهش نهو خواپه رستییه ناکه ن که من ده یکه م نایینی خوتان بۆ خوتان و نایینی خۆم بۆ خۆم.

(۱) _ ﴿لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾ من نهو بتانه ناپه رستم که نپوه ده پپرستن، نه مه به لگه به کی پپونه که که سانیک هن شتی تری جگه له خوای گه وره ده پپرستن، که سانیک ی تقدیش هن به ته نها خوای گه وره ده پپرستن، پیغه مبه ری خوا ﷺ خوای گه وره ده پپرستیت وه کو ملکه چ بونیک بۆ فهرمانی شرعی خوای گه وره، به لام کافران شتی تری جگه له خوای گه وره ده پپرستن، نه مهش به لگه به کی ناشکرایه که مه به ست به وشه ی ﴿وَنَفْسِي﴾ [الإسراء: ۲۳] قه زای شرعییه. مانای ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ نایینی خوتان بۆ خوتان و نایینی خۆم بۆ خۆم، نه وه نییه که هه موویان هه ق بن، من و نپوهش، وه کو نه وه ی مبتدیک له نووسه ران ده یلین، نه وان ده لین: هه موو خه لکی خوا ده پپرستن، هه ر یه کیک به ینگه به کی تاییه تی خۆی، نه مه له سه ر ینگه ی جووله که خوا په رستی ده کات و، نه مه له سه ر ینگه ی گاوران و، نه مه له سه ر ینگه ی فلان...، موسلمانانیش خوای گه وره ده پپرستن، نه م جزه قسانه ده که ن، قسه کانیشیان له وه ک و قسه ی مولحیده کانه که ده یانگوت: ﴿وَقَالَ لِيَبْنَؤُا شُرُكُؤَا لِّهٖ شَاءَ اللّٰهُ مَا عِبَدْنَا مِنْ دُوْنِهٖ مِنْ شَيْءٍ نَّحْنُ وَلَا اٰبَاؤُنَا﴾ [النحل: ۳۵] واته: وه نه وان ه ی هاربه شیان داناوه بۆ خوا ده لین نه گه ر خوا بیویستایه بیجگه نهو (خوا) هیچ شتی که مان نه پپرست نه نپمه و نه باو و باپیرانمان. له نیوان نایینی موسلمانان و نایینی کافراندا جیالازییه کی نفه هیه، ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ نایینی خوتان بۆ خوتان و نایینی خۆم بۆ خۆم، نه م مانایه نابه خشیت: من له دینه که تان پازیم و، دان به و دینه دا ده نپم بۆ نه وه ی بکه ن به بینی خوتان، به لام مانای به ریپوونی خۆی له و دینه به ده ر ده خات، نه مه یه مانا که ی، خۆشی لپه ری کرد چونکه نایینیکی پپوچ و باتل و کوفره.

ئەمە گوشتارتىكە بەرىبوونى پېغەمبەرى خوا ﷺ لە دىنەكەيان پىئويست دەكات و ئاشكرا دەكات، وە پازى نەبوونى بە دىنەكەيان پوون دەكاتەو^(۱)، چونكە خىواي گەورە لە ئايەتتىكى دىكەدا دەفەرموى: ﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بِرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾^(۲) [يونس: ۴۱] واتە: ئەگەر بىرەيان پىئى نەمىتاي ئەو پىيان بلى (پاداشتى) كەردەوھى خۆم بۆ خۆم و (پاداشتى) كەردەوھى خۆتان بۆ خۆتان ئىوھ بەرىن (بەرىسپار نىن) لەوھى من دەيكەم منىش بەرىم (بەرىسپارنىم) لەوھى ئىوھ دەيكەن.

(۱) _ پازىبوونى بە ئايىنەكەيان برىتتە لەوھى بلىت: ھەموومان خوا دەپەرستىن ئەگەرچى چەندىن ئايىنىشمان ھەبىت، ئەوان دەلتىن: ئەگەرچى پىيازەكانىش جۆربە جۆرۆ نۆر بن بەلام ھەمووان خواپەرستى دەكەن، بەلام دلتىابىن خواپەرستى ناكىرت تەنھا بەوھەنەبىت كە خىواي گەورە بەشەرى داناوھ، نەك بەو جۆرە خواپەرستىھى كە خەلك بە ھەوا و ئارەزوواتى خۆيان دەيكەن، بەلكو خواپەرستى بەو جۆرە دەكرىت كە خىواي گەورە بەشەرى داناوھ لەسەر زمانى پېغەمبەرەكەى ﷺ، دلتىابىن ھىچ پىگەيەكى تر نىيە بۆ بەخوا گەشتىن جگە لە پىگەكەى پېغەمبەرى خوا ﷺ.

(۲) _ ئەم ئايەتە تەفسىرە بۆ ئايەتى ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ [الكافرون: ۶] واتە: ئايىنى خۆتان بۆ خۆتان و ئايىنى خۆم بۆ خۆم، كەواتە ماناي ئايەتەكەى سوپەتى (الكافرون) بەرىبوونى پېغەمبەرى خوا ﷺ بە دەر دەخات لە ئايىنى كافران نەك دان بە ئايىنەكەياندا بنىت و، گوايە ئايىنىتىكى ھەقەر، ھەموومان خواپەرستى دەكەين ئەگەر چى پىگەكانىشمان جىاواز بىت، ئەمە قسەيەكى پووچە.

وه هر كه سِيَك له مولحیده كان و ایزانیته ئه م ئایه ته ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَ لِیَ دِیْنِ﴾ واته :
 ئایینی خۆتان بۆ خۆتان و ئایینی خۆم بۆ خۆم . پازیبونیکه له پیغه مبه ری خواوه
 ﷺ به ئایینی کافران ، بیگومان درۆزترین و کافرترین که سی نیو خه لکه ^(۱) ، نه ویش
 وه کو نه و که سه یه که له و باوه په دایه فه رمایشتی خوای گه و ره که ده فه رموی :
 ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ﴾ [الإسراء: ۲۳] مانای قه ده ر ده گه یه نیت و ، خوای گه و ره قه زاو بریاری
 مه رشتیکی دابیت به دلنیا یی پووده دات ، به و پییه ش بته رستانی واداناوه که ته نها
 خوایان په رستووه ، بیگومان ئه م جو ره که سه کافرترین که سی نیو خه لکه به
 کتبه کانی خوای گه و ره .

---

(۱) _ مه ر که س له و باوه په دابیت نه وه پازیبونیکه له پیغه مبه ری خواوه ﷺ به
 دینی کافران بیگومان یه کیکه له درۆزترین که س به ده م خواو پیغه مبه ره وه ﷺ
 چونکه مه رگیز پیغه مبه ری خوا ﷺ به دینی کافران پازی نه بووه . ته نانه ت هیه
 که سِيَك له موسلمانانیش به دینی کافران پازی نابیت .

ناردنی (به عثی) که ونی و به عثی شهرعی

به نسبت له فزی به عث: خوی گه وره له به عثی که ونیدا ده فهرموی: ﴿وَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا﴾^(۱) [الإسراء: ۵].

(۱) _ خوی گه وره ده فهرموی: ﴿وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا﴾ [الإسراء: ۴] واته: به نی ئیسرائیلیه کانمان ناگادار کربر مه والمان پیدان له نامه که یاندا که سویند به خوا ئیوه خراپه کاری ده کهن له زه ویدا دوو جار و بیگومان به رز ده بنه وه و زال ده بن (به سهر خه لکیدا) به به رز بونه وه به کی زور گه وره. ﴿وَقَضَيْنَا﴾ واته مه والمان پیدان، چونکه وشعی (القضاء) جار به جاری به کار دیت مانای مه وال پیدان ده به خشیت، ﴿وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ واته: مه والمان به ئیسرائیلیه کاند، ﴿لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ﴾ که سویند به خوا ئیوه له زه ویدا دوو جار خراپه کاری ده کهن، خراپه کاریش له زه ویدا واته: خراپ کردن به هوی به کوفرر گونا و تاوان و هاوه لپه رستی. به لام به چ شتیک چاک ده کریتته وه؟ به تاعن و گوپرایه لی و خواپه رستی، چونکه سهر زه مین بو هیچ شتیک ناشیت مه گه ریز گوپرایه لی و خواپه رستی. به لام کوفر کردن به خوی گه وره بریتیه له خراپ کرنی سهر زه مین، بویه خوی گه وره له نایه تیکی ترده ده فهرموی: ﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾ [الأعراف: ۵۶] واته: خراپه کاری مه کهن له زه ویدا پاش نه وهی که خوا چاکی کردوه. مه روه ها خوی گه وره له نایه تیکی ترده ده فهرموی: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾ [البقرة: ۱۱] واته: وه کاتیک پییان بوونربا ناشوب مه نینه وه له زه ویدا _ ناژاوه به رپا مه کهن تیایدا ده یانگوت: ئیمه هر چاکه کارین (پیکه رین). خراپه کاری له سهر زه میندا بریتیه له دوو پوی و کوفرر گونا و تاوان. به لام گوپرایه لی و خواپه رستی بریتیه له چاکه کاری له سهر زه میندا.

﴿تَفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ﴾ که سویند به خوائیوه له زه ویدا دوو جار خراپه کاری ده کن، به کوفر کردن و گونا و تاوانکردن، ﴿مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوقًا كَبِيرًا﴾ بیگومان به رزده بنه وه و به سهر خه لکیداو زال ده بن به به رزبونه وه یه کی زور گه وره، لوت به رزی و خه به زل زانین و له خوئیای بوون ده نویتن، نه و کاته خوئی گه وره له هر دوو جار گه دا سزایان ده دات، خوئی گه وره له هر جار یکیاندا له سهر خراپه کاریه کانیان و له سهر خوئی زل زانین و له سنوور ده رچونه که یان سزایان ده دات. پاشان خوئی گه وره ده فهرموی: ﴿فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا﴾ جا کاتی یه که مین به لئین له و دوو به لئینه هات که به لئنتان پیدراوه، جاری یه که م که خراپه کاریتان کرد، ﴿بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ﴾ ده ینیرینه سرتان، نه مه یه شوینی مه به سستی قسه کانمان ﴿عِبَادًا لَّنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ﴾ چه ند بهنده یه کی خویمان که خاوه نی ده ست وه شانندیکی به تینن له کاتی جه نگدا، به ارمبه ر کافران، چونکه پیشتر ئاماژه ی پیدرا که هموان بهنده ی خوان، ئیمانداران و کافران، به ندایه تیه کی گشتی، همموان بهنده ی خوان، له چوار چپوه ی قه ده رو چاره نووس و چاره سازی خوئی گه وره ناچنه ده ره وه، همموان بهنده ن، به ندایه یه تیکی ناچاری که بو هممو ئیمانداران و کافران گشتیه. به لام به ندایه تی کردنیك و به ئیختیار و به ناره زوی خوئی ته نها تاییه ت به ئیماندارانه وه، به لام به ندایه تی ناچاری بو همموان گشتیه ئیمانداران و کافران، له و باره وه خوئی گه وره له ئایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا﴾ [مریم: ۹۳] واته: هممو نه وانه ی له ئاسمانه کان و زه ویدان به بهنده یی دینه لای خوئی میهره بان (هیچ که سی له وانه نیبه بهنده ی خوئی میهره بان نه بی). که خوئی گه وره ده فهرمویت: ﴿عِبَادًا لَّنَا﴾ بهنده یه کی خویمان، واته له کافران، خوئی گه وره کافران به سهر ئیمانداراندا زال ده کات، ته ماشا که ن خوئی گه وره کافران

به سهر ئیمانداراندا زال ده کات به هوی نه و تاوان و سهر پینچیانده که نه بعامر
 ده دن، ﴿بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا﴾ ده ینیرینه سهرتان چند به نده به کی خومان، وات:
 له کافران، ﴿أُولَی بَاسٍ شَدِيدٍ﴾ که خاوه نی ده ست وه شانندنیکی به تینن له جهنگدا ندر
 کافرانه خاوهن هیزو که رهسته و زه برو زهنگ نواندنیکی زدن، ﴿فَجَاسُوا خِلَالَ الدُّبَارِ﴾
 نینجا نه وانه به نیتو وولاته که تاندا ده گه پین، خراپه کاری له وولاته که تاندا ده نیتو وه،
 ده چنه نیتو ماله کانتانه وه، مال و سهر و هت و سامانتان به تالای ده بهن، ﴿فَجَاسُوا
 خِلَالَ الدُّبَارِ﴾ نینجا نه وانه به نیتو وولاته که تاندا ده گه پین، به هوی نه و خراپه کاری ی
 خوتان هکاری بوون، ﴿وَكَانَ وَغْدًا مَّفْعُولًا﴾ وه نه وه به لیتنیکي به دیهینراو بوو، پاشان
 خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَيْنَ وَجْعَلْنَاكُمْ
 أَكْثَرَ نَفِيرًا (٦) إِن أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَغْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا
 وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيَبُتُّوا مَا عَلَوُا تَتْبِيرًا (٧) عَسَى رَأَيْتُمْ أَنزَلَ
 بِزُحْمِكُمْ وَإِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا (٨)﴾ [الإسراء: ٦-٨] وات: له پاشان
 جاریکی تر نیتو به سهریاندا زال ده که ینه وه، دوی نه وه نه گهر ئیسرائیلیه کان
 ته و به بیان کردو، له سهر پینی پاست سه قامگیر بوون پاش نه و به لاو نسکویه و، مه له کانی
 خویان زانی و کاروباری خویان چاک کرده وه، خوی گه وره ش پزیزان بز
 ده گه پینیتو وه، کافران له وولاتی خویان ده که نه دهره وه، خوی گه وره جاریکی تر
 به سهر نه و کافرانده که له به یتولمه قدیسدا غه زایان کردن زالیان ده کاته وه، نه گهر
 ته و به تان کردو، خوتان چاک کرده وه، خوی گه وره پزیزه که ی خوتانتان بز
 ده گه پینیتو وه، به سهر دوزمنه کانی خوتاندا سهرتان ده خات و، له وه لاتی خوتان
 ده یانکه نه دهره وه. وه دارایی و کوپی زورتان پیده به خشین ﴿وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا﴾
 وه له شکرو نه فهرتان (له جاری پیشوو)

زدنتر ده که بن ئە گەر ئیوہ چاکە بکەن ئەوا چاکە بۆ خۆتان دە کەن وە ئە گەر خراپەش
 بکەن ئەوا (سزا کە ی) ھەر بۆ خۆتانە جا کاتێ بە لێنی (سزا و تۆلە ی) دوو ھەم ھات،
 چونکە پێشتر خوای گەورە فەرمووی: کە سویند بە خوا ئیوہ لە زەویدا دوو جار
 خراپە کاری دە کەن، جاری یە کەم رابوردو، ئەمەش جاری دوو ھەم، ئە گەر جاری دوو ھەم
 سەر پێچیتان کردو، لە سەر زەویدا خراپە کاریتان کرد، ئەوا خوای گەورە سزا کەتان بۆ
 دووبارە دە کاتەوہ، جاریکی تر دوژمنتان بۆ دە گەر پێنیتەوہ، بۆ ئەوہ ی پەژارە و
 خەفەت بە پوختارتانەوہ دەرکەوێ، ئەو دوژمنانە بە شکستی ناخۆش و خراپ پووتان
 رەش دە کەن وە بۆ ئەوہ ی بچنەوہ ناو مزگەوتی قودس، مزگەوتی ئەقصا ھەر چۆنی
 لە جاری یە کەمدا چوونە ناویەوہ، وە بۆ ئەوہ ی وێرانی بکەن بە وێران کردنیکی گەورە،
 ھەلەستن بە لە ناو بردن و خراپ کردنی ھەر شتیکی ئیسرا ئیلیە کان کە توانایان
 بە سەریدا ھەبێت لە مال و سامان و خانو و روبومیان، بە تەواوی لە ناوی دە بەن بە
 ھزی خراپە کاریەکانی خۆتانەوہ ئومێد وایە پەر وەردگارتان پە حمتان پێبکات (ئە گەر
 بگەر پێنەوہ بۆ لای خوا) ئە گەر بگەر پێنەوہ (بۆ سەر تاوان) ئێمەش دە گەر پێنەوہ (بۆ
 سزادانتان)، بە لام جاریکی تریش بۆ تاوان و خراپە کاری گە پانەوہ، بۆیە خوای گەورە
 ئەمجارەیان پێغەمبەری خوای ﷺ بە سەردا زال کردن، خوای گەورە پێغەمبەرە کە ی
 خۆی بە سەریاندا سەرخست و، لە غەزاکانی بەنوقەینوقاع و، بەنی نہضیر و، بەنی
 نەزیرە یضەدا کوشتنی و، لە نیمچە دورگە ی عەرەب کرانە دەرەوہ، جیا بونەوہ و تە فرو
 نونا بوون. ھەر کات ئیسرا ئیلیە کان خراپەیان بەرپا کرد بێت خوای گەورە دوژمنی
 بە سەردا زال کردوون.

وینەى به عىى شه رعیش له قورئاندا خواى گه وره ده فه رموى: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ [الجمعة: ۲] واتە: خوا ئه و زاته يه كه له ناو نه خوینده واراندا (عه ره به كاندا) ناردوو یه تی پیغه مبه رێك له خویان خوا ده خوینیته وه به سه رباندا نیشانه كانی پاکیان ده کاته وه وه قورئان و فه رموده ی (پرسوود) یان فیڕ ده کات هه ر چه ند ئه وان له پیشدا له گومرایه کی ناشکرا دا بوون.

هه روه ها خواى گه وره ده فه رموى: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ أُعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾^(۱) [النحل: ۳۶] واتە: سویند به خوا له ناو هه موو گه ل و ئومه تی کدا پیغه مبه رێکمان ناردوو به مه ی ته نها خوا به رستن و دوور که ونه وه له (په رستنی) هه ر په رستراویکی تر.

(۱) _ ناردنی پیغه مبه ران ناردنیکی خه یری دینی، به لام ناردن و زال کردنی زۆرداران و له سنور ده رچووان ناردنیکی که ونیه وه کو سزایه ک، به لام ناردن و به عى دینی نیعمه ت و به هره و په حمه تی که له لایه ن خواى گه وره وه، پیغه مبه ری خوا سۆت فه رموویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَادُّ هَآذَا دِينَهَا)) واتە: ((به پاستی خواى گه وره له سه ره تای هه ر سه د سالی کدا بو ئه م ئومه ته که سێک ده نیریت که ئایینه که یان بو نویکاته وه _ به کارپی کردنی سووننه ت و سه رخستنی کارپی کارانی و نه هیشتنی بیدعه و سه رشۆر کردنی شوینکه وتوانی)) ناردنی ئه و که سه به عث و ناردنی دینی شه رعیه .

(الإرسال)ی که ونی و (الإرسال)ی شرعی

به لام واژه ی (الإرسال)ی ناردن: خوی گه ورده له باره ی (الإرسال)ی که ونیه وه ده فهرمونت: ﴿أَنَا أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَلْذُفُهُمْ نَزَّاهُ﴾^(۱) [مره: ۸۳] واته: تیا نه ندیه (سهرنجت نه داوه) که بیگومان نیته شهیتانه کانمان زال کربووه به سهر بیباوه پاندا چاک هانیا ن ده ده ن (بق کوفرو تاوان).

هروه ها خوی گه ورده ده فهرموی: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِشُرِّ بَنِي إِسْرَافِيلَ﴾^(۲) [مقرن: ۴۸].

(۱) ﴿أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ﴾ نه مه (الإرسال)ی که ونیه، (الإرسال)ی ناردنکی شرعی نییه، ناردنی شرعی (الإرسال)ی ناردنی پیغه مبه رانه، به لام ناردنی شهیتانه کان که ونی نه دریه، خوی گه ورده شهیتانه کان به سهر کافراندا زال ده کات، ﴿تَلْذُفُهُمْ﴾ پالیا ن پیوه ده نیت بق کوفرو شیرک ﴿أَرْسَلْنَا﴾ وه کو سزایه ک بق نه وان.

(۲) نه مه (الإرسال) و ناردنکی که ونی قه دریه که خوی گه ورده بایه کان ده نیریت له نیوان هه ورده کاندا چونکه با هیه هه ورده کان ده ورژنیت، با هیه هه ورده کان کوده کاته وهو پیکیا ن ده نیت، با هیه هه ورده کان بلاوه پی ده کات، با هیه هه ورده کان چاک ده کات، با هیه هه ورده کان هل ده گرنیت و ده یانجولینیت، بویه خوی گه ورده وشه ی (ریاح) واته: بایه کانی به کارهیتاوه، چونکه چنده ها با هیه نه ک به ک با. هروه ها بای فو تینه رهیه، بای په حمهت و بای سزاش ﴿وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ﴾ وه خوا نه وزاتهیه که بایه کان ده نیریت، به ناردن و (الإرسال)یکی که ونی نه دریه.

وہ له بارہی (الرسال) و ناردنی شرعی (دینی) یه وه، خوی گوده ده ده رموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾^(۱) [الأحزاب: ۴۵] واته ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ﴾ نه ی پیغمبر ﷺ بیگومان نیتمه تومان ناردوه (بو خه لکی) به شایه در
مژده ده رو ترستنه ر.

مه‌روه‌ما خ‌وای‌گه‌وره ده‌ف‌رموی: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ﴾^(۳) [نوح: ۱] وان: ب‌ی‌گ‌ومان ن‌ت‌مه نو‌وح‌مان ن‌ارد ب‌و ل‌ای م‌وزه‌ک‌ی.

(۱) _ (الإرسال) و ناردنی دینی بریتیه له (الإرسال) و ناردنی پیغه مبه ران له واناش
پیغه مبه رمان موحه ممه ده ﷺ، نه مه (الإرسال) و ناردنیکی دینیبه که ره حمان ر
به زه ییه که بۆ مه موو نوممه ت و جیهان. به لام (الإرسال) و ناردنی که ونی تۆل
سه ندنه وه مه .

(۲) - نه مه (الإرسال) و ناردنیکی دینییه، چونکه خوای گه وره له نایه تئگی تږدا ده-فه رموی: ﴿وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ﴾ [الأنعام: ۴۸] واته: وه نیرداوه کانهان نه ناردووه مه گه ر به مژده ده رو ترستنه ر.

مەروەها خوای گەورە دەفەرموی: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِبْرَاهِيمَ رَسُولًا﴾^(۱) [المزمل: ۱۵] واتە: بێگومان ئێمە پێغەمبەرێکمان بۆ ناردن کە شایەتە لەسەر تان هەر وەک پێغەمبەرێکمان نارد بۆ فیرعە و ن.
 مەروەها خوای گەورە دەفەرموی: ﴿اللَّهُ يَضْطَرُّنِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ﴾^(۲) [الحج: ۷۵] واتە: خوا لە فریشتەکان نێردراو هەڵدەبژێرێت مەروەها لە خەڵکیشدا.

- (۱) خوای گەورە پێغەمبەرێکی بۆ ناردین کە موحمەد ﷺ وەکو چۆن بۆ فیرعە و نیش پێغەمبەرێکی نارد کە مووسا بوو _ علیه السلام _ پاشان خوای گەورە دەفەرموی: ﴿فَقَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا﴾ [المزمل: ۱۶] واتە: ئینجا فیرعە و ن سەرپێچی ئەو پێغەمبەرە کرد ئێمەش تۆ لە مان لێسەند بە تۆ لە سەندنیکی سەخت. خوای گەورە بەو ئایەتە ئێمەش ئاگادار دەکاتەوە کە سەرپێچی پێغەمبەرە کە مان ﷺ نەکەین ئەگینا خوای گەورە وەکو ئەوان تۆ لە مان لێدەسێنیت.
- (۲) نێردراوان دوو بەشن، نێردراوانێک لە فریشتە کە نێردراویکی فریشتەییە، وە نێردراوانێک لە ئادەمیزاد، کەوا بوو خوای گەورە نێردراوان لە فریشتە و لە خەڵکیش هەڵ دەبژێرێت.

پی سپاردنی (الجعل) ی که ونی و شهرعی

خوای گه وره سه بارهت به له (الجعل) ی که ونیدا ده فره رموی: ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ﴾^(۱) [القصص: ۴۱] واته: نه وانمان کرده پیشه وایانیک که (خه لک) بانگ ده که ن بو ناگری دۆزه خ.

وه له (الجعل) ی شهرعیدا ده فره رموی: ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا﴾ [المائدة: ۴۸] واته: دامان ناوه بو هر نوممه تیک له نیوه شهریعت و پیکه یه کی پوون.

هه روه ها خوای گه وره ده فره رموی: ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِيَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ﴾^(۲) [المائدة: ۱۰۳] واته ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ﴾ خوا داینه ناوه و بریاری نه داوه (لیره (نه جعل) ه مه به سستی (جعل) ی شهرعی یه (سوود وهرنه گرتن له م چوار جزره ووشتره): له به حیره (ووشتریک بوو پینج سکی بکردایه و پیتنجه م نیر بوايه، نه وکان گویچکه یان له ت ده کردو به ره لایان ده کرد) ﴿وَلَا سَائِيَةٍ﴾ و سانیبه (ووشتریک بوو (ده) تا (دوانزه) سکی بکردایه و هه موو میینه بوايه) ﴿وَلَا وَصِيلَةٍ﴾ وه وه صیل: (ووشتریک بوو یه که م و دووهم سکی میینه بوايه) ﴿وَلَا حَامٍ﴾ و حام: (ووشتریک نیر بوو که له پشتی نه و (ده) سک پهیدا ببوايه).

(۱) _ کافرانی قهومی فیرعه و نمان کرده پیشه وایانیک که خه لکی بو ناگری دۆزه خ بانگ ده که ن، پاشان خوای گه وره له هه مان نایه تدا ده فره رموی: ﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ﴾ وه له پۆژی دوایشدا یارمه تی نادرین. ﴿وَجَعَلْنَا﴾ نه مه (الجعل) ی که ونی قه ده ریه، واتای: کردومانن ده گه یه نیت.

(۲) _ خوای گه وره بریاری له سه ر به حیره و سانیبه و وه صیل و حام نه داوه، نه مانه چهند جۆریک بوون هاوه لپه رستان له ئازله ووشتره کانی خویاندا بو بته کانیان داده نا، به حیره: بریتی بوو له و ئازله ی که گوئیکانیان ده بری وه کو نیشانه یه که بو

بته کانیان تایبەت کرا بوو، سائیبه: بریتی بوو له و وشتره ی که باری لی نه ده نرا نه گەر
 بگه شتایه به ته مه نیکی دیاری کراو و چەند سکیکی دیاری کراوی بکرد با، ئیتر سواری
 نه ده بوون و نه ده دۆشرا و بۆ بته کان داده نرا، وصیله: نه گەر به رده وام چەند سکیکی
 دیای بکراوی بکردایه تایبەت ده کرا به بته کانه وه، حام: نیتره ی وشتریک بوو نه گەر
 ژماره یه ک وشتری مینه ی که لب دایه ئیتر وازی لیده هینرا بۆ بته کانیان، نه مه جۆره
 هاوه لپه رستان بوو که فه رمانی خوای گه وره ی له سه ر نه بوو، خۆیان نه و شتانه یان دانا
 بوو، حه لاله کانیان له خۆیان حه رام کرد بوو، شاهیدی قسه کانمان نه و وشه یه له رسته
 نوپثانیه که که وه رموئ: گوفتاری خوای گه وره یه ﴿مَا جَعَلَ﴾ واته نه وانه ی به شرع
 دانه ناوه به لکو له راستیدا تایبەت بوو به کافره کان خۆیانه وه.

(التحریم) ی که ونی و (التحریم) ی دینی

سه بارهت به دهسته واژه ی (التحریم): له باره ی (التحریم) ی که ونیه وه خوا عزوجل ده فهرموئ: ﴿وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ﴾^(۱) [القصص: ۱۲] واته: وه ئیمه پینشنر (شیری) شیرده ره کانمان حه پام کرد له مووسا (مه مکی که سیانی نه ده مژی).
 مه روه ها خوی گه وره ده فهرموئ: ﴿قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيَهُنَّ فِي الْأَرْضِ﴾^(۲) [المائدة: ۲۶] واته: (خوا) فهرمووی به راستی ئه و (خاکه پیروژه) قه ده غه کراوه له سه ریان ماوه ی چل سال به سه رگه ردانی ده خولینه وه به سه رزه ویدا.

(۱) _ ﴿وَحَرَّمْنَا﴾ واته: قه ده غه مان کرد، خوی گه وره له وه ی قه ده غه ی کرد بورد مووسا شیری هیچ ژنیک بخوات، بۆ؟ بۆ ئه وه ی بۆ دایکی بیگه پیننیه وه، مه مکی هیچ ژنیک نه مژی و ترسان له وه ی بفه ویتت چونکه خوی گه وره ئه وه ی لی قه ده غه کرد بوو بۆ ئه وه ی بۆ دایکی بیگه پیننیه وه، تا چاوی پیی پوون بیته وه و خه فته نه خوات، ئه م قه ده غه کردنه (که ونیه) ئه گینا شیردان به مندال له شه رعدا حه لاله به لام خوی گه وره قه ده غه ی کرد قه ده غه کردنیکی (که ونی) قه ده ری.

(۲) _ کاتی به نی ئیسرائیل قایل نه بوون بچنه نیو به یتولمه قدیسه وه چونکه خه لکیکی زۆرداری سته مکاری تیدا بوو، ئه وانیش ترسنۆک بوون و توانای بورد به پووبونه وه ی ئه وانیان نه بوو، به مووسایان گوت: ﴿فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ﴾ [المائدة: ۲۴] واته: که واته برۆ خۆت و په روه ردگارت له دژیان جهنگ بکه ن بیگومان ئیمه لی ره دانیشتووین. ئه ویش وه لامی دانه وه، فهرموئ: ﴿قَالَ رَبُّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافِرْقَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾ [المائدة: ۲۵] واته: (مووسا) گوتی ئه ی په روه ردگارم به راستی من خاوه نی هیچ کهس نیم بیجگه له خۆم و براکم نه بیت که واته جیایی بخه ره نیوان ئیمه و ئه و گه له ی که له سنووری تو

دهرچوون. خوای گه وردهش سزای خوئی بۆ دابه زاندن و، فرموی: ﴿فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ﴾ به راستی نه و خا که پیروزه قه دهغه کراوه له سهریان، واته: له چوونه نئوی ﴿أَرْبَعِينَ سَنَةً يَكُونُ فِي الْأَرْضِ﴾ ماوهی چل سال به سهرگره دانی ده خولینه وه به سهر زه ویدا، ناچنه مال و تاوه دانی به لکو له ده شته کاندای ده مینه وه، سهرگره دانی ده بن و، دین و ده چن وه کو سزایه ک بۆ نه وان تاوه کو خوای گه ورده نه وه یه کی نئوی له نه وان خولقاند، نازاو چاو نه ترس، چوونه نئو به یتولمه قدیسه وه و هاوه لپه رستانیان ده رکردو و دوریان خستنه وه، شاهید قسه کانمان لیته دا نه و گوفتاره ی خوای گه ورده یه ﴿فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ﴾ چل سال قه دهغه یان لیکرا بوو بچنه نئوی کاتیک قابل نه بوون له گه ل پیغه مبه ره که یاندا بچنه به یتولمه قدیسه وه، خوای گه ورده سزای دان، به لام پاشان ره حمی پیکردن و گه زۆو شیلاقه ی پیدان و، په له هه ورکی بۆ ناردن که سیبه ری بۆ ده کردن و، له تیشکی هه تاو ده بیاراستن، نه وهش ره حمه ت و به زه ییه ک بوو له خوای گه ورده وه بۆ نه وان.

له (التحریم)ی شهرعیدا دینیشدا خوی گه وره ده فهرموی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾^(۱) [المائدة: ۳].

مه روه ها خوی گه وره ده فهرموی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ﴾^(۲) واته: قه دهغه کراوه له سهرتان (ماره کردنی) دایکانتان و کچه کانتان و خوشکه کانتان و پوره کانتان (که خوشکی باوکتانن) و پوره کانتان (که خوشکی دیکتانن) و کچانی برا و کچانی خوشک.

(۱) _ نه مه (التحریم)یکی دینی شهرعیه، نه وهك قه ده ری که ونی، ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ﴾ گوشتی مرداره وه بووتان له سهر یاساغ کراوه، واته خواردنی گوشتی مرداره وه بوو، ﴿وَالْدَّمُ﴾ وه خوینی پڙاو ﴿وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ﴾ گوشتی به راز که نه و نازله پیسه ناسراوه یه، ﴿وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾ وه نه و نازله ی له کاتی سهر برپیندا ناوی غه بری خوی لی برا بی.

(۲) _ حرام کراوه وه کو شهرع و دین که نه و که سه نزیکانه ماره بکریت.

سه بارهت به واژه‌ی (الكلمات): خوی گه‌وره له‌که‌ونیدا ده‌فه‌رمویت: ﴿وَصَدَّثَ
بِكَلِمَاتٍ زَيْنًا وَكُتُبَةً وَكَانَتْ مِنَ الثَّانِيَةِ﴾^(۱) [التحریم: ۱۲].

ده سه بارهت به (الكلمات)ی شهرعی له فه رموده ی ((صحیح))^(۳) داماتووه
 یتفه مبه ر ^{سینه} ده فه رمویی: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّامَةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، وَمِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ،
 وَشَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَنْ يَخْضُرُونَ)) داود (۳۸۹۳)، والترمذی (۳۵۲۸)،
 یمند (۱۸۱/۲)، واته: ((په نا ده گرم به وشه ته واوه کانی خوای که وره له شه رو
 خرابی دروست کراوه کانی، وه خه شم و سزای، وه له خرابی به ننده کانی، وه له
 شبنی شه یتانه کان، وه له و کاتانه ی که له ژیاندام دینه لام بو گو مپرا کردنم یان کاتی له
 سوره مهرگدا دینه لام)).

(۱) _ (الکلمات) ی خوای گه وره دوو به شه، (الکلمات) ی که وونی که خوای گه وره چاره سازی شته کانی پیده کات و، فه رمانی پیده کات، (الکلمات) ی شه رع ی: خوای گه وره بز به نده کانی نه وانه ی پیده کاته شه رع که چاکیان بکاته وه، نه وانه ی که له خوی زیانر نزکیان ده کاته وه، نه وه له قورپان و سووننه تیشدا هاتووه، له قورپانی پیروژدا نم نایه هاتووه که خوای گه وره باسی مهربه می کچی عیمران ده کات که باوه پری هینابوو به فه رمان که ونیه کانی خوای گه وره، نیمانی به قه زاو قه دهر هینا بوو، نیمانی به کتیه شه رعیه کانی خوای گه وره هینابوو که (الکلمات) ی شه رع ی خوای گه وره یه، مهربه نیمانی به _ (الکلمات) ی که وونی و (الکلمات) ی شه رع ی خوای گه وره هینا بوو، نیمانداریش پیویسته به و جوړه بیت که برپوا به (الکلمات) ی که وونی و برپوا به (الکلمات) ی شه رعیش بیتیت، نه که ته نها (الکلمات) ی که وونی وه رگریت و، شه رعیه که بشنگوی بخات یان ته نها (الکلمات) ی شه رع ی وه رگریت و که وونی پشتگوئی بخات.

(٢) - قوله: ((وثبت في الصحيح)) وهم من الشيخ رحمه الله تعالى فليس هذا الحديث في صحيح. وإنما هو في سنن أبي من طريق محمد بن إسحاق، عن عمرو بن شعيب، عن أبيه، عن جده مرفوعاً.

هه روه ها له فه رموده يه كي ديكه دا ده فه رموي: ((مَنْ نَزَلَ مِنْزِلًا لَمْ يَقُلْ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَصُرْهُ شَيْءٌ حَتَّى يَنْزِعَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ))^(۱) صحيح: آخره مسلم (۲۷۰۸)، واته ((نه گهر كه سيك له جيگه يه كدا مايه وه، پاشان گوئي: په نا ده گرم به وشه ته واوه كاني خوا له خراپه ي دروست كراوه كاني، نيتر هيچ شتيك زيان ي پي ناگه يه نيت تاوه كو نه و جيگه يه به جينديت)).

هه روه ها پيغه مبهري خوا ﷺ ده فه رموي: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ، الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَذُرًّا وَبَرًّا وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَخْرُجُ فِيهَا، وَمِنْ شَرِّ مَا ذُرًّا فِي الْأَرْضِ، وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَمِنْ شَرِّ فَنِّ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ طَارِقٍ، إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ بَارِحًا))^(۲) واته ((په ناده گرم به وشه ته واوه كاني خوا، كه چاكه كارو خراپه كار ناتوانن بيبه زينن، له شه پو خراپه ي نه وه ي دروست كراوه و ديت و ده چيت، له خراپه ي نه وه ي له ناسمانه وه داده به زئ و خراپه ي نه وه ي سهر ده كه وي بوي، له خراپه ي نه وه ي كه له زهويدا ده پواو نه وه ي ليوه ي ده رديت، له خراپه ي ناشووبي شه وو پلږ، له خراپه ي هه موو ليده ريكې ده رگا به شه وو مه گهر ليده ريك كه به خير لي بدات نه ي خواي به به زه ي)).

(۱) _ من حديث خولة بنت حكيم السلمية رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عن النبي ﷺ.

(۲) _ فه رموده كاني يه كه م و دووهم: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) و ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) نه مه (الكلمات) ي شهرعي خواي گه ورده يه، به لام فه رموده ي سييه م: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ، الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) نه مه مه به ست تييدا (الكلمات) ي كه وني خواي گه ورده يه، چونكه (الكلمات) ي كه وني هه هه موو مه خلوقات ده گريته وه نيماندار بيت يان كافر، (الكلمات) ي كه وني خواي گه ورده ي به سهر هه موواندا جيبه جي ده بيت، هيچ يه كيك له وه قوتاري نابيت، قه زاو قه دهره، به لام (الكلمات) ي شهرعي خواي گه ورده ته نها نيمانداران پيوه ي په يوه ند ده بن، به لام نه هلي كوفر پشتگوئي ده خه ن و، كاري پيناكهن، نه م فه رمودانه پيغه مبه راني خوا ﷺ (الكلمات) ي كه وني و (الكلمات) ي شهرعي خواي گه ورده له خو ده گريت.

رشته ته واوه کانی خوی گه وړه که چاکه کار و خراپه کار ناتوانن بیه زینن بریتیه
له وړه ی که هر مه موو بوونه وهری پتی خولقاندووه، ئیتر هیچ چاکه کاریک و
خراپه کاریک له به دی هیتان و ویست و تواناو قودره تی خوی گه وړه به دهر نابیت .

به لام (الکلمات) ه دینیه کانی خوی گه وړه، بریتین له کتیبه دابه زینراوه کانی،
نهران و قه ده غه کردنه کانی خوی گه وړه ی تیدایه، نه ووه بوو چاکه کاران گوپرایه لی
بودن و، خراپه کارانیش سه ریچیان کرد^(۱).

وه نه ولیاو دۆسته ته قواکارو پاریزکاره کانی خوی گه وړه بریتین له وانه ی که
گوپرایه لی (الکلمات)^(۲)، (جَعَلَ)، (الْإِذْنَ)، (الْإِرَادَةَ) ه دینیه شرعیه کانی خوی گه وړه
ده بن.

(۱) _ ئا نه مه بوو جیاوازی نیوان (الکلمات) ی که ونی و (الکلمات) ی شرعی
خوی گه وړه، (الکلمات) ی که ونی هیچ یه کیکی لیبه دهر نابیت، هه مووان ده گریته وه
کافرو نیماندار، به لام (الکلمات) ی شرعی خراپه کاران و کافران سه ریچی ده که ن و
نیماندارانیش گوپرایه لی ده بن.

(۲) _ هه ووه ها نه ولیاو دۆستانی خوی گه وړه گوپرایه لی (الکلمات) ه دینیه
شرعیه کانی خوی گه وړه ده بن، به لام دوزمنانی خوی گه وړه سه ریچی (الکلمات) ه
دینیه شرعیه کانی خوی گه وړه ده که ن، بویه کاتی ئیبلیس فرمانی سوجه بردنی
پندرا سه ریچی کرد، ئا به م جوړه یه فرمانی دینی شرعی، به لام نه گه رفه رمانیکی
که ونی قه وهری بویه توانای سه ریچی کردنی نه بوو.

وه (الكلمات) ه كه ونیه كانی خوی گه وده كه چا كه كاران و خراپه كاران ناتولز
بیه زیتن، بریتین له وهی كه هر هه موو مه مخلوقات ته نانه ت ئیبلیس و سه ربازانی، وه
هر هه موو كافران، وه تیكرای نه وانهش كه ده چنه ناگروه له ژنیدا كوده بنه وه.

وه نه گه چی خه لکی له بهر بهر كه وتنی خولقاندن و ویست و تواناو قه ده ری خوی
گه وده دا یه كن، به لام له فرمان و قه ده غه كردن و خوشویستن و پازیبوون
تووپه پیدا جیا بوونه ته وه و دابهش بوون^(۱).

وه نه ولیاو دۆسته ته قواكارو له خوا ترسه كانی خوی گه وده بریتین له وانه ی
فرمان پیکراوه كانیان به جیهیناوه، قه ده غه كراوه كانیان واز لیتهیناوه^(۲)،

(۱) _ جیا بوونه وه و دابهش بوون له پاستیدا له بواری (الكلمات) ه دینه
شه رعیه كانی خوی گه وده دایه، به لام بو (الكلمات) ه كه ونیه كانی خوی گه وده
جیا بوونه وه و دابهش بوونی تیدا نییه، هه مووان گوپرایه لی ده بن، چونكه خوی گه وده
له نایه تیكي تردا ده فره موی: ﴿وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا﴾ [از
عمران: ۸۳] واته: له كاتیكدا كه هه چی له ئاسمانه كان و زه ویدایه فره مانبه ری خوان
بیانه وی (به ویستی خویان) یا نه یانه وی (به نا چاری). ملكه چی فره مانی خوی گه وده
ده بن به ویستی خویان بیته یان به نا چاری، هیچ كه سیك توانای نه وه ی نییه له
(الكلمات) ه كه ونیه كانی خوی گه وده بچیه ده ره وه، مه شیئه ت و ویستیش:
مه شیئه ت و ویستی قه ده ری خوی گه وده یه.

(۲) _ بریتین له وانه ی كه ملكه چی (الكلمات) ه دینه شه رعیه كانی خوی گه وده
بوون، نه وانه به جی دینن كه فره مانیان پیکراوه و، واز له وانه دینن كه لییان قه ده غه
كراوه.

له سەر قەدەر وێستی (کەونی) ش ئارامیان گرت^(۱)، ئیتر خوای گەرە خۆشی وێستن و خۆشیان وێست، لییان پازیبوو و لئی پازی بوون^(۲).
 ڕە دۆژمنەکانی خوای گەرە دۆستانی شەیتان، ئەگەرچی ئەمانە لە ژێر تواناو
 فەردەتی خوای گەرەدان بەلام رقی لیانەو، لییان بێزارەو، لییان توورە دەبیّت و^(۳)،
 نەفرینیان لێدەکات و، دۆژمنایەتیان دەکات^(۴).

(۱) - وە لە سەر قەزاو قەدەریش ئارامیان گرت، بێتاقەتی و بێئوقرەییان نەنواند،
 وە پەسبوون و بێزاریان دەرنەبەری، بۆیە قەزاو قەدەری خویان بە سەردا جێبەجێکرا کە
 بێتێبە لە (الکلمات) هە کەونیەکان، بەو پازیبوون و هەروەها ملکەچی (الکلمات) هە
 دینیە شەریعیەکانیش بوون و، کاریان پێکرد، نێوان هەردوو شتەکیان کۆکردەو.
 (۲) - دەرەنجام و ئاکامی ئەوێش بریتی بوو لەوێ کە خوای گەرە لییان پازی
 بوو و ئەوانیش لئی پازی بوون، خۆشیوێستن و خۆشیان وێست، چونکە گوێپرایەتی
 بوون و، ملکەچی فەرمانەکانی بوون و، خۆیان لە قەدەغە کراوەکانی بە دور گرت.
 بەلام کافران سەرپێچی فەرمانەکانی خوای گەرەیان کرد بۆیە لییان توورە بوو و،
 نەفرەتی لێکردن.

(۳) - چونکە سەرپێچی فەرمانیان کردو، موخالەفەتی قەدەغە کراوەکانی خوای
 گەرەیان کرد، بۆیە رقی لیانە.

(۴) - چونکە سەرپێچی شەرع و ئایینەکی خوای گەرەیان کرد، شوێنکەوتن و
 سازیار بوونی تەنها قەزاو قەدەر و شەو کەلامە کەونیەکانی خوای گەرە سوودی پێی
 نەگەیاندن.

زياتر باسكردنى ئەم پستانەش لە شوپىنىكى تردايە، بەلام ئەمانەم لىرەدا نووسى
بۆ ئاگاداركدنەو لەسەر كۆي جياوازيەكانى نىوان دۆستانى پەحمان و دۆستانى
شەيتان^(۱).

و پوختەي جياوازيەكانى نىوانيان بە شوپىنكەوتن و سازياربوونيانە لەگەڵ
پىغەمبەرى خوادا ﷺ، چونكە پىغەمبەرى خوابوو ﷺ كە خواي گەرە كردى
بەھۆكاري جيابونەو لە نىوان دۆستان و دۆزمنانى خۆيدا، لە نىوان دۆسن
بەختيارەكانى و دۆزمنە بەدەختەكانيدا^(۲)،

(۱) _ بۆيە ناوى ئەم كىتەبە (الفرقان بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان) ه واتە:

جياوازيەكانى نىوان دۆستانى پەحمان و دۆستانى شەيتان.

(۲) _ كاتى خواي گەرە موخەممەدى ﷺ بۆ ھەموو مەرقايەتى نارد، بە شىنكيان

گوپرايەلى بوون و ئيمانيان پىھيتنا، بەوھش پەزامەندى و پىزى خواي گەرەيان بز
خۆيان بە دەست ھيتنا، بە شىنكيشيان سەرپىچى ئەم پىغەمبەرەيان كردو، كوفريان
پىكرد بەوھش توورەيى و خەشم و نەفرىنى خواي گەرەيان بۆ خۆيان دەستەبەر
كرد، لەم بارەوھ خواي گەرە دەفەرموى: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كُنَّا
أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا﴾ (۱۵) فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا
وَبِئَالٍ (۱۶) ﴿[المزمل: ۱۵-۱۶] واتە: بىگومان ئىمە پىغەمبەرەيكمەن بۆ ناردن كە شابەتە
لەسەرتان ھەرەك پىغەمبەرەيكمەن نارد بۆ فەرەون ئىنجا فەرەون سەرپىچى نەو
پىغەمبەرەي كرد ئىمەش تۆلەمان لىسەند بە تۆلە سەندىنىكى سەخت. بۆيە ھەرکەس
گوپرايەلى ئەم پىغەمبەرەي كردو، شوپىنى فەرمانەكانى كەوت و، خۆي لە

قهدهغه كراوه كانى به دور گرت و، به ته واوى په پړه وى كرد نه وا په زامه ندى خواى
 كوره به ده ست ده هينيت، هر كه سيش سه رپنچى فرمانه كانى كردو كوفرى پيكر
 نه وا نوږه يى خواى كوره بو خوى ده سته به ر ده كات، نا نه مه به جياكارى نيوان
 دښتاني خوار دښتاني شهيتان، دښتاني په حمان گوږپايه لى پيغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم
 بوون، به لام دښتاني شهيتان سه رپنچى پيغه مبه ريان كرد صلى الله عليه وسلم. نه كره خواى كوره
 ولى لپه پيتان و، پيغه مبه ريكي بو نه ناردنايه نه وا جياكارى دروست نه ده بوو، هر دوو
 لاش له په كدى جيا نه ده بوونه وه، له پاستيدا نه وانه به ته واوى ناسكرا بوون و پوون
 بوونه به ناردنى پيغه مبه ران و، دابه زاندنى فرمان و قهدهغه كان.

له نښان دۆستانیدا که نه هلی به هه شتن و دۆرمانیدا که نه هلی دۆزه خن^(۱)، له نښان
دۆستانیدا نه هلی بۆنموونی و پاستی و سه رکه وتن و دۆرمانی که نه هلی سه رلنښوون
و گومرای و خراپه کارین، له نښان دۆستانیدا سه ریا زانی په حمان و دۆرمانیدا حیزیر
شه یان .

وه دۆستانی خوای گه وره بریتین له وانه ی که خوای گه وره باوه پری له دلی
چه سپاندوون و به هیزی کردوون و سه ری خستوون به قورنن و نیمان له لای
خویه وه، نه وانه خوای گه وره له پوژی دوایدا ده یان خاته به هه شتانی که وه که جوگی
ناوی نۆریان به ژیردا ده پروات.

(۱) _ خوای گه وره ده فره موئ: ﴿إِنَّ الْأُبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ (۱۳) وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي
جَحِيمٍ (۱۴) ﴿الأنفطار: ۱۳ - ۱۴﴾ واتە ﴿إِنَّ الْأُبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ به پاستی چاکان له ناو
نازو نیعمه ت دان، له بهر چاکه کانی خۆیان بۆگومان به دکاران له دۆزه خدان، له بهر
خراپه کاری و سه رپنجه کانی خۆیان.

خوای گه وره ده فەر موئ: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾^(۱) [المجادلة: ۲۲] واته: که سانیکت ده ست ناکه وئ که باوه پریان هه بیئت به خوا و به پوژی دواپی که دوستایه تی بکه ن له گه ل نه وانه ی دزایه تی خواو پیغه مبه ری خوا ده که ن هه ر چه نده نه و دوژمنانه ش بارکیان بن یا کوپ و براو خزمیان بن نه وانه خوا باوه پی له دلیاندا چه سپاندوه به میزی کردون و سه ری خستون به قورشان و ئیمان له لایه ن خویه وه وه ده یان خاته به هه شتانیکه وه که جوگه ئاوی زور ده پوات به ژیر دره خته کانیا ندا به هه میشه یی نیابدا ده میتنه وه خوا لییان پازیبوو نه وانیش له خوا پازیبوون نه وانه حیزبی خوان ناگادار بن که تهنه ا حیزبی خوان پزگارو سه رفه رازن.

(۱) - نه مه بوو که خوای گه وره نیوان دوستانی خواو دوستانی شه یسانی له به کدی پئی جیا کرده وه، دوستانی ره حمان له پیناو خوای گه وره دا دوستایه تی و دوژمنایه تی ده که ن، دوستایه تی نه وانه ده که ن که گوپرایه لی خوای گه وره ده که ن، دوژمنایه تی نه وانه ده که ن که سه ربیچی خوای گه وره ده که ن، بویه خوای گه وره ده فەر موئ: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ که سانیکت ده ست ناکه وئ که باوه پریان به خواو به پوژی دواپی هه بیئت که دوستایه تی له گه ل نه وانه دا بکه ن که دزایه تی خواو پیغه مبه ری خوا ده که ن، کوفر به خواو سه ربیچی خوا ده که ن، بویه خوای ته عالا له ئایه ته که ی سه ره وه وای فەر موئ: ﴿وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ﴾ هه ر چه نده نه و دوژمنانه ش باوکیان بن یا کوپ و براو خزمیان بن ﴿أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ

﴿الْإِيمَانُ﴾ ئەوانە خوا باوەڕی لە دڵیاندا چەسپاندوو، دەرەنجامیش ئەو بەرکە ل
پێناو خوای گەورەدا خوشیان ویست و لە پێناو خوای گەورەشدا درایەتیان کرد،
تەنانت ئەگەر نزیکترین کەسانی خوشیان بن ﴿أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ﴾ ئەوان
خوا باوەڕی لە دڵیاندا چەسپاندوو، واتە: بەهیزی کردن و کۆمەکی کردن ﴿بِرُوحٍ مِنْهُمْ﴾
بەهیزی ئیمان لە لایەن خۆیەو لەسەر دۆستایەتی و دۆزناوەتی جێگیر کردن.
بەلام ئەو لە نێوان ئیماندارو کافردا، لە نێوان گوێراوەلکار و سەرپێچی کاردا
جیاوازی ناکات ئەو ئیماندار نییە، دەلێت: هەموو خەڵک یەكسانن، ئازادی ئایین،
ئازادی پادەربەرپنە، لە هیچ کەس پێگەری ناکرێت، ئەم جورە کەسە ئیماندار نییە، بۆ؟
چونکە لە نێوان ئیماندارو کافردا جیاوازی ناکات، بۆیە لەبەر ئەوەی جیاوازی ناکات و
هەموو خەڵکی بە لاوە یەكسانە ئیماندار نییە، چونکە ئیمان جیاوازی کردن پێویست
دەکات.

گه ورده ها خوی گه ورده ده فهرموئ: ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَأَضْرِبُوا فُوقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾^(۱) [الأنفال: ۱۲]

(۱) - نه مه له غه زای به در دا بوو، کاتی خوی گه ورده فریشته کانی دابه زاند بۆ قایم کردنی دلی ئیمانداران و بۆ پوو به پووبونه وهی دوزمن، ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ﴾ بینه وه بیر کاتیک که په روه ردگارت بۆ فریشته کان نیگای کرد، واته: نه و فریشته نهی دایبه زاندنه به در، ﴿أَنِّي مَعَكُمْ﴾ که بیگومان من (خوا) له گه لتانم، له گه لبونیکه تایبیت، له گه ل بونی سه رخستن و پشتگیری کردن، ﴿فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ دهی دلی که سانیک قایم و دامه زراو که ن که باوه پریان هیناوه، قایم و دامه زراویان که ن به رامبه ر به دوزمنه که یان، له نه نجامیشدا ئیمانداران دامه زراو و خورپاگر بوون له کاتیکدا ژماره یان که م بوو، به لام بیباوه پان ژماره یان زور بوو، فریشته کان به ئبزی خوی گه ورده قایم و دامه زراویان کردن، به لام له باره ی کافرانیسه وه ده فهرموئ: ﴿سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ﴾ به زوویی ترس و بیم ده خه مه دلی نه و که سانه وه که بیباوه پ بوون، خوی گه ورده دامه زراوی ده خاته دلی ئیماندارانه وه له جه نگدا، به لام کافران سه ره پای ژماره زوری و هیزیان خوی گه ورده ترس و بیمی خسته دلپانه وه، ﴿فَأَضْرِبُوا فُوقَ الْأَعْنَاقِ﴾ جا ئپوهش له سه رووی گه ردنیان بدهن، چونکه کوشتن له سه رووی گه رده ندا ده بیئت، شمشیر له جیگه یه کی گه رده ن ده دریت که ئیسکی تیدانییه، سه رووی گه رده نه، نه یفه رموو: له گه رده ن بدهن، به لکو فهرموئ: له سه رووی گه رده نیان بدهن، ﴿وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾ وه له هه موو سه ر په نجه کانپان بدهن، بۆ نه وهی توانای هه لگرتنی چه کیان نه بیئت. نا نه مه ده ره نجام و ناکامی کوفر کردنه به خوی گه ورده، خوی گه ورده ئیمانداران و کافرانی له یه کدی جیا کرده وه، له م جه نگه دا نۆستان و دوزمنانی خوی له یه ک دی جیا کرده وه.

هروه‌ها خوی گوره له باره‌ی دوژمنانیه‌وه ده‌فه‌رمویت: ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أُولِيَائِهِمْ لِيُحَادِّثُوكُمْ﴾^(۱) [الأنعام: ۱۲۱] واته: وه بئگومان شه‌یتانه‌کان به نه‌ینی شت به دوسته‌کانیان ده‌لّین بۆ نه‌وه‌ی موحاده‌له‌و ده‌مه‌ده‌میتان له‌گه‌ل بکه‌ن.

(۱) _ له‌به‌ر نه‌وه‌ی هاوه‌له‌پرستان گوشتی ناژه‌لی مرداره‌وه بوو که به‌بێ سهربرین مردار بووه به‌حاله‌ل داده‌نن، بۆیه خوی گوره‌فه‌رمانی به‌نیمانداران کرد له‌گوشتی نه‌و ناژه‌لانه بخۆن که سهربرپاوه‌و ناوی خوی گوره‌ی له‌سهر هینراوه، له‌م باره‌وه خوی گوره‌فه‌رموی: ﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ [الأنعام: ۱۸] واته: ده‌بخۆن له‌و (سهربرپاوه‌ی که ناوی خوی له‌سهر هینراوه. هروه‌ها خوی گوره‌فه‌رمویت: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ﴾ [الأنعام: ۱۲۱] واته: له‌و (سهربرپاوه) مه‌خۆن که ناوی خوی له‌سهر نه‌هینراوه (کاتی سهر برین) بئگومان (خواردنی) نه‌وه تاوان و له‌سنوور ده‌رچوونه، واته: خواردن له‌گوشتی مرداره‌وه بوو له‌سنوور ده‌رچوونه مه‌گه‌ر له‌کاتی ناچاریدا، نه‌گه‌ر مروّف ناچار بوو، ترسا بمریت نه‌وه خوی گوره‌پتی پیداه له‌گوشتی مرداره‌وه بوو بخوات، بۆ مانه‌وه‌ی له‌ژبانه‌دا، ﴿وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ﴾ واته ده‌رچوونه له‌سنووری گوپرايه‌لی خوی گوره، ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أُولِيَائِهِمْ لِيُحَادِّثُوكُمْ﴾ له‌ته‌فسیری نه‌م نایه‌ته‌دا هاتوه که‌وا فارسه‌کان به‌کافره‌کانی سه‌رده‌می نه‌فامیان ده‌گوت: گوشتی ناژه‌لی مرداره‌وه بوو حاله‌ل، چونکه خوی گوره‌خۆی سه‌ری برپوه، به‌لام ناژه‌لی سهربرپاوه‌ی نه‌وه سهرتان برپوه، باشه چۆن له‌وه ناخۆن که خوی گوره‌خۆی سه‌ری برپوه‌و، له‌وه ده‌خۆن که به‌ده‌ستی خۆتان سهرتان برپوه، نه‌مه ده‌مه‌دمییه‌کی پووچه‌و پیچه‌وانه‌ی شه‌ری خوی گوره‌یه، ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أُولِيَائِهِمْ لِيُحَادِّثُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾ واته: بئگومان شه‌یتانه‌کان، شه‌یتانه‌کانی مروّف له‌فارسه‌کان و هروه‌ها شه‌یتانه‌کانی جنۆکه، به‌نه‌ینی شت به‌دوسته‌کانیان ده‌لّین بۆ نه‌وه‌ی موحاده‌له‌و

دهمه ده میتان له گه ل بکه ن جا نه گه ر به گوئیان بکه ن نه وه بیگومان له هاو به ش دانهران ده بن، که وا بوو هر که س گوپرایه لی به کیکیکرد له حال ل کردنی نه وانه دا که خوی گه وره چه پامی کردوون هاو له پهرسته، هاو له پهرستی گوپرایه لی (شرك الطاعة)، هاو له پهرسته به هاو له پهرستی گوپرایه لی (مشرک شرك الطاعة)، بویه هر که س گوپرایه لی که سیک بوو، هر که سیک بیت، له حال ل کردنی نه وانه دا که خوی گه وره چه پامی کردوون، له کاتیکدا بزانیئت که چه پام کراوه کانی خوی گه وره ی به حال ل داناوه، نه وه موشریک و هاو له پهرسته چونکه گوپرایه لی نه و که سانه بووه له به حال ل دانانی مرداره وه بودا، له کاتیکدا چه پام کردن و حال ل کردن به تهنه مافی خوی گه وره به جایز نییه هیچ که سیک له خویه وه شت چه پام و حال ل بکات، نه وه تهنه مافی خوی گه وره وه، له و باره وه خوی گه وره له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿أَمْ هُمْ شُرَكَاءَ شَرَعُوا لَكُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ﴾ [الشوری: ۲۱] واته: ئاخو نه و (بیناوه پانه) هاو به شانیکیان هیه ئایینیکیان بو داناوون که خوا ریگی پینه داوه. به تهنه خوی گه وره شهرع داده نیئت، چه پام و حال ل ده کات، هیچ که سیک په یوه ندی به رشتانه وه نییه، بویه هر که س چه پام به حال ل دابنیئت کوفری کردووه، نه و چه پامانی که یه ک دهنگی له سهر چه پام بوونیان هیه، هه روه ها نه و که سه ش که گوپرایه لی بیت له کاتیکدا نه وه ش بزانیئت وه کو نه و کافره، به لام نه و که سه ی گوپرایه لی بیت و نه یزانیبیئت چه پامی حال ل کردووه نه و به که سیک نه زان و گومرا داده نریئت، ناگاته ئاستی کوفر.

ههروهه خوی گه وره ده فره مویت: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾^(۱) [الأنعام: ۱۱۲] واته ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا﴾ هه ره به و شیوه بۆ هه موو پیغه مبه ریک دوزمنیکمان داناوه ﴿شَیَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ﴾ له شه یتانه کانی مروّف و جنوکه ﴿يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ﴾ که به نهینن به یه کتری راده گه یه نن ﴿زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾ ووته ی رازاوه و بریقه دار بۆ فریودانیان .

(۱) _ ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ﴾ واته: نهك بۆ تو به تایبته به لکو هه موو پیغه مبه ریک دوزمنانی هه یه وه کو تاقیکردنه وه یه ك، ﴿جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا﴾ بۆ هه موو پیغه مبه ریک دوزمنانی کمان داناوه، نه وانه کین؟ شه یتانه کانی مروّف و جنوکه، نه به لگه یه کی پوونه که مروّفیش هیندیکیان شه یتانن وه کو چۆن جنوکه هیندیکیان شه یتانن، شه یتانه کانی جنوکه به نهینن شت به شه یتانه کانی مروّف ده لّین و، له دژی پیغه مبه ری خوا ﷺ پیلانی مه عصیهت و سه ریچی کردن ده گپین، خوی گه وره له ثایه تیکی ترده ده فره موی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا﴾ [الفرقان: ۳۱] واته: ثابه و جوړه (موحه ممه د ﷺ که دژایه تی تو ده کری) دامان ناوه بۆ هه موو پیغه مبه ریک دوزمنیک له تاوانباران به سه په روه ردگارت رینموونیکارو یارمه تیده رت بی. پیغه مبه ران دوزمنانیان هه یه وه کو تاقیکردنه وه یه ك، نه مه وریا کردنه وه ی تیدایه له وه ی که گوپرایه لی دوزمنانی پیغه مبه ران نه کریت و، په پره ویان نه کریت و، گوفتاره کانیان به چاک دانه نریت. شاهیدی قسه کانمان لیره ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ﴾ هه ره به و شیوه بۆ هه موو پیغه مبه ریک دوزمنیکمان داناوه له شه یتانه کانی مروّف و جنوکه، نه مه به لگه یه کی پوونه که هیندیک له ئاده میزاد شه یتانن.

مهره‌ها خوای گه‌وره ده‌فهرمویّت: ﴿هَلْ أُتْبِئُكُمْ عَلَىٰ مَنْ تَنْزَلُ
الْمُتَابِطِينَ (۲۲۱) تَنْزَلُ عَلَىٰ كُلِّ آفَاكٍ أَثِيمٍ (۲۲۲) يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ
كَاذِبُونَ (۲۲۳) وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ (۲۲۴) أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ
يَہْمُونَ (۲۲۵) وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ (۲۲۶) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا
اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ (۲۲۷)﴾^(۱)
[الشعراء: ۲۲۱-۲۲۷].

(۱) - پیغهمبری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شاعیر نه‌بوو، چونکه خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿وَإِنَّهُ
لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱۹۲) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (۱۹۳) عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ
الْمُنذِرِينَ (۱۹۴) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (۱۹۵) وَإِنَّهُ لَفِي زُبْرِ الْأَوَّلِينَ (۱۹۶) أَوَّلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَن
يَنْزَلَهُ عَلَمَاءَ بَنِي إِسْرَائِيلَ (۱۹۷)﴾ [الشعراء: ۱۹۲-۱۹۶] واته: ئەم (قورپئان) ه
دابه‌زیندراوی په‌روه‌ردگاری جیهانیانه جویره‌ئیلی ئەمین هینایه خواره‌وه بۆ سه‌ر دلی
تو بۆ نه‌وه‌ی له ترسینه‌ران بی به‌زمانیکی عه‌ره‌بی پوون و په‌وان وه به‌پاستی (باسی
قورپئان) له کتیبی پیغهمبره‌ه پیشووه‌کاندا ه‌یه. پیشتر باسی قورپئان کراوه‌که‌وا
خوای گه‌وره ئەم پیغهمبره‌ه ده‌نیریت و، ئەم قورپئانه‌ی به‌سه‌ردا داده‌به‌زینیت، پیشتر
ئەم مه‌واله‌یان زانیووه، ئایا ئەمه به‌لگه‌یه‌کی پوون نه‌بوو بۆیان (بۆ کافرانی قوره‌یش)
که زانیانی به‌نی ئیسرائیل نه‌و (ده‌نگ و باسی قورپئان) ه ده‌زانن. زانیانی به‌نی
ئیسرائیل مه‌والی ئەم قورپئانه‌یان ده‌زانی، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره له ئایه‌تینکی تردا
ده‌فهرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا (۱۰۷)
وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا (۱۰۸)﴾ [الإسراء: ۱۰۷-۱۰۸] واته: به
پاستی نه‌وانه‌ی که زانیاریان پیبه‌خسراوه له پیش ئەم (قورپئانه‌) دا کاتی (قورپئان)
بخوینریت‌وه به‌سه‌ریاندا به‌چه‌سپانی ده‌که‌ون به‌پودا به‌سوژده بردن وه ده‌لین پاک و
بیکه‌ردی بۆ په‌روه‌ردگارمان به‌پاستی ه‌میشه

به لینی په روه ردگارمان به دی دیت. بپوایان به قورپان کرد. هه روه ها خوی گه وره له
 نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا
 عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ﴾ [المائدة: ۸۳] واته: هر کاتئ گوئیان لیبوايه نه و قورپانه یی کی
 نیراوه ته خواره وه بۆ پیغه مبه ر ﷺ ده بیینی چاوه کانیاں له فرمیسک (په رده بیی ر)
 ده پڑیت له بهر نه و راستییی که زانیویانه وه (و بویان ده رکه وتوه). نه وان چاک نه وه
 ده زانن. پاشان خوی گه وره له باره ی قورپانه وه ده فهرموی: ﴿وَمَا تَنْزِلُ بِهِ
 الشَّيَاطِينُ﴾ (۲۱). ﴿وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ﴾ (۲۱۱) ﴿إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ﴾ (۲۱۲) ﴿
 الشعراء: ۲۱﴾ واته: شهیتانه کان نه و (قورپانه) یان نه هیئاوه ته خواره وه چونکه
 ده لئین: نه م قورپانه شیعره، کیهانه یه _ بانگه شه ی زانیینی غیب به هوی به کارهیتانی
 جنوکه وه _ داستان و به سهرهاتی پیشووه کانه، نه مه یه ... نه مه یه ...، خوی گه وره
 هه مو نه و گوفتاره پوچانه یی له قورپان به دور گرت و نکولی لیکردن، شهیتانه کان
 قورپانیان نه هیئاوه ته خواره وه، به لکو جبریل ده هیئنايه خواره وه، شهیتانه کان نه م
 قورپانه ناهیتنه خواره وه به و هاوشیویه یی که داده به زنه سهر کاهینه خو
 به غه بیزانه کان، پیغه مبه ران شهیتانیان به سهردا دانا به زیت، به لکو فریشته یان له لاین
 خوی گه وره وه به سهردا داده به زیت ﴿لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ﴾ نه شیایوی نه وه و
 نه ده شتوانن شهیتانه کان له سرووش و وه حی نزیک نابنه وه، له قورپان نزیک نابنه وه،
 قورپان پاریزراوه ﴿إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ﴾ به راستی شهیتانه کان له گوینگرتن ی
 هه والی ناسمان) پیگری کراون. واته له زانیینی سرووش و وه حی به رگری کراون،
 نه ستیره ی کلکداریان تیده ته قینریت و، دوریان ده خاته وه، هر کات بیانه وی هه والی
 ناسمان و سرووش بزنان نه ستیره ی پووناکی کلکداری پاریزه ری ناسمان دوریان
 ده خاته وه، نه شیایوی نه وه و نه ده شتوانن، شهیتانه کان نزیک قورپان نابنه وه،

له کانی دابه زیندا نزیکی ناکه ونه وه، له کاتی خویندنیشیدا دیسان نزیکی ناکه ونه وه،
 له قورپان هه لدین، له قورپان دور ده که ونه وه، به پاستی شه یتانه کان له گوینگرتنی
 هه والی ناسمان به رگری کراون. نه وان ده لئین: قورپان له شه یتانه کانه وه به به لام به
 برزی خستونه ته وه، ده فرموی: ﴿مَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ﴾ هه والتان
 بده می شه یتانه کان داده به زنه سه رکی؟ هه رگیز شه یتانه کان دانا به زنه سه
 پیغه مهران، به لکو داده به زنه سه ر دوژمنانی پیغه مهران، ﴿تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾
 داده به زنه سه هه موو (که سیکی) زور دروژنی زور تاوانبار له کاهینه
 خزه غه بیژانه کان، ﴿يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ﴾ باش گویده گرن (بو شه یتانه کان)
 وه زور به یان دروژن (له وهه والانه دا ده یدهن به خه لکی) هه ول ده دهن بو به نه یینه وه
 گوینبیستی هه والی ناسمان بن، واته: نهو شتانه ی که خوی گه وه بو فریشته کانی
 خوی سهروش ده کات، له ناسماندا زور به رز ده بیه وه بو نه وه ی به نه یینه وه
 گوینبیستی هه والی ناسمان بن، به لام نه ستیره ی پووناکی کلکداریان تیده ته قینریت،
 پنده چی جار به جاریش وشه یه ک بقوزنه وه، له وه ی که له ناسمانه وه گوینبیستی بوونه
 به گوئی کاهینه که یدا بدهن، کاهینه که ش سه دروی تیکه ل ده کات، خه لکیش به هوی
 نر نه نها وشه پاسته وه که له ناسمانه وه بیستراوه باوه پی پنی ده کهن، قبولی
 نره دو تو درو ده کهن به هوی ته نها وشه یه کی پاسته وه که له ناسمانه وه بیستراوه.
 کانی خوی گه وه نکولی له وه کرد پیغه مبه ر ﷺ کاهین بیت، یان شه یتانه کانی
 به ساردا دابه زیت، نه مجاره گوتیان: پیغه مبه ر ﷺ شاعیریکه له شاعیران،
 نه مجاره ش خوی گه وه نکولی له وه کرد که پیغه مبه ری خوا ﷺ شاعیر بیت،
 ده فرموی: ﴿وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي﴾ [یس: ۶۹] نیمه نهو (موحه مبه د ﷺ) مان
 فیزی شاعر نه کردوهو شاعر گوتن شیایو نهو نییه. شیایو نییه پیغه مبه ری

خوای گه وره له باره یانه وره
 ده فەرموی: ﴿وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ﴾ (۲۲۴) أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿۲۲۵﴾
 پیغه مبهەر ﷺ شاعیر نییه، شاعیره کان ته نه گومراکان شوینیان ده که ون، ئایا نابینی
 که نه وانه به مه موو دۆل و شیوێکدا به سەر لیشتیواوی ده پۆن و شیعر ده لێن. شاعیر
 شتانیکێ زۆر دور ده گیریته وه، چونکه شهیتان یارمه تی ده دات، شاعیر شهیتان
 یارمه تی ده دات، بۆیه شتانیک باس ده کات که نه چۆته لای و نه شیبینیوه، ﴿وَأَنَّهُمْ
 يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ﴾ وه به راستی نه وانه شتی ده لێن که خویان نایکه ن، به زۆری
 شاعیر ترسنۆکه، ده باره ی ئازایه تی و نه به ردی جه به زه یی ده دویت له کاتی کدا خۆی
 ترسنۆکترین که سه. پاشان خوی گه وره به شیکێ له شاعیران جیا کردۆته وه، نه وانه ی
 بره یان به خواو، سه رخستنی هه ق مه یه وه کو هه سسانی کوپی ثابت ﷺ وه
 شاعیرانی دیکه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ که شیعره کانیا ن بۆ سه رخستنی هه ق و
 به رگری کردن له پیغه مبه ری خوا ﷺ به کاره ینا، له و باره وه خوی گه وره
 ده فەرموی: ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا﴾
 جگه له وانه یان بره یان هینا وه کرده وه چاکه کانیا ن کردووه، وه یادو زیگری خویان
 زۆر کردووه، وه تۆ له یان سه نده وه له پاش نه وه ی سته میان لیکراوه، خوی گه وره له
 شاعیران نه وانه ی جیا کردۆته وه که باوه پیا ن هینا وه، خوی گه وره له و شاعیرانه
 جیای کردونه ته وه که زه میان ده کات.

مردودها خوائ گورد دد فدموی: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ﴾ (۳۸) وَمَا لَا تُبْصِرُونَ (۳۹) إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ (۴۰) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُلْمُونَ (۴۱) وَلَا يَقُولُ كَمَا هِيَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ (۴۲) تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ (۴۳) وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (۴۴) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (۴۵) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (۴۶) فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (۴۷) وَإِنَّهُ لَتَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ (۴۸) وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ (۴۹) وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ (۵۰) وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ (۵۱) فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿(۵۲)﴾^(۱) [الحاقة: ۳۸-۵۲].

(۱) - ئەم ئایەتە کۆتاییەکانی سووڤەتی (الحاقة) یە بە هاوشتیوەی ئایەتەکانی کۆتایی سووڤەتی (الشعراء) خوائ گورد نكۆلی لەوە کردوووە کە ئەم پێغەمبەرە ﷺ کاهین بیت یان شاعیر بیت، خوائ گورد ئەو شتانە ی لەم پێغەمبەرە ﷺ بە دور گرتووە، خوائ گورد سویند لەسەر ئەو دەخوات و، دد فدموی: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ﴾ لێرەدا پیتی (فاء: صلة للتأكيد) ه، (لا: نافية) یەو، ئەم مانایە دەگە یە نیت: نەخیر، شتە کە بەو جۆرە نییە کە ئێوە بانگەشی بۆ دەکەن، بنە پەتیش: (أُقْسِمُ) ه: واتە سویند دەخۆم، مانا گشتیە کەشی ئەمە یە: نەخیر شتە کە بەو جۆرە نییە کە ئێوە بانگەشی بۆ دەکەن سویند دەخۆم بەو شتە دروستکراوانە ی کە دەیانبینن، ﴿وَمَا لَا تُبْصِرُونَ﴾ وە ئەوەش کە نایانبینن، چونکە ئێمە شتە دروستکراوەکانی خوائ گورد نایانبین مەگەر کە میکی، چەندە ها مەخلوقات هەن ئێمە نایانبینن، خوائ گورد سویند بەو مەخلوقاتە گەورە دەخوات کە ئێمە دەیانبینن و، ئەوەش کە نایانبینن، خوائ گورد سویند دەخوات بە هەر شتێک بە ویستی خۆی، بە لام سویند ناخوات نەنھا بەو شتانە نەبیت کە پێگە یەکی گوردە یان مە یە. بە لام ئێمە ی ئادەمیزاد تەنھا

به خوی گه وړه سویند ده خوین، وه کو نه وهی زانراوه، باشه سویند له سره خور او
چسپه؟ بریتیه له ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ بنگومان نه م قورپانه فرموده
په وانه کراونکی به پرنزو گه وړه به له خواره بوټان دینن، مه به سستی موحه مده ده ﴿وَلَا
پتغه مبهری مرؤقیی، پتغه مبهریکی به پرنزه ﴿سَيِّدٌ﴾، نه و له خوږه وه نه و شتانه ی نه گونډه
به لکو گوفتاری خوی گه وړه به و به مرؤقیه تی راگه یاندوده و، بوی برون کردونه وړه،
﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ﴾ نه م قورپانه قسه ی شاعیر نییه نثوه زور کم ب
قورپان بپواده هینن، چونکه ده لټن: پتغه مبهری ﴿سَيِّدٌ﴾ شاعیره و نه م قورپانه ش شیعره،
﴿وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ﴾ قسه ی فالچی نییه نثوه زور کم بیر ده که نه وړه،
نه وان ده لټن: پتغه مبهری کاهینه، پتغه مبهرو شاعیرو کاهین جیاوازییان له نیواندای،
شاعیرو کاهین شهیتانیان به سرده داده به زیت، به لام پتغه مبهریان فریشته یان به سرده
داده به زیت، ﴿تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾ نه م قورپانه له په وهردگاری جیهانیان وړه
نیردراوه ته خواره وه، نه مه به لگه به له سر نه وهی که گوفتاری خودی پتغه مبهری ﴿سَيِّدٌ﴾
نییه به لکو گوفتاری خوی گه وړه به و پتغه مبهری ﴿سَيِّدٌ﴾ به خه لکی راگه یاندوده و، بوی
خویندونه ته وه، ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ﴾ نه گهر موحه مده ده ﴿سَيِّدٌ﴾ به دم
نیمه وه هیندی گوتی مه لبه ستایه نه وه به توندترین سزا سزیمان دده و، وه سزانه دانی
له لایه ن خوی گه وړه به لگه به بوی پاستیتی په یامه کی که له لایه ن خوی
گه وړه به، ﴿لَا خَذَنَّا مِنْهُ بِالنَّبِيِّ﴾ بنگومان نیمه به دهستی خومان تولمان
لیده سده، به هیز یان به دهستی راست، ﴿لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾ له پاشان په کی
دلیمان ده بپی، به خراپترین شیوه ده مان کوشت، ﴿الْوَتِينَ﴾ نه و په گه به که له گردن
دایه نه گهر بپر دیت ده مریت، کاتمان پینه دده بوی زیاتر درو کردن به دم خوی
گه وړه وه. نثوه بیر بکه نه وه که چو ن خوی گه وړه نه و که سانه ی له ناو برد که به

دهم خوای گه وره وه دروین ده کرد، موسویله مهی دروینی کوشت، نه لئه سوه د
 نه لئه نسی و کهسانی تری خو به پیغه مبه ر زانی کوشت. ئایا خوای گه وره هه لی
 پندان؟ نه خیر. خوای گه وره کوشتنی و له ناوی بردن و ته نانهت باسیشیان نه ما.
 به لام نه م پیغه مبه ره عَلَيْهِ السَّلَام په یامبه ری خوای گه وره یه، باسی هه ر ماوه وه هه ر
 ده شمینیت، نه م قورپانه ش هه ر ده مینیت و، ده خویندریتته وه، نه مه به لگه یه که له
 لایه ن خوای گه وره وه یه، ﴿فَمَا مِنْكُمْ مَّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ﴾ وه که س له ئیوه
 نه یده توانی به رگری لی بکات، نه گه ر خوای گه وره بیه وی پیغه مبه ر له ناویه ریت ئایا
 هیچ له توانایدایه رنگری له وه بکات، شوین شاهیدی قسه کانمان نه وه یه که نه م
 نایه تانه ده یسه لمینیت که قورپان پاسته و له لایه ن خوای گه وره وه دابه زیووه، وه
 شعرو کیهانه و درو نییه که به دهم خوای گه وره وه کرا بیت.

مه‌روه‌ها خ‌وای‌ گه‌وره‌ ده‌فه‌رموی: ﴿فَذَكِّرْ لِمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِخَصَمِ الْيَحْشُونَ﴾ (۲۹) أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرْتِلُ بِهِ رِيبَ الْخَنُونَ (۳۰) قُلْ تَرْتِلُوا لِي مِثْلَ مَا تُرْتِلُونَ أَمْ تُلْقُونَ الْقَوْلَ بِلَا مَعْنَى (۳۱) أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَخْلَاةُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ مَلْأَوْنَ (۳۲) أَمْ يَقُولُونَ لَقَوْلُكَ بِلَا يَوْمٍ يُؤْمِنُونَ (۳۳) فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿۳۴﴾ (۱) [الطور: ۲۹-۳۴].

(۱) _ نه‌م‌ نایه‌تانه‌ نکولی‌ کردنه‌ له‌ وه‌سفانه‌ی‌ که‌ بز‌ پیغه‌مبه‌ری‌ خوا‌ ﷺ کراره‌، گوايه‌ کاهینه‌، شاعیره‌، دروژنه‌، نه‌م‌ قسانه‌ به‌لگه‌ی‌ شله‌زانیا‌نه‌، دروده‌که‌ن‌ وه‌ جاربه‌ جار‌ ده‌لَین: شاعیره‌، جار‌ به‌ جار‌ ده‌لَین: کاهینه‌، جار‌ به‌ جار‌ ده‌لَین: دِلَینه‌، جاربه‌ جار‌ ده‌لَین: فیر‌ ده‌کرتی‌، مَرَوَ فیرِ‌ ده‌کات، که‌سانیکی‌ نه‌ هلی‌ کیتاب‌ بزی‌ ده‌نوسنه‌وه‌، له‌و‌ باره‌وه‌ خ‌وای‌ گه‌وره‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ [الفرقان: ۵] واته‌: وه‌ (بیب‌روایان‌) ده‌یانگوت‌ (نه‌م‌ قورپانه‌) به‌سه‌ره‌اد‌، داستانی‌ پیتش‌وه‌کانه‌ (موحه‌مه‌د ﷺ) داوای‌کردوه‌ بزی‌ بنوسن‌. ده‌یانگوت‌: موحه‌مه‌د‌ نانوسیت‌ به‌لام‌ له‌و‌ لاره‌ نیسرانیلیه‌ی‌ که‌چه‌ له‌ مه‌که‌دا‌ بوو‌ داوای‌ کریره‌ بزی‌ بنوسیت‌، له‌م‌ باره‌وه‌ خ‌وای‌ گه‌وره‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ﴾ [النحل: ۱۰۳] واته‌: سوپد‌ به‌ خوا‌ بیگومان‌ نیتمه‌ ده‌زانین‌ که‌ نه‌وانه‌ ده‌لَین‌ مه‌ر‌ ناده‌میبه‌ (نه‌م‌ قورپانه‌ی‌) فیر‌ ده‌کات‌ که‌چی‌ زمانی‌ نه‌و‌ که‌سه‌ی‌ نه‌وه‌ی‌ ده‌ده‌نه‌ پال‌ عه‌جه‌میبه‌ و نه‌م‌ (قورپانه‌ی‌) به‌زمانی‌ عه‌ره‌بی‌ پاراو‌ و پوونه‌. نه‌و‌ که‌سه‌ نه‌عه‌جه‌میبه‌ و نه‌م‌ قورپانه‌ش‌ عه‌ره‌بیبه‌ باش‌ چو‌ن‌ نه‌عه‌جه‌میبه‌ که‌ نه‌م‌ قورپانه‌ پاراو‌ پوونه‌ی‌ هیناوه‌ له‌ کاتیکدا‌ نه‌عه‌جه‌میبه‌. نایه‌ته‌کانیش‌ له‌ سوپه‌تی‌ (الطور) ه‌ ﴿فَذَكِّرْ﴾ نه‌ی‌ پیغه‌مبه‌ری‌ خوا‌ ﷺ یاب‌وزیکد‌ خ‌وایان‌ به‌یتنه‌ره‌وه‌ یادو‌ له‌و‌ تاوانبارکردن‌ و قسانه‌ی‌ ده‌ی‌ ده‌نه‌ پالت‌ ناوه‌ر‌ مه‌ده‌ره‌، ﴿فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا بَحْثُونٍ﴾ چونکه‌ به‌ه‌وی‌ به‌مه‌ره‌کانی‌

پهروه ردگارته وه تو نه فالچیت و نه شیتیت، وه کو نه وهی نه وان ده یلین، نه وان
 شله ژاوان و له سه ر قسه یه ک جیگیر نابن، ئایا شیت شیعر ده لیت؟ شیت توانای
 قسه کردن و نووسینی نییه، ئایا که سیکی شیت ده توانیت نه م قورپانه پاراو و پوونه
 بهینیت، شیت ورپنه ده کات و به چاکی قسه ناکات، به راستی نه وان شله ژاوان، ئایا
 نه م قورپانه شیعره؟ به راوردیکی نیوان قورپان و شیعر بکه جیاوازیه که زور به پوونی
 ده بینیت، ئایا قورپان کیهانه یه؟ به راوردیکی نیوانیان بکه جیاوازیه که زور به پوونی
 ده بینیت، چونکه قسه سه روا داره کانی کاهینان مروّف دینیت به پیکه نین و، گوفتاری
 پهروه ردگاری جیهانیا نیه، وه کو قسه ی سه روا داره کانی موسه یله مه ی درون و
 سه جاج و غهیری نه وان، ﴿أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِ رَبُّنَا أَلَمْ نَكُنْ مِنْ قَبْلِهِ نَاقِرًا﴾ نه به لکو ده لین
 موچه ممه د ﷺ شاعیره چاوه پوانی مردنی ده کهین، پاشان ده حه وینیه وه وه کو
 شاعیره کانی سه رده می نه فامی که به که ساسی و چه وساوه می ژیان تاوه کو مردن و
 باس و خواسیان نه ما، ئارام بگرن تا ده مریت و پاشان پزگارمان ده بیت، باشه ئای
 پاش مردنی پیغه مبه ری خوا ﷺ باس و خواسی برپا ته واو بوو؟ قورپان برپا ته وا
 بوو؟ نه خیر، نه برپا ته واو نه بوو، چونکه له لایه ن خوی گه ورده وه بوو.

خوای گه وره پیغه مبهری ﷺ پاک راگرتوه و به دوری گرتوه له و جوړه که سان بیت که همیشه شهیتانیا له گه لدايه و لیتان جیا نابنه وه وه کو کاهینه کان و هندی له شاعیره کان و شیته کان، نه وه شی پوون کردوته وه که و نه وه ی قوپئانی بو هیناره فریشته یه کی به پرزه و خوای گه وره هه لی بژاردوه، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾^(۱) [الحج: ۷۵] واته: خوا له فریشته کاندای نیردراو هه ل ده بژیریت هه روه ها له خه لکیشد اب

راستی خوا بیسه ری بینایه.

هه روه ها خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (۱۹۲) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (۱۹۳) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (۱۹۴) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (۱۹۵) [الشعراء: ۱۹۲-۱۹۵]: ئه م (قوپئان) ه دابه زینراوی په روه ردگاری جیهانیا جوبه نیلی ئه مین هینایه خواره وه بو سه ر دلی تو بو نه وه ی له ترسینه ران بی به زمانیکې عه ره بی پوون و په وان.

(۱) _ به لی، پیغه مبه ران دوو به شن: نیردراوانیک له فریشته و نیردراوانیکیش له ئاده میزاد، ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي﴾ خوای گه وره له فریشته کان و له ئاده میزادیش نیردراوانیک هه لده بژیریت، په یامبه ری هه لبراردنیکه له لایه ن خوای گه وره وه، به و جوړه نییه که فیه له سوفه کان بانگه شه ی بو ده که ن گوايه مروّف به هو ی پاکیتی خو ی و فیره ت و زهین و فله سه فه که یه وه ده دوزیته وه و پیی ده گات، ده یانه ویت بېن به پیغه مبه رو نیردراو، پیغه مبه رایه تی به ده ستی خوای گه وره یه و ته نها له لایه ن خوای گه وره په یامبه ر هه ل ده بژیردیریت، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ [الأنعام: ۱۲۴] واته: خوا چاک ده زانیت په یام و پیغه مبه ری خو ی له کو ی داده نی (و کی شیاوتره بو نه و کاره)؟.

مهرده‌ها خورای گهرده ده‌فهرموی: ﴿قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلْجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ﴾^(۱) [البقرة: ۹۷] واته: (نه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ) بلی: هر که سیک دوزمنی جویره‌ئیل بیت (نه‌وه دوزمنی خوابه) چونکه نه‌وه به فرمانی خوا قورئانی هیتاوه‌ته خواره‌وه بو سهردلی تو به پشتیوانی نامه‌کانی پیش خوی به پینمونی کارو مژده‌دهر بو پرواداران.

مهرده‌ها خورای گهرده ده‌فهرموی: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (۹۸) إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۹۹) إِنَّمَا سُلْطَانُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ (۱۰۰) وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنْزِلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (۱۰۱) قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ (۱۰۲)﴾^(۲) [النحل: ۹۸ - ۱۰۲]

(۱) نه‌مه به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه‌ی مه‌به‌ستی خورای گهرده که ده‌فهرموی: ﴿الرُّوحُ الْأَمِينُ﴾ [الشعراء: ۱۹۳] جویره‌ئیله _ علیه السلام _ کاتی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ نیردرا جورله‌که‌کان له‌پووی گالت‌ه پیکردن و که‌شو فشه‌وه ده‌یانگوت: نه‌گهر نه‌وه‌ی به‌سهریدا داده‌به‌زیت جویره‌ئیل نه‌بوايه ئیمانمان پیده‌هیتا، به‌لام جویره‌ئیل دوزمنی نیمه‌به‌بویه ئیمانی پی‌ناهنین، بویه خورای عزوجل نه‌م نایه‌ته‌ی دابه‌زاند.

(۲) خورای گهرده ده‌فهرموی: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ﴾ نه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ کاتی ویستت قورئان بخوینی په‌نا بگره به‌خوا له‌شه‌یتان، بویه نه‌گرموسلمان ویستی قورئان خویندنی مه‌بوو با به (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) ده‌ست پی‌بکات، بو پاونانی شه‌یتان بو نه‌وه‌ی خویندنه‌که‌ی لی تیکنه‌دات و، هه‌له‌ی

پینه‌کات، ﴿الرَّجِيم﴾ ده‌رکراو له به‌زه‌یی خوا، پاشان خوای گه‌وره پوونی کردنه‌ره که‌وا ﴿إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ به‌پاستی شه‌یتان ده‌سه‌لاتی نیه به‌سه‌ر نه‌وانه‌دا که باوه‌ریان هی‌ناوه و ته‌نها پشت به په‌روه‌ردگاریان ده‌به‌ستن، خوای گه‌وره نه‌مه‌ی فه‌رمووه چونکه شه‌یتان ده‌یگوت: ﴿قَالَ رَبُّنَا أَخَوَاتِنِي لِأَزِينَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا نُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (۳۹) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ (۴۰) [الحجر: ۳۹-۴۰] واته: گوتی نه‌ی په‌روه‌ردگارم له به‌ر نه‌وه‌ی گومپات کردم بی‌گومان خوشی دونیا‌یان له زه‌ویدا بۆ ده‌پازینه‌مه‌وه وه‌به‌پاستی هه‌موویان گومپا ده‌که‌م به‌نده دلسۆزه‌کانت نه‌بی‌ت. به‌نده دلسۆزو ئیمان‌داره‌کان شه‌یتان هی‌چ ده‌سه‌لاتنکی به‌سه‌ریاندا نییه.

خوای ته‌علا جویره‌ئیلی به (روح الامین) و (روح القدس) ناوناوه^(۱).

ه‌روه‌ها خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنْصِ (۱۵) الْجَوَارِ الْكُنْصِ (۱۶)﴾^(۲) [التکویر: ۱۵-۱۶] واته: سویند به‌وئه‌ستیرانه‌ی که له ناسمان (خانیسه‌ن)، واته: نادیارن پیش ده‌رکه‌وتنیان^(۳).

(۱) - خوای گه‌وره جویره‌ئیلی به (الروح الامین) ناوناوه، ه‌روه‌ها به (الروح القدس) یشی ناوناوه واته پاک، (القدس): واته پاک، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ باکراوه‌ته‌وه، ه‌روه‌ها خوای گه‌وره به (جبریل) یش ناوی بردوه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ﴾ [البقرة: ۹۷] نه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ بلی: هر که سی‌ک دوزمنی جویره‌ئیل بیت نه‌وه دوزمنی خوايه چونکه نه‌و به‌فرمانی خوا قورپانی هیناوه‌ته خواره‌وه بۆ سه‌ردلی تو.

(۲) - (لا: نافية) یه واته شته‌که به‌و جوړه نییه که ئیوه بانگه‌ش‌ه‌ی بۆ ده‌که‌ن یان (صلة للتأكيد) ه بۆ ته‌ئکید کردنه‌وه‌ی رسته‌که‌یه، ﴿أُقْسِمُ﴾ واته سویند ده‌خۆم به ﴿بِالْخُنْصِ﴾ بریتیه له‌وئه‌ستیرانه‌ی که به‌پوژ له پیش چاو وون ده‌بن و، به‌شه‌وانیش ده‌رده‌که‌ون، نه‌وئه‌ستیرانه‌ن له ئاوابوندا به‌ده‌ره‌وه‌نین و پاشان ده‌رده‌که‌ون و له شوینی هه‌له‌اتنیانه‌وه بۆ شوینی ئاوابونیان ده‌چن، ده‌یان‌بینن پیده‌که‌ن، تو له شوینی‌کدا ده‌یان‌بینت به‌لام ماوه‌یه‌ک پوشتیت و جاریکی تر ته‌ماشات کرده‌وه ده‌بینیت که پنی کرده‌وه پیش‌که‌وتوه و له جیگه‌ی یه‌که‌می دورکه‌وتوته‌وه، دوو ناوی هه‌یه: به‌(الجواری) ناوده‌بریت نه‌گه‌ر ده‌رکه‌وت و، به‌(الخُنْصِ) یش ناوده‌بریت نه‌گه‌ر ئاوا بوو.

(۳) - وه‌کو نه‌وه‌ی خوای گه‌وره له باره‌ی شه‌یتانی وه‌سوه‌سه په‌یدا‌که‌ری حۆ به‌نه‌نه‌که‌روه ده‌دویت: (الخُنْصِ) بریتیه له‌وه‌ی که نه‌گه‌ر یادو زیگری خوای گه‌وره کرا خزی په‌نه‌ان ده‌کات، وه نه‌گه‌ر یادو زیگری خوای گه‌وره‌ی فه‌رامۆش کرد وه‌سوه‌سه ده‌کات، که‌واته مانای (الإخناس) ده‌رکه‌وتن و په‌نه‌انه.

نه گهر دهریشکه وتن خه لکی ده یانبینن له ناسماندا پښده کهن، نه گهر ناواشېدون بز
په ناگه کانی خو یان ده چنه وه که ده یانشارنه وه^(۱)، ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ﴾^(۲) [التکویر:
۱۷] وه به وشه و نه گهر چوو و نه ما یان نه گهر هات و تاریک بوو، ﴿وَالصُّبْحِ إِذَا
تَنَفَّسَ﴾^(۳) [التکویر: ۱۸] وه به به یان نه گهر هات و دهستی پیکرد، ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ
كَرِيمٍ﴾ [التکویر: ۱۹] بیگومان نه م قورپانه گوفتاری په وانه کراویکی پایه به رزه ی
جوبړه نیله _ علیه السلام _، ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ (۲۰) مُطَاعٌ
أَمِينٌ (۲۱) ﴿﴾^(۴) [التکویر: ۲۰-۲۱] پاشان خوای گهره ده فهرموئ: ﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ
بِمَحْنُونٍ﴾^(۵) [التکویر: ۲۲]

(۱) _ واته له ناسودا ناوا دهن و ئیتر خه لکی نایانبینن.

(۲) _ ﴿عَسْعَسَ﴾ واته چوو و نه ما، ته واو بوو و سپیده دهستی پیکرد.

(۳) _ هه موو نه مانه سویند خواردنه له لایه ن خوای گهره وه که به و نیشان

گهرانه سویندی خواردووه، به لام سویند له سهر خوراو چیه؟ پاشان باس ده کړنت.

(۴) _ ﴿عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ﴾ واته: لای خوای گهره ﴿مَكِينٍ﴾ لای خاوه ن عرش

واته: لای خوای گهره خاوه ن پایه یه و له خوای گهره وه نریکه، ﴿مُطَاعٍ﴾ واته: له

ناسمان فریشته کان گوپراهی ئون، جوبړه نیل گهره ترینی هه موو فریشته کانر

سهرگه وریانه ﴿ثُمَّ أَمِينٍ﴾ ده ستپاکه له سهر نه و سرووش و وه حیانه ی که پاراستنیان

خراوته نه ستوی نه و.

(۵) _ خوای گهره پاش نه وه ی ستایشی جوبړه نیلی کرد، ئینجا ستایشی

پیغه مبه ری خواشی ﷺ کرد، چونکه نه مه سه نه دی قورپانه: له موحه ممه ده وه له

جوبړه نیله وه له خوای گهره وه. ﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَحْنُونٍ﴾ [التکویر: ۲۲] واته

هاورپکه تان که موحه ممه ده ﷺ شیت نییه وه کو نه وه ی کافران ده یلین، گوايه

جنوکه دهستی لیوه شان دووه وهرینه ده کات، ئایا که سی شیت له توانا یدایه نه م

قورپانه بینیت، به پاستی بی عه قلن.

وان: هارېنگه تان (که موحه موده ﷺ) شېت نېيه (وه کو ئیوه ده لېن)، واته: هارېنگه تان که خوی گوره به هویه و چاکو نیعمه تی خوی به سهر پشاندن، کاتی ده کو پیغه مبریک بوی ناردن له په گزی خوتانه و هاوه لیتیتان ده کات چونکه توانای بینینی فریشته تان نه بوو^(۱)،

(۱) - خوی گوره ده فره موی: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ﴾ [آل عمران: ۱۶۴] واته: سویندې بېگومان خوا چاکو منه تی نا به سهر پروادارندا کاتی که پیغه مبرو نیراویکی په وانه کرد له نارپاندا له خویان که به لگه کانی ده خوینیتیه و به سهرپاندا. یه کیک له چاکو به خشنده کانی خوی گوره بریتیه له وهی که نه م پیغه مبره له په گزی خومانه خه لکی قسه یان له گه ل ده کردو، له گه لیدا داده نیشن و، له گه لیدا پریان ده کردو، له گه لپاندا ده یخواردو له گه لی دا ده یان خواردو، گوئیستی گوفتاره کانی ده بوون. به لام نه گهر له په گزی فریشته کان بویه توانای بینینان نه ده بوو، نه یانده توانی له گه لیدا بدوین، نه م پیغه مبره ﷺ له ه موو شوینیکدا هاوه لیتی ده کردن، خه لکی له سهره له شاردن له ه موو جیگه یه کدا، سروس و شریعه تی لی وهرده گرن، نه م له نیعمه ته کانی خوی گوره یه، پاشان ئیوه باش ده یناسن، نالین: نایناسین و نازانین له چ شوینیکه وه هاتوه، له ئیویه له به پیزترین هوزه کانتانه له نیوانتاندن ده ژی، شاره زای ده سته پاکی و راستگو یه که ی بوونه، غه ربیکتان بۆ نه هاتوه. به لام نه وان ده بانگوت: ﴿لَوْلَا أَنْزَلْ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ﴾ [الفرقان: ۲۱] واته نه وه بۆ فریشته نانیردریقه خواره وه بۆ سهرمان، ده لین: ئیمه پروامان به موحه موده ﷺ نیه پتویسته فریشته مان بۆ بیت، نه م یه کیکه له ناره وایی و سته مکاریه کانیا، ده لین: پتویسته فریشته یه کمان بۆ بیت قسه مان له گه ل بکات، ئیمه پروامان به ناده میزادینکی

وهكو خۆمان نيبه، خواي گه ورهش پښي پاگه ياندن كهوا نه وه فەزل و چاكه بهي ل
 لايه ن خواي گه وره وه چونكه نه گه ر فرشته يان بو بنيردرايه نه يانده تواني سوودي لږ
 وه رگړن و، له گه لي دا بدوين، چونكه له په گه زي خويان نه بوو. له پاستيدا فرشته كان
 له كاتي سزادا داده به زن له كاتي فەوتاندن و له ناو بردندا، له م باره وه خواي گه وره
 ده فەرموي: ﴿يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ﴾ [الفرقان: ۲۲] واته: نه ر
 پوژهي فرشته كان ده بينن (كاتي مردن يا قيامه ت) له و پوژده دا هيچ مزده يه ك بو
 تاوانباران نيبه. نه گه ر فرشته كان دابه زين و، خه لكې بينينيان نه وا فەوتان و له ناو
 چون پووده دات، فرشته كان دابه زن ته نها له كاتي مردن و سه ره مه رگ و دابه زيني
 سزادا داده به زن يا له كاتي پووداني قيامه تدا.

ده‌کو نه‌وهی خوای گه‌ورده ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ (۹)﴾^(۱)
[الانعام: ۸-۹].
مه‌ورده‌ها خوای گه‌ورده ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ رَأَوْا بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾^(۲) [التکویر: ۲۳]

(۱) - بویه جویره‌ئیل بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ نه‌ده‌چوو مه‌گه‌ر له‌ شیوه‌ی پیاوینکدا، له‌گه‌لی دا داده‌نیشت و خه‌لکیش ته‌ماشایان ده‌کردن، قسه‌یان له‌گه‌ل ده‌کرد، وه‌کو نه‌وه‌ی له‌ فه‌رمووده‌که‌ی عومه‌ری کوپی خه‌تتاب دا هاتووه: ((بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ)) واته: ((بَوَدَّكَ لَهْ خِزْمَتِي پيغه‌مبه‌ری خوا دا بوین ﷺ پیاوینک دیدنه‌ی کردین که پۆشاکه‌که‌ی رقد سپی بو))، جویره‌ئیل له‌ شیوه‌ی پیاوینکدا ده‌هات که به‌لایانه‌وه ناسایی بوو ته‌ماشایان ده‌کرد، گوپیستی گوفتاره‌کانی بوون، سوودیان لیده‌بینی، ﴿وَلَوْ أَنزَلْنَا مَنَاجِمَ﴾ نه‌گه‌ر فرشته‌یه‌کمان بناردایه‌ته‌ خواره‌وه ﴿لَتَخَطَّيْنَا الْأُمُورَ﴾ بیکومان کار ته‌ولو ده‌بوو له‌ ناو بردنیاں جیبه‌جی ده‌کرا، ده‌خران ده‌ستبه‌جی توله‌و سزایان بۆ داده‌به‌زی ﴿وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا﴾ نه‌گه‌ر نه‌و پیغه‌مبه‌ره‌مان بکردایه به‌ فرشته‌یه‌ک بیکومان ده‌مان گه‌را به‌وینه‌ی پیاوینک تا بیبینن و قسه‌ی له‌گه‌ل بکه‌ن، پیاوینک له‌په‌گه‌زی خویان بیت.

(۲) - ﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَحْنُونَ﴾ [التکویر: ۲۲] هاوینکه‌تان که موحه‌مه‌ده ﷺ شبت نییه وه‌کو نیوه ده‌لین، ﴿وَلَقَدْ رَأَوْهُ﴾ واته: جویره‌ئیلی له‌سه‌ر شیولزی پسته‌قینه‌ی خوی دییوه، ﴿بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ له‌سه‌ر زه‌مینی مه‌که‌دا دییویه‌تی، کاتی سه‌ری به‌رزکرده‌وه جویره‌ئیلی له‌ نیوان ناسمان و زه‌ویدا بینی له‌سه‌ر نه‌و شیولزه‌ی که خوای گه‌ورده خولقاند بووی، (۶۰۰) بالی مه‌بوو، هر بالینکی ناسوی داپوشی بوو،

نه مه بینینی به که م بوو، له باره ی بینینی دوه میشته وه خوی که وړه ده فرموی:
 ﴿وَلَقَدْ رَاَهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ (۱۳) عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُتْنٰی (۱۴)﴾ [النجم: ۱۳-۱۴] واته ﴿وَلَقَدْ رَاَهُ
 نَزْلَةً أُخْرَىٰ﴾ سویتند به خوا بینگومان جاریکی تر جویره نیلی بینیه وه ﴿عِنْدَ سِدْرَةِ
 الْمُتْنٰی﴾ لای دره ختی (سیدره تولمونه ها)، نه مه له شهوی میعراجدا پوویدا،
 پیغه مبهری خوا ﷺ جویره نیلی له سر شیوازی راسته قینه ی خوی نه بینیه جگ
 له دوو جار: جاری به که م: له سر زه مینی مه که، جاری دوه م: شهوی میعراج لای
 دره ختی سیدره تول مونته ها. جگه له م دوو جاره جویره نیل _ علیه السلام _ له شتیه ی
 پیاوینکدا ده چوه دیده نی پیغه مبهری خوا ﷺ.

و... فی... (۱) [التکویر: ۲۱] و له خویندنه وه به کی دیکه ی نورپانیشدا:
 و... هاتووه: واته: چرووک و دهست قوچاو نییه که زانست نه درکینیت و
 و... هاتووه به گه به رامبه ر به کری، وه کو نه و که سانه ی که زانست نادرکینن مه گه ر
 به رامبه ر به خه لات و کریه ک، ﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِیمٍ﴾ [التکویر: ۲۵] وه نه و
 (نورپانه) قسه ی شهیتانی ده رکراو له به زهیی خوا نییه (وه ک نیوه ده لین).

خوای گه وره جویره نیلی _ علیه السلام _ پاک راگرتوه و به دوری گرتوه له وه ی
 که شهیتانیک بیت هه روه ها موحه مه دیشی ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ﴾ پاک راگرتوه و به دوری گرتوه
 وه ی که شاعیرتک یان کاهینتک بیت.

به راستی نه ولیاو دۆستانی ته قواکارو له خوا ترس بریتین له وانه ی که
 شونکه وتووی موحه مه دن ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ﴾ فرمانه کانی جیبه جی ده کن و، له قه ده غه
 کراوه کانی دهست هه لده گرن^(۲)

(۱) _ ﴿وَمَا هُوَ عَلَى الْغَیْبِ بِظَنٍّ﴾ [التکویر: ۲۴] ﴿بِظَنٍّ﴾ به (الظان) ی خوشکی
 (ماء): له (الظنة) وه هاتووه واته: گومانلیکراو نییه. له خویندنه وه به کی دیکه ی
 نورپانیشدا ﴿بِظَنٍّ﴾ به (الضاد) ی خوشکی (صاد) هاتووه: واته چرووک و دهست
 نورچاو بیت و سرووش و وه حی خوای گه وره نه درکینیت، به لکو سرووشی خوای
 گه وره ده گه به نیت و چرووکی نانوتینیت مه گه ر به رامبه ر به خه لات و کری و مال و
 سامان، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾ [الشوری: ۲۳]
 واته: بلی داوای هیچ پاداشتیکتان لیتاکم له سه ری. جویره نیلی _ علیه السلام _
 سرووش و وه حی خوای گه وره پاده گه به نیت و، چرووکی نانوتینیت و، هیچ کری
 به خشیتک له خه لکی وه رناگریت.

(۲) _ خوای گه وره پوونی کردۆته وه که نه ولیاو دۆستانی خوای گه وره نه وانه که
 له باره یانه وه ده فهرموئ: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (۶۲)

دوستی مټوا وټاوا (۶۳) | اوس: ۶۲ ... ۶۳ | نه وانه د دوستاني راسته قینه ی خورای
 گوره نه که باور د پان میناوه و هه مېشه خویان ده پارینن و له خوا د ترسن. به کیند
 بنچینه کانی باور د بوون به خور ته فواکاری شوینکه وټنی راستنی پیغه مبهری خورای
 ښکلا، که وایو نه ولای خورای گوره نه وانه که شوینی پیغه مبهری خورای ښکلا
 ده که ون، فرمانه کانی جینه جینی ده که ون، نه وهی پڼگری لیکردوه وازی لیدینن،
 چونکه نه مه به مانای راستنی ته قوا، ته قوا بریتیه له نه نجامدانی نه وهی که خورای
 گوره فرمانی پڼکردوه، وازهیتان له وهی که پڼگری لیکردوه، نه مانن نه ولای
 راسته قینه ی خورای گوره. به لام که سانیک بانگه شوی دوستایه تی خورای گوره بکن
 و که سانیک نیمانداری ته فواکاری گوپرایه لکاری پیغه مبهری خورای ښکلا نه بن نه وه
 دوستی شهیتانن و، دوستانی خورای گوره نیین. که وایو مه سه له که بانگه شو
 هاتوهوتی به دهم نییه، به لکو مه سه له که به حه قیقه ت و کرده وهیه. بویه هر که سیک
 بلیت: من وهلی و دوستی خوام، ته ماشای کرده وه کانی ده که بن، نایا گوپرایه لی خورای
 پیغه مبهره که ی بووه؟ نه کهر ته قواکارو له خوا ترس بیت نه وه وهلی و دوستی خورای
 گوره یه، وه نه کهر که سیک ی اخی بوو، ملکه چی خورای پیغه مبهره که ی نه بوو،
 موخاله هوی شریعتی ده کرد، نه مه دوستی خوا نییه به لکو دوستی شهیتانه.

له وانهدا که بۆی پوون کردونه ته وه شوینی بکه ون په پیره وی ده کهن، خوی گه وره ش به نرسته کانی خوی و به قورپان و ئیمان له لایه ن خویه وه پشتگیریان ده کات^(۱) وه خوی گه وره له نورو پووناکیه کانی خوی ده خاته دلایانه وه، وه خوی گه وره که پامه تیشی پیداون که به هویه وه پیز له دوستانی ته قوا کاری خوی ده گریت^(۲).

(۱) - ئەمانه خوی گه وره به قورپان و ئیمان و نورو پووناکی خوی پشتگیریان ده کات، له و باره وه خوی گه وره له ئایه تیکی تردا ده فه رموی: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَتَدَّهَمُ بَرْوحٌ مِنْهُ﴾ [المجادلة: ۲۲] واته: که سانیکت ده ست ناکه وی که باره بیان هه بیته به خواو به پوژی دواپی که دوستایه تی بکه ن له گه ل نه وانه ی دژایه تی خواو پیغه مبه ری خوا ده کهن هه ر چه نده نه و دوژمنانه ش باوکیان بن یاکوپو براو خزمیان بن نه وانه خوا باوه پی له دلایاندا چه سپاندووه به هیزی کردوون و سه ری خستوون به قورپان و ئیمان له لایه ن خویه وه. ئا ئەمانه دوستانی راسته قینه ی خوی گه وره ن که دوستایه تی ده کهن له پیناوی خوا داو، دوژمنایه تیش ده کهن له پیناوی خوا دا، ئا ئەمانه دوستانی خوی گه وره ن، به لام نه و که سه ی له نیوان ئیماندارو کافردا جیاوازی نه کات و، هه موویانی به لاوه یه کسانه، له نیوان گوپرایه لکارو سه ریچی کاردا جیاوازی نه کات، نه مه دوستی خوی گه وره نییه، به لکو دوستی شه ی تانه.

(۲) - خوی گه وره دوستانی خوی به هیزی ئیمان پشتگیری ده کات، له نورو پووناکی خۆشی ده خاته دلایانه وه بۆ نه وه ی هه ق و باتل لیک جیا بکه نه وه، به نورو روناکی خوی گه وره نه ماشا ده کهن، ئەمانه که پامه تیان پیدراوه، به لام مه رج نییه هه موو وه لی و نرستیکی خوی گه وره که پامه تی پیدریت، به لام پیده چی دوستی خوی گه وره که پاماتی هه بیت، که پامه تیش: بریتیه له کارو کرده وه یه کی نا ئاسایی له سروشت به دهر که خوی گه وره له سه ر ده ستی دوستیکی خوی به دی ده هیئتیت، بۆ دامه زراندنی به لگه له سه ر کسی موخالیف و سه ریچی کار، بۆ نه وه ی به لگه یه ک بیته له سه ر راستگویی دوسته که ی

خوی وه یا له بهر پتووستیتی خه لك، دواتریش باسی نه مه ده كړت. نه گهر كړدودوی
 نااسایی له سروشت به دهر له سهر دهستی پتغه مبه ريك به ديهات نه وه موعجزديه، نه گهر
 له سهر دهستی وه ليهك به ديهات نه وه كه پاماته، نه گهر له سهر دهستی كافر يك به ديهات
 نه وه كړدوده يه كي له سروشت به دهری شه يتانيه و كه پامات نيبه، چونكه كافران و،
 جادوو گهران و، شوينكه وتوانی شه يتانه كانيش كړدوده ی نااسایی له سروشت به دهری
 شه يتانيان هيه، به هه وادا ده فېن، به سهر ناودا پڼده كهن، ده چنه نيو ناگرده و،
 چنده ها شتی تر كه زيانيان پي ناگه يه نيت، پتووسته فريويان پتغه خوريت له بهر نه ووی
 نيمانداري ته قواكارى گويړا په لكاری خواو پتغه مبه ره كه ی ﷺ نين، به لكو كړدوده گه ليكي
 نااسایی شه يتانيه، شه يتانه كان خزمه تيان ده كهن و، دوستی خواي گه وړه نين، بزب
 فريو به كړدوده كانيان ناخوريت، به لام نه گهر له سهر دهستی نيمانداريكي ته قواكار ب
 ديهات نه وه كه پامه تيكه خواي گه وړه پتي به خشيوه و، يارمه تي نه نجامدانی داوه.
 كه پامه تي نه ولياو دوستانی خواي گه وړه له قورپان و سووننه تدا جيگير بووه، له قورپاندا
 چيرؤكي هاوه لانی نه شكوت و به سهراته كه يان، هه روه ها چيرؤكي مه رپه م و نه و پوزي
 بوی ده هات له شوي نی خواپه رستيه كه يدا، هه ركات زه كه ریا برؤشتايه ته ديدنه ی مه رپه م
 له شوي نی خواپه رستيه كه يدا خواره مهنی له لا ده بينی، پتي وه گوت: نه مه ت له كوی برو
 نه ی مه رپه م؟ ده يگوت: نه وه له لايه ن خواوه يه به راستی خوا پوزی هه ركه سيك ده بات
 كه بيه وي به بيشومار. نه مه كه پامه ت بوو چونكه مه رپه م (صديقۀ) بوو، وه كو نه ووی
 خواي گه وړه ده فهرموئ: ﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأَنَّ
 صِدِّيقَهُ﴾ [آلئمة: ۷۵] واته: مه سيجی كوپي مه رپه م هيچ نيبه جگه له پتغه مبه ري خوا
 بيگومان له پيش نه وه وه چنده ها پتغه مبه ر بوون دايكيشی نافره تيكي زور پاستگويه،
 مه رپه م له دوستانی خواي گه وړه بوو بويه له شوي نی خواپه رستيه كه يدا بژنی
 پڼده به خشی.

ره چاگترین دۆستانی خوی گه وده: که پامه ته کانیاں بۆ دامه زرانندی به لگه به له
 نابیندا یان بۆ پئویستییه کی موسلمانانه^(۱) مه روه ها موعجیزاتی پیغه مبه ره که شیان
 بۆ به و شتوه بوو^(۲).

(۱) _ مه رج نییه وه لی و دۆست که پامه تی مه بیّت، به لام پیده چیت خوی گه وده
 که پامه ت له سه ر دۆستیکی خوی به جیبیّنیت، بۆ دامه زرانندی به لگه له سه ر که سی
 سه رپیچی کار یان له به ر پئویستییه کی موسلمانان. به لام شته که بۆ فیتنه و
 نازاوه نانه وه نییه، وه کو نه و کرده وه نااساییه له سروشت به ده رانه ی که له سه ر
 دهستی جادووگه ران و کاهینه کان و شوینکه وتوانی جنۆکه و شه یتانه کان نه نجام
 ده دریت.

(۲) _ نه گه ر کرده وه ی نااسایی له سروشت به ده ر له سه ر دهستی پیغه مبه ریگ
 به دی هات نه وه موعجیزه یه، نه گه ر له سه ر دهستی وه لیه کیش به دیهات نه وه
 که پامه ته و له هه مان کاتیشدا موعجیزه یه که بۆ پیغه مبه ر، چونکه وه لی نه وه ی
 به ده سته ینا به هوی شوینکه وتنی پیغه مبه ری خواوه ﷺ، که وا بوو که پامه تی نه ولیا
 موعجیزاته بۆ پیغه مبه ر ﷺ.

باسيک

سه بارهت به وهی کهوا (ریزی) که پامه تی نه ولیاو دوستانی خوی گه وره

له راستیدا ته نها

به هوی شوینکه وتنی پیغه مبه ره وه عَلَيْهِ السَّلَام به دی دیت

که پامه تی نه ولیای خوی گه وره له راستیدا ته نها به به ره که تی شوینکه وتنی پیغه مبه ری خوا وه عَلَيْهِ السَّلَام به دی دیت، بویه _ له هه قیقه تدا _ ده چیتته چوارچینوهی موعجیزه کانی پیغه مبه ره وه عَلَيْهِ السَّلَام وه کو له ت بوونی مانگ ^(۱) أخرجه البخاري (۳۶۳۶)، و (۳۶۳۷)، و (۳۶۳۸)، و مسلم (۲۸۰۰) و (۲۸۰۲) و (۲۸۰۳) وه (سبحان الله) کرنی به رد له نیتو له پیدا ^(۲)

(۱) _ به کیک له موعجیزه کانی پیغه مبه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام له ت بوونی مانگ، کاتیک هاوه لپه رستان داوای له ت بوونی مانگیان لیکرد، خوی گه وره مانگی بۆ له ت کردن، له تیکی له سه ر شاخی نه بی قوبه یس بوو له ته که ی دیکه شی له سه ر شاخی قه یقه عان بوو، خه لکی ته ماشایان ده کرد، خوی گه وره له م باره وه ده فهرموی: ﴿افْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ (۱) وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ (۲) ﴿[القمر: ۱-۲] وان: پوژیی دواپی نزیک بوویه وه وه مانگ له تبوو وه نه گه ر بی پروایان موعجیزه یه ک ببینن پشت هه لده که ن وه ده لئین نه مه جادویه کی به رده وامه (و موحه ممه د لیان ده کان). کاتی مانگ بوو به دوو له ته وه گو تیان: موحه ممه د جادووی لیکردین، به لام نه وه نه نها موعجیزه یه کی پاست بوو.

(۲) _ به رد له نیتو له پی پیغه مبه ری خوا دا عَلَيْهِ السَّلَام (سبحان الله) ی کرد تا وه کو خه لکیش گو بیستی بوون، نه مه موعجیزه یه ک بوو له موعجیزه کانی پیغه مبه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام.

قال صاحب مجمع الزوائد (۲۹۹/۸): رواه البزار بإسنادین ورجال أحدهما ثقات وفي بعضهم ضعف، رواه الطبرانی في الأوسط، وه هاتنی دارو درهخته کان بۆ لای^(۱) صحیح: أخرجه مسلم (۳۰۱۲)، من حدیث جابر بن عبدالله رضی اللہ عنہ. وه بیرکردن و تامه زړو بوونی قه دی داره خورماکه بۆی^(۲) صحیح: أخرجه البخاری (۲۰۹۵)، و (۳۵۸۵)، من حدیث جابر رضی اللہ عنہ. وه به کیکی تر له موعجیزه گه وره کان هه والی به خه لکی دا که بیتول مه قدیس چۆنه و چۆی نییه له شهوی میعراجدا^(۳) صحیح: أخرجه البخاری (۳۸۸۶)، و (۴۷۱۰)، من حدیث جابر مرفوعاً، وأخرجه مسلم (۱۷۲)، من حدیث أبي هريرة مرفوعاً.

(۱) کاتی پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم چوو ه سه رئاو وستی خۆی له بهر چاوان به دور بگریت و له پال دار و دره ختیکیدا دانیشیت، به لام دره ختیکی نه دۆزیه وه له پالی دا دانیشیت جگه له دارو دره خت گه لیکی په رش و بلو، پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بانگی کردن ده سته جی به فرمانی خوی گه وره کوبونه وه، ئه ویش کردنی به په ناگه یه ک بۆ دانیشتنی خۆی، ئه مه موعجیزه یه ک بوو که هه موو خه لک ته ماشایان ده کرد. ئه مه له فهرموده که ی جابیردا رضی اللہ عنہ هاتوه که ئاوی بۆ پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم هه لگرتبوو، ئه مه ی بینی بوو.

(۲) سه ره تا پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم له سه ر قه دی دارخورمایه ک وتاری ده خوینده وه، دواتر مینه ریکی بۆ دروست کراو وتاره کانی له سه ر مینه ره که ده خوینده وه، بۆیه قه دی دارخورماکه بیرى ده کردو تامه زړو پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو، هاواری ده کرد وه کو چۆن مندالی بچوک هاوار ده کات، چونکه ئه و زیکرو یاده ی له ده ست چوو که له پێغه مبهری خواوه صلی اللہ علیہ وسلم گوئیستی ده بوو، هه موو خه لکیش گوئیستی تامه زړو بون و هاواری قه دی دارخورماکه بوون.

(۳) له موعجیزه کانی پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ئیسراو میعراج بوو له یه ک شه ودا، شه وده یه که ی بۆ به یتول مه قدیس که له نیوان ئه و و مزگه وتی چه پام دا ماوه یه کی

زور دريژده، ښجا به رزبونه وهی بۆ ئاسمان و پاشان دابه زینی بۆ به یتولمه قدیس و
 گه پانه وهی بۆ مه ککه له یهك شه ودا، پیغه مبهری خوا ﷺ که پوځی کرده و
 پروداوه که ی بۆ خه لکی گپرایه وه، فیتنه و ناشوبیکی گه وړه پوویدا، هاوه لپه رستان
 دلخوش بوون و، ده ستیان دایه دورخستنه وهی خه لکی له پیغه مبهری خوا ﷺ،
 گوتیان: دروژنه، چۆن به یهك شه و ده چیتته به یتول مه قدیس؟ له کاتیکیدا نیمه به وشر
 نه و نده و نه و نده ماوه مان ده وی بۆ گه یشتن به و شوینه، به لام به نیمای
 نه بوبه کریان گوت: قسه ی هاوه له که تت نه بیستوه؟ فه رموی: نه خیر، پتیا گوت:
 ده لیت: چوته به یتولمه قدیس و، بۆ ئاسمان به رز بۆته وه و، بۆ مه ککه گه پاره ته و له
 یهك شه ودا، نه ویش ﷺ فه رموی: نه گهر نه مه ی فه رمو بیت به دلنایای پاستی
 فه رموه، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ هه رگیز دروینه کرده و، نیمای نه بوبه کر ﷺ
 له سرووش و وه حیا بروای پیده کرد، نیت چۆن له م پروداوه سه رسورمینه دا بروای یی
 ناکات، به پاستی نه وه به هیزی نیمانه، جیگیر بوونی نیمانه له دلدا که به هیچ
 شیوه یهك له کاتی فیتنه و ناشوب دا له ق نابیت. هاوه لپه رستان له پیغه مبهری خوا یان
 ﷺ داوا کرد وه سفی به یتول مه قدسیان بۆ بکات، چونکه پیشتر خویان چوو بونه
 نه وی و نیشانه کانیان ده زانی، پیغه مبهری خواش ﷺ دانیش و وه سفیکی نه وی
 کرد، چونکه خوی گه وړه به یتول مه قدیسی به رز کرده وه و هی نایه پیش چای
 پیغه مبهر ﷺ نیت و هکو خوی وه سفیکی جوانی بۆ کردن، نه وه بوو هاوه لپه رستان
 سه ریان له وه سورما، نه مه به کیک بوو له موعجیزه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ.

وه هوالدانی به هندی له و شتانهی که بووه و به و ههش که ده بیئت^(۱) صحیح:
 انرجه مسلم (۲۸۹۲)، ههروه ها په لیکي تر له موعجزانه که گورترینیانه قورنانی
 پیژند^(۲)،

(۱) له موعجزه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ هوالدانی بوو به و غه یبه پابردوو و
 داهاتوانه ی که خوی گوره بوی درکاند بوو، به ته نها خوی گوره غه یب ده زانیئت،
 به لام هیندیک له و غه یبانهش بو پیغه مبه رانی خوی ده درکیئیئت، له م باره وه خوی
 گوره ده فهرموی: ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾ [البقرة: ۲۵۵] واته: وه
 کس ناگای نیبه له هیچ شتیک له زانین و زانیاری نه و (خوا) مه گره به وه ی که خوی
 به ری: ههروه ها خوی گوره ده فهرموی: ﴿عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ (۲۶)
 إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ ﴿[الجن: ۲۶-۲۷] واته: هه ر خویبه زانا به نه یئیه کان وه
 کس ناگادار ناکات به سهر نه یئی خویدا مه گره پیغه مبه ریکی که لئی پازی بی. خوی
 گوره هیندیک غه یب و نه یئی بو پیغه مبه رانی خوی ده درکیئیئت، بو نه وه ی به خه لکی
 راگه یه نن و، دامه زراندنی به لگه یه کیش بیئت به سهر یانه وه، نه مه له موعجزاته چونکه
 به در له خوی گوره که سی تر غه یب و نه یئی نازانیئت. له و غه یب و نه یئیه نهش
 پیغه مبه ری خوا ﷺ هوالی نه ته وه کانی پابردوو و نه ته وه کانی داهاتووشی پی
 راگه یاندووین، وه نه وه والانه ی که سه بارهت به نه ته وه کانی پابردوو و داهاتوو
 پنداوین وه کو خوی به دی ده هات. ته نانهت کاتی مانگ لهت بوو و خه لکی مه ککه
 بوایان پی نه کرد، خه لکانی ده شته کی که هاتنه مه ککه مانگیان به لهت کراوی بیئی
 بوو.

(۲) نه مه گوره ترینی هه موو موعجزه کانه، گوره ترین موعجزه کان نه م
 ندرنانه به که هینای له کاتی کدا نه خوینده واره ناخوینیته وه و نانوسیئت ﷺ نه م
 ندرنانه پیژده ی هینا که مروف و جنوک به تی کرا له به رامبه ریدا بیئتوانا بوون، له م

باره وه خوی گه وره ده فره رموی: ﴿قُلْ لِّیْنَ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰی اَنْ یَّاتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْآنِ لَا یَأْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَتْ بِغَضُّهُمْ لِّغَضِّیْ طَهِّرْ﴾ [الإسراء: ۸۸] واته: (نه ی موحه ممد و ۷) بلی سویند به خوا نه گه ر ناده می و پهری هه موو کو بینه وه بو نه وه ی وینه ی نه م قورپانه بینن ناتوانن وینه ی نه و بینن هه ر چه نده پشتیوانی به کتریش بن. نه م نایه ته له مه ککه دابه زی پیش کوچکردن، ته حه دای کردن له کاتیکدا له مه ککه بوو فره رموی وینه ی نه م قورپانه بینن، ناتوانن وینه ی نه م قورپانه بینن، نه نیستارن له داهاتووشدا، هه روه ها خوی گه وره ده فره رموی: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ فِی رَیْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰی عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهٖ وَادْعُوا شُهَدَاءَکُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِیْنَ﴾ (۲۳) فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِیْ وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِیْنَ﴾ [البقرة: ۲۳-۲۴] واته: وه نه گه ر نیوه له گوماندان له م (قورپانه ی) که ناردوو مانه ته خواره وه بز به نده ی خومان (موحه ممد و ۷) ده سوره تیک بینن به وینه ی نه وه بانگی هاوکاره کانتان بکن (له ره وانبیژان و شاعیران) بیجگه له خوا نه گه ر پاستده کن (ب فره رموده ی خوی نازانن) نینجا نه گه ر نه مه تان نه کرد وه هه رگیز ناشیکه کن (نیز بیپروا مه بن)، (لن): له زمانی عه ره بیدا بو داهاتوو و نایینده یه، واته تاوه کو بژی قیامت ناتوانن ده ی خوتان بیاریزن له و ناگره ی که سووته مه نیه که ی خه لکی (بکار) و به رده بو بیپروایان سازکراوه (ناماده کراوه). ته حه دای کردن که وینه ی قورپان بینن نه یانتوانی، ته حه دای کردن ده سوپه ت بینن نه یانتوانی، ته حه دای کردن سوپه تیک بینن نه یانتوانی، بیپروانا بوون به وینه ی سوپه تی ﴿قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ﴾ یان ﴿اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ﴾ یان ﴿وَالْعَصْرُ﴾ بینن، نه مه گه وره ترین به لگه کانه، نانم موعجیزه یه که که بو هه تا هه تایه ده مینیتته وه، قورپان موعجیزه ی به رده وامه تاوه کو بژی قیامت، گه وره ترین موعجیزه کانی پیغه مبه ری خویه ۷.

زورکردنی خواردن و خواردنه وه چه ندین جار له سهر دهستی پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (۱)،
 بۆ وینه کاتیک خه لکی که ندپ (خندق) ه که ی له مه نجه لیککی خواردن تیر کردو که میشی
 نه کرد، صحیح: أخرجه البخاری (۲ و ۴۱۰۱)، ومسلم (۲۰۳۹) من حدیث جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. له
 نه رموده به ناو بانگ (مشهور) ه که ی نوم موسه له مه دا (۲)

(۱) - له موعجیزه کانی پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زورکردنی خواردن و خواردنه وه ی
 کم بوو، نه گهر دهستی بخستایه ته نیو خواردنی که مه وه ئیتر نه و خواردنه که مه
 کومه لیککی زوری تیر ده کردو، لیخی ده مایه وه، نه گهر خه لکه که تینوو بویه ن،
 دهستی مباره کی ده خسته نیو ناوه که وه تا له نیوان په نجه کانی وه ناوه که هه لده قولا
 ئیتر ناوی ده دایه هه ره موو نه و خه لکه ی له که لی دا بوون تا تیریان ده خوارده وه،
 ده یان خوارده وه و ده ست نویژیان ده شوشته له ناویک که بنه په ته که ی که م بوو،
 نه مهش موعجیزه یه کی تری پیغه مبهری خوا بوو صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

(۲) - که ندپ (خندق): بریتی بوو له و چاله ی که پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به ده وری
 شاری مه دینه ی پیروژدا هه لیکه ند بۆ پیگری کردن له هاوه لپه رستان بۆ نه وه ی توانای
 هاتنه ناوه وه ی شاری مه دینه یان نه بیته، هاوه لی به پیز سه لمانی فارسی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 پینشنیاری کرد پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه و که ندپ (خندق) ه هه لکه نیته، نه وه بوو
 پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به یاوه ری هاوه لانی هه لکه ندنی که ندپ (خندق) ه که یان ته واو
 کرد، کاتیکیش هاوه لپه رستان گه شتن توانای په پینه وه ی که ندپ (خندق) یان نه بوو،
 گرتیان: نه مه پیلانیکه پیشتر عه رب نه یزانیوه، خوی گه وره نه و که ندپ (خندق) ه ی
 کرد به هۆکاری به ره په رچدانه وه ی دوژمنان، هاوه لانی به پیز که که ندپ (خندق) ه که یان
 هه لده که نی پیغه مبهری خویان صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له که ل دابوو یارمه تی ده دان، نوم موسه له مه ی

دایکی نه نه س، نه نه سی کوری مالیکی، خزمه تکاری پیغه مبهری خوا ﷺ، برسیتی به
 پوی پیغه مبهری خواوه ﷺ به دی کرد، به په له چوو شتیک خواردنی دروست کرد،
 به نه نه سی فهرموو: بچو پیغه مبهری خوا ﷺ بانگ بکه، نه وه بوو نه نه س چو
 پیغه مبهری خوی ﷺ بانگ کرد، ئیتر پیغه مبهری خوا ﷺ چوو ته ماشایه کی
 خواردنه کی کرد بینی شتیک کی که می خواردنی دروست کردووه، نه نه سی نارد بانگی
 هه موو خه لکی که ندپ (خندق) ه که بکات، هه موو خه لکی که ندپ (خندق) ه که له هه زار
 زیاتر ده بوون، پیغه مبهری خوا ﷺ دهستی خسته نیو خواردنه که وه و به ره که تی
 تیکه وت ئیتر تیکرای خه لکه که تیر بوون، شتیکیشی لیمایه وه، نه مه ش یه کیک تر بوو
 له موعیزه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ.

صحیح: أخرجه البخاري (۳۵۷۸)، ومسلم (۲۰۴۰)، من حديث أنس رضي الله عنه. له غه زای
 خه بوردن سوپاکه ی له مه شکه یه ک تیر ئاو کرد به بی نه وه ی که م بکات ^(۱) صحیح:
 أخرجه البخاري (۳۵۷۱)، ومسلم (۶۸۲)، من حديث عمران بن حصین رضي الله عنه، له غه زای
 نه بوکدا کیسه ی سه ربازه گانی له خواردنیکی که م پرکردو که میشی نه کرد له کاتی کدا
 زماره یان نزیکه ی سی هه زار ده بوون ^(۲) صحیح: أخرجه مسلم (۷۰۶)، من حديث معاذ
 بن جبل رضي الله عنه.

- (۱) _ نه وان له غه زادا بوون و زۆر زۆر بوون نه مه شکه یه ک و نه چه نده ها مه شکه ش
 به شی نه ده کردن، به لام پیغه مبه ری خوا رضي الله عنه کاریکی کرد خوای گه ورده به ره که تی
 خسته مه شکه ئاوه که یانه وه، ئاوه که زۆربوو تاوه کو به شی هه ره موو سوپاکه ی کرد.
 (۲) _ له غه زای ته بوکدا نزیکه ی سی هه زار سه رباز ده بوون، خۆراکیان که م
 بریه وه، هه ستیان به برسیتی کرد، پیغه مبه ری خوا رضي الله عنه فره مانی پیکردن
 خۆراکه گانیان له سه ر پاخه ری ک کو که نه وه، پیغه مبه ری خوا رضي الله عنه نزای کردو له خوای
 گه ورده ی داوا کرد به ره که تی تیخات، فره مووی: ببه ن، چه ند له توانایاندا بوو له و
 خۆراکه یان برد ته نانه ت به شی ماله وه شیان برد، تیربوون و لی شیمایه وه.

چەندین جار لە نێوان پەنجەکانیەوه ئاوه لقاوێ تا بە تەواوی بەشی هەموو ئەو خەلکانە ی کردووه که لە گەلی دابوون، وەکو ئەوێ لە غەزای حودەیبیەدا پوویدا ی نزیکی هەزارو چوارسەد یان هەزارو پینجسەد کەس دەبوون^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۳۵۷۶)، وفي غير موضع، ومسلم مختصرا في طرق حديث (۱۸۵۶) من حديث جابر، وە یەکیکی تر لە موعجیزەکان گەڕانەوێ چاوی قەتادە بۆ جیگەکە ی خۆی کاتی کەوتە سەر پوومەتی، ئیتر بو بە چاکترینی هەر دوو چاوی^(۲)

(۱) _ هاوه لانی بەرێژ ئاویان بەلاوه کەمبوو، بەشی دەستنوێژشتن و، خواردنەو، چیش لێنانی نەدەکردن، پیغمبەری خوا ﷺ دەستی خستە نێوێهه ئاوه که لە نێوان پەنجەکانیەوه هەلقولا، خەلکە کە مەشکەکانی خۆیان پڕ کرد، ئەمە لە موعجیزەکانی پیغمبەری خوا بوو ﷺ کە ئەک جارێک بەلکو بە چەندەها جار دووبارە بۆتەوه. لە غەزای حودەیبیەدا پیغمبەری خوا ﷺ بۆ عەمرە چوو بوو، هاوه لپەرستان پێگریان لێکردن، لە شوینێک دابەزین ئاوی کەمبوو لە حودەیبیە کە دەکەوێتە سنووری حەرەمەوه لەبەری پۆژئاواوه بە تەنیمەوه پەیوەندە، ئاویان کەم بویەوه، پیغمبەری خوا ﷺ نزیکردووە لە خۆی گەورە ی داواکرد بەرە کەت بخاتە نێو ئاوه کە یانەوه، ئاوه کە یان زۆریو تا بەشی کردن.

(۲) _ ئەبوقەتادە یەکیک بوو لە هاوه لپەریزەکانی پیغمبەری خوا ﷺ لە غەزایە کدا لە چاویدرا، دەرچوو و کەوتە سەر پوومەتی، پیغمبەری خوا ﷺ گەڕانیدیهوه شوینەکە ی خۆی، ئاوه کو خۆی گەورە چاکیکردەوه، بوبە چاکترینی هەردوو چاوه کانی.

من الغیبی فی الجمع (۸/۲۹۷): رواه الطبرانی وأبو یعلیٰ، وفي إسناده الطبرانی من لم أعرفهم، وفي إسناده أبو یعلیٰ یحییٰ بن عبد الحمید الحماني وهو هـ روهـ ما ضعیف، هـ روهـ ما کاتی موحه ممدی کوپی مهـ سلهـ می نارد بق کوشتنی که عبی کوپی نهـ شرهـ ف، کهوت و قاجی شکا، پیغه مبهری خوا ﷺ بهـ دهـ سته موباره که کانی خوی دهـ سستی پیدا میتناو چاک بویه وه^(۱) صحیح: لکنه لیس موحه ممد د بن مسلمة بل هو عبدالله بن عتيك، فقد أخرج البخاري (۴۰۳۹)، وهـ هـ روهـ ها له ناو سکی مهـ پیک صهـ دو سی پیاوی تیرکرد، بق مهـ ربه کیکیان پارچه یه کی بری و، دوو له گه نیشی له ناو سکه که پر کرد، مهـ ر مهـ مویان لییان خوارد، پاشان شتیکیشی لیمايه وه^(۲)

(۱) هـ روهـ ها که عبی کوپی نهـ شرهـ فی جووله که ی نازاری پیغه مبهری خوا ﷺ دهـ داو، یارمه تی هاوه لپه رستانی دهـ دا، پیغه مبهری خوا ﷺ موحه ممدی کوپی موسیله می بق نارد، نهـ ویش فهـ رمانه که ی به جیهیئا، به لام که ویستی بگه ریته وه کهوت و قاجی شکا پیغه مبهری خوا ﷺ دهـ سستی موباره کی خوی پیدا میتناو چاک بویه وه، وه کو نه وه ی هیچی تووش نه بوو بیت.

(۲) هـ روهـ ها گزشتیش، گزشتیکی که م، له یه ک مهـ ر و نهـ وانیش زود بوون، پیغه مبهری خوا ﷺ بق یه کیکیان له و گزشته پارچه یه کی بری تا مهـ ر مهـ مویان تیربوون و، شتیکیشی لیمايه وه.

صحيح: أخرجه البخاري (٢٦١٨)، و (٥٣٨٢)، ومسلم (٢٠٥٧)، هروها عهبدوللاى بابى جابىرى هاوهلى به پىز قهرزى جووله كه يه كى لايو كه سى (وسق) بوو جابىرى به خاوهن قهرزه كه ي فهرموو كه هر هه موو خورماكه به ريت به رامبه ر به قهرزه كه ي خوى، به لام پازى نه بوو، پيغه مبهري خوا ﷺ به نيويديا پتي كردو، پاشان به جابىرى فهرموو: ((جُدْ لَهُ)) واته: ((بؤى بكيشه))، نه وه بوو هر سى (وسق) هكه ي دايه وه، هه فده (وسق) يشى مايه وه^(١) صحيح: أخرجه البخاري (٢٣٩٦)، من حديث جابر بن عبدالله ﷺ. وه كو نه مانه ش زورن كه نزيكه ي هزار موعجيزه م كو كردوته وه^(٢).

(١) _ هروها چيروكى عبدوللاى بابى جابىرى هاوهلى به پىز ﷺ كه له جهنگى ئو خودا شهيد بوو، قهرزى جووله كه يه كى لايو كه سى (وسق) ي خورما بوو، (وسق) يش (٦. صاع) ه به كيشى ئه م پوزگار ه ي خومان (١٣). كيلوغرام ده بيت _ ئه مه ش شتيكى زوره و ئه ويش بهري خورماكه ي كه م بوو، له پياوه جووله كه يان داوا كرد هه موو خورماكه يان به ريت و وازبينيت به لام پازى نه بوو، داواى هه موو قهرزه كه ي خوى ده كرد، پيغه مبهري خوا ﷺ هات و به نيو باخه كه ي عهبدوللاى پتي كردو، پاشان پتي فهرموو: بؤى بكيشه، نيتر بؤى كيشا تا وه كو هر سى (وسق) هكه ي دايه وه، هه فده (وسق) ي زياديشى مايه وه، ئه مه له موعجيزه كانى پيغه مبهري خوا بوو ﷺ.

(٢) _ پيغه مبهري خوا ﷺ موعجيزه ي زوره ئه مانه ش ته نها چهند نمونه يه كن. نزيكه ي هزار موعجيزه ي پيغه مبهري خوا ﷺ كو كراوه ته وه كه به (دلائل النبوة) به ناوبانگه وه كو نه وه ي پيشه و ايان ئه لبه يه قى و ئه بى نوعه يم و غه يري ئه وانيش پتي هه ستاون. ئه مه چهند نمونه يه كى موعجيزه كانى پيغه مبهري خوا بوون ﷺ. كه رامه تى ئه ولياو دوستان و هاوه لاني به پىزيش ديسان زورن.

باسيک

سه بارهت به ياد هينانه وه و باسکردني چه مکينک له که پامه تي هاوه لانی به پريز و تابعين

وه که پامه تي هاوه لانی به پريز و تابعين و پياوچاکانی تر زقر زقرن^(۱):
وه کو نه وهی نوسه يدي کوپی حوضه ير ﷺ سوپه تي (الكهف) ی ده خویند، له
ناسمانه وه په له هه وريک دابه زی وه کو چراخان و پووناکی تیدا بوو، نه وانه فریشته کان
بوون دابه زین بۆ نه وهی گوئیبيستی خویندنه وه که ی بن^(۲) صحیح: أخرجه البخاري معلقاً
(۵۰۱۸)، (۵۰۱۱)، و مسلم (۷۹۵).

(۱) _ که پامهت ته نها له سه ر هاوه لانی به پريز سنوردار نه کراوه، به لکو تابعين و
شونکه وتوانی تابعين و ئيماندارانی تريش که پامه تيان هه بووه.
(۲) _ نوسه يدي کوپی حوضه ير ﷺ به شه وه لده ستاو قورپانی ده خویند،
دهنگيکی خوشی هه بوو، شه ويکیان هه ستا نويزی ده کردو، قورپانی ده خویند، شتيک
به سه ريدا دابه زی وه کو په له هه وريک چراخان و پووناکی تیدا بوو، که نه سپه که ی
نه وهی به ديکرد سمکولانی کرد تا نه وهنده ی نه ما بوو به حياي کوپی که له نزیکي
نوستبوو پئی لينيت، بۆ به يانی چوه خزمه تي پيغه مبه ري خوا ﷺ و پووداوه که ی
بژگيرابه وه، پيغه مبه ري خوا ﷺ پئی فهرموو: ((نه وه فریشته کان بوون دابه زین بۆ
نه وهی گوئیبيستی خویندنه وه کت بن، نه گهر به رده وام بوايه ی نه وانیش به رده وام
ده بوون تاوه کو خه لکيش ده يانبينين))، نه وه که پامه تي نوسه يدي کوپی حوضه ير
ﷺ بوو.

فرشته‌کان سلاویان له عیمړانی کورې حوصه‌بن ﷺ ده‌کرد عزاه الحافظ فی ((الإصابة)) (۲۶/۳)، إني الدارمي من طريق سليمان بن حرب، سه لمان و نه‌بوده‌رداء پټکه‌وه له قاپټکدا خواردنیان ده‌خوارد، قاپه‌که یان خواردنه‌که (سبحان الله) ی کرد^(۱)، عه‌ببادی کورې بیشر و نوسه‌یدی کورې حوضه‌یر له شه‌ویکی تاریکدا له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ گه‌پانه‌وه، پووناکیه‌ک وه‌کو سه‌ری قامچیه‌ک بویان کرایه‌وه، کاتیکیش جیا بوونه‌وه پووناکیه‌که له‌گل ه‌ردوکیاندا جیا‌بویه‌وه.^(۲) صحیح: أخرجه البخاري (۳۸۰۵)، وانظر ((مستدرک الحاكم)) (۲۸۸/۳).

(۱) _ له که‌پامه‌تی نه‌ولیا نه‌وه‌بوو که سه‌لمانی فارسی و نه‌بی ده‌پداء ﷺ له قاپټکدا خوراکیان ده‌خوارد، نه‌وه‌بوو هر دوکیان گوټیستی (سبحان الله) ی قاپه‌که یان خوراکي نیو قاپه‌که بوون، چونکه خوای گه‌وره ده‌فرموی: ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾ [الإسراء: ۴۴] واته: وه هیچ شتیک نییه که به‌سوپاسی نه‌وستایش نه‌کات به‌لام نیوه تیناگه‌ن له ته‌سبیحاته‌که‌یان. به‌لام جار به جار خوای گه‌وره نه‌وه به ده‌رده‌خات بو نه‌وه‌ی ببیته که‌پامه‌تی‌ک بو وه‌لی و دوستی خوا.

(۲) _ عه‌ببادی کورې بیشر و نوسه‌یدی کورې حوضه‌یر سه‌ره‌تای شه‌و له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ بوون، پاشان هاتنه‌ده‌ره‌وه ده‌یانویست بچنه‌وه بو مال‌ه‌کانی خو‌یان، شه‌وه‌که‌ش زور تاریک‌بوو، خوای گه‌وره نورو پووناکیه‌کی بو کردنه‌وه وه‌کو قامچی له پټشی هر دوکیانه‌وه‌وو، کاتیکیش جیا‌بوونه‌وه پووناکیه‌که بوو به‌دو به‌شه‌وه بو هر دوکیان، نه‌وه که‌پامه‌تی نه‌ولیا بوو.

- چیرۆکی نه بوبه کری صیدیق له ((الصحيحين)) دا^(۱) صحیح: أخرجه
 ابن ماجه (۲۰۱)، و (۵۳۸۵)، و مسلم (۲۰۵۷)، من حديث عبد الرحمن بن أبي بكر
 بن كنانة سني ميوانه كهي له گال خويدا برده وه بۆ ماله وه، كه پارويه كي ده خوارد
 به، زياندر زيادي ده كرد، تيربوون و خواردنه كesh له جاران زۆرتري ليهات، نه بو
 به گد خيزاني نه ماشاي خواردنه كيان كرد بۆيان ده ركهوت نه مه له جاران زۆرتري
 بۆيا بۆ پيغه مبهري خوي ستر برود كه سانتيكي زۆريش هاتنه خزمه تي مه مويان
 ليهان خواردو، تير بوون.

- خوبه يبي كوپي عهدي ستر لاي هاوه لپه رسته كان له مه كه ديل بوو، ترني بۆ
 ده هيتراو ده بخوارد له كاتيكا ده نكه ترنيكه له مه كه دا نه بوو^(۲) أخرجه
 حازي (۳۰۴۵)، وفي غير موضع من صحيحه من حديث أبي هريرة ستر.

(۱) - پيشهوا نه بي به كرى صيدیق ستر ميواني له گال خويدا بۆ ماله كهي
 خزي برده وه، هيچ شتيكيشيان نه بوو مه گه ر خواردنيكي كه م، خوي گه وه
 به ركه تي خسته خواردنه كيان وه، كه مي نه ده كرد به لكو زيادي ده كرد، چه نديان
 ليه خوارد به زيادي ده كرد تا وه كو زياده كيشيان بۆ پيغه مبهري خوا ستر برد نه ويش
 لبي خواردو، كه سانتيكي زۆريش ليهان خوارد، نه مه زياد بووني خواردن بوو،
 كه رامه نيك بوو بۆ نيمامي نه بوبه كر ستر.

(۲) - خوبه يبي كوپي عهدي هاوه لپه رسته كان له مه كه به ديل گرتيان و، بۆ
 مه كه بان برده وه، دايه نه ده ستي كه سانتيك كه خوبه يب بابي كوشت بوون، نه وانيش
 به نبيان كرد، هيچ خواردنيكي لانه بوو، له به نديخانه كيدا ترني بۆ ده هيترا، له
 كاتيكا ده نكه ترنيكه له مه كه دا نه بوو، زانراوه مه كه ترني تيدا نيبه، نه مه ش
 به كيك بوو له كه رامه تي نه و هاوه له به پيژه.

- عامری کوپی فوهیره عليه السلام شهید بوو ^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۴۰۹۳)،
به دواي جهسته که یدا گه ران، نه یاندوزیه وه، چونکه کاتی کوژدا بوو به رز کرا بنووه،
عامری کوپی طوفه یل بینیبووی، عوروه ی کوپی زوبیر ده لیت: له و باوه پده دان کی
فریشته کان ناشتویانه.

(۱) _ عامری کوپی فوهیره عليه السلام خزمه تکاری پیشه وای به کرا عليه السلام بوو، عامر
له خزمه تی پیغه مبه ری خوا عليه السلام و پیشه وای به کرا عليه السلام بوو له ریگی
کوچکردنیاندا بو شاری مه دینه ی پیروژ، عامری کوپی طوفه یلی پیس چوو بووه لای
پیغه مبه ری خوا عليه السلام داوای لیکردبوو کومه لی هاوه لانی له گه لدا بنیریت بو ئه وه ی
هوزه کانی عه رب فیر بکن، به لام مه به سته سه ره کیه که ی ته نها غه درو ناپاکی کردن
بوو، هه فتا هاوه ل له نه هلی صوففه ی له گه لدا چوو، فرمانیشی دابووه
هاوه لپه رستان که هه ره موویان کوشتن عليه السلام، یه کی که له وانه ش که شهید کرا عامری
کوپی فوهیره بوو، عامری کوپی طوفه یلی پیس بینیبووی عامری کوپی فوهیره
بو ناسمان به رزده کریته وه، واته: فریشته کان به رزیان ده کرده وه، دواتریش
ته رمه که یان نه دوزیه وه، به دوایدا گه ران بو ئه وه ی بینیرن به لام نه یاندوزیه وه،
فریشته کان ناشتیان، نه مه ش له که پامه تی نه ولایا بوو.

- نوممو نه يمه ن عزاد الحافظ في ((الإصابة)) (٤/٤٣٢) إلى ابن سعيد وابن السكن،
 عن عثمان بن القاسم، به مه به ستي كۆچکردن چووه دهره وه، خواردن و خواردنه وهی
 پی نه بوو، هینده ی نه ما بوو به هوی تینوبونه وه بمریت، له کاتی پۆژوو شکاندنا،
 چونکه به رۆژو بوو، گوئیستی جووله و دهنگیکی نزم بوو، که سه ری بهرز کرده وه
 جاره نه یه کی مه لواسراوی به دیکرد، ئاوی لیخوارده وه تاوه کو تیر بوو، ئیتر تاوه ک و
 نه مه نی ما تینووی نه بوو^(۱).

(۱) - نوممو نه يمه نی حه به شی پیغه مبه ری خوا ﷺ له بابیه وه بۆی به جیمابو،
 له گال زهیدی کوپی حاری نه دا هاوسه رگیری کردو، ئوسامه ی کوپی زهیدیان بوو ﷺ،
 به مه به ستي كۆچکردن چووه دهره وه وه، هیچ شتیکی پی نه بوو، به پۆژوش بوو،
 کانی پۆژوو شکاندن هاته پیشه وه وه، خواردن و خواردنه وه ی پی نه بوو، جهونه یه کی
 ئاری به دی کرد که له نیوان ئاسمان و زهویدا مه لواسرا بوو، به سه ر سه ری وه بوو،
 ئاوی لیخوارده وه تاوه کو تیر بوو، پاش نه وه خوای گه وره تینویه تی نه هیشت و، ئیتر
 باقی ته مه نی تینووی نه بوو، نه مه که پامه تی نه ولیا بوو. له وانه یه که سانیك هه بن
 بپرسن: به بی مه حره م چووه دهره وه؟ ئیمه ش ده لّیین (شیخ صالح الفوزان) نه وه
 کانی نا چاری بوو، نه گه ر ژن له پیناوی پاراستی ئایین و ئیمان که یدا کۆچی کرد
 نه وه ناچاریه و بوونی مه حره می له سه ر هه لده گیریت، چونکه له پینا و پاراستی دین و
 ئیمان که یدا به ته نیا کۆچیکردوه.

- سه فینه ی خزمه تکاری پیغه مبهری خوا ﷺ به شیریکی راگه یاند که نهر نیردرای پیغه مبهری خوابه ﷺ بویه شیره که له گه لیدا پئی کرد تا به شوینی مه به سستی گه یاند^(۱) أخرجه الحاكم (۶۰۶/۳)، من حدیث سفینه، وفي إسناده محمد بن عبدالله بن عمرو بن عثمان، وقد نُكَلِمَ فيه.

- به پائی کوپی مالیک هر کات سویندی بخوار دایه خوای گه وره سوینده که ی به جی ده هینا^(۲) حسن: أخرجه الترمذي (۳۸۵۴)، والحاكم (۲۹۱/۴ و ۲۹۲)، من حدیث أنس ﷺ مرفوعاً، هر کات جه نکه که به لای موسلمانوه سهخت بویه ده یانگوت: ئه ی به پراء سویند بخو په روه ردگار سهرمان بخات، ده یفه رموو: په روه ردگار، سوینده م خوارده وه که شکست به کافران بینیت، ئیتر دوژمن ده شکا، له پوژی جه نگی توستوردا، فهرمووی: په روه ردگار سویندم خواردوه شکستیان پیبینیت و، بشمکه یت به یه که م شه هید، ئه وه بوو خوای گه وره شکاندنی و، به پائیش شه هید بوو.

(۱) _ سه فینه خزمه تکاری پیغه مبهری خوا بوو ﷺ، پیغه مبهر ﷺ به کاریک ناردی، سواری که شتیه ک بوو، که شتیه که شکا، خو ی به ته خته یه که وه هه لواسی تا به دورگه یه که گیشته، که له دورگه که دابه زی ده سته جی شیریکی له پیشی خویدا به دی کرد، شیریکی برسی، سه فینه ترسا له وه ی بیخوات، به شیره که ی گوت: من نیردرای پیغه مبهری خوام ﷺ ئیتر شیره که سهری داخست، پاشان پینگه شی پیشاندا، تاوه کو له ده ریا که چووه ده روه شیره که ی له گه لدا بوو پینگه که ی پیشانده دا، ئه مه ش دیسان له که پامه تی ئه ولیا بوو.

(۲) _ به پائی کوپی مالیک ﷺ شړول بوو، چونکه پیاوړکی زاهیدی ته قواکاری خوا په رست بوو، هر کات سویندی بخوار دایه خوای گه وره سوینده که ی جیبه جی

ده کرد، هر کات له غه زادا جه نکه که سهخت بویه داوایان لیده کرد سویند بخوات که
 خوای گه وره سهریان بخات نیتر سه ر ده خران، پیغه مبه ری خوا ﷺ فرمویه تی:
 ((رَبِّ اشْفَعْ أَغْبِرَ مَذْفُوعَ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَهُ)). واته: ((پیده چی که سیکی
 نذبزی نذر ته پو تو زوای که له ده رگا کاندای پالی پیوه ده نریت و دورد خریته وه،
 نه گر سویند بخوات خوای گه وره نزا که ی قبول بکات، نه و قبولی ده کات))، به پائیش
 به کیک بوو له وانه، له کوتا دا له خوای گه وره ی داوا کرد موسلمانان سه ر بخات، نیتر
 سه ری خستن و، له خوای گه وره شی داوا کرد شهید بوونی پیبه خشیت، نه وه بوو
 شهید بوو.

- خالیدی کوپی وه لید گه مارۆی قه لایه کی قایمیدا، گوتیان خۆمان به دهسته وه ناده بن تاوه کو ژهر نه خۆیته وه، نه وه بوو خواردی و زیانی پینه گه یاند^(۱) أخرجه الطبرانی (۳۸۰۸)، و (۳۸۰۹) الحديث أخرجه أيضاً ابن حبان في الموارد (۲۲۱۵)، وله شاهد أخرجه الطبرانی رقم (۳۱۸) (۱۰۵/۱) المعجم الكبير، وقال الهيثمي في مجمع الزوائد (۳۵۰/۹).

- سه عدی کوپی نه بی وه ققاص ﷺ نزا و دوعا قبول کراو بوو^(۲) أخرجه الترمذی (۳۷۵۱)، هه رگیز نزای نه کردووه قبول نه کرا بیته، هه ر نه و بوو که سه ربازانی کیسپرای شکست پیهیناوه، عیراقی پزگار کرد.

(۱) _ خالیدی کوپی وه لیدی شوپه سوار و فرماندهی سه رکه وتوو گه مارۆی قه لایه ک له قه لاکانی هاوه لپه رستان ده دات، پیی ده لئین: خۆمان به دهسته وه ناده بن تا ژهر نه خۆیته وه، ته حددايه، ئه ویش ده یخوات و ئه وان ته ماشا ده که ن، زیانی پی ناگه یه نیت، له کاتی کدا ژهر خواردنی مروف ده کوژیت، ئه مه له که پامه تی ئه ولیا بوو.

(۲) _ سه عدی کوپی نه بی وه ققاص ﷺ یه کی که له و (ده) که سه ی که مژده ی به هه شتیان پیدراوه، نزاو دوعا قبول کراو بوو، ئه وه ش له که پامه تی ئه و پیاوه بوو که نزاکانی قبول کراو بیته، هه رشتیکی له خوای گه وره داوا کرد بیته پیدراوه، سه عده فرمانده یه کی سه رکه وتوو بوو که له جهنگی قادسیه دا فرمانده ی موسلمانان بوو، عیراقی پزگار کردو، کیسپرای تیکشکاند.

- عومەری کۆپی خەطاب ﷺ سوپایەکی ناردو پیاویکی کرد بە فەرماندەیان بە
 ماوی ساری، لە کاتی کدا عومەر ووتاری دەخویندەو، لە پەر لە سەر مینبەرە کەو، هاواری
 کرد: ئەی ساریە شاخە کە، ئەی ساریە شاخە کە شاخە کە، نێردراوی سوپاکە هاتەو،
 لێ پرسی: ئەویش گووتی: ئەی ئەمیری موسلمانان لە گەڵ دۆژمنە کەماندا جەنگاین
 شەکستیان پێهێنان، دەستبەجێ گۆییبیستی کەسیک بووین هاواری دەکرد: ئەی ساریە
 شاخە کە، ئەی ساریە شاخە کە، نێتر پشتی خۆمان دایە شاخە کەو تا خوای گەورە
 شەکستی سەری خست^(۱) أخرجه أحمد في فضائل الصحابة (۳۵۵) ج (۱/۲۶۹)، من
 حديث عبدالله بن عمر رضي الله عنه، وفي إسناده يحيى بن أيوب الغافقي وثقه بعض أهل العلم وضعفه
 آخرون.

(۱) - ئەمە یەکیکە لە کەرامەتی ئەولیا کە لە سەر دەستی پێشەوا عومەری کۆپی
 خەطاب ﷺ بە دیهات، سوپایەکیان بەرەو پۆژەلات نارد بوو، پۆژی هەینی پێشەوا
 عومەری کۆپی خەطاب ﷺ ووتاری دەخویندەو، لە پێدا هاواری کردو، فەرمووی:
 ئەی ساریە شاخە کە، ئەی ساریە شاخە کە، بانگی فەرماندەیی سوپاکەیی کرد، ئەی
 ساریە شاخە کە، گۆییبیستی دەنگی بوون لە کاتی کدا لە پۆژەلاتیش بوون، پشتیان
 دایە شاخە کەو، جەنگان تاوێ کو خوای گەورە دۆژمنە کە یانی تێکشکاندا، ئەمە لە
 کەرامەتی ئەولیا بوو کە خوای گەورە دەنگی پێشەوا عومەری رضي الله عنه بۆ ماوێەکی دوور
 ناردو، سودی بە سوپاکە گەیاند. ئەمە کەرامەتە لە هەمان کاتیشدا موعجیزەیه کە بۆ
 بێغەمبەری خوا ﷺ.

- کاتیک زیننیره ﷺ به هوی موسلمانبوونیه وه سزاده درا، به لام به هیچی تر قایل نه بوو جگه له موسلمان بوون و، چاوه کانی کویر بوون، هاوه لپه رستان گوتیان: لات و عوززا چاویان کویر کرد، فهرمووی: نه خیر به خوا، نه وه بوو خوی گه وره چاوه کانی چاک کرده وه^(۱) قصة الزینرة موجودة في ترجمتها في ((الإصابة)) (۴/۳۱۱ و ۳۱۲)، وعزما الحافظ ابن حجر إلى الفاكهي وإلى ابن أبي شيبة في تاريخه.

- سه عیدی کوپی زهید ﷺ دوعای له نه روای کچی حه که م کرد، کاتیک به درو تاوانباری کرد، فهرمووی: په روه ردگارا نه گهر دروژنه چاوه کانی کویر بکه و، له نئو زهویه که ی خویدا بیکورژه، نه وه بوو کویر بوو و له زهویه که ی خویدا که وته چالیکه وه مرد^(۲) صحیح: أخرجه مسلم عقب حدیث (۱۶۱۰).

(۱) _ نه مهش دیسان که پامه تی نه ولیایه، کاتیک نه م ژنه چاکه دهستی به نایینه که یه وه گرت و، له سه ر سزای هاوه لپه رستان ئارامی گرت و، چاوه کانی کویر بوون، هاوه لپه رستان گوتیان: لات و عوززا چاویان کویر کرد، خوی لی پازی بیت فهرمووی: نه خیر به خوا، ئیتر خوی گه وره چاوه کانی بو چاک کرده وه.

(۲) _ نه مه سه عیدی کوپی زهیدی کوپی عه مپی کوپی نوفه یلی ئاموژای عومه ری کوپی خه طابه ﷺ، زهیدی کوپی عه مری بابی یه کیک بوو له وانه ی که خوی گه وره له سه رده می نه فامیدا بو یه کخوایه رستی پئوینی کرد، ئیتر خوی گه وره ی به تاک و ته نها داناو، له بت په رستی نکولی کرد، چهنده ها شیعیریشی هه یه سه بارهت به یه کخوایه رستی و نکولیک ردن له هاوه لپه رستی، سه عیدی کوپی یه کیکه له و ده که سه ی مژده ی به هه شتیان پیدراوه، له مه دینه ی پیروژدا باخیکی هه بوو، باخی ژنیکیش به ته نیشتی وه بوو، ژنه که وایراکه یاند گرایه سه عید شتیکی له باخه که ی برده وه، به لام دروژن بوو، بویه سه عید دوعای لیکرد، چونکه به درو تاوانباری کرد، دوعای لیکرد کویری بکات و له نئو زهویه که ی خویدا بیکورژیت، خوی گه وره ش دوعا که ی قبول کردو، چاوه کانی کویر کردو له نئو زهویه که ی خویدا کوشتی، چونکه به درو تاوانباری کرد.

- عه لائی کوپی نه لحه ضره می ﷺ کار به دهستی پیغه مبه ری خوا بوو ﷺ
به سر به حره پنه وه، له دوعا کانیدا ده یگوت: (یا علیم یا حلیم یا عظیم)، ئیتر خوی
گوره دوعا کانی قبول ده کرد، کاتی ئاویان که م بویه وه دوعای کرد خوی گوره
نه ونده بارانیان بو ببارینیت که تیر ئاو بن و ده ست نویژی پی بشون و، بو نه وانه ی
دوی خوشیان باران ببارینیت، نه وه بوو دوعا کی قبول کرا، کاتیکیش که ده ریا که
پنی گرتن و نه یانتوانی به نه سپه کانیاں به پنه وه دیسان دوعای کرد، ئیتر خوی و
سه ریا زه کانی به سر ئاوه که دا په پنه وه به بی نه وه ی زینی نه سپه کانیاں ته پو بیت،
هروه ها له خوی گوره ی داوا کرد هر کات مرد جه سته ی نه بینن، ئیتر له گوره که دا
نه یانبینیه وه ^(۱) انظر هذا الدعاء، وهذه القصة في ((الکامل فی التاریخ)) لابن الأثیر
(۲/۲۴۹-۲۵۲)، وراجع أيضا ((الإصابة)) و ((أسد الغابة)) (ترجمة العلاء).

- هه مان شت به سر نه بی موسلیمی خه ولانیدا هات _ نه و پیاو هیه که خرایه نیو
ناگره وه _ خوی و نه و سه ریا زانه ی که له گه لیدا بوون به سر دیجله دا په پنه وه، له
کاتیکدا ئاوه که که داری فریده دایه دهره وه له بهر زور به رزبونه وه ی، پاشان به لای
هواره کانیدا ئاوپکی دایه وه، گووتی: ئایا شتیکتان وون بووه تا له خوی گوره
داوا بکه م بیگه پرنیتیه وه؟ که سیکیان گووتی: توره که یه کی ئالیکم ونبووه، گووتی:
شرینم که وه، شوینی که وت ته ماشای کرد به شتیکه وه نووساوه، هه لیگرت و
بریده وه ^(۲).

(۱) _ عه لائی کوپی نه لحه ضره می ﷺ کار به دهستی پیغه مبه ری خوابوو ﷺ
به سر به حره پنه وه، واته له حسه، چونکه له و کاته دا به حره بن به له حسه ناو ده برا،
بو جوړه دوعای ده کرد ئیتر قبول ده کرا.

(۲) _ نه بی موسلیمی خه ولانی دۆستیک بوو له دۆسته کانی خوی گوره له
بهمن، تابعی بوو، نه سوه دی عه نس ی کاتی بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی کرد بانگی

کردو، پئی گوت: ئایا شایه تومان دینیت که من پیغه مبهری خوام؟ نه ویش گوتی: نابیستم، پئی گوت: نه ی شایه تومان دینیت که موحه ممه د پیغه مبهری خوابه صلی الله علیه و آله گوتی: به لئی، بویه فه مانیدا ناگریکیان داگیرساندو، فرپیان دایه نیوی، به لام ناگره کی زیانی پینه گه یاند، نه مه که پامه تیک بوو بۆ نه و پیاوه، هر نه م پووداوه بوو که پیشتر به سهر ئیپراهیمی خه لیلدا هات، نه وه بۆ ئیپراهیمی خه لیل موعجیزه بوو، به لام بۆ نه بو موسلیمی خه ولانی که رامهت بوو، پاش کۆچی دواپی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله چوره مه دینه ی پیروژ ئیمامی عومه ری کوپی خه طاب صلی الله علیه و آله له نیوان خوئی و نه بوبه کری صیدیقا صلی الله علیه و آله داینیشاندا، پئی فهرموو: سوپاست بۆ نه و خوابه ی که نه یمراندنم تا له ئوممه تی موحه ممه دیشدا که سیکم بینی که خوی گه وره له ناگر پزگاری کرد بیت وه کو نه وه ی ئیپراهیمی خه لیلی له ناگر پزگار کرد، که پامه تی دووه می په پینه وه یان بوو له پووباری دیجله به سهر نه سپه کانیانه وه ته نانهت به هاوه لانیشی گوت: ئایا که سیکتان شتیکی وونبووه، پیاویکیان گوتی: به لئی من توره که یه کی ئالیکم وون بووه، به یه که وه چون ته ماشای کرد به شتیکه وه نووساوه، هه لیگرت و بر دیه وه.

ههروهه ها أبو مسلمی خولانی خزمه تکاره که ی ژه هری بۆ خسته نئو
خوردنه که یه وه خواردی و زیانی پینه که یاند^(۱)، ههروهه ها أبو مسلم ژنیکی خیزانه که ی
میروداو لینی هه لگه پایه وه، دوعای لیکرد کویر بوو، دواتر ژنه که هاته وه بۆ لای ته وه ی
نئو، نئویش دوعای بۆ کردو، خوای گه وه چاوه کانی چاک کرده وه^(۲).
- عامیری کوری عه بدقه یس به شه که ی خوی له به یتول مال له نئو سه رقۆله که یدا
ده برد، دوو هه زار دیره می ده خسته نئو سه رقۆله که یه وه هه ر داواکارو هه ژاریک
نپینگه که یدا بوايه مه گه ر ده یدایه به بی ژماردن، پاشان که بۆ مال که ی خوی
ده گه پایه وه نه ژماره وه نه کیشی دیره مه کان که می نه ده کرد^(۳).

(۱) هه ر چهنده ژه هه سیفه تی کوشتنه، به لام نه و خوایه ی که له ناگره که
بژگری کرد به توانایه له ژه هه که ش پزگاری کات، خوای گه وه خاسیه تی نه و
مادانه ناهیلنیت، خاسیه تی سوتاندن له ناگره که ده سیننیه وه، خاسیه تی کوشتنیش
له ژه هه که ده سیننیه وه.

(۲) چیرۆکی سییه م که پامه تی سییه مه، وشه ی (خبیت) واتای فریودان و
هه لگه پانه وه ی خیزان له میرده که ی ده به خشیت، نه فره ت لیکراوه نه و که سه ی خیزان
له میرده که ی هه لده گه پیننیه وه.

(۳) واته به شه که ی خوی له به یتولمال ده بردو ده یخسته نئو سه رقۆله که یه وه هه ر
هه ژرنکی پینگه یشتایه پپی ده به خشی، به لام ژماره ی دیره مه کانی که می نه ده کرد،
پینه مبه ری خوا ^{سَمِعْتُ} فه رمویه تی: ((مَا نَقَصْتُ صَدَقَةً مِنْ مَالٍ)) واته: ((خیرو سه ده قه له
سه روت و سامان که م ناکاته وه)) به لکو زیادیشی ده کات، زیاد کردنه که ش دوو شیوه ی
هه ب، به که م: ژماره که که م ده کات به لام به ره که تی زیاد ده کات، دووهم: پیده چیت
ژماره شی که م نه کات، وه کو نه وه ی له م چیرۆکه دا هاتووه، نه مه ش که پامه تیک بوو بۆ نه و
بیاره. به لام خه لکی تر هه ر کات خیرو سه ده قه به که ن ژماره که که م ده کات به لام
به ره که تی زیاد ده کات، به لام نه م وه لی خوايه ژماره ی دیره مه کانیشی که می نه کرد.

هه‌رم نه‌م پیاوه به‌پێژه به‌لای کاروانیکدا تیپه‌پ‌بوو ته‌ماشای کرد شیریک
 پێگه‌که‌ی لینگرتوون، لێی چوو به‌پێشه‌وه تا پۆشاکه‌که‌ی به‌رده‌می شیره‌که‌که‌وت،
 پاشان پینی نا به‌ملیداو، گووتی: له‌پاستیدا تو ته‌نها سه‌گیکه‌ی له‌سه‌گه‌کانی
 په‌حمان، وه‌له‌خوای گه‌وره‌شهرم ده‌که‌م که‌له‌شتیکی تری غه‌یری نه‌و زاته‌بترسم،
 ئیتر کاروانه‌که‌تیپه‌پ‌بوون^(۱).

وه‌له‌خوای گه‌وره‌داواکرد ساردی ناوی زستانی بۆ سووک بکاته‌وه، ئیتر ناویکی
 بۆ ده‌هینرا هه‌لمی هه‌بوو^(۲) وه‌له‌خوای گه‌وره‌ی داواکرد له‌نوێژدا شه‌یتان نه‌توانی
 به‌دلی دا بچێ، ئیتر شه‌یتان توانای به‌سه‌ریدا نه‌بوو^(۳).

(۱) _ خوای گه‌وره‌شیره‌دپنده‌که‌ی بۆ ملکه‌چ کرد که‌خه‌لکه‌که‌ی تو‌قاند بوو،
 پێگه‌که‌ی لینگرتبوون، لێی نزیک بۆیه‌وه‌و، پیتی ناب به‌ملی شیره‌که‌داو، گووتی: له‌پاستیدا
 تو ته‌نها سه‌گیکه‌ی له‌سه‌گه‌کانی په‌حمان، مه‌به‌ستی نه‌وه‌بوو که‌خوای گه‌وره‌
 به‌توانایه‌پێگریت لێ بکات له‌زیان گه‌یاندن به‌خه‌لک، گووتی: من له‌خوای گه‌وره‌
 شهرم ده‌که‌م له‌شتیکی تری غه‌یری نه‌و بترسم، ئیتر شیره‌که‌وازی لیه‌ینان و،
 به‌سه‌لامه‌تی تیپه‌پ‌بوون.

(۲) _ له‌خوای گه‌وره‌ی داواکرد که‌له‌زستاندا ساردی ناوه‌که‌ی بۆ سووک
 بکاته‌وه، هه‌لده‌ستا به‌ناویکی سارد ده‌ست نوێژی و شت، ئیتر ناوی گه‌رمی بۆ
 ده‌هینرا، خوای گه‌وره‌دوعا که‌ی قبول کرد بوو، نه‌مه‌ش یه‌کیکی تر بوو له‌
 که‌پامه‌ته‌کانی.

(۳) _ شه‌یتان گومان و دوو دلی و شتی خراپ و پیس به‌بیری نوێژ خویندا
 ده‌هینیت، که‌من نه‌و که‌سانه‌ی له‌و شته‌پزگاریان ده‌بیت، به‌لام نه‌م دوسته‌له‌خوای
 گه‌وره‌ی داوای کرد له‌نوێژدا شه‌یتانی لێ دور بخاته‌وه، ئیتر شه‌یتان نه‌یده‌توانی له‌
 نوێژدا به‌د گومانی و پاپایی و بێرکردنه‌وه‌ی بۆ دروست کات.

- حەسەنى بەصرى نەچوو بۆ لای حەججاج، شەش جار چوونە مالهوہ بۆی،
ئەویش ھەر شەش جار لەخوای گەوردەى داواکرد نەیبینن ئیتر نەیانبینى^(۱)، ھەروەھا
دوعای لە کەسیکی خەوارىج کرد کە ئازارى دەدا ئیتر ئەو کەسە مرد^(۲).

(۱) - حەسەنى بەصرى پێشەوای تابەینەکان و زانای بە ناو بانگ، حەججاج لێى
نێرە دەبوو، چونکە حەسەنى بەصرى بۆ خوای گەوردە سەرزەنشتى سەرزەنشتکاران
کاری تێنەدەکردو، نەگۆلى لەحەججاج دەکرد، وەکو دەزانن حەججاج پیاویکی خراپەکار
بوو، خۆنپێژبوو، ترسناک بوو، حەججاج ناردی بەشوین حەسەنى بەصریدا،
سەریازانى حەججاج چوونە مالهوہ بۆی، لەخوای گەوردەى داواکرد نەیبینن،
نەیانبینى، خوای گەوردە بەسەر ھەموو شتیکدا توانا دارە، وەکو چۆن چاوی
ھاوہلپەرستانى بەست بەرامبەر بەعیسای کوپی مەریەم تا لە نێوانیان بەرزى
کەردو، لە کاتیکی کۆ بوبونەوہ بۆ کوشتنى، ھەروەھا وەکو چۆن موحمەدى ﷺ
لە ھاوہلپەرستانى مەککە پزگار کردو، لە نێوانیانەوہ چووہ دەروہ، دواتریش خۆى و
نەبەیکرى ھاوہلپەریزى لە ئەشکەوتى ئەور پزگار کرد کاتیک لەسەر سەریان وەستا
بوون، ھەر بەو جۆرەش حەسەنى بەصرى پزگار کرد، پزگار بوون موعجیزەیک بوو بۆ
پێنەمەرى خوا ﷺ وە کەپامەتیکیش بوو بۆ حەسەنى بەصرى، کەپامەتیش کە پوو
دەدات لەبەر پێویستى کە یان بۆ ئەوہیە ببیتە بەلگەیک لە ئاییندا.

(۲) - کۆمەلای خەوارىج: کۆمەلای گومپان و پێزى مۆسڵمانان تیک دەدەن و،
گۆنپاہەلپەرى وەلى ئەمرى مۆسڵمانان نابن و، مۆسڵمانان کافر دەکەن بەھۆى ئەو
ناوانانەوہ کە لە خوار شیرک و ھاوہلپەرستى بە پیاویکی ئەو کۆمەلە ئازارى حەسەنى
بەصرى دەدا، چونکە حەسەنى بەصرى موخالیفی بیرو باوہپى ئەوان بوو،
گۆنپارەکانیانى ھەل دەوہشان دەوہ، بۆیە لە حەسەنى بەصرى بێزار بوون و، پیاویکی
خوارىج ھەپەشەى لیکرد، ئەویش دوعای لیکرد، دەست بەجى لە شوینەکەى خۆیدا
مرد، قەبول بوونى دوعا دەستبەجى کەپامەتى ئەولیاہ.

– صیله ی کوری نه شیه م: له غه زادا نه سپه که ی مرد، گووتی: په روه ردگارا میچ که سیک منه تم به سهردا نه کات، دوعاشی کرد خوی گه وره نه سپه که ی بۆ زیندور کرده وه، کاتیکیش گه یشته وه مال، گووتی: کوپم زینی نه سپه که داگره چونکه نه مانه ت و ده ست خوازه، که زینه که ی داگرت نه سپه که مرد^(۱).

(۱) _ هه روه ها پیده چی خوی گه وره هیندیک چوار پی پاش مردن زیندور بکاته وه وه کو که پامه تیک بۆ دۆسته کانی خوی، چونکه شتومه که کانی له سر هه لده گریت و، ماوه ی ریگا که ی پیده بریت، له وانه یه بمریت نه ویش له خوی گه وره داواده کات زیندوی بکاته وه، بۆ نه وه ی بیگه یه نیت، نه م شته چه ندین جار بۆ دۆستانی خوی گه وره دووباره بۆته وه، خوی گه وره که مردوه کان زیندور ده کاته وه، یان بۆ ژیانیکی به رده وامه، یان بۆ ژیانیکی کاتییه، وه کو پیاره کوژراوه که ی به نی ئیسرائیل کاتی به به شیک له نیسکی له مانگا که لیاندا ده سته جی خوی گه وره زیندوی کرده وه، به خه لکه که ی راگه یاند که کییه که سه ی کوشتویه تی، هه روه ها چیرۆکی نه وانه ی که له ترسی مردندا چوونه دهره وه کاتی په تاکه له شاره که یاندا بلاو بویه وه، له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ﴾ [البقرة: ۲۴۳] واته: ئایا وورد نه بویته وه له وانه ی که له وولاتی خویمان دهرچوون له کاتیکدا که نه وان هه زاران (که س) بوون له ترسی مردن ئینجا خوا پیی ووتن بمرن له پاشان زیندوی کردنه وه. هه روه ها چیرۆکی نه وانه ی که به موسا پیغه مبه ریان _ علیه السلام _ گوت: ﴿فَقَالُوا أَرَنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ﴾ [النساء: ۱۵۳] واته: گوتمان خوامان نیشان بده به ئاشکرا جا بروسکه یه ک لییدان و گرتنی به هوی سته م کردنیانه وه،

مەموویان لە ناو چوون بە لام پاشان موسا _ علیه السلام _ لە خوای گەورەیی داواکرد
 زیندویان بگاتەوێ بۆ ئەوێ لە گەلیدا بگەرێنەوێ بۆ بەنی ئیسرائیل، ئەوێ کا بلین:
 خەڵکە چاکەکی کۆشتین، بۆیە خوای گەورە زیندوی کردنەوێ لە گەلیدا گەرانەوێ،
 چونکە خوای گەورە توانا دارە بە سەر هەموو شتێکدا. یان چیرۆکی ئەو پیاوێ بە لای
 شارەکا دا تێپەر بوو، لەم بارەوێ خوای گەورە دەفرمویت: ﴿أَوُ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ
 زَبْنِي خَاوِيَةً عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِئَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ﴾ [البقرة:
 ۲۵۹] واتە: یا وەك ئەو کەسە (عوزەیر) کە پابورد بە لای شارێکدا (بیت المقدس) لە
 کاتیکی ئەو (شارە) دیواری کانی پوخوا بوو بە سەر سەربانەکانیدا (عوزیر) گوتی خوا
 چۆن ئەم شارە ئاوەدان دەکاتەوێ پاش مردنی (واتە پاش وێران بوونی) یەکسەر
 خوای گەورە سەد سال مراندی پاشان زیندوی کردەوێ. خوێ و گویدریژەکی سەد
 سال مراند، پاشان خوێ و گویدریژەکی زیندوو کردەوێ، ئاتەمە توانا و قودرەتی
 خوای گەورەبوو.

ههروه ها هه ر نهم پیاوه به پیزه پوزیک له نه هواز برسی بوو، له خوای گه وده ی دلوا کرد خوراکى پنبه خشیت، له پشته وه ده فەرنکی خورماى پوتابی تازه پینگیر که له نیو پۆشاکینکی ئاوریشمدا بوو بۆی که وته خواره وه، خورماکه ی خوارد و پۆشاکه کش ماوه یه ک به لای خیزانه که یه وه مایه وه^(۱).

شه ویک له پیشه و جهنگ لیکدا نویزی ده کرد شیرینکی بۆ هات، کاتی سلاری دایه وه، پنی گروت: له شویینکی دیکه به دواى پۆزیه که ی خوتدا بگه پئی، شیریه که ب نه په نه پ دورکه وته وه.

- سه عیدی کوپی موسه یب له پۆزه کانی (الحرّة) دا دهنگی بانگی له گۆره که ی پیغه مبه ری خواوه ﷺ ده بیست، له کاتی نویژه کاند، له کاتی لیکدا مزگه وته که هیچ که سینکی تیدا نه بوو جگه له خوی^(۲).

(۱) _ کاتی نهم دۆسته ی خوای گه وده برسی بوو له خوای گه وده ی داواکرد خوراکى بداتی به کسه ر ده فەرنک خورماى بۆ هات، خوراکى تیدا بوو، له نیو پۆشاکینکی ئاوریشمدا، خورماکه ی خواردو، پۆشاکه که شی دابه خیزانه که ی، چونکه ئاوریشم بۆ پیاو حه لال نییه، ماوه یه ک نه و پۆشاکه ئاوریشمه لای خیزانه که ی مایه وه، ده بیپۆشی، نه مه ش له که رامه تی نه ولیا بوو.

(۲) _ سه عیدی کوپی موسه ییبی مه خزومی پیشه وای تابعینه کان و به کیکه له حه وت فیه زانه که، به زانستی زۆر به ناو بانگ بوو، کاتی (الحرّة) پوویدا، (الحرّة): نه و کاره ساته بوو که سوپاکه ی یه زید غه زای خه لکی شارى مه دینه ی پیروزی کرد، چونکه نه هلی مه دینه له یه زیدی کوپی موعاویه جیا بوونه وه، له م باره شه وه به هه له دا چو بوون، چونکه نابیت له کار به دهستی موسلمانان جیا بیته وه،

بۆیه یه زید به سوپاکه یه وه غه زای کردن و، به خراپی کوشتنی و، زیده پۆ بوو له تۆ له
 سندنه وه دا، ئه یین و عومه پ ﷺ خۆی له فیتنه و کاره ساته که به دورگرت و، نه شیهیللا
 گۆره کانی به شداری تیدا بکه ن، له و باوه پدا بوو که به یعه ت دان به یه زید له
 نه ستۆیاندا یه، پێگری لیکردن له پازینه بوون به یه زید به لام قبولیان نه کرد،
 ده ره نجامه که ش ئه وه بوو که پوویدا، ههروه ها سه عیدی کوپی موسه یب خۆی له و
 کاره ساته به دورگرت، له مزگه وته که دا مایه وه له کاتی که دا هیچ که سیکی تری تیدا
 نه بوو، بانگی شی تیدا نه ده درا له و ماوه یه دا، به لام گوئیستی بانگدان ده بوو له پووی
 گۆره که ی پێغه مبه ری خواوه ﷺ، ئه مه که پامه تیک بوو له که پامه تی ئه ولیا.

- پیاویک له هۆزی نه خع گوی دریزیک هه بوو، له ریکه دا توپی، هاوه له کانیشی پێیان گوت: وه ره با شتومه که کانت له نیوانماندا دابه ش کهین، نه ویش پیی گوتن: ماوه یه ک کاتم پی بدن، چوو ده ستوویکی پاکی شتوشت و، دوو پرکاعات نویزی کردو، نزای کرد، خوی گه وه گویدریژه که ی بو زیندوو کرده وه، شتومه که کانی پیه لگرت^(۱).

کاتی نوه یسی قهره نی کۆچی دواپی کرد، ته ماشایان کرد له نیو پۆشاکه کانیدا چهند که فه نیکی تیدایه که پیشتر پیی نه بوو، ته ماشاشیان کرد له به ردیکدا گۆرپکی بو هه لکه ندراره وه، گۆرپچه (خُذْ) یه کیشی له نیودایه، به و که فه نانه که فه نیان کردو له گۆره که شدا ناشتیان^(۲).

(۱) _ نه م چیرۆکه هاوشیوه ی چیرۆکه که ی صیله ی کوپی نه شیوه می پیشووه که خوی گه وه گویدریژه که ی بو زیندوو کرده وه، نه یه یللا پیویستی به خه لکی بیت، پیاوه که له خوی گه وه داوا کرد منه تی خه لکی له سه ره لگرت، بویه خوی گه وه نه یه یللا پیویستی به خه لک هه بیت و، گویدریژه که شی بو زیندوو کرده وه، تا به شوینی خوی گه یشت.

(۲) _ نوه یسی قهره نی تابعیه کی به ریز بوو _ ته نانه ت که سانیک له نه هلی زانست به چاکترینی تابعینه کانیان داناوه _ وه کو نه وه ی له (صحیح مسلم ۲۵۴۲) دا هاتوه که وا پیغه مبه ری خوا ﷺ له فه رموده یه کدا که ئیبن و عومه پ ﷺ ده یگیریت هه فه رمویه تی: ((إِنَّ رَجُلًا يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَنِ يُقَالُ لَهُ أَوْسٌ: لَا يَدْعُ بِالْيَمَنِ غَيْرَ أُمَّ لَهُ قَدْ كَانَ بِهِ بَيَاضٌ)) وفي رواية: ((بَرَصٌ)) فدعا الله فأذهب عنه، إِلَّا مَوْضِعَ الدِّينَارِ أَوْ الدَّرْهَمِ، فَمَنْ لَقِيَهُ مِنْكُمْ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ)) وفي رواية: ((إِنَّ خَيْرَ التَّابِعِينَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أَوْسٌ، وَلَهُ وَالِدَةٌ، وَكَانَ بِهِ بَيَاضٌ، فَمُرُوهُ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ)). واته: ((پیاویک دیده نیتان ده کات نوه یسی پی ده گوتریت، هیچ کهس له یه مه ن به جی ناهیلایت جگه له دایکیک که سپیتی هه بوو))

پیشتر باسی ئوہیسی قەرہنی کرا، یه کیکه له تابعینه به پیره کان و، دوستیکی به پرنی خوی گهره یه، خه لکی یه مهن بوو، دوعا قبول کراو بوو، پیغه مبهری خوا به پرنی له فرموده کانیدا باسی کردووہ که وا دیته مه دینه ی پیروز، هر که س ده توانیت با خوی پیگه یه نیت بۆ ئه وه ی نزاو دوعای بۆ بکات، ئوہیسی قەرہنی پیاویکی گورپایه ل بوو به رامبه ر به دایکی، کاتی شاندی یه مهن به مه دینه ی پیروز گه یشتن ئوہیسیان له گه لدا بوو، پیشه وا عومهری خه طاب ﷺ پی زانی و، به دوایدا گه را تا پنی گه یشت داوای لی کرد ئیستیغفارو داوای لی خوشبوونی بۆ بکات. ئه مه ئوہیسی قەرہنی بوو، یه کیکه له نه ولیاکانی خوی گهره، کاتی مرد چه ندین که فه نیان له نیتو پزشا که کانیدا بینی که پیشتر پی نه بوو، کاتیکیش ویستیان بینیژن، ته ماشایان کرد گهره کی ناماده یه و، هیچ که سیکیش هه لی نه که ندووہ، نیت له ویدا ناشتیان، ئه مه له کرامه تی نه ولیایه که خوی گهره له سهر دهستی که سانیکیان به دیدینیت.

- پۆژیک عه مری کوپی عوقبهی کوپی فهرقه ده له گهرمایه کی به تیندا نویژی ده کرد، په له هوریک سیبهری بۆ کرد، ئاژه له درنده کان پاسه وانیان ده کرد له کاتیکیدا ووشتره سواریه کانی هاوه لانی ده له وه پاند، چونکه مهرجی له سهر هاوه لانی داده نا کی له غه زادا خزمه تیان بکات^(۱).

- موطنه په فی کوپی عه بدوللای کوپی شیخخیر هه ر کات بچوایه ته نئو مالله کی خویه وه قاپه کانیش له گه لیدا (سبحان الله) یان ده کرد، هه روه ها خوی و هاوه لئیکی له تاریکیدا پریان ده کرد، سهری قامچیه ک پووناکی بۆ کردن^(۲).

(۱) - ئه م دۆسته ی خوی گه وره عه مپی کوپی عوقبهی کوپی فهرقه ده، دۆستیک بوو له دۆستانی خوی گه وره، به شداری غه زاکانی ده کرد و له پیناوی خوی گه وره دا جیهادی ده کرد، پۆژیک له گهرمایه کی به تیندا، له پۆژیکی هاویندا نویژی ده کرد، په له هوریک له ئاسماندا سیبهری بۆ ده کات، له غه زادا ئه و مهرجیه له سهر هاوه لانی داده نا که خزمه تیان بکات، ووشتری هاوه لانی ده له وه پاندو ئاژه له درنده کانیش نه ده ویران له سهر بازگه که نزیک بنه وه، هه موو ئه مانه له که پامه تی ئه ولیایه.

(۲) - موطنه په فی کوپی عه بدوللای کوپی شیخخیر به لای فهرمووده ناسانه وه به ناو بانگه که فهرمووده ده گیریتته وه، هه ر کات بچوایه ته نئو مالله کی خویه وه (سبحان الله) ی قاپه کانی ده بیست، چونکه خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾ [الإسراء: ۴۴] واته: وه هیچ شتیک نییه که به سوپاسی ئه و ستایش نه کات به لام نئوه تی ناگه ن له ته سبیحاته که یان، به لام ئه م دۆسته ی خوی گه وره ته سبیحاتی قاپه کانی ده بیست. هه روه ها خوی هاوه لئیکی پریان ده کرد خوی گه وره پینگه که ی بۆ پووناک کردنه وه، ئه م شته بۆ هاوه لانی پیغه مبهری خواش ﷺ پوویدا کاتی هاتنه خزمه تی و پاشان که هه ستان پیغه مبهری خوا ﷺ دارده ستیکی دانی پینگه که ی بۆ پووناک ده کردنه وه تا گه شتنه وه به مالله کانی خویان.

- کاتی نه حنه في کورپی قه یس مرد کلاو قوچی پیاویک که وته نیو گۆره که یه وه، دهستی بۆ دریز کرد بۆ نه وهی بهینینه وه، ته ماشای کرد تا چاو بر بکات گۆره که ی بۆ فراوان کراوه ته وه^(۱).

- نیبراهیمی تهیمی مانگ و دوو مانگ ده مایه وه هیچ شتیکی نه ده خوارد، وه چوه ده ره وه بۆ نه وهی خوراکیک بۆ خاو خیزانی پهیدا کات، به لام نهیتوانی، به لای خاکیکی سووردا تیپه پ بوو هیندیکی لیبرد، پاشان که گه پایه وه بۆ مال و نوره که که یان کرده وه، ته ماشایان کرد گه نمیکی سووره^(۲).

(۱) نه حنه في کورپی قه یسی تهیمی یه کیکه له تابعین، به میهره بانی به ناو بانگ بوو، ته نانه له میهره بانیدا وه کو نمونه ده هینرینه وه، پیاویکی موجهید بوو، له سه رکده وه نه میره کان بوو، به لای خه لکه وه خوشه ویست بوو، کاتی مردو ناشتیان، کلاو قوچی پیاویک که وته نیو گۆره که وه، دهستی بۆ دریز کرد بۆ هینانه وهی، ته ماشای کرد تا چاو برکات گۆره که ی بۆ فراوان کراوه ته وه، له م باره وه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمویه تی: ((نیماندار تا چاو برکات گۆره که ی بۆ فراوان ده کرینه وه به لام دوو گۆره که ی بۆ ته سک ده کرینه وه تا په راسوه کانی تیک ده وون)).

(۲) نه حنه في کورپی قه یس پیشه وای به ناو بانگ، زاهید، واعیزی نایاب بیژ، به کیک له که پامه ته کانی نه وه بوو که به مانگ و دوو مانگ له سه ر نه خواردنی خوراک نارامی ده گرت و ده مایه وه چونکه له زهت و چیژیکی زیاتری له خوا په رستی و ده ده گرت، پۆژیک چوه ده ره وه بۆ نه وهی خوراکیک بۆ خاو خیزانی پهیدا کات به لام بۆ نه کراو پاره شی پی نه بوو، به لای خاکیکی سووردا تیپه پ بوو توره که که ی لی پکرد، بۆ نه وهی خه لکی وابزانن شتیکی هیناوه ته وه، له ماله وه که توره که که یان کرده وه گه نمی سوریان تیدا به دی کرد، خوی گه وده نه و خاکه ی گۆرپیوو به گه نم.

هرکات نه و گه نه بیان بچاندایه گوله که ی له بنه پته وه تاوه کو لقه کانی دانی له سهریه ک که له که بووی دهرده هینا^(۱).

- عوتبه تولفولام سی خه سه له تی له پهروه ردگاری داوا کرد: دهنگیکی خوش، فرمیسیکی زور، خوراکیک به بی ماندوو بوون، بویه نه گه ر قورپانی بخویندایه دهگریاو خه لکیشی، له و ماوه یه دا به رده وام فرمیسیکی ده هاته خواره وه، که ده گه پایه وه بز ماله که ی خوی خوراککی خوی ده ست ده که وت و نه یده زانی له کوپوه بوی دیت^(۲).

- عه بدولوا حیدی کوپی زهید تووشی ئیفلیج بوون بوبوو، داوای له پهروه ردگاری کرد نه ندامه کانی له کاتی ده ست نوپژ شوشتندا بکاته وه، بویه له کاتی ده ست نوپژ شوشتندا نه ندامه کانی بۆ ده کرایه وه، دواتر بۆ دۆخی پیشری ده گه پایه وه^(۳).

(۱) _ گه نمیکی به ره که تدار بوو، به ئاستیک ههرکات له و گه نه بیان بچاندایه له

بنه پته وه تاوه کو سهر وه ده نکه گه نمی له سهر یه ک که له که بووی دهرده هینا.

(۲) _ عوتبه تول غولام خواپه رستی زاهیدی مواهید بوو، نه م شتانه ی له خوای

گه وره داوا کرد، یه که م: دهنگیکی خوشی بداتی، بویه دهنگی زور خوش بوو، ههرکات قورپانی بخویندایه دهگریاو هه موو که سانی دهورو به ریشی دهگریاند، دووه م: داوای کرد له ترسی خوای گه وره دا خوای گه وره گریانی بداتی بویه له ترسی خوای عزوجل فرمیسیک له چاوه کانی نه ده برا، سییه م: پۆزیه کی بیماند بوونی بداتی بویه که ده چۆره بۆ ماله که ی خوی خوراککی تیدا ده بیینی به بی نه وه ی بزانییت کی هیناویه تی، هه مان نه م شته له گه ل مه ریه می کچی عیمران و هه روه ها له گه ل خوبه یی کوپی عه دیدا پوویدا.

(۳) _ تووشی ئیفلیج بوون بوبوو، ئیفلیجیش نه خوشیه که تووشی جهسته یان

نه ندامه کان ده بییت و، ناجولپته وه، تووشی نه و نه خوشیه بوبوو، بویه له خوای گه وره ی داوا کرد نه ندامه کانی بکاته وه بۆ نه وه ی ده ست نوپژ بشوات، بۆ خواپه رستی، خوای گه وره دوعا که ی قبول کرد، نه ندامه کانی له کاتی ده ست نوپژ شوشتندا ده کرایه وه پاشانیش تووشی ئیفلیجیه که ده بویه وه.

به شی که پامهت فراوانه و له شوینی تردا به دریتی باس کراوه^(۱) به لام نه وهی نیمه
به چاو بینومانه و نه وهی دهیزانین له م زه مه نه دا _ زه مه نی شیخولئیسلا م _ زور
زورده^(۲)

(۱) _ شیخول ئیسلا م شتیکی زوری له که راماتی نه ولیا باسکرد، بۆ شاره زابوون و
لیکولینه وهی زیاتریش خه لکی که پاندوته وه بۆ کتیبی تری تایبهت به م بابه ته، وه کو
کتیبه کانی خوئی، له چه ند جیگه یه کی نه و کتیبانه دا کومه لیک له و که پامه تانه ی
نوسیه، به شی که پامهت به لای نه هلی سووننهت و جه ماعه ته وه جیگیره و هیچ
که سیک نکولیی لی ناکات مه گهر بیدعه چیان نه نن، یه کیک له بنچینه کانی بیرو باوه پی
نه هلی سووننهت و جه ماعهت برپا بوونه به موعجیزاتی پیغه مبه ران و که پامه تی
نه ولیای، نه مه شتیکی جیگیره، له ده رسی پیشوودا که سیک پرسی: ئایا نه و
که پامه تانه ئیسنادیکی (صحیح) یان هه یه؟ بۆ وه لامه که ی ده لئین: به سه نه وه بزانی
که برپا بوون به که پامه تی نه ولیای بنچینه یه که له بنچینه کانی بیرو باوه پ، به گشتی
گومانان لیان نییه، به لام له پووی ته فاصیل و ورده کاریه کانه وه پتویستیان به
ئیسناد نییه چونکه فه رمووده نین حوکمی شهرعی حه لال و حه پامیان له سه ر بینا
بکریت، نه مانه پرووداون نه گهر راست بن نه واه که پامه تی نه ولیایه و نه گهر راستیش نه بن
زانیان نییه، هیچ که م و کوپییه ک بۆ ئایین دروست ناکات، به لام نه گهر راست بیته
نه وای ئیمان زیاد ده کات، ئیمانی به نده، خوای گهره مان بیر ده خاته وه.

(۲) _ شیخول ئیسلا م پیی راگه یاندووین که واه شتیکی زوری له م که پامه تانه بینیه
له زه مه نی خویدا، به چاوه کانی خوئی بینیونی، ئیتر هیچ بواریک نییه بۆ نه وهی
گومانیان لی بکریته.

وه پئويسته بزانريت كه پئده چي كه پامهت به گويره ي پئويستيتي كه سه كه به
دهر كه ويئت، نه گهر كه سيكي نيمان لاواز، يان موحتاج و پئويستيار پئويستيان پئي
بيئت، كه پامهت يكيان بو ديت نيمان يان به هيز كات و، پئويستيتيان نه هيليت^(۱)،

(۱) _ له راستيدا كه پامهت ته نها له بهر دوو شت به دي ديت، يه كه م: نه و كه سه ي
كه پامهت له سهر دهستي به دي ديت پئويستي پئيه تي وه كو نه وه ي له وانه يه نه و كه سه
نيمان لاواز بيئت و به و كه پامهت يه له سهر دهستي به دي ديت نيمان به خوا به هيزتر
ده بيئت، يان پئويستي به خوراكه، يان به خواردنه وه يه وه كو نه وه ي پيشتر نامارزه ي
پيدرا، يان پئويستي به چوار پئيه كه، يان خوي گه وره به و جوړه هيزيكي زياتري
ده داتي بو په رستني زياتر، كه وا بوو كه پامهت له بهر پئويستيه كه نه و پئويستيه
له وانه يه نيمان بيئت يان مروفايه تي بيئت، دووهم: بو نه وه ي بيئت به به لگه يه ك له
ثايندا، چونكه نه و كه پامهت به پشتگيري گوفتاري نه و زانايه يان نه و دوسته ده كات و،
به سهر نه يارانيدا سهر ي ده خات، نه م كه پامهت به بو خودي شيخول ئيسلاميش به دي
هاتووه، چونكه هه موو خه لك ي بيزاريان كرد، سولتان و كار به دهستان بيزاريان كرد،
خستيان به نديخانه وه به لام نه يانتواني ريگري ليكه ن و نه هيلن زانست بللو بكاته وه،
بانگه وازي بو خوي گه وره بكات، ته نانه ت پاش مردنيسي نه يانتواني ئاسه واره ني
قه دهغه بكه ن كه به هه موو جيهاني ئيسلاميدا بللو بويه وه تاوه كو نه م زه مه نه ي
خوشمان، بيگومان نه مه به شيكه له كه پامهت يه نه وليا، هه روه ها نه وليدان و
سووكايه تي پيكردن و به نكردنه ي كه به سهر نيمامي نه حمه دا هات له كاتي مه نمون و
كار به دهستاني ديكه ي پاش نه و، نيمامي نه حمه د له سهر هه موو نه و شتانه خو پاگر
بوو تا دواتر خوي گه وره سهر ي خست و، دوژمنه كاني سهر شوپ كرد، نه مه له
كه پامهت يه نه ولياي بوو، نه و سهر كه وتنه ي كه بو نوممه تي دين به سهر نه يارانيدا
به دي ديت به ده رختن و سهر خستني به لگه كاني ثاينه .

له کانتیکدا کهسانی تر که وه لایهت و دوستایه تیه که یان کامل تر و ته و اوتره پیویستیان
به ره نییه^(۱)

(۱)۔ پرسیاریک دیته پیشه وه یان به راستی هاتوته پیشه وه ئایا پیویسته وهلی
و دوست که پامه تیان له سهر دهست به دی بیت؟ نه خیر، نه دوستی که پامه تی نییه
به لگه نییه بۆ بوونی که م و کورپی له دوستایه تیه که یدا، دوستانیکی به رزی خوی
گوره هن که چی هیچ که پامه تیکیان له سهر دهست به دی نه هاتوو، چونکه ئیمانیا
به میزه، وه له بهر نه وهی پیویستیان پیی نییه، که چی که پامه ت بۆ که سانیکی تر
به دی هاتوو که ئیمانیا له وان به خوار تره، بۆیه نابی بگوتریت هیچ که سیك به وهلی
و دوست دانا نریت تاوه کو که پامه تیکی له سهر دهست به دی دیت، له راستیدا ته نها
خه لکانی خاوهن باوه پی پرو پووچ و بیدعه چیان ئه م قسانه ده که ن، به لام ئه هلی
سرونهت برپایان به وهیه که مه رج نییه وهلی که پامه تی هه بیت، پیویسته ئه م شته
هه ره موو خه لکی بیزانن، وه کو پیشتر ئاماژه ی پیدرا که رامه ت که به دی دیت له بهر
دروشته: یه که م: له بهر پیویستیه کی موسلمانان، دووهم: بۆ ئه وهی به لگه یه کی
پشتگیر بیت له ئاییندا، بۆیه ئه گه ر یه کیک له م دوو شته نه بوو ئه واه که پامه ت به دی
نایهت، نه بوونی که پامه تیش ئاماژه بۆ که م و کورتی له دوستایه تی و وه لایه تدا ناکات.
پیشه وای ئیبن و لقه یم فه رموویه تی: دوستانی خوی گوره هیچ نیشانه یه کیان نییه بۆ
ئه وهی بناسرینه وه، پیده چی دوستیکی خوی گوره هه بیت که له دوسته
نایه ته کانیش بیت و نه شناسریت، چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((رُبَّ
أُنْثَى أَغْبَرَ مَذْبُوحَ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَةٍ)) واته: ((پیده چی که سیکی قزبژی
نقد نه پوتزوی که له ده رگا کاندای پالی پیوه ده نریت و دور ده خریته وه، نه گه ر سویند
بغرات خوی گوره نزاکه ی قبول بکات، نه واه قبولی ده کات))، پیویست ناکات

دړوستنی خوای گه وړه پروخساریکی تاییه تی هه بیت یان کړمه لیک خه لکی به
 چوارده وردا هه بیت یان بانگه شهی بۆ بکړیت وه کو نه وهی که سه باوه پپوچکان
 ده بکه ن، نه خیر دۆستی خوای گه وړه نا ناسریتته وه، نیشانه ی نییه، جلیکی تاییه تی
 نییه، خه لکی به ده وردا نییه، بانگه شهی بۆ ناکړیت، شه پافه ت و به پړزی به لای
 خه لکه وه نییه، له ده رگاگان دور ده خړیتته وه، پیده چی شه پافه ت و پړزی به لای
 خه لکه وه نه بیت، مارج نییه وه لی خوا نیشانه یه کی هه بیت و پیی بناسریتته وه،
 پیده چی دیار نه بیت شړول بیت، قژ بژی ته پوتوزاوی بیت، مارج نییه جلی نایابی
 پۆشی بیت و، سه رقوله کانی فراوان بیت، عیمامه یه کی گه وړه ی به سه ره وه بیت، نه مه
 مارجی دۆستایه تی خوای گه وړه نییه، پیویسته نه م به پته بزانریت، بۆ نه وهی
 که سانی باوه پ پپوچ بۆ خورافات ه کانی خویان به کاری نه هیتن. هر یه کیکیان
 بانگه شهی نه وه ده کات دۆستی خواجه، به زیندووی و به مردووی بانگه شهی یان بۆ
 ده کړیت، به خه لک چوارده وریان دراوه، شتی زور، نه خیر، چه نده ها دۆستی خوای
 گه وړه هه ن ده مرن که چی هیشتا نه ناسراونه ته وه، دۆستانی وا بووه ژیاوه و مردوه و
 که س نه ی ناسیون.

بۆیه که پاماتیان بۆ به دی نایهت له بهر به رزی پله کانیان و له بهر ئه وهی پئوستانیان
 پنی نییه، نه که له بهر ئه وهی وه لایهت و دۆستایهتیه که یان ناته واوه^(۱)، بۆیه ئه م شتانه
 له تابعیندا زۆرتیه به بهراورد به هاوه لانی به پیز^(۲) به پچه وانهی که سانیکه وه که
 کرده وهی نااسایی له سهروشت به دهه ئه نجام ده دهه بۆ پئیموونی کردنی خه لک و
 پکردنه وهی پئوستانییه کانیان ئا ئه مانه پله به رزترن.

(۱) مه رج نییه هه ر که سیك که پامهت له سهه دهستی به دی نهیت وه لایهت و
 دۆستایهتیه که ی بۆ خوای گه وره نا ته واو بیئت، به پچه وانه وه پیده چی وه لایهت و
 دۆستایهتیه که ی کامل و ته واویش بیئت و هیچ که پامه تیکیش له سهه دهستی
 به دینایهت.

(۲) وه له بهر ئه وهی بوونی که پامهت به مه رج دانه نراوه بۆ که مالی ئیمان و
 به میزی ئیمان، بۆیه که پامهت له تابعین و ئه وانه ی له دواي ئه وانیشه وه هاتوون زۆرتیه
 برده بهراورد به هاوه لانی به پیز، چونکه هاوه لان پئوستانیان پنی نه بوو، له بهر فه زل و
 پله و پایه یان.

نه هلی بارو حاله شهیتانیه کان

نه مه بارو حاله شهیتانیه کانه^(۱)

(۱) _ نیستا شیخول نیسلام له که پامهت بویه وهو، دهستی به کرده وه نائاساییه له سروشت به دهره شهیتانیه کان کرد که خه لکانیکی زوری پی فریو ده دات، پیشتر ئامارده مان به وه دا که کرده وهی نائاسایی له سروشت به دهر نه گهر له سهر دهستی پیغه مبه ریک به دی بیت نه وه موعجیزه یه، نه گهر له سهر دهستی دوستیکی خوی گهره به دیهات نه وه که پامه ته، وه نه گهر له سهر دهستی دوزمنیکی خوا نه نجام درا نه وه کرده وهی نائاسایی له سروشت به دهری شهیتانییه، شهیتانه کان بو دوسته کانی خویان شتانیک نه نجام ده دن که له سروشت و هیزی ئاده میزاد به دهر بیت، به هه وادا ده یانفرینن، به سهر ئاودا پریان پیده کهن، شته نادیاره کانیاں به خیرایی بو ئاماده ده کهن بو نه وهی گومرپایان بکهن و، خه لکی تریشیان پی گومرا بکهن، بویه پیویسته له نیوان که پامه تی وه لی و کرده وهی نائاسایی له سروشت به دهری شهیتانی که له سهر دهستی دوزمنانی خوی گهره نه نجام ده دریت جیاوازی بکریت، نه گهر کرده وه یه کی نائاسایی له سروشت به دهر له سهر دهستی که سیك به دیهات ته ماشا ده کریت نه گهر نه و که سه ته قواکارو پیاو چاک بوو نه وه که پامه ته، وه نه گهر له لایه ن که سیکی خراپه کاری کافره وه نه نجام درا نه وه شهیتانییه و بو گومرا کردنی نه و که سانه یه که فریوی پیده خۆن، شهیتانه کان خزمه تی دوسته کانی خویان ده کهن، له م باره وه خوی گهره ده فره موی: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنَّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَجْنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (۱۲۸) وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغَضِ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (۱۲۹)﴾ واته: وه پوژیک (خوا) تیکرا کویان ده کاته وه (ده فره موی) نه ی ده سته و کومه لی جنوکه بیگومان نیوه زود

كەستان لە ئادەمىيەكان گومرا كرد وە دۆستەكانيان لە ئادەمى دەلێن ئەى
 پەرەردگارمان ھەندىكمان سوودو كەلكمان لە ھەندىكمان وەرگرت، چۆن؟ جنۆكە
 سوودو كەلك لە مەرقەكە وەرەگریت بەو جۆرەى كە مەرقەكە ملكەچى دەبێت، وە
 سەرپێچى خۆى گەرەو پێغەمبەرەكەى دەكات، بەم جۆرە شەيتان كەلك لە مەرقەكە
 وەرەگریت و، پێى دلخۆش دەبێت، ئەى مەرقە چۆن سوودو كەلك لە جنۆكە
 وەرەگریت؟ بەو ھەى كە جنۆكەكان لە چوار چۆھەى ئەو شتانەدا كە توانايان
 بەسەرىدا ھەيە خزمەتى مەرقەكە دەكەن، بە ھەوادا دەيفرێنن، بەنىو ئاگرەدا پێى
 پێدەكەن، بەسەر ئاودا پێى دەكەن، شتە دورەكانى بۆ ئامادە دەكەن، شتانىكى
 پێى دەلێن كە تەنھا جنۆكەكان دەيزانن و مەرقە نەيزانێت، بەم جۆرە مەرقە سوودو كەلك
 لە جنۆكە وەرەگریت وە بەو كاتەو مۆلەتە گەشتى كە بۆت ديارى كردبووین خوا
 نەرموى ئاگر شوینتەنە بەھەميشەيى و بێپرانەو دەمێننەو تيايدا جگە لەو كاتەى
 كە خوا بىھوى بەراستى پەرەردگارت كار دروستى زانايە ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغُضِّ الظَّالِمِينَ
 بَغْضًا﴾ بەو شتو ھەندى لە ستەم كاران دەكەين بە دۆست و پشەتوانى ھىندىكى
 نريان ﴿بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ بە ھوى ئەو كردەوانەو ھى ئەنجاميان دەدا. ئا ئەمەيە ئاكام
 رەنجاميان لە پۆژى قيامەتدا، شەيتان و شوینكەوتوانيان، ئەوانەى فريودراون و
 شوینی شەيتان كەوتوون، چونكە لەدونيادا خزمەتى دەكەن و، واى بەخەيالدا دینى
 كە دۆستىكە لە دۆستان، كەسانى خاوەن بىروباوەرە پڕوپوچەكان پلەى وەلايەت و
 دۆستايەتى دەدەن بەكەسانىكى ناشايستە كە نوێژ ناكات و، واز لەكردەو ھى خراپە
 نامێنێت، لەو باوەرەدان كە ئەو كەسە تەكليف و سەپاندنە شەرىعەكانى لەسەر
 ھەلگیراوە، چونكە بەپلەى دۆستايەتى گەيشتو ھى، لە خۆى گەرە نزيك بۆتەو بەو
 ئاستەى كە تەكليف و سەپاندنە شەرىعەكانى لەسەر ھەلگیراوە،

حه پام و حه لائی له سه ره له گيراوه، فره زه کانی له سه ره له گيراوه، به خوی گوره
 گه یشته، نه مه قسه ی شه یتان و شوینکه وتوانی شه یتانه _ په نامان به خوا _ پله ی
 دوستایه تی به که سانی که ده ده ن که ده یانینن نویژ ناکه ن، به پوژوو نابن، ئیمانیا ن
 به خواو پیغه مبه ران نیه و، ده لئین: نه مانه دوستیکن له دوستانی خوی گوره، گویه
 پیوستیان به پیغه مبه ران نه ماوه، پیوستیان به کرده وه نیه، پیوستیان به عیبادت
 نه ماوه، ته ماشاکه ن به چ شیوازی که شه یتان ئاده میزاد به نه وپه پی فریودان و خه له تاندن
 ده که یه نیت به لام خوی گوره ده فره رموی: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
 يَحْزَنُونَ﴾ (۶۲) الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (۶۳) ﴿یونس: ۶۲ - ۶۳﴾ به م دوو مه رجه: ئیمان
 و ته قواکاری، ئیتر که سی خراپه کار که نویژ ناکات و، به پوژوو نابیت و، نیربازی و،
 داوینپسی ده کات و، مه ی ده خواته وه چۆن دوستی خوی گوره بیت، نه خیر، به لکر
 نه م جوړه که سه گه وره ترین دوستی شه یتانه، پیویسته هه ست به م شته بکه ین و لئی
 ناگادار بین، چونکه شته که به نیو خه لکدا بلآو بوته وه و گه وره بوته وه، له بهر لاوازی
 ئیمان و، که م بوونی زانست له م زه مه نه دا، چونکه بیروباوه پی پاستی نه هلی
 سووننه ت و جه ماعت بلآو ناکریتته وه، کاتی نه م شتانه لاواز بوو، بیروباوه پی پرپوچ
 له نیو کۆمه لگادا بلآو بووه، له و کاته دا که نالی ته لایه ت بو نه م شته پرپوچانه
 داده مه زریت، که نالی سه ته لایه ت بو خواوه ن باوه ره پووچه کان و جادووگه ران و
 ساحیره کان داده مه زریت، به ئیمان و زانست ناوزه ندیان ده که ن، با موسلمانان
 ناگاداری نه م شتانه بن.

وہوگر بارو حالی عہدوللای کوپی صہییاد^(۱) حدیثہ و قصتہ فی صحیح مسلم (۲۹۲۴)،
(۲۹۲۵)، (۲۹۲۶)، و (۲۹۲۷)، و (۲۹۳۲)، کہ لہ زہمہنی پیغہمبہری خوادا ﷺ
بہدہرکوت و، ہیندیک لہ ہاوہلہ بہ پیزہکانیش وایان دہزانی دہجالہ، وہ
پیغہمبہری خواش ﷺ بہ گومان بوو لیّ تا دواتر بوی پوون بویہوہ کہ دہججال
نیہ، بہلکو لہ پہگہزی کاہینہکان بوو^(۲).

(۱)۔ ئەمیری موسلمانان پیشہوا عومہری کوپی خہتتاب ﷺ باوہپی وابوو کہ
نہین وصہییاد دہججالہ و لہسەر ئەوہ سویندیشی دہخوارد، ہہروہا جابیریش لہسەر
ئوہ سویندی دہخواردو، دہیفہرموو: گوئیستی عومہر ﷺ بووم لہسەر ئەوہ
سویندی دہخوارد لہ خزمہتی پیغہمبہری خوادا ﷺ وہ نکۆلشی لیّ نہدہکرد. وہ
ئو باروچالہ شہیتانیانہی کہ بہ عہدوللای کوپی صہییاد پیشاندہدرا بینینی
عہرپی ئیبلیس بوو لہسەر ئاو.

(۲)۔ عہدوللای کوپی صہییاد لہ زہمہنی پیغہمبہری خوادا ﷺ بہ دہرکوت و،
مانہ مہدینہی پیروز، شتانیکی لیوہ دہبینرا وایانزانی دہججالہ، پیغہمبہری خوا ﷺ
بہ چہند شتیک تاقیکردہوہو بوی پوون بویہوہ کہ دہججال نیہ، وہ کاتیک یہکیک لہ
مارہلانی بہ پیز بہ پیغہمبہری خوای ﷺ فہرموو: ئەہی پیغہمبہری خوا ﷺ بیکورم؟
نہرموی: ئەگەر دہججال بیت تو ناتوانی بیکور، ئەگەر ئەویش نہ بیت ئەوہ
کوشنی ہیچ سوودیکی نیہ، ئیتر وازیان لیھینا، دۆستی خوای گہورہ نہبوو، ئەمہ
بالگہبہ لہسەر ئەوہی کہ کردہوہی ناٹاسایی لہ سروشتبہدەر لہسەر دہستی
کسانیک بہدی دیت کہ دۆستی خوای گہورہ نین. دہججال گہورہ گہورہترینی ہہموو
لہوزنان و گہورہترین نوینہرہکانی شہیتانہ لہ کوتایی زہماندا دہردہکەویت، چہندہا
کاری ناٹاسایی لہ سروشت بہدہری پییہ، بہہشت و ئاگری پییہ، فہرمان
بہدہرکان دہکات باران دہبارینن، فہرمان بہزہوی دہکات پووہکەکان دہپوین، پیاو
دہکۆزیت و بہنیوان پارچہکانیدا پیدہکات و، پاشان ہلدہستیت، ئەمانہ کردہوہی
ناٹاسایی لہ سروشت بہدہرہ بہلام شہیتانییہ، بویہ نابیت فریویان پیّ بخوریت.

پیغمبرِ خوا ﷺ پی پی فہرموو: ((قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَيْبًا))^(۱)، واتہ: ((شتیکم بو شاردویتہ تہ وہ، چیہ؟)) نہ ویش گووتی: (الدُّخُ الدُّخُ)، پیغمبرِ خوا ﷺ سورہ تی (الدخان) ی بو شاردبووہ، تہ وہ بوو پیغمبرِ خوا ﷺ پی پی فہرموو: ((اِخْسَا فَلَئِنْ تَعْدُوْا قَدْزَكْ)) صحیح: أخرجه مسلم (۲۹۳۰)، من حدیث عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہما. واتہ: ((بہ سہر شوپی بیدہ نگ بہ، لہ برو ہیندہ ی خوت زیاتر نابہیت))، مہ بہستی تہ وہ بوو کہ لہ راستیدا تو تہ نہا لہ برایانی کاهینانی، ہر یہ کیک لہ کاهینان ہاوپییہ کی لہ شہیتانہ کان مہ بوو^(۲)

(۱) _ پیغمبرِ خوا ﷺ تاقیکردہ وہ، پی پی فہرموو: ((شتیکم بو شاردوویتہ تہ وہ، چیہ؟)) وہ لامہ کہ ی نہ زانی، ئیتر پی پی فہرموو: ((بیدہ نگ بہ، لہ ہیندہ ی خوت زیاتر نابہیت)) واتہ: لہ راستیدا تو تہ نہا برای کاهینہ کانی.

(۲) _ چونکہ خوی گہ ورہ دہ فہرموی: ﴿وَمَنْ يَغْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِيضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ (۳۶) وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّوهُمْ عَنْ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ (۳۷) حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَأْتِيَتْ بَنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ (۳۸) وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ (۳۹) ﴿[الزحرف: ۳۶-۳۹] واتہ: وہ ہر کہ س پشت لہ یادی خوا ہلکات شہیتانیکی بو نامادہ دہ کہین کہ ہمیشہ لہ گہ لی بی و لی جیا نہ بیتہ وہ وہ بیگومان تہ وانہ (شہیتانہ کان) لہ پیگای راست بہرگری یان دہ کہن واش دہ زانن بہ بیگومان ہر تہ وانن پینویین ہتا کاتی کہ (دہ مرئی و) دیتہ وہ لامان دہ لی خوزگہ نیوانی من و تو بہ قہ دہر نیوان خورہ لآت و خورئاوا بوابہ ئای چ ہاوپییہ کی خراب بوویت (تہم خوزگہ) ہیچ سودیکتان پیناگہ ی نہی چونکہ ستہ متان کرد بیگومان ئیوہ لہ سزای سہ خندا ہاوبہ شن.

ی هه والی زۆرێک له غهیب و نادیاره کانی پی پاده گه یاند له وهی که به دزیه وه گوئی لیده گرت^(۱)، پاستیان تیکه ل به درۆ ده کرد^(۲)، وه کو نه وهی له فه رموده ی (صحیح) دا که نیامی بوخاریی و غهیری نه ویش ده یگێر نه وه هاتوو که پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموده تی: ((إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ - وَهُوَ السَّحَابُ - فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ فَتَسْرِقُ الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوجِّهِهِ إِلَى الْكُفَّانِ فَيَكْذِبُونَ مَعَهَا مِائَةً كَذِبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ))^(۳) صحیح: أخرجه البخاري (۳۲۱۰)، وفي غير موضع من صحيحه من حديث عائشة رضي الله عنها مرفوعاً، وقريب منه عند مسلم (۲۲۲۸).

(۱) _ له وهی به دزیه وه گوئی لیده گرن نه مه له لایه ک، له لایه کی تریشه وه شه ی تانه کان به خیرایی دهشت و ده ر ده بپن، ده فپن، به هه وا دا ده فپن و، شتانیک ده بپنن که ئاده میزاد نایبینن، ئیتر هه والی نه وانه به ئاده میزاد ده دن، بو نه وهی نووشی فیتنه و ئاشوبیان بکه ن.

(۲) _ کاتی وشه یه ک له ئاسمانه کانه وه به نه یینه وه ده دن له گه ل سه د درۆدا تیکه لی ده که ن، خه لکیش بریایان پیکردن له بهر نه و ته نها وشه یه که له ئاسمانه وه بیستراوه، ئاماده ن بریوا به (۹۹) درۆیان بکه ن له بهر ته نها وشه یه کی پاست.

(۳) _ خوای گه وره ده فه رمویتی: ﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنْزَلُ الشَّيَاطِينُ﴾ (۲۲۱) تَنْزَلُ عَلَىٰ كُلِّ آفَاقٍ أَيْمٍ (۲۲۲) يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ (۲۲۳) واته: هه والتان بده می شه ی تانه کان داده به زنه سه ر کی؟ داده به زیته سه ر هه موو (که سیکی) زۆر درۆزی زۆر ئاوانبار باش گوئی ده گرن (بو شه ی تانه کان) وه زۆر به یان درۆزنن (له وه هه والاند) ده ی ده ن به خه لکی) نه مانه ن کاهینه کان و نه وانه ش نه و که سانه ن که فریویان پی ده خۆن، زۆر به یان درۆزنن.

له فرموده یه کی تردا که (ابن عباس) ده یگیتیه وه ده لی: بینما النبی ﷺ فی نفر من الأنصار، إذ رمی بنجم فاستنار، فقال النبی ﷺ: ((مَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا رَأَيْتُمُوهُ؟))، قالوا: كُنَّا نَقُولُ: يَمُوتُ عَظِيمٌ أَوْ يُولَدُ عَظِيمٌ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((فَإِنَّهُ لَا يَزِمُنِي بِهَا لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنْ رَبَّنَا تَبَارَكَ اسْمُهُ إِذَا قَضَى أَمْرًا، سَبَّحَ لَهُ حَمَلَةُ الْعَرْشِ، ثُمَّ سَبَّحَ أَهْلُ السَّمَاءِ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، حَتَّى يَبْلُغَ التَّسْبِيحُ إِلَى هَذِهِ السَّمَاءِ، ثُمَّ يَسْتَخِيرُ أَهْلُ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ حَمَلَةُ الْعَرْشِ: مَاذَا قَالَ رَبُّنَا؟ فَيُخْبِرُونَهُمْ، ثُمَّ يَسْتَخِيرُ أَهْلُ كُلِّ سَمَاءٍ حَتَّى يَبْلُغَ الْخَبْرُ أَهْلَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا، وَتَحْتَطِفُ الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ، فَيَرْمُونَ فَيَقْذِفُونَهُ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ، فَمَا جَاؤُوا بِهِ عَلَى وَجْهِهِ فَهُوَ حَقٌّ، وَلَكِنَّهُمْ يَزِيدُونَ))، رواه مسلم واته: ثيبنو عه بباس ﷺ

فرمودی: پیغه مبهری خوا ﷺ فرمودیه تی: شه ویك پیغه مبهری خوا ﷺ له گه ل چه ند هاو لیک له پشتیواناندا دانیشتیبون، له پر نه ستیره یه ک کشاو ده ورپه ری پوونا ک کرده وه، پیغه مبهری خوا ﷺ فرمودی: ((ئیوه له سه رده می نه فامیدا چیتان ده گووت نه گه ر بتانینینیا؟))، فرمودیان: ده مانگووت: پیاویکی گه وره ده مریت یان پیاویکی گه وره له دایک ده بیت، پیغه مبهری خوا ﷺ فرمودی: ((نهم نه ستیره نه بو مردنی که س و نه بو ژیا نی که س ناکشیت، به لام په روه ردگارمان _ ناوی به رزو بلند بیت _ هر کات فرمانیدا به کاریک، هه لگرانی عرش ته سبیحاتی بو ده که ن، پاشان خه لکی نه و ناسمانه ی به دوا ی نه واندا دین ته سبیحات ده که ن، پاشان نه وانی تریش که به دوا ی نه واندا دین، هه تا نه و ته سبیحاته ده گاته نه م ناسمانه، پاشان خه لکی ناسمانی هه وتهم له هه لگرانی عه پش ده پرسن: په روه ردگارمان چ شتیکی فرمودو؟ نه وانیش هه والیان پیده دهن، پاشان خه لکی هه ناسمانیک هیندیکیان له هیندیکیان ده پرسن تا وه کو هه واله که به خه لکی ناسمانی دونه ده گات، شه یته نه کان دزه ده که ن بو گو ی گرتن، نه ستیره ی کشاویان تیده گیریت، به لام هه ره واله به دوستانی خویان ده گه یه نن، جا هه ر چی وه ک خوی گه یان دیان نه وه راسته، به لام زیاد ی ده که ن))^(۱).

(۱) _ نه م فرموده نامار ه بو نه وه ده کات که شه یته نه کان هه ول دده ن به دزیه وه

گو ی بگرن له وه ی که فریشته کان له ناسماندا له نیوان خویاندا باسی لیوه ده که ن، به لام

خوای گوره نه ستیره ی کشاوی بۆ ناماده کردون که بریتیه له و نه ستیرانه ی که خوای گوره کردونی به نه ستیره ی کشاو و له شهیتانه کانی ده گریت و، ده یانسوتینیت، نیت له وانه به نه ستیره کشاوه که بیان پیکیت پیشنه وه ی نه و شهیه ی که بیستویانه به دوسته کاهینه کانیان بلین، وه له وانه شه نه و شهیه ی بیستویانه به دوسته کاهینه کانیان بلین پیش نه وه ی نه ستیره کشاوه که بیان پیکیت، صه درووشی له لایه ن خوایانه وه تیکه ل ده کن و له نیوان خه لکیدا بره وی پیده ده ن بۆ نه وه ی فیتنه و ناشوب له نیوان خه لکیدا بلار بکه نه وه، نا نه مانه ن شهیتانه کان، کاهینه کانیش شوینکه وتوی شهیتانه کان و، دزستی خوای گوره نین، ناگوتریت: نه مه که پامه ته به لکو نه وان کاهین و نوینه ری شهیتان جیاوازی هیه له نیوان دوستی خواو دوژمنی خوادا، باکرده وه ی نا ئاسایی له سروشت به ده ر له سه ر ده ستی دوژمنی خوا به ده رکه ویت هه رگیز نابیت فریوی پی بغریت، چونکه له لایه ن شهیتانه کانه وه نه نجام دراوه نه ک له لایه ن خوای گوره وه، به پنجه وانه ی که پامه ته وه که له لایه ن خوای گوره وه یه و ریژی ئیمانداره ته قواکاره کانی خزی پیده گریت، که وا بوو جیاوازی هیه له نیوان سه رچاوه ی که پامه ت و سه رچاوه ی کرده وه ی نا ئاسایی له سروشت به ده ری شهیتانیدا، وه جیاوازی هیه له نیوان دوستی خواو دوستی شهیتاندا، جیاوازی هیه له نیوان نه مه و نه وه دا، خه لکی ئاسایی پیوستان به زانی نه م شتانه هیه نه مپۆ، چونکه هه لئه تاندن و چاو به سترکردن و جادو و گه ری و غه ی بزانی نه مپۆ زۆر بووه، پیویسته زانیان نه م شتانه باس بکه ن و، خویندکارانی زانستی شه رعیش وه ری بگرن و، بیزانن و، له نیوان خه لکیدا بلوی بکه نه وه، پیویسته خه لکی ئاسایی له م که ناله سه ته لایه ته کافره هه لئه تی نه رانه ئاگادار بکری نه وه که خه لکیان پی فریو داو ن. هه روه ها به موبایل و به ئینته رنیت په یوه ندی به خه لکه وه ده کن و، هه ره شه ی لی ده کن و، پییان ده لین: تو ده مریت، تو ئاوه هاو ئاوه ها ت به سه ر دیت، به لام نه وه نه ده و نه وه نه ده پاره مان به ده ری و، ئیمه له و شتانه پزگارت ده که ن، چه نه ها شتی تری به و هاوشی وانه ش.

له پروایه تیکی دیکه ی نه م فرموده یه دا هاتوو: مه عمر ده لیت: به زوهریم گووت:
 ئایا له سهرده می نه فامیدا نه م تیره نه ستیره ده هاویژدان؟ فرمووی: به لئ، به لام
 کاتی پیغه مبهری خوا ﷺ نیردرا پاسه وانی کردنی ئاسمانه کان کرایه وه^(۱).

(۱) _ له سهرده می نه فامیدا نه ستیره ی کشاو زۆر بوون، نه ستیره ی کشاوی زۆر
 له سهرده می نه فامیدا بو شه ی تانه کان ده هاویژدا، کاتیکیش پیغه مبهری خوا ﷺ
 نیردرا ئاسمان پاسه وانی کرا و شتیکی که می مایه وه، بویه کاتی جنۆکه کان
 گوئیستی قورپان بوون گوئیان: ﴿إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا (۱) يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَأَمْنًا بِهِ وَلَنْ
 نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا (۲)﴾ [الجن: ۱-۲] واته: به راستی ئیمه قورپاننکی سهرسورپهینه رمان
 بیست پینموونی ده کات بو پئی راست ئیمه ش باوه رمان پیکرد وه ههرگیز کهس
 ناکه ین به هاوبه شی په روه ردگارمان. تاوه کوئه وشوینه ی که خوی گه وره
 ده فرمووی: ﴿وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا (۸) وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ
 مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شُهَابًا رَصَدًا (۹) وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي
 الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا (۱۰)﴾ [الجن: ۸-۱۰] واته: وه ئیمه ده گه پاین به شوین
 ده نگوباسی ئاسماندا که چی دییمان پر کراوه له پاسه وانی به هیزو تیری نه ستیره کان
 وه بیگومان ئیمه جارمان داده نیشتن له چهند شوینیک له ئاسمان بو گوینگرتن به لام
 ههر که سیک ئیستا که به دواوه گوینگری تیریکی نه ستیره ده بینئ له بو سه یدایه وه
 به راستی نازانین ئایا خراپی ویستراوه بو ئه وانه ی که له سهر زه وین یا په روه ردگاریان
 پینموونی ویستوه بویان. ئا ئه مه پوویدا له کاتی ناردنی پیغه مبهری خوا ﷺ،
 کاتیک تیری نه ستیره کان زیاد بوون، شه ی تان سیخوره کانی خوی نارد بو زانینی
 هوکاره که، گه پانه وه گوئیان: موحه ممه د ﷺ نیردراوه، چونکه کاتی نیردرا
 پاسه وانی کردنی ئاسمان چرتر کرایه وه. شاهد ئه وه یه پیویسته بزانیان

نه تيره نه ستيره له شه يتانه كان ده هاويژریت، له م باره وه خوی گه وره ده فهرموی:
﴿إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ (۶) وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ (۷) لَا يَسْمَعُونَ إِلَى
الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ (۸) دُحُورًا وَهُمْ عَذَابٌ وَأَصِيبٌ (۹) إِلَّا مَنْ خَطِفَ
الْخُطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ (۱۰)﴾ [الصفافات: ۶-۱۰]. واته: بیگومان نیمه ناسمانی
درنیامان به جوانی نه ستیره کان پازاندوته وه له هه موو شه يتانیکی سه رکه ش
پاراستومانه ناتوانن گویبگرن بۆ نه و فریشتانه ی له به رزترین پله دان وه (نه گهر بچن
گوی بگرن) له هه موو لایه کی (ناسمانه وه) ناگر باران ده کرین پاوده نرین زۆر به توندی
و (له قیامه تدا) سزایان به رده وامه و سه خته (شه يتانه کان ناتوانن گوی بگرن) مه گهر
به کیکیان به دزیه وه هه والیک (له فریشته یه ک بیستی و) به په له بیفرینی ئه ویش
نه ستیره یه کی پووناک شوینی ده که وی (و ده یسوتینی).

- وه ئه سوه دی عه نسی که بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی ده کرد، شه ی تانی هه بوو مه والی هه ندی شتی نادیارو شاراو ه ی پی پاده گه یاند^(۱)، کاتیکیش موسلمانان له دژی جهنگان له شه ی تانه کان ده ترسان مه والی ئه و شتانه ی بده نی که له باره یه وه ده یلین، به لام کاتی خیزانه که ی کوفری میرده که ی بو ده رکه وت یارمه تی موسلمانانیداو کوشتیان^(۲).

- هه روه ها موسه یله مه ی درۆزنیش، شه ی تانی له گه لدا بوو که مه والی چه ند شتیکی نادیارو شاراو ه ی پی دهاو، له پاپه پاندنی هه ندی کاروباریشدا یارمه تی دها. - که سانی دیکه ی به هاوشیوه ی ئه وانه ش زۆن وه کو حاری ئی دیمه شقی که له زه مه نی عه بدولمه لیک ی کوپی مه پواندا له وولاتی شام ده رکه وت و، بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی ده کرد، شه ی تانه کان پییه کانی ئه م حاری ئه یان له پیوه ند ده رده هیئا، نه یان ده هیلا چه ک به جه سته یدا گوزه ر بکات، پارچه مه رمه ره که ته سبیحاتی ده کرد ئه گه ر ده ستی پیدایا به یئا ییا، پیاوانیکی ئه سپ سواری پێشانی خه لکه که دها که به هه وادا رپیان ده کردو، ده یگوت: ئه مانه فریشته ن، له راستیدا ته نها جنۆکه ش بوون، وه کاتیکی موسلمانان ده سگیریان کرد بو ئه وه ی بیکوژن ره مهاویژه که به رهم لییدا، به لام به جه سته یدا تیپه ر نه بوو، عه بدولمه لیک پیی گوت: تو ناوی خوات نه هیئا، ئیتر ره مهاویژه که ناوی خوای هیئاو لییداو کوشتی.

(۱) - ئه سوه دی عه نسی و موختاری کوپی ئه بی عوبیدی ئه له ئه قفی، که بانگه شه ی پیغه مبه رایه تیان ده کرد، هه ر هه موویان شه ی تانیان هه بوو که فریویاندان و هه لیان خه له تاندن و، وایانزانی پیغه مبه رن.

(۲) - پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمانیدایه ئه و موسلمانانه ی له یه مه ن بوون - چونکه له کۆتایی ته مه نی پیغه مبه ری خوا ﷺ ده رکه وت - بیکوژن، ئه وه بوو عه بدوللای کوپی فه یروزی ده یله می چوو له گه ل خیزانه که ی ئه سوه دی عه نسیدا که موسلماننیک ی ته قواکاری له خوا ترس بوو قسه ی کرد ئیتر یارمه تی کوشتنی دان و کوشتیان.

تابو جوڙهن نه هلی باروحالہ شہیتانیہ کان ہرکات لہ لایاندا شتانیکی بہنوونی (آیۃ الكرسي) بخویندریت شہیتانہ کانیان لی دور دہکے ویتہوہ، چونکہ لہ نہرمودہی (صحیح) دا جیگیر بووہ کہ جاریکیان پیغہمبہری خوا ﷺ نہبی مودہپرہی بہ پاراستنی زہکاتی سہرفترہ پاسپارد، شہیتانیکیش شو لہ دواۓ شہوہ لبی دہدزی، نہویش دہستگیری دہکرد کہ تہوبہی دہکرد نازادی دہکرد، پیغہمبہری خواش ﷺ پیی دہفہرموو: ((يَا أَبَا هُرَيْرَةَ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟)) واتہ: نہی نہبا مودہپرہی دوینی دیلہکەت چی کرد؟ نہبو مودہپرہش ﷺ دہیفہرموو: وایراگہ یاند کہچی تر ناگہریتہوہ، پیغہمبہری خواش ﷺ پیی دہفہرموو: ((كَذَبَكَ وَإِنَّهُ سَبْعُودُ)) واتہ: ((درؤی لہ گہل کردی بیگومان دواتر دہگہریتہوہ))، لہ جاری سییہمدا شہیتانہ کہ بہ نہبو مودہپرہی گووت: وازم لیبتنہ تا شتیکت فیترکہم سوودی بۆت مہبیت، ہرکات چویتہ سہر نوینہکەت (آیۃ الكرسي): ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ﴾ [البقرة: ۲۵۵] تا کوتایہکەی بخوینہ، چونکہ لہ لایہن خواۓ گہورہوہ پاریزہریکہ بۆتو و شہیتان نزیکت ناگہ ویتہوہ تا بہ یانی، وہ کاتیک نہبو مودہپرہ ﷺ نہم ہہوالہی بۆ پیغہمبہری خوا ﷺ گنپرایہوہ، پیی فہرموو: ((صَدَقَ وَهُوَ كَذُوبٌ)) واتہ: ((پاستی لہ گہل کردی لہ کاتیکدا نہو زور درؤزنہ))، پاشان پیغہمبہری خوا ﷺ پیی فہرموو کہ نہوہ شہیتان بووہ^(۱).

(۱) - صحیح: أخرجه البخاري (۲۳۱۱)، و(۳۲۷۵)، و(۵۰۱). معلقاً من حديث أبي هريرة رضی اللہ عنہ.

بۆيە ھەر کات مەۋف لە کاتى باروھالە شەيتانىھەکاندا بە پاستى (آيە الكرسى) خويند ئەوا پوۋچى دەھاتەو، بە نمونەى كەسەك بە بارو ھالەىكى شەيتانىھە دەھچتە نىۋ ئاگرەو، يا ئامادەى گويگرتنى فيكەکردن و چەپلەلەيدان دەھيىت و، شەيتانەكانى بەسەردا دادەبەزن و، لەسەر زمانى قسەگەلەك دەھەن كە نازانرەيت و، لەوانەشە تەگەيشتنى مەھالە ھيىت و، پەيدەچى پازو نيازى دلى ھەندى لە ئامادە بوانيشيان بۆ ئاشكرا كات، پەيدەچى بە چەندىن زمان قسە بكات ھەر ھەكوئەو جنۆكەيەى كە لەسەر زمانى ئەو مەۋفە قسە دەھات كە دەھچتە جەستەيەو، ئەو مەۋفەش كە بارو ھالەكەى تووش دەھيىت ھەستى پى ناكات ھەكوئەو فيدارەى ليدەيت كە شەيتان دەستى لىۋەشان دەھيىت، چو ھيىتە نىۋ جەستەيەو لەسەر زمانى قسەى كرد ھيىت، جا ئەگەر كەسەك بە ئاگا ھاتەو ھەست بە ھيچ شەيتانى ئەوانە ناكات كە گوتويەتى، لەبەر ئەمەيە كە پەيدەچى كەسى دەست لىۋەشاۋى دەستى شەيتان زۆر زۆرى ليدەيت بە ئاستەك ئەگەر ئەو ليدانە لەخودى مەۋفەكە بدارەيە دەيكوشت يا نەخۆشى دەخست، بەلام ئەو ليدانە كاريگەرى لەسەر مەۋفەكە نابەيت و كاتەيكيش بە ئاگادەيتەو پرا دەگەيەنەيت كە ھەستى بە ھيچ شەيتان نەكردو، چونكە ليدانەكە لەسەر جنۆكەكە بوو كە چۆتە نىۋ جەستەيەو.

ھەر ھەو ھە كەسانىكى دىكەى لەوانە ھەن كە شەيتانەكان خۆراك و ميوەو ھەلۋا شەيتان تريان بۆ دەھيىن كە لەو جەگەيەدا بوونى نىيە، ھەر ھەو ھە كەسانىكى تەريش ھەن جنۆكەكان بۆ مەككە يا بۆ بەيتول مەقدىس يا غەيرى ئەو شوپانە دەيانفەين.

ھەر ھەو ھە كەسانىكى تەريش ھەن كە جنۆكەكان لە پۆڭى عەرەفەدا بۆ ئەۋى ھەلى دەگرن و، پاشان ھەر ئەو شەو دەيگەپەننەو، ئىتر ھەجەكى شەرى ئەنجام نادات^(۱)،

---

(۱) _ كەسانىكى تەريش ھەن كە جنۆكەكان لە پۆڭى عەرەفەدا بۆ عەرەفە

ھەلەدەگرن و، بە بى ئىھرام بەستن دەيەنە ئەۋى، كاتەك بە بى ئىھرام بەستن

دهيښنه عه پوهه و ده يگه پښنه وه نه وا چه جی نه کړدوه، له راستيدا جنوکه کان ته نها
باری پي ده که ن و هيچی تر، چوڼ به بي ئي حرام به ستن چه ج ده کات؟ له ميقاته که
نښه پ ده بيت به بي ئي حرام به ستن، له قه دهغه کراوه کانی ئي حرام خوئی به دور ناگريټ،
چونکه ده يه وي سهرپيچی فه رمانی خواي گه وره بکات. خواي گه وره به واجيبي داناوه
نه و که سهي به نيازی چه ج کړدنه له ميقاته وه ئي حرام بيه ستيت، فه رمانی پيداوه له
قه دهغه کراوه کانی ئي حرام خوئی به دور بگريټ. به لام نه و سهرپيچی فه رمانی خواي
گه وره ی کړد بويه شه يتانه کان خزمه تيان کړد. پښويسته هه رگيز به م جوړه کارانه
نريو نه خوړيټ.

به لکو به جله کانی خۆیه وه ده چیت و، نه گهر به لای میقاته که شدا تیپه پ بوو نبحرام
 نابەستیت، (لبيك اللهم ليك) نالیت، له موزده لیفه ناوه ستیت، به ده وری مالی خوادا
 ته واف ناکات، له نیوان صه فاو مه روه دا سه عی ناکات، په جمی جه مه رات ناکات^(۱)،
 به لکو به جله کانی خۆیه وه له عه په فه ده وه ستیت و، پاشان له هه مان شه ودا
 ده گه پیتته وه، نه مه ش هه جیکی شه رعی نییه^(۲) به پیکه وتنی موسلمانان، به لکو هه
 وه کو نه و که سه یه که چوبیتته نویژی هه ینی و به بی ده ست نویژ شوشتن نویژی کرد
 بیت و پووی له قیبله ش نه کرد بیت.

(۱) _ نه مانه کرده وه گه لیکی تاعهت و گوپرایه لی و خواپه رستین، به قهسته وه
 وازیان لیدینیت بویه شه یتانه کانیش خزمه تی ده که ن، نه گهر سه رپیچی فه رمانه کانی
 خوای گه وری کردو، واجیبات و مه رجه کانی کرده وه ی چاکی پشتگوی خست، ئیتر
 شه یتانه کان خزمه تی ده که ن و، بو هه ر جیکه یه ک هه زی لیبت هه لی ده گرن و، بو
 جیکه و شوینه که ی خوشی ده یکه پیننه وه . که سیکی له م جوړه پیی ناگوتریت دوستی
 خوا، به لکو له دوسته کانی شه یتانه.

(۲) _ نه مه هه ج نییه، چونکه مه رج و پایه و واجیباته کانی به ته واوی
 به جینه هیتراره، به لکو کاریکی شه یتانییه و، هه ج نییه، نه گهر چی بانگه شه ی نه وه ش
 بکه ن که هه جی کردوه و، چوه و هاتوته وه گوايه دوستی خوايه، نه خیر، نه مه
 له دوسته کانی شه یتانه و هه جی شه رعی نه نجام نه داوه.

له وکەسە هەلگیراوانە کە سێکی وا هەبوو جارێکیان بوو عەرەفات هەلگیرا
 گەڕابوو، لە خەویدا فریشتە گەلیکی بینی کە حاجیه کان دەنووسن، ئەویش پێی
 گوتن: ئەی من نانووسن؟ گوتیان: تۆ لە حاجیه کان نیت، واتە هەجیکی شەری
 نەکردووە^(۱).

(۱) _ ئەم کەسە یەکیکە لەوانەی کە شەیتانەکان لە پۆزی عەرەفەدا بوو ئەو
 هەلیان گرتو، فریشتەکانی بینیو، حاجیه کان دەنووسن و، ئەویان نەنوسیوو، لێ
 برسین: بۆچی ئەویان نەنوسیوو؟، پێیان گوتوو: تۆ هەجەت نەکردوو، چونکە
 وەک پێشتر ئاماژەی پێدرا ئیحرامی نەبەستوو، (لبیک اللہم لبیک) ی نەگوتوو،
 کردووەکانی هەجی وەک خۆی بەجی نەهێناوە.

جیاوازیه کانی نیوان که پامهت و باروحاله شہیتانیہ کان

وہ لہ نیوان کہ پامهت و نہو باروحاله شہیتانیانہی کہ بہ کہ پامهت دہ چن لہ پوالہ تدا، چہ ند جیاوازیہ ک بہ دی دہ کریت، لہ وانہ: بہ پاستی ہؤکاری کہ پامهتی نہ ولیاو دؤستان ئیمان و تہ قواہ^(۱) ہؤکاری بارو حالہ شہیتانیہ کانیش نہ نجام دانی نہو کارانہ کہ خواو پیغہ مبرہ کہی ﷺ قہ دہ غہ یان کردوہ^(۲)، وہ پشت بہو باروحالہ شہیتانیانہ دہ بہ ستریت بؤ نہ نجام دانی نہ وانہی کہ خواو پیغہ مبرہ کہی ﷺ قہ دہ غہ یان کردوہ، خوی گہ ورہ دہ فہ رموی: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ [الأعراف: ۳۳] واتہ: بلی بیگومان پەرہ ردگارم تہ نہا نہو کردہ وانہی حہ پام کردوہ کہ زور بہ دو خراپن نہ وانہی کہ ناشکران و نہ وانہش کہ نہینن وہ گوناہی (حہ پام کردوہ) وہ دہست دریتی بہ ناہق وہ (حہ پامی کردوہ) شتیک بکہ نہ ہاوبہش بؤ خوا کہ بہ لگہی بؤ نہ ہاتوہ وہ (حہ پامی کردوہ) کہ بہ دہم خواوہ شتانیک بلین کہ نایزان.

(۱) _ نا نہ مہیہ جیاوازیہ پوونہ کہ، ئیمان و تہ قواکاری و لہ خوا ترسان، جا نہو کہ سہی ئیمان و تہ قواکاری ہہ بیت نہو کردہ وہ نا ناسایہ لہ سروشت بہ دہرانہی لہ سہر دہستی بہ دی دیت کہ پامہتہ، نہوہش کہ نہ ئیمان و نہ تہ قواہی ہہ بیت نہو کردہ وہ نا ناسایہ لہ سروشت بہ دہرانہی لہ سہر دہستی بہ دی دیت شہیتانیہ و تہ نہا بؤ فریودانہ.

(۲) _ خوی گہ ورہ دہ فہ رموی: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (۶۲) الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (۶۳) [یونس: ۶۲-۶۳] نہ مہ بہ لگہیہ کہ نہ وانہی ئیمانیان نیہ و تہ قواکاری نا کہن دؤستی خوی گہ ورہ نین نہ گہر چی کردہ وہی نا ناسایی لہ سروشت بہ دہریان لہ سہر دہست بہ دی بیت.

شت گوتن به دهم خواوه به بی زانین و، هاوه لپه رستی و، ستم و، کرده وهی به دو
 ناشیرین خوی گه وره و پیغه مبه ره که ی ﷺ چه پامیان کردون^(۱)، بویه نه مانه نابن به
 مزگار بۆ به ده ست هینانی که پامه تی خوی گه وره، وه نه گه ر که پامه ت به نویژو،
 زیگرو، خویندنی قورپان و، نزا به ده ست^(۲)، به لکو به هوی شتانی که وه به ده ست بیّت
 که شهیتان حه زی لی بیّت، وه به هوی شتانی که وه به ده ست بیّت که شیرک و
 هاوه لپه رستی تیدا بیّت، وه کو په نا بردنه به ر مه خلوقات یان نه و شتانه له وانه بیّت که
 بکرتنه هۆکارێک بۆ ستم کردن له خه لک و، نه نجام دانی کرده وهی به دو خراب نه وه
 بیگومان له بارو حاله شهیتانی که کانه، نه که له که پامه تی په حمانی^(۳).

(۱) _ که وا بوو نه و که سه ی واز له کرده وه به دو ناشیرینه کان ناهینیت و، له تاوان
 و، هاوه لپه رستی و، شتگوتن به دهم خواوه به بی زانین خوی به دوور ناگریت دوستی
 خوی گه وره نییه نه گه رچی کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ریش نه نجام بدات،
 نه کرده وانه شهیتانی که وه که پامه ت نییه .

(۲) _ نه گه ر کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ر به خویندنی قورپان و، زیگرو،
 نویژ کردن به ده ست، بیگومان کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ری شهیتا نییه .

(۳) _ نه گه ر به پیچه وانه ی ئایه ته که ی سه ره وه وه بیّت، نه وه به لگه یه له سه ر
 نه وهی که که پامه ت نییه به لکو کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ری شهیتانییه،
 وه نه که سه ش که نه و شتانه ی له سه ر ده ست به دی دیت دوستی خوی گه وره نییه،

به لکو له دوسته کانی شهیتانه، پیوښته خه لکی هه موو نه م شتانه بزنان، به تایبته
 پیوښته خوښندکارانی زانستی شهرعی نه م شتانه بزنان، خه لکی لی دور خه نه وه،
 چونکه که سانیکي زوری فه وتاندووه، وه دوستانی شهیتان به سهر به نده کانی خوای
 که وره دا زال بوونه، فریویان داوون به هوی نه و کرده وه نا ئاساییه له سروشت
 به ده رانه ی که له سهر ده ستیان به دی دیت، ئیتر گومرپایان کردن و له پیکه ی پاستی
 خوای که وره دوریان خسته وه، پیوښته گرنگی به م کاره بدریت، کاری وه لایه ت و
 دوستایه تی، نه وه پوون بکریته وه که کی دوستی خوای که وره یه و کی دوستی
 شهیتانه، بو نه وه ی فریویان پی نه خوریت، چونکه که وره ترین فیتنه یه له ئایینی
 خوای که وره دا.

و، لایق گشتی و ایان نغذایه نه گهر ناماده ی گونیبستی فیکه کرس و چه پله
بدر بیت، شه پناهه کای به سهر دا داده به زیت نا به سهر دا هه لیده گری و، له و مال
بهر و ده بیست

(۱) - هه رده ها شه یتان له کانی فیکه کرس و چه پله لیداندا ناماده ده بیست، له
سهرده می نه فامیدا نه مه یان له لای مالی خوادا نه نجام ده دا، له و باره وه خوای گه ورده
بهره رموی: ((وما کان مصلحتهم عند انیت الا فکاء و تضییع)) [الامان: ۳۵] واته: وه
نویژی نه وان (بت په رستان) له مالی خوادا هیچ نییه جگه له فیکه کرس و چه پله
لیدان. نه مه بوو نویژی بت په رستان له سهرده می نه فامیدا له لای مالی خوا دا، کئی
نه رمانی نه م شته ی پیندا بوون؟ شه یتان فرمانی پیندا بوون، که وا بوو نه گهر
مه جلیسینگ مه بیست و نه م شته په پوپوچانه ی تیدا بیت بینگومان شه یتان ناماده ی
ده بیست، ناماده ی نه و جزره مه جلیسه سانه ده بیست، نه گهر نه م شتانه زور بوو نه و
شه پناهه کان بوسنی خویان له وی هلی ده گرن و، له و شوینه ده ری ده هینن و، وا
ده زان نه مه که پامه تنیکه و بوی به دی هاتووه، به لام له راستیدا نه نها کاری شه پناهه تنیکی
سه رگش بووه، ویستویه نی گومرای بکات و، گومرای نه و که سانه ش بکات که فریوی
هر ده خون، نا نه مه به مه جلیسه کانی رابواردن، نه نها مرؤا بوو شه راکنیش ده کات، به
پناهه رانه ی مه جلیسه کانی زیکرو، مه جلیسه کانی قورپان خویندنه وه که فریشته یان
تیدا ناماده ده بیست، له و باره وه پنه مبه ری خوا ^{سید} فرمویه تی: ((وما اجمع قوم
لا یخیر من یلوت الله یشور کتب له و یندر مویه یشور له لا یرت علیهم الشکیه و غیبتهم
زما و حلتهم لاله لیک و ذکرهم له یسر عند)) واته ((هر کومه لیک له مالیک له
مال کانی خوادا کوبینه وه، قورپان بخویننه وه و موتالای بکن، نه و بینگومان دن
نارلیان به سهر دا داده به زیت، په حمهت و به زه می دایان ده پوشینت، فریشته کان چوار
موردان ده گرن، خوای گه ورده ش باسیان ده کات لای نه وانه ی که لای نه و))

ئا ئەمەيە جياوازی نیتوان مەجلیسەکانی زیکرو مەجلیسەکانی شەر، مەجلیسەکانی
 زیکر فریشتەکان ئامادەیی دەبن بە لام مەجلیسەکانی شەر شەیتانەکان ئامادەیی دەبن،
 لە نیتوان ئەوەو ئەمەدا جياوازی هەیه، مەجلیسی دۆستانی خواو مەجلیسی دۆزمنانی
 خوا. هاوشتیوێی ئەم جۆرە مەجلیسانە ئەو مەجلیسانەیه کە بە (الزار) _ ئاھەنگیکە
 جادووگەران و فیلبازان و چاو بەستکاران پێکی دەخەن گوايه بۆ چارەسەکردنی ئەو
 کەسانەیی کە جنۆکەکان دەستیان لێ وەشاندووہ _ ناو دەبریت، لەو ئاھەنگانەدا
 ئەمەندە دلخۆشی و جۆش و خرۆشی دەیانگریت تا دەگەنە ئەو ئاستەیی کە
 دەبورینەوہ، شەیتانەکان لایان ئامادە دەبن و، پێدەچی هەندی کردەوہی نا ئاسایی
 لە سروشت بە دەریشیان بۆ ئەنجام بدەن، ئیتر خەلکە کە وا دەزانن کە پامەتی خوای
 گەرەیه، ئەمە لای صۆفیەکان زیاتر پوو دەدات، ئەم شتانە بە لای قۆشمەچیان و بێ
 ئابروان و چەقاوہ سووانەوہ پوونادات، ئەمانە کەسانیکی سووک و پيسوان، بێنرخن و
 خەلک بە باشی دەیان ناسن، بەلکو ئەو شتانە بە لای صۆفیەکانەوہ پوودەدات کە
 کەمێک زوھدو عیبادەتیان هەیهو، خەلک زیاتر فریویان پێ دەخۆن.

وه نهگر پياويك له دوستاني خواي گوره له ويئ ناماده بيت شهيتانه كه ي دور ده خاته وه،
نويش ده كه ويته خواره وه هر وه كوئوه بهرامبر چند كه سانك پرويد او^(۱).

له وانه كه سي واين تيدايه په نا ده باته بهر كه سيكي زيندو وياي مردو، گويي
ناداتي نو كه سه موسلمان بيت يا گاور بيت يا هاوه لپه رست بيت، شهيتانيش خوي
به وينه ي كه سي په نا بو براو ده گوريت و ه ندي له پيوستيه كاني نو كه سه
په نابره جيبه جي ده كات^(۲)

(۱) نو كه سه ي له گال فيكه كردن و چه پله ليدانه كه دا زياتر جوش و خروشي
ده بگريت شهيتانه كان به ه وادا هلي ده گرن، هر كات دوستيكي خواي گوره له ويئ
ناماده بيت ده ست به جي شهيتانه كه دور ده كه ويته وه، نو ده كه ويته خواره وه،
چونكه نه وه ي ه لگرت بوو ه لات. نه مه به لگه يه كي ناشكرايه له سر پوچ بوونه وه ي
بارو حاله شهيتانیه كان له كاتي ناماده بووني دوستاني خواي گوره دا، له كاتي ناماده
بورني زيكر يادي خواي گوره دا. نه مه به كيكه له جياوازيه كاني نيوان كرده وه نا
ناساييه له سروشت به دهره كاني شهيتاني و كه پامه تي دوستاني خواي گوره دا.

(۲) نو كه سه ي په نا به ريته بهر كه سيكي مردو وياي په نا به ريته بهر كه سيكي نا
ديار و ناماده نه بوو، نو ه شهيتان خوي به وينه ي كه سي په نا بو براو ده گوريت و،
دبت و وه لامي كه سي په نابره ده داته وه، پيوستيه كه ي بو جيبه جي ده كات، له بهر
نيننه و ناشوب دروست كردن و، بهر بهر كيشكردي. هوكاري نه وه ش بو شيرك و
هاوه لپه رستي ده گه ريته وه، چونكه داواي يارمه تي كردن و په نا به ردي بهر كه ساني
مردو و نا ديارو ناماده نه بوو شيرك و هاوه لپه رستيه، بيگومان هاوه لپه رستي و
شركيش شهيتان پازي ده كات، بويه خزمه تي نو كه سه هاوه لپه رسته ده كات، ئيتر
به وينه ي نو كه سه ي كه داواي يارمه تي ليكردوه و په ناي بو بردووه ده چيته لاي و
پيوستيه كاني بو جيبه جي ده كات، نو به دبه خته ش واده زاني نو وه لي و دوستيه
كه په ناي بو بردووه داواي يارمه تي ليكردوه، يان وا ده زانيت كه مردو كه يه يان
كه سه نادياره كه يه و له بهر نو ناماده بووه.

ئیترا ده زانیت که سه که یه یان فریشته یه که به وینه ی که سه که خوی گۆپیوه^(۱)،
له راستیشدا نه وه تهنه شه یتانه گومرای کرد کاتی شیرکی بۆ خوی گه وده بریار دا،
مه ووه کو شه یتانه کان که ده چونه نیو بته کانه وه له گه ل هاوه لپه رستاندا قسه یان
ده کرد^(۲).

(۱) _ ئه وه ده به د به خته نالیت: شه یتانه و خوی به وینه ی که سه که گۆپیوه به لکو
فریوی پی ده خوات و، ده لیت: نه وه فریشته یه که خوی له سه ر شیوه ی نه وه مروفه
گۆپیوه که په نام بۆ بردووه، فریشته کان له مه جلیسه کانی خراپه کاریدا ئاماده نابن، له
مه جلیسه کانی شه پدا ئاماده نابن، شه یتانه کانی له وه مه جلیسه کانی دا ئاماده ده بن، له
راستیدا فریشته کان تهنه له مه جلیسه کانی خیر و قورپان و زیکر دا ئاماده ده بن.

(۲) _ پیشتیش ئاماژه ی پیدرا که شه یتانه کان ده چنه نیو بته کانه وه، به ردو،
درهخت و، تهنه ت گۆپیشه وه که له جیاتی خوی گه وده داویان لیده کریت،
شه یتانه کان ده چنه نیویانه وه پاشان خویان له سه ر وینه ی نه وه که سه په رستراوانه
ده گۆپن که ده یانپه رستن و، هیندیك پیویستیان بۆ جیبه جی ده که ن، هیندی شتیان
بۆ ئاماده ده که ن، له شوینیکی دوور له مال و سامانی خه لکی ده یدزن و، بۆیانی،
ئیترا ده زانن نه وه که سه دۆستیکی خوی گه وده یه، یان فریشته یه که وه هاتۆته لایان،
وه چهندهما شتی تریش که خه لکی پی فریو ده دهن.

له وانه کهسی وایان تیدایه که شهیتان خوی بۆ دهگورپیت و، پیی دهلیت: من خهضیرم^(۱)، وه له وانهیه ههوالی هیندی شتیسی بداتی، یارمه تیشی بات بۆ بهجیتهانی هیندی له داواکارییه کانی، وهکو نه وهی بۆ زیاتر له کهسیک له موسلمانان رجوله که و گاوانیش به دی هاتوه.

(۱) خهضیر، نهو بهنده چاکه بوو که خوی گه وره له لایه ن خویه وه زانستی پییه خشی بوو، موسا پیغه مبه ر_ علیه السلام _ چوه لای بۆ چاوپیکه وتنی و، فیربون لییه وه، نهو مردوه، به لام که سانیک هه ن بانگه شهی نه وه ده که ن گوايه زیندوهو، به دونیادا دهگه رپیت، دهلیت: من خهضیرم، نه وه شهیتانه دیت و، دهلیت: من خهضیرم، له کاتی که دهو له زه مه نی موسا پیغه مبه ره وه _ علیه السلام _ مردوه، هه مو که سی که ده مریت، خوی گه وره دهفه رموی: ﴿وَمَا جَعَلْنَا لِيَشْرَ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ﴾ (۳۴) كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ (۳۵) ﴿[الأنبياء: ۳۴-۳۵] واته: بریارمان نه اوه بۆ هیچ که سی که له پیتش توه مانه وهی هه میشه یی (نه مریی) ئینجا نه گه ر تو بری (دوای مردنی تو) ئایا نه وان ژیانیا ن به رده وام ده بی و نامرن (نه خیر) هه مو که سی که مردن ده چیرئ (ده مرئ). خهضیرو غه بری نه وه هه مووان ده مرن، که سانیکیا ن له باوه ردان که نه مردوهو، زیندوهو، به دونیادا دهگه رپیت، کاتی باسی کریت ئاماده ده بیت، هه ر که س باسی کات ئاماده ده بیت، هه مو نه م قسانه پووچن، نه گه ر شتی که ئاماده بیت و، به شیوه یه ک خوی گورپی بیت بیگومان شهیتانه و، خهضیر نییه.

وه زۆرىك له كافران له سهرزه مینى پۆژه لات و پۆژئاواو غهبرى ئهم دور
شویته شدا كه مردوویه كیان ده مریت، پاش مردنی شهیتان له شیوهی ئه و مردووه دا
دیت و، ئه وانیش واده زانن خودی مردووه كه یه، قهرزه كان ده داته وه و، سپارده كان
ده كه پینیتته وه و، شتانیکیش ئه نجام ده دات كه په یوه ندی به مردوکه وه هه یه^(۱)

(۱) _ وا ده زانن خودی مردوکه یه، هه رگیز مردوو ناگه پیتته وه، هه ر كه سیک بمریت
هه رگیز بۆ دنیا ناگه پیتته وه، به کۆتایی دنیای به جیهیشت و، له توانادا نییه
بگه پیتته وه، بۆیه کاتی كافران داوای گه پانه وه ده که ن بۆ دنیا بۆ ئه وه ی
کرده وه کانیا ن چاک بکه نه وه، خوای گه وره بی ئومیدیا ن ده کات له وه ی که چیتر بۆ
دنیا ناگه پیتته وه، خوای گه وره هه رگیز که سی مردوو بۆ دنیا ناگه پینیتته وه. به لام
له وانه یه ئه م شته وه کو موعجیزه یه ک بۆ هیندیک له پیغه مبه ران به دی بیت، له پیناو
مه به ستیک له مه به سته کانداه کو چیرۆکی کوژراوه که له به نی ئیسپرائیل، چیرۆکی
ئه وانه ی له شاره که یان چوونه ده ره وه، عوزه یر که رابورد به لای شاری (بیت المقدس)
له کاتیکدا ئه و شاره دیواره کانی پوخا بوو به سهر سه ربانه کانیدا، عوزیر گوتی خوای
گه وره چۆن ئه م شاره ئاوه دان ده کاته وه پاش ویران بوونی، یه کسه ر خوای گه وره
سه د سال مراندی پاشان زیندووی کرده وه. له وانه یه خوای گه وره مردوو زیندوو
بکاته وه بۆ دامه زراندنی به لگه و موعجیزه یه ک بیت، بۆ پیغه مبه ریک له پیغه مبه ران.

(۱) _ ئایا ئوممه تیک له ئوممه تان و په گه زیك له ئاده میزاد هه یه وه کو هیندییه کان
ی مردوکانی خۆیان ده سووتینن، پاش سووتاندن به جوانترین و چاکترین شیواز دیت
و، ده لیت: من موژده ی خه یرتان ده ده می، من له به هه شتدام، ئه مه شه یتانه بۆ ئه وه ی
فریویان بدات، مردوکانی خۆیان بسوتینن، که سانیکیان تیدایه که سانی زیندوو
ده سووتینن، لایکی خۆیان به جوانترین شیواز ده پازیننه وه وه کو ئه وه ی بووکیك
بگوازنه وه، پاشان ئاگریکی گه وره داده گیرسینن و، ئه و لاره فری ده ده نه نیوی، پاش
ماره به کی که م به جوانترین شیوازو جوانترین جلوه به رگ دیت، پێیان ده لیت: هه موو
خبریک تووش بوو، ئه م شتانه کاری شه یتانه چونکه ده توانیت خوی بگوریت، خوی
به شیوه ی مردوکه ده گوریت بۆ ئه وه ی فریویان بدات و زیاتر لاوانی خۆیان بسوتینن.
ئانه به کارو کرده وه ی شه یتان له گه ل ئاده میزادا به رده وام و هه میشه .

(۲) _ وا ده زانن بۆ دنیا گه پاره ته وه، پوچه که ی بۆ گه پاره ته وه، دوباره بۆ دنیا
هاتنه وه، هه موو ئه م شتانه کاری شه یتانه، شه یتان له سه ر شیوازی مردوکه هاتوه،
ئوانیش وا ده زانن ژیاوه ته وه .

- له وانه شَيْخِيك هه بوو له وولاتی مصر به خزمهت کاره که ی کردو، پئی گووت:
هه ر کات من مردم مه هیله هیچ که سیک بم شوات، خۆم دیم و خۆم ده شۆم، بۆیه کاتیک
مرد خزمهتکاره که ی که سیک له سه ر شیوه ی نه و به دی کرد، ئیترا له و باوه رپه دا بوو
که خودی خۆیه تی چوو ره ژووره وه و خۆی شوشته، کاتیک نه و که سه ی چوو ره ژووره
شوشته که ی ته واو کرد _ واته شوشته ی مردو که ی ته واو کرد _ دیار نه ما، نه وه
شه ی تان بوو، مردو که ی گومرا کرد بوو، پئی گوته بو: تو پاش مردن دیت و خۆت
ده شویت، بۆیه کاتیک مرد دیسان له سه ر شیوازی مردو که هاته وه بو نه وه ی
زیندوو ه کانی ش گومرا کات، وه کو چۆن پیشتی مردو که ی گومرا کرد بوو ^(۱).

(۱) _ شه ی تان مردو که ی گومرا کرد بوو، چونکه نه یه یلا خه لک بيشون وه کو
بارو حالی مردوانی تر، که سی مردوو پیش نه وه ی بمریت وه لامی شه ی تانی دایه وه،
خزمهتکاره که ی پاسپارد که هیچ که سیک نه ی شوات، وه کو ملکه چ بونیك بو شه ی تان،
کاتی نه و که سه مرد یه کیکیان به دیکرد هات و شوشته، وایانزانی خودی مردو که یه،
که سیکیان بو هات له سه ر شیوازی مردو که وایانزانی خودی مردو که یه هات و خۆی
شته، که چی له حه قیقه تدا شه ی تان بوو بو نه وه ی فریویان بدات، شه ی تان زیندوه کان و
مردو که شی فریودا، ئا نه مه یه شه ی تان، خوا ی گه وره ده فه رموی: ﴿إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ
لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ [فاطر: ۶] واته: بیگومان نه و (شه ی تان) ه تاقم و
کۆمه له که ی بانگ ده کات بو نه وه ی ببه هاوه لانی ئاگری هه لگیرساوی (دۆزهخ).
که واته: وریا بن و وریا بن له شه ی تانه کانی جنۆکه و مرۆف که بازاری نه م بیرو که
بوگه نانه و نه م شته بیمانایانه گه رم ده که ن.

- کهسی وایان تیدایه عەرشیك له هه وادا ده بینیت و نورو پووناکیه کی به سه ره وه، گوئیستیشی ده بیت له گه ل که سانی کدا قسه ده کات، وه به که سه که ده لیت: من په ره وردگارتم، جا ئه و که سه نه گه ر له ئه هلی زانست بیت، ده زانیت شه یانه به توندی دوری ده خاته وه، په نا ده گریت به خوی گه وره له و شه یانه، ئیتر بهر جوړه نامینیت^(۱).

- کهسی واشیان تیدایه له کاتی به ئاگا بوون و به خه بهر بووندا که سانیك ده بینیت، هی وایان تیدایه بانگه شه ی نه وه ده کات که پیغه مبه ر(نې) ه یان صیددیقه بان شیخیکه له پیاو چاکان، به لام ته نها شه یانه و هیچی تر، ئه م شته بو زیاتر له چه ند که سیک روویداوه.

- کهسی واشیان تیدایه نه و شتانه لای نه و گوړه دا ده بینیت که ده چیته لای، نه ماشا ده کات گوړه که کرایه وه وینه یه کی بو هاته ده ره وه، وا ده زانیت مردوکه یه، به لام له راستیدا ته نها جنوکه یه که له و وینه یه دایه.

(۱) _ کهسی وا بوو عەرشیکی له نیوان ئاسمان و زه ویدا ده بینی و، نورو پووناکیه کیشی به سه ره وه ده بینی که له راستیدا ته نها شه یان بوو، خوی پیشانده داو، نه رمانی شتانیکی پی ده کرد، لیږه دا نه گه ر نه م که سه ئیماندار بیت به دروی ده خاته وه ئیتر ده فریت و ده چیت و نامینیت، به لام کهسی بی پروا فریوی پیده خوات گوپرایه لی ده بیت، ده گپړنه وه که وا شیخ عه بدولقادی گه یلانی پییده کرد له پر داو له سه ره وه سیبیری شتیک دایپوشی، که سه ری به رز کرده وه عەرشیکی بینیی که سیک به سه ره وه بوو، پی گوت: نه ی عه بدولقادر من په ره وردگارتم، نه وه ی بوم حه رام کرد بووی ئیستا بوم حه لال کردوی، عه بدولقادریش پی گوت: دروت کرد، له راستیدا تو شه یانیت، چونکه پاش پیغه مبه ری خوا ﷺ هیچ حه لال و حه رام کردنیك دانابه زیت، شکستی بییناو پیلانه که ی پوچ کرده وه، به لام ئیمان لاوازان به م شتانه فریو ده خون.

- کهسی وایان تېدايه ته ماشا ده کات نه سپېک له گړې مردوکه هاته دهره وه یان

چووه نیویه وه، به لام ته نها شهیتانه و هیچی تر.

- وه هر که سیک بلیت: پیغه مبه ریکی به چاوه کانی سه ری خوی بینیه، با دنیا

بیت جگه له خه یال هیچی تری نه بینیه.

- وه کهسی واشیان تېدايه له خه ویدا که سیکی پایه به رزی پله به رزی _ وه کو

(الصدیق عليه السلام) یان غهیری نه و ده بینیت که پرچه که ی بۆ کورت کردوته وه یان

تاشیویه تی، یان کلاوه که ی له سهر کردووه یا پو شاکه که ی له بهر کردووه، به یانیش که

خه بهری ده بیته وه ده بینیت کلاویکی له سهر کراوه، پرچه که شی تاشراوه یا کورت

کراوه ته وه، له راستیدا ته نها جنوکه کان بوونه که پرچه که یان بۆ تاشیوه یا کورنیان

کردوته وه ^(۱).

وه نه م بارو حاله شهیتانیانه بۆ نه و که سانه به دی دیت که له پېره وی قورپان و

سووننه ت لایانداوه ^(۲)،

(۱) _ شهیتان ده چیته لای کهسی نووستو و پرچه که ی ده تاشیت و، کلاویکی

له سهر ده کات، که خه بهری ده بیته وه ده بینیت کلاویکی له سهر کراوه و پرچه که شی

تاشراوه، نیتر خه لکی وا ده زانن فریشته یه ک نه و کاره ی بۆ کردووه، به لام له راستیدا

ته نها شهیتانه و فریشته نییه.

(۲) _ نه مه بۆ نه و که سانه به دی دیت که له پېره وی قورپان و سووننه ت

لایانداوه، به لام نه و که سه ی ده ست به قورپان و سووننه ته وه بگریت به م شتانه فریو

ناخوات، ته ماشاکه ن شیخ عه بدولقادی گه یلانی چی گوت: گوتی: پاش پیغه مبهری

خوا صلى الله عليه وآله حه لال کردن و حه پام کردن دانا به زیت، چونکه خوای گه وره ده فهرموی:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ [المائدة: ۳] واته نه مړو نایینه که تانم ته واو (کامل) کردووه

بوتان، به ره که تی زانست شیخ عه بدولقادی له و شهیتانه پاراست.

(۱) - چه‌ندین جار ناماژه‌مان پیداوه که له نیتوان که پامه‌تی نه‌ولیاو کرده‌وهی
 نامایی له سروشت به‌دهری شه‌یتانیدا جیاوازی هه‌یه، هۆکاری که راماتی نه‌ولیا
 نیمان و نه‌قواکارییه، به‌لام هۆکاری کرده‌وهی ناسایی له سروشت به‌دهری شه‌یتانی
 کوفرده‌ه‌ه‌لپه‌رستی و ئیلحادن، که راماتی نه‌ولیا له کاتی زیکری خوای گه‌وره‌و،
 خویندنی قورپاندا پووده‌دهن، به‌لام کرده‌وهی ناسایی له سروشت به‌دهری شه‌یتانی
 ، کانی خویندنی قورپان و، زیکری خوای گه‌وره‌دا ده‌فه‌وتیت و نامینیت، چونکه
 ، گه‌ر مروت کوفری به خوای گه‌وره کردو هاوبه‌شی بو بپیارداو سه‌رپیچی خوای
 گه‌رده‌ی کرد، نه‌وا شه‌یتانه‌کانی به‌سه‌ردا زال ده‌بن و، به‌ره‌و گومرا بوونی پاکیش
 ده‌کن، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ
 نَجِيبٌ﴾ (۳۶) وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ (۳۷) ﴿[الزخرف: ۳۶-۳۷]
 واته: وه هه‌ر که‌س پشت له یادی خوا هه‌لکات شه‌یتانیکی بو ناماده ده‌که‌ین که
 هه‌میشه له‌گه‌لی بی و لی جیانه‌بیته‌وه وه بیگومان نه‌وانه (شه‌یتانه‌کان) له ریگی
 پاست به‌رگری یان ده‌که‌ن واش ده‌زانن به بیگومان هه‌ر نه‌وانن پینوین، هه‌روه‌ها
 خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغُضِّ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ [الأنعام:
 ۱۲۹] واته: به‌و شیوه‌یه هه‌ندی له سته‌م کاران ده‌که‌ین به‌دۆست و پشتیوانی
 میندیک تریان به‌هوی نه‌و کرده‌وانه‌وهی نه‌نجامیانده‌دا. نه‌مه ئاشکرایه‌وه‌هیچ
 ئالزیه‌کی تیدا نییه، بۆیه کرده‌وهی نا ناسایی له سروشت به‌دهری شه‌یتانی و
 که‌پامه‌تی نه‌ولیا تیکه‌ل به‌یه‌کتر نابن، جیاوازییه‌که پوونه. (نه‌وانیش پله گه‌لیکن):
 واته کرده‌وه نا ناسایی له سروشت به‌دهره شه‌یتانیه‌کان چه‌ندین پله‌ن هه‌ندیکیان له
 میندیک تریان توندترو خراپ‌تره به‌گویره‌ی کوفری که‌سه‌که‌و گوپرا به‌ل بوونی بو
 شه‌یتان و توندی کوفره‌که‌ی.

ئەو جنۆكانەش كە دەبن بە ھاوہلیان لە پەگەزیان و لەسەر مەزھەب و رەببەوہ پریان^(۱)، جنۆكەش كافرو، فاسق (لە پێی پاست لادەر و) ، ھەلە كاریشیان تێدایە^(۲)، بۆیە ئەگەر مەوۆفەكە كافریا فاسق (لە پێی پاست لادەر) یا نەفام بوو، ئەوا لە بواری كوفرو فاسیقی و نەفامیەكەدا تێكەڵاوی دەكەن، لەوانەشە یارمەتی بەن ئەگەر قایل بوو بە وەرگرتنی ئەو كوفرانەى كە ئەوان بۆی ھەل دەبژێرن^(۳) وەكو سویند خواردن بەو ناوانەى كە بە گەورەیان دادەنن لە جنۆكەو غەیری ئەوانیش^(۴)،

-
- (۱) _ خۆی گەورە دەفەرمۆی: ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغَضِ الظَّالِمِينَ﴾ [الأنعام: ۱۲۹]
- واتە: بەو شیوەیە ھەندێ لە ستم كاران دەكەین بەدۆست و پشتیوانی ھێندێكى تریان. ئەوان ستم كارن و دۆستە مەوۆفەكانیشان ستم كارن، زال بوون بەسەریاندا بە ھۆی ستم كردن و كوفری خۆیانەو بە خۆی گەورە وەكو سزایەك بۆیان.
- (۲) _ ئەو جنۆكانەى كە لەگەڵ مەوۆفدان، كافریان تێدایە كە شەیتانە، یاخی بوویان تێدایە كە بە ئاستی كوفر ناگات، وەكەسانی ھەلە كاریشیان تێدایە، ئەوان یەك پلە نین، بۆیە ئەوان لە كوفرو ئیلحادو زەندیقیەتدا جیاوازن.
- (۳) _ ئەگەر گوێڕایەڵی كردن لەو كوفرانەدا كە فەرمانی پێ دەكەن، ئەوا خزمەتی دەكەن و ھاوكاری دەكەن و یارمەتی دەدەن.
- (۴) _ بۆیە تەماشای دەكەیت ئەو جادووگەر و چاوبەست كارانە كە فەرمانبەرى شەیتانن بە پەلە قسەدەكەن و بە وشە گەلێكەوہ منگە منگ دەكەن كە مەوۆف لێی تێناگات، وە ناوانێكى نەناسراو بانگ دەكەن، ئا ئەوانە دۆستەكانیان لە جنۆكە، ناوہكانیان بانگ دەكەن و قسەكانی ئەوان دەلێنەوہ، بۆیە ئێمە لێی تێناگەین.

یان وهکو نه وهی که ناوه کانی خوی گه وره یا هیندی له گوftarه کانی به پیسی بنوسیت^(۱)، یان سوپه تی (الفاحه) یان سوپه تی (الإحلاس) یان (آبه لکری) یان نهبری نه مانه هه لکه پینیتته وه^(۲)، به پیسی بیانوسیت^(۳)،

(۱) - نه گه ر گوپرایه لی کردن و سووکایه تی به زیکرو یادی خوی گه وره کرد، نه وان خزمه تی ده که ن، وهکو نه وهی هه موو قورپان به پیسی بنوسیت، قرتی بداته نیتو خول و خاشاک وه، نه و کارانه بکات که لیتی داوا ده که ن، نه و جا نه وان خزمه تی ده که ن، هه چنده سه رپنچیه کانی زور بوون نه وان زیاتر خزمه تی ده که ن، له وانه یه خزمه تی کی کمی بکن چونکه که می که ملکه چیان بووه، له وانه شه خزمه تی کی مام ناوه ندی و له وانه شه به زوری خزمه تی بکن به هوی نه و کوفره وه که له دلیدا هه یه و، به هوی نه و گوپرایه ل بوون و ملکه چیه ی که بو نه وان هه یه تی.

(۲) - قورپان بشیوینیت، وشه و پیته کانی که م بکاته وه، نه گه ر نه م کاره ی کرد خزمه تی ده که ن، نه مه گالته کردن و سووکایه تی کردنه به گوftarی خوی گه وره و به نورپانه کی، که چی که سانیک هه ن وا ده زانن نه مه که پامه ته و، نه و که سه دوستیکه له نرستان خوی گه وره، چونکه گوايه نه و نهینیه ی زانیووه له کاتیکدا شه یتان نه رمانی نه و شته ی پیداوه.

(۳) - قورپان به ماده ده یه کی پیس ده نوسنه وه، یان له جینگه یه کی پیسدا ده بنوسنه وه.

ئەوجا ئاوى بۇ دەگۆپن و، دەيگوازنەو بەھۆى ئەو كوفرەوہ كە ئەوانى پى پازى دەكات^(۱).

لەوانەيە ژنىك يان مندالتيكى بۇ بەرن كە ئارەزوى دەكات، يان بە ھەوا دا، يان پالى دەننن و بە ئارەزوى خوى بۆلای ئەو كەسە دەچيٹ^(۲).
وہ چەندەھا نمونەى تری ئەم شتانه كە وەسف كردنى دريژە دەكيشيٹ^(۳)،

(۱) _ ئاوەكەى بۇ دەگۆپن بۇ ئەوہى وایان پیشاندات كە توانای گۆپینی ئاوى ھەيە، لەبەر ئەوہ بپواى پى دەكەن، یا بۇ ئەو شوینەى كە خوى دەیەویت ھەلى دەگرن، بە بى ئەوہى بە پى خوى پييكات يان بە سوار بونیكى ئاسایى بچيٹ، بەلگە بە ھەوادا دەيفرینن و، بەو شوینەى دەگەيەنن كە خوى دەیەویت و، پاشان دەيگەپیننەوہ، ئیتر ئەو كەسانەى دەيیینن وا دەزانن دۆستیكە لە دۆستانی خوى گەورەو، ئەوہ كەپامەتە، بەلام بە باشى تەماشای كردهوہكانى ناكەن، تەماشای بیروپاوەپو عەقیدەى ناكەن، تا بزائن دۆستى خوايە يان شەیتانە.

(۲) _ ئەگەر ئارەزوى ژنىك بكات بۆى ئەگەر چى دووریش بیٹ، ھەلى دەگرن و بۆى دەبەن، ئەو ژنە يان ئەو مندالە بە ھەوا دا ھەلى دەگرن و بۆى دەبەن، يان وایلى دەكەن بەپییەكانى خوى و بە ئارەزوى خوى بۆ لای ئەو كەسە بچيٹ.

(۳) _ شیخول ئیسلام ئەو شتانهى پوون كردۆتەوہ كە نەفامان فریوى پى دەخۆن، ھیندى خەلك فریوى پى دەخۆن و، وا دەزانن كەپامەتيكە لە لایەن خوى گەورەوہ، چونكە ئەنجامدانى ئەو شتانه لە توانای مروؤ بە دەرە، بۆیە وا دەزانن لە لایەن خوى گەورەوہیە، وە دۆستیكى خوى گەورەيە، كەچى نازانن ئەو شتانه بەيارمەتى شەیتان ئەنجامدراوہ. درك كردن بەم شتانه پيويستی بە تيگەيشتنى راستى ئايینی خوايە، پيويستە ئادەمیزاد بە ھیچ باروحالتيك فریونەخوات كە دەیانبینيٹ تا پاش ئەوہى بەتەواوى خاوەنى ئەو باروحالە دەپشكنيٹ، ئایا كەسيكى تەقواكارە، يان كافريكى بەد بەختە، بۇ ئەوہى بۆى پوون بیٹەوہ كەپامەتە يان كاريكى شەیتانییە.

وه بپواکردن به و جوره شتانه بپواکردنه به (الجِئْتِ) و (الطَّاغُوتِ)^(۱)، له و باره وه خوای گه و ره ده فـرموی: ﴿لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِئْتِ وَالطَّاغُوتِ﴾ [النساء: ۵۱] واته: ئایه ئاوپیکت نه داوه ته وه له وانه ی به شیک له نامه ی خواییان پیدراوه بپوا ده هیئن به جادوو و به به رنامه ی غه یری خوا. وشه ی (الجِئْتِ) واته: جادوو، (الطَّاغُوتِ) واته شه یتانه کان و بته کان^(۲)،

(۱) _ بپوا کردن به و جوره شتانه بپوا کردن به جادوو و شه یتانه کان و بته کان، نیت هر که س بپوا به م شتانه بکات ئه و ئه و کرده وه نا ئاساییانه ی بۆ دیته دی، نه مه کاری جووله که کانه که بپوا به جادوو و شه یتان و بته کان ده که ن، وه نه وانه ش که له سه ر پیبازی ئه وانن.

(۲) _ هر شتیک له جیاتی خوای گه و ره په رسترا ئه وه په رستنی (الطَّاغُوتِ) ه، نه گه ر په رستراو به وه رازیبوو ئه وه (الطَّاغُوتِ) ه، نه گینا هیچ په رستراویک به وه رازی نابیت و پیکری لی ده کات، وه کو نه ولیاکانی خوای گه و ره که پاش مردنیان په رستویانن، وه کو مه سیح _ علیه السلام _، هیچ په رستراویک رازی نابیت به رستریت، به لکر نکۆلیشی لی ده کات و خوی له وانه به ری ده کات که ده پیه رستن، له پاستیدا نه وان شه یتان ده په رستن که فریوی داو و پالی ناوون بۆ نه م شته، نه گینا په رستراوان له جیاتی خوای گه و ره به رین له و شتانه و له پۆزی قیامه تیشدا نکۆلی لی ده که ن، فریشته بن یان غه یری نه وان بن، نکۆلی ده که ن له وانه ی که په رستویانن، خوای گه و ره هه موو شتیکی له قورپانی پیروژدا پوون کردۆته وه، به لام کین نه وانه ی له گه ل قورپاندا ده وه ستن و له قورپانه وه وهرده گرن و، بیر له ئایه ته کانی ده که نه وه، خوای گه و ره له قورپانی پیروژدا نه وه ی پوون کردۆته وه که مروقه کان سوودو که لک له جنزه کان وهرده گرن، به هۆکاری نه وه ی که مروقه کان کوفر به خوای گه و ره ده که ن

و گویند بپایه‌ی جنو که کان ده‌بن، له و باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُكُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (۱۲۸) وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغَضِ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (۱۲۹)﴾ واته: وه پوژنیک (خوا) تیکرا کویان ده‌کاته‌وه (ده‌فه‌رموی) ئه‌ی ده‌سته و کومه‌لی جنوکی بیگومان نیوه زور که‌ستان له ئاده‌میه‌کان گومرا کرد وه دۆسته‌کانیان له ئاده‌می ده‌لین ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان هه‌ندی‌کمان سوود و که‌لکمان له هه‌ندی‌کمان وه‌رگرت، وه به‌و کاته‌و مۆله‌ته‌ گه‌یشتین که بۆت دیاری کردبوین خوا فه‌رموی ئاگر شوینتانه به هه‌میشه‌یی و بی‌پرا‌نه‌وه ده‌میننه‌وه تیایدا جگه له و کاته‌ی که خوا بیه‌وی به‌ راستی په‌روه‌ردگارت کار دروستی زانایه به‌و شیوه‌یه هه‌ندی له سته‌مکاران ده‌که‌ین به‌ دۆست و پشتیوانی هیندیکی تریان به‌ هو‌ی ئه‌و کرده‌وانه‌وه‌ی ئه‌نجامیان ده‌دا. هه‌روه‌ها خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ يَغْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِيضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ [الزخرف: ۳۶] واته: وه هه‌ر که‌س پشت له یادی خوا هه‌لکات شه‌یتانیکی بو‌ ئاماده ده‌که‌ین که هه‌میشه له‌گه‌لی بی و لی جیانه‌بیته‌وه.

به لّام نه گهر پياو گويږا په لي خواو پيغه مبه ره که ي بيټ له پوواله ت و په نهان دا (باطناً و ظاهراً) هر گيز شهيتانه کان ناتوانن له و بواره دا فريوي بدهن يان دوستايه تي له گه ل دا بيهستن^(۱).

(۱) _ هر که س ئيماني به خواو پيغه مبه ره که ي بيټ و، له پوواله ت و په نهان دا نه قواکاري بکات هر گيز شهيتانه کان نزیکي نابنه وه، وه نه و کرده وه نا ئاساييه له سروشت به دهرانه ي له سهر دهستي به ديديت که پامه تيکه له لايه ن خوي گه ورده وه پي بخشراوه، کرده وه ي نا ئاسايي له سروشت به دهر ي شهيتان و جادوو گهران و کاښان نيه، پيويسته له نيوان نه وه و نه مه دا جياوازي بکريت، بو نه وه ي نه م شتانه به لاي نوريک له خه لکه وه ئالوز نه بيټ.

رېځگرېکردن له به گه وره دانانی گوره کان و وریا کردنه وه له وهی مزگه وتی له سهر دروست بکړیت

وه له بهر نه وهی په رستنه شهرعیه کانی موسلمانان له مزگه وتدان که بریتین له
ماله کانی خوی گه وره، بویه خه لکانی ناوه دانکارانی مزگه وته کان له بارو حاله
شهیتانیه کانه وه زور دوورن^(۱).

(۱) _ چونکه مزگه وته کان ماله کانی خوی گه وره، شوینی دابه زینی فریشته کان
و، په حمهت و به زهیی و، دلئارامی و هیمنین، شهیتانه کان نزیکی مزگه وته کان
نابنه وه، به لام ده چنه شوینه چه په ل و پیسه کان، یان جیگه نهینه کان، یان زور
زه مینه تاریکه کان، یان نه شکوته دووره کان، نا نه مانه شوینی مانه وهی
شهیتانه کان، جیگه نهینه کانه، به لام مزگه وته کان بریتین له ماله کانی خوی گه وره،
موسلمانانی تیدا کو ده بیته وه، زانست و، زیکری تیدا ده خویندریت، شهیتانه کان
نزیکی نابنه وه، تو ته ماشا ده که یت نه و که سهی مزگه وت ناوه دان ده کاته وه،
به رده وام ده چپته نه وی له و شهیتانانه بیوهی ده بیت، چاکی و پاستره وی پیوه
دیاره، له و باره وه خوی گه وره ده فهرموی: ﴿إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ
الْمُتَّقِينَ﴾ [التوبة: ۱۸] واته: به راستی مزگه وته کانی خوا ناوه دان ده کاته وه که سیک
که بپوای هینا بیت به خوا و به پوځی دواپی و نویژه کانی به جیهینابی و زه کاتی دابی و
له که س نه ترسا بی بیجگه له خوا جا به لکو نه وانه له و که سانه بن که پینموونی
کراون. نه وانه ی مزگه وته کانی خوی گه وره ناوه دان ده که نه وه بریتین له نه هلی ئیمان
و باوه پ، شهیتانه کان و دوسته مروفه کانی شهیتان نزیکی مزگه وته کان نابنه وه، به
پیچه وانه وه حه زیان لی نییه و لیی دوور ده که ونه وه، نه مه شتیکی ناشکرایه.

وه نه هلی شیرک و هاوه لپه رستی و بیدعه _ نه وانه ی گۆپی مردووان و پیاو چاکان به گه وره ده زانن و، داوا له مردوکه ده کهن، یا ده یکه ن به وه سیله ی داواکردن، یا له و باوه به دان که دوعا کردن له لایدا گیرایه ^(۱) _ له بارو حاله شه یتانیه کانه وه نزیکترن ^(۲)، چونکه له ((الصحيحين)) دا هاتووه که پیغه مبه ری خوا ﷺ فرمویه تی: ((لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ)) ^(۳) صحیح: أخرجه البخاري (۳۴۵۳)، و (۳۴۵۴)، ومسلم (۵۳۱)، واته ((نه فرینی خوا له جووله که و گاوه ره کان که گۆپی پیغه مبه ره کان کردووه به مزگه وت)).

(۱) _ وه کو پیشتریش ئاماژه ی پیدرا خواپه رستی له لای گۆپه کاندایا جایز نییه، نه نوێژ کردن و، نه دوعا کردن، مه گه ر دوعا بۆ مردوکه بکریت ئه وه هیچی تیدا نییه، به لام ئه وه که سه ی سهردانی گۆپیک ده کات جایز نییه له ویدا بۆ خودی خوی دوعا بکات، داواکردن له مردووان شیرک و هاوه لپه رستی گه وره یه، دوعا کردنیش له لای مردواندا بیدعه یه و، هۆکاریکه بۆ شیرک و هاوه لپه رستی، هه روه ها جایز نییه مردوو بکریت به وه سیله ی دوعا کردن ئه مه هۆکاریکه بۆ شیرک هه ر وه کو ئاماژه ی پیدرا، که واته داواکردن له مردووان، دوعا کردن له لایدا، مردووان بکرین به وه سیله هه موو ئه مانه جایز نییه .

(۲) _ هه ر که س وا بزانیت دوعا کردن له لای گۆپه کاندایا گیرایه با دلتیا بیئت بارودۆخی له بارو حاله شه یتانیه کانه وه نزیکتره، خوی گه وره ئه وه ی به شرع بۆ دانه ناوین که لای گۆپه کاندایا دوعا بکه ین، به لکو به شرعی داناوه که دوعا له مزگه وته کاندایا بکه ین که ماله کانی خویه تی.

(۳) _ خوی گه وره نه فرینی له جووله که و گاوه ره کان کردووه، هۆکاره که ی: گۆپی پیغه مبه رانیان کردووه به مزگه وت، ئا ئه مه یه هۆکاری نه فرینه که، کردویانن به نوێژکه، نوێژی تیدا ده کهن و دوعا ده کهن و له خوی گه وره داوا ده کهن،

به و ئومیده ی که دوعا کردن له ویدا گیرایه، گوايه له شوینی تر چاکتره، بویه خوای
 گهره نه فره تی لیکردوون، واته له په حمه ت و به زه یی خو ی دوری خستنه ته وه،
 پیغه مبه ری خوا ﷺ نه وه ی بۆ باس کردوین بۆ نه وه ی وریامان کاته وه له وه ی که
 خۆمان به وان نه چوینین و، چاولیکاری کرده وه کانی نه وان نه که یین و، گۆپی
 پیغه مبه ران و پیاو چاکان نه که یین به نویژگه وه کو چۆن جووله که و گاورد کان کردیان
 به نویژگه. به لام ته ماشا ده که ییت له وولاتانیکی زۆردا نه و مزگه وته ی گۆپی تیدا
 نه بیّت که س پرووی تیناکات مه گهر که سانیکی که م، به لام نه و مزگه وتانه ی گۆپیکی
 تیدا بیّت ته ماشا ده که ییت که سانیکی زۆری تیدایه، دلّیان له ویدا ده کریته وه، نویژه
 فه پزه کانی تیدا ده که ن، ده یچوینین به مزگه وتی حه پام، نیستا نویژه فه رزه کان له
 مزگه وتی حه پامه وه په خش ده کریت و، موسلمانان له پۆژه لات و پۆژئاوای زه ویدا
 ده یبینن، بیدعه چیانیش نویژه فه پزه کان له لای گۆپه کاندایه به سه ته لایت په خش
 ده که ن، گۆپی فلان پیاو گۆپ، فلان ژن، له لای نه مانه دا نویژه کان به سه ته لایت
 په خش ده که ن، به مزگه وتی حه پام و مزگه وتی پیغه مبه ری خوای ﷺ ده چوینین،
 بیگومان نه مانه شه ییتانه کانی مرۆف و جنۆکه یاری پی کردوون. به لایانه وه نویژکردن
 له و مزگه وته دا که گۆپیکی تیدایه به هاداره، به لام نه و مزگه وته ی گۆپیکی تیدا نه بیّت
 پرووی تی نا که ن، حه زیان پی نییه، نه مه یه موسیبه ت و کاره ساته که، له کاتی که دا نه و
 مزگه وته ی گۆپی تیدا نه بیّت بریتیه له یه کی که له مالّه کانی خوای گهره، نه و مزگه وته
 پیویسته نویژی تیدا بکریت، به لام نه و مزگه وته ی گۆپی تیدا بیّت مالی شه ییتانه و،
 جایز نییه نویژی تیدا بکریت، قبول نابیت و راستیش نییه.

مەردەھا لە فەرموودەى تردا ھاتووە کە پێغەمبەرى خوا ﷺ بەر لە مردنى بە
پینچ شەو فەرمووی: ((إِنَّ أَمْرَ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَ ذَاتِ يَدِهِ أَبُو بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ
مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا، وَلَكِنْ صَاحِبُكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ، لَا يَنْقِيَنَّ فِي
الْمَسْجِدِ خَوْفَةٌ إِلَّا سُدَّتْ، إِلَّا خَوْفَةُ أَبِي بَكْرٍ، إِنْ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ الْقُبُورَ
مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، فَإِنِّي أَنَهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ))^(۱) صحیح: أخرجه مسلم
(۵۳۲)، من حدیث جندب بن عبد الله رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عن النبي ﷺ.

واتە: پێغەمبەرى خوا ﷺ پێش مردنى بە پینچ شەو فەرمووی: ((لە ھەموو خەڵک
زیاتر فەزلى بە سەر مەوە بێت لە ھاوەلێتى و مال بە خشینیدا ئەبو بەکرە، ئەگەر
کەسێکم لە خەڵکی سەر زەوى بکردایە بە خەللی _واتە دوستى بە ئەمەکی گىانی
بە گىانی _خۆم ئەوا ئەبو بەکرە دەکرد بە خەللی خۆم، بە لام ھاوەلە کە تان
_مەبەستى خودى خۆیەتى _ خەللی خواىە، ھىچ دەروازەى کە لە مزگەوتدا نامێنیت
مەگەر دادەخریت، جگە لە دەروازە کەى ئەبى بەکر، بە راستى ئەوانەى پێشى ئێو
گۆرەکانیان دەکرد بە مزگەوت، وریا بن گۆرەکان مەکەن بە مزگەوت، من پێگرتان لى
دەکەم لەو کارە)).

(۱) _ لێرەدا پێغەمبەرى خوا ﷺ ئاماژەى کى بۆ خىلافەتى ئەبوبەکر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لە
پاش خۆى کردووە، کاتى ھەستى بە نزیک بوونەوێ کاتى مردنى خۆى کردووە، وە
فەرمانى داووە بە داخستنى ھەموو دەروازەى کە چونکە ھێندىک لە ھاوەلان دەروازانەو
دەھاتنە ئێو مزگەوتەو جگە لە دەروازە کەى ئەبوبەکر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، لەبەر چى؟ بۆ ئەوێ
پێشواىەتى نوێزى مۆسلمانان بکات، بە لام تێکپرای خەڵکی لە دەروازەکانەو دینە
ئێو مزگەوتەو، ئەو دەروازانە ناسراون کە نوێز خۆینانى لێو دینە ژۆرەو، بە لام ئەو
دەروازانەى کە پێغەمبەرى خوا ﷺ ئاماژەى بۆ دەکات چەند دەروازەى کە تابیەت
بوون کە ھێندىک لە ھاوەلان لێو دەھاتنە ژۆرەو لە گەل پێغەمبەرى خوادا ﷺ
نوێزبان دەکرد، ئەو بوو فەرمانیدا بە داخستنى ھەر ھەموو ئەو دەروازانە بەدەر لە

ده‌روازه‌کە ی ئەبوبەکر رضی اللہ عنہ، ئەمە ئاماژە یە کە بۆ دانانی ئەبوبەکر رضی اللہ عنہ بە جینشینی خۆی، چونکە پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وعلیٰ آلہ وعلیٰ سلفہ فرمویە: ((إِنَّ أَمَنَ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَ ذَاتِ يَدِهِ أَبُو بَكْرٍ)) لە هەموو خەڵک زیاتر فەزڵی بە سەر مەوە بیست لە هاوەڵاتی و ماڵ بەخشینیدا ئەبوبەکر رضی اللہ عنہ، ئەمە لە چاکەکانی ئەبوبەکر رضی اللە عنہ، ئەمە ئاماژە ی تێدا بە کە ئەو جینشینە پاش پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وعلیٰ آلہ وعلیٰ سلفہ، ئەمەش بە کۆپایی هاوەڵاتی بەرێز بوو، هاوەڵاتی بەرێز لە سەر گەشت پێدان بە ئەبوبەکر رضی اللہ عنہ کۆراو یە ک دەنگ بوون، ئەمە بە پەرچدانە وە ییە بۆ پافیزەکان کە دەلێن: پاش پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وعلیٰ آلہ وعلیٰ سلفہ جینشینی بۆ ئیمامی عەلییە رضی اللہ عنہ، گوا یە سەر پەرشتیارو چاودێر (وصی) ه، ئەم شتە پووجە و هیچ بنەرەتێکی راستی نییە، ئیمامی عەلی رضی اللہ عنہ یە کێکە لە چوار جینشینە کە، بە لām لە ئیمامی ئەبوبەکر و عومەر و عوسمان رضی اللہ عنہ شایستە تر نییە بە جینشینی، ئەمە پێچەوانە ی کۆرا بوون یە ک دەنگ بوونی هاوەڵاتی بەرێز رضی اللہ عنہ، پێچەوانە ی ئاماژە ی دەقەکانە لە سەر چۆنیەتی پیشخستن و فەزڵیان رضی اللہ عنہ، ئەمە یە سنورو و لێکدانە وە ی راستی فرمودە کە. ((وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا)) ئەگەر کە سێکەم لە خەڵکی سەر زەوی بکەدایە بە خەلیلی خۆم ئەوا ئەبوبەکر رضی اللہ عنہ دەکرد بە خەلیلی خۆم، لێرەدا پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وعلیٰ آلہ وعلیٰ سلفہ خۆی بەری دەکات لە وە ی کە خەلیلیکی لە خەڵکی سەر زەمین هەبیت، بۆچی؟ چونکە خودی خۆی خەلیلی خوای گەورە یە، خەلیلی خواش هیچ خەلیلیکی دیکە ی نییە، (خەلیلی) هاو بە شێتی قبول ناکات، بۆیە لە گەل ئەو پەری خوشو یستنیدا بۆ ئەبوبەکر رضی اللہ عنہ کە چی بە خەلیلی خۆی نە کرد، بە لکو کردی بە هاوەڵاتیک لە هاوەڵاتی خۆی، پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وعلیٰ آلہ وعلیٰ سلفہ ئاماژە دەکات کە ئەبوبەکر لە هەموو خەڵک زیاتر فەزڵی بە سەر یە وە هە یە، چونکە پاراستی و بەر دەوام لە گەلیدا بوو لە و کاتە وە ی کە خوای گەورە ناردی تا وە کو مردنی، ئەبوبەکر رضی اللہ عنہ

بته نیشته وه بوو ده بیاراست و به مال و سامانه که ی خوی پشتگیری ده کرد، تا پیغه مبه ری خوا ﷺ کچی دواپی کرد. کوتایی فهرموده که نه و شوینه یه که نیمه مبه ستمانه که پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمودیه تی: ((إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ الْهُوَزَ مَسَاجِدَ)) نه مه پاسپارده ی دووه مه، پاش نه وه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ وه سیئی کرد یان نامازده ی کرد به جینشینیتی نه بوبه کر ﷺ، له شتیکی تروریایی داوه بریتیه له وه ی که نابیت له سهر گۆره کان بینا دروست بکریت، ترسا له وه ی له سهر گۆره که ی بینا دروست بکریت وه کو چون له سهر گۆری پیغه مبه رانی تر دروست کرا، نه مه له کری نامۆزگاریه کانیتی بو ئومه ته که ی، له وه ترسا پوو به پوی گۆره که ی مزگه وت دروست بکریت وه کو چون پوبه پوی گۆری پیغه مبه رانی پیشوو دروست کرا له لاین جووله که و گاوردنه وه، له که مال و ته و اویتی نامۆزگارییه که یه تی که پیش مردنی ئومه ته که ی له م شتانه وریا کردونه ته وه پیش مردنی به پینج شه و، نزیک ی مردنه که ی ﷺ. ((أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ)) وریا بن له سهر گۆره کان مزگه وت دروست مه که ن، نه مه قه ده غه کردنیکی دیکه یه و، تأکید کردنه بو یه که م. ﴿فَإِنِّي أَنهَاكُمُ عَنْ ذَلِكَ﴾ جه ختکردنه وه ی زیاتره له پیگری کردن له وه ی که مزگه وت له سهر گۆری پیغه مبه ران دروست نه کریت. نه ولیاو پیاو چاکان له پیغه مبه ران شایسته ترن به وه ی که له سهر گۆره کانیا ن مزگه وت دروست نه کریت. نه گهر جایز نه بیت له سهر گۆری پیغه مبه ران مزگه وت دروست بکریت، نه وه ی نه و کاره بکات نه فره ت لیکراوه، ئیتر باره حالی نه و که سانه چونبیت که له سهر گۆری له وان به خوار تر له نه ولیاو پیاو چاکان مزگه وت دروست ده که ن، نه م جوړه که سانه نه فره ت لیکراون به توندترین نفره ت.

هه روه ها له فه رموده ی (صحیح) داهاتووه پیغه مبهری خوا ﷺ له و کاته ی که نه خوښی وه فاتی بووه له لای دا باسی جوانی و وینه ی جوړاو جوړی که نیسه یه کیان^(۱) له زهوی حبه شه دا: ((أُولَئِكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ، بُنُوا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا، وَصَوَّرُوا فِيهَا تِلْكَ الصُّورَ، أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(۲) صحیح: أخرجه البخاري (۳۸۷۳)، ومسلم (۵۲۸)، من حديث عائشة رضي الله عنها مرفوعاً. واته: پیغه مبهری خوا ﷺ له نه خوښیه که یدا بویان گیرایه وه که کلّی سایه ک له زهوی حبه شه دا هیهو، باسی جوانی و وینه کانی ناویشیانکرد، نه ویش فه رموی: ((نه وانه قه ومیکن نه گهر پیاوچاکیکیان تیدا بمردایه، مزگه وتیکیان له سهر گورپه که ی دروسته کردو، نه و وینانه شیان تیدا ده کیشا، نه وانه له پوژنی قیامه تدا خراپترینی که سانن به لای خوی گه ورده وه)).

(۱) _ که نیسه، کلّی سا: شوینی نه نجامدانی په رستنه کانی جووله که و گا ورده کانه.
 (۲) _ خیزانه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ نه وانه ی کوچیان کرد بوو بو حبه شه بویان باس کرد که له سهر زهوی حبه شه، گا ورده کانی حبه شه کلّی سا دروست ده کهن و، وه کلّی سایه کی نه خشینراو و پازاوه یان بینویه که وینه ی مه سیحی تیدا کیشراره به له خاچ دراوی وه کو نه وه ی خویان بانگه شه ی بو ده کهن، به هاوشیویه ی وینه ی نه و پیاو چاکانه ی که قه ومه که ی نوح کرد بویان، شه یتان نه مردووه نه و شه یتانه ی بو قه ومه که ی نووچی پازانده وه هتا ئیستاش هر له پازانده وه که یدا به رده وامه، بویه پیغه مبهری خوا ﷺ نوممه ته که ی له م جوړه شتانه ناگادارده کاته وه، ده فه رموی: ((أُولَئِكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ، بُنُوا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا، وَصَوَّرُوا فِيهَا تِلْكَ الصُّورَ، أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) نه وانه نه گهر پیاو چاکیکیان تیدا بمردایه، مزگه وتیکیان له سهر گورپه که ی دروست ده کردو، نه و وینانه شیان تیدا ده کیشا، نه وانه له پوژنی قیامه تدا خراپترینی که سانن به لای خوی گه ورده وه، نه وانه نه فرهت لیکراون و خراپترین که سانن به لای خوی گه ورده وه، له فه رموده یه کی تردا پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: ((إِنَّ مِنْ شِرَارِ النَّاسِ مَنْ تُدْرِكُهُ السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءُ وَمَنْ يَتَّخِذُ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ)) واته:

((به دُنْيایی هِنْدِيك له شه پترين و خراپترين كه سانِيك ئه وان ه كه قِيامهت پوو ده دات و ئه وان زِيَنْدوون، هه روه ها ئه وان ه شن كه له سه ر گۆڤه كان مزگوت دروست ده كه ن)) ئه وان شه پترين و خراپترين خه لَكَن له كاتِيكدا وا ده زانن خُوِيان له چاكانى خه لَكَن و، ئه وه خۆشه ويستى ده ربېرېنه به رامبه ر به پياو چاكان و، گوايه ئه وه هاندانى خه لَكه به ره و خيرو چاكه، به لام با دُنْيا بن ئه وان هِنْدِيكَن له خراپترينى خه لَك چونكه كرده وه يه كيان نه نجامدا كه له خواى گه وره دورى خستنه وه، وه كرده وه يه كيان نه نجام دا حه ز بۆ شيرك و هاره لپه رستى ده بزويِنِيَت، خه لَك هه لده خه لَه تِيَنِي و فريو ده دات. سه بارهت به مزگوت ه كان پيويسته خالِي بن له گۆڤ، خالِي بن له ويته و نيگار، مزگوت بۆ زيكرو، نوِيژو، په رستنى خواى گه وره دروست بكرِيَت كه هِيچ هاوبه شيكِي نِييه، ئا ئه مه يه ئه و مزگوتانه ي كه فه رماندراوه به دروست كردنيان، پيغه مبه رى خوا ﷺ پيگريى كرده وه له رى مزگوت له سه ر گۆڤ دروست بكرِيَت، وه هه والِي پيداوين كه ئه وه له كرده وه ي جبروله كو گاوره كانه چونكه ئه و كه سه ي بيكات شايسته ي نه فرين ده بيت و، كه سيكه له شه پترين و خراپترين كه سان، به لام زۆره ئه و مزگوتانه ي كه له سه ر گۆڤه كان دروست كراون _ لا حول ولا قوه اِلا بالله _ وه هه ر كاتِيك ئِيْمه پيگريى له وه جۆره شتانه بكه ين، بِيْمان ده لِيَن: ئِيوه پياو چاكانتان خۆش ناوِيَت، ئه وان ده لِيَن: ئِيْمه نايان په رستين، به لكو ده يانكه ين به وه سيله و هۆكارِيك بۆ ئه وه ي خواى گه وره دوعاكانمان گيراكات، وه كو ئه وه ي موشرېكه كان ده يانگوت: ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ﴾ [يونس: ١٨] واته: ئه وان ه بِيَجْكه له خوا شتانيك ده په رستن كه نه زيانيان پِي ده گه يه نن نه سوود و قازانج وه ده لِيَن ئه و بتانه تكاكارمانن لاي خوا. مه روه ها خواى گه وره ده فه رموي: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾ [الزمر: ٣] واته: وه كه سانِي جْكه له و (خوا) چه ند په رستراويكيان بۆ خُوِيان داناوه (ده لِيَن) ته نها له به ر ئه وه ده يان په رستين نزېكمان بكه نه وه له خوا.

- وه له فهرموودهیه کی تردا هاتووه پیغه مبه ر ﷺ ده فهرمووی: ((إِنَّ مِنْ شَرِّارِ النَّاسِ مَنْ تُذَكِّرُهُ السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءٌ وَمَنْ يَتَّخِذُ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ))^(۱) خرجه أحمد (۴۳۵/۱)، وابن حبان (۳۴۰).

- له فهرموودهیه کی تردا ده فهرمووی: ((لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ وَلَا تُصَلُّوا إِلَيْهَا))^(۲) صحیح: أخرجه مسلم في الجنائز (۹۷۲)، واته: پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((له سەر گۆر دامه نیشن و له نوێژدا پرووی تیمه که ن)).

(۱) _ چونکه خوی گه وره پرووی ئیمانداران ده کیشیت پیش پروودانی قیامت، بایه کی خوش ده نیریت پرووی هه موو ئیماندارێک ده کیشیت، ته نها شه پترین و خراپترینی خه لکان ده میننه وه، قیامت له سەر ئه م جوړه که سانه هه لده ستیت، قیامت له سەر ئیماندار هه لئاسیت، ئه مانه جوړی یه که من که قیامت هه لده ستیت و ئه وان زیندوون، جوړی دووه م: ئه وان هه که مه به ست قسه کانی ئیمه لیږه مایه و له سەر گۆر مزگه وت دروست ده که ن، ئه م جوړه که سانه واده زانن خویان له چاکانی خه لکن و، کرده وه که یان خوشویستنی پیاو چاکان و شوینکه وتنیانه و... هتد. واده زانن ئه وهی کاره که ی ئه وان نه کات پیزی پیاو چاکان ناگریت و، خوشی ناوین.

(۲) _ فهرمایشتی پیغه مبه ری خوا ﷺ ((لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ)) له سەر گۆر دامه نیشن، مه به ستی ئه وه یه نابیت سووکایه تی به گۆر بکریت، ((وَلَا تُصَلُّوا إِلَيْهَا)) له نوێژدا پرووی تیمه که ن، لیږه دا پیغه مبه ری خوا ﷺ پیگری کردووه له زیاده پۆیی، که واته پیغه مبه ری خوا ﷺ پیگری کردووه له نه رمی نواندن و پیگری کردووه له وهی سنووری گۆر به زینریت، بۆیه نابیت ئه وه نده نه رمی بنوینیت و له سهری دانیشیت، وه ناشبیت سنوری گۆر به زینیت تا ئه و ئاسته ی له نوێژدا پرووی تی بکات.

- وه به کئی له دوعا کانی پیغه مبه ر خودا ﷺ هاتووه: ((اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَنًا يَتَّبِعُهُ أَشْتَدُّ غَضَبِ اللَّهِ عَلَى قَوْمٍ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ))^(۱) حسن: أخرجه أحمد (۲/۲۴۶)، من حديث أبي هريرة رضي الله عنه مرفوعاً، ((رياض الجنة في الرد على أعداء السنة)) للشيخ مقبل بن هادي. واته: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((په روه ردگارا گوره که م نه که یته بتیک بپه رستریت، توره بپوونی خوی گه وره توند بووه له سهر نه و که سانه ی که گوری پیغه مبه ره کانیا ن کردووه به مزگه وت)).

- هه روه ها ده فه رمووی: ((لَا تَتَّخِذُوا قَبْرِي عِيدًا، وَصَلُّوا عَلَيَّ حَيْثُمَا كُنْتُمْ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ بَالِغُنِي))^(۲) صحيح: أخرجه أبو داود (۲۰۴۲)، وأحمد (۲/۲۶۷)، واته: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((کو بونه وه تان له سهر گوره که م به شیوازیکی تاییه ت و به رده وام دورباره مه که نه وه، له هه ر کوئی هه ن سه لا واتم له سهر به ن دلنیا بن سه لا واته که تان بپم ده گات)).

(۱) - وشه ی (الْوَثْن) هه موو شتی که که له جیاتی خوی گه وره بپه رستریت دره ختی که بیت، به رد بیت، گور بیت، بت بیت، هه موو شتی که که له جیاتی خوی گه وره په رسترا پیی ده گوتریت (الْوَثْن). به لام نه وه ی له جیاتی خوی گه وره بپه رستریت و، له سهر شیوه ی مرثیک یان ئازه لیک بیت بتی پی ده گوتریت. پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَنًا يُعْبَدُ)) په روه ردگارا گوره که م نه که یته په یکه ری که بپه رستریت، وه کو چون گوره کانی پیشتروایان لیکرا، نه مه به لگه یه له سهر نه وه ی که زیده پوویی له گوردا ده بیته مزی نه وه ی که له جیاتی خوی گه وره بپه رستریت، نه مه سه باره ت به گوری پیغه مبه ری خوا ﷺ که به ری زترین گوره، نه ی سه باره ت به گوره کانی غهیری نه وه ده بیت چون بیت؟ بویه پیشه وا نیبولقهیم فه رموویه تی: خوی گه وره داواکه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ گیرا کربو به سی دیوار چوار ده وریدا، بویه هیچ که س نایبینیت و که سیش ناچیته ژوره وه بو لای نه مه ش له په حمه ت و به زه ییه کانی خوی گه وره یه.

(۲) - نه مه ش فه رمووده یه کی تره ((لَا تَتَّخِذُوا قَبْرِي عِيدًا)) واته: سه ردانی گوره که ی پیغه مبه ری خوا ﷺ و سلوا لیکردنی نابیت به شیوازیکی تاییه ت و

بەردهوام دووباره بکریتهوه، ئەمە دووباره ناکریتهوه، هەموو جارێک چووێ نێو
 مزگەوتەوه سڵاو لە پێغه‌مبەری خوا ﷺ بکات، ئەمە جایز نییه، بیدعهیه، لە پاستیدا
 تەنها ئەگەر لەسەفەرێک گەڕایەوه، ئەگەر خەڵکی مەدینه‌ی پیروژ بێت یان خەڵکی
 دەرەوه‌ی مەدینه بێت دەچیت سەردانی گۆپی پێغه‌مبەری خوا ﷺ دەکات و، سڵاو
 لی دەکات، بەلام بە شیوازیکی تایبەت و بەردهوام ئەمە دووباره ناکریتهوه، بە جۆرێک
 هەموو جارێک چووێ نێو مزگەوتەوه بچیت بۆ لای گۆرەکه، ئەگەر دووباره بکریتهوه
 ئەوا دەکه‌وێتە بەر ئەم فەرموودە‌ی پێغه‌مبەری خوا ﷺ، چونکە لەزمانی عەرەبیدا
 مانای وشە‌ی (عید) بریتیه لەو شتە‌ی که بە شیوازیکی تایبەت و بەردهوام
 دووباره‌بکریتهوه، ئەگەر ئەو پەفتارە‌ی دووباره‌کرده‌وه ئەوا کردویه‌تی بە (عید) واتە:
 بەشیوازیکی تایبەت و بەردهوام دەچیت بۆ سەردانی، ئەم شتە مە‌وۆف بەره‌و شیرک و
 هاو‌ه‌لپە‌رستی دە‌بات، نابێت لە جیاتی خۆی گە‌وره‌ داوای لی بکریت، لە پاستیدا ئەمە
 تەنها بۆ داخستنی دەروازە‌ی ئەو ھۆکارانە‌یە که مە‌وۆف بۆ شیرک و هاو‌ه‌لپە‌رستی
 دە‌بات، تەنانەت ئەگەر کە‌سی سەردانیکار بیه‌وێت سڵاویش بکات ئەگەر بەردهوام
 دووباره‌ی کردە‌وه بیدعه‌چیه، چونکە ئەم کارە دلی خە‌ڵکانی ئاسایی و نە‌فامان بە
 گۆرە‌که‌ی پێغه‌مبەری خواوہ ﷺ پیوہند دەکات.

وقال ﷺ: ((مَا مِنْ رَجُلٍ يَسْلُمُ عَلَيَّ، إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَلَيَّ رُوحِي، حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ))^(۱)
 صحیح: أخرجه أبوداود (۲۰۴۱)، من حديث أبي هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مرفوعاً. واته پیغه مبهری خوا
 ﷺ فہرموویہ تی: ((ہر پیاو یك سلّوم لی بکات، مہ گہر خوای گہ ورہ پووحم بو
 دہ گہ پیغیتہ وہ، تا وہ لامی سلّوہ کہی بدہ مہ وہ))، وقال ﷺ: ((إِنَّ اللَّهَ وَكَلَّ بِقَبْرِي
 مَلَائِكَةٌ يُبَلِّغُونِي عَنْ أُمَّتِي السَّلَامَ))^(۲) صحیح بغیر هذا اللفظ: أخرجه أحمد
 (۳۸۷/۱ و ۴۱۰ و ۴۵۲)، والنسائي (۴۳/۳)، واته پیغه مبهری خوا ﷺ فہرموویہ تی:
 ((بہ پاستی خوای گہ ورہ فریشہ گہ لیکی بہ گورہ کہم پاسپاردوہ کہ سلّوی
 نومہ تہ کہم پی پادہ گہ یہ نن)).

(۱)۔ نومہ فہرموودہ وہیہ نومہ پوون دہ کاتہ وہ کہ ہیچ جیاوازیہ کی تیدا نییہ نومہ گہر
 لای گورہ کہی پیغه مبهری خوا بوویت یان لہ دورہ وہ بووی نومہ گہر چی لہ و پہری
 زمینیشدا بیت سہ لام لہ پیغه مبهری خوا ﷺ بکہیت و صہ لاواتی لہ سہر بدہیت،
 چونکہ صہ لاوات دان لہ سہر پیغه مبهری خوا و سلّو لی کردنی بہ پیغه مبهری خوا ﷺ
 پادہ گہ یہ نریت، پیویست ناکات بجیتہ لای گورہ کہی بو نومہ صہ لاواتی لہ سہر بہیت و
 سہ لامی لی بکہیت، پیغه مبهری خوا ﷺ فہرموویہ تی: ((وَصَلُّوا عَلَيَّ حَيْثُمَا كُنْتُمْ فَإِنَّ
 صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي)) لہ ہر کوئی ہن صہ لاوام لہ سہر بہن دُنیا بن صہ لاواتہ کہ تان پیم
 دہ گات، نومہ گہر لہ نہ دہ لوس بیت یان لہ چین بیت یان لہ و پہری دنیا بیت نومہ گہر
 صہ لاوات بدہیت و سہ لام بکہیت نومہ پئی دہ گات، کہوا بوو پیویست ناکات بجیتہ لای
 گورہ کہ، لہ پاستیدا نومہ ش پرحمت و بہ زہی ہاتنہ وہیہ بہ نیماندارندا، ئاسانکاریہ
 بزنیمانداران، ہرودہا داخستنی دہروازہ کانی شیرک و ہاوہل پہرستیہ، پیگری
 کردنہ لہ بہر دہوام سہر دانی کردنی گورپی پیغه مبهری خوا ﷺ.

(۲)۔ ((إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً سَيَّاحِينَ فِي الْأَرْضِ يُبَلِّغُونِي عَنْ أُمَّتِي السَّلَامَ)).

دوبارہ بڑتہ وہ کہ پیغه مبهری خوا ﷺ سلّوی نومہ تہ کہی پی پادہ گہ یہ نریت
 بالہ دوریشہ وہ بیت، کہوا بوو پیویست بہ چون ناکات بو لای گورہ کہی،

له پاستیدا ئەمە داخستنی دەروازەى ئەو ھۆکارانەىە کە مەرف بەرەو شیرک و ھاوہلپەرسى و زیدەپۆی و پۆچون دەبات، ئاسانکاریە بۆ موسلمانان ئەگینا شەریان دەکرد لە پێناو سلاوکردندا، چونکە لای گۆرەکەى خەلکیکی بېشومار لە پۆژمەلات و پۆژئاواى سەر زەمینەو کۆدەبوونەو، قەرەبالەغیەکی زۆر پوویدەداو، ھەولێ سلاویان دەدا لە پێغەمبەرى خوا ﷺ، بۆیە پێغەمبەرى خوا ﷺ فەرموویەتى: ((وَصَلُّوا عَلَيَّ حَيْثُمَا كُنْتُمْ)) صەلاواتم لەسەر بەن لە ھەر کۆی ھەن))، ئەمە ئاسانکاری کردنە بۆ خەلک. لە فەرموودەىەکی تردا پێغەمبەرى خوا ﷺ فەرموویەتى: ((مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا)) واتە: ((ھەر کەس صەلاوتیکم لەسەریات خواى گەورە دەجار صەلاواتی لەسەر دەدات))، ئەگەر صەلاواتدان بە تەنھا لای گۆرەکیدە قبول بووایە ئەوا ھەموو خەلک فەزلی ئەم فەرموودەیان لە دەست دەچوو، چونکە ھەموو خەلک توانای ھاتنیان بۆلای گۆرەکەى نییەو، ئاسان نییە بۆیان، ئەمە ئاسانکاری کردنە بۆ خەلک لە لایەکەو لە لایەکی تریشەو داخستنی ھۆکارەکانی شیرک و ھاوہلپەرسى، ئەمەش مەبەستى سەرەکییە، سوپاس بۆ خوا ئایین پوون و ناشکرایەو ھیچ ئالۆزیەکی تێدا نییە بۆ ھەر کەس بێەوێت.

- مهروه ما پیغه مبهری خوا ﷺ ده فره مووی: ((أَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِي يَوْمِ
الْجُمُعَةِ، وَلَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ))، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ تُعَرِّضُ
صَلَاتَنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرَمْتَ؟ - يَقُولُونَ: بَلَيْتَ - فَقَالَ: ((إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيَّ الْأَرْضَ أَنْ تَأْكُلَ
أَخْصَاءَ الْأَنْبِيَاءِ))^(۱) صحیح: أخرجه أبوداود (۱۰۴۷)، و(۱۵۳۱)، وابن ماجه (۱۰۸۵)،
(۱۶۳۶)، وأحمد (۸/۴)، والنسائي (۹۱/۳)، من حديث أوس بن أوس رضی اللہ عنہ مرفوعاً.
واته: پیغه مبهری خوا ﷺ فره مووی ته: ((له پوژی ههینی و، شهوی ههینیدا
سه لاواتیکی زقدم له سهر بدن، چونکه سه لاواته کانتان پیشانم ده دریت))، گوتیان:
نه پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ، چون سه لاواته کانمان پیشانت ده دریت له کاتی کدا پواوی؟
- دهین: پزیویت _ نه ویش فره مووی ((به راستی خوی گه وره به ته وای پیکری
کردوه له زهوی هه موو به شه کانی جهسته ی پیغه مبهران بخوات)).

خوی گه وره له بارهی موشریک و هاوه لپه رستانی قهومی نووچه وه _ علیه السلام
- ده فره مویت: ﴿وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ
وَنَسْرًا﴾ (۲۳) وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا (۲۴) ﴿^(۲) [نوح: ۲۳-۳۴].

- (۱) _ نه فره مووده دوو پوونکردنه وهی تیدیاه، یه که م: - نه وهیه که سه لاواتدان و
سه لام کردن له پیغه مبهری خوا ﷺ راده گه یه نریت، دووهمیش نه وهیه که زهوی
جهسته ی پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ نارزینیت، به لام جهسته ی خه لکی ناسایی ده پزینیت،
نمیش خاسیه ت و تاییه تمه ندیه که بو پیغه مبهران - علیه الصلاة والسلام - به ته نها.
(۲) _ خوی گه وره له بارهی قهومی نووچه وه _ علیه السلام _ باسمان بو ده کات
کوا کاتی قه ده غه ی په رستنی پیاوچا کانی لیکردن نوح فره مان ی پیکردن خوی
گه وره به ته نها بپه رستن، ملکه چ نه بوون و یه کتریان پاسپاردوو، گوتیان: ﴿لَا تَذَرُنَّ
آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾ گوتیان: ده ست هه لئه گرن

له بت و خواکانتان وه دهست هه لئه گرن له پهرستنی وود و سواع و یه غووث و یه عوق و نه سر، ئه مانه ناوی پیاوانیکی چاکی قهومی نوح بوون _ علیه السلام _ کاتی مردن وینه کانیان کیشان، به جیگری چه سپاندیان و، شهیتانیش پهرستنی نه و پیاو چاکانه ی بۆ پازاندنه وه، ئیتر پهرستنیان، ئه مه نه و راستیه مان پیشان دهدات که زنده پۆی کردن و پۆچوون له ریزگرتنی گۆردا تا ئاستی پهرستن کۆنه و، زنده پۆی کردن و پۆچوون له گۆری پیاو چاکاندا کۆنه و بۆ زه مه نی نوح _ علیه السلام _ ده گه رپته وه، شهیتان بانگه وازی بۆ ده کات، پیویسته موسلمانان له م شته وریا بن. هه روه ها کاتی پیغه مبه ری خوا ﷺ به قه ومه که ی خوی فهرموو: ((قُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَفْلِحُوا)) واته: ((بَلِّغْ: هِیچ خواجه ک نییه به هه ق جگه له خوای گه وره سه ر فه رزا ده بن))، ئه وان وتیان: ﴿أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ (۵) وَانْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ (۶)﴾ [ص: ۵-۶] واته: ئایا ئه و (پیغه مبه ره) هه موو خواکانی کردۆته یه ک خوا به راستی ئه مه (که یه ک خوا ببی) شتیکی زۆر سه رسوپهینه ره وه گه وره کانی (قورپه یش له گه ل پیغه مبه ره قسه یان کردو هه لسان) به په له ده رچوون (به خه لکیان گوت) برۆن و خوگر بن له سه ر (پهرستنی) خواکانتان. وازیان لیمه هینن و خوگر بن، با ئه م پیاوه گومراتان نه کات، گوتیان: واته دانیان به وه دانا که چهنده ها خواوهندیان هه یه، ئایا ماقوله چه ندین خوا هه بیته؟ خوا یه کیکه، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموو: ﴿وَالْهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ [البقرة: ۱۶۳] واته: په رستراوی ئیوه په رستراویکی تاک و ته نه یه هیه هیه په رستراویکی راست نییه ته نیا نه و نه بیته. ئه وان ده لێن: نه خیر، خواوه ندانیکی زۆر هه ن. هه روه ها هه ر کات پیغه مبه ری خوا ﷺ پیی بفهرموونایه: ((قُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَفْلِحُوا)) واته: ((بَلِّغْ: هِیچ خواجه ک نییه به هه ق جگه له خوای گه وره سه ر فه رزا ده بن))،

ده یانگوت: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾ (۳۵) وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا
بِأَنبَاءِ بَحْتُونِ (۳۶) ﴿[الصافات: ۳۵-۳۶] واته: به پاستی مهرکاتی به وانه بگوترایه هیچ
په رستراویکی پاست نییه بیجگه له خوا خویان به گه وره ده زانی (و ملکه چ نه ده بوون)
وه ده یانگوت: نایا نییه په رستراوه کانمان واز لیبنین؟ له بهر شاعیریکی شیت. پاشان
خوای گه وره ده فهرموی: ﴿بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ﴾ [الصافات: ۳۷] واته:
(نه خیر وای نییه) به لکو نه و (پیغه مبه ره) هه قی هیئاوه و باوه پی به پیغه مبه رانی پیشوو
هه به. نا نه مه به بانگه وازی پیغه مبه ران به تیکرا نه وان بانگه وازده کهن بو په رستنی
خوای گه وره به ته نها که هیچ هاو به شیکی نییه، وه پیغه مبه ری خوا ﷺ هیچ شتیکی
نازه دامینراوی نه هیئاوه، به لکو وه کو برا پیغه مبه ره کانی پیشووی له یه که میانه وه
ناوه کو کوتاهه مینیان پیگیری ده کهن له دا واکردن له غهیری خوای گه وره، خوای
گه وره ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶] واته: سویند به خوا له ناو هه موو گهل وئومه تیکدا
پیغه مبه ریکمان ناردووه به مه ی ته نها خوا به رستن و دوورکه ونه وه له (په رستنی) هه ر
په رستراویکی تر. هه روه ها خوای گه وره ده فهرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا
نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ [الأنبياء: ۲۵] واته: وه نییه نه مان ناردووه پیش تو
هیچ پیغه مبه ریک مه گه ر نیگامان بو ناردووه (به وه ی که) بیگومان جگه له من هیچ
په رستراویکی پاست نییه که واته ته نها من به رستن. هه روه ها خوای گه وره
ده فهرموی: ﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ [النساء: ۳۶] واته: به س خوا به رستن و
هیچ شتی که مه کهن به هاو به شی.

پېشه‌وا ئېبن وعه‌بباس و که‌سانی پېشینی چاکی غه‌یری نه‌و ده‌فه‌رموون: ((هؤلاء قوم كانوا صالحين من قوم نوح، فلما ماتوا عكفوا على قبورهم، ثم صوروا تماثيلهم فعبدهم، فكان هذا مبدأ عبادة الأوثان))^(۱) أخرجه البخاري (۴۹۲۰). واته: ((نه‌مانه‌ پیاوانیکی چاک بوون له‌قه‌ومی نوح، لای گۆره‌کانیاندا ده‌مانه‌وه‌و خوویان پېوه‌گرت، پاشان په‌یکه‌ره‌کانیان کی‌شان و په‌رستنیان، بۆیه‌ نه‌مه‌ سه‌ره‌تای بته‌رستی بوو)).

پېغه‌مبه‌ری خوا ﷺ پېگری کردوه‌و له‌وه‌ی له‌سه‌ر گۆره‌کان مزگه‌وت و نویژگه‌ دروست بکریت^(۲)، بۆ داخستنی ده‌روازه‌ی شیرک و هاوه‌لپه‌رستی^(۳)،

(۱) _ په‌که‌م جار که‌ شیرک و هاوه‌لپه‌رستی له‌سه‌ر زه‌ویدا که‌ پوویدا له‌ نیو قه‌ومه‌که‌ی نووچه‌وه‌ _ علیه‌ السلام _ سه‌ری هه‌لدا، ئه‌گینا قه‌ومه‌که‌ی نوح سه‌ره‌تا پیاو چاک بوون و، له‌سه‌ر یه‌ک خوا په‌رستی بوون، له‌ کاتی ئاده‌مه‌وه‌ _ علیه‌ السلام _ تا ئه‌و کاته‌ی که‌ په‌یکه‌ره‌کانیان کی‌شاو به‌جیگری چه‌سپاندنیان، له‌و کاته‌وه‌ شیرک و هاوه‌لپه‌رستی پوویدا، به‌هۆی ئه‌و په‌یکه‌رانه‌وه‌. نه‌مه‌ به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ وینه‌ هه‌لواسین و، زی‌ده‌پویی کردن له‌ خۆشویستنی مردواندا مرقۆف _ به‌ره‌و شیرک و هاوه‌لپه‌رستی ده‌بات.

(۲) _ سه‌یری ريساکه‌ی شیخ ناصرالدین الألبانی بکه‌ به‌ ناوی: ((تحذیر الساجد من اتخاذ القبور مساجد)).

(۳) _ مساجد: واته: نویژگه‌، شوینی نویژ، وه‌ ئه‌گه‌ر مزگه‌وتیان له‌سه‌ر دروست بکریت کاره‌که‌ مه‌ترسیدارتره‌، به‌لام ئه‌گه‌ر له‌سه‌ریشی دروست نه‌کریت، که‌ ده‌چینه‌ سه‌ر گۆپو له‌ لايدا نویژ ده‌کات ئه‌وه‌ کردویه‌تی به‌ نویژگه‌و شوینی نویژ، مزگه‌وتیشی له‌سه‌ر دروست نه‌کراوه‌.

ههروهه پێگهی کردووه له نوێژکردن له کاتی ده رکه وتنی خۆر و له کاتی ئاوابوونیدا،
 اخراج البخاري (۵۸۲)، ومسلم (۸۲۸)، چونکه هاوه لپه رستان له و کاته دا بۆ خۆر
 سوژده ده بهن^(۱)

(۱) _ ئه و که سه ی ده چێته سه ر گۆپو له لایدا دوعا و نزا ده کات بپێگومان ته نها له
 خۆی گه ره داوا ده کات، به لام داوا کردن له و شوینه دا چواندن تیدا به و که سانه ی
 له گۆپه کان داوا ده که ن، ئه گه ر چی ئه و موسلمان ته نها له خۆی گه ره ش داوا
 بکات، به لام که وه کو ئه وان له و شوینه دا دوعا ده کات، ترسی ئه وه ی تیدا به که دواتر
 ره ک ئه وان داوا له گۆپه که ش بکات، بۆیه قه ده غه ی موسلمان کراوه له و شوینه دا
 دوعا و نزا بکات، ئه مه ش بۆ داخستنی ده روزه ی ئه و هۆکارانه یه که موسلمان به ره و
 شېرك و هاوه لپه رستی ده بات. هه روه ها پێغه مبه ری خوا ﷺ قه ده غه ی موسلمانانی
 کردووه له وه ی له کاتی ده رکه وتنی خۆر و له کاتی هه لپه رتیدا نوێژ بکه ن، هه ر چه ند
 موسلمانان ته نها بۆ خۆی گه ره نوێژ ده که ن، به لام له به ر ئه وه ی هاوه لپه رستان خۆر
 ده په رستن له کاتی ده رکه وتنی و له کاتی ئاوابوونیدا، بۆیه داواکراوه مرۆفی موسلمان
 خۆی به و جۆره که سانه نه چوینیت، ئه گه ر چی ته نها بۆ خۆی گه ره ش نوێژ ده کات،
 نه مه ش دیسان هه ر بۆ داخستنی ئه و هۆکارانه یه که مرۆف به ره و هاوه لپه رستی ده بات.
 نایستاش تابه فه گه لیك له هاوه لپه رستان بۆ خۆر سوژده ده بهن له کاتی
 ده رکه وتنداوه له کاتی ئاوابوونیشیدا، دلنیا بن شه پو خراپه کاری هیشتا نه بپاوه ته وه،
 ئه و ئاسته ی به م نزیکانه که نالیکیان هیئاوه هی تابه فیه که که سوژده بۆ خۆر بن،
 ڕینه یان ده گرن له کاتی کدا ئه وان سوژده یان بۆ خۆر بردووه له کاتی ده رکه وتن و له
 کاتی ئاوابوونیدا، که وا بوو شه پو خراپه هه ر ماوه _ داواکارین خۆی گه ره
 به نپارێزیت _ .

وہ شہیتانیش سہری لہ گہل خوردا جووت دہکات لہ کاتی دہرکھوتن و لہ کاتی
 ئاوابونیدا^(۱)، ئیتر نویژ لہ و کاتانہ دا ہندیک چواندنی تیدا دہبیت بہ نویژی
 ہاوہلپرستان، بویہ پیغہمبہری خوا ﷺ ئہم دہروازہ یہشی داخست^(۲)۔

وہ شہیتان بہ پیی توانای خوی ئادہ میزاد گومرا دہکات، بویہ ہەرکەس خورو مانگ
 و ہہ سارہکانی پەرست و داوای لیگردن، وەکو ئہوہی خەلکانی داواکارانی ہہ سارہکان
 دہیکەن، ئہوا شہیتانیکی بہ سہردا دادہ بہ زیت و قسہی لہ گہلدا دہکات و ہندی شتی بۆ
 باس دہکات، وە ئہوہ بہ پوحانیہ تی ہہ سارہکان ناوزہند دہکەن، کہ بریتیہ لہ شہیتان.
 وہ شہیتان، ئہگەرچی یارمہ تی مروؤف بدات بۆ بەدی ہیئانی ہندی لہ مہ بہستہکانی،
 ئہوا زیانی پی دہگہ یہنیت بہ چہندہا جار ئہوہندہی کہ سوودی بۆ دہبیت^(۳)،

-----
 (۱) _ لہ نیوان دوو شاخی شہیتانہوہ دہردہکەویت، ئہمہ ھۆکاریکی تری قہدہغہ
 کردنہکە یہ کہ بریتیہ لہوہی شہیتان لہ گہلیدا دہردہچیٹ، بویہ قہدہغہی لیگراوہ
 نہوہکا پەرستنہکان ببیتہ ھاوشیوہی پەرستنی ئہوانہی کہ سوژدہ بۆ شہیتان
 دہبەن، چونکہ کەسانیک ہەن شہیتان دہپەرستن.

(۲) _ تہ ماشاکەن پیغہمبہری خوا ﷺ وەکو (شوین) دہروازہکە ی داخست کہ
 نابیت لای گۆر نویژ بکریٹ، ہہروہا وەکو (کات و زہمەنیش) دیسان دہروازہکە ی
 داخست کہ نابیت لہ کاتی دہرکھوتنی خورو لہ کاتی ئاوابونیدا نویژ بکریٹ، لہ ترسی
 ئہوہی نہوہکا لہ پەرستنی خور پەرستان بجیت.

(۳) _ پیدہچی شہیتان سوود بہ مروؤف بگہ یہنیت بۆ بہ دیہیئانی ہندی لہ
 مہ بہستہکانی بہ لام دلنیا بن زیانہکانی زۆرتەرہ، کہ بریتیہ لہوہی مروؤف ئایینہکە ی
 خوی لہ دەست دەدات و، ھاوبەش بۆ خوای گہورہ بریار دەدات. ئہگەر شتیک
 بەرژہوہندیہکی کہ می تیدا بیت، خراپہ کاریہکی گہورہی تیدا بیت ئہوا بیگومان
 حەپام دہبیت، لیژدہ تہ ماشای بہرژہوہندیہ کہ مہکە ی ناگریٹ.

وہ ناکام و دہرہ نجامی نہو کہ سہی گوپرایہ لی نہو دہکات تہنہا بؤ شہرہ، مہگر
خوای گہورہ بیبہ خشیت^(۱).

مہرہا بتہرستانیش لہوانہ یہ شہیتانہ کان قسہیان لہ گہل بکن^(۲)، مہرہا
نہر کہ سہش کہ پہنا بؤ مردویہ ک یان نادیاریک دہبات، مہرہا نہو کہ سہش کہ داوا
لہ مردو دہکات یان دہیکات بہ ہؤکارو وہ سیلہ یہ ک بؤ داواکردن، یان وابزانیت کہ
دواکردن لای گوپہ کہیدا لہ مال و مزگہوتہ کان چاکترہ^(۳)،

(۱)۔ مہر کہ س گوپرایہ لی شہیتان بیت بیگومان خہ سارہ تمہندہ، وہ ناکام و
دہرہ نجامیشی بؤ شہرہ مہگر خوای گہورہ بیبہ خشیت، وہ شہیتان لہ سنووریکا
ناوہ ستیت بویہ خوای گہورہ دہرہ رموی: ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ
بُیِّنٌ﴾ [البقرة: ۱۶۸] واتہ: وہ مہنگاوہ کانی شہیتان مہکون بہ راستی شہیتان دورژمنیکی
ناشکراتانہ. شہیتان پلہ بہ پلہ مروؤ پاکیش دہکات، تاوہ کو لہ کوتایدا دہیگہ نیئتہ
کوفرو نیلحاد، سہرہ تا تہماعی شتیکی کہ می لی دہکات تا بہ تہواوی دوستایہ تی لہ گہلدا
بیستیت، پاشان کہ م کہم دہبیات تا دہیگہ نیئتہ کوتایی کہ کوفرہ.

(۲)۔ مہرہا شہیتان دہچیتہ لای گوپہرستان و لہ شیوہی مردو کہ دا بویان
دہرہ چیت و قسہیان لہ گہل دہکات، وہ نہو کہ سانہش کہ بت دہپرستن، دیسان
شہیتان دہچیتہ نیو بتہ کہ وہو قسہیان لہ گہل دہکات و، ئەوانیش وادہ زانن بتہ کہ یہ،
کہچی لہ حہ قیقہ تدا شہیتانہ، چونکہ شہیتان توانایہ کی ئەوتوی مہیہ کہ بہ خہ یالی
مروؤا نایہت، مروؤ ئەو توانایانہ ی نییہ، بویہ زیان بہ ئادہ میزاد دہگہ نیئت.

(۳)۔ شہیتان بہ شیوہی مردو کہ خوای بؤ بہ دہرہ خات و، قسہی لہ گہل دہکات
و، ئەویش وادہ زانیت ئەوہ خودی مردو کہ یہ کہ بوی دہرچوٹہ دہرہوہ و،
بنوبستیہ کانی بؤ جیبہ جی کردوہ، کہچی لہ راستیدا تہنہا شہیتانہ، چونکہ مہرگیز
مردو لہ گوپ نایہتہ دہرہوہ، مہرگیز بؤ دونیا ناگہ پیتہوہ، بہ لکو ئەوہی کہ
دہبیستت تہنہا شہیتانہ دیتہ بہرچاوی.

وه فہرموودہ یک دہ گپنہ وہ کہ دروہ بہ ئیتفاقی ھموو ئہ ھلی زانست، بہم شیوہ یہ دہ لئ: ((إذا أعیتکم الأمور فعلیکم بأصحاب القبور))^(۱) واتہ: ((ئہ گمر کاریکتان پی ئہ نجام نہ درا ئہ وا لہ مردووانی نیو گوپہ کان داوای یارمہ تی بکن))، لہ راستیدا ئہم درو ھلہ ستراوہ تہ نہا ئہ و کہ سانہ دایاناوہ کہ دہروازہ ی شیرک و ھاوہ لپہ رستیان کردو تہ وہ^(۲).

(۱) _ ذکرہ العجلونی فی ((کشف الحفاء)) (۲۱۳)، بلفظ: ((إذا تحیرتم فی الأمور فاستعینوا من أصحاب القبور))، وقال: کذا فی: ((الأربعین)) لأبن کمال باشا.

سبحان اللہ، ئایا ئہ مہ فہرموودہ ی پیغہ مبرہ ی خواہ ﷺ؟ پیغہ مبرہ ی لہ شیرک و ھاوہ لپہ رستی پیگری دہ کات و، ھموو ئہ و دہروازانہ دادہ خات کہ مرقف بہرہ و ھاوہ لپہ رستی پاکیش دہ کات، ھموو ئہ مانہ بہم قسہ یہ دہ پوخیئیت و، دہ کری ھموو ئہ و کارانہ ی پوچ بکاتہ وہ بہ و قسہ یہ و بلئت: ((إذا أعیتکم الأمور)) ئہ گمر توانای ئہ نجام دانسی کاروبارہ کانتان نہ بوو ((فعلیکم)) ئہ مہ ھاندانی خہ لکہ ((بأصحاب القبور)) بو داواکردن لہ گوپہ کان، ئایا ھیچ پیغہ مبرہ ی ھہ یہ ئہم قسہ یہ بکات؟ دلتیا بن ئہم قسہ یہ لہ زانایہ کہ وہ، یان لہ کہ سیکی ئاسایہ وہ نابیستریت، ئیتر ماقولہ پیغہ مبرہ یکی خوا ئہم قسہ یہ بلئت؟ چوئ کوئتا ھمینی پیغہ مبرہ یان موچہ مہد ﷺ ئہم قسہ یہ دہ لئیت؟ نیشانہ و ئاماژہ ی درو ھلہ ستن بہ دہق و سہ نہدی ئہم فہرموودہ یہ وہ دیارہ، پیچہ وانہ ی قورئان و سووننہ تہ، کہ چی کہ سانیک ھن ھہر دہستی پیوہ دہ گرن.

(۲) _ ئہم فہرموودہ یہ لہ دانراوی کہ سانیکہ کہ دہروازی شیرک و ھاوہ لپہ رستی یان بو خہ لک کردو تہ وہ، فہرموودہ یہ ک نییہ لہ پیغہ مبرہ ی خواہ ﷺ گپدرابیتہ وہ، ھیچ موسلمانیکی ئاسایی نییہ باوہ پی پی بکات، ئیتر چوئ زانایان برپا بہ وہ بکن کہ فہرموودہ ی پیغہ مبرہ ی خوابیت ﷺ، ئہ و پیغہ مبرہ ی کہ بیست و سی سال مایہ وہ پیگری لہ شیرک و ھاوہ لپہ رستی دہ کردو، فہرمانی بہ یہ کخوابہ رستی دہ کرد، ئایا ماقولہ فہرموودہ یہ کی بہ و جوئہ بلئت کہ ھموو ئہ و بانگہ وایہ ی پی پوخیئیت، نہ خیر زور لہ وہ وہ بہ دورہ.

وه نه ملی شیرک و هاوه لپه رستی و نهو بیدعه چیه نهی خویان به وان چواندوه به
 نهونهی بته رستان و گاوردان و گومپا بوانی موسلمانان چه ندین بارو حالیان لای
 گۆره کان هه به وا ده زانن که پامه ته که چی ته نها له شهیتانه وه به: وه کو نه وهی چه ند
 شه پوالتیک لای گۆرپدا داده نین دواپی ته ماشا ده که ن شه پداله کان گریدراون^(۱) یان
 که سیکدی ده ست لیوه شاو له لایه ن شهیتانه وه لای گۆرک داده نین ته ماشا ده که ن
 شهیتانه که ی لئی دور که وتۆته وه^(۲)، شهیتان نه م شته ده کات بۆ نه وهی گومپریان
 بکات، وه نه گهر به راستی و دلپاکیه وه (آیه الكرسي) بخویندریت نهو شته پوچ
 ده بیته وه^(۳)، چونکه به کتاپه رستی شهیتان پاوده نیته، بۆیه که سانیکیان به هه وادا
 ده فرین و هه لگیرابوون، به لام که کوتویانه: (لا اله الا الله) که وتونته خواره وه^(۴)،

(۱) _ شه پوالتیکی کراوه ته ماشا ده که ن گریدراوه، کی گریدراوه؟ خودی
 شه پواله که خوی گریدا؟ نه خیر، نه وه کاری شهیتانه، گریدا بۆ نه وهی فریویان بدات.
 (۲) _ یان که سیکدی ده ست لیوه شاو له لایه ن شهیتانه وه ده به نه لای گۆرک دواتر
 نه ماشا ده که ن شهیتانه که ی لئی دور که وتۆته وه، ده لئین: نه مه به هوی به ره که تی
 ره لیه که وه بووه، که چی له حه قیقه تدا شهیتانیک له نیو جه ستهیدا بووه پاشان لئی
 درکه وته وه بۆ نه وهی فریویان بدات.

(۳) _ نه مه به کی که له نیشانه کانی پوچیتی و (باطل)ی کرده وه نا ئاسایه له
 سروشت به دهره کانی شهیتان، نه گهر به دلپاکیه وه قورپان بخویندریت کاره که ی
 شهیتان پوچ ده بیته وه، په کی ده که ویت، نه گهر (آیه الكرسي) بخویندریت نهو
 کرده وه نا ئاساییه له سروشت به دهره شهیتانیانه پوچ ده بیته وه، نه مه به لگه به
 له سر نه وهی که نهو شتانه که پامه ت نین.

(۴) _ شهیتان به هه وادا هه لیکرتوه، به لام نهو له سر فیتره تی سروشتی خوی، کوتی:
 (لا اله الا الله) ده ست به جی که وته سه رزه وی و شهیتانه که ی هه لاهات و به جی هیل.

هه روه ها وه كو نه وهی كه به كینكیان نه ماشا دهكات گهړنك كراوه ته وه، مه مېلېكسې لږ
هاتو ته دهر، وا ده زانیت مردو كه به كه چي نه وه شه یټانه، نه م باب ته فراوانه وایې
هه مووی جینگای نابېته وه^(۱).

وه له بهر نه وهی خوته رخان كړدن بڼ مانه وه له نه شكوت و بیابانه كندا لږ
بیدعانه به كه نه خواو نه پېغه مېره كه ی ښځه به شه رعیان دانه ناو، بویه شه یټانه كڼ به
نړدی په نا دهبه نه بهر نه شكوت ته كان و چیاكان^(۲)

(۱) _ شیخولنیسلاډ زږد به جوانی شته کانی پوون کړنو ته وه، به لام لیرېدا د نوي
لیبورېدن دهكات له بهر كه می جینگه نه گینا زږد له مانه زیاتری پښه.

(۲) _ نه وهی له موسلمان داواكراوه پښوېسته له بارو حالي نهیني و ناشكړي دا
پاستگو بیت، له كرده وهی دا پېچه وانهی قسه كانی بڼ خه لكی به ددر نه خاد، وه
سوپاس بڼ خواي گه وړه نیسلاډ نایینكی ناشكرایه، نهیني نییه، یان پڼكخراوینكی
نهیني نییه وه كو هر پڼكخراوینكی نهیني تركه ناوی ددې نه، نیسلاډ ناشكرایه،
ناشكرایه تی نیسلاډ له وه دایه كه خواي گه وړه ددې رموی: ﴿مَنْ شَرَّ نَفْسٍ رَجُلٍ﴾
بِالْهَدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهَرُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ﴿[الفتح: ۲۸] وات: خوا نه وزاته به كه
پېغه مېره كه ی ناردووه به پڼمونی و ناییني پاستوود تا به سر هه موو پڼیا زینكا
زالی بكات، نایینكی ناشكرایه، ناشكرایه له خودی خویدا، زال و ددر كه وتوود به سر
هه موو نایین و پڼیا زه كانی تردا، به سر یاندا سر خراوه، هیچ په نهانی و نایینكی
تیدا نییه، ناشكرایه و هه موو كه سینك ده بیینیت، بویه نه وانهی خویمان دد شارنه وه،
له موسلمانان جیا ددې نه وه، له مه جلیسی زانایان و، مزگه و ته كان و، شویني
زانسته كان خویمان به دور دد گرن، له نه شكوت و شویني حه وانه وه دد میتنه وه، به
دلنایایی نه م جزره كه سانه شتیکی شاراوه یان هه به و، نایانه وی هیچ كه سینك پښی

بزانیت، ئەمە لە ئیسلام نییە، لەو بارەووە لەپیشەوا عومەری کوپی عبدالعزیز دەگێرنەووە فەرموویەتی: ((إذا رأيت قوماً يتسارّون بينهم بأمر من أمور الدين فاعلم أنهم مفتوحوا باب ضلالة)) واتە: ((ئەگەر قەومێکت بەدی کرد تەنھا لە نێوان خۆیاندا بەنەینی شتێک لە ئایین دەدرکێنن ئەو بزانە دەروازەیەکی گومرا بوون دەکەنەو))، لە نێوان خۆیاندا شتێکی ئایین بە نەینی دەدرکێنن، بەلام ئەو ئایین نییە، چونکە ئایین پوونەو هیچ شتێکی نەینی تێدا نییە، لە راستیدا نەینی و شارەووە تەنھا لەشتە ناپراستەکاندا هەیە، ئەو شتانەی هەولێ نەدرکاندنێ دەدریت، بەلام ئیسلام بە بەر چاوی هەمووانەو یەو ئاشکرایە، بە بەرچاوی هەمووانەو لە مزگەوتەکاندا بانگ دەدریت، زانایان لە دەرسە زانستییەکاندا بە بەر چاوی خەلکیەووە باسی دەکەن، لە شۆپنە زانستییە ناسراوەکاندا باس دەکریت، هیچ شتێکی نەینی تێدا نییە کە تەنھا بە کسانێکی تاییبەت بدریت و باسکریت، وەک کۆمەڵە گومراکانی وەکو (دروژ) و غەیری ئەرەن، ئەوان نەینی ئایینەکە ی خۆیان تەنانت لە منداڵەکانی خۆیان و خۆیندکارانی خۆشیان دەشارنەووە، بەلام ئایینی ئیسلام ئاشکرایە پوونە، کەچی تەماشای کەسانێک دەکەیت لە مەجلیسی زانست و ئامادە بوونی مزگەوتەکان، تەنانت لە نوێژەکانی هەینی و نوێژە بەکۆمەڵەکانیش دوور دەکەونەووە، لەگەڵ موسلماناندا نوێژ ناکەن، بۆیە هەرکەسێک ئەو بیروکانە بۆ خۆی دروست بکات بیگومان لە موسلمانان دوور دەکەوێتەووە، نوێژی هەینی و نوێژە بەکۆمەڵەکان ناکات، ئەمە پوونە، لەگەڵ شەیتانەکیدە دەبێت یان لە ژێر زەمینەکان و خەلوەتگاكان خۆیان دەشارنەووە، ئەمە ئایینی ئیسلام نییە، ئایینی ئیسلام بۆ هەمووانەو، بۆ هەمووان ئاشکرا دەکریت. بۆیە کاتی واصلی کوپی عەطائولغەزال و شوینکەوتوانی لە مەجلیسی حەسەنی بەصری جیا بوونەووە، ئەنجامەکە ی چ بوو؟ بیرو باوەڕی موعتەزیلە ی گومراو لە پێی راست

لادەر هاته كايه وه كه هه تا وه كو ئيستا ش موسلمانان به دهستيه وه ده نالئين، ئاييني
 ئيسلام ئاييني كومه له، ئاييني خوشه ويستيه له دلاندا، ئاييني هاوكارييي به كه ي
 كردنه له سهر خيرو چا كه كاري و ته قواكاريي. له سيفاتي كه ساني له پتي راست لادەر
 نه وه به كه خويان به دور ده گرن و، خويان ناديار ده كه ن، شتانيك له دلي خوياندا
 به رامبه ر به موسلمان هه لده گرن، نه گهر پياوانيكي راستگو و ناشكرا كار بوونا به
 له گه ل خه لكيدا ديار ده بوون، بويه خوي گه وده له باره يانه وه ده فهرموي: ﴿يُخَادِعُونَ
 اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يُخَادِعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ [البقرة: ٩] واته: (به لاي خويانه وه)
 خواو نه و كه سانه ده خه له تين كه بپوايان هيناوه! كه س ناخه له تين ته نيا خويان
 نه بيت به لام هه ستي پينا كه ن. ئاييني صوفيه كان له و جوړه به، كه خه لوه تگار،
 شوييني تايبه تيان هه به خوياني تيدا ده شارنه وه و، ئاييني ته صه وف فيري به كتر
 ده كه ن، كه سانيكيان چل پوژ خوي له خه لك به دور ده گريت و، پاشان خوي پيشاني
 خه لكى ده دات و، گوايه ده روازه ي زانستي بو كراوه ته وه، به لام نه مه ته نها له
 شه يتانه وه به، چونكه شه يتان له و شويينه تاريكا دا ئاماده ده بيت، شه يتان له
 مزگه وته كان و ده رسه زانستيه كاندا ئاماده نابيت، به لام له نه شكه وته كان و، شويينه
 نادياره كاندا ئاماده ده بيت بو نه وه ي نه و نه ينيه خراپ و پيسان به و كه سه
 هه لخه له تينراوانه فير بكات، كه وا بوو هر كات كه سانيكت به دي كرد خويان به دور
 ده گرت و، له شار ده چنه ده ره وه و، له شويينكا كو ده بنه وه، نه وه بزانه شتانيكي
 په نهاني پيسان هه به، دلنيا به نه گهر خيريان پيوايه نه يانده شارده وه، كه خويان
 ده شارنه وه به لگه به له سهر نه وه ي شه ريكيان پييه و نايانه وييت كه س پتي بزانيت، له و
 باره وه خوي گه وده ده فهرموي: ﴿يَسْتَحْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَحْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ
 إِذْ يُبَيِّنُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا﴾ [النساء: ١٠٨]

واته: (تاوانه کانی) خوځيان ده شارنه وه له خه لکی (له ترساندا) و نایشارنه وه له خوا (شهرم ناکه ن له خوا) له کاتیکدا خوا له گه لیاندایه کاتی (که به نهیښی) له شه ودا ته گبیر ده که ن و قسه یه که ده که ن خوا پیڼی پازی نییه وه خوا هه میشه زاناو ناگاداره به هر کرده وه یه که که نه وان ده یکه ن. نه مه شتیکه که سانی تر پیښی نه مان پیڼی گه یشتون، له ترساندا تاوانه کانی خوځيان له خه لکی ده شارنه وه که چی له خوا شهرم ناکه ن و له وی نایشارنه وه نه گهر له نه شکه وتیکدا یان له شوینیکي حه وانه ودا یان له شوینیکي خالیډا مانه وه، نه گهرچی خه لکی پیڼیان نه زانن به لام خوای گه وره هه ر پیڼیان ده زانیت، خوای گه وره ده زانیت که به نهیښی و له شه ودا ته گبیر ده که ن و قسه گه لیک ده که ن که پیڼی پازی نییه، بویه خوای گه وره ئاسانکاری بؤ موسلمانان ده کات بؤ نه وه له ناویان بهرن، وه کو نه وه ی له میژوودا زانراوه که موسلمانان به چ شیوازیک کره له گومراکانیان له ناو بردووه.

به بۆ وینه ئەشکەوتی ئەلەم له چیاى قاسیۆن، وه چیاى لوبنان له پۆخى شام، وه چیاى ئەلفەتح له ئەسوان له مصر، وه چەند چیاىەك له پۆم و خۆپاسان، وه چەند چیاىەك له جەزیرەو، غەیری ئەوانیش^(۱)، وه چیاى ئەلوکام، وه چیاى ئەلئەحیش، وه چیاى سەولانى نزیک ئەردەبیل، وه چیاى شەهەنکی نزیک تەبریژ، وه چیاى ماشکوی نزیک ئەتشوان، وه چیاى نەهاوەند، وه چەندەها چیاى دیکەش که هەندى کەس وا دەزانن پیاو چاکانیکی ئادەمیان تێدا^(۲) وه به پیاوانی غەیب و ناداریان ناو دەبن، بەلام له راستیدا تەنها پیاوانیکی جنۆکەن که له وین.

(۱) _ به دواى ئەشکەوت و چیاى دەگەپین بۆ ئەوهى تیايدا بمیننەوه، بۆ ئەوهى پیلان دژی موسلمانان بگین و، ئەو ژەهرەى له سنگیاندا به موسلماناندا بپێژن به یارمەتى شەیتانى شیخیان، خواى گەورە دەفەرموی: ﴿الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ﴾ [محمد: ۲۵] واتە: شەیتان خراپەکانیانى بۆ جوان و پازاوه کرد بوون وه بههیا و ئومید فریوى دابوون.

(۲) _ ئا ئەمەیه کێشەکه، وا دەزانن پیاو چاکانی هەن له پیاوانی غەیب و نهینى، که به پیاوانی غەیبیان ناو دەبن، که له راستیدا تەنها شەیتانەکانن، وه لهوانەیه خۆیان بهشیوازی مۆقى بگۆرن و، بێنەلایان و لهگەڵیاندا دابنیشن و، ئەم بیروکه خراپ و پیسانەیان فیڕکهن، چونکه ئەگەر مۆف له برا موسلمانەکانى دابرا، شەیتان بهسەریدا زال دەبیت، لهبەر ئەم هۆیه بوو که پێغه مبهرى خوا ﷺ هانى موسلمانانى بۆ مانەوه له نیو کۆمهلى موسلماناندا، وه پێگى کردووه له بهتەنها مانەوه، وه فەرموویهتى له راستیدا گورگ ئەو مەپه دەخوات که له میگەل جیا دەبیتەوه، چونکه شەیتان گورگی مۆقه، بۆیه پێویسته موسلمان له گەل موسلماناندا بیت، له م بارهوه خواى گەورە دەفەرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ [التوبة: ۱۱۹]

۱. ئەمەلىي ئەۋانەى باۋەرتان ھىناۋە خۇتان بېارىتىن لە (تۆلەى) خوا ۋە لەگەل
 بىلىگۈياندا بن ۋ لە رېزى ئەۋاندا بن. لەبەر ئەمەىە خواى گەۋرە فەرمانى پىداۋىن لە
 بىلىگۈياندا مۇ بېىنەۋە، پىنچ نۆيژە فەرزەكە، نۆيژى ھەينى، ۋە لە جەژنەكاندا، لە
 رۇمى ۋە رەفەدا، ئەمانە چەندىن كۆبۈنەۋەن كە مۇسلمانانى تىدا كۆدەبىتەۋە. نەك
 ھەمۇر كەسك بچىتە نىۋ ئەشكەۋتىكەۋە يان بچىتە چىايەك ۋ، بلىت: من خواپەرىستى
 دەكەم، بەپىشەۋا ئىبن ۋ ۋەبباسيان ﷺ گوت: پىاۋىك بە شەۋ شەۋ نۆيژ دەكەت ۋ بە
 رۇزىش ھەمىشە بە رۇژۋ دەبىت، بەلام نۆيژەكانى ھەينى ۋ نۆيژە بە كۆمەلەكان
 دىكەت، فەرموۋى: لەئاگر دايە. ئىۋە لەھەمۇر ۋ تارىكدا دەبىستىن: لەگەل كۆمەلى
 مۇسلمانان دا بن، ئەمە فەرموۋدەيە، دەقى فەرموۋدەيەكە، كە پىغەمبەرى خوا ﷺ
 فەرموۋىتەى: ((عليكم بالجماعة، فإن يد الله مع الجماعة، ومن شذَّ شذَّ في النار)) واتە:
 ((لەگەل كۆمەلى مۇسلمانان دا بن، چونكە دەستى خواى گەۋرە لەگەل كۆمەلدايە،
 ھەر كەس جىا بىتەۋە بەرەۋ ئاگر جىا دەبىتەۋە)).

چونکه جنۆکه کان پیاوانن وه كو چۆن ئاده میزاد پیاوانن، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾^(۱) [الجن: ۶] واته: به راستی پیاوانیك له ئاده می پیاوان ده برده بهر پیاوانیك له جنۆکه (كه بیان پاریزن) كه چی زۆرتر ماندوویان ده كردن.

وه هی وایان تیدا به وینه ی پیاویکی تووكن كه پیستی له پیستی بزنی ده چیت ده توانیت خوی به دیار بکات، جا كه سانیك كه نه یناسن وا ده زانن ئاده مییه، له راستیشدا ته نها جنۆکه یه^(۲).

(۱) _ شه یسانی مروفی له شه یسانی جنۆکه کان مه ترسیدارتره بۆ سه ر موسلمانان، چونکه شه یسانی مروفیش هیه، كه وابوو جنۆکه و مروفیش شه یسانیان هیه، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿شَّيَاطِينُ الْإِنسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرَفَ الثَّمَرِ﴾ [الأنعام: ۱۱۲] واته: له شه یتانه کانی مروف و جنۆکه كه به نهینی به یه کتری راده گه یه نن و ته ی پازاوه و بریقه دار بۆ فریودانیان. لی ره دا خوای گه وره هه والیداوه كه له مروفیشدا شه یتان هیه كه زۆر له شه یتانه کانی جنۆکه بۆ سه ر ئاده میزاد مه ترسیدار ترن، چونکه شه یتانه کانی جنۆکه ئه گه ر زیکری خوای گه وره بکریت هه لدین، به لام شه یتانه کانی مروفی نه ك جارێك به لکو ئه گه ر سه د جار زیکری خوای گه وره ش بکریت هه لته یین و هه ر له سه ر گومرا بوونی خویان به رده وام ده بن، بۆیه له شه یتانه کانی جنۆکه مه ترسیدار ترن، گومرا بوونی ئاده میزاد له شه یتانه کانی جنۆکه مه ترسیدار ترن.

(۲) _ ئایا ئاده می هیه په نگه ی بزنی هه بیته؟ یا له سه ر شیوه ی بزنی بیت، بێگومان نه وه شه یتانه.

ۋە دەڭىز ئۈستى: لە ھەر جىيەھەكى ئەم چىل جىيەھەدا (الابدال)^(۱) ھەبە، ۋە ئەۋەھە
دەڭىز ئۈستى (الابدال) ن لە ھەقىقەتدا تەنھا جىۋەكەن ۋە لە جىيەھەدان، ۋە كۆنەۋەھە
بە جەمەت بىلەن بىرگە ئەۋەشتە زانراۋە.

ئەم بابەتە لەم شۈبھەدا ئەۋەندە فراۋان نىيە بە دىڭىزى باس بىكرىت، ھەمۇ
ئەۋەھەكى دەڭىز ئۈستى بىلەن بىرگە، چۈنكى ئىمە ئەۋەندەمان لەۋ شتەنە بىنەۋە كە
دەڭىز ئۈستى دىڭىز دەڭىز ئۈستى^(۲) كە نووسراۋە بۆ ئەۋەكەسەي داۋاي كىرۋە ھەندىك
ئىنى بۆ باس بىكەن لەسەر ئەۋەلىۋا دۆستەننى خۋاي گەۋرە بۆ ئەۋەھە ھەندىك لەۋ
بارەۋە بىزەنەت^(۳).

(۱) _ (الابدال) ھەكەن ئەۋەنە نىن كە ئەۋەن باسى دەكەن. بە پىنى ئەۋەنە ئەۋەھەكى كە
لە بارەھەنەۋە ھاتۋە، بە (الابدال) ناۋەنراۋەن چۈنكى كە يەككەنەن ئەۋەما يەككەنەن دىكە
ئىننى دەڭىز ئۈستى، ئەۋەن پىۋاۋەنەكى چاكن ۋ، لە ھەمۇ سەدەھەكەدا ژمارەھەكى كەمەن،
ئەۋەكەن ئەۋەنە ئەۋەھەن كە لە بارەۋە ھاتۋە پاست ۋ دىۋەست بىت، ئەۋەنە نىن كە
ئەۋەن باسى دەكەن، بەلكى پىۋاۋەنەكى چاكن، زانەن.

(۲) _ بۋارى زانەننى شىخولئىسلام ۋ فراۋانى ئەۋەھەۋال ۋ شتەنەي كە دەڭىز ئۈستى بە
پاستى سەسۈرەمىنە، خۋاي گەۋرە دەۋەزەھەكى گەۋرە ھەمۇ ئەۋە زانەنەي بۆ
كىرۋە، بە ھەقىقەت ھۆكەرى ئەۋەش بۆ بەرەكەتى زانەست ۋ كىرە دەڭىز ئۈستى،
زانەستى بە سۈدۈ، كىرەۋەھە چاكن ۋ، بانگەۋەزى بۆ پىڭاى پاستى خۋاي گەۋرە.

(۳) _ شىخولئىسلام ھەمۇ كىتەبەي نووسىۋە سەبارەت بە ۋەلامدەنەۋەھە
سەلەبەك، لىيان پەرسى سەبارەت بە جىياكارىيەكانى نىۋان دۆستەننى خۋا دۆستەننى
ئىنەن، ئەۋەش ئەم پەرتۈكەي لە ۋەلامدەنەۋەھە نووسى كە ۋەلامدەنەۋەھە تەنھا
پەرسىيەك نووسى.

کردهوه نائاساییه له سروشتبه دهره کان له دیدی خه لکدا

خه لکی له باره ی کردهوه نائاساییه له سروشت به دهره کان وه سی به شن^(۱):
به شیک له خه لکی کردهوه له سروشت به دهره کان بۆ که سانی تری غهیری
پیغه مبه ران به درۆی ده خه نه وه^(۲)، وه پیده چیت به شیوه یه کی گشتی باوه پری پی
بکات، وه نه وانه به درۆ بخاته وه که له زۆرێک له خه لکه وه بۆی باس ده کریت، چونکه
به لایه وه نه و که سانه له نه و لیاو دوستان نیین.

(۱) _ وه کو پیشتر باسمان بۆ کردن خه لکانیک له به درۆ خستنه وه ی کردهوه
نائاساییه کان زیده پریان کردو، نکۆلیان لیکرد وه کو موخته زیله کان، که نکۆلی له
کردهوه ی نائاسایی له سروشت به دهر ده که ن، نیستا به عه قلانیه کانیا ن ناو ده به ن،
هه روه ها نکوولی له موعجیزه کانیش ده که ن، وه له که پامه ت نکۆلی ده که ن، وه
خه لکانیکیش له باوه پری بوون و جیگیر کردنی نه و کردهوه له سروشت به دهرانه
زیده پریان کرد تا نه و ئاسته ی کردهوه نائاساییه له سروشت به دهره
شه ی تانیه کانیشیا ن به که پامه ت دانا وه، نه مانه له جیگیر کردنی زیده پریان کرد، وه
نیوه ندی نه و دوو چینه خه لکه تایه فه یه کی ترن که که پامه ت و موعجیزات جیگیر
ده که ن له بهر پۆشنایی قورپان و سووننه تدا، وه نکۆلیان له غهیری نه وانه کرد، نه م
تایه فه بریتین له نه هلی سووننه ت و جه ماعه ت.

(۲) _ عه قلانیه کان نکۆلی له که پامه ت ده که ن بۆ که سانی تری غهیری
پیغه مبه ران، عه قلانیه هاوچه ر خه کان ته نانه ت له موعجیزاتی پیغه مبه رانیس نکۆلی
ده که ن، به لام موخته زیله کان که پیشینی نه وانن موعجیزاتی پیغه مبه رانیان جیگیر
ده کرد به لام له که پامه تی نه و لیا نکۆلیان ده کرد، ده لیتن: گوايه بۆ نه وه ی که پامه تی
نه و لیا تیکه له به موعجیزاتی پیغه مبه ران نه بیت و له یه ک نه چن.

وہ کہ سانیکیشیان تیدایہ وادہ زانیٹ ہرکہ سیک جۆریک لہ کردہ وہی ناناسایی
 مہیت دوستی خواہ^(۱)، وہ ہر دوو بۆچونہ کان ہلہن^(۲)، بۆیہ نہوانہی زیدہ پۆیی
 دہکن لہ بپوا بوونیان بہ کردہ وہ لہ سروشت بہ دہرہ کان تہ ماشا دہکیت دہلین:
 مارہ لپہرستان و نہلی کیتابیش پشتگیرانیکیان نادپاریان ہہیہ و لہ جہنگی دژ بہ
 مرسلماناندا یارمہ تیان دہدہن و^(۳)، وا گومان دہبہن لہ نہولیاو دوستانی خوان، بہ لام
 نکۆلیکاران بہ درۆی دہخنہ وہ کہ سانیکیان لہ گہل دابیٹ جۆریک لہ کردہ وہی
 ناناساییان ہہیت .

-
- (۱) _ نہمانہ بریتین لہ و بہ شہی کہ لہ جیگیرکردندا زیدہ پۆیی دہکن، لہ نیوان
 کہامت و کردہ وہی ناناسایی لہ سروشت بہ دہری شہیتانیدا جیاوازی ناکن.
- (۲) _ واتہ: نہوانہی لہ نہفی کردندا زیدہ پۆیی دہکن و، نہوانہش کہ لہ
 جیگیرکردندا زیدہ پۆیی دہکن ہر دوو لایان ہلہن.
- (۳) _ تہنانت کہ پامہ تیان بۆ کافرانی وہ کو جوولہ کہ و گاورانیش جیگیر کرد،
 چونکہ کردہ وہی ناناسایی لہ سروشت بہ دہریان ہہیہ، بہ دیدی نہوان کہ پامہ تیکی
 بہاہیہ، لہ نیوان کہ پامہت و کردہ وہی ناناسایی لہ سروشت بہ دہری شہیتانیدا
 جیاوازی ناکن.

پاستیش بۆچوونی سینییه مه^(۱): که پییان وایه کافره کان نه وانه یان له گه لدایه که له
 په گه زی خویانن نه که له نه ولیاو دۆستانی خوی گه وره^(۲)، وه کو نه وهی خوی گه وره
 ده فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهمْ مِنْكُمْ
 فَأِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ [المائدة: ۵۱] واته: نهی نه وانهی باوره پتان هیناوه ﴿لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ
 أَوْلِيَاءَ﴾ جووله که و گاورد مه که ن به پشتیوان و خوشه ویستی خوتان نه وانه هه ندیکیان دۆستی
 یه کترین نه وه تان نه وان بکات به پشتیوان و دۆست نه وه به پاستی نه و که سه له وانه.

(۱) _ له جهنگی به دردا شهیتان له گه ل کافراندانا ناماده بوو، وه کو نه وهی خوی
 گه وره باسی ده کات، له جهنگی به دردا هانی کافرانیده دا بۆ جهنگ کردن دژ به
 موسلمانان، خوی گه وره له و باره وه ده فهرموئ: ﴿وَإِذْ زَيْنَ لُهمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَاهُمْ وَقَالَ لَا
 غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَّكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْقُبُورَ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ
 مِنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ [الأنفال: ۴۸] واته:
 (بیربکه ره وه) کاتیک که شهیتان کرده وه کانیا نی بۆ پارانده وه وه گوتی نه مپو هیچ
 که س به سه رتاندانا زال نابی و بیگومان من په نادهر (و پاریزهر) ی ئیوه م ئینجا کاتی
 هه ر دوو دهسته که پوو به پووی یه کتر بوونه وه (شهیتان) پاشه و پاش به دواي خویدا
 گه پرایه وه و گوتی به پاستی من به ریم له ئیوه چونکه به پاستی نه وهی من ده بینم
 ئیوه نایبینن به پاستی من له خوا ده ترسم و خوا زور تولهی به تین و سه خته. شهیتان
 له گه لیاندانا ناماده ده بیت به لام نه گه ر هیزی موسلمانان و، زیکرو یادی خوی گه وره،
 دابه زینی فریشته کانی به دی کرد هه لدیت.

(۲) _ نه وانه یان له گه لدایه که یارمه تیان ده دهن و، له په گه زی خویانن وه کو
 کافران و شهیتانه کان وه کو نه وهی له جهنگی به دردا ناماده بوو.

(۳) _ شاهیدی قسه کانمان فهرمایشتی خوییه که ده فهرموئ: ﴿بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
 بَعْضٍ﴾ نه وانه هه ندیکیان دۆستی یه کترین، که و بوو نه وهی له گه لیاندانا ناماده ده بیت له
 په گه زی خویانه، له کافره کانه، له موسلمانان نییه.

وَهْ نَهْ خَوَپَه رِسْت و زَاهِيْدَانَه يْ كِه لَه نَه وَلِيَاو دَوَسْتَانِي تَه قَوَاكَارِي خَوَاي گَه وَرَه
 بِيْنِي و، شَوِيْنَكِه وَتَوَوِي قَوِيْثَان و سَوَوْنَه ت نِيْن^(۱) شَهِيْتَان دَه بِيْ بَه هَاوَه لِيَان، هَه ر
 بَه بَكِيْكَان هِيْنْدِيْ لَه كَرْدَه وَهِي نَانَسَايِي لَه سَرُوْشْت بَه دَه رِي هَه يَه كِه گُوْنَجَاوِي پِيْكَي
 نَه ر بَارُو حَالَه كِه خَوِي تِيَايَه تِي، بَه لَام كَرْدَه وَه نَانَسَايِيه لَه سَرُوْشْت بَه دَه رَه كَانِي
 نَهْوَان جِيَاوَاژِن و هِيْنْدِيْكَيان دَرُ بَه يَه كَتَرِن^(۲)،

(۱) _ نَه گَه ر پَه رِسْتِن و عِيْبَادَه ت بَه گُوِيْرَه يْ شَه رِيْعَه ت نَه نَجَام نَه دَرَا بَاتَلْ و
 پَوُوْچَه، بَا كِه سِيْكَي زَوَر عَابِيْدِيْش بِيْت، گَاوَرَه كَان عَابِيْدِن، قَه شَه كَان دَه گَرِيْن و، وَاژ
 لَه دُونِيَا دِيْنِن و، لَه كِه لِيْسَايَه كَدَا بَه تَه نِيَا دَه مِيْنَنَه وَه و، بَه كَوَلْ دَه گَرِيْن بَه لَام لَه
 نَاگَرِيْشْدَان، چَوْنَكِه لَه سَه ر شَه رِيْعَه تِي پَاكِي خَوَاي گَه وَرَه نِيْن، نَه گَه ر پَه رِسْتِن و
 عِيْبَادَه ت بَه پِيْگَه يَه كِي رَاسْت و دَرُوْسْت نَه نَجَام نَه دَرَا پَوُوْچَه و بَاتَلْ، مَانْدُوو بَوْنِيْكَي
 بِيْ سُوْرَدَه. لَه بَارَه يْ زُوْهْدِيْشَه وَه نَهْوَان زُوْهْد دَه كَه ن، وَاژ لَه دُونِيَا دِيْنِن، وَه كُو
 زَاهِيْدَه كَانِي هِيْنْدُو شَوِيْثَانِي تَرِيْش كِه لَه دُونِيَا دَا زُوْهْد دَه كَه ن، چَوْنَكِه زُوْهْد تَه نَهَا
 بَه مَرْسَلْمَانَانَه وَه سَنُوْرْدَار نَه كَرَاوَه، كَاْفِرَان زَاهِيْدَانِيَان تِيْدَايَه، بَه لَام لَه سَه ر پِيْگَه يَه كِي
 رَاسْت نِيْن، بُوْ نَمُوْنَه غَانْدِي كِه سَه رُوْكي هِيْنْد بُوو، هِيْنْدِي لَه دَه سْتِي ئِيْنْگَلِيْزَه كَان
 بَزْگَار كَرْد، پِيَاوِيْكَِي زَاهِيْد بُوو، وَاژِي لَه دُونِيَا هِيْثَا بُوو، شِيْرِي بَزْنِيْكَي دَه خَوَارْد كِه
 بَه رْدَه وَاْم لَه گَه لِيْدَا بُوو، تَه نَانَه ت بُوْ كُوْنْفِرَانَسَه جِيَهَانِيَه كَانِيْش دَه يِيْرْد، بَه لَام زَهَنْدِيْق و
 كَاْفِر بُوو. نَه گَه ر زُوْهْد رَاسْت و شَه رَعِي نَه بُوو، نَهْوَا زُوْهْدِيْكَِي چَوُوْچَه لَاي خَوَا.

(۲) _ كِه رَامَه تِي نَه وَلِيَا جِيَاوَاژِنِيْن و دَرُبَه يَه كَتَرِنِيْن چَوْنَكِه لَه لَايَه ن خَوَاي
 كَرْدَه وَه يَه، بَه لَام كَرْدَه وَه نَانَسَايِيه لَه سَرُوْشْت بَه دَه رَه شَه يْتَانِيَه كَان جِيَاوَاژِن و دَرُبَه
 بَكْتَرِن، چَوْنَكِه پَوُوْچ و بَاتَلْن، بَاتَلْ و پَوُوْچِيْش رِيْكَ نَاكِه وِيْت، بَه لَكُو جِيَاوَاژ دَه بِيْت.

گورانی گوتن بارو حاله شہیتانیہ کان بهیژدہ کات

قورنانش ئیمان بهیژدہ کات

گوردرترینی نه و شتانه ی که بارو حاله شہیتانیہ کان بهیژدہ کات: گورانی بیستن و مزبہ کانی پابواردنه، نه و شیوه بیستنه بیستنی هاوه لپه رستانیش بوو^(۱)، چونکه خرای گورده ده فہ رموی: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ [الأنفال: ۳۵] واتہ: وه نویژی نه وان (بتپرستان) له مائی خوادا هیچ نییه جگہ له فیکه کردن رچہ لیدان.

پیشہ وایان ئیبنو عہ بیاس و ئیبن وعومەر ﷺ وه که سانی تری پیشینی چاکیش نمروریانہ: ((التصدية)) چہ لہ لیدانہ، ((المکاء)) یش: وه کو فیکه کردنہ، هاوه لپه رستان نه مه یان کردبووه عبادت و پرستن^(۲).

(۱) _ نه مه جیاوازیه کی تره له نیوان کرده وه نااساییه له سروشت به دهره شہیتانیہ کان و که پامه تی په حماندا، چونکه که پامه تی په حمانی له گهل زیکرو یادی خرای گورده دا به هیژدہ بیت، به لام کرده وه نااساییه له سروشت به دهره شہیتانیہ کانیه کان له گهل مه عصیه ت و سه ریچی و گورانی و سه ماکردندا به هیژتر ده بیت، له گهل سه ریچیہ کاندا به هیژدہ بیت بویه ناماده ی سه ماکردن دهبین و، ده لئین: ئیمه له دوستانین، ناماده ی شوینی سه ماکردن و گورانی بیژان دهبین، گورانی ده لئین و ده ف لیدہ دهن و ده لئین: نه مه ده ف خواجه له کاتیکدا نه وه زیکری شہیتانه، بویه کرده وه نااساییه کانیاں له گهل سه ریچی و ده ف و شمشال لیدان و گورانی دا بهیژدہ بیت، به لام که پامه تی په حمان له گهل زیکرو یادی خرای گورده دا به هیژدہ بیت، نه مه ش جیاوازییه.

(۲) _ هاوه لپه رستان چہ لہ لیدان و فیکه کردنیاں کرد بووه عبادت و پرستن له کاتیدا نه مانه مه عصیه ت و سه ریچی کردن.

به لām پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه لانی به پیزی، په رسته کانیان بریتی بوو له وانه
که خوی گه وړه فرمانی پیکرد بوون، وهکو نویژو، خویندنی قورپان و، زیکرو بهر
هاوشیوانه، وه کۆبونه وه شرعیه کانیش، هرگیز پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه لانی بز
بیستنی گۆرانی کۆنه ده بونه وه، نه به ده ست نه به ده ف، نه خوشه ویستی و نه سوز
نیشاندا، نه (بُرْدَة) که ی^(۱) که وته خواره وه^(۲)،

(۱) _ (بُرْدَة): پۆشاکیکه خهت خهت بوو وهکو عه با له بهر ده کرایان وهکو جاجم
به خۆدا ده درا، بپروانه: مه لا مه حمودی گه لاله یی، قاموسی پسته، (وه رگیز).
(۲) _ هرگیز پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه لانی به پیزی بو گۆرانی بیستن و،
سه ماکردن کۆ نه ده بونه وه، به لکو ته نها بو قورپان خویندن و، زیکری خوی گه وړه،
ده رسی زانستی کۆده بونه وه، نا نه مانه بوون له سهری کۆده بونه وه، به لām نه وان بو
چه پله لیدان و، فیکه کردن و، ته پل لیدان و، شمشال لیدان و، گۆرانی گوتن
کۆده بونه وه، نه و شتانه دلّه کان پرت ده کات، مرقف له زیکری خوی گه وړه در
ده خاته وه. هروها پیغه مبهری خوا ﷺ (بُرْدَة) که ی نه که وته خواره وه وهکو نه وهی
نه وان بانگه شه ی بو ده کن و، بو پیغه مبهری خوا ﷺ درو ه لده بهستن، گوايه له
مه جلیسیکی صوفیدا ناماده بوو، که گویبیستی نه م گۆرانییه بوو:

لسعت حیه الهوی کبدی لیس لها من واق ولا راق.

ده لاین: کاتی پیغه مبهری خوا ﷺ گویبیستی نه م گۆرانییه بوو خوی له
رانده وهو، خوی بادا تاوه کو (بُرْدَة) که ی که وته خواره وه، نه مه درو کردنیکی ناشکرايه
که بو پیغه مبهری خوا ﷺ ه لبه ستراوه.

هه لكو هه ره موو نه وانه درون به پيكيكه وتني نه و زانايانه ي فه رموده كاني ده ناسن^(١).
 هه لاني به ريڙي پيغه مبهري خوا ﷺ هه ركات كو بونايانه ته وه فه رمانيان
 ده دابه، به كيكيان قورپاني بخويندابه و، نه وانيتريش گوييان ده گرت^(٢)، پيشه و
 بومري كورپي خه تقاب ﷺ به نه بي موساي نه شعري ﷺ ده فه رموو: ((ذكرنا ربنا،
 بنرا وهم يستمعون)) واته: ((په روه ردگارمان يادخه ره وه، نيتر قورپاني ده خويندو
 نه وانيش گوييان لي ده گرت))^(٣).

(١) خوي گه وره چهند زانايه كي كاملي ته ووي پيكي بؤ فه رموده كاني
 پيغه مبهري خوا ﷺ ته رخان كردوه كه (صحيح) پاست و، (ضعيف) لاوازو، (موضوع)
 هه لبه ستراوه كانيان ليك جيا كردوته وه، بويه نه فس نزمان هه رگيز ناتوانن درؤ به دهم
 پيغه مبهري خواوه ﷺ هه لبه ستن، نه مهش پاستيتي گوفتاري خوي گه وره يه كه
 ده فه رموي: ﴿إِنَّا نَحْنُ الذَّكْرُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ [الحجر: ٩] واته: بيگومان هه ر نيمه
 نوربانمان ناردوته خواره وه و به پاستي هه ر نيمهش ده پياريزين. كه وا بوو هيچ
 مولحدو دوو پويوه ك ناتوانيت درؤ به دهم پيغه مبهري خواوه ﷺ هه لبه سستيت، له بهر
 برون نه و كه له زانايانه.

(٢) بؤ بيستني قورپاني پيرؤز كو ده بونه وه، بؤ بيستني گوراني و، ده ف ليدان
 كونه دبونه وه، بلين: نه مه زيكره يادي خوايه.

(٣) نه بو موساي نه شعري ﷺ له قورپان خويندندا ده نكيكي خوشي هه بوو،
 ك شونويڙي ده كردو، قورپاني ده خويند پيغه مبهري خوا ﷺ گويي لي ده گرت، له
 نوربان خويندنه كه ي چيڙي وه رده گرت، جاريكيش كو بونه وه نيمامي عومر ﷺ
 نه رمان پيكره قورپان بخوينيت و، نه وانيش گوييبيستي خويندنه كه ي ده بوون و،
 چيڙيان ليوه رده گرت. چيڙيان له چه پله ليدان و فيكه كردن وگوراني و ده ف ليدان
 وهرنه ده گرت.

وَمَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِأَبِي مُوسَى وَهُوَ يَقْرَأُ. فَجَعَلَ يَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِهِ. وَقَالَ: ((مَرَزْتُ بِكَ الْبَارِحَةَ وَأَنْتَ تَقْرَأُ. فَجَعَلْتُ أَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِكَ)) فَقَالَ: لَوْ عَلِمْتُ أَنَّكَ تَسْمَعُ لِحَبْرَتِهِ لَكَ تَحْبِيرٌ^(۱)، أَي: لِحَسَنَتِهِ تَحْسِينًا)). واته: پیغه مبهری خوا ﷺ به لای نه بو موسای نه شعهریدا تیپه پر بوو که قورپانی ده خویند. وهستا بۆ گوینگرتن له خویندنه که ی. وه پیی فهرموو: ((دوینن به لاتدا تیپه پر بووم و تو قورپانانت ده خویند، منیش وهستام بۆ گوینگرتن له خویندنه که ت)) نه بو موساش پیی فهرموو: نه گهر بمزاننبا تو گویم لیده گریت بۆم ده پازندیته وه به پازاندنه وه)) واته دهنگی بۆ خوشتر ده کرده وه.

ههروهها پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ))^(۲) أخرجه البخاري معلقا، وأحمد (۲۸۳/۴)، وأبو داود (۱۴۶۸)، وابن ماجه (۱۳۴۲)، والنسائي (۱۷۹/۲)، واته ((به دهنگه کانتان قورپان پرازیینه وه)).

(۱) _ أصله في الصحيحين من حديث أبي موسى أن النبي ﷺ قال: ((يا أبا موسى لقد أوتيت زممارا من زمامر آل داود))، أخرجه البخاري (۵۰۴۸)، ومسلم (۷۹۳).
وسياق الحديث بأكمله (بما فيه زيادة لحيثه لك تحبيرا)، عزاه الحافظ في ((الفتح)) (۹۳/۹)، إلى أبي يعلى والرويان، ونحوه عند ابن سعد بإسناد على شرط مسلم.

(۲) _ بۆیه خوشخوایی خوینه ری قورپان به دهنگی بیرازننیته وه، وهکو شیعر به خبیری نه خویننیته وه، وهکو خورمای خراپیش به بی تیدا ورد بوونه وه، و، تیگه یشتن وشهکانی فرینه دا، به لکو به دهنگی بترازننیته وه، به شیوازیکی زۆر جوان ده یخویننیته وه بۆ نه وهی کار له خودی خوی و، کار له گوینگرانیش بکات، به لام با زیده پۆیی نه کات وهکو چۆن نیستا به ته جویدی ناو ده به ن، له غوننه و، مه خارجی حوروفدا پیداکری ده که ن تا نه و ناسته ی پیت گه لیکی تر دروست ده که ن، گوینگر بیزار ده که ن، به م خویندنه قورسکراویه له سه ر نوپژ خوینانی قورس ده که نه وه، نه گهر قورپان به مامناوهندی بخویندریت کاریگه ری ده بیت به لام نه گهر قورس بکریته وه کاریگه ری نابیت.

وقال عليه السلام: ((لَلَّهِ أَشَدُّ أَدْنًا - أي استماعاً - إِلَى الرَّجُلِ الْحَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ مِنْ صَاحِبِ الْقَيْنَةِ إِلَى قَيْنَتِهِ))^(۱) أخرجه أحمد (۶/۲۰۹)، وابن ماجه (۱۳۴۰)، من حديث فضالة بن عبيد رضي الله عنه مرفوعاً، وفي إسناده ميسرة مولى فضالة وهو مجهول، واته: ((دلتیا بن خوی گه وره نۆد نۆد به جۆشترو گوئیستره بۆ پیاوهی که به دهنگی به رزی خوش قورپان ده خوینیت له خاوهن که نیزه کیکی گورانی بیژ بۆ گوئیست بوونی له گورانی که نیزه که کی)).

(۱) - من حديث أبي هريرة رضي الله عنه قال: ((ما أَدْنُ الله لشيء ما أَدْنُ لني حسن الصوت، يتغنى بالقرآن يَجْهَرُ به)).

وشهی (أَدْنُ) له زمانی عه ره پیدا بۆ (السماع) واته: بیستن به کار دیت، چونکه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أَدْنُ﴾ [التوبة: ۶۱] واته: ره له و ناپاکانه که سانی که هیه که نازاری پیغمبر صلی الله علیه و آله ده ده ن و ده لین ئه و خوش باره پرو گوئگره بۆ هه مووشت. خوی گه وره حه ز به وه ده کات به نده که ی قورپان به دهنگی خوشی به رز بخوینیت وه، پیغمبری خوا صلی الله علیه و آله فه رمویه تی: ((ليس منا من لم يتغن بالقرآن)) رواه البخاري، واته: ((هر که س به دهنگی خوش قورپان نه خوینیت له ئیمه نییه))، مه به ستی پیغمبری خوا صلی الله علیه و آله به وشه ی (یتغی) قورپان خویندنه به دهنگی خوش، مه به ستی ئه وه نییه وه کو گورانی قورپان بخوینیت، نه خیر، وشه ی (یتغی) واته: به دهنگی خوش قورپان بخوینیت، فه رمایش خوی گه وره ده خوینیت، نسی مرزفیک ناخوینیت وه، بۆیه پیویسته به چاکترین شیوه خوی بۆ خویندنی ناماده بکات.

له فرمايشتيكى تردا هاتوره پيغه مبهري خوا ﷺ به نيين و مه سعودي: ((اَقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ))، فقال: اَقْرَأْ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أَنْزَلَ؟ قال: ((إِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي)) قال: فقرأت عليه سورة النساء حتى انتهت إلى هذه الآية: ﴿كَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ [النساء: ٤١]، قال: ((حَسْبُكَ))، فإذا عيناه تذرفان من البكاء^(١) صحيح: أخرجه البخاري (٥٠٥٠)، ومسلم (٨٠٠) من حديث ابن مسعود رَفَعَهُ مرفوعاً.

واته پيغه مبهري خوا ﷺ به نيين و مه سعودي فرمود: ((قورئانم بۆ بخوينه))، نيين و مه سعودي پتي گوت: ئايا بۆ تۆي بخوينمه وه له كاتيكد بۆ تۆ دابه زيوره؟ فرمود: ((به راستي من چه زده كه م له غيري خومه وه بببيستم))، نيين و مه سعودي ده ليت: منيش سورده تي (النساء) م بۆ خوينده وه تا گه شتمه نه م ئايه ته: ﴿كَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ واته: نينجا (حالي كافران) چون بيت كاتيک هيتامان له هه موو ئوممه تيكدا شايه تيك (كه پيغه مبهريه كه يانه) توشمان هيتا (نه ي موحه ممد ﷺ) به شايت به سهر ئا نه وانه وه. فرمود: ((بوهسته)). ته ماشام كرد له گرياندا چاوه كاني فرميسك ده ريژن.

(١) _ له و هاوه لانه ي كه پيغه مبهري خوا ﷺ گوئي ليگرتن و، به گوئي گرتني پيغه مبهري خوا ﷺ پريزان ليترا، نيينومه سعود بور ﷺ، زور به ته واوي و پيگوپيكي و جواني قورئاني ده خويند، بۆيه پيغه مبهري خوا ﷺ داواي ليكرد قورئاني بۆ بخوينيت، نه ويش گوتي: ئايا بۆ تۆي بخوينم له كاتيكد بۆ تۆ دابه زيتراوه، نه ويش فرمود: ((حه زم ده كه م له كه ساني غيري خومه وه بببيستم))، نه مه به لگيه له سهر فەزل و خيرى بيستني قورئان، چونكه خواي گه و ره ده فرمود: ﴿وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا﴾ [الاعراف: ٢٠٤] واته: وه كاتيک كه قورئان خويندرا ده بي گوئي ليگرن و بيده نگيش بن. نه مه به لگيه بۆ فەزل و خيرى گوئيگرتن له قورئان، نه مه نه وه ده گه به نيت كه پيغه مبهري خوا ﷺ و هاوه لاني له قورئان چيزيان وهرده گرت، نه ك له گوراني و ده ف ليدان و شمشال ليدان، به لكو له قورئان و زيكرى خواي گه و ره چيزيان وهرده گرت.

مارشبو هی نه و گوینگرتنانهش گوینگرتنی پیغه مبه ران و شویتنکه وتوانیان بوو، وه کو
 نه وی خوی گه وره له قورپاندا باسی ده کات و، ده فهرمویت: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ
 عَلَيْهِمْ مِنْ أَتْبَاعِ آدَمَ وَكَانَ خَلْقًا مَعْ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا
 إِنَّ تِلْكَ آيَاتُ الرَّحْمَنِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (مریم: ۵۸) واته: نه وانه (ی که باسکران)
 که سانیکن که خوا نیعمهت و چاکی خوی پشت به سه ریاند له و پیغه مبه رانه ی که له
 نه وی ناده من (وهک ئیدریس) وه له (نه وی) نه وانهش (که له که شتی که یدا) له گه ل
 نوح دا هه لمانگرتن (وهک ئیبراهیم) وه له نه وی ئیبراهیم و یه عقوب (وهک ئیسماعیل و
 یوسف) وه نه وانه ی هیدایه تمان داو و هه لمانبژاردن ئا نه وانه هه ر کاتی ئایه ته کانی
 خوی به به زه بیان بو بخوینریتته وه ده سته بجی ده که ون به پودا به سوژده و گریان وه.

(۱) - خوی گه وره له سوژه تی مه ریه مدا باسی پیغه مبه ران ده کات و، ده فهرمویت:
 ﴿إِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ﴾ ئا نه وانه هه ر کاتی ئایه ته کانی خوی به به زه بیان بو
 بخوینریتته وه، وهک ته ورات و ئینجیل و قورپان و زه بور ﴿خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾ ده ست
 به جی ده که ون به پودا به سوژده و گریان وه، له کاتی بیستیدا هه ستیان ده جولیت و
 بز خوی گه وره سوژده ده به ن، خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ
 تَلَوْنَهُ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا (۱۰۷) وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنْ
 كُنَّا وَعَدُ رَبَّنَا لَمَفْعُولًا (۱۰۸) وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا (۱۰۹)﴾ [الإسراء:
 ۱۰۷-۱۰۹] واته: (نه ی موحه ممه د ﷺ) پییان بلی باوه پیتن به م (قورپانه) یان باوه پی
 بی نه پیتن به راستی نه وانه ی که زانیارییان پیبه خشراوه له پیش نه م (قورپانه) دا کاتی
 (قورپان) بخوینریتته وه به سه ریاند به چه سپانی ده که ون به پودا به سوژده بردن وه
 ده لنین پاک و بیگه ردی بو په روه ردگارمان به راستی هه میشه به لینی په روه ردگارمان به
 لبیت وه ده که ون به سه ر پودا و ده گرین و (قورپان) هه میشه ملکه چییان بو زیاد ده کات.
 نه لی کتاپ نه گه ر گوئیستی قورپان بن سوژده ده به ن. مه به ست به نه هلی کتاپ:
 باوه پداره کانیه وه کو نه جاشی و غه پری نه و.

وه له باره‌ی نه‌هلی زانست و مه‌عریفه‌وه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا
أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ
الشَّاهِدِينَ﴾ [المائدة: ۸۳] واته: هر کاتی گوئیان لیبوایه نه‌و قورئانه‌ی که نیراوه‌ته
خواره‌وه بۆ پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌بینی چاوه‌کانیان له فرمیسک (پر ده‌بی و) ده‌پرئیت
له‌به‌ر نه‌و راستیه‌ی که زانیویانه (و بۆیان ده‌رکه‌وتووه) ده‌لین نه‌ی په‌روه‌ردگارمان
نه‌وا نیمه باوه‌رمان هینا ده‌توش له‌گه‌ل شایه‌ت ده‌ران ناومان بنووسه.

وه خوای گه‌وره ستایشی نه‌هلی نه‌م بیستن و گوینگرتنه‌ی کردووه _ که نیمان
زیادی و، ته‌زووی پیست و، فرمیسکی چاویان بۆ دروست ده‌کات _ و ده‌فه‌رموی:
﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِي تَفْشَعُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ
جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ﴾^(۱) [الزمر: ۲۳] واته: خوا جوانترین فه‌رمایشتی ناردوته
خواره‌وه قورئانیکه (که نایه‌ته‌کانی) له یه‌کچووی دووپات کراوه‌ن نه‌و که‌سانه‌ی له
په‌روه‌ردگاریان ده‌ترسن پیستیان ته‌زووی پیادی (به‌بیستنی قورئان) پاشان پیستیان
و دلیان نه‌رم ده‌بی به‌یادی (قورئانی) خودا.

(۱) _ ﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا﴾ خوا جوانترین فه‌رمایشتی ناردوته
خواره‌وه که قورئانیکه نایه‌ته‌کانی له یه‌کچوون، به‌هره‌موو قورئان ده‌گوتریت
(مُتَشَابِه): واته له‌چاکیدا هیندیکی له‌هیندیکی تری ده‌چیت، هه‌روه‌ها به‌هره‌مووشی
ده‌گوتریت (مُحْكَم): واته به‌باشی و پووختی و به‌وی داریژراوه، له‌م باره‌وه خوای
گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ﴾ [هود: ۱] واته: نه‌مه کتیبیکه نایه‌ته‌کانی
به‌و داریژراوه. هه‌روه‌ها ده‌گوتریت: هیندیکی (مُحْكَم) ه و هیندیکی تریشی (مُتَشَابِه) ه،
له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿مِنْهُ آيَاتٌ
مُّحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ﴾ [آل عمران: ۷] واته: هیندیکی نایاتی

(که مه به سته کانیاں) پۆشنن ئەو ئایەتانه بنه پەتی قورپئانن وه ئەوانیتر (ئایەتانیکن
که مه به سته کانیاں) پۆشنن نین. واتە: تەزوو به پێستی مرووف دادەهێنئ، ئایەتەکانی
دوو پاتکراوە تەو، هەوالەکانی و چیرۆکەکانی، بۆ ئەوەی کاریگەری لەسەر خوێنەر
بیسەر دروست بکات، تەماشای دەکەن ئامۆزگاری و، هەوالەکانی قورپئان دووبارە
بۆتەو، ئەمە به (مَّثَانِي) ناو دەبریت، که دلەکان نەرم دەکات، بۆ زیکرو یادی خوای
گەرە که دەفەرموی: ﴿وَإِذَا تُلِيتُ عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾ [الأنفال: ۲] واتە:
کانتیکیش ئایەتەکانی خوا بخوینریتەو به سەریاندا برۆیان زیاد دەبیت.

هه روه ما خواي گه وره ده هه رموي: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رُبِّهِمْ يُتَوَكَّلُونَ (۲) الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُمِيطُونَ الزُّنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳) أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ (۴)﴾^(۱)

[الأنفال: ۲-۴] واته: بيگومان بپواداران ته نها كه ساننيكن كه كاتيكن كه باسي خوا كراو ناوي هينرا دليان ده ترسييت و ترسي ليده نشييت كاتيكيش نايه ته كاني خوا بخويتريته وه به سهرياندا بپروايان زياد ده بيت وه هه ر پشت به په روه ردگاري خويان ده به ستن نه وانن كه به پاستي نويزه كانيان به جيده هينن وه له و رسق و پوزيه ي پيمان داوون (له پيناوي خوادا) ده بيه خشن هه ر نه وانن بپواداراني پاسته قينه پله ي به رزيان بو هه يه لاي په روه ردگاريان و ليخوشبووني (تاوانه كانيان) و پوزي په سهندو چاك (يان بو هه يه).

(۱) _ شاهد له هه موو نه م نايه تانه نه وه يه كه گويگرتني نيمانداران بو قورپانه نه ك گوراني و موسيقي صوفيه كان و كافران و هاوه لپه رستان، نه مانه گويبيستي گوراني و ده ف و شمشال ده بن، به لام نيمانداران نه و گويگرتنه ي كه چيژي ليوه رده گرن، ته زوو به پيستياند د نييت بريته له قورپاني پيروز، له نيوان نه وه و نه مه دا جياوازي هه يه، بويه ده بينيت كه سي گيروده نه گه ر قورپاني بيست راديوكه ده كوژينيته وه، به لام نه گه ر گوراني بيست دلخوش ده بيت، كه چي خوله كيكن يان دوو خوله ك له سه ر بيستني قورپان نارام ناگريت، به لام هه موو شه و و پوزه كه ي له گه ل گوراني و شمشالدايه، ته نانته كه ساننيك نيشوكاره كه ي به جيديلييت ته نها بو بيستني گوراني فلان نافرته كه له فلان به پرنامه دا پيشكهش ده كريت، ده چييت و ناماده ي بيستني ده بيت بو نه وه ي له ده ستي نه چييت، چونكه دلي پتوه پتوه ندبووه.

ئالەتى بېستىنە داهىنراۋەكان: ۋەكو بېستىنى (الكف و الدف والقضيب)، ھاۋەلانى
بەبىندۇ، شۈيىنگە وتوانيان بەچاكەو، پېشەۋا گەۋرەكانى ئاين ئەمانەيان نەدەكرە
بېنگەيەك بۆ نزيك بوۋنەۋەيان لە خۋاى گەۋرە^(۱)، بە ھۆكارىكى نزيك بوۋنەۋە تاعەت و
گۆپرايە ئېشىيان دانە دەنا^(۲)، بە لكو بەبىدەيەكى زەم كراۋيان دادەنا، تا ئەو ئاستەي
ئىمامى شافىئى فەرمۇۋىتەي: ((لە بەغدا شتېك ھەبوو زەندىق و پۈللەتى مۇسلمانەكان
دايان ھىناۋو بە (التغىر) يان ناو دەبرد، كوردبويانە ھۆكارىك بۆ دورخستەۋەي خەلك
لە قورپان))^(۳).

ۋە دۆستە زاناكانى خۋاى گەۋرە ئەۋە دەزانن و^(۴)، تېگەيشتۈن كە شەيتان
بەشىكى باشى لەو ئالەتانەدا ھەيە^(۵)، ھەندى لەو كەسە چاكانەي كە بەشدار دەبوون
تەربەيان لىكرد.

(۱) گۆرانى و، شىمشال لىدان ناكەن بەپىنگەيەك بۆ نزيك بوۋنەۋە لە خۋاى
گەۋرە، گۆرانى و شىمشال لىدان دوو پۈۋى و، ئارەزو و، عىشق لە دلدا دەپۈيىت، بە
بېچەۋانەي قورپان كە ترس و بىم دەخاتە دلانەۋە، ئومىد بۆ مەۋد دىروست دەكات بۆ
گەيشتن بەۋەي لاي خۋاى گەۋرەيە.

(۲) بەلام صۇفەيەكان گۆرانى و دەف بە تاعەت و گۆپرايەلى دادەنن، بۆيە دەيەنن
بۆ مەگەۋتەكان، لە مەگەۋتەكاندا ئەنجامى دەدەن لە جىاتى قورپان خويىدن.

(۳) (التغىر): بىرىتە لە گۆرانى و شىمشال لىدان، ئىمامى شافىئى دەلىت: لە
بەغداد دايان ھىنا بوو، بە لاي پېشىنى چاك و ئەھلى زانستەۋە نەناسراو بوو.

(۴) جىاۋازى نىۋان گۆي گرتنى ئىمانداران و گۆي گرتنى دوو پۈۋان و كافرانىيان
چاك دەزانى.

(۵) بېستىنى دوو پۈۋان و كافران و فاسىقان لە شەيتانەۋەيە، شەيتان بۆيانى
دەپازىتتەۋە، شەيتان ئامادەي دەپىت، شەيتان ھانىيان دەدات.

وه هر کس له زانست و له که مال و ته واولتی دښتایه تی خوی گه وده وه دور
 تر بیت، نه وابهشی شهیتان له ودا زړتر ده بیت، گزانی له ناستی مهی و ناره قدايه،
 کاریگه ریه ک له دهرون دروست له نه فسه کان ده کات که زړ له کاریگه ری مهی و ناره ق
 گه وده تره، بویه هر کات مه ست بوونی نه هله که ی به هیز بوو شهیتانه کانیان به سه ردا
 داده به زیت، له سه ر زمانی هیندیکیان قسه ده کات، هیندیکیان به ه وادا
 ه لده گریت^(۱)، له وانه شه له نیوانیاندا دوزمنایه تی پوو بدات، وه کو نه وهی له نیوان
 که سانی مهی و ناره ق خوردا پوودات^(۲)، شهیتانی به کیکیشیان له شهیتانی نه ویتر
 به هیزتر ده بیت نیتر ده یکوژیت .

(۱) _ پیتستر ناماژده مان پیدا که نه گهر جوش و خروشیان زور بوو به ه وادا
 ده فین، نه گهر له گزانی و ده ف لیداندا جوش و خروشیان زیاد بوو به ه وادا ده فین،
 چونکه شهیتان به ه وادا ه لیان ده گریت، له نیوان خه لکی ناماده بووی
 نامه نگه که وه ده فین، نه وانیش ده لیتن: نه مه که پامه ته، له کاتیکدا نه وه کاری
 شهیتانه .

(۲) _ له نیوان عاشقاندا دوزمنایه تی وحه سوودی و په شکیتی پوو ده دات، هر
 وه کو نه وهی له نیوان مهی خوراندا پوو ده دات، له م باره وه خوی گه وده ده فهرموی:
 ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ
 وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ﴾ [المائدة: ۹۰] واته: بیگومان شهیتان هر نه وهی نه وی
 که دوزمنایه تی و کینه و پق بخاته ناوتانه وه به هو ی ناره ق و قوماره وه وه به رگریتان
 بکات له یاد و باسی خواو له نویژکردن دهی نایا نیوه وازده هینن (له و خرابانه).

دەمامانىش وا دەزانن بە پاستى ئەمە لە كەپامەتى نۆستانى ئەقواكارى خىواي
مىروە، بەلام لە پاستيدا ئەمە تەنها خاوەنەكەي لە خىواي گەورە بۆردەخانەو،
رەيشە لە بارو حالتيكى شەيتانى، چونكە كوشتنى موسلمان حەلال نىيە مەگەر
بۆيە ئە خىواي گەورە حەلالى كىرەو، باشە چۆن كوشتنى ئەفسىكى پارتىزاو لە
ئەتە دەبىت كە خىواي گەورە بەهۆيەو پىزو كەپامەت بە ئەولياو نۆستانى خىو
مەخسبىت؟! (۱)

(۱) - خىواي گەورە كوشتنى موسلمانى حەپام كىرەو بەتوندى، لەم بارەو خىواي
گەورە دەفەرموى: *مَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَحَرْبُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ*
وَعَدَا لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا [انساء: ۹۳] واتە: وە ھەر كەسك نىماندارك بە دەستى
ئەنقىس بكوژىت ئەو تۆلەي ئەو كەسە دۆزەخە بە ھەميشەيى تىايدا دەبىت و خوا
خەشى لىگرتووە و ئەفرىنى لىگرتووە و سزايەكى گەورەي بۆ نامادە كىرەو.
پىتەبەري خوا *وَيَنْتَهِ* فەرموويەتى: ((لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِإِذْنِ ذَلَاةٍ: النَّيْبُ
رَبِّهِ، وَنَفْسُ يَأْتُسِي، وَتَأْرِكُ لِدِينِهِ الْفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ)) واتە: ((پىشتى خوینى ھىچ
كەسكى موسلمان حەلال نىيە مەگەر بە يەكك لەم سیانە: پیاوی خاوەن ھاوسەر و
ئەمىردىگەر كە زىنا بکەن، گيان بە گيان واتە: كەسكى كەسكى تر بە ناھەق
بكوژىت لە تۆلەيدا دەكوژىتەو، كەسك لە نايىنى خوى پاشگەز بىتەو لە كۆمەلى
موسلمانان جيا بىتەو)). ئەم سیانە پى دەدات بە موسلمان بكوژىت، پیاوی خاوەن
ھاوسەر ئى مىرد كىرەو ئەگەر زىنا بکەن دەكوژىن، ئەگەر كەسك بە ناھەق
كەسكى تر بكوژىت ئەو لە جيا تىدا دەكوژىتەو، ھەر كەسكىش لە نايىنەكەي
خۆ پاشگەز بىتەو دەكوژىت، لەگەل مانەو بە پەتەكەدا كە موسلمان
پارتىزاو، مانای پارتىزاو چىيە؟ واتە: پىشتى خوینى حەپام، بۆيە نابى دەست

دریژی بکریته سەر، که چی که سانیك به هۆی شهیتانه کانه وه که سانیکی تر ده کوژن، هیندی که سی نه فامیش و ده زانن نه مه که پامه تی نه ولیای خوی گه وره یه له کاتی کدا نه وه به کیکه له و شتانه ی که به توندی چه پام کراوه، ئایا شیاوه که پامه ت له کاره چه پام کراوه کان و سه ریچییه کانداییت، له پاستیدا که پامه ت ته نها به هۆی تاعه ت و گوپرایه لی خوی گه وره و، پاستره وی و، خۆ دورخستنه وه له چه پام کراوه کان به دی دیت. شیاو نییه خوینی که سیك بریژریت که خوی گه وره کوشتنی چه پام کردووه، خوی گه وره ده فهرموئ: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ [الإسراء: ۳۳] واته: وه که سیك مه کوژن که خوا کوشتنی نه وی چه پام کردووه مه گه ر به (هۆیه کی) پاست و په و. نه و هۆیانه ش که پاست و په وایه تی به کوشتنی موسلمان ده دهن نه وانه یه که پیغه مبه ری خوا ﷺ له فهرمووده که ی سه ره وه دا باسی کردووه، نه وانه ن که پاست و په وایه تی به کوشتنی موسلمان ده دات، به لام جگه له وانه بنه پهرت نه وه یه که خوینی موسلمان پاریزراوه.

1954

(۲) _ نیشانه‌ی پیزگرتنی خوای گه‌وره له به‌نده‌ک‌ی بریتیه له‌وه‌ی یارمه‌تی بدات یه نه‌جامدانی نه و کرده‌وانه‌ی که خوشی ده‌ویت و، پنی پازیه، وه‌کو گوپراه‌لی خوار پیغه‌مبه‌ره‌ک‌ی، نیستیقامه و پاستره‌وی له‌سه‌ر نایین وه‌ق، به‌حه‌قیقه‌ت نه‌مه گه‌وره‌ترینی نه و شتانه‌یه که خوای گه‌وره به‌هویه‌وه پیز له‌به‌نده‌ک‌ی ده‌نیت، به‌راسنی نه‌مانه له‌سه‌ره‌وه‌ت و سامان و به‌پیزی و شه‌رافه‌ت و هه‌موو خوشبه‌کانی دونیا گه‌وره‌نین، دلنیا بن نه‌گه‌ر خوای گه‌وره نیعمه‌تی نایین و نیمان به‌به‌نده‌به‌کی خوی به‌خشیت نه‌وه به‌راستی و به‌دلنیا به‌هویه‌وه نه‌وپه‌پی پیزو که‌پامه‌تی پیغه‌خشیه‌وه، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنْ أَكْثَرْتُمْ بَعْدَ الْمَعْصِيَةِ اللَّهُ يُفْضِلْكُمْ أَكْثَرُ﴾ [الحجرات: ۱۳] واته: «پیزترینان لای خوا پاریزگار ترینتان. پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمویه‌تی: ((وَاللَّهُ يُفْضِلُ لِمَنْ يُحِبُّ مِنْ بَيْنِ مَنْ لَا يُحِبُّ، وَلَا يُؤْتِي الدِّينَ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ)) واته: ((خوای گه‌وره دونیا به‌مه‌مه‌که‌سینک ده‌به‌خشیت نه‌وانه‌ی خوشی ده‌وین و نه‌وانه‌ش که خوشی ناوین،

به لام نایین به هیچ کهس نابه خشیت مه گهر نه وانه ی که خوشی دهوین))، به پاستی نه مه به برترین پیزو که رامهت، پیزی خوی گهرده له به نده که ی بریتی نییه له و دی مال و سامان و کوپو پیزو و شه رافه تی دنیا یی پیبه خشیت، به لکو نه گهر نایینی پیبه خشی نه و په پی پیزی لیناوه. خوی گهرده ده فهرموی: ﴿فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ﴾ (۱۵) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿۱۶﴾ [الفجر: ۱۵-۱۶] واته: جا کاتیک که خوا ناده می تاقیکرده وده و پیزی گرت و نازو نیعمه تی به سهردا پشت نه وده ده لی په روه ردگارم پیزی گرتووم وده نه گهر تاقی کرده وده و پیزی که م پیدا نه و سا ده لی په روه ردگارم پیسوای کردووم. نه خیر، پیزگرتن و که رامهت و پیسواکردن به شته دنیا ییه کان نییه، به لکو پیزو که رامهت و پیسوا کردن به شته کانی پوژی دواپی و کرده و دی چاک و ته قوای خوی گهرده به.

چونکه کرده وه نا ئاساییه له سروشت به ده ره کان هیندیکیان له په گه زی زانستن ره کر موکاشه فات^(۱)، هه شیان له په گه زی هیژو ده سه لات (القدرة والملك) ه، وه کو نه مه پوفاته نا ئاساییه له سروشت به ده ره کان،

(۱) _ هیندیک له کرده وه نا ئاساییه له سروشت به ده ره کان له په گه زی زانستن ره کر موکاشه فات و فیراسه _ پیشبینی و لیژانی له ناواخنی کاره کاندای _ که خوای گه وه به هیندیک له بنده کانی خوی ده به خشیت، نه مه جوړیکه له زانست که خوای گه وه به بنده ی ده دات، ئیتر هیژی پیشبینی و هه له ینجان و بۆده ره که وتن و بۆساخ بونه وه ی ده بیئت، نه مه ش ریژو که پامه تی خوای گه وه یه که به هیندیک له بنده کانی خوی ده به خشیت، جوړیکه له زانست، به لام نه مه زانسته به فیر بوون ده ستگیر نابییئت، به لکو شتی که خوای گه وه به هیندیک له بنده کانی خوی ده دات، له بهر نه و گوپرایه لیه ی که بۆ خوا و پیغه مبه ری خوا و، ناسینی خوای گه وه هه یه تی، ئیتر خوای گه وه ش هیژی جیا که ره وه یان پیده به خشیت، له م باره وه خوای گه وه ده فه رمویئت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا﴾ [الأنفال: ۲۹] واته: نه ی نه و که سانه ی که باوه پرتان هیناوه نه گه ر ئیوه خواناس بن و خۆتان بپاریژن هوی جیا که ره وه (ی راست و ناراست) تان بۆ فه راهام دینییئت. هیژی جیا که ره وه یان پی ده به خشیت، که ئیتر توانای جیا کردنه وه ی هه ق و باتل، زیانبه خش و سوود به خش، پینمونی و گومپایی، کوفرو ئیمانیا ن ده بیئت، به راستی نه مه گه وه ترین جو ره کانی زانسته، نه و هیژه جیا که ره وه یه وی که خوای گه وه ده یخاته دلی ئیمانداره وه به هوی نه فواکارییه که ی خویه وه له گه وه ترین به خششه کانی خوای گه وه یه .

وه ههشیانه له په گهزی دهوله مهنديتیه، له په گهزی نه وهی به پوواله ت به خه لک ده دریت وه کو زانست و ده سولات و سامان و دهوله مهندي^(۱).

وه تیکرایی نه م شتانه و غهیری نه مانهش که خوای گه وره به بنده که ی خوی ده به خشیت، نه گه ر به بنده له و بوارانه دا به کاری بینیت که خوای گه وره خوشی ده ویت و پتی پازیه و، لیتی نزیکی ده کاته وه و، پله کانی به رزده کاته وه و، خواو پیغه مبه ره که ی فه رمانی نه نجام دانی پی ده دهن، نه وا شکو و، پایه به رزی و، نزیک بونه وهی له خواو پیغه مبه ره که ی وه زیاتر ده بیت و^(۲)، پله که شی به رز ده بیت وه.

(۱) _ له کرده وه نائاساییه کان دهوله مهنديتیه، خوای گه وره نه مهنديتیه زانست و بار و حال و توانا به بنده که ی خوی ده به خشیت، که ئیتر پیویستی به هیچ که سیک نابیت، نه مهش جوړیکه له کرده وه نائاساییه کان.

(۲) _ نه مهش دیسان له جیاوازییه کانی نیوان که پامهت و کرده وه نائاساییه شه یتانیه کانه، چونکه نه و که رامه ته ی که خوای گه وره له سهر دهستی به بنده ئیمانداره که ی خوی به دیدیت، به بنده به کاری دینیت بو تاعهت و گوپراه لیه کی زیاتری خوای گه وره، ئیتر ئیمان و باوه پی به خوای گه وره زیاتر ده بیت. به لام کرده وه نائاساییه شه یتانیه کان مروف زیاتر پال ده نیت به ره و کوفرو هاوه لپه رستی و سه ریچی کردن. که پامهت یارمه تی به بنده ی خوای گه وره ده دات بو تاعهت و گوپراه لی و نه نجام دانی گرده وه گه لیک چاکی زیاتر، به لام کرده وه نائاساییه شه یتانیه کان مروف زیاتر پال ده نیت بو کوفرو هاوه لپه رستی و نه نجام دانی کرده وهی خراپ و سه ریچی. هه روه ها که پامهت به بنده والی ده کات زیاتر ملکه چی خوای گه وره بیت، به رامبه ره به خه لک زیاتر خاکی بیت، نه و که سه ی خوای گه وره که پامه تی پی ده به خشیت لووت به زی به سهر خه لکیدانویتیت، له خوی بایی نابیت، به لکو زیاتر ملکه چی خوای گه وره ده بیت، له گه ل خه لکیدان زیاتر خاکی ده بیت، به پیچه وانه ی کرده وه نائاساییه شه یتانیه کانه وه که مروف والی ده کات زیاتر لووت به رزی و زیده پویی و له خو بایی بیت.

.....

(۲) _ ته ماشای نه مه بکه (له دوستایه تی تایبه ته وه ده گوازیته وه بز دوستایه تی گشتی)، پیغه مبه ری خوا **بښنه** به عه بدوللای کړې عمره ری فرموو: ((نه ی عه بدوللا وکولای که س مه به که شه و نویژی ده کرد پاشان وازی له شه و نویژ کړن هینا))

له بهر ئه وهی وازی له شه و نوێژ کردن هینا له دۆستایه تی تایبه ته وه گوازییه وه بۆ
 دۆستایه تی گشتی، به داخه وه ههست به م شته ناکهین، له وانه یه مڕۆف سزا بدریت
 به وهی ئاسانکاری بۆ ناکریت بۆ ئه وهی تاعه ت و گوێپرایه لئی ئه نجام بات، مه رج نییه
 سزادان به وه بیته که مڕۆف موسیبه ت و کاره ساتیکی بۆ دابه زیت، یان هیندی له
 خوشیه کانی ژیان له دهست بات، له وانه یه سزادانا که به له دهستدانی کرده وه یه که له
 کرده وه کانی شه رع بیته، وه کو ئه وهی چێژی ئیمان و ئارام بوونی دل و زیاده بوونی
 یه قین و ئه نجام دانی کرده وه چاکه کان له دهست ده دات، ئه مه شتانی که زۆر که س
 ههستی پی ناکات، بپوانه: الشیخ الدكتور خالد المصلح، شرح الفرقان بین أولیاء الرحمن
 وأولیاء الشیطان. وه رگێتی.

جار به جاریش بۆ پلهی فاسیق و خراپه کار داده به زیت^(۱)، جار به جاریش له ئیسلام هه لده گه پیتته وه^(۲).

نهمهش له و نئو نه و که سانه دا زۆره که کرده وهی نائاسایی شهیتانیان ههیه^(۳)، زۆرێک له مانه له نایینی ئیسلام هه لده گه پیتته وه.

(۱) _ واته به گوێرهی نه و حیکمهت و داناییهی که خوای گه وره دهوی بۆ سزادانی نهم مروفه، له وانهیه که پامه تی لیسینیتته وه، یان که پامه ته که ی که م ده کریتته وه، یان له که سیککی گوێراپه له وه ده گوێردیت بۆ که سیککی فاسیق و له پیتی راست لادهر، ئیتر هه موو نیعمه تیک که خوای گه وره به مروفی ده به خشیت، نه گه ر له تاعهت و گوێراپه لیبوونی خوادا به کارهینراو، سوپاس گوزاری خوای گه وره ی له سه ر کرا، خوای گه وره زیادی ده کات، له م باره وه خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾ [ابراهیم: ۷] واته: (بیریان بخه ره وه) کاتی که په ره ر دگارتان پایگه یاند سویند بۆ بیگومان نه گه ر ئیوه سوپاسی (چاکه ی) من بکه ن بۆتان زیاد ده که م به لام بیگومان نه گه ر نا سوپاسی بکه ن نه وه به راستی سزای من زۆر به تینه. به راستی که پامهت نیعمه تیکه له چاکترینی نیعمه ته کان و پیوستی به سوپاس گوزارییه، نه گه ر سوپاسی خوای له سه ر نه کریت تووشی نه مان و لاهردن ده بیت.

(۲) _ نه مه سه ختره جار به جار له نایینی ئیسلام هه لده گه پیتته وه، ده بی به کافر، نه مه مه ترسیه کی گه وره یه، پیوسته موسلمان له خوا بترسیت و، سوپاس گوزاری خوای گه وره بکات له و نیعمه تانه دا که پیتی به خشیووه، پارێزگاری لی بکات، بۆ نه وه ی نه بی به هوی تیاچوونی.

(۳) _ واته: له مروفیککی خاوهن که پامه ته وه ده گوێردیت بۆ مروفیککی خاوهن کرده وهی نائاسایی شهیتانی و به وهش له نایینی ئیسلام هه لده گه پیتته وه، له دۆستی خوای گه وره وه ده گوێردیت بۆ دۆستی شهیتان، بۆیه پیوسته له سه ر هه موو نه وانه ی که پامه تیکیان پیدراوه ناگاداری خویان بن و، هه لته خه له تین و فریو نه خۆن، به لکو پیوسته وای دانین که نه مه تاقیکردنه وه یه که له لایه ن خوای گه وره وه بۆ نه وان.

زوریکیش له وانه نازانن نه مه له لایه ن شهیتانه وهیه، به لکو واده زانن له که راماتی نه ولیای خوای گه ورهیه^(۱)، که سانیکیشیان تیدایه واده زانن نه گه ر خوای گه وره کرده وهیه کی نااسایی دایه به ندهیه که له سهر نه وه هیچ لیپرسیینه وهیه کی له گه لدا ناکات، نمونه ی نه م که سه وه کو نه و که سه یه که واده زانیت نه گه ر خوای گه وره مولک و ده سه لات و مال و سامان و جوړه ته سه پوفیکی به به ندهیه که به خشی، له سهر نه وانه لیپرسیینه وهی له گه لدا ناکات^(۲).

(۱) هیندیکیان واده زانن کرده وه نااساییه شهیتانیه کان که پامه تیکی نیلاهییه، چونکه نه فامن به که پامه ت، نازانن له نیوان که راماتی نیلاهی و له نیوان کرده وه نااساییه شهیتانیه کاندایاوازی بکه ن. هوکاری که پامه ت گوپرایه لی و ته قواکارییه، هوکاری کرده وهی نااسایی شهیتانیش کوفرو سه ریچی و تاوانه، پیویسته موسلمان به و جوړه له نیوان هه ردوکیاندا جیاوازی بکات.

(۲) نه مه به خووه نازین و خو په سه ندیته، نه و که سه ی واده زانیت خوای گه وره له سهر نیعمه ته کان لیپرسیینه وهی له گه لدا ناکات، له پوژی قیامه تدا له سهر نیعمه ته کان موناقه شهی ناکات، واده زانیت نه م نیعمه تانه ی پیدراوه چونکه شایسته یه تی، وه دان به وده دانیت که نه وانه نیعمه ت و به هره گه لیکن و خوای گه وره پیی به خشیون، دان به وده دانیت که له سهر نه وانه لیپرسیینه وهی له گه ل ده کریت، با بزانت له بی ناگابونیکي گه ورده د ده ژی، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ﴾ [ص: ۲۶] واته: سزای سه ختیان بو هیه چونکه پوژی لیپرسیینه وهیان له بیرکرد. له پوژی قیامه تدا لیپرسیینه وه گشتیه بو هه مو نه و شتانه ی که به بنده دراوه.

که سانیکیشیان تیدا به کرده وه ناساییه کان له کاروباریکی موباح و پئی پیدراودا به کار دینیت که نه فه رمانی پیکراوه و نه پیکریشی لیکراوه، نیتر نه م که سه به کیک ده بیت له نه ولیاو دۆستانی گشتی^(۱) که بریتین له (الأبرار المقتصدون)، به لام (السابقون المقربون) له مانه پله به رزترن، وه کو چون به نده و پیغه مبه ر (العبد الرسول) له پیغه مبه ری پادشا (النبي الملك) پله به رزتره.

(۱) _ له نه ولیاو دۆسته تاییه ته کان نییه، که سانیک که پامه ت له کاروباریکی پئی پندراو و موباحدا به کار ده هینیت، موباح و پئی پندراو نه پاداشتی له سه ره و نه سزاشی له سه ره، نه م جوړه که سانه له دۆستانی گشتیه، نه ک تاییه ت، پله که ی دابه زینراوه، نه م نه گه ر له کاروباری ری پندراودا به کاری هینا پله که ی داده به زیت، نه ی نه گه ر له بواری حه رام دا به کاری هینا، یان له شیرک و هاوه لپه رستیدا، یان له سه ریچی دا به کاری هینا ده بیت چون بیت؟! .

له گومان و دودنیه کانی (وسوس) ی شه یتان

له بهر نه وهی کرده وه نااساییه له سروشت به دهره کان به زوری پله و پاییه
پیاوی پی که م ده بیته وه، بویه زوری که له پیاو چاکان له شتانیکی وه کو نه وان
ته و به یان ده کرد، وه ئیستیغفارو داوی لیخو شبوونیان له خوی گه وړه ده کرد^(۱)، وه کو
چون له تاوانیکی وه کو داوین پیسی و دزین ته و به یان ده کرد^(۲)، هندی جار کرده وهی
نااسایی له سروشت به دهر به یندیکیان دهره، له خوی گه وړه داوا ده کرد که
لایه ریث و نه مینیت^(۳)،

(۱) _ گومانی تیدا نییه که پامهت پاداشته دانه وهیه که له سهر نه و کرده وه چاکانه ی
که مروفیک نه نجامی ده دات، پیده چیث به و هویه وه پاداشته که ی لای خوی گه وړه
که مبیته وه، بویه که سانی خاوهن ئیمان و باوه پیی راستگو له و شتانه ده سلمینه وه
ناگاداری خویان ده بوون، نه وه کا نه و شتانه یان له سهر حیساب کرا بیت، به و هویه وه
له پاداشتی کرده وه کانیاں که م بیته وه، چونکه زور له خوا ترس بوون، که مال و
ته وای پاداشتیان ده ویست، نه یانده ویست له دنیا دا شتی که له پاداشتی خویان
وه رگرن، که مال و ته وای پاداشتی خویان له پوژی دوا پیدا لای خوی گه وړه
ده ویست، نه یانده ویست هیچ شتی که له دنیا دا به رن.

(۲) _ نه و پیاوانه له که پامهت ته و به یان ده کردو، لیی دهرسان زیاتر له وهی که له
تاوان و سه پیچیه کان دهرسان، له راستیدا نه مه له فیهزانی خویانه وه بوو، زانا بوون
به خوی گه وړه.

(۳) _ نه یده ویست، چونکه ده یزانی له پاداشته که ی داده به زینیت، ئیتر
نه یده ویست، چونکه ده یه ویست پاداشته که ی به ته وای و کاملی لای خوی گه وړه
بمینیت.

هه موو ئه و زاناو دۆستانه ی خوا فه رمانیان ده دایه خویندکاره کانیان هه به لستیان نه وند بئ کرده وه له سروشت به دهره کان به ده ست بئین، نه یکه نه به ویست و خواستی سه ره کی خویان، خویانی پیوه هه لئه کیشن^(۱) با واش بزائن که پامه ته، ئه ی نه گه ر به حه قیقه ت له لایه نه شه ی تانه کانه وه بیته و بیه ویت به و هۆیه وه مه لیا نچه له تینیت ده بیته چۆن بیت؟! ^(۲).

من (شیخولئیسلا م) که سی وا ده ناسم پوهه که کان ده یه ویت سووده کانی خویانیان پنده لیت، به لام له راستیدا ئه وه ته نها شه ی تانه که چۆته نئو ئه و پوهه کانه وه قسه ی له گه ل ده کات ^(۳)،

(۱) _ زانا کان پئگریان له خویندکارو، شوینکه وتوانیان ده کرد که به هیوا وه سه یری کرده وه له سروشت نه که نه، بۆ که پامه ت به دهره کان خۆزگه نه خوازن، له بهر نه و مه ترسیانه ی که تیایدا یه .

(۲) _ که پامه ت له لایه نه خوی گه وره وه یه له گه ل ئه وه شدا حه زیان لی نه بوو، ناگاداری خویندکاران و شوینکه وتوانی خویان ده کرد که به ئاره زووه وه ته ماشای نه که نه، نه یکه نه به ویست و خواستی سه ره کی خویان، زۆریک له ئه ولیا و دۆستانی خوی گه وره هه نه هیچ که پامه تیکیان له سه ر ده ست نه هاتۆته دی، وه کو ها وه لان و تابعین، مه رج نییه دۆستی خوی گه وره که پامه تی هه بیته وه کو ئه وه ی له خه یالی هه ندی نه قام دایه .

(۳) _ شه ی تان بۆ ئه وه ی فیل له ئاده میراد بکات و، فریویان بدات له نئو چه نه دارو دره خت و پوهه کیکه وه قسه بۆ مرۆف ده کات، ئیتر مرۆفه که وا ده زانیته خودی پوهه که که یان دره خته که قسه ی له گه لدا کردووه، له کاتی که ئه وه شه ی تانه له نئو ئه و دره ختانه وه قسه ی له گه ل ده کات.

که سانجکی تریش ده ناسم که به ردو دره خت قسه ی له گه ل ده کهن و، ده لئین: نوشی
گبانن بیت نه ی دوستی خوا، به لام که (آیه الكرسي) ده خوینیت نه وه لا ده چیت و
نامینیت^(۱).

که سی وایان تیدایه به نیازه راوی بالنده بکات، چۆله که و بالنده ی تریش قسه ی
له گه ل ده کهن و، ده لئین: بمبه بۆ نه وه ی هه ژاران بم خۆن، به لام نه وه شهیتانه که
چۆته نیویانه وه وه کو چۆن ده چیتته نیو ناده میزادیشه وه، نیتر به و شیوه قسه ی
له گه ل ده کات، که سی وایان تیدایه له ماله وه ده بیت له و کاته که ده رگا که داخراوه،
پاش که مێک خودی خۆی له ده ره وه ده بینیت له کاتی کدا ده رگای ماله که هه ر
داخراوه، به پیچه وانه شه وه^(۲)،

(۱) _ نه گه ر هه ستی به وه کرد، نه و ده نگانه ی بیست، په نا ده باته به ر خوای
گه وره، (آیه الكرسي) ده خوینیت که شهیتانه کان راوده نییت، له و که سه نزیک نابنه وه
که ده یخوینیت، نه گه ر که پامه ت بوايه لانه ده چوو، به لام نه وه داهیتانی شهیتانه، بۆیه
نه گه ر (آیه الكرسي) بخوینیت شهیتان هه ل دیت و شکست دینیت، بۆیه (آیه الكرسي)
قه لای موسلمان، ناپه ته کانی قورپان قه لای موسلمان، به لام (آیه الكرسي) به تاییه ت
قه لایه که بۆ موسلمان، خۆی پی قه لا به ند ده کات له شهیتان.

(۲) _ شهیتان هه لیده گریت وا ده زانریت که پامه ته، چۆته ده ره وه به بی نه وه ی
ده رگا که کرا بیتته وه، نیتر واده زانریت نه م که سه وه لیه و کاره که شی که پامه ته، له
کاتی کدا نه وه له شهیتانه وه یه، شهیتان هه لیگرتوه، شهیتان توانای هه یه و ده چیتته نیو
مالانه وه، پاشان ده چیتته ده ره وه له کاتی کدا ده رگا که داخراوه، نه و سه رلیشیواوه ش
له گه ل خۆیدا ده باته ده ره وه، نیتر وا ده زانریت که پامه تی هه یه.

مهروهه ما له دهروازه کانی شاریشدا که هر جنۆکه بویه به خیرایی بردویانه ته ژوره وه و ده ریانه پناه وه، وه نورو پوناکی که لیکه پیشان ددهن، یان که سیکه بۆ دینن که داوای دهکات، به لام نه وه له شهیتانه کانه وهیه که خویان به وینه و شیوهی که سه که ده گۆپن^(۱)، بۆیه نه گهر (آیه الكرسي) جار له دواي جار بخوینیت هر مه موو نه وانه نامینن^(۲).

که سی وا ده ناسم (ثین و تهیمیه) یه کیک قسهی له گهل دهکات و، پئی ده لیت: به فرمانی خوا هاتووم، به لینی دهادتی که نهو (المهدي) یه که پیغه مبری خوا ﷺ مردهی ده رکه وتنی به نوممه ته که ی داوه^(۳).

(۱) _ یان خویان به شیوهی پوناکی پیکدینن، نیتر وا ده زانریت نه مه فریشته یه، له کاتیکدا نه وه شهیتانه و خوی به و شیوازه گۆپوه بۆ فریودانی ئاده میزاد، یان شهیتان که سیکه وه کو کوپ یا خزمیکه بۆ ئاماده دهکات که له شوینیکه زور دوروه و نه میش تامه زروی بینینی دهکات، نه و که سهی بۆ هله ده گریت و بۆی ده هینیت، یان خوی به شیوهی نه و که سه ده گۆپیت و له به رده می دا ئاماده ده بیت، چونکه شهیتان توانای خو گۆپینی هیه به شیوهی مروف یان ئازهل یان بالنده یان هر شتیکه تر.

(۲) _ چونکه قه لایه که به رامبه ر به شهیتان، بۆیه نه گهر خوی که وره یارمه تی داو ههستی به و شتانه کرد، باوه پئی پئی نهکات، به لام ده ترسیت له لایه ن شهیتانه کانه وه بیت، بۆیه یه کسه ر به (آیه الكرسي) قه لا به ندی خوی دهکات، نیتر شهیتانی لی دور ده که ویتته وه.

(۳) _ نهو (المهدي) هی که له کۆتایی زه ماندا ده رده که ویت له بنه ماله ی پیغه مبری خوايه ﷺ، له نه وه ی حوسهینی کوپی عه لیه ﷺ، ئاین ده چه سپینیت، له پیناوی

خوادا تېده کړشیت، دادپه روهری له سهر زهوی بلاو ده کاته وه، له نایینده دا نه مه پوو
 ده دات، چونکه پیغه مبهری خوا ^{صلى الله عليه وسلم} ه والی ده رکه وتنی پېداوین، بویه به دلنیا یی
 ده رده که ویت، ده رکه وتنی (المهدی) په کیکه له نیشانه کانی قیامت، پیش ده رکه وتنی
 (الدجال) نهو (المهدی) ه ده رده که ویت، په کیکه له نیشانه گه وره کانی قیامت. نیر
 شهیتان نهو ده قوزیته وه و، پی ده لیت: نهو (المهدی) هم که پیغه مبه ر مژده یی
 ده رکه وتنی به خه لک داوه، که چی نهو شهیتانی سرکه شی یاخی بووه. له وانه یه
 به خودی مروه که بلیت: تو (المهدی) ت، نه م شته بو که سانیکى زور پووی داوه که
 بانگه شه یی (المهدی) ه تیان ده کرد، پاشتر پوون بویه وه که دروزنن و هیچی تر، نهو
 شتانه ش که بویان به دی ده هات تهنه له لاین شهیتانه وه بوو که هه لیخه له تاند بوون
 و فریوی دابوون.

وه چندها کرده وهی نائاسایی له سروشت به دریشی بۆ نه نجام دهدات، وه کو نه وهی به دلی ختوره دهکات که بالنده یان کولله له هه وادا، یان مه پو ماللات جوړه نه وه پو فیکی تایبه ت بکه، نه گهر به دلی ختوره ی کرد بالنده که یان کووله که به لای راست یان چه پدا برۆن، به پئی خواسته که ی نه وه ده چن، نه گهر به دلی ختوره بکات هندی مه پو ماللات هه ستن یان بخون یان بچن، خواسته که ی بۆ به دی دیت، به بی نه وهی خوی به ناکرا هیچ جوولانه وه یه ک بکات، وه هه لیده گریت و ده بیاته مه ککه و ده شهیتینه وه^(۱)، یان که سانیکی شیوه جوانی بۆ دینیت و، پئی ده لیت: نه مانه فریشته که پوبیه کان^(۲) ده یانه وی دیده نیت بکه،

(۱) _ شهیتانه کان بۆ مه ککه هه لی ده گرن، وا ده زانیت نه وه که پامه تیکی ئیلاهییه و بۆ هاتووه، له کاتی که ده وهی شهیتانه، به هه وادا هه لی ده گرن نه پو یستی به فرۆکه یه نه به ئۆتۆمبیل نه به هیچ شتی، وا ده زانیت نه وه که پامه تیکی ئیلاهییه، له حه قیقه تیشدا ته نها کاری شهیتانه، شهیتان فریوی دهدات، بۆیه پو یسته به و جوړه شتانه مرقه هه ل نه خه له تیت، فریوی پی نه خوات، پو یسته هه ولی نه وه بدات که له شته کان دلنیا بیت، هه ولی جیا کردنه وهی هه ق و باتل بدات، چه راسته و چه درۆیه له پوانگه ی قورئان و سووننه ته وه، له پوانگه ی بار و حاللی خودی که سه که وه که نه وه کرده وه نائاساییانه ی له سه ر ده ست به دی دیت، له پوانگه ی هه ل سوکه وتیه وه، نابی هه ر که سی که شتی که له و کرده وه نائاساییانه نه نجام بدات وا بزانت مه هدییه یان عیسایه، چه ندین که سانی درۆن و فیلباز بانگه شه ی نه وهی ده کرد که عیسای کوپی مه ریه مه .

(۲) _ فریشته که پوبیه کان: به رزترین و نزیکترین چینی فریشته کان له خوی که وره وه، له و فریشته که پوبیانه هه لگرانی عه رشی خوی که وره، شهیتان ئاده میزاد

هه لده خه له تیئیت و، به شیوازیکی جوانه وه ده چیته لای و، پیی ده لیت: من له که بوبیه کانم، واته: گوايه له فریشته نزیکه کانه، شهیتان که مته رخه می ناکات له گومرا کردنی ئاده میزاددا، هه موو فیل و هه موو پیگه کان بو نه و مه به سته به کار دینیت، شهیتان گوتویه تی: ﴿لَا يَتَنَّبَهُمْ مَنْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ﴾ [الأعراف: ۱۷] واته: ئینجا سویندبی بیگومان بویان ده چم له پیشیانه وه و له دویانه وه و له لای راستیان و له لای چه پیانه وه. شهیتان له هه موو لایه که وه ده چیت بو فه وتاندنی ئاده میزاد مه گه ر خوی گه وره به ره حمه تی خوی مرقیکی پاراستبیتی، به توندی دهستی به سرووش و شوینکه وتنی پیغه مبه ری خواوه ﷺ گرتبیت.

پاشان له دلی خوږه وه ده لیت: چوڼ به شیوهی لوانیکی لووسکهی بیتوک خوږان
گورپوه؟! که سهری بهرز ده کاته وه به ریشه وه ده یانبینیت^(۱)، وه پیی ده لیت:
نیشانهی نه وهی که تو خودی (المهدی) یت خالیکی رهش له جهسته ده پویت، نیت
ده پویت و ده یبینیت و چنده ها شتی تریش، که چی هه موو نه وانه ته نها فیلی
شه یثانه و هیچی تر.

به راستی نه مه به شیکی گه وره یه، نه گهر نه و شتانهی ده یزانم باسی بکه م
پتویستی به کتیبیکی گه وره ده بیت.

خوای گه وره ده فره مویت: ﴿فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي
أَكْرَمَنِي (۱۵) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ (۱۶)﴾^(۲) [الفجر: ۱۵-۱۶]

(۱) _ شه یثان به چاو ترکاندنیک خووی به شیوهی لوانیکی لووسکهی بیتوک خووی
ده گورپیت، پاشان به چاو ترکاندنیک خووی به شیوهی کی دیکه ده گورپیت، هه موو نه و
شانه بۆ هه لئه تاندن و فریودانی خه لکه.

(۲) _ مروّف ده ولّه مەندی و هه ژاری ده کاته پتوهریک بۆ که پامهت و پیز، نه گهر
خوای گه وره ده ولّه مەندی کرد وا ده زانیت نه وهی پیبه خشراوه چونکه به لای خوای
گه وره وه پیزداره، چونکه خوای گه وره نه م مال و سامانهی پیبه خشیوه، که چی
نازانیت مال و سامان ته نها بۆ تاقی کردنه وه یه، خوای گه وره ده فره موی:
﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ﴾ [التغابن: ۱۵] واته: بیگومان دارایی و مندالتان هه رهوی
ناقیکردنه وه تانن. به لگهش له سهر نه وه نه وه یه که خوای گه وره مال و دارایی و
سامان به هه مووان ده به خشیت نه وانهی که خوشی ده وین و نه وانهش خوشی ناوین و،
کافرن، نه مهش دادپه روه ریبه له لایه ن خوای گه وره وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ
فه رمویه تی: ((لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بُعُوضَةٍ مَا سَفَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةَ مَاءٍ))

واته: ((نه گەر دونیا به لای خوای گه وره وه به نه ندازه ی باله مینشوله یه ک سه نگین بویه
 هرگیز قومیک ناوی به کافر نه ده دا))، که چی نه م مرقفه مال و دارایی و سامانی
 کردوته پیوه ریک بۆ پینو که پامهت، هه ژاریشی کردوته پیوه ریک بۆ سووکایه تی.
 ته ماشا که ن خوای گه وره ده فره مویت: ﴿إِذَا مَا ابْتَلَاؤُ﴾ واته نه گەر خوای گه وره
 ناده میزادی تا قی کرده وه، ﴿فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ﴾ پینزی گرت و نازو
 نیعمه تی به سه ردا پشت نه وه ده لی په روه ردگارم پینزی گرتووم، ﴿وَأَمَّا إِذَا مَا
 ابْتَلَاؤُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ﴾ وه نه گەر تا قی کرده وه و پۆزی که م پیندا، خوای گه وره
 ناده میزاد تا قیده کاته وه به وه ی مال و سامانی که م پینده به خشیت، ﴿فَيَقُولُ رَبِّي
 أَهَانَنِ﴾ نه وسا ده لی په روه ردگارم پیسوای کردووم، بۆیه خوای گه وره ده فره مویت:
 ﴿كَلَّا﴾ [الفجر: ۱۷] واته نه خیر، مال و دارایی و سامان پیوه ر نییه بۆ پینو
 که پامهت، هه ژاریش پیوه ر نییه بۆ سووکایه تی، به لکو پیوه ری راسته قینه ته قواکاری
 و له خوا ترسانه، نه نجام دانی کرده وه ی چاکه، دلتیا بن نه و که سه ی ته قواکاری و
 کرده وه ی چاکی پیندرا بیت نه و به رزترین پینو که پامه تی بۆ دانراوه، وه هر که سینکیش
 ته قواکاری و کرده وه ی چاکی نه بیت نه وه به ته وای پیسواکراوه، نا نه مه یه پیوه ری
 ته وای راسته قینه، مال و دارایی و سامان دین و ده چن، پیوه ریکی ته وای نییه،
 نه ولیاو دۆستانی تایبهت هه ژار بوون، پیغه مبه ری خوا ﷺ به ردی له سه ر سکی
 ده به ست، چه ندین پۆزی به سه ردا تیده په پی و هیچ شتیکی نه بوو بیخوات، له کاتکدا
 سه روه ری هه موو ناده میزاد بوو، به لام کافران و زۆرداران له نازو نیعمه تدا ده ژیان،
 خواردن و خواردنه وه ی زۆریان هه بوو، نه وه پیوه ریکی دروست نییه.

بئزدهى ﴿كَلَّا﴾^(۱) بۆ قەدەغە كىردىن و ئاگادار كىردىنەو، قەدەغەى ئادەمىزاد دەكەت
 لە قەسەگە لىكى وەكو ئەمە، ئاگادارىش دەدا بۆ ئەو شتەنەى دواى ئەو پەيدەگە يەنەت
 و فەرمانى پەيدەكەت، چونكە مەرجن يە ھەر كەسەك نەعمەت و بەھرە يەكى دۇنيایى
 پەيخەشراپەت بە كەپامەت و پەزىكە دانرەت كە خۇاى گەورە بەو ھۆيەو پەزى لىنا
 بىت، مەرجىش نەيە ھەر كەسەك پەزىكە كەمى پەيدارەپەت بەو ھۆيەو پەيسوا كرا بىت،
 بەلكو خۇاى گەورە بەندەى خۇى بەخۇشى و ناخۇشى تاقى دەكەتەو، لەوانە يە
 نەعمەت و بەھرە دۇنيایىەكان بە كەسەك بەدات كە خۇشى ناوېت و بەپەزىش نەيە
 بەلایەو بۆ ئەو ھۆي پە بە پەلە نەزىكى بەكەتەو لە تیا چوون، پەيدەچەت خۇاى گەورە
 ھەندەى لەو بەندەنەى خۇى كە خۇشى دەوین و پەشتەگىرىيان دەكەت لەو نەعمەت و
 بەھرانە پەپەزەت، نەو كە پەلە و پەزى بەلایەو كەم بىتەو، يان بەھۆى ئەو نەعمەت و
 بەھرانەو بەكەوېتە نەو شتەنەكەو كە ھەز ناكەت ئەنجامى بەدات^(۲).

ھەر ھەكە پەمەتى ئەولیاو دۇستانى خۇاى گەورە ھۆكەرەكەى بۆ ئیمان و
 تەقواكارى دەگە پەتەو.

بۆيە ئەو ھۆكەرەكەى بۆ كوفرو، لەپەى پاست لادان و، یاخى بوون
 دەگە پەتەو، بىگومان لە كەردەو نائاسایە لەسروشەبەدەرەكانى دۇرئەنەى خۇاى نەك
 لە كە پەمەتى ئەولیاو دۇستانى خۇاى گەورە^(۳).

(۱) _ ﴿كَلَّا﴾ پەتە پەگەنەدان و قەدەغە كىردە، رەگەنەدانە بەم جۆرە قسانە،
 ئاگادارىش دەدات كە غەیری ئەم قەسە پە پاستە.

(۲) _ وەكو ئەو ھۆ پەزىشك نەخۇشەكەى لە ھەندەى خۇاردن و خۇاردنەو
 دەپەزەت، نەو كە زىانى پەگە يەنەت و بىكوزەت، بەو جۆرە خۇاى گەورەش
 بەندەكەى خۇى لە نەعمەت و بەھرەكانى دۇنيا دەپەزەت، چونكە زىانى پەيدەگە يەنە.
 (۳) _ بەلام كەن ئەوانەى بىر لەمە دەكەنەو لەمە و رەدەبەو، ئەوانەى بىر لەمە
 دەكەتەو كەسانەكى كەم.

که وایو هره که سږک کرده و نائاساییه له سروشت به دهره کانی به هوی نویزو، خویندنی قورپان و، زیگرو، شه و نویزو، نزا کردنه و بهی به دینه یه ت، به لام له کاتی شیرک و هاره لپه رستیدا بهی بهی بیت؛ و هکو داوا کردن له مردووان یان نادیاران یان له پری راست لادن و سه ریچی کردن و خواردنی هپام کراوه کانی به نمونه ی مارو زهرده واله و قالکونجه و خوین و شته پیسه کانی دیکه ی جگه له مانه، به هوی گورانی و سه ماکردنه و به تایبه ت له گه ل ژنانی نامه حرم و لاوانی لووسکه ی بیتووکدا، و ه باری کرده و نائاساییه له سروشت به دهره کانی له کاتی بیستنی قورپاندا که م بکات و، به هیز بیت له کاتی بیستنی شمشالی شه یاندا^(۱)،

(۱) _ نه مه ش دیسان یه کیکه له جیاکاریه کانی نیوان که پامه ت و کرده و هی نائاسای شه ی تانی، که پامه ت به بیستنی قورپان زیاد ده بیت، کرده و هی نائاسای شه ی تانی به بیستنی قورپان لا ده چیت، له وانه یه کرده و هی نائاسای شه ی تانی بهی که سانی خراپه کارانیش له مه جلیسه کانی پاباردن و گورانی و جوش و خروشیدا بهی بیت، پیده چی به ه وادا بفرن، نه مه له شه ی تانه ویه چونکه هاوتای کوفرو سه ریچییه، له حه قیقه تدا له لایه ن شه ی تانه و نه نجام ده دریت بهی فریودانی نه م جوړه که سانه، به لام نه گه ر کرده و نائاساییه کان له گه ل ته قواکاری و نیستیقامه و پاستره ویدا بهی هات نه واکه پامه ته و، خوی گوره ده یه ویت به م جوړه پشتگیری بهنده که ی بدات بهی تاعه تی زیاتر.

دور و شه ويكي دريژ سه ما بکات و، نه گهر کاتي نويز هات به دانيشتنه وه نويزه که ي
بخوينيت، نويزه که ي به خيرايي نه نجام بدات وه کو چوژن که له شير به دهنووي دان
مه لده چنيت^(۱)، حه زى به بيستنى قورپان نييه خو ي لى دور ده خاته وه^(۲)،

(۱) _ نه مه بارو حالي خراپه کارانه، سه ما ده کات، هه موو شه و سه ما ده کات،
نه گهر کاتي نويزيش هات تواناي هه لسانى نابيت، به دانيشتنه وه نويز ده کات، تواناي
نه نجامداني تاعهت و په رستنه کاني نابيت، له کاتيکدا هه موو شه وه که سه ما ده کات و
نويزه کان پشتگوي ده خات، نه مه نيشانه کاني کرده وه نااساييه شهي تانييه کانه، چيژ
له نويز وه رناگريت، حه زى به نه نجام داني نييه، به خيرايي نه نجامي ده دات، له کول
خو ي ده کاته وه، چونکه هه س تده کات به ند ده کات، نويز بۆ خراپه کاران به نديخانه يه،
ده پريت هه ر چو نيك بيت له کول خو ي بکاته وه، به لام بۆ ته قواکاران نويز به هه شته،
چونکه چيژي ليوه رده گريت، ته قواکار نه گهر بۆ کاريکي بچوک هه ستيت ماندوو ده بيت
به لام نه گهر هه موو شه و شه و نويز بکات ماندوو نابيت، چونکه چيژي ليوه رده گريت.

(۲) _ نه مه ش ديسان له نيشانه کانه، حه زى به بيستنى قورپان نييه، حه زى به
بيستنى شهي تانه، گوراني و شمشال، بۆيه به به رده وامي راديوک له سه ر گوراني
ده کاته وه، ته نانهت نه گهر به ريگه يه کيشدا ري بکات، نه گهر راديوک قورپان ليدات
ده يکوزي نيت وه، چيژي ليوه ر ناگريت، خوشي ناويت، بۆيه ده يکوزي نيت وه، چونکه
خوشويستنى قورپان و خوشويستنى موسيقاو گوراني له يه ک دلدا کونابنه وه، وه کو
پنشه وايينولقه ييم باسي ده کات.

يان هر چۆن بئيت نه نجامي ده دات و هيچ خوشي و هه زو و ناره زو و چيزنكي بوي
 تيدا نه بئيت له كاتي وه جدو سوزيدا، وه هه زى به چه پله ليدان و فيكه كردن بئيت و
 سوزى لبوه رگريت. نه مانه بارو حالكه ليكي شه يتانين، نه و نايه تهى خواي گه ووه
 ده يانگريته وه كه ده فهرموي: ﴿وَمَنْ يَغْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفَيْضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ
 قَرِينٌ﴾^(١)، [الزخرف: ٣٦].

(١) _ هر كه سيك له قورئان واز بئيت تووشي گۆراني و ئاواز ده بئيت، تووشي
 بيستنى گۆراني و ئاوازي ده بئيت، خواي گه ووه ده فهرموي: ﴿وَمَنْ يَغْشُ عَنْ ذِكْرِ
 الرَّحْمَنِ نُفَيْضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ وه هر كه س پشت له يادي خوا هه لكات
 شه يتانيكي بو ئاماده ده كه ين كه هه ميشه له گه لى بى و لى جيا نه بئته وه. پاشان
 خواي گه ووه ده فهرموي: ﴿وَأَنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ (٣٧)
 حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ (٣٨) [الزخرف:
 ٣٧-٣٨] واته: وه بيگومان نه وانه (شه يتانه كان) له پيگه ي راست به رگري يان ده كه ن
 واش ده زانن به بيگومان هر نه وانن پينوين هه تا كاتي كه (ده مرى و) ديتته وه لاما،
 له پۆڤى قيامه تدا ديتته وه لاما به شه يتان ده لى: خۆزگه نيواني من و تو به قه ده ر
 نيوان خۆر مه لات و خۆرئاوا بوايه، كاتي تۆله ده بينيت په شيمان ده بئته وه، له سه ر
 كرده وه كاني پيشترى په شيمان ده بئته وه ئاي چ هاوپى يه كى خراب بوويت.

قورپئان زیکرو یادی خوای گه وره یه، بۆیه ده فهرموئ: ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى﴾ (۱۲۴) قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا (۱۲۵) قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى ﴿(۱)﴾ [طه: ۱۲۴-۱۲۶] واته: وه هر كه سئ پوو وهرگئپئ له پئبازو یادی من نه وه بئگومان نه و كه سه گوزه رانیکی سهخت و تهنگی ده بیئت (له گۆردا) وه له پۆژی دوايشدا حه شری ده كه بن به کویری ده لئ نه ی په روه ردگارم بۆچی به کویری حه شرترکردم خو من (له دونیادا) ساغ و بینابووم (خوا) ده فهرموئ هر به و شیوه ی نایه ته کانی ئیمهت بۆ هات و له بیرى خۆت برده وه (و کویر بوویت له ئاستیدا) به هه مان شیوه تۆش نه مپۆ گویت پئنادرئ و له بیر ده کرئى.

واته: وازت له کار پئکردنی هئنا، پئشه وایین وعه بباس ﷺ ده لئیت: (ههر كه سئك قورپئان بخوینئیت و کار به هه موو نه وانه بکات كه تیایدا به نه وای خوای گه وره زامنى نه وه ی بۆ ده کات كه نه له دنیا گومرا ده بیئت و نه له پۆژی دوايشدا تووشى نارپه حه تی و زه حمهت ده بیئت)). پاشان ئه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿فَمَنْ أَتَّبَعَ هَذَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى﴾ [طه: ۱۲۳] واته: نه وسا نه وه ی شوینی پئنموونی من بکه وئ نه وه (له قیامه تیشی دا) گومرا نابئ و (له پۆژی دوايشدا) تووشى ناخوشى و زه حمهت نابئ.

(۱) _ ﴿فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾ نه وه بئگومان نه و كه سه گوزه رانیکی سهخت و تهنگی ده بیئت، نه مه سزای گۆره، چونكه له وانه یه له دونیادا له نازو نیعمه تدا بیئت، تهنگانه ی نه بیئت، به لام نه مه له گۆردایه _ والله أعلم _ له گۆردا له سزادا ده بیئت، ﴿وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى﴾ به هه مان شیوه تۆش نه مپۆ گویت پئنادرئ و له بیر ده کرئى، پاداشت له په گه زی کرده وه یه، کاتئ قورپئانی پشتگوئى خست و وازی لئیهئنا، خوای گه وره ش وازی لئیهئناو له سزادا هئشیه وه.

به شیک

سه بارهت به وهی که پیغه مبهری خوا ﷺ بۆ تیکرای ئاده میزادو جنۆکه نیردراوه

پیویسته بزانیئت که خوی گه وره موحه مبهدی ﷺ وهکو پیغه مبهریک بۆ تیکرای ئاده میزادو جنۆکه ناردوه، که واته: پیویسته له سه ره ره مروف و جنۆکه یه ک ئیمان به موحه مبهدی ﷺ بینیت و، شوینی بکه ویت^(١)، پیویسته به پاستگۆی دابنن و باوه پی بینن له وانهدا که هه والی پیداهوه، گوپرایه لیشی بن له وانهدا که فه رمانی پیداهوه^(٢)،

(١) _ وهکو چۆن په یامی پیغه مبهری خوا ﷺ گشتیه بۆ هه ره مو مروفایه تی، هه ره به و جۆره گشتیشه بۆ هه ره مو جنۆکه، ئه و بۆ هه ردو جیهانی ئادامیزادو جنۆکه نیردراوه، پیویسته هه ره مو جنۆکه گوپرایه لی پیغه مبهری خوا ﷺ بن و، هیچ دانه یه کیان دوانه که ویت، وهکو چۆن له سه ره مو مروفایه تیشه گوپرایه لی بن، بۆیه کاتی چه ند دانه یه ک له جنۆکه کان گوئ بیستی قورپان بوون، پتیا خۆش بوو، گه پانه وه بۆ لای قه ومه کانی خویان و بۆ ئیسلام بانگیان کردن، ئه و قورپانه ی که بیستبوین به قه ومه کانی خویان راگه یاند، له و باره وه خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ﴾ [الأحقاف: ٣١] واته: ئه ی قه ومه که مان وه لامی بانگخوای خوا بده نه وه و باوه پی پی بینن. ئه مه به لگه یه بۆ ئه وه ی که قورپان بۆ جیهانی جنۆکه ش هاتوه، وه پیغه مبهری خوا ﷺ بۆ ئه وانیش نیردراوه.

(٢) _ پیویسته باوه پ به پیغه مبهری خوا ﷺ بکات له هه ره مو ئه و شتانه دا که هه والی پیداهوه، له هه والی پابردو وه هه والی ئایینده ش، ئه و غه یب و نه ئینییه پابردو و داها تووانه ی که خوی گه وره بۆی ئاشکرا کردوه، موسلمان له م شتانه دا باوه پ به پیغه مبهری خوا ﷺ ده کات، مروف و جنۆکه، گوپرایه لی فه رمانه کانی ده بیئت.

وه هر كه سِيَك به په يامی پيغه مبهري خوا ﷺ به لگي له سر دامه زابيت و، نيماني پيغه هيئت، نه وه كافره ^(۱)، ناده ميزاد بيت يا خود جنوکه ^(۲).

وه موحه ممد ﷺ بؤ هر دوو جيهاني ناده ميزاد و جنوکه نيردراوه به ريكه و تنی هه موو موسلمانان ^(۳).

(۱) _ هر كه سِيَك له پوژمه لات و پوژناوا، له عه رب و عه جم، له ناده ميزادو جنوکه نه گه ر به ناردي پيغه مبهري خوا ﷺ به لگي خوي گه وړه پيغه يشتيت و، نيماني پيغه هيئت، نه وه كافره، جووله كه و گاور، نه هلي كيتاب نه گه ر نيمان به م پيغه مبهري ﷺ نه هين نه وا كفرن، گومان له كوفر بونيان ناكريت، به لكو كوفري نه وان له كوفري خه لگاني تر زور توند تره چونكه هه قيان زاني به لام به ره لستيان كردو سه ر پيچيان كرد له دواي زانيني.

(۲) _ وه نه گه ر له نه هلي كيتاب بيت يان له نه هلي كيتاب نه بيت.

(۳) _ نه مه بيو باوه ر، پيوسته باوه رت به وه بيت كه پيغه مبهري خوا ﷺ بؤ هر دوو جيهاني ناده ميزادو جنوکه نيردراوه. ده لين: نه خير، بؤ تيكرای خه لکی نه نيردراوه، ته نها بؤ عه رب نيردراوه، موحه ممد پيغه مبهري، به لام پيغه مبهري بؤ عه رب به كان، نه وه ي نه م جوړه قسانه بلت كافره، چونكه باوه ري به خوي گه وړه نه كردوه كه ده فره موي: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ [الأعراف: ۱۵۸] واته: ﴿قُلْ﴾ (نه ي موحه ممد ﷺ) بلي نه ي خه لکينه به راستي من پيغه مبهري خوام بؤ نيوه هه مووتان. كه وا بوو نه و كه سه ي ده لیت: موحه ممد پيغه مبهري نييه بؤ هر هه موو مرقايه تي، كافره، هر كه سيش بلت: پيغه مبهري خوي به ناده ميزاد نه ك جنوکه، نه ميش ديسان كافره، پيوسته باوه ر به گشتيتي په يامه كه ي به نيرت، پيوسته باوه ر به وه به نيرت كه گوړايه لي و باوه ر پيغه ناني موحه ممد ﷺ واجيبه له سر هر دوو جيهاني ناده ميزادو جنوکه، نه مه له بنچينه کاني بيو باوه ر.

به راستی چند جنۆكه يه ك قورئانیان بیست، هه موو بۆ لای قه ومه کانیاں گه پانه وه به ترسینه^(۱)، نه و کاته بوو که پیغه مبه ری خوا ﷺ له تائیف گه پابه وه و^(۲) البخاری (۴۹۲۱)، و مسلم (۴۴۹)، له دۆلی (بطن نخلة)^(۳) نویژی به هاوه لانی ده کرد، خوای گه وره له قورئاندا نه وه والهی پی راگه یاند، له م باره وه ده فه رموی: ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفْرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ (۲۹) قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ (۳۰) يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ (۳۱) وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (۳۲)﴾^(۴) [الأحقاف: ۲۹-۳۲]

(۱) _ نه و کاته ی پیغه مبه ری خوا ﷺ له تائیف گه پابه وه، کاتی بانگی خه لکی تائیفی بۆ ئیسلام کردو، نه وانیش به خراپه پوو به پوو بونه وه، به رده بارانیان کردو، لای نه وان گه پابه وه، خوای گه وره چند جنۆكه يه کی بۆ ئاماده کرد بۆ نه وه ی گوی له قورئان بگرن و، به قه ومه کانی خویانی راگه یه نن.

(۲) _ صحیح: وله طرق عن النبي ﷺ منها.

(۳) _ بطن نخلة: دۆلیکه له نیوان مه ککه و تائیفدایه، ئیستا ناسراوه، به (النخلة اليمانية) و (النخلة الشامية) ناسراوه.

(۴) _ ﴿قَالُوا أَنصِتُوا﴾ گوتیان به یه کتری بیدهنگ بن و گویبگرن، نه مه به لگه یه بۆ نه وه ی که هه رکه سیك گویبیستی قورئان بیت پیویسته بیدهنگ بیت، خوی له سه رقاییه کانی دنیا به دور بگریت، بۆ نه وه ی سوودی لیوه ر بگریت، وه بۆ نه وه ی به رامبه ر به قورئان په وشته به رزی بنوینیت، خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا﴾ [الأعراف: ۲۰۴] واته: وه کاتیک که قورئان خویندرا ده بی گویی لی بگرن و بیدهنگیش بن، نابی خوتان سه رقان کهن، چونکه له گه ل ئیوه دا

و. و. (میرزا بخارویه) کتو چنه جنوکه به کمان نارد بۆ لات تا گوی له قوربان
مرد خا کتو تماندهی گونگرتن له قوربان بوون گوتیان (به به کتری) بینه نگ بن
ر گونگرتن) جا که (قوربان خوننه که) تمولو بوو هه موو گه رانه وه بۆ لای قهوم و
هۆزه که یان به ترسینه ر گوتیان نهی هۆزو قهومه که مان به راستی نیمه گونیستی
کتیبت بووین که نه پاش موسا نیردرلوه ته خواره وه په رلوه کانی پیش خوی به راست
داده ن (خه کت) بستموی نه ده کت بۆ هوق بۆ ریزی راست نهی قهومه که مان وه لایمی
بانگخواری خوا بنه نه وه و باوهزی پی بیتن (خوا) له تاوانه کانتان خوش ده بی و
ده بی رته وه وه نه سزای سخته ده تان پاریزی هه ر که سیش وه لایمی بانگخواری خوا
ر که موحه مده ده (سخت) نه ده وه نه وه به هیه جوری ناتوانی له زه ویدا له ده ست خوا
ده رچی و خوی قوتار کت وه جگه له خوا یارمه تی ده رو پشتیوانیکی نییه نا نه وانه
له گومرینه کی ناشکران.

ده نیت. باشه چون خوی گه وه له گه ل تودا ده نیت و تو گویی پیتاده یه، پروت
نیه رگنراوه، (قوتو ی قوتیه مینرین) هه موو گه رانه وه بۆ لای قهوم و هۆزه که یان
به ترسینه نه مه به لگه به بۆ نه وهی که هه ر که سیک زانستی که فیر بوو له وانه ی که
خوای گه وه بۆ پیغه مبه ره که ی خوی (سخت) نارویه تیه خواره وه پیویسته به خه لکی
پاگه ی نیت، (هه قاتمه یه سغه کتو تیر من یغیر موسی مصادقا لئا بیرن یدریه) به راستی
نیمه گونیستی کتیبت بووین که له پاش موسا نیردرلوه ته خواره وه په راوه کانی
پیش خوی به راست داده نیت، نه مه به لگه به بۆ نه وهی نه وان ئیمانیا به موسا
پیغه مبه رو کتیه که ی هه به. نه مرؤ که سانی که هه ن ده لنین: من نازادم، نه و نایین و
هه زه به هه لده برترم که حه زم لیه تی، نه خیر، نه و نازاد نییه، به لکو نه و به نده ی
خوای گه وه به پیویسته ملکه چی خولو پیغه مبه ره که ی بیت (سخت). نه و که سه ی
ده بی ویت بزگار بوون بۆ خودی خوی به ده ستبیت و، ئیمان به خواو پیغه مبه ره که ی
بیت، با دلنیا بیت نه و په ری نازادی راسته قینه ی بۆ خودی خوی به ده ست هیناوه،

نُزادی راست و درست. به لام نیمان نه هیتان به خواو پیغه مبره کی، وه شویتکه و تنی هه واو ناره زوات و شهیتان و بانگه وازکارانی گومراییی، نه وه با دلنیا بیت به بندهی شتانیکی تری غهیری خوی گه وره. که و ابو ناده میزاد هه ر چو نیک بیت به بندهی وه، هه ر گیز له چوار چیهی به ندایه تی ناچیته دهره وه، یا به بندهی خوی گه وره وه یان به بندهی شتانیکی تره، بویه پیشه وایب نولقه ییم فهرموویه تی:

كُربوا مِنَ الرِّقِّ الَّذِي خُلِقُوا لَهُ فَبَلَّوْا بِرِقِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ

واته: له و به ندایه تی ی بوی خولقینرا بوون هه لهاتن به لام توشی به ندایه تی نه فس و شهیتان هاتن.

بوون به کوپلهی شهیتان و هه واو ناره زاتی نه فسی خویان، دلنیا بن نُزادی راسته قینه ته نها و ته نها بریتیه له نیمان هیتان به خوی گه وره، به ندایه تی کردن و ملکه چ کردن بۆ شتی تری غهیری خوی گه وره کوفرو هاوه ل بریاردانه بۆ خوی گه وره.

باشان خوای گه وره ئەم ئایە تانە ی دابە زاند: ﴿قُلْ أُوجِبُ إِلَىٰ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ نَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا (۱) يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا (۲) وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا (۳) وَأَنَّهُ كَانَ يَفُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا (۴)﴾^(۱) [الجن: ۱-۴] واتە: (ئە ی موخە مەد ﷺ) بلی: نیگام بۆ کرا که بیگومان چە ند کە سیک له جنۆکه گویانگرت (له قورپان خویندەنە وەم) ئینجا گووتیان: بە پاستی ئیمە قورپاننیک سەرسورپهینه رمان بیست پینموونی دەکات بۆ پپی پاست ئیمەش باوەرمان پیکرد وە هەرگیز کەس ناکە ی بە هاوبەشی پەروەردگارمان وە بە پاستی بلندە گەورە ی پەروەردگارمان لەشتی ناشایستە هیچ هاوسەر و مندالیک بۆخوی دانه ناوہ بیگومان بی ئاوەزە کە مان درۆی نالە باری هەلە بەست دەربارە ی خوا.

﴿سَفِيهُنَا﴾^(۲) واتە نادان و بی ئاوەزو هەرزەکان له ئیمە، بە پپی دیارترین بۆچوون له دوو بۆچونە کە ی زانایان.

زیاتر له زانیە ک له پیشینی چاک گووتویانە: ((هەر کات پیاویک له ئادەمیزاد له دۆلێکدا بمایاتە وە، دە یگوت: پەنا دەگرم بە گەورە ی ئەم دۆلە له شەڕ و خراپە کاریی هەرزە ی قەومە کە ی، کاتیک ئادەمیزاد پەنایان بە جنۆکەکان گرت ئیتر جنۆکەکان کوفرو سەرکەشیان زیاتر بوو))^(۳)،

- (۱) _ هەموو ئەم ئایە تانە سەبارەت بە ئیمان هینانی جنۆکە یە بە پیغەمبەری خوا ﷺ، وە سەرزەنش کردنیانی تیدا یە بۆ ئەوانە یان کە باوەرپیان پینە هیناوە.
- (۲) _ واتە: نادان و بی ئاوەزو هەرزە ی جنۆکەکان.
- (۳) _ پیغەمبەری خوا ﷺ بە یادی هیناوەتە وە کە خەلکانی سەردەمی نەفامی ئەگەر له شوینیک چۆلە وانیدا دابە زینایە، پەنایان بە گەورە ی ئەو شوینە دەگرت له شەڕ و خراپە ی نادان و بی ئاوەزو هەرزە ی قەومە کە ی، بۆیە پیغەمبەری خوا ﷺ فەرمانی دایە موسلمانان، له جیاتی ئەوە بلین: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) واتە: ((پەنا دەگرم بە وشە تەواوەکانی خوای گەورە له شەڕ و خراپە ی دروستکراوەکانی)).

هه‌روه‌ها خوای گه‌وره ده‌ه‌رموی: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ (۶) وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَنْبَغْتَ اللَّهُ أَحَدًا (۷) وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلْتَأَتٍ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا (۸) ﴿^(۱)﴾ [الجن: ۶-۸].

(۱) _ په‌ناگرتن جوړیکه له جوړه‌کانی په‌رستن، جگه له خوای گه‌وره په‌نا به هیچ به‌کینکی دیکه ناگیریت، هر که سیک په‌نای به‌شتیکی دیکه ی غه‌یری خوای گه‌وره گرت به دلتیایی هاوه‌لی بو خوای گه‌وره برپار داوه، له‌سهرده‌می نه‌فامیدا په‌نایان به جنوکه‌کان ده‌گرت، له جیاتی نه‌وه‌ی په‌نا به‌خوای گه‌وره بگرن په‌نایان به جنوکه ده‌گرت، چونکه نه‌فام بوون، هر کات به‌کینکیان له جیگه‌یه‌ک دابه‌زیایه، له دۆلک له دۆله‌کان دابه‌زیایه، ده‌یگوت: په‌نا ده‌گرم به گه‌وره‌ی نه‌م دۆله له شه‌پو خراپه‌کاری نادان و بی‌ناوه‌زو هه‌رزه‌ی قه‌ومه‌که‌ی، بی‌گومان نه‌مه شیرک و هاوه‌لپه‌رستییه، بویه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هاوه‌لانی فی‌ر ده‌کرد، موسلمانانی فی‌ر ده‌کرد که واز له‌و شیرک و هاوه‌لپه‌رستییه بیتن و، هر کات له شوینیک دابه‌زین بلین: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) واته: ((په‌نا ده‌گرم به وشه ته‌واوه‌کانی خوای گه‌وره له شه‌پو خراپه‌ی دروستکراوه‌کانی))، نه‌گه‌ر نه‌و دوعایه بلینته‌وه نه‌وا هیچ شتیک زیانی پی‌ناگه‌یه‌نیت چهند له‌و شوینه‌دا بمینیته‌وه، چونکه هر که سیک په‌نا به خوای گه‌وره بگرت نه‌وا په‌نای ده‌دات، نه‌مه به‌لگه‌یه بو نه‌وه‌ی په‌نا گرتن به هیچ شتیک ترشیاو نییه جگه له خوای گه‌وره، یان به سیفه‌تیک له سیفاته‌کانی خوای گه‌وره که که‌لام و گوفتاره‌که‌یه‌تی، چونکه که‌لام و گوفتار له سیفه‌ته‌کانی خوای گه‌وره‌یه، بویه نه‌گه‌ر په‌نای به گوفتار یان به وشه ته‌واوه‌کانی خوای گه‌وره گرت نه‌وه په‌نای به‌خوای گه‌وره گرتووه، چونکه په‌ناگرتن به سیفه‌ت په‌ناگرتنه به وه‌سف کراو، نابم جوړه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ نوممه‌ته‌که‌ی فی‌ری په‌نا گرتن کردووه. ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ به پاستی پیاوانیک له ناده‌می په‌نایان

دهبرده بهر پیاوانیک له جنۆکه، که بیان پارین، که چی زۆرتر ماندویان کردن،
 مهروه ها به مانایه کی تریش تهفسیر کراوه: پیاوانیک له ئادهمیزاد په نایان دهبر دهبر
 پیاوانیک له جنۆکه، ئیتر جنۆکه کانیش لووت بهرز بوون و، له خویان بایی بوون
 چونکه ئادهمیزاد ملکه چیان بوون، داوایی یارمه تیان لیکردن. هر کهس په نا به خوای
 گه وره بگریت، دهپاریزیت، شکومه ندی دهکات، به لام هر کهس په نا به شتانیکی
 دیکه ی غهیری خوای گه وره بگریت، نهوا خوای گه وره سه رشوپی دهکات، شاهید
 قسه کانمان نه وه یه که په ناگرتن په رسته وه، بو غهیری خوای گه وره ناشیت، نه مه
 به لگه یه بو نه وه ی که که لام و وشه کانی خوای گه وره مه خلوق و دروستکراو نییه،
 چونکه په ناگرتن به شتی دروستکراو جایز نییه، کهوا بوو که لام و وشه کانی خوای
 گه وره سیفه تیکن له سیفاته کانی و مه خلوق و دروستکراو نییه. ﴿حَزَسًا شَدِيدًا وَشُهْبًا﴾
 پاسه وانی به هیژ له فریشته کان و، تیری نه ستیره، پارچه یه کی سووتینه ر له
 نه ستیره که جیاده بیته وه، نه وشه یثانه ده پیکیت که به دزیه وه گویده گرن و،
 ده یان سووتینیت.

شه یئانه کان به تیره نه ستیره لییان ده درا پئیش نه وه ی قو پئان دابه زیت، به لام جار به جار به دریه وه گوینیان ده گرت پئیش نه وه ی تیره نه ستیره که به به کیکیان بگات، ی پیغه مبه ر ^(۱) نیردر ناسمان له پاسه وانی به هیزو تیره نه ستیره پر کرا، نیر تیره نه ستیره کان له بۆسه دا بوون بۆیان پئیش نه وه ی گوی بگرن ^(۱)،

(۱) _ خوای گه وره نه ستیره کانی دروست کردوه، سووده کانیشیانی بوون کردۆته وه که بۆ پازاندنه وه ی ناسمان و، بۆ په جمی شه یئانه کانن، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ﴾ [المک: ۵] واته: سویندیی بیگومان ناسمانی دونیامان پازاندۆته وه به چرای زۆر (ی نه ستیره) ﴿وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ﴾ وه گیراومانن به په جمی شه یئانه کان. هه روه ها له سه فهدا شه وان سوود له نه ستیره کان وهرده گیریت بۆ پیده رکردن، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ﴾ [النحل: ۱۶] واته: هه روه ها نیشانه ی زۆری داناوه به نه ستیره ش خه لکی پی درده که ن (له شه ودا). که وابوو نه ستیره کان له بهر سی شت دروست کراون: پازاندنه وه ی ناسمان، په جمی شه یئانه کان، پی درکردن، خوای گه وره نه ستیره کانی کردوه به نیشانه که لیک که گه شتیاران به شه و سوودیان لیوه رده گرن بۆ پی درکردن، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾ [الأنعام: ۹۷] واته: وه هه ر خواجه که نه ستیره ی داناوه بۆتان بۆ نه وه ی پییان پیده رکه ن له تاریکیه کانی وشکانی و ده ریادا. موسافیر به گویره ی شوینی نه ستیره که پیده کات و، به ناراسته ی دروستی خوازوای خویدا ده پوات، به راستی فزل و به خششی خوای گه وره یه. به لام نه و که سه ی وا تیده گات که نه ستیره کان سوودو زیان ده گه یه نن و، له جیاتی خوای

گه وره ده پهرستیت، وه کو بار و حالئ قه ومه که ی ئیبراهیم پیغه مبه ر _ علیه السلام _، هاوه لانی نه مروود که هه ساره کانیا ن ده پهرست، به دلتیایی خه ساره تمه ندن، چونکه نه ستیره کان بۆ شتیکی ئاوه ها دروست نه کراون، به لکو بۆ نه و سئ سووده ی پیشه وه دروستکراون، شتی دروستکراویش ناپهرستیت، نه ستیره له لایه ن خوای گه وره وه به پتوه ده بریت، هیچ شتیکی به ده ست نییه، بۆیه پیغه مبه ر ئیبراهیم _ علیه السلام _ ویستی به لگه و به هانه ی قه ومه که ی تیکشکینیت و، فه رموئی: ﴿فَلَمَّا جَزَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ (٧٦) فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ (٧٧) فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَٰذَا رَبِّي هَٰذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ (٧٨) إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ خَافِعًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ (٧٩)﴾ [الأنعام: ٧٦-٧٩] واته: کاتی شهوی به سهر داهات نه ستیره یه کی بینی گوتی نه مه په روه ردگاری منه به لام کاتی ئاوا بوو گوتی من هه رچی ئاوابی خوشم ناوی، ئینجا کاتی مانگی بینی هه لهات گوتی نه مه په روه ردگاری منه، به لام کاتی که ئاوا بوو گوتی سویند به خوا نه گه ر په روه ردگارم پینموونیم نه کات بیگومان له کومه لی گومپایان ده بم ئینجا کاتی خوری بینی هه لهات گوتی نه مه په روه ردگاری منه نه مه گه وره تره (له وان) جا کاتی خوریش ئاوا بوو گوتی نه ی گه له که م به راستی من به ریم له هه رشتی که ئتوه ده یکن به هاوبه ش بۆخوا به راستی من پووی خۆم وه رده گیږم بۆ لای زاتیک که ناسمانه کان و زه وی به دی هیناوه جگه له خوا پووم له هیچی تر ناکه م وه بیگومان من له هاوبه ش په یدا که ران نیم. نه مه به لگه یه بۆ نه وه ی که نه ستیره کان به پتوه براون و، هیچیان به ده ست نییه، نه م په فتاره ی پیغه مبه ر ئیبراهیمیش بۆ نه وه بوو که ده یه ویست پیچه وانه ی قه ومه که ی کردار بکات، به م گفتوگو و موناقه شانه به لگه ی

له سەر دامه زانندن، چونکه ئهستیره کانیان ده په رست له جیاتی خوای گه وره. ﴿وَإِنَّا
 كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ﴾ وه بیگومان ئیمه جاران داده نیشته ئین له چه ند شو ئینیک
 له ئاسمان بو گو یگرتن، وشه یه کیان له فریشته کان ده بیست و، ده سته جی
 به کاهینه کانیان پاده گه یاند، ئه وانیش سه د درو یان تی که ل ده کردو، بو خه لکیان باس
 ده کرد، ئه مه له سه رده می نه فامید ابو، کاتیکیش موحه ممه د ﷺ نیردرا ئاسمان
 به تیری ئه ستیره پاسه وانی توند کرا، ئیتر توانای ئه وه یان نه بوو که پیشتر ده یان کرد،
 توانای بیستنیان نه ما، هر کامیکیشیان هه ولی بیستنی بدایه تیره ئه ستیره ی
 تیده گیراو، ده یسوتاند، ئه وه ش بو پاراستنی وه حی بوو، بو ئه وه ی هیچ که سیك
 نه توانیت یاری به وه حیه که ی خوای گه وره بکات، ئه مه ش فه زلی خوای گه وره یه.

دهكو ئه وهی گوتویانه: ﴿وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا﴾ [الجن: ۹] واته وه بیگومان نیمه جاران داده نیشتین له چه ند شوینیک له ناسمان بۆ گوی گرتن به لام هر كه سیک ئیستا كه به دواوه گویگری تیریکی نهستییه ده بیینی له بۆسه یدایه.

خوای گه وه له ئایه تیکی دیکه دا ده فره مویت: ﴿وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ (۲۱۰) وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ (۲۱۱) إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ (۲۱۲)﴾^(۱) [الشعراء: ۲۱۰-۲۱۲].

(۱) واته: شهیتانه کان نه و قورپانه یان نه هیناوه ته خواره وه، به لکو فریشته یه ك له فریشته کان كه جبریله _ علیه السلام _ هینایه خواره وه، له م باره وه خوای گه وه ده فره مویت: ﴿نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (۱۹۳) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ (۱۹۴)﴾ [الشعراء: ۱۹۳-۱۹۴] واته: جویره ئیلی نه مین هینایه خواره وه بۆ سه ر دلی تو بۆ ئه وهی له ترسینه ران بی. نه شیایوی ئه وه ن و نه ده شتوانن، شهیتان شیایوی ئه وه نییه قورپان دابه زینیت، وه حی دابه زینیت و ناشتوانیت، چونکه قورپان ده یسوتینیت، ده یکوژیت، ناتوانیت توخنی قورپان بکه ویته وه، ئیتر چۆن توانای دابه زینی قورپانی ده بیست وه كو ئه وهی موشریك و هاوه لپه رستان بانگه شهی بۆده كه ن، ئیتر چۆن ده توانیت بۆ پیغه مبه ری ﷺ دابه زینیت، ﴿إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ﴾ به راستی شهیتانه کان له گوی گرتنی هه والی ناسمان به رگری کراون، شهیتانه کان له گوی گرتنی وه حی و سرووش به تیره نه ستیره به رگری کراون. قورپان و سرووش له نیوان خوای گه وه پیغه مبه ری خوادا ﷺ پاریزاوه، بۆیه شهیتانه کان هیچ په یوه ندیه کیان پیوه نییه، له راستیدا شهیتان ته نها له گه ل کاهیناندا کارده كه ن نه ك پیغه مبه ران، له م باره وه خوای گه وه ده فره مویت: ﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينُ (۲۲۱) تَنْزَلُ عَلَىٰ كُلِّ آفَاكٍ أَثِيمٍ (۲۲۲)﴾ [الشعراء: ۲۲۱-۲۲۲] واته: هه والتان بده می شهیتانه کان داده به زنه سه ر کی؟! داده به زنه سه ر هه موو (که سیک) زۆر درۆزی زۆر تاوانبار.

جنۆكه كان دهيانگوت: ﴿وَأَنَا لَا نَذْرِي أَشْرَ أُرِيدَ يَمَنَ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا﴾ (١٠) وَأَنَا مِنَ الصَّالِحِينَ وَمِنَّا ذُوْن ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا (١١) ﴿^(١)﴾ [الجن: ١٠-١١].

(١) _ دهلئین: نازانین ھۆکاری ئەمە چییە؟ ئەم نیشانانە ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن کە شتێک پوو دەدات و، نازانین چییە، شتێک بۆ خەڵکی سەرزهەمین دیت، خەیرە یان...، ئەوان گوتیان خەیر، ئەوە بوو قورئان و، سووننەت و، زانستی بەسوود، ھۆشیاری لەسەر دەستی ئەم پێغەمبەرە ﷺ بەدیھات. تەماشای ئەدەب و پەروەشتی جنۆكه کان بکەن بەرامبەر بەخوای گەورە، کاتێ باسی شەپ دەکەن، دهلئین: ﴿وَأَنَا لَا نَذْرِي أَشْرَ أُرِيدَ يَمَنَ فِي الْأَرْضِ﴾ واتە وە بەراستی نازانین ئایا شەپو خراپی و یستراوە بۆ ئەوانە ی لەسەر زەوین، دهلئین: شەپو خراپی و یستراوە، نالئین: خوای گەورە شەپو خراپە ی و یستوو، شەپو خراپە نادەنە پال خوای گەورە. بەلام کاتێ باسی پێنموونیان کردوو داویانە تە پال خوای گەورە، گوتووین: ﴿أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا﴾ یا پەروەردگاریان پێنموونی و یستوو بۆیان، ﴿كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا﴾ ئێمە جارێ خواوەنی پێبازی زۆربوین، جنۆكه کانیش جیاوازن، بەشیکیان ئیماندارن، بەشیکیان کافرن، بەشیکیان پیاوچاکن، بەشیکیان خراپەکارن، بەشیکیان تەقواکارن، بەشیکیان خواپەرستن، بەشیکیان فاسیق و لەپێی پاست لادەرن، ئەوانیش وەکو ئادەمیزاد دابەشبوونە.

﴿وَإِنَّا ظَنُّنَا أَنَّ لَنْ تُعْجِزَ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ تَعْجِزَ دُنْيَانَا﴾ [الجن: ۱۲] واته: وه نيمه دنيا بووين که هرگيز ناتوانين له دهستی خوا درچين له زهويدا وه بههلهاتنبش له دهستی خوا بزرگار نابين. جنوکهکان پایانگه ياندوره که ناتوانن له دهستی خواي گوره درچن و بزرگاريان بيت، نه گهر له زهويدا بميننه وه، يان ليني هلبين^(۱): ﴿وَلَوْ أَنَّ سَمِعْنَا الْحَدَىٰ آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا﴾ (۱۳) ﴿وَإِنَّا لَمَّا اخْتَلَفْتُمْ دِينَكُمْ تَقَاتَبْتُمُون﴾ (۱۴)^(۲) [الجن: ۱۳-۱۴].

(۱) جنوکهکان دانيان پيدانا که هرگيز تواناي درچونيان له دهستی خواي گوره نابيت، هرگيز له چوارچيوه ي قودرته و تواناو دهسه لاتی خواي گوره درچونيان نابيت، هرچه نده خواي گوره کيش سووکی و فريز و تاييه تعندي ديکی داونه تی، نه وان هر له ژير دهسه لاتی نه ودان، ﴿وَإِنَّا ظَنُّنَا﴾ وه نيمه دنيا بووين، چونکه له زمانی عه ره بيدا وشه ي (الظَّن) هندی جار به مانای يه قين و دنيا بوونيش ديت، وهك ده بنين له شوينیکی تر دا خواي گوره دهه رمويت: ﴿قَالَ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ﴾ [البقرة: ۲۴۹] واته: گوتيان: نه وانه ي که دنيا بوون به خرمته خوا دهگن له پوژی دواييدا، ليره دا وشه ي (الظَّن) مانای گومان نابه خشيت، به لکو وشه ي (الظَّن) به مانای يه قين و دنيا بوون ديت، ﴿وَإِنَّا ظَنُّنَا أَنَّ لَنْ تَعْجِزَ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ﴾ وه نيمه دنيا بووين که هرگيز ناتوانين له دهستی خوا درچين، به يه کسانى نه گهر له زهويدا بميننه وه يان له زهوي هلبين، نيمه هر له ژير دهسه لاتی خواي گوره دابن.

(۲) جنوکهکان موسلمان بوونی خويان ناشکرا کرد، نه م چند که سه ي جنوکهکان موسلمان بوونی خويان پاگه ياند، ﴿وَإِنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْحَدَىٰ آمَنَّا بِهِ﴾ به راستی

ئیمه کاتی پینموونی قورئانمان بیست ئیمانمان پی هیئا، ئه مه به لگه یه بۆ نه وه ی که جنۆکه کانیش موسلمان و، ئیماندارو، ته قواکاریان تیدایه، ههروه ها خراپه کاریشیان تیدایه، بۆیه گوتوویانه: ﴿كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدَا﴾ [الجن: ۱۱] ئیمه جاران خاوه نی پێبازی نۆر بوین، ﴿وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ﴾ وه بیگومان ئیمه هیندیگمان موسلمانین و هیندیگمان سته م کار، واته کافر. له زمانی عه ره بیدا وشه ی (قَسَطَ) که سی پیته مانای سته م کردن ده به خشیت، به لام وشه ی (أَقْسَطَ) که چوار پیته مانای دادپهروه ی ده به خشیت، (إِسْمُ الْفَاعِلِ) ناوی بکه ری وشه ی (أَقْسَطَ) (القاسط) ه، بۆیه گوتوویانه: ﴿وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ﴾ واته کافران و خراپه کاران.

يَقُولُ نَسَمَةٌ وَأَوَّلُكَ تَحْمِلُ رَشْدًا (۱۳) وَأَمَّا الْفَاسِقُونَ فَكَانُوا خِفَتِ حَقًّا (۱۵) وَأَمَّا
 نَسَمَةٌ عَلَى طَرِيقَةٍ لَا سَتِيانَهُمْ مَاءَ عَذَقًا (۱۵) يَنْفَتِنُهُمْ فِيهِ وَمِنْ بَعْرِضٍ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْتَكْثِرُ
 عَمَّا صَعِدَا (۱۷) وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا (۱۸) وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ
 يَمْشِي كَانُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لَيْدًا (۱۹) قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا (۲۰) قُلْ إِنِّي لَا
 أَمْلِكُ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا (۲۱) قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِزِيَني مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ
 مُنْجَا (۲۲) إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ ثَوْرَ خَيْرٍمْ خَالِدِينَ
 فِيهِ لَيْدًا (۲۳) حَتَّى إِذَا زُلْزِلَ مَا يُوْعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعَفَ نَاصِرًا وَأَقَلَّ عَدَدًا (۲۴) قُلْ إِنْ
 كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (۲۵) عَمَّا انْعَبَ فَلَا يَصْطَرُّ عَلَى غَيْبِهِ
 احْتِ (۲۶) إِلَّا مَنْ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا (۲۷) لِيَقْضِيَ
 لَهُمْ أَهْلُهُمْ رِسَالَاتٍ وَرَحْمَةً وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا (۲۸) ﴿١﴾ [اخر:]

۱-۲۸]

(۱) _ خَوای گه وره دده رموی: ﴿وَأَوَّلٍ اسْتَقَامُوا﴾ وه نه گه رنه وان مروؤ و جنوکه،
 وان به دیهینراوان ﴿عَلَى الطَّرِيقَةِ﴾ به رده وام بوونایه له سر پتی راست، له سر نایینی
 پاست و دروست ﴿لَا سَتِيانَهُمْ مَاءَ عَذَقًا﴾ ناوی زورمان پی ددهوشین، بارانی زورمان پی
 ددهوشین به خوشی و حاللی، له راستیدا خوی گه وره بارانیان لی دده گرتیه وه به
 مزنی کوفر و تاونه کانیه وه ﴿يَنْفَتِنُهُمْ فِيهِ﴾ تا تاقیتان کهینه وه تیایدا. به جزونکی
 نریش ته فسیر کراوه: ﴿وَأَوَّلٍ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ﴾ نه گه رنه وان مروؤ و جنوکه
 به رده وام بوونایه له سر پتگی کوفر ﴿لَا سَتِيانَهُمْ مَاءَ عَذَقًا﴾ ناوی زورمان پی
 ددهوشین، بز نه وهی پله به پله له تیاجون نزیکیان بکاته وه، خوی گه وره نیعمت
 به کافر دده خشیت بز نه وهی پله به پله به رده وه تیاجون پاکیشیان بکات، ﴿وَأَنَّ
 الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ﴾ بیگومان مزگوته کان تاییهت خوان، مزگوت بز په رستنی خوی گه وره
 دروست دده گرتیت، له م باره وه خوی گه وره له نایه تنکی تردا دده رموی: ﴿وَيُؤْتِي
 اللَّهُ أَنْ تَرْجِعَ وَيَذْكُرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ (۳۶) رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ

وَلَا يَبْغُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ (۳۷) ﴿[النور: ۳۶-۳۷] واته: له مزگه وتانیځدا خوا مؤله تی داوه که به گه وره و پاک پاگیرئ (به رزو بلند دروست کریت) زیکرو یادی خوی تیدا بکریئ له و (مزگه وتانه دا) ته سبیحاتی خوا ده که ن به به یانیان و نیواراندا پیاوانیک که بازرگانی و کرین و فروشتن بی ناگایان ناکات له یادی خوا. نا ئه مه نه و شته یه که مزگه وتی له پیناودا دروست ده کریت، بۆ په رستنی خوی گه وره، بۆ نویژ کردن، بۆ زیکرو یادی خوی گه وره، به لام که مزگه وت بۆ شیرک و هاوه لپه رستی دروست بکریت، له سهر گۆر دروست بکریت ئه مه مزگه وت نییه، چونکه له سهر شیرک و هاوه لپه رستی و په رستنی غهیری خوی گه وره دروستکراوه، بویه خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ که واته له گه ل خوادا هاوار له که سی تر مه که ن، هاوار و هانا بۆ غهیری خوی گه وره مه به ن، له و بواراندا که غهیری خوی گه وره که سی توانای به سهریدا نییه، هانا بردن و داوای یارمه تی کردن جوړیکه له جوړه کانی په رستن، هانا بردن و داوای یارمه تی کردن ته نها له خوی گه وره ده کریت، به تایبته له و بواراندا که ته نها خوی گه وره توانای به سهریدا هیه، به لام له هندی بوازی تردا که موقوف توانای به سهریدا هیه جایزه داوای یارمه تی له براهته بکهیت بۆ ئه وهی یارمه تیت بدات، چونکه خوی گه وره له ئایه تیکی تردا ده فهرموئ: ﴿فَاسْتَعَاذَ الَّذِي مِنَ شَيْعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ﴾ [القصص: ۱۵] واته: ئینجا ئه وهیان که له تایه فهی خوی بوو داوای یارمه تی لیکرد له درئی ئه وهی که له (تاقمی) دوژمنه کهی بوو. ئه وانهی مزگه وته کان له شیرک و هاوه لپه رستی و بیدعه پاک ناکه نه وه با بزنان پیچه وانهی شهرعی خوی گه وره په فتاریان کردوه، خوی گه وره فهرمانی داوه به مزگه وت دروست کردن بۆ یه که خواپه رستی و، زیکرو یادی خوا، نویژ کردن، ئه وانهی مزگه وته کان به شیرک و بیدعهی وه کو داوای یارمه تی کردن له خه لک و شتی تر پرده که ن مزگه وته کان پیس

ده‌کن، بپیره‌وی مزگه‌وته‌کانیان گۆریوه له‌وه‌ی که له‌بنه‌په‌ته‌وه بۆی دروست کراوه،
 پتویسته مزگه‌وته‌کان بپاریژدیت، له‌جۆره‌کانی شیرک و هاوه‌لپه‌رستی و بیدعه
 بپاریژدیت، بۆ نویژو، فیژکردنی زانستی به‌سوودو، زیگیری خوای گه‌وره‌و، خویندنی
 نوپنان ناییه‌ت بکریت، پتویسته مزگه‌وته‌کان به‌م جۆره‌بن به‌لای موسلمانانه‌وه،
 که‌چی گۆرپه‌رستان قایل نه‌بوون به‌وه نه‌بیئت که بیکه‌ن به‌شوینی به‌په‌رستی و ناوی
 مزگه‌وتیشیان لیناوه، ﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِيَدَا﴾ وه‌به‌نده‌ی
 خوا موحه‌مه‌د ﷺ که هه‌ستا له‌خوا بپاریته‌وه‌و بیپه‌رستی بیپرواکانی مه‌که‌که نزیک
 بوو دابارن به‌سه‌ریدا، وه‌که‌سی تر نه‌په‌رستیت. بیباوه‌پان داوایان له‌غیری خوای
 گه‌وره‌ده‌کرد، بۆیه کاتی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌ستاو ته‌نها داوی له‌خوای گه‌وره
 کردو، ته‌نها خوای گه‌وره‌ی په‌رست، سه‌ریان سوپماو، له‌ده‌وری کۆبونه‌وه، ﴿قُلْ إِنَّمَا
 أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا﴾ بلی: دلنیا بن من هه‌ر خوای خۆم ده‌په‌رستم، وه‌که‌س
 ناکه‌م به‌هاوبه‌شی، ئه‌مه به‌لگه‌یه که داواکردن له‌غیری خوای گه‌وره
 هاوه‌لپه‌رستییه، ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾ بلی: به‌پاستی من نه‌زیان
 نه‌پنیموونی ئیوه‌م به‌ده‌ست نییه، ئه‌مه زیده‌پۆی کردن له‌پیغه‌مبه‌ری خوا
 په‌نده‌کاته‌وه، چونکه که‌سانیک له‌و باوه‌په‌دان که پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ سوود و زیانی
 به‌ده‌سته له‌جیاتی خوای گه‌وره، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ سوود و زیانی به‌ده‌ست نییه،
 نه‌وه‌ی سوود و زیانی به‌ده‌سته ته‌نها خوای گه‌وره‌یه، ته‌نها خوای گه‌وره‌یه که داوی
 سوودی لیده‌کریت و، په‌نای پیده‌گیریته‌له‌شه‌ر، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ته‌نها
 به‌نده‌یه‌که‌و په‌یامه‌که‌ی خوای گه‌وره‌پاده‌گه‌یه‌نیته‌، بۆیه زیده‌پۆی کردن له
 پیغه‌مبه‌ری خوا داو و باوه‌پ بوون به‌وه‌ی که سوود و زیان گه‌یاندنی به‌ده‌سته شیرک و
 هاوه‌لپه‌رستییه، ئه‌وانه‌ی داوی یارمه‌تی له‌پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌کن و، هانای بۆ

ده بن به تاييهت له م زه مه ندا که ناوی پوژانی مه ولودیان لیناوه، له م پوژانه دا
 جوړه ها شیرک و داواکردن و کپوژانه وه به پیغه مبهری خواوه ﷺ تاييهت ده کهن،
 ده ستیان بۆ خوای گه وړه به رز ناکه نه وه، داواکاریه کانیان تاييهت ناکه ن به خوای
 گه وړه وه، که چی داوا له پیغه مبهری خوا ﷺ ده کهن و، ده لین: گوايه ناماده ی
 حه فله و نامه نگه کانیان ده بیت، گوئیستی دوعا کانیان ده بیت و... و... هتد، دلنیا بن
 مه مو نه مانه له شهیتانه کانی مرؤف و جنوکه وه یه، پیغه مبهری خوا ﷺ په یامه کی
 په روه ردکاری خوی پاگه یاند، دو شتی بۆ به جیهیش تووین که نه گه ر دهستی پیوه
 بگرین هه رگیز گومرا نابین، قورپان و سوونته، پیغه مبهری خوا ﷺ په یامه کی
 خوای گه وړه زوړ به جوانی و به ناشکراو پوونی گه یاندوه، پیغه مبهری خوا ﷺ
 به ده ر له گه یاندن هیچ شتیکی تری به ده ست نییه. نیتر نه م کرده وه ناشیرینه چییه
 که له م زه مه ندا داهینراوه به بۆنه ی مه ولیدو له دایکبوونی ناوده بن، پیغه مبهری
 خوا ﷺ ته نها له م پوژانه دا ده ناسنه وه، هه موو پوژیک پینج جار له سه ر مناره کانه وه
 ناوی پیغه مبهری خوا ﷺ ده هینریت و، ده ناسریت، (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن
 محمداً رسول الله) هه موو پوژیک پینج جار له سه ر مناره کانه وه به به رزترین ده نگ
 ده گوتریته وه، چونکه خوای گه وړه ده فهرمویت: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ [الشرح: ٤] وه
 ناو و ناو بانگتمان بۆ به رزکردیته وه. بۆیه که ناوی خوای گه وړه ده هینریت پاشان
 ناوی پیغه مبهریش ﷺ ده بریت، له کاته کانی بانگدان و، نیقامه کردن و، وتاره کاند،
 نه مه به رزکردنه وه ی ناو و ناو بانگیتی ﷺ، به لام که یادی پیغه مبهری خوا ﷺ ته نها
 له م پوژاندا بکریته وه، به پاستی بیدعه یه کی ناشکرایه، که سانیکیان ده لین:
 نه دجامدانی یادی له دایکبوونی پیغه مبهری خوامان ﷺ به س بۆ نه وه ی بچینه
 به هه شته وه نه گه ر هیچ کرده وه یه کی تریشمان نه دجام نه دابیت، ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ

مَرْءٌ وَلَا رَشْدًا ﴿٤٣﴾ بَلَى: به راستی من نه زیان و نه پرینمونی نیوهم به دست نییه، خوای گه وره فهرمانی پیداوه نه وه یان پی راگه یه نیت که توانای زیان و پرنوینی هیچ که سیک به دست نییه، به لکو ته نها پوون کردنه وهی نایینه که ی خوای گه وره گه یاندنه که ی له نه ستودایه، به راستی پیغه مبه ری خوا ﷺ به چاکترین شیوه نایینه که ی خوای گه وره ی پوون کردوته وه گه یاندرویه تی، پیغه مبه ری خوا ﷺ زیان و سوود گه یاندنی به خودی خوشی نییه مه گه ر نه وه ی خوای گه وره بیه وی، ﴿قُلْ إِنِّي لَنْ يُخْرِجَنِي مِنَ اللَّهِ أَخَذُ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ بَلَى: بیگومان که سیک نییه که من بیاریزی له سزای خوا وه بیجگه له و په ناگه یه ک شک نابهم، نه گه ر خوای گه وره ویستی سزای به نده که ی خوی مه بیّت نه واه هیچ که سیک ناتوانیت ریگری له خوای گه وره بکات، بز نه وه ی سزای به نده که ی خوی نه دات، نه پیغه مبه ریگ و نه غهیری پیغه مبه ریگ توانای نه وه ی نییه، نه گه ر خوای گه وره بیه ویّت توله له به نده که ی خوی بکاته وه نه واه هیچ که سیک ناتوانیت بیپاریزیت، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ (٤٤) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (٤٥) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (٤٦) فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (٤٧)﴾ [الحاقه: ٤٤-٤٧] واته: نه گه ر (موحه ممه د ﷺ) به دهم نیمه وه مبتدی (روته ی) هه لیبه ستایه بیگومان نییه به دهستی خویمان توله مان لیده سه ند له پاشان ره گی دلیمان ده بری، واته به خراپترین شیوه ده مان کوشت وه که س له نیوه نه یده توانی به رگری لی بکات، هیچ که سیک نه یده توانی ریگری له خوای گه وره بکات، نه گه ر بیه ویّت سزای به نده یه ک بدات هیچ که سیک ناتوانیت نه و سزایه له و به ندیه دوربخاته وه. ﴿إِلَّا بَلَاغًا مِّنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ﴾ وه هیچم به دست نییه راگه یاندن نبی له خواوه و گه یاندنی په یمانی نه و نه بی، نه مه یه که پیغه مبه ری خوا ﷺ به دهستی، راگه یاندنی په یامی خوای گه وره، که به شیوازیکی ناشکراو پوون

گه یاندویه تی، ﴿وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا﴾ وه هر که سى
 بى فرمانى خواو پیغمبهرى بکات نه وه بیگومان ناگرى دوزهخ بو نه وه
 تیا ده میبیت نه وه به همیشه یی، هاوه لپه رست و کافر ناگرى دوزهخ جیگه یانه و
 به همیشه یی تیايدا ده میبیت نه وه، به لام که سانی یاخی بوو، نه وانه ی سهر پیچیه کانیا
 له کوفر به خوار تره له ژیر ویستی خواى گه وره دان، نه گهر ویستی لیبیت به ناگر
 سزایان ده دات و، نه گهر ویستیشی لیبیت ده یانبه خشیت، نه گهر به ناگریش سزایان
 بدات نه واه به همیشه یی تیايدا نامیبنه وه به لکو دینه دهره وه و، دهره نجامیشیان بو
 به هه شته، نه مه له نایه ته کانی هه ره شه یه (الوعید) و به لگه نییه له سهر نه وه ی که هر
 مه عصیه ت و سهر پیچیه ک کوفر بیت و ئاده میزاد له چوار چپوه ی نایینی ئیسلام بکاته
 دهره وه، وه کو نه وه ی خه واریجه کان بانگه شه ی بو ده که ن، نه م نایه ته له موجه لاتی
 قورپانه، له موته شایبه کانی قورپانه که پیویسته بو به وردی و چاک تیگه یشتنی بو
 نایه ته موحه که مه کانی تری قورپان بیگه رینیت نه وه، نایه تانیکی تری قورپان ته فسیری
 ده کات، ﴿حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ نَّاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا﴾ تا به چاوی
 خویان ده بینن نه و سزایانه ی که به لئینیا پیدراوه ئینجا نه و کاته ده زانن که کی
 یارمه تی دهری که متره و ژماره ی که مه، که کافرو هاوه لپه رستان نه و سزایانه یان بینى
 که په یمانیان پیدرا بوو، نه و کاته بو یان پوون ده بیت نه وه کی پشتیوانی که مه، نایا
 نه و ان یان پیغمبه ری خوا ﷺ ژماره یان که متره، پیغمبه ری خوا ﷺ خواو،
 فریشته کان و، ئیماندارانی له گه لدايه، به لام نه و ان هیچ که سیکیان له گه لدا نییه ته نها
 شه یتانه کانی خویان نه بیت، هیچ که سیکیان له گه ل دانییه پشتگیریان بکه ن و،
 یارمه تیان بده ن.

باشان که جنۆکه کان گوئیستی قورئان بوون چوونه خزمه تی پیغه مبه ری خوا
 پیغ و نیمانیان پی هیئا، نه مانه جنۆکه کانن نصیبین بوون^(۱)، نه مهش به فه مووده ی
 (صبح) بۆیان جیگیر بووه هاوه لی به پرئز ئیبن و مه سعور^(۲).

وه ده گپنه وه پیغه مبه ری خوا ﷺ سوپه تی (الرحمن) ی بۆ خویندنه وه، ئیتر که
 نه م نایه ته ی ده خویندنه وه: ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ واته: جا به کام نیعه تانی
 په روه ردگار تان باوه ر ناکه ن؟ ده یانگوت: به هر ه موو نیعه ته کانن تو باوه ر
 ده که بن په روه ردگار مان، سوپاس و ستایش بۆ تو یه^(۳) أخرجه الترمذي (۳۲۹۱)، قال
 ترمذي: هذا حديث غريب، لا نعرفه إلا من حديث الوليد بن مسلم عن زهير بن محمد.

(۱) واته: جنۆکه کانن سه ر زه مینی عیراق بوون، چوون و گوئیان له پیغه مبه ری
 خوا ﷺ گرت، کاتی پیش نویژی بۆ هاوه لانی ده کرد له دۆلی (وادی النخلة) له نیوان
 مه که و تانیفدا، نه و کاته بوو که پیغه مبه ری خوا ﷺ له تانیف گه رایه وه،
 سوکایه تیان پیکردو، گالته یان پیکرد، بۆ مه که گه رایه وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ
 نویژی به یانی به هاوه لانی ده کرد، قورئانی خویند، جنۆکه کان قورئان خویندنه که ی
 پیغه مبه ری خویان ﷺ بیست، که پیشتر نه یان بیستبوو، هاوشیوه ی نه و قورئانه
 پیشتر ته نها بۆ مووسا پیغه مبه ر _ علیه السلام _ دابه زیبوو، ئیتر گه رانه وه به
 نه مه کانن خویانیان راگه یاند، ئیتر موسلمان بوون و، هاتنه خزمه تی پیغه مبه ری خوا
 ﷺ له سه ر ئیسلام به یعه تیان دایه، چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ بۆ هر دوو جیهانی
 ئاده میزادو جنۆکه کانیش نیردراوه.

(۲) تقدم الکلام علیه و ذکر طرقة قریباً.

(۳) پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((وه لآمی جنۆکه کان له ئیوه باشت
 بو)) مه به ستی ئیوه ی ئاده میزاده. کاتی گوئیستی نه م فه رمایشته ی خوی گه وره
 ده بوون: ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾، ده یانگوت: به هر ه موو نیعه ته کانن
 باوه رمان هیئاوه نه ی په روه ردگار مان، سوپاس و ستایش بۆ تو یه.

کاتیک جنۆکه کان له گهڵ پێغه مبه‌ری خوادا ﷺ کۆبوونه‌وه، داوای خواردنه‌مه‌نیان لیکرد بۆ خۆیان و چوارپێکانیان، پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ پێی فەرموون: ((لَکُم کُلُّ عَظْمٍ ذُکِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ بَحْدُهُ أَوْفَرَ مَا يَكُونُ لَحْمًا، وَكُلُّ بَعْرَةٍ عُلْفٌ لِدَوَابِّکُمْ))، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ((فَلَا تَسْتَنْجُوا بِهِمَا، فَإِنَّهُمَا زَادَ إِخْوَانِکُمْ مِنَ الْجَنِّ))^(۱) معناه صحیح: وهذا النهی ثابت من وجوه متعددة منها: حدیث أبي هريرة عند البخاري (۳۸۶۰)، واته: ((هه‌موو ئیسکێک ناوی خوای گه‌وره‌ی له‌سه‌ر هینرا بیت بۆ ئیوه‌یه ده‌بینن زۆرت‌رین گوشتی به‌سه‌ره‌وه‌یه، هه‌ر پشقلیکیش عه‌له‌ فی چوار پێکانی ئیوه‌یه))، پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به‌هاوه‌لانی خۆی فەرموو: ((به‌و دووانه‌ خۆتان پاک مه‌که‌نه‌وه، چونکه‌ خواردنه‌مه‌نی برا جنۆکه‌ کانتان)).

ئهم قه‌ده‌غه‌و پێگری کردنه‌ش له‌ چه‌ندین پوه‌وه جیگیربووه، بۆیه زانایان قه‌ده‌غه‌ی خۆ پاککردنه‌وه‌یان کردوه به‌و دووانه، زانایان گووتوشیانه: ئه‌گه‌ر قه‌ده‌غه‌ی خۆ پاک کردنه‌وه کرا بیت به‌و شتانه‌ی که بۆ خواردنی جنۆکه‌و چوار پێکانیان دانراوه، که‌وا بوو به‌وانه‌ی که بۆ خواردنه‌مه‌نی ئاده‌میزاد و چوارپێکانیان دانراوه پێشتر شایسته‌تره^(۲).

(۱) _ بۆیه پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ پێگری کردوه له‌وه‌ی مرو‌فـ خۆی به‌ئیسک و پشقل پاک بکاته‌وه، چونکه‌ ئیسک خواردنی جنۆکه‌ موس‌لمانه‌کانه و خوای گه‌وره به گوشت بۆیانی داده‌پۆشیت، پشقل و پاشه‌پۆی ئاژه‌لانی‌ش خوای گه‌وره ده‌یکات به عه‌له‌ فی چوار پێکانیان.

(۲) _ که‌واته ئه‌مه به‌لگه‌یه بۆ ئه‌وه‌ی به‌خواردنه‌مه‌نی ئاده‌میزادو، عه‌له‌ فی چوار پێکانیان خۆ پاک ناکرێته‌وه، ئه‌و عه‌له‌فه‌ی بۆ ئاژه‌لان دانراوه بۆ هه‌یج که‌سیک نییه‌ میزی به‌سه‌ردا بکات و، خۆی پێ پاک بکاته‌وه، هه‌روه‌ها خواردنه‌مه‌نی ئاده‌میزادیش بۆ هه‌یج که‌س نییه‌ خۆی پێ پاک بکاته‌وه.

وَه پَیغَمبَرِی خَوا صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ بَقِ هَر هَمُوو نَادَه مِيزَاد و جَنُوكَه لَیْرَد رَاوَه، لَه لای
خَوای گَه وَرَدَه وَه نَه مَه پَلَه و پَایَه یَه کِی گَه وَرَدَه تَرَه لَه چَاوَنَه وَه یَ کِه جَنُوكَه کَانَ بَقِ
سُولَه یِمَان پَیغَمبَر _ عَلَیْهِ السَّلَام _ پَام کَرَابُوو^(۱)، جَنُوكَه کَانِی بَقِ پَام کَرَا بُوو
نَه سَه رَوَن پَیْوَه دَه کَرْدَن بَه سِیغَه تِی نَه وَه یَ کِه پَاشَا بُوو، بَه لَام پَیغَمبَرِی صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ بَه
سِیغَه تِی پَیغَمبَرِی تِی نَیْرَاوَه بَوِیَان، لَه رَمَانِی بَه وَشْتَانَه پَیْنَدَه دَات کِه خَوای گَه وَرَدَه
پَیغَمبَرَه کِی لَه رَمَانِیَان،

(۱) _ سُولَه یِمَان پَیغَمبَر _ عَلَیْهِ السَّلَام _ جَنُوكَه یَ بَقِ پَام کَرَا بُوو، کَارِیَان بَقِ
دَه کَرْدَن، خَوَاسْتِی هَر شَتِی کِی بَوَایَه دَه سَت بَه جِی بَوِیَان جِیْ بَه جِی دَه کَرْدَن، چَوْنِکَه
خَوای گَه وَرَدَه مَوْلُک و دَه سَه لَاتِی کِی پَیْدَا بُوو کِه هَر گِیْز بَه هِیچ کِه سِی کِی دِی کِی غَه یِری
نَه یَ نَابَه خَشِیْت، لَه وَه یَ کِه عَفْرِیْت و جَنُوكَه کَانِی بَقِ پَام کَرْدَن بُوو، لَه مَ بَارَه وَه خَوای
گَه وَرَدَه دَه فَرَمَوِی: ﴿يَعْمَلُونَ لَكَ مَا يُشَاءُ مِنْ تَحَارِبٍ وَتَمَائِيلٍ وَجَفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ
رَاسِبَاتٍ﴾ [سَبَا: ۱۳] وَاتَه: (سُولَه یِمَان) هَر چِی بَوِی سَتَا یَه بَوِیَان دَرُوسَت دَه کَرْدَن لَه
بَه رَسْت گَاو پَه یِکَه رَو چَه نَدِیْن قَاپی (نَان خَوَارْدَن) وَه کَ حَه وَزِی گَه وَرَدَه چَه نَدَن قَا زَان و
مَه نَجَه لَی دَامَه زَرَاو (نَه دَه جَوَلَان لَه بَه ر گَه وَرَدَه یَان). خَوای گَه وَرَدَه جَنُوكَه کَانِی بَقِ
سُولَه یِمَان پَیغَمبَر _ عَلَیْهِ السَّلَام _ پَام کَرْدَن بُوو کِه هَل دَه سَتَان بَه شَت دَرُوسَت کَرْدَن و
نَاوَه دَان کَرْدَن وَه، هَر وَه هَا خَوای گَه وَرَدَه دَه فَرَمَوِی: ﴿وَالشَّيَاطِينُ كُلٌّ نَّاءٌ
(غَوَاصٍ)﴾ [ص: ۳۷] وَاتَه: وَه هَمُوو (پَه رِی و) شَه یَتَانَه کَانَمَان بَقِ پَام هِیْنَا بُوو کِه
بِیْنَا سَا زَو مَه لَه وَانِی ژَیْر دَه رِیَا بُوون. بِیْنَا سَا زِیَان دَه کَرْدَن، لَه ژَیْر دَه رِیَا دَا مَه لَه وَانِیَان
دَه کَرْدَن، هَمُوو شَتِی کِیَان بَقِ سُولَه یِمَان پَیغَمبَر _ عَلَیْهِ السَّلَام _ دَه هِیْنَا کِه دَاوای
دَه کَرْدَن. بَه لَام پَیغَمبَرِی رَمَان صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ لَه وَ پَایَه دَار تَرَه چَوْنِکَه لَه سُولَه یِمَان پَیغَمبَرِی زِیَا تَرِی
بَقِ دَرَا بُوو، خَوای گَه وَرَدَه وَه کَو پَیغَمبَرِی کَ بَقِ تِی کَرَا یَ نَادَه مِيزَاد و جَنُوكَه کَانَ نَار دِی،
بَه مَزْدَه دَرُوسَتِیْنَه ر، پَه یَا مَه کِی گَشْتِی بَه.

چونکه پیغمبر ﷺ به ندهی خواو پیغمبرکه یه تی، پایه ی به ندهی پیغمبریش (العبد الرسول) له پایه ی پیغمبره ی پادشا (النبي الملك) گه وره تره^(١).

وه کافرانی جنۆکه ده چنه دۆزه خه وه به به لگه و ده قه شرعیه کان و به یه ک دهنگی زانایان^(٢)، به لام سه بارهت به ئیماندارانیان جه ماوهری زانایان یه ک دهنگ بوون له سه ر نه وه ی که ده چنه به هه شته وه.

وه جه ماوهری زانایان له سه ر نه وه ن که پیغمبره ران هه موویان له ئاده میزادن^(٣)، ههچ پیغمبره ی که جنۆکه نه نیردراوه، به لام ترسینه ر (النذر) یان تیدا ده بیئت^(٤)، وه نه م سه لانه به وردی له شوینی تردا باس کراوه.

(١) _ سوله یمان پیغمبر _ علیه السلام _ پیغمبره و پادشایه (النبي الملك)، وه کو بابی داود پیغمبره _ علیه السلام _ که پیغمبره بوو وه پادشاش بوو له هه مان کاتدا، وه کو یوسف پیغمبره _ علیه السلام _ که پیغمبره و پادشاش بوو، به لام پیغمبره ی خوا موحه ممه د ﷺ پیغمبره پادشا نییه. پیغمبره رمان ﷺ فه رمانی پیدرا یان پیغمبره و پادشا بیئت، وه یان به نده و پیغمبره ی بیئت، ئیتر نه وه ی هه لبارد که پیغمبره ی بیئت و پادشا نه بیئت.

(٢) _ له پروی سزاوه جنۆکه کان وه کو ئاده میزادن، جنۆکه کان ده چنه دۆزه خه وه، زانایان جیاواز بوون سه بارهت به وه ی که ئایا پیاو چاکانیان ده چنه به هه شته وه؟ وا دیاره پیاو چاکانیان ده چنه به هه شته وه وه کو ئاده میزاد.

(٣) _ پیغمبره ران له ئاده میزاد ده بن، له جنۆکه نابن، وه له پیاوانیش ده بن نه ک له ژنان.

(٤) _ پی پراگه یه ن و ترسینه ریان تیدایه، له م باره وه خوا ی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَلَوْ إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ﴾ [الأحقاف: ٢٩] هه موو گه پانه وه بۆ لای قه وم و هۆزه که یان به ترسینه ر بۆ نه وه ی له سه ر کوفرو شیرک و هاوه لپه رستی نه میئنه وه، که واته ترسینه ریان تیدایه.

ئەو ناده میزاد دەی که فرمان به جنۆکه کان دهکات بهودی که خواو
 پیغه مبه ره که ی فرمانیان پیداوه، وهکو په رستنی خوا ی گه وده به ته نها^(۱)، گوێپایه ن
 بوون بۆ پیغه مبه ره که ی، وه هه مان نه و فرمانانه به مروفیش ده دات، نه و ناده میزاده
 به کێکه له چاکترین نه و لیاو دۆستانی خوا ی گه وده، وه له و پوه وده جێنشین وه
 نوێنهری پیغه مبه ری خوا یه ﷺ ^(۲).

(۱) وهکو پیغه مبه ری خوا ﷺ، نه و فرمانه ی داوه به جنۆکه کان که خوا ی
 گه وده فرمانی پیداو، وهکو په رستنی خوا ی گه وده به ته نها که هیچ هاو به شیک ی
 نییه، وه وازه تیان له په رستنی شتانی دیکه ی جگه له خوا ی گه وده.

(۲) مه به ستی شیخو ئیسلام نه وه یه که ده یه ویت به رپه چی نه و که سانه بداته وه
 ک جنۆکه خزمه تیان ده که ن، ده شلێن: نه مه که پامه تیکه له لایه ن خوا ی گه وده وه،
 پێشتر ئاماژه به وه درا که نه مه که پامه تی خوا ی گه وده نییه، نه مه ته نها گومرا بوون و
 له خۆ با ییبوونه له راستیدا نه وه ی فرمانیان ده داتی به گوێپایه لی و ملکه چ بوون بۆ
 خوا ی گه وده، بۆ په رستنی خوا ی گه وده بانگیان ده کات بێگومان که سیکه له پیاو
 چاکان، به لام نه و که سه ی له کاره حه پامه کان و، جادوو، شتی تر دا به کاریان دینیت
 و له و شتانه دا به کاریان دینیت که خوا ی گه وده حه پامی کردووه، بێگومان نه وه
 به کاره نینانیک ی حه پامه.

وه نهو كه سهى جنۆكه له كاروبارىكى موباح و پېپىدراوى خۆيدا به كاردينىت، وهكو نهو كه سهيه كه مرۆفێك له كاروبارى موباح و پېپىدراوى خۆيدا به كاردينىت، نهوهى فهرمانى نهجام دانى نهو شتانهيان بداتى كه له سهرىيان واجبه، قه دهغهى نهو شتانهيان لىبكات كه له سهرىيان چهرام كراوه، وه له كاروبارىكى موباح و پېپىدراوى خۆيدا به كارىيان بىنىت، نىتر نهو كه سه له پلهو پايهى پادشايانىكدايه كه شتانيكى وهكو نهوه نهجام دهدهن^(١)، نهو كه سه نهكو بهيهكيك له نهولياو دۆستانى خواى گهوره دانرا نهوه تهنه يهكيكه له نهولياو دۆستانى گشتى^(٢) خواى گهوره، وهكو پيغه مبهري پادشا (النبي الملك) له گهـل بهندهى پيغه مبهردا (العبد الرسول)، وهكو سولهيمان و يوسف له گهـل ئىبراهيم و موساو عيساو موحه ممهـد دا _ صلوات الله وسلامه عليهم اجمعين^(٣).

(١) _ نهوه، نازانم، واته پيدان به مرۆفهكان بۆ به كارهيتانى جنۆكه له كاروبارىكى موباح و پېپىدراودا، پيويسته نهو دهروازهيه بۆ خهـلك نهكرىتهوه، چونكه بهو بههانهيهوه كه سانىكى زۆر بانگهشهى شتانيكى وهكو نهوه دهكهن، چاكتر بۆ مرۆفـ نهوهيه له هيچ شتىكدا جنۆكه بهكارنههينىت، بهلكو داواى يارمهتى له خواى گهوره بكات، داواى يارمهتى له برا ئادهميهكانى خۆى بكات بۆ پاپه پاندنى نهو كارانهى كه خواى گهوره پيى پيداوه.

(٢) _ وهلايهت و دۆستايهتى خواى گهوره بۆ بهنده ئيماندارهكانى دوو جۆره: جۆرى يهكهـم: وهلايهت و دۆستايهت يهكى گشتى كه بۆ سهـرجهـم ئيماندارانه. جۆرى دووهـم: وهلايهت و دۆستايهت يهكى تاييهت: كه بۆ كه سانىكى ههـلبژيردراو و چاكانى نهو ئيماندارانهيه.

(٣) _ شىخولئىسلام لىرهـدا بهـرپهـرچى نهو كهـسانه دهـداتهـوه كه جنۆكه له بوارهكانى جادوو و كيهانهو غهـيبزانيدا بهـكاردينن، بانگهشهى نهوهش دهكهن كه نهوه كه پامهـتهـو، گوايه نهوان له نهولياو دۆستانى خواى گهـورهـن، بهـلام نهوان لهـهـقيقهـتدا تهنه دۆستى شهـيتانن و، دۆستى خواى گهـورهـن.

وه مهرکەس جنۆکە لەو بوارانەدا بەکاربێنیت کە خواو پیغه مەبرەکە ی قەدەغەیان کردووە، یا لە شیرک و هاوڵەپەستیدا، یا لە کوشتنی کەسیکی خوین پارێزراودا، یا بۆ ئەوێ دەست درێژیان بکاتە سەر بەبێ کوشتنێان وەک ئەوێ نەخۆشیان بخات و، زانست و زیکرۆیادی خۆی گەورەیان بێرباتەو، یا لە خراپەو بە درپەوشتیدا، وەک مێنانی کەسانیک کە داوای داوین پیسی لی بکات، ئەم کەسانە جنۆکە ی لەبۆاری تاوان و دەستدریژیدا بەکارهێناوە، پاشان ئەگەر لەبۆاری کوفردا بەکاریان بێنیت ئەو کافرە، ئەگەر بۆ تاوان و سەرپیچی بەکاریان بێنیت ئەو کەسیکی سەرپیچی کارو باخپە، یان خراپەکارەو لە هەق و پێی راست لایداوە (فاسق)، یان تاوانبارەو لە هەق و پێی راست لایناوە (مەذب غیر فاسق).

وه ئەگەر بەتەواوی بەشەرعیەت زانا نەبیت و^(۱)، لەو بوارانەدا بەکاری هێنان کە وا دەزانیت لە کەرامەتن، وەک ئەوێ بەکاری هێنان بۆ حەج کردن، یان لە کاتی گوێ بیست بوونی بیدعە شەیتانەکان بیفرینن^(۲)،

-
- (۱) تەماشاکە، ئەم مەرجه، بە تەواوی بەشەرعیەت زانا بێت، ئەگەر زانستیکی تەواوی بەشەرعیەت هەبیت ئەو لە کاروباری موباح و پێپێدراودا با بەکاریان بێنیت، بەلام کەسی نەفام باهەرگیز ئەم دەروازە یە نەکاتەو.
- (۲) بیستنی بیدعی، واتە گۆرانی، گۆرانی بە لای صوفیەکانەو، کۆ دەبنەو، گۆرانی دەلێن و، دەف لێدەدەن، پاشان باروحوالێکیان بەسەردا دیت دەفرین و، دەلێن: ئەمە کەرامەتە کەچی لە حەقیقەتدا تەنها کردەو کەلێکی شەیتانییە، ئەوێ فراندنی تەنها شەیتان بوو، خۆدی خۆیان نەفرین، بەلکو لە راستیدا تەنها شەیتان بوو هەلیگرتن و فرینی پیکردن.

یان بۆ عەرەفات ھەلگرن، ئەو ھەجە شەرعییە بە جێنە ھێنیت کە خواو
پێغەمبەرە کە ی فەرمانیان پێداوە، یان لە شارێکەو بۆ شارێکی تر ھەلگرن و،
شتیتری بەو ھاوشیوانە، ئەمە گومراییەو، بە پاستی فریویانداوە^(۱).

وہ زۆریک لەو کەسانە پێدەچیت ھەر نەزانیت ئەو لە لایەن جنۆکەوہیە، بەلکو
بیستویەتی کەوا ئەولیاو دۆستانی خوای گەرە کە پامەت و کردەوہی نااسایی لە
سروشەت بە دەریان ھەبە، ئەو ھەندەش ھەقیقەتەکانی ئیمان و زانیانی قورپانی^(۲) پێنێیە
بە ھۆیەو لە نێوان کە پامەتی پەحمانی و لە نێوان سەرلیشیواندەکانی شەیتانیدا
جیاکاریی بکات، ئیتەر بە گوێرە ی بیروباوەپی خۆی فریوی دەدەن.

-----

(۱) _ جایز نییە لە پەرستەنەکاندا بە کاریان بێنن، بۆ مەککە و مەدینە و
بەیتولمەقدیس بیانەن، ئەمە جایز نییە، نابیت لە پەرستندا بە کاریان بێنن، بەلکو لە
پاستیدا تەنھا لە موباحات و پێپێدراوەکاندا بە کاریان دینن بە مەرجێک ئەو مەرقە تەواو
زانابیت بە شەریعەت.

(۲) _ ئەو کەسە ی زانستیکی تەواوی بە شەریعەت نەبیت دەکەوێتە نێو ئەم
شتانەوہ.

بزیه نه گه هاوه لپه رست بئیت و هه ساره و بته کان بپه رستبیت، وای به خه یالدا بئین
 که له و په رستنه سوود وهرده گریت، به نیازه نه ویدی بته که یان له سه ر شیوه ی
 کنیشه نه نکاکاری بۆ بکات و بیکات به هۆکاری نزیکیبونه وه، که پادشایه که یان
 پیتفه مبرته که یان شینخیکی چاکه، واده زانیت نه و پیتفه مبره یان نه و شینخه چاکه
 ده په رستبیت، که چی په رستنه که ی له حقیقه تدا بۆ شه یتانه، خوای گه وره ده فهرموئی:
 ﴿وَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِجَابًا وَاجِبًا لِّمَلَأِكُمْ أَهْلَاءَ إِنَّا كُنَّا نَعْبُدُونَ (٤٠) قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ
 عَلِيمٌ بِذُنُوبِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ (٤١)﴾^(١) [سبأ: ٤٠-٤١] واته:
 وه بۆئی (خوا) هه موویان کو ده کاته وه پاشان به فریشته کان ده فهرمویت نایا نه وانه
 (ه دنیا) نئیه یان ده په رست (فریشته کان) ده لئین پاک و بیتگه ردی بۆ ته نیا تو
 گه ردی نئیمه ی نه ک نه وان به لکو نه وان جنۆکه یان ده په رست زۆربه یان باوه پریان به وان
 (جنۆکه) هه بوو.

---

(١) هه موشریک و هاوه لپه رستبیت نه گه ر به رد یان ده رخت یان بتیکی
 په رستبیت، باد لئیا بیت له راستیدا ته نها شه یتانی په رستوه، چونکه شه یتان فهرمانی
 نه ویدی پیکردوون، ﴿بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ﴾ به لکو نه وان جنۆکه یان ده په رست، واته
 شه یتانیان ده په رست، ﴿أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ﴾ زۆربه یان باوه پریان به وان (جنۆکه)
 هه بوو.

بۆیه ئەوانەى كە سوژدەيان بۆ خۆرو، مانگ و، ھەسارەكان دەبرد، مەبەستیان سوژود بردن بوو بۆ خودى ئەوانە، كە چى شەيتانىش خۆى لەگەڵ ئەو خۆرو، مانگ و، ھەسارانەدا جووت دەکرد لە كاتى سوژدە بردنەكەى ئەواندا، بۆ ئەوەى سوژدەكەيان بۆ ئەو بىت، شەيتان خۆى بەشێوەى ئەوانە دەگۆرپىت كە موشريك و ھاوئەلپەرستان ھانىيان بۆ دەبەن و داواى فرياكەوتنيان لێدەكەن، ئەگەر ئەو ھاوئەلپەرستە گاور بىت و ھاناي بۆ جرجس يان غەيرى ئەو بردو داواى فرياكەوتنى لێکرد، ئەوا شەيتان لەسەر شىوھى جرجس و غەيرى ئەویش كە ھاوئەلپەرستان ھانىيان بۆ دەبەن و داواى فرياكەوتنيان لێدەكەن دىتە لايان، يان ئەگەر خۆى دابىتە پال ئىسلام و، ھاناي بۆ شىخىك لەشىخانى موسلمانان برد كە گومانى چاكىتى لێدەكات، ئەوا شەيتان لەسەر شىوھ ئەو شىخە دىتە لای، وە ئەگەر لەموشريك و ھاوئەلپەرستانى ھىندىش بوو، ئەوا شەيتان لەسەر شىوھى ئەو دىتە لای كە ھىندىكە بەگەرەى دادەنىت.

پاشان ئەگەر ئەو شىخەى ھاناي بۆ براوھو داواى فرياكەوتنى لێكراوھ لەوانە بىت كە پىسپۆرو زانان لە شەرىعەتدا، ئەوا شەيتان پىي پاناگەيەنىت كە لەسەر شىوھى ئەو خۆى پىشانى ئەو ھاوئەلانەى داوھ، كە ھانىيان بۆ بردوھو، داواى فرياكەوتنيان لێكردوھ، وە ئەگەر شىخەكە لەوانە بىت كە ھىچ زانىنىكى ئەوتۆى بە گوشتارى ھاوئەلانە نەبىت، ئەوا شەيتان گوشتارى ھاوئەلانە پىدەگەيەنىت، ھاوئەلانەى وادەزانن كەوا شىخ لەدورەوھ دەنگەكانى بىستوون و، وەلامى داوئەتەوھ، كە چى لەپاستيدا تەنھا بەواسىتە و نۆوھەندكارى شەيتانەوھ بووھ.

شىخىك كە شتانىكى وەكو ئەمەى بۆ بە دىھات بوو بەشێوھى موكاشەفەو موخاتەبە، گووتى: جنۆكەكان شتىكى درەوشاوھم پىشان دەدەن وەكو ئاو و شوشە، خۆيانى تىدا دەنوینن لەسەر شىوھى ئەو شتەنەى كە لىي داواكراوھ ھەوالمان لە بارەوھ بداتى^(۱)،

(۱) _ وەكو ئەو كەسانەى كە بانگەشەى زانىنى شتى شوینى دزراو دەكەن،

پووحە شەيتانىكەكان ئامادە دەكەن، وە ژنان و مندالانىش جار بە جار لەشتانىكى وەكو

ناره دا به کار دینن، کوپنکی بو دینن ناوی تیدایه، منداله که ته ماشای ناوی نئو کوپه که دهکات هاوکات جنوک که خوی دهگوریت و خوی پیشان دهکات که چند شتیک نهجام دهکات، کوتومت وهکو دزه که، منداله که له نئو ناوی کوپه که دا وینه ی پیاوینک ده بینیت له سه شویه ی نهو پیاوه ی که دایه که ی کردوه، پندهکات و دهچیته مالی فلان که سه وه، نیتر مه لده ستیت و پئی ده لیت: من بینیم فلانی کوپی فلان دزیه که ی کرد، پئی ده لیت: نهو فلان که سه شته که ی دزیوه، بچو له مالی نهو فلان که سه به درایدا بگه پئی، نیتر پیاوه که دهچیت و له مالی نهو فلان که سه د شته که ی ده دزیتته وه، شتانیکی وهکو نه مه له بارو حالی جنوک که کانه، که جنوک که له وینه ی نهو پیاوه دا که مانگه که ی دزیوه خوی ده نوینیت، جنوک که خوی له شیوه ی پیاوه که و له شیوه ی شته دزراوه که ش له نئو ناوه که یان شوشه که دا خویانی بو ده نوینیت. پروانه: الشیخ یاسر برهامی، شرح الفرقان بین اولیاء الرحمن وأولیاء الشیطان، وه رگنپ.

گووتی: منیش هه والی شته که به خه لکه که ده لیم. جنۆکه کان گوفتاری نه و که سانه م
پیده گه یه نن که هانام بۆ ده بهن و داوای فریا که وتتم لیده کهن، وه لامی منیش به وان
ده گه یه نیت^(۱).

شیخانیکێ زۆریش که شتانیکێ زۆری وه کو نه و کرده وه نا ئاساییانه یان بۆ به دی
هاتوه، نه گهر که سانیك که له و باره وه شتيك نه زانن و بپروایان پینه کهن و به دروایان
بخه نه وه، بلین: ئیوه به پێگه ی فیلّ نه و شتانه نه نجام ده ده ن، ئیوه به (حجر
الطلق)^(۲) توێکلی نارنج و، پۆنی بۆق و، چه ندین فیلی سروشتی تر ده چنه نیو
ناگره وه، نه و شیخانه سه ریان سوپ ده مینیت و، ده لین: سویند به خوا ئیمه هیچ شتيك
له و فیلانه نازانین، به لام نه گهر که سانیکی شاره زا پێیان بلین: ئیوه له وه دا راست
ده لین، به لام ئیوه له پێگه وی بارو حالی شه ی تانه وه نه و شتانه نه نجام ده ده ن، دان
به وه دا ده نین، که سانیکی شان ته وه یان کردو په شیمان بوونه وه، خوای گهره لییان
ببورئ و لیتان خوش بئ، کاتی هه قیان بۆ پوون بویه وه، کاتی له چهنده ها پووی
جۆر به جۆره وه بۆیان ئاشکرا بوو که کاری شه ی تانه، ته ماشایان کرد له لایه ن
شه ی تانه وه نه نجام ده دریت، چونکه بۆیان ده رکه وت له کاتی نه نجام دانی بیدعه زه م
کراوه کانی شه رعدا، له کاتی مه عصیه ت و سه رپێچی کردنی خواو پیغه مبه ره که یدا پوو
ده ده ن.

---

(۱) _ ده بن به پۆسته چی!

(۲) _ حجر الطلق: به ردیکێ بریسکه دارو پوونه، چینه چینه، نه گهر پیاکی شیت
پریشکی لیده بیه وه، ده هاردی و وه کو بۆدره به جهسته وه ده کریت، پیستی مروف
نهرم ده کات. بپروانه: مه لا مه حمودی که لاله یی، قامووسی رسته، وه رگێر.

وه له کاتی نه نجام دانی نه و کرده وه، په رستنه شه رعبانده دا پوونادهن که خواو
 پیغه مبه ره که ی خوشیان ده ویت^(۱)، نه و کاته زانیان که له کرده وه ناناساییاکانی
 شه بنانه که بو دۆستانی خوی نه نجامی ده دات، نه ک له که پامه تی په حماییی که بو
 دۆستانی خوی به دی دینت.

والله أعلم بالصواب والیه المرجع والمآب، وصلى الله وسلم على محمداً سيد رسله وأنبيائه،
 وعلى آله وصحبه وأنصاره وأشياعه وخلفائه صلاة وسلاما نستوجب بحما شفاعته . . . آمين.

(۱) _ له راستیدا که پامه ت پوو ده دات له کاتی به جیته بنانی گوئی پای ل بوون و
 نه نجام دانی نه و په رستانانده دا که خوا ی که وره و پیغه مبه ره که ی خوشیان ده ویت،
 به لام کرده وه ی ناناسایی له سروشت به ده ری شه یتانی له کاتی نه نجامدانی نه و
 کرده وانده دا خواو پیغه مبه ره که ی رقیان لیتیه تی پووده دهن، وه کو مه عصیه ت و تاوان و
 شیرک و هاوه لپه رستی، نه مه یه جیاوازی نیوان که پامه ت و کرده وه ی ناناسایی
 شه یتانیدا.

ناوەرۈك

ناوهړوك

- بېشېك سببارت به وې كه پيغه مېهران (عليهم الصلاة والسلام) له و نه وليا و دوستان
 ۵۱۷..... چاگترن كه پيغه مېر نين
 ۵۲۲..... نازلي ماوه لاني پيغه مېر ﷺ و نوممه ته كي
 ۵۵۴..... گومبابي نه وانه ي وه لايه ت و دوستايه تي له پيغه مېرايه تي به چاگتر داده نين
 ۵۶۲..... بېر واره په پوچه كاني ئي بنوسينا و قه يله سوفان
 ۵۷۱..... (ضعيف) بووني نه و قه رمودانه ي كه له باره ي چاكي تي نه قله وه هاتون
 ۵۷۵..... حقيقه تي عه قل
 ۵۸۵..... ره سني فريشته كان له قورئاندا
 ۶۰۲..... نيلجادي نه وانه ي باوه ريان (وحدة الوجود)
 بېشېك سببارت به نالوز بوون و تيكه لبووني ماناي حقيقه ته نه مريه شه رعيه كان
 به حقيقه ته خه لقيه قه ده ريه كه ونيه كان
 ۷۰۲..... ماندان بۆ ته و به كردن و داواي ليخوشبون
 ۷۱۸..... بهر په رچدانه وه ي نه و كه سانه ي كه قه ده ري خوا ده كه نه به هانه ي تاوانه كانيان
 ۷۵۱..... ماندان بۆ نارام گرتن و، داواي ليخوشبون و، پازييون به قه زا
 ۷۷۳..... حنېقه تي قه ده ري (كۆن) ي حقيقه تي شه رعي
 ۷۸۹..... بېشېك سببارت به وې خواي گه وره له قورئانه پيروزه كهيدا باسي جياوازي نيوان
 نيرادي كه وني نيراده ي شه رعي كردووه غه يري نه وانه شي كردووه
 ۸۱۶..... نيراده ي كه وني و نيراده ي شه رعي
 ۸۲۰..... نه مري كه وني و نه مري شه رعي
 ۸۳۰..... نيزني كه وني و نيزني شه رعي
 ۸۳۵..... قه زاي كه وني و قه زاي شه رعي
 ۸۳۹.....

- ۸۴۶.....ناردنی (به عشی) که ونی و به عشی شهرعی
- ۸۵۱.....(الإرسال) ی که ونی و (الإرسال) ی شهرعی
- ۸۵۴.....پی سپاردنی (الجعل) ی که ونی و شهرعی
- ۸۵۶.....(التحریم) ی که ونی و (التحریم) ی دینی
- ۸۵۹.....(الكلمات) ی که ونی و (الكلمات) ی دینی
- باسینک سه بارت بهودی کهوا (پیزی) که پامه تی نه ولیا و دوستانی خوی گه و ره
- ۸۹۶.....له راستیدا ته نها به هوی شونیکه وتنی پیغه مبه ره وه ﷺ به دی دیت
- باسینک سه بارت به یاد هینانه وه و باسکردنی چه مکینک له که پامه تی هاوه لانی به ریز
- ۹۰۷.....و تابعین
- ۹۳۶.....نه ملی بارو حاله شهیتانیه کان
- ۹۵۲.....جیاوازیه کانی نیوان که پامه ت و بارو حاله شهیتانیه کان
- پنگیرکردن له به گه وره دانانی گۆره کان و وریا کردنه وه له وهی مزگه وتی له سهر دروست
- ۹۷۲.....بکریت
- کرده وه نااساییه له سروشته دهره کان له دیدی خه لکدا
- ۱۰۰۲.....گۆرانی گوتن بار و حاله شهیتانیه کان به هیژ ده کات قورئانیش ئیمان به هیژ
- ده کات
- ۱۰۰۷.....له گومان و دودلیه کانی (وسوس) ی شهیتان
- ۱۰۳۰.....به شینک سه بارت بهودی که پیغه مبه ری خوا ﷺ بو تیکرای ئاده میزاد و جنۆکه
- نیردراود
- ۱۰۴۴.....
- ۱۰۶۹.....بارو حاله کانی جنۆکه له گه ل ئاده میزاددا